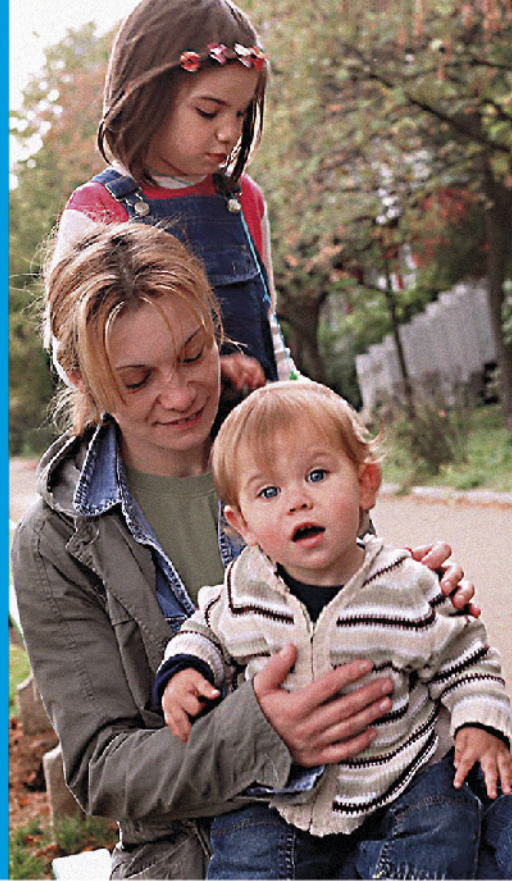

Srbija

Praćenje stanja i položaja dece i žena

Istraživanje višestrukih pokazatelja 2010.

Република Србија
Републички завод за статистику

Деčји фонд Уједињених нација
(UNICEF) у Србији

**SRBIJA
ISTRAŽIVANJE
VIŠESTRUKIH
POKAZATELJA
2010.**

**PRAĆENJE STANJA I POLOŽAJA
DECE I ŽENA**

SRBIJA ISTRAŽIVANJE VIŠESTRUKIH POKAZATELJA 2010.

Izdavač

UNICEF Beograd

Za izdavača

Judita Reichenberg

Direktorka UNICEF-a u Srbiji

Lektura

Bogdana Milošević

Dizajn

Rastko Toholj

Naslovna fotografija

© UNICEF Srbija/Dušan Milenković

Štampa

Radunić, Beograd

Tiraž 350

ISBN 978-86-82471-91-2

Novembar 2012.

Istraživanje višestrukih pokazatelja (*Multiple Indicator Cluster Survey – MICS*) u Republici Srbiji sproveo je 2010. godine Republički zavod za statistiku. Finansijsku i tehničku podršku obezbedio je Dečji fond Ujedinjenih nacija (UNICEF).

MICS istraživanje je međunarodni program istraživanja koje se sprovodi u domaćinstvima, a koji je kreirao UNICEF. U Republici Srbiji MICS je sproveden u okviru četvrtog kruga MICS-a (MICS4) organizovanog u celom svetu. Ovim istraživanjem obezbeđuju se ažurirani podaci o položaju dece i žena i mere se ključni indikatori koji državama omogućavaju da prate napredovanje u ostvarivanju Milenijumskih ciljeva razvoja i drugih međunarodnih obaveza. Dodatne informacije o globalnom projektu MICS nalaze se na sajtu www.childinfo.org.

Pri navođenju navesti

Republički zavod za statistiku, 2012. Istraživanje višestrukih pokazatelja u Republici Srbiji, 2010. Finalni izveštaj. Beograd, Republika Srbija: Republički zavod za statistiku.

Zahvalnica

Veliki broj ljudi je svojim stručnim znanjem, ličnim entuzijazmom i posvećenošću doprineo sprovođenju ovog istraživanja i realizaciji izveštaja u cilju obezbeđivanja boljeg života za svu decu u Republici Srbiji.

Kao i u prethodno sprovedenim istraživanjima, koncept MICS-a, uključujući poboljšanja i novine, kreirao je UNICEF-ov globalni tim za MICS, koji je i rukovodio ovim istraživanjem. Ivana Bjelić i Turgay Unalan dali su značajnu tehničku podršku u pogledu obrade i analize podataka. Siraj Mahmudlu je pružio podršku čitavom procesu od početka do kraja i dao je konstruktivan doprinos nacrtu izveštaja. Globalnim projektom MICS rukovodio je Attila Hancioglu, čija su uputstva, ogromno iskustvo i beskrajno strpljenje bili od ključne važnosti za prevazilaženje prepreka na koje se nailazilo tokom sprovođenja ovog istraživanja i sastavljanja izveštaja.

Po drugi put, direktor Republičkog zavoda za statistiku Dragan Vukmirović je u ime ove institucije sklopio partnerstvo sa UNICEF-om u cilju sprovođenja Istraživanja višestrukih pokazatelja u Republici Srbiji. Njegov tim, kojim je vešto rukovodila Dragana Đoković–Papić, pokazao je veliko znanje, fleksibilnost i entuzijazam. Mirjana Ogrizović–Brašanac je veoma pažljivo sprovela izbor uzorka, dok su Jovanka Stojanović i Vladica Janković pokazali svoju posvećenost i stručnost pri sprovođenju svake faze MICS-a, uz obezbeđivanje najboljeg kvaliteta i poštovanje rokova. Svi timovi koji su sprovodili ovo istraživanje, uključujući koordinateure, lica koja su obavila rad na terenu i osoblje koje je vršilo unos podataka, izvršavali su svoje zadatke vredno i efikasno.

Tim UNICEF-a Srbija, koji predvode Judita Reichenberg i Lesley Miller, strpljivo je obezbeđivao svoje komentare, stručnost i podršku tokom svih faza sprovođenja MICS4. Goran Milovanović, kao konsultant za MICS4, takođe je pružio značajnu pomoć. Sveukupnom koordinacijom MICS-a, na nivou cele zemlje, kompetentno je rukovodila Aleksandra Jović.

Podrška resornih ministarstava i stručnjaka, uz sugestije u vezi sa nacrtom upitnika i finalnim izveštajem, bila je veoma korisna. Posebno značajna je bila podrška Tima za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade Republike Srbije, koji je učestvovao u svim fazama MICS4 kao deo Tehničke komisije.

Na kraju, takođe se mora istaći i to da prikupljanje podataka ne bi bilo moguće bez pojedinaca i domaćinstava u Republici Srbiji, uključujući i one koji žive u romskim naseljima, a koji su velikodušno otvorili vrata svojih domova i odvojili svoje vreme kako bi doprineli realizaciji ovog istraživanja.

SADRŽAJ

Spisak skraćenica	11
Tabela rezimiranih rezultata	13
REZIME	17
I. UVOD	23
Istorijat	23
Ciljevi istraživanja	24
II. UZORAK I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	25
Plan uzorka za Republiku Srbiju	25
Plan uzorka za romska naselja	25
Upitnici	26
Obuka i rad na terenu	27
Obrada podataka	27
Struktura izveštaja	27
Kako čitati tabele	28
IIIA OBUHVAT UZORKA ZA REPUBLIKU SRBIJU I KARAKTERISTIKE DOMAĆINSTAVA I ISPITANIKA	29
Obuhvat uzorka	29
Karakteristike domaćinstava	31
Karakteristike žena starosti od 15 do 49 godina, muškaraca starosti od 15 do 29 godina i dece mlađe od pet godina	33
Podaci o tome sa kim deca žive	37
IIIB OBUHVAT UZORKA ZA ROMSKA NASELJA I KARAKTERISTIKE DOMAĆINSTAVA I ISPITANIKA	39
Obuhvat uzorka	39
Karakteristike domaćinstava	40
Karakteristike žena starosti od 15 do 49 godina, muškaraca starosti od 15 do 29 godina i dece mlađe od pet godina	42
Podaci o tome sa kim žive deca u romskim naseljima	45
IV. SMRTNOST DECE	47
V. ISHRANA	49
Stanje uhranjenosti	49
Dojenje i ishrana odojčadi i male dece	56
Deca s malom telesnom težinom	70
VI. ZDRAVLJE DECE	72
Oralna rehidracija	72
Traženje medicinske pomoći i lečenje pneumonije antibioticima	82
Korišćenje čvrstih goriva	87
VII. VODA I SANITACIJE	91
Korišćenje poboljšanih izvora vode	91
Korišćenje poboljšanih načina uklanjanja otpadnih materija	100
Pranje ruku	108
VIII. REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE	112
Fertilitet	112
Kontracepcija	117
Nezadovoljena potreba	122
Prenatalna zaštita	126
Pomoć pri porođaju	134
Mesto porođaja	137
IX. RAZVOJ DETETA	139
Obrazovanje i učenje u ranom detinjstvu	139
Razvoj u ranom detinjstvu	151
X. PISMENOST I OBRAZOVANJE	154
Pismenost mladih	154
Spremnost za školu	157
Pohađanje osnovne i srednje škole	162
XI. ZAŠTITA DETETA	175
Upis u matičnu knjigu rođenih	175
Disciplinovanje deteta	177
Rano stupanje u brak	180
Stavovi prema nasilju u porodici	189
XII. HIV/SIDA I SEKSUALNO PONAŠANJE	194
Informisanost o načinu prenošenja HIV-a i predrasude o HIV-u/sidi	194
Pozitivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om/sidom	207
Informisanost o mestu gde se može testirati na HIV; savetovanje i testiranje tokom prenatalne zaštite	212
Seksualno ponašanje koje je povezano sa prenošenjem HIV-a	222
XIII. PRISTUP MASOVNIM MEDIJIMA I KORIŠĆENJE INFORMACIONO-KOMUNIKACIONIH TEHNOLOGIJA	238
Pristup masovnim medijima	238
Korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija	243
XIV. SUBJEKTIVNI OSEĆAJ BLAGOSTANJA	247
PRILOZI	
Prilog A. Plan uzorka	
Plan uzorka za Republiku Srbiju	261
Plan uzorka — romska naselja	265
Prilog B. Spisak lica angažovanih na sprovođenju MICS-a	268
Prilog C. Ocene uzoračkih grešaka	
Ocene uzoračkih grešaka za Republiku Srbiju	270
Ocene uzoračkih grešaka — romska naselja	279
Prilog D. Tabele o kvalitetu podataka	
Tabele o kvalitetu podataka — uzorak za Republiku Srbiju	284
Tabele o kvalitetu podataka — uzorak za romska naselja	295
Prilog E. Indikatori MICS4: brojioci i imenioci	304
Prilog F. Upitnici	309

Spisak tabela

- 30 **Tabela HH.1**
Rezultati anketiranja domaćinstava, žena, muškaraca i dece mlađe od pet godina, Republika Srbija, 2010.
- 31 **Tabela HH.2**
Članovi domaćinstava, prema starosti i polu, Republika Srbija, 2010.
- 32 **Tabela HH.3**
Sastav domaćinstva, Republika Srbija, 2010.
- 34 **Tabela HH.4**
Osnovne karakteristike žena, Republika Srbija, 2010.
- 35 **Tabela HH.4M**
Osnovne karakteristike muškaraca, Republika Srbija, 2010.
- 36 **Tabela HH.5**
Osnovne karakteristike dece mlađe od pet godina, Republika Srbija, 2010.
- 37 **Tabela HH.6**
Podaci o tome sa kim deca žive i o deci bez roditelja, Republika Srbija, 2010.
- 39 **Tabela HH.1R**
Rezultati anketiranja domaćinstava, žena, muškaraca i dece mlađe od pet godina, romska naselja, 2010.
- 40 **Tabela HH.2R**
Članovi domaćinstava, prema starosti i polu, romska naselja, 2010.
- 41 **Tabela HH.3R**
Sastav domaćinstva, romska naselja, 2010.
- 42 **Tabela HH.4R**
Osnovne karakteristike žena, romska naselja, 2010.
- 43 **Tabela HH.4R.M**
Osnovne karakteristike muškaraca, romska naselja, 2010.
- 44 **Tabela HH.5R**
Osnovne karakteristike dece mlađe od pet godina, romska naselja, 2010.
- 45 **Tabela HH.6R**
Podaci o tome sa kim deca žive i o deci bez roditelja, romska naselja, 2010.
- 47 **Tabela CM.1R**
Živorodena deca, deca koja su u životu i procenat umrle dece, romska naselja, 2010.
- 48 **Tabela CM.2R**
Smrtnost dece, romska naselja, 2010.
- 50 **Tabela NU.1**
Stanje uhranjenosti dece, Republika Srbija, 2010.
- 52 **Tabela NU.1 (a)**
Stanje uhranjenosti dece (bazirano na NCHS/CDC/WHO međunarodnoj referentnoj populaciji), Republika Srbija, 2010.
- 53 **Tabela NU.1R**
Stanje uhranjenosti dece, romska naselja, 2010.
- 55 **Tabela NU.1R (a)**
Stanje uhranjenosti dece (bazirano na NCHS/CDC/WHO međunarodnoj referentnoj populaciji), romska naselja, 2010.
- 56 **Tabela NU.2**
Početak dojenja, Republika Srbija, 2010.
- 57 **Tabela NU.3**
Dojenje, Republika Srbija, 2010.
- 59 **Tabela NU.4**
Trajanje dojenja, Republika Srbija, 2010.
- 60 **Tabela NU.5**
Adekvatno dojenje za dati uzrast, Republika Srbija, 2010.
- 61 **Tabela NU.6**
Uvođenje u ishranu čvrste, polučvrste ili meke hrane, Republika Srbija, 2010.
- 62 **Tabela NU.7**
Minimalna učestalost obroka, Republika Srbija, 2010.
- 63 **Tabela NU.8**
Hranjenje na flašicu, Republika Srbija, 2010.
- 64 **Tabela NU.2R**
Početak dojenja, romska naselja, 2010.
- 65 **Tabela NU.3R**
Dojenje, romska naselja, 2010.
- 66 **Tabela NU.4R**
Trajanje dojenja, romska naselja, 2010.
- 67 **Tabela NU.5R**
Adekvatno dojenje za dati uzrast, romska naselja, 2010.
- 68 **Tabela NU.6R**
Uvođenje u ishranu čvrste, polučvrste ili meke hrane, romska naselja, 2010.
- 68 **Tabela NU.7R**
Minimalna učestalost obroka, romska naselja, 2010.
- 69 **Tabela NU.8R**
Hranjenje na flašicu, romska naselja, 2010.
- 70 **Tabela NU.9**
Živorodena deca s malom telesnom težinom, Republika Srbija, 2010.
- 71 **Tabela NU.9R**
Živorodena deca s malom telesnom težinom, romska naselja, 2010.
- 73 **Tabela CH.1**
Rastvori za oralnu rehidraciju i preporučeni rastvori napravljeni kod kuće, Republika Srbija, 2010.
- 74-75 **Tabela CH.2**
Hranjenje tokom epizoda dijareje, Republika Srbija, 2010.
- 76-77 **Tabela CH.3**
Oralna rehidracija uz nastavak hranjenja i drugi vidovi lečenja, Republika Srbija, 2010.
- 78 **Tabela CH.1R**
Rastvori za oralnu rehidraciju i preporučeni rastvori napravljeni kod kuće, romska naselja, 2010.
- 79 **Tabela CH.2R**
Hranjenje tokom epizoda dijareje, romska naselja, 2010.
- 80-81 **Tabela CH.3R**
Oralna rehidracija uz nastavak hranjenja i drugi vidovi lečenja, romska naselja, 2010.
- 82-83 **Tabela CH.4**
Traženje medicinske pomoći u slučaju da se sumnja na pneumoniju i korišćenje antibiotika tokom bolesti za koju se sumnja da je pneumonija, Republika Srbija, 2010.
- 84 **Tabela CH.5**
Poznavanje dva najvažnija znaka upozorenja koji ukazuju na pneumoniju, Republika Srbija, 2010.
- 85 **Tabela CH.4R**
Traženje medicinske pomoći u slučaju da se sumnja na pneumoniju i korišćenje antibiotika tokom bolesti za koju se sumnja da je pneumonija, romska naselja, 2010.
- 86 **Tabela CH.5R**
Poznavanje dva najvažnija znaka upozorenja koji ukazuju na pneumoniju, romska naselja, 2010.
- 87 **Tabela CH.6**
Korišćenje čvrstih goriva, Republika Srbija, 2010.
- 88 **Tabela CH.7**
Korišćenje čvrstog goriva, prema mestu kuvanja, Republika Srbija, 2010.
- 89 **Tabela CH.6R**
Korišćenje čvrstih goriva, romska naselja, 2010.

- 90 **Tabela CH.7R**
Korišćenje čvrstog goriva, prema mestu kuvanja, romska naselja, 2010.
- 92-93 **Tabela WS.1**
Korišćenje poboljšanih izvora pijaće vode, Republika Srbija, 2010.
- 92-93 **Tabela WS.2**
Tretiranje vode u domaćinstvu, Republika Srbija, 2010.
- 94 **Tabela WS.3**
Vreme potrebno da se dođe do izvora pijaće vode, Republika Srbija, 2010.
- 95 **Tabela WS.4**
Lica koja donose pijaću vodu, Republika Srbija, 2010.
- 96-97 **Tabela WS.1R**
Korišćenje poboljšanih izvora pijaće vode, romska naselja, 2010.
- 97 **Tabela WS.2R**
Tretiranje vode u domaćinstvu, romska naselja, 2010.
- 98 **Tabela WS.3R**
Vreme potrebno da se dođe do izvora pijaće vode, romska naselja, 2010.
- 99 **Tabela WS.4R**
Lica koja donose pijaću vodu, romska naselja, 2010.
- 100 **Tabela WS.5**
Vrste sanitarnih prostorija, Republika Srbija, 2010.
- 101 **Tabela WS.6**
Korišćenje i zajedničko korišćenje sanitarnih prostorija, Republika Srbija, 2010.
- 102 **Tabela WS.7**
Uklanjanje dečjih fekalija, Republika Srbija, 2010.
- 103 **Tabela WS.8**
Stepeni korišćenja pijaće vode i uklanjanja otpadnih materija, Republika Srbija, 2010.
- 104 **Tabela WS.5R**
Vrste sanitarnih prostorija, romska naselja, 2010.
- 105 **Tabela WS.6R**
Korišćenje i zajedničko korišćenje sanitarnih prostorija, romska naselja, 2010.
- 106 **Tabela WS.7R**
Uklanjanje dečjih fekalija, romska naselja, 2010.
- 107 **Tabela WS.8R**
Stepeni korišćenja pijaće vode i uklanjanja otpadnih materija, romska naselja, 2010.
- 108 **Tabela WS.9**
Voda i sapun na mestu gde se peru ruke, Republika Srbija, 2010.
- 109 **Tabela WS.10**
Raspoloživost sapuna, Republika Srbija, 2010.
- 110 **Tabela WS.9R**
Voda i sapun na mestu gde se peru ruke, romska naselja, 2010.
- 111 **Tabela WS.10R**
Raspoloživost sapuna, romska naselja, 2010.
- 112 **Tabela RH.1**
Stopa rađanja adolescentkinja i stopa ukupnog fertiliteta, Republika Srbija, 2010.
- 113 **Tabela RH.2**
Rano rađanje, Republika Srbija, 2010.
- 114 **Tabela RH.3**
Trendovi ranog rađanja, Republika Srbija, 2010.
- 115 **Tabela RH.1R**
Stopa rađanja adolescentkinja i stopa ukupnog fertiliteta, romska naselja, 2010.
- 115 **Tabela RH.2R**
Rano rađanje, romska naselja, 2010.
- 116 **Tabela RH.3R**
Trendovi ranog rađanja, romska naselja, 2010.
- 118-119 **Tabela RH.4**
Primena kontraceptivnih metoda, Republika Srbija, 2010.
- 120-121 **Tabela RH.4R**
Primena kontraceptivnih metoda, romska naselja, 2010.
- 123 **Tabela RH.5**
Nezadovoljena potreba za kontraceptivnim sredstvima, Republika Srbija, 2010.
- 124 **Tabela RH.5R**
Nezadovoljena potreba za kontraceptivnim sredstvima, romska naselja, 2010.
- 126 **Tabela RH.6**
Obuhvat prenatalnom zaštitom, Republika Srbija, 2010.
- 127 **Tabela RH.7**
Učestalost prenatalne zaštite, Republika Srbija, 2010.
- 128 **Tabela RH.8**
Sadržaj prenatalne zaštite, Republika Srbija, 2010.
- 130 **Tabela RH.8A**
Zdravlje trudnica i novorođenčadi, Republika Srbija, 2010.
- 131 **Tabela RH.6R**
Obuhvat prenatalnom zaštitom, romska naselja, 2010.
- 132 **Tabela RH.7R**
Učestalost prenatalne zaštite, romska naselja, 2010.
- 133 **Tabela RH.8R**
Sadržaj prenatalne zaštite, romska naselja, 2010.
- 133 **Tabela RH.8RA**
Zdravlje trudnica i novorođenčadi, romska naselja, 2010.
- 134 **Tabela RH.9**
Pomoć pri porođaju, Republika Srbija, 2010.
- 136 **Tabela RH.9R**
Pomoć pri porođaju, romska naselja, 2010.
- 137 **Tabela RH.10**
Mesto porođaja, Republika Srbija, 2010.
- 138 **Tabela RH.10R**
Mesto porođaja, romska naselja, 2010.
- 139 **Tabela CD.1**
Obrazovanje u ranom detinjstvu, Republika Srbija, 2010.
- 140-141 **Tabela CD.1A**
Rani razvoj deteta, Republika Srbija, 2010.
- 142 **Tabela CD.2**
Podrška pri učenju, Republika Srbija, 2010.
- 143 **Tabela CD.3**
Materijali za učenje, Republika Srbija, 2010.
- 144 **Tabela CD.4**
Neadekvatni nadzor, Republika Srbija, 2010.
- 145 **Tabela CD.1R**
Obrazovanje u ranom detinjstvu, romska naselja, 2010.
- 146-147 **Tabela CD.1R.A**
Rani razvoj deteta, romska naselja, 2010.
- 148 **Tabela CD.2R**
Podrška pri učenju, romska naselja, 2010.
- 149 **Tabela CD.3R**
Materijali za učenje, romska naselja, 2010.
- 150 **Tabela CD.4R**
Neadekvatni nadzor, romska naselja, 2010.
- 152 **Tabela CD.5**
Indeks ranog razvoja deteta, Republika Srbija, 2010.
- 153 **Tabela CD.5R**
Indeks ranog razvoja deteta, romska naselja, 2010.
- 154 **Tabela ED.1**
Pismenost mladih žena, Republika Srbija, 2010.
- 155 **Tabela ED.1M**
Pismenost mladih muškaraca, Republika Srbija, 2010.

- 156 **Tabela ED.1R**
Pismenost mladih žena, romska naselja, 2010.
- 156 **Tabela ED.1R.M**
Pismenost mladih muškaraca, romska naselja, 2010.
- 157 **Tabela ED.2**
Spremnost za školu, Republika Srbija, 2010.
- 158 **Tabela ED.2A**
Pohađanje obaveznog pripremnog predškolskog programa (PPP), Republika Srbija, 2010.
- 159 **Tabela ED.2B**
Deca koja žive na više od dva kilometra od ustanove za pripremi predškolski program (PPP), po načinu na koji idu u ustanovu za PPP, Republika Srbija, 2010.
- 160 **Tabela ED.2R**
Spremnost za školu, romska naselja, 2010.
- 160-161 **Tabela ED.2RC**
Razlozi nepohađanja obaveznog pripremnog predškolskog programa (PPP), romska naselja, 2010.
- 162 **Tabela ED.3**
Upis u osnovnu školu, Republika Srbija, 2010.
- 163 **Tabela ED.4**
Pohađanje osnovne škole, Republika Srbija, 2010.
- 164 **Tabela ED.5**
Pohađanje srednje škole, Republika Srbija, 2010.
- 165 **Tabela ED.6**
Deca koja stignu do poslednjeg razreda osnovne škole, Republika Srbija, 2010.
- 166 **Tabela ED.7**
Završavanje osnovne škole i prelazak u srednju školu, Republika Srbija, 2010.
- 167 **Tabela ED.7A**
Neto stope završavanja osnovne škole i stopa prelaska u srednju školu, Republika Srbija, 2010.
- 168 **Tabela ED.8**
Jednakost polova u obrazovanju, Republika Srbija, 2010.
- 169 **Tabela ED.3R**
Upis u osnovnu školu, romska naselja, 2010.
- 170 **Tabela ED.4R**
Pohađanje osnovne škole, romska naselja, 2010.
- 171 **Tabela ED.5R**
Pohađanje srednje škole, romska naselja, 2010.
- 172 **Tabela ED.6R**
Deca koja stignu do poslednjeg razreda osnovne škole, romska naselja, 2010.
- 173 **Tabela ED.7R**
Završavanje osnovne škole i prelazak u srednju školu, romska naselja, 2010.
- 173 **Tabela ED.7RA**
Neto stope završavanja osnovne škole i stopa prelaska u srednju školu, romska naselja, 2010.
- 174 **Tabela ED.8R**
Jednakost polova u obrazovanju, romska naselja, 2010.
- 175 **Tabela CP.1**
Upis u matičnu knjigu rođenih, Republika Srbija, 2010.
- 176 **Tabela CP.1R**
Upis u matičnu knjigu rođenih, romska naselja, 2010.
- 177 **Tabela CP.2**
Disciplinovanje deteta, Republika Srbija, 2010.
- 179 **Tabela CP.2R**
Disciplinovanje deteta, romska naselja, 2010.
- 181 **Tabela CP.3**
Rano stupanje u brak, Republika Srbija, 2010.
- 182 **Tabela CP.3M**
Rano stupanje u brak, Republika Srbija, 2010.
- 183 **Tabela CP.4**
Trendovi u pogledu ranog stupanja u brak, Republika Srbija, 2010.
- 183 **Tabela CP.4M**
Trendovi u pogledu ranog stupanja u brak, Republika Srbija, 2010.
- 184 **Tabela CP.5**
Razlika u godinama između supružnika, Republika Srbija, 2010.
- 185 **Tabela CP.3R**
Rano stupanje u brak, romska naselja, 2010.
- 186 **Tabela CP.3R.M**
Rano stupanje u brak, romska naselja, 2010.
- 187 **Tabela CP.4R**
Trendovi u pogledu ranog stupanja u brak, romska naselja, 2010.
- 187 **Tabela CP.4R.M**
Trendovi u pogledu ranog stupanja u brak, romska naselja, 2010.
- 188 **Tabela CP.5R**
Razlika u godinama između supružnika, romska naselja, 2010.
- 190 **Tabela CP.6**
Stavovi prema nasilju u porodici, Republika Srbija, 2010.
- 191 **Tabela CP.6M**
Stavovi prema nasilju u porodici, Republika Srbija, 2010.
- 192 **Tabela CP.6R**
Stavovi prema nasilju u porodici, romska naselja, 2010.
- 193 **Tabela CP.6R.M**
Stavovi prema nasilju u porodici, romska naselja, 2010.
- 194-195 **Tabela HA.1**
Informisanost o načinu prenošenja HIV-a, predrasude o HIV-u/sidi i sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a, Republika Srbija, 2010.
- 196 **Tabela HA.1M**
Informisanost o načinu prenošenja HIV-a, predrasude o HIV-u/sidi i sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a, Republika Srbija, 2010.
- 197 **Tabela HA.2**
Informisanost o načinu prenošenja HIV-a, predrasude o HIV-u/sidi i sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a kod mladih žena, Republika Srbija, 2010.
- 198 **Tabela HA.2M**
Informisanost o načinu prenošenja HIV-a, predrasude o HIV-u/sidi i sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a kod mladih muškaraca, Republika Srbija, 2010.
- 200 **Tabela HA.3**
Informisanost o mogućnosti prenošenja HIV-a s majke na dete, Republika Srbija, 2010.
- 201 **Tabela HA.1R**
Informisanost o načinu prenošenja HIV-a, predrasude o HIV-u/sidi i sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a, romska naselja, 2010.
- 202-203 **Tabela HA.1R.M**
Informisanost o načinu prenošenja HIV-a, predrasude o HIV-u/sidi i sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a, romska naselja, 2010.
- 202-203 **Tabela HA.2R**
Informisanost o načinu prenošenja HIV-a, predrasude o HIV-u/sidi i sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a kod mladih žena, romska naselja, 2010.
- 204-205 **Tabela HA.2R.M**
Informisanost o načinu prenošenja HIV-a, predrasude o HIV-u/sidi i sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a kod mladih muškaraca, romska naselja, 2010.
- 206 **Tabela HA.3R**
Informisanost o mogućnosti prenošenja HIV-a s majke na dete, romska naselja, 2010.
- 207 **Tabela HA.4**
Pozitivan stav prema ljudima koji žive s HIV-om/sidom, Republika Srbija, 2010.
- 208 **Tabela HA.4M**
Pozitivan stav prema ljudima koji žive s HIV-om/sidom, Republika Srbija, 2010.

- 210 **Tabela HA.4R**
Pozitivan stav prema ljudima koji žive s HIV-om/sidom, romska naselja, 2010.
- 211 **Tabela HA.4R.M**
Pozitivan stav prema ljudima koji žive s HIV-om/sidom, romska naselja, 2010.
- 212 **Tabela HA.5**
Informisanost o mestu gde se može testirati na HIV, Republika Srbija, 2010.
- 213 **Tabela HA.5M**
Informisanost o mestu gde se može testirati na HIV, Republika Srbija, 2010.
- 214 **Tabela HA.6**
Informisanost seksualno aktivnih mladih žena o mestu gde se može testirati na HIV, Republika Srbija, 2010.
- 215 **Tabela HA.6M**
Informisanost seksualno aktivnih mladih muškaraca o mestu gde se može testirati na HIV, Republika Srbija, 2010.
- 216 **Tabela HA.7**
Savetovanje u vezi sa HIV-om i testiranje na HIV u okviru prenatalne zaštite, Republika Srbija, 2010.
- 217 **Tabela HA.5R**
Informisanost o mestu gde se može testirati na HIV, romska naselja, 2010.
- 218 **Tabela HA.5R.M**
Informisanost o mestu gde se može testirati na HIV, romska naselja, 2010.
- 219 **Tabela HA.6R**
Informisanost seksualno aktivnih mladih žena o mestu gde se može testirati na HIV, romska naselja, 2010.
- 220 **Tabela HA.6R.M**
Informisanost seksualno aktivnih mladih muškaraca o mestu gde se može testirati na HIV, romska naselja, 2010.
- 221 **Tabela HA.7R**
Savetovanje u vezi sa HIV-om i testiranje na HIV u okviru prenatalne zaštite, romska naselja, 2010.
- 222 **Tabela HA.8**
Seksualno ponašanje koje povećava rizik od HIV-a, Republika Srbija, 2010.
- 223 **Tabela HA.8M**
Seksualno ponašanje koje povećava rizik od HIV-a, Republika Srbija, 2010.
- 224 **Tabela HA.9**
Seksualni odnosi sa više partnera, Republika Srbija, 2010.
- 225 **Tabela HA.10**
Seksualni odnosi sa više partnera kod mladih žena, Republika Srbija, 2010.
- 226 **Tabela HA.9M**
Seksualni odnosi sa više partnerki, Republika Srbija, 2010.
- 227 **Tabela HA.10M**
Seksualni odnosi sa više partnerki kod mladih muškaraca, Republika Srbija, 2010.
- 228 **Tabela HA.11**
Seksualni odnosi sa partnerima koji nisu redovni partneri, Republika Srbija, 2010.
- 229 **Tabela HA.11M**
Seksualni odnosi sa partnerkama koje nisu redovne partnerke, Republika Srbija, 2010.
- 230 **Tabela HA.8R**
Seksualno ponašanje koje povećava rizik od HIV-a, romska naselja, 2010.
- 231 **Tabela HA.8R.M**
Seksualno ponašanje koje povećava rizik od HIV-a, romska naselja, 2010.
- 232 **Tabela HA.9R**
Seksualni odnosi sa više partnera, romska naselja, 2010.
- 233 **Tabela HA.10R**
Seksualni odnosi sa više partnera kod mladih žena, romska naselja, 2010.
- 234 **Tabela HA.9R.M**
Seksualni odnosi sa više partnerki, romska naselja, 2010.
- 235 **Tabela HA.10R.M**
Seksualni odnosi sa više partnerki kod mladih muškaraca, romska naselja, 2010.
- 236 **Tabela HA.11R**
Seksualni odnosi sa partnerima koji nisu redovni partneri, romska naselja, 2010.
- 237 **Tabela HA.11R.M**
Seksualni odnosi sa partnerkama koje nisu redovne partnerke, romska naselja, 2010.
- 239 **Tabela MT.1**
Pristup masovnim medijima, Republika Srbija, 2010.
- 240 **Tabela MT.1M**
Pristup masovnim medijima, Republika Srbija, 2010.
- 241 **Tabela MT.1R**
Pristup masovnim medijima, romska naselja, 2010.
- 242 **Tabela MT.1R.M**
Pristup masovnim medijima, romska naselja, 2010.
- 243 **Tabela MT.2**
Korišćenje računara i interneta, Republika Srbija, 2010.
- 244 **Tabela MT.2M**
Korišćenje računara i interneta, Republika Srbija, 2010.
- 245 **Tabela MT.2R**
Korišćenje računara i interneta, romska naselja, 2010.
- 246 **Tabela MT.2R.M**
Korišćenje računara i interneta, romska naselja, 2010.
- 248 **Tabela SW.1**
Zadovoljstvo sopstvenim životom, Republika Srbija, 2010.
- 249 **Tabela SW.1M**
Zadovoljstvo sopstvenim životom, Republika Srbija, 2010.
- 250 **Tabela SW.2**
Zadovoljstvo životom i sreća, Republika Srbija, 2010.
- 251 **Tabela SW.2M**
Zadovoljstvo životom i sreća, Republika Srbija, 2010.
- 252 **Tabela SW.3**
Percepcija boljeg života, Republika Srbija, 2010.
- 253 **Tabela SW.3M**
Percepcija boljeg života, Republika Srbija, 2010.
- 254 **Tabela SW.1R**
Zadovoljstvo sopstvenim životom, romska naselja, 2010.
- 255 **Tabela SW.1R.M**
Zadovoljstvo sopstvenim životom, romska naselja, 2010.
- 256 **Tabela SW.2R**
Zadovoljstvo životom i sreća, romska naselja, 2010.
- 257 **Tabela SW.2R.M**
Zadovoljstvo životom i sreća, romska naselja, 2010.
- 258 **Tabela SW.3R**
Percepcija boljeg života, romska naselja, 2010.
- 258 **Tabela SW.3R.M**
Percepcija boljeg života, romska naselja, 2010.

PRILOZI

- 262 **Tabela SD.1**
Alokacija popisnih krugova, po stratumima
- 266 **Tabela SD.1R**
Alokacija popisnih krugova, po stratumima
- 271 **Tabela SE.1**
Izabrani indikatori za koje su izračunate uzoračke greške, Republika Srbija, 2010.
- 272 **Tabela SE.2**
Uzoračke greške: Ukupno, Republika Srbija, 2010.
- 273 **Tabela SE.3**
Uzoračke greške: Gradska naselja, Republika Srbija, 2010.

- 274 **Tabela SE.4**
Uzoračke greške: Ostala naselja, Republika Srbija, 2010.
- 275 **Tabela SE.5**
Uzoračke greške: Beogradski region, Republika Srbija, 2010.
- 276 **Tabela SE.6**
Uzoračke greške: Region Vojvodine, Republika Srbija, 2010.
- 277 **Tabela SE.7**
Uzoračke greške: Region Šumadije i Zapadne Srbije, Republika Srbija, 2010.
- 278 **Tabela SE.8**
Uzoračke greške: Region Južne i Istočne Srbije, Republika Srbija, 2010.
- 280 **Tabela SE.1R**
Izabrani indikatori za koje su izračunate uzoračke greške, romska naselja, 2010.
- 281 **Tabela SE.2R**
Uzoračke greške: Ukupno, romska naselja, 2010.
- 282 **Tabela SE.3R**
Uzoračke greške: Gradska naselja, romska naselja, 2010.
- 283 **Tabela SE.4R**
Uzoračke greške: Ostala naselja, romska naselja, 2010.
- 284 **Tabela DQ.1**
Starosna struktura stanovništva u domaćinstvima, Republika Srbija, 2010.
- 285 **Tabela DQ.2**
Starosna struktura žena koje ispunjavaju uslov i anketiranih žena, Republika Srbija, 2010.
- 285 **Tabela DQ.3**
Starosna struktura muškaraca koji ispunjavaju uslov i anketiranih muškaraca, Republika Srbija, 2010.
- 285 **Tabela DQ.4**
Starosna raspodela dece mlađe od pet godina u domaćinstvima i upitici za decu mlađu od pet godina, Republika Srbija, 2010.
- 286 **Tabela DQ.5**
Stopa kompletno popunjenih upitnika za žene, prema socio-ekonomskim karakteristikama domaćinstva, Republika Srbija, 2010.
- 287 **Tabela DQ.6**
Stopa kompletno popunjenih upitnika za muškarce, prema socio-ekonomskim karakteristikama domaćinstva, Republika Srbija, 2010.
- 288 **Tabela DQ.7**
Stopa kompletno popunjenih upitnika za decu mlađu od 5 godina, prema socio-ekonomskim karakteristikama domaćinstva, Republika Srbija, 2010.
- 289 **Tabela DQ.8**
Potpunost izveštavanja, Republika Srbija, 2010.
- 290 **Tabela DQ.9**
Potpunost podataka koji se odnose na antropometrijske indikatore, Republika Srbija, 2010.
- 291 **Tabela DQ.10**
Grupisanje podataka o antropometrijskim merenjima, Republika Srbija, 2010.
- 291 **Tabela DQ.11**
Zapažanja u vezi sa mestom gde se peru ruke, Republika Srbija, 2010.
- 292 **Tabela DQ.12**
Zapažanja u vezi sa izvodima iz matične knjige rođenih dece mlađe od pet godina, Republika Srbija, 2010.
- 292 **Tabela DQ.13**
Prisustvo majke u domaćinstvu i osobe sa kojom je popunjavan upitnik za dete mlađe od pet godina, Republika Srbija, 2010.
- 293 **Tabela DQ.14**
Deca starosti od 2 do 14 godina odabrana za modul o disciplinovanju deteta, Republika Srbija, 2010.
- 293 **Tabela DQ.15**
Pohađanje obrazovne ustanove prema godinama starosti, Republika Srbija, 2010.
- 294 **Tabela DQ.16**
Odnos polova na rođenju kod dece koja su ikada rođena i žive dece, Republika Srbija, 2010.
- 295 **Tabela DQ.1R**
Starosna struktura stanovništva u domaćinstvima, romska naselja, 2010.
- 296 **Tabela DQ.2R**
Starosna struktura žena koje ispunjavaju uslov i anketiranih žena, romska naselja, 2010.
- 296 **Tabela DQ.3R**
Starosna struktura muškaraca koji ispunjavaju uslov i anketiranih muškaraca, romska naselja, 2010.
- 296 **Tabela DQ.4R**
Starosna raspodela dece mlađe od pet godina u domaćinstvima i upitici za decu mlađu od pet godina, romska naselja, 2010.
- 297 **Tabela DQ.5R**
Stopa kompletno popunjenih upitnika za žene, prema socio-ekonomskim karakteristikama domaćinstva, romska naselja, 2010.
- 297 **Tabela DQ.6R**
Stopa kompletno popunjenih upitnika za muškarce, prema socio-ekonomskim karakteristikama domaćinstva, romska naselja, 2010.
- 298 **Tabela DQ.7R**
Stopa kompletno popunjenih upitnika za decu mlađu od pet godina, prema socio-ekonomskim karakteristikama domaćinstva, romska naselja, 2010.
- 299 **Tabela DQ.8R**
Potpunost izveštavanja, romska naselja, 2010.
- 300 **Tabela DQ.9R**
Potpunost podataka koji se odnose na antropometrijske indikatore, romska naselja, 2010.
- 301 **Tabela DQ.10R**
Grupisanje podataka o antropometrijskim merenjima, romska naselja, 2010.
- 301 **Tabela DQ.11R**
Zapažanja u vezi sa mestom gde se peru ruke, romska naselja, 2010.
- 301 **Tabela DQ.12R**
Zapažanja u vezi sa izvodima iz matične knjige rođenih dece mlađe od pet godina, romska naselja, 2010.
- 302 **Tabela DQ.13R**
Prisustvo majke u domaćinstvu i osobe sa kojom je popunjavan upitnik za dete mlađe od pet godina, romska naselja, 2010.
- 302 **Tabela DQ.14R**
Deca starosti od 2 do 14 godina odabrana za modul o disciplinovanju deteta, romska naselja, 2010.
- 303 **Tabela DQ.15R**
Pohađanje obrazovne ustanove prema godinama starosti, romska naselja, 2010.
- 303 **Tabela DQ.16R**
Odnos polova na rođenju kod dece koja su ikada rođena i žive dece, romska naselja, 2010.

Spisak grafikona

- 32 **Grafikon HH.1**
Članovi domaćinstava, prema starosti i polu, Republika Srbija, 2010.
- 41 **Grafikon HH.1R**
Članovi domaćinstava, prema starosti i polu, romska naselja, 2010.
- 48 **Grafikon CM.1R**
Stope smrtnosti dece mlađe od pet godina prema osnovnim karakteristikama, romska naselja, 2010.
- 51 **Grafikon NU.1**
Procenat dece mlađe od pet godina koja su pothranjena, zaostaju u rastu i u telesnoj težini u odnosu na visinu, Republika Srbija, 2010.
- 54 **Grafikon NU.1R**
Procenat dece mlađe od pet godina koja su pothranjena, zaostaju u rastu i u telesnoj težini u odnosu na visinu, romska naselja, 2010.
- 57 **Grafikon NU.2**
Procenat majki koje su počele da doje u roku od jednog sata i u roku od jednog dana po rođenju deteta, Republika Srbija, 2010.
- 58 **Grafikon NU.3**
Procenat dece mlađe od dve godine prema načinu ishrane i starosnim grupama, Republika Srbija, 2010.
- 65 **Grafikon NU.2R**
Procenat majki koje su počele da doje u roku od jednog sata i u roku od jednog dana po rođenju deteta, romska naselja, 2010.
- 66 **Grafikon NU.3R**
Procenat dece mlađe od dve godine prema načinu ishrane i starosnim grupama, romska naselja, 2010.
- 70 **Grafikon NU.4**
Procenat odojčadi sa telesnom masom manjom od 2500 grama pri rođenju, prema indeksu blagostanja, Republika Srbija, 2010.
- 71 **Grafikon NU.4R**
Procenat odojčadi sa telesnom masom manjom od 2500 grama pri rođenju, prema indeksu blagostanja, romska naselja, 2010.
- 74 **Grafikon CH.1**
Procenat dece mlađe od pet godina koja su imala dijareju, a koja su lečena primenom oralne rehidracije, Republika Srbija, 2010.
- 77 **Grafikon CH.2**
Procenat dece mlađe od pet godina koja su imala dijareju, a koja su lečena primenom oralne rehidracije ili dobila više tečnosti uz nastavak hranjenja, Republika Srbija, 2010.
- 79 **Grafikon CH.1R**
Procenat dece mlađe od pet godina koja su imala dijareju, a koja su lečena primenom oralne rehidracije, romska naselja, 2010.
- 81 **Grafikon CH.2R**
Procenat dece mlađe od pet godina koja su imala dijareju, a koja su lečena primenom oralne rehidracije ili dobila više tečnosti uz nastavak hranjenja, romska naselja, 2010.
- 91 **Grafikon WS.1**
Procentualna raspodela članova domaćinstva prema glavnom izvoru pijaće vode, Republika Srbija, 2010.
- 96 **Grafikon WS.1R**
Procentualna raspodela članova domaćinstva prema glavnom izvoru pijaće vode, romska naselja, 2010.
- 199 **Grafikon HA.1**
Procenat žena sa sveobuhvatnim znanjem o prenošenju HIV/AIDS, Republika Srbija, 2010.
- 204 **Grafikon HA.1R**
Procenat žena sa sveobuhvatnim znanjem o prenošenju HIV/AIDS, romska naselja, 2010.
- 225 **Grafikon HA.2**
Seksualno ponašanje koje povećava rizik od HIV infekcije, Republika Srbija, 2010.
- 231 **Grafikon HA.2R**
Seksualno ponašanje koje povećava rizik od HIV infekcije, romska naselja, 2010.

Spisak skraćenica

AIDS/SIDA	<i>Acquired Immune Deficiency Syndrome</i> — Sindrom stečene insuficijencije
CSPro	<i>Census and Survey Processing System</i> — Sistem za obradu podataka prikupljenih tokom popisa i istraživanja
ECDI	<i>Early Child Development Index</i> — Indeks razvoja u ranom detinjstvu
EU	<i>European Union</i> — Evropska unija
GPI	<i>Gender Parity Index</i> — Indeks jednakosti polova
HIV	<i>Human Immunodeficiency Virus</i> — Virus humane imunodeficijencije
IKT	Informaciono-komunikacione tehnologije
MCR	Milenijumski ciljevi razvoja
MICS	<i>Multiple Indicator Cluster Survey</i> — Istraživanje višestrukih pokazatelja
NCHS	<i>National Center for Health Statistics</i> — Nacionalni centar za zdravstvenu statistiku
ORS	<i>Oral Rehydration Salts</i> — Soli za oralnu rehidraciju
ORT	<i>Oral Rehydration Treatment</i> — Oralna rehidracija
PPP	<i>Preparatory Preschool Programme</i> — Pripremni predškolski program
RZS	Republički zavod za statistiku
SPSS	<i>Statistical Package for Social Sciences</i> — Statistički paket za društvene nauke
UNDAF	<i>United Nations Development Assistance Framework</i> — Okvir podrške Ujedinjenih nacija za razvoj
UNICEF	<i>United Nations Children's Fund</i> — Dečji fond Ujedinjenih nacija
WHO/SZO	<i>World Health Organisation</i> — Svetska zdravstvena organizacija

Tabela rezimiranih rezultata

Istraživanje višestrukih pokazatelja i Milenijumski ciljevi razvoja u Republici Srbiji, 2012.

Tema	Broj indikatora MICS4	Broj indikatora MCR	Indikator	Vrednost			
				Republika Srbija	romska naselja		
SMRTNOST DECE							
Smrtnost dece	1.1	4.1	Stopa smrtnosti dece mlađe od pet godina		15,0	na hiljadu	
	1.2	4.2	Stopa smrtnosti odojčadi		14,0	na hiljadu	
ISHRANA							
Stanje uhranjenosti	Prevalencija pothranjenosti						
	2.1a	1.8	Umerena i teška (−2 SD)	1,6	6,6	procenat	
	2.1b		Teška (−3 SD)	0,5	1,4	procenat	
	Prevalencija zaostajanja u rastu						
	2.2a		Umerena i teška (−2 SD)	6,6	23,6	procenat	
	2.2b		Teška (−3 SD)	3,2	9,7	procenat	
	Prevalencija zaostajanja telesne težine u odnosu na visinu						
	2.3a		Umerena i teška (−2 SD)	3,5	5,2	procenat	
	2.3b		Teška (−3 SD)	0,8	2,4	procenat	
	Dojenje i ishrana odojčeta	2.4		Deca koja su ikada dojena	90,1	93,2	procenat
2.5			Rani početak dojenja	7,6	10,0	procenat	
2.6			Isključivo dojenje odojčadi mlađe od 6 meseci	13,7	9,1	procenat	
2.7			Nastavljeno dojenje posle prve godine	18,4	54,0	procenat	
2.8			Nastavljeno dojenje tokom druge godine	15,3	36,9	procenat	
2.9			Pretežno dojena deca mlađa od 6 meseci	39,2	52,2	procenat	
2.10			Trajanje dojenja	8,8	14,9	procenat	
2.11			Hranjenje na flašicu	84,6	81,8	procenat	
2.12			Uvođenje čvrste, polučvrste ili meke hrane	84,1	65,3	procenat	
2.13			Dobijanje minimalnog broja obroka	84,3	71,9	procenat	
2.14			Adekvatno dojenje za dati uzrast	19,3	33,5	procenat	
2.15			Dobijanje najmanje dva mlečna obroka (deca koja se ne doje)	89,1	59,8	procenat	
Mala telesna težina		2.18		Živorodena deca s malom telesnom težinom	4,8	10,2	procenat
		2.19		Odojčad čija je telesna težina izmerena po rođenju	99,6	96,2	procenat
ZDRAVLJE DECE							
Lečenje bolesti	3.8		Primena oralne rehidracije uz nastavak hranjenja	59,7	59,8	procenat	
	3.9		Traženje medicinske pomoći zbog sumnje na pneumoniju	89,7	91,7	procenat	
	3.10		Lečenje antibioticima zbog sumnje na pneumoniju	81,6	90,6	procenat	
Korišćenje čvrstih goriva	3.11		Čvrsta goriva	31,6	75,5	procenat	

Tema	Broj indikatora MICS4	Broj indikatora MCR	Indikator	Vrednost		
				Republika Srbija	romska naselja	
VODA I SANITACIJE						
Voda i sanitacije	4.1	7.8	Korišćenje poboljšanih izvora pijaće vode	99,5	97,7	procenat
	4.2		Tretiranje vode	1,3	0,0	procenat
	4.3	7.9	Korišćenje poboljšanih sanitarnih prostorija	97,8	85,0	procenat
	4.4		Higijensko uklanjanje dečjih fekalija	25,7	13,4	procenat
	4.5		Mesto za pranje ruku	99,3	91,4	procenat
	4.6		Raspoloživost sapuna	99,1	95,7	procenat
REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE						
Kontracepcija i nezadovoljena potreba	5.1	5.4	Stopa rađanja adolescentkinja	23,9	158,5	na hiljadu
	5.2		Rano rađanje	3,3	31,3	procenat
	5.3	5.3	Primena kontraceptivnih metoda	60,8	63,5	procenat
	5.4	5.6	Nezadovoljena potreba	6,6	10,2	procenat
Zdravlje majke i novorođenog deteta			Pružanje prenatalne zaštite			
	5.5a	5.5	Bar jednom od strane obučenog lica	99,0	94,5	procenat
	5.5b		Bar četiri puta od strane pružaoca prenatalne zaštite	94,2	71,9	procenat
	5.6		Sadržaj prenatalne zaštite	97,8	88,5	procenat
	5.7	5.2	Stručna pomoć pri porođaju	99,7	99,5	procenat
	5.8		Porođaji obavljani u zdravstvenoj ustanovi	99,8	99,3	procenat
	5.9		Porođaji obavljani carskim rezom	24,6	13,6	procenat
RAZVOJ DETETA						
Razvoj deteta	6.1		Podrška odraslih pri učenju	95,2	67,2	procenat
	6.2		Podrška očeva pri učenju	78,0	62,5	procenat
	6.3		Materijali za učenje: dečje knjige	75,9	23,1	procenat
	6.4		Materijali za učenje: igračke	62,8	54,4	procenat
	6.5		Neadekvatni nadzor	1,0	4,7	procenat
	6.6		Indeks ranog razvoja deteta	94,3	88,3	procenat
	6.7		Pohađanje obrazovanja u ranom detinjstvu	43,8	8,2	procenat
OBRAZOVANJE						
Pismenost i obrazovanje	7.1	2.3	Stopa pismenosti mladih			
			žena starosti 15–24 godine	99,3	76,5	procenat
			muškaraca starosti 15–24 godine	99,5	77,8	procenat
	7.2		Spremnost za školu	97,2	78,0	procenat
	7.3		Neto stopa upisa u osnovnu školu	94,9	90,9	procenat
	7.4	2.1	Neto stopa pohađanja osnovne škole (korigovano)	98,7	88,5	procenat
	7.5		Neto stopa pohađanja srednje škole (korigovano)	89,3	19,3	procenat
	7.6	2.2	Deca koja stignu do poslednjeg razreda osnovne škole	98,9	89,9	procenat
	7.7		Stopa završavanja osnovne škole (bruto)	104,1	62,7	procenat
			Neto stopa završavanja osnovne škole	92,0	35,0	procenat
	7.8		Stopa prelaska u srednju školu	98,1	68,1	procenat
	7.9	3.1	Indeks jednakosti polova u osnovnom obrazovanju (korigovano)	1,01	0,96	stopa (odnos)
	7.10	3.1	Indeks jednakosti polova u srednjem obrazovanju (korigovano)	1,02	0,72	stopa (odnos)

Tema	Broj indikatora MICS4	Broj indikatora MCR	Indikator	Vrednost		
				Republika Srbija	romska naselja	
ZAŠTITA DETETA						
Upis u matičnu knjigu rođenih	8.1		Upis u matičnu knjigu rođenih	98,9	98,8	procenat
Disciplinovanje deteta	8.5		Nasilni metodi disciplinovanja	67,1	86,1	procenat
Rano stupanje u brak	8.6		Brak pre 15. godine			
			Žene starosti 15–49 godina	0,8	16,2	procenat
	8.7		Brak pre 18. godine			
			Žene starosti 20–49 godina	7,7	53,7	procenat
	8.8		Mladi starosti 15–19 godina koji su u braku ili u vanbračnoj zajednici			
			Žene starosti 15–19 godina	5,2	44,3	procenat
			Muškarci starosti 15–19 godina	1,2	19,0	procenat
			Razlika u godinama između supružnika			
	8.10a		Žene starosti 15–19 godina	7,8	2,5	procenat
	8.10b		Žene starosti 20–24 godina	8,9	5,0	procenat
Nasilje u porodici	8.14		Stavovi prema nasilju u porodici			
			Žene starosti 15–49 godina	2,9	20,1	procenat
HIV/SIDA I SEKSUALNO PONAŠANJE						
Znanje i stavovi o HIV-u/sidi	9.1		Sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV virusa			
			Žene starosti 15–49 godina	52,7	13,3	procenat
	9.2	6.3	Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa			
			Žene starosti 15–24 godina	54,1	12,2	procenat
			Muškarci starosti 15–24 godina	47,6	11,1	procenat
	9.3		Znanje o načinima prenošenja HIV-a s majke na dete	65,1	47,2	procenat
	9.4		Pozitivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om			
			Žene starosti 15–49 godina	12,6	3,6	procenat
	9.5		Žene i muškarci koji znaju gde mogu da se testiraju na HIV			
			Žene starosti 15–49 godina	74,1	29,4	procenat
	9.6		Žene i muškarci koji su se testirali na HIV i znaju rezultat testiranja			
			Žene starosti 15–49 godina	1,4	0,3	procenat
	9.7		Seksualno aktivne mlade žene i muškarci koji su se testirali na HIV i znaju rezultat testiranja			
			Žene starosti 15–24 godina	2,5	0,7	procenat
		Muškarci starosti 15–24 godina	3,3	4,1	procenat	
9.8		Savetovanja u vezi sa prenošenjem HIV virusa tokom prenatalne zaštite	18,9	5,7	procenat	
9.9		Testiranje na HIV tokom prenatalne zaštite	13,9	2,0	procenat	

Tema	Broj indikatora MICS4	Broj indikatora MCR	Indikator	Vrednost		
				Republika Srbija	romska naselja	
Seksualno ponašanje	9.10		Mlade žene i muškarci koji nisu nikada imali seksualne odnose			
			Žene starosti 15–24 godina	47,5	83,0	procenat
			Muškarci starosti 15–24 godina	32,4	54,7	procenat
	9.11		Mlade žene i muškarci koji su imali seksualne odnose pre navršene 15. godine			
			Žene starosti 15–24 godina	1,7	14,4	procenat
			Muškarci starosti 15–24 godina	4,2	13,3	procenat
	9.12		Seksualni partneri različite starosne dobi			
			Žene starosti 15–24 godina	4,3	5,8	procenat
			Muškarci starosti 15–24 godina	0,3	0,6	procenat
	9.13		Seksualni odnosi sa više partnera			
			Žene starosti 15–49 godina	1,7	2,1	procenat
	9.14		Korišćenje kondoma prilikom seksualnih odnosa sa više partnera			
			Žene starosti 15–49 godina	57,1	26,2	procenat
	9.15		Seksualni odnosi sa partnerom koji nije stalan			
			Žene starosti 15–24 godina	41,2	8,9	procenat
			Muškarci starosti 15–24 godina	60,7	32,3	procenat
9.16	6.2	Korišćenje kondoma sa partnerom koji nije stalan				
		Žene starosti 15–24 godina	77,1	37,0	procenat	
		Muškarci starosti 15–24 godina	80,0	51,2	procenat	
PRISTUP MASOVNIM MEDIJIMA I KORIŠĆENJE INFORMACIONO-KOMUNIKACIONIH TEHNOLOGIJA						
Masovni mediji, kompjuteri i internet	MT.1		Pristup masovnim medijima			
			Žene starosti 15–49 godina	57,6	19,0	procenat
	MT.2		Korišćenje računara među mladima			
			Žene starosti 15–24 godina	91,4	39,1	procenat
			Muškarci starosti 15–24 godina	92,6	63,1	procenat
	MT.3		Korišćenje interneta među mladima			
Žene starosti 15–24 godina			85,0	25,2	procenat	
Muškarci starosti 15–24 godina			86,2	52,4	procenat	
ZADOVOLJSTVO ŽIVOTOM						
Zadovoljstvo životom	SW.1		Zadovoljstvo životom među mladima			
			Žene starosti 15–24 godina	66,8	58,7	procenat
			Muškarci starosti 15–24 godina	68,2	53,1	procenat
	SW.2		Sreća među mladima			
			Žene starosti 15–24 godina	93,3	87,3	procenat
			Muškarci starosti 15–24 godina	92,3	86,7	procenat
	SW.3		Percepcija boljeg života među mladima			
			Žene starosti 15–24 godina	43,2	26,2	procenat
			Muškarci starosti 15–24 godina	36,2	25,5	procenat

REZIME

Istraživanje višestrukih pokazatelja u Republici Srbiji predstavlja istraživanje na nacionalno-reprezentativnom uzorku, a koje obuhvata domaćinstva, žene, mladiće i decu. Pored toga što se MICS4 sprovodi na reprezentativnom uzorku, sprovedeno je i istraživanje na posebnom uzorku romskih naselja u Republici Srbiji.

MICS4 je tokom 2010. godine sproveo Republički zavod za statistiku, uz finansijsku i tehničku podršku Dečjeg fonda Ujedinjenih nacija (UNICEF). Rezultati se odnose na period od novembra do decembra 2010. godine, kada je sproveden rad na terenu.

Rezultati istraživanja iz oba uzorka su prezentovani zajedno u ovom izveštaju.

Smrtnost dece

- Procenjuje se da stopa smrtnosti odojčadi kod dece koja žive u romskim naseljima iznosi 14 na hiljadu živorođene dece, dok je verovatnoća da dete umre pre navršene pete godine oko 15 na hiljadu živorođene dece (što je skoro duplo više od nacionalnog proseka).

Stanje uhranjenosti

- Procenat dece mlađe od pet godina koja imaju prekomernu težinu je 16.
- Prevalencija pothranjenosti dece (umerena i teška) u Srbiji relativno je mala: prevalencija pothranjenosti iznosi skoro dva procenta, blizu sedam procenata dece zaostaje u rastu, a četiri procenta zaostaje u telesnoj težini u odnosu na visinu.
- Suprotno stanje uhranjenosti utvrđeno je kod dece koja žive u romskim naseljima — prevalencija pothranjenosti je nekoliko puta veća od nacionalnog proseka (oko sedam procenata dece je pothranjeno, a oko 24 procenta zaostaje u rastu). Međutim, prevalencija gojaznosti je slična — 13 procenata.

Dojenje

- Iako bi svu odojčad mlađu od šest meseci trebalo i dalje isključivo dojiti, samo oko 14 procenata je bilo isključivo dojeno u tom uzrastu.
- Tokom dve godine koje su prethodile Istraživanju, samo osam procenata najmlađe dece u porodici podojeno je po prvi put u roku od jednog sata po rođenju, a 39 procenata odojčadi uzrasta od 0 do pet meseci uglavnom je dojeno.
- Kod dece uzrasta od šest do 23 meseca 21 procenat dece dobija majčino mleko, kao i čvrstu ili polučvrstu hranu. Kod dece uzrasta od 0 do 23 meseca 19 procenata je dojeno na odgovarajući način. Kod dece koja žive u romskim naseljima postoji veća verovatnoća da će i dalje biti dojena nego što je to slučaj u nacionalnom uzorku. Procenat romske dece uzrasta od šest do 23 meseca koja dobijaju majčino mleko, kao i čvrstu ili polučvrstu hranu iznosi 41, a kod romske dece uzrasta od 0 do 23 meseca, 34 procenta dece se doji na odgovarajući način.

Živorodena deca sa malom telesnom težinom

- Od 99,6 procenata izmerene živorođene dece, kod pet procenata dece telesna težina je bila ispod 2500 grama. U romskim naseljima je izmereno 96 procenata živorođene dece od kojih je 10 procenata bilo pothranjeno.

Oralna rehidracija

- Sve u svemu, osam procenata dece mlađe od pet godina imalo je dijareju tokom dve nedelje koje su prethodile Istraživanju. Veća prevalencija dijareje je primetna kod dece koja žive u romskim naseljima — 14 procenata.
- Oko 73 procenta dece koja su imala dijareju lečeno je davanjem jednog ili više preparata koji se preporučuju

za kućno lečenje (tj. lečena su rastvorom za oralnu rehidraciju ili preporučenom tečnošću koja se pravi kod kuće), dok 12 procenata dece nije dobilo nikakav preparat.

- Manje od jedne trećine (32 procenta) dece mlađe od pet godina koja su imala dijareju unosilo je više tečnosti nego obično, dok je 67 unosilo istu količinu tečnosti ili manje. Tri četvrtine (76 procenata) dece dobijalo je nešto manje, isto ili više hrane, ali 24 procenta dece jelo je mnogo manje ili nije jelo skoro ništa. Situacija je veoma slična kod dece koja žive u romskim naseljima.

Traženje medicinske pomoći i lečenje pneumonije antibioticima

- Prijavljeno je da je pet procenata dece uzrasta od 0 do 59 meseci imalo simptome pneumonije tokom dve nedelje koje su prethodile ovom istraživanju. Procenat dece koja su odvedena u odgovarajuću ustanovu iznosio je 90. Deca za koju se sumnjalo da imaju pneumoniju najčešće su odvođena u državne zdravstvene ustanove — 38 procenata u dom zdravlja, gde se pružaju primarne zdravstvene usluge, a 35 procenata u državnu bolnicu. Takođe, 82 procenta dece mlađe od pet godina za koju se sumnjalo da imaju pneumoniju uzimalo je antibiotike tokom dve nedelje koje su prethodile Istraživanju.
- Ukupno gledano, 26 procenata žena je znalo za dva najvažnija simptoma pneumonije — ubrzano i otežano disanje. Najčešće prepoznati simptom koji zahteva odvođenje deteta u zdravstvenu ustanovu je rastuća temperatura (85 procenata). Takođe, 47 procenata majki je prepoznalo otežano disanje, a 32 procenta majki prepoznalo je ubrzano disanje kao simptome zbog kojih decu odmah treba odvesti u zdravstvenu ustanovu.
- Kod dece koja žive u romskim naseljima, prijavljeno je da je 18 procenata dece uzrasta od 0 do 59 meseci imalo simptome pneumonije. Procenat dece koja su odvedena u odgovarajuću ustanovu iznosi 92, a 91 procenat je dobio antibiotik tokom dve nedelje koje su prethodile ovom istraživanju.
- Samo 16 procenata žena u romskim naseljima je znalo za dva najvažnija simptoma pneumonije. Procenat majki koje su prepoznale otežano disanje kao simptom koji zahteva trenutno odvođenje deteta u zdravstvenu ustanovu iznosi 28, a 20 procenata majki je prepoznalo ubrzano disanje kao simptom, dok je rastuća temperatura najčešće prepoznati simptom koji zahteva odvođenje deteta u zdravstvenu

ustanovu (prepoznato od strane 82 procenta majki). Što se tiče prepoznavanja simptoma pneumonije, postoje značajne razlike u zavisnosti od obrazovanja majke. Samo devet procenata majki bez ikakvog obrazovanja je znalo za pomenuta dva simptoma, u odnosu na 24 procenta majki koje su završile srednju školu.

Korišćenje čvrstog goriva

- Skoro jedna trećina (32 procenta) svih domaćinstava u Republici Srbiji koristi čvrsto gorivo za kuvanje. Mnogo veći procenat korišćenja čvrstog goriva zabeležen je među članovima iz najsiromašnijeg kvintila (73 procenta), kao i u romskim domaćinstvima (76 procenata).

Voda i uklanjanje otpadnih materija

- Sva anketirana populacija (100 procenata) ima pristup poboljšanom izvoru pijaće vode (ukoliko koristimo širu definiciju pristupa u okviru koje poboljšani izvori pijaće vode obuhvataju vodu iz vodovoda, javnu česmu, bunar s pumpom, pokriveni bunar ili uređeni izvor); 79 procenata populacije koristi vodu koja se sprovodi do njihovog stana/kuće iz javnog ili lokalnog vodovoda kao glavnog izvora pijaće vode. Takav pristup je više zastupljen u gradskim naseljima (84 procenta) nego u ostalim (73 procenta).
- Situacija je slična u romskim naseljima, gde 98 procenata populacije koristi poboljšani izvor pijaće vode — 99 procenata u gradskim i 96 procenata u ostalim naseljima.
- Praktično celokupna populacija primenjuje higijenske metode za uklanjanje otpadnih materija; 94 procenta populacije ima nužnik na ispiranje vodom povezan na kanalizacioni sistem ili septičku jamu. Septičke jame se mnogo češće koriste u ostalim naseljima (71 procenat) u odnosu na 13 procenata u gradskim.
- S druge strane, samo 62 procenta domaćinstava u romskim naseljima imaju nužnik na ispiranje vodom povezan na kanalizacioni sistem ili septičku jamu. To je mnogo ređe kod najsiromašnijeg kvintila (6 procenata) nego kod najbogatijeg kvintila (96 procenata).

Kontracepcija

- Da trenutno koristi neki vid kontracepcije, prijavio je 61 procenat žena starosti od 15 do 49 godina, a koje su trenutno udate ili su u stalnoj vezi. Kod žena u Republici Srbiji, tradicionalne metode su popularnije nego

savremene — 39 procenata u odnosu na 22 procenta. Najpopularniji metod je prekinuti odnos, koji primenjuje jedna od tri udate žene. Sledeći metod po popularnosti je muški kondom, čije je korišćenje prijavilo 14 procenata udatih žena. Osam procenata žena je prijavilo da primenjuje periodičnu apstinenciju, dok je između tri i četiri procenta žena koristilo spiralu i pilulu.

- Primena kontraceptivnih sredstava se ne razlikuje u velikoj meri među regionima i kreće se od 57 procenata u Regionu Šumadije i Zapadne Srbije do 67 procenata u Regionu Vojvodine. Primena kontraceptivnih sredstava u gradskim i ostalim naseljima takođe je skoro ista. Postoji manja verovatnoća da će adolescenti koristiti kontracepciju nego starije žene. Nivo obrazovanja žene je povezan sa prevalencijom primene kontraceptivnih sredstava. Procenat žena koje koriste bilo koji vid kontracepcije raste sa 53 procenta kod onih koje imaju samo osnovno obrazovanje na 65 procenata kod žena koje imaju više obrazovanje.
- Kod žena koje žive u romskim naseljima, starosti od 15 do 49 godina, a koje su trenutno udate ili su u stalnoj vezi, korišćenje kontraceptivnih sredstava je prijavilo 64 procenta (58 procenata koristi tradicionalne metode, šest procenata savremene). Najpopularniji metod je prekinuti odnos, koji koristi oko polovine žena. Kod adolescenata opet postoji manja verovatnoća da će koristiti kontracepciju nego starije žene. Samo oko 41 procenat žena, udatih ili u stalnoj vezi, starosti od 15 do 19 godina, trenutno primenjuje neki vid kontracepcije u odnosu na 59 procenata žena starosti od 20 do 24 godine i 78 procenata starijih žena (starosti od 35 do 39 godina). Procenat žena koje primenjuju bilo koji vid kontracepcije raste sa 53 procenta kod žena bez obrazovanja na 70 procenata kod žena koje su završile srednju školu.

Nezadovoljena potreba

- U Republici Srbiji sedam procenata žena koje su udate ili su u stalnoj vezi imaju nezadovoljenu potrebu za kontraceptivnim sredstvima. Ta nezadovoljena potreba je veća kod žena starosti od 25 do 29 godina (13 procenata).
- U romskim naseljima, 10 procenata žena koje su udate ili su u stalnoj vezi imaju nezadovoljenu potrebu za kontracepcijom. Taj procenat je veći kod žena starosti od 20 do 24 (15 procenata) i žena starosti od 25 do 29 (18 procenata). Takođe postoji razlika između ostalih (četiri procenta) i gradskih (13 procenata) naselja.

Prenatalna zaštita

- Čak 99 procenata žena u Republici Srbiji dobija usluge prenatalne zaštite bar jednom tokom trudnoće. Niža stopa obuhvata prenatalnom zaštitom je primećena kod Romkinja iz najsiromašnijeg kvintila (95 procenata).
- Veći procenat (97 procenata) majki dobija prenatalnu zaštitu više od jednog puta, a 94 procenta dobilo je takve usluge najmanje četiri puta. Međutim, u romskim naseljima 85 procenata majki je dobilo usluge prenatalne zaštite više od jednog puta, a 72 procenta najmanje četiri puta.

Pomoć pri porođaju

- U 99,7 procenata porođaja obučeno osoblje je prisustvovalo porođaju, a približno isti procenat žena se porodilo u zdravstvenim ustanovama (99,8 procenata). Kada su u pitanju žene koje žive u romskim naseljima, 99,5 procenata njih se porodilo uz podršku obučenog osoblja, a 99,3 procenta porođaja je obavljeno u zdravstvenim ustanovama.
- Lekari su prisustvovali porođaju u 93 procenta slučajeva (88 procenata kada su u pitanju Romkinje), dok su medicinske sestre prisustvovalе porođaju u sedam procenata slučajeva (12 procenata kada su u pitanju Romkinje).

Razvoj deteta

- Kada je u pitanju oko 95 procenata dece mlađe od pet godina, odrasla osoba se angažovala u četiri ili više aktivnosti koje stimulišu učenje i poboljšavaju spremnost za školu tokom tri dana koja su prethodila Istraživanju. Prosečni broj aktivnosti bio je šest. Angažovanje očeva u tim aktivnostima je bilo manje (78 procenata).
- Manji je procenat dece iz najsiromašnijeg kvintila i deca iz romskih domaćinstava koja su uključena u aktivnosti koje stimulišu učenje (84 procenta, odnosno 67 procenata), što je slučaj i kod dece iz Regiona Vojvodine (89 procenata). Takođe, veći procenat očeva je bio uključen u aktivnosti sa dečacima (82 procenta) nego sa devojčicama (74 procenta). Međutim, ova razlika nije utvrđena kod očeva iz romskih naselja, kod kojih je 64 procenta uključeno u aktivnosti sa dečacima, a 61 procenat sa devojčicama.

- Jedan procenat dece mlađe od pet godina je ostavljen bez adekvatnog nadzora tokom nedelje koja je prethodila ovom istraživanju. Situacija se razlikuje u romskim naseljima, gde je pet procenata dece ostavljeno samo ili pod nadzorom drugog deteta.

Indeks razvoja u ranom detinjstvu (Early Childhood Development Index — ECDI)

- U Republici Srbiji 94 procenta dece uzrasta od 36 do 59 meseci pravilno se razvija. Ne postoji značajna razlika između dečaka i devojčica. Ako se posmatra obrazovanje majke, ECDI iznosi 84 procenta kod dece čija su majke završile osnovnu školu, a 96 procenata kod dece čije majke imaju viši nivo obrazovanja.
- U romskim naseljima 88 procenata dece uzrasta od 36 do 59 meseci pravilno se razvija. Postoji izvesna razlika između dečaka i devojčica. ECDI za mušku decu je 86, a 91 za žensku decu. Taj indeks je veći kod dece koja pohađaju predškolski program (99 procenata). Ako se posmatra obrazovanje majke, ECDI iznosi 88 procenata kod dece čije su majke završile osnovnu školu, a 95 procenata kod dece čije su majke završile srednju školu.

Predškolsko obrazovanje i spremnost za školu

- Procenat dece uzrasta od 36 do 59 meseci koja su pohađala neki oblik organizovanog programa obrazovanja u ranom detinjstvu iznosi 44. Stopa pohađanja je bila skoro duplo veća u gradskim (57 procenata) nego u ostalim naseljima (29 procenata). Bolji finansijski status takođe podrazumeva veći procenat dece koja pohađaju predškolsko obrazovanje — 75 procenata iz najbogatijeg kvintila i 22 procenta iz najsiromašnijeg kvintila.
- Romska deca pohađaju predškolsko obrazovanje pet puta manje od ostatka populacije (osam procenata).

Pohađanje osnovne i srednje škole

- Trenutno pohađa 95 procenata dece osnovnoškolskog uzrasta prvi razred, dok 91 procenat romske dece počinje da pohađa osnovnu školu na vreme.
- Većina (99 procenata) dece osnovnoškolskog uzrasta pohađa osnovnu školu. U romskoj populaciji samo 89 procenata dece tog uzrasta pohađa osnovnu školu.
- Skoro sva deca koja se upišu u prvi razred osnovne škole dođu do osmog razreda.

- Oko 89 procenata dece uzrasta od 15 do 18 godina pohađa srednju ili višu školu. Međutim, samo 19 procenata dece iz romskih naselja pohađa školu u tom uzrastu. U oba slučaja, deca iz bogatijih domaćinstava češće pohađaju srednju ili višu školu.

- Indeks jednakosti polova (Gender Parity Index — GPI) u Republici Srbiji iznosi 1,01 za osnovnu školu i 1,02 za srednju školu. Kod dece koja žive u romskim naseljima, GPI za osnovnu školu iznosi 0,96. Kod dece čije su majke završile osnovnu školu, GPI iznosi 1,00, a u najbogatijem kvintilu taj indeks iznosi 1,01. GPI za srednju školu iznosi 0,72, što znači da su devojčice u lošijem položaju kada je u pitanju srednjoškolsko obrazovanje.

Pismenost odraslih (15–24 godine)

- Stopa pismenosti žena i muškaraca starosti od 15 do 24 godine, iznosi preko 99 procenata, a niža je kod lica koja su završila samo osnovnu školu (94 procenta). S druge strane, samo nešto preko tri četvrtine Roma su pismeni (77 procenata žena i 78 procenata muškaraca). Najlošija situacija je kod žena i muškaraca iz najsiromašnijeg kvintila u romskim naseljima, gde je manje od polovine stanovnika pismeno.

Upis u matičnu knjigu rođenih

- Procenat dece mlađe od pet godina u Republici Srbiji koja su upisana u matičnu knjigu rođenih iznosi 99. Nema značajnih varijacija u upisivanju u matičnu knjigu rođenih u pogledu pola i starosti deteta, ili obrazovanja majke. Isto važi i za decu koja žive u romskim naseljima.

Disciplinovanje deteta

- U Republici Srbiji 67 procenata dece uzrasta od dve do 14 godina bilo je izloženo najmanje jednom obliku mentalnog ili fizičkog kažnjavanja od strane majke/staratelja ili drugih članova domaćinstva. Dva procenta dece je bilo izloženo teškom fizičkom kažnjavanju, dok je samo 28 procenata imalo iskustvo sa metodama nenasilnog disciplinovanja.
- Muška deca su više bila izložena i manjim i ozbiljnijim fizičkim disciplinskim merama (39 procenata i dva procenta) od ženske dece (36 procenata i jedan procenat). Razlike u pogledu mnogih osnovnih varijabli bile su relativno male, ali je primećeno da je fizičko kažnjavanje skoro dvostruko češće prisutno u domaćinstvima u kojima lice na koje se

vodi domaćinstvo ima samo osnovno obrazovanje (45 procenata) u poređenju sa licima na koja se vodi domaćinstvo koja imaju više obrazovanje (26 procenata).

- U romskim naseljima 86 procenata dece uzrasta od dve do 14 godina bilo je izloženo najmanje jednom obliku mentalnog ili fizičkog kažnjavanja od strane majke/staratelja ili drugih članova domaćinstva, a šest procenata dece je bilo izloženo ozbiljnom fizičkom kažnjavanju. S druge strane, 23 procenta majki/staratelja smatra da decu treba fizički kažnjavati.

Rano stupanje u brak

- Procenat žena starosti između 15 i 49 godina koje su se udale pre navršene petnaeste godine veoma je mali (jedan procenat). Oko pet procenata žena starosti od 15 do 19 godina udate su ili su u stalnoj vezi. Ova praksa je prisutnija u ostalim naseljima, među manje obrazovanim i naročito među Romima (44 procenta). Čini se da je rano stupanje u brak češće među ženama nego među muškarcima starosti od 15 do 29 godina.
- Osam procenata mladih žena starosti od 15 do 19 godina je udato za muškarca koji je 10 ili više godina stariji. Taj procenat je sličan (9 procenata) kod udatih žena starosti od 20 do 24.

Nasilje u porodici

- Tri procenta žena u Republici Srbiji misle da muž/partner ima pravo da udari ili tuče svoju ženu ili partnerku iz najmanje jednog od više različitih razloga. Žene koje odobravaju nasilje koje vrši muž/partner u većini slučajeva opravdavaju i nasilje kada žena zanemari decu (dva procenta) ili ukoliko žena pokaže da je nezavisna, npr. ako izađe negde i to ne kaže svom mužu ili se svađa sa njim (po jedan procenat).
- Nasilje u porodici je više prihvaćeno u romskim naseljima, gde 20 procenata žena smatra da ono može biti opravdano. Najčešći razlozi koji se daju su isti: kada zanemare decu (18 procenata) ili pokažu da su nezavisne, npr. svađaju se s muževima (12 procenata) ili izađu negde i to ne kažu muževima (11 procenata).

Informisanost o načinu prenošenja HIV virusa

- U Republici Srbiji 53 procenta žena starosti između 15 i 49 godina imaju sveobuhvatno znanje o prenošenju

HIV-a, dok je to bio slučaj kod 54 procenta devojaka i 48 procenata momaka (15–24). Taj procenat je bio manji kod populacije iz romskih naselja, gde je bilo samo 13 procenata žena starosti od 15 do 49 godina sa sveobuhvatnim znanjem. U starosnoj grupi od 15 do 24 godine taj procenat se spustio na 12 kod žena i 11 kod muškaraca.

- Procenat devojaka i momaka starosti od 15 do 24 godine koji su čuli za sidu iznosi 99. Međutim, samo 72 procenta devojaka i 86 procenata momaka iz romskih naselja je čulo za sidu. Žene i muškarci iz romskih naselja koji žive u ostalim naseljima, bez obrazovanja i koji su iz najsiromašnijeg kvintila bili su mnogo manje upoznati s postojanjem side.
- Veliki procenat žena starosti između 15 i 49 godina je znao da se prenošenje HIV virusa može sprečiti ako osoba ima samo jednog, vernog, neinficiranog seksualnog partnera (88 procenata) i korišćenjem kondoma pri svakom seksualnom odnosu (91 procenat). Osamdeset procenata žena je znalo da osoba koja izgleda zdravo može imati virus side, a 75 procenata da se HIV virus ne može preneti ujedom komarca ili deljenjem hrane sa osobom koja ima sidu.
- Polovina žena starosti između 15 i 49 godina iz romskih naselja znala je da se prenošenje virusa može sprečiti ako osoba ima samo jednog, vernog, neinficiranog seksualnog partnera (53 procenta) i korišćenjem kondoma pri svakom seksualnom odnosu (52 procenta). Međutim, samo 44 procenta tih žena je znalo da osoba koja izgleda zdravo može imati HIV virus, dok je oko jedne trećine znalo da se virus ne može preneti ujedom komarca ili deljenjem hrane sa osobom koja ima sidu.
- Ukupno, 13 procenata žena starosti između 15 i 49 godina izrazilo je nediskriminacijski stav u pogledu sva četiri pokazatelja prema ljudima koji žive sa HIV virusom. Rezultati su slični kod mladih ljudi (15–24 godine) kod kojih je 12 procenata žena i devet procenata muškaraca imalo nediskriminacijski stav. Procenat prihvatanja ljudi koji žive sa HIVom/sidom bio je veći u gradskim naseljima i povećavao se s povećanjem nivoa obrazovanja i finansijskog statusa. Takav stav prihvatanja imalo je samo četiri procenta žena starosti od 15 do 49 godina koje žive u romskim naseljima.
- Tri od četiri žene (15–49 godina) znale su gde se mogu testirati na HIV, ali samo 10 procenata njih je bilo

testirano, a vrednosti su skoro iste za oba pokazatelja kod momaka (15–29 godina). Samo četiri procenta žena iz romskih naselja je testirano na HIV, a 29 procenata je znalo gde se testiranje može obaviti. Vrednosti su iste za mladiće (15–29 godina) kada je u pitanju testiranje, ali su malo veće što se tiče poznavanja mesta testiranja (36 procenata).

- Kod žena starosti od 15 do 49 godina koje su se porodile dve godine pre Istraživanja, 19 procenata je dobilo savete u vezi sa HIV virusom. Vrednosti su veće kod žena u Beogradskom regionu (33 procenta) i kod onih koje imaju najviše obrazovanje (26 procenata). Samo šest procenata svih žena u romskim naseljima dobilo je savete u vezi sa HIV virusom tokom prenatalne zaštite.

Seksualno ponašanje

- Šezdeset jedan procenat svih devojaka i 70 procenata momaka starosti od 15 do 24 godine imalo je seksualne odnose. Četrdeset jedan procenat žena i 61 procenat muškaraca imali su seksualne odnose sa partnerom koji nije njihov redovni partner u periodu od 12 meseci pre Istraživanja. Kondom je koristilo 77 procenata devojaka i 80 procenata momaka koji su imali seksualne odnose sa poslednjim partnerom koji nije njihov redovni partner.
- Sedamdeset tri procenta devojaka i 71 procenat momaka (15–24 godine) koji žive u romskim naseljima imalo je seksualne odnose. Devet procenata devojaka i 32 procenta muškaraca iz romskih naselja imalo je seksualne odnose sa partnerima koji nisu njihovi redovni partneri. Stopa korišćenja kondoma tokom takvog odnosa visokog rizika mala je kod devojaka (37 procenata), a nešto je veća kod muškaraca (51 procenat).
- Broj žena koje su imale seksualne odnose pre svoje petnaeste godine veoma je mali (dva procenta devojaka i četiri procenta momaka). S druge strane, 14 procenata devojaka i 13 procenata momaka iz romskih naselja imalo je seksualne odnose pre svoje petnaeste godine.
- Četiri procenta devojaka iz nacionalnog uzorka i šest procenata devojaka koje žive u romskim naseljima (više u ostalim nego u gradskim naseljima) prijavilo je da je imalo seksualne odnose sa partnerom koji je 10 ili više godina stariji. Za muškarce, kod oba uzorka, ta vrednost je manja od jednog procenta.

Pristup masovnim medijima i korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija

- Pedeset osam procenata svih žena starosti od 15 do 49 godina koristilo je sva tri masovna medija (gledanje televizije, slušanje radija i čitanje novina) najmanje jednom nedeljno, dok manje od jednog procenta žena nije koristilo nijednu vrstu medija. Samo 19 procenata žena u romskim naseljima koristilo je tri oblika masovnih medija najmanje jednom nedeljno. Šezdeset procenata svih muškaraca starosti od 15 do 29 godina, ali samo jedna četvrtina momaka iz romskih naselja je koristilo sva tri oblika masovnih medija najmanje jednom nedeljno.
- Većina devojaka starosti od 15 do 24 godine (91 procenat) koristilo je računar, a 85 procenata je koristilo internet tokom proteklih 12 meseci. U romskim naseljima samo 39 procenata devojaka je koristilo računar, a 25 procenata je koristilo internet tokom proteklih 12 meseci. Stopa korišćenja računara i interneta od strane momaka je veća: 93 procenta je koristilo računar, a 86 procenata je koristilo internet u proteklih 12 meseci. U romskim naseljima, 63 procenata momaka je koristilo računar, a 52 procenta je koristilo internet tokom proteklih 12 meseci.

Subjektivni osećaj blagostanja

- Sve u svemu, 67 procenata žena i 68 procenata muškaraca starosti od 15 do 24 godine bili su zadovoljni svojim životom. Procenat žena koje su zadovoljne životom je nešto veći u gradskim naseljima (70 procenata) nego u ostalim naseljima (61 procenat). Kod mladića su razlike u pogledu osnovnih karakteristika uglavnom slične onima koje su uočene i kod devojaka. Kod mladih starosti od 15 do 24 godine koji žive u romskim naseljima, samo 59 procenata žena i 53 procenta muškaraca bili su zadovoljni svojim životom.
- Kod iste starosne grupe, sličan procenat žena i muškaraca bili su veoma srećni ili donekle srećni (93, odnosno 92 procenta). Procenat u romskim naseljima iznosi 87 i za muškarce i za žene.

Četrdeset tri procenta žena starosti između 15 i 24 godine smatra da im se život poboljšao tokom protekle godine i misli da će biti još bolji nakon jedne godine. Odgovarajući pokazatelj za muškarce starosti od 15 do 24 godine manji je od pokazatelja koji se odnosi na devojke (36 procenata). Taj procenat je čak i manji kod Roma i Romkinja i iznosi 26.

I UVOD

Istorijat

Ovaj izveštaj se bazira na Istraživanju višestrukih pokazatelja (Multiple Indicator Cluster Survey — MICS) u Republici Srbiji, koje su tokom 2010. godine sproveli UNICEF i Republički zavod za statistiku (RZS). Tokom istraživanja prikupljeni su dragoceni podaci o položaju dece, žena i muškaraca u Republici Srbiji. Istraživanje se u velikoj meri baziralo na potrebi da se prati napredovanje ka ostvarivanju ciljeva koji proističu iz potpisanih

međunarodnih sporazuma: Milenijumske deklaracije, koja je usvojena od strane svih država članica Ujedinjenih nacija (191 članica) u septembru 2000. godine, kao i Plana akcije „Svet po meri dece”, koji je usvojen od strane 189 država članica na Specijalnom zasjedanju Ujedinjenih nacija o deci održanom u maju 2002. godine. Preuzete obaveze se nadograđuju na obećanja koja je dala međunarodna zajednica na Svetskom samitu za decu 1990. godine.

Obaveza preduzimanja akcija: nacionalne i međunarodne obaveze u pogledu izveštavanja

Vlade koje su potpisale Milenijumsku deklaraciju i Deklaraciju „Svet po meri dece”, kao i Plan akcije, takođe su se obavezale da prate napredovanje ka ostvarivanju ciljeva pomenutih u tim dokumentima:

„Redovno ćemo pratiti na nacionalnom, a po potrebi, i na regionalnom nivou i procenjivati napredak prema ciljevima i zadacima u Planu akcije na nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou. U skladu s tim, jaćaćemo naše nacionalne kapacitete za prikupljanje statističkih podataka, analize i razdvajanje podataka prema polu, uzrastu i drugim relevantnim činiocima koji mogu dovesti do razlika i podržavati širok raspon istraživanja usmerenih na decu. Jaćaćemo međunarodnu saradnju u cilju podrške naporima na izgradnji statističkih kapaciteta i izgrađivati kapacitete zajednice za praćenje, procenu i planiranje.” (*Svet po meri dece*, paragraf 60)

„...Sprovešćemo periodična razmatranja napretka na nacionalnom podnacionalnom nivou kako bismo se efikasnije suoćavali s preprekama i ubrzali akcije...” (*Svet po meri dece*, paragraf 61)

U Planu akcije (paragraf 61) takođe se zahteva konkretno angažovanje UNICEFa u pripremi periodičnih izveštaja o napredovanju: „...od UNICEF-a, kao vodeće svetske agencije za decu, traži se da nastavi pripremu i predstavljanje informacija o postignutom napretku na primeni ove deklaracije i Plana akcije u saradnji sa vladama, odgovarajućim fondovima, programima i specijalizovanim agencijama sistema Ujedinjenih nacija i, po potrebi, svim drugim relevantnim akterima...”

Isto tako, u *Milenijumskoj deklaraciji* (paragraf 31) zahteva se periodično izveštavanje o napredovanju:

„...Zahtevamo od Generalne skupštine da razmotri, na redovnoj osnovi, postignuti napredak u sprovođenju odredaba ove deklaracije, i tražimo od generalnog sekretara da podnosi periodične izveštaje na razmatranje Generalnoj skupštini, kao osnov za dalje aktivnosti...”

Prilikom potpisivanja ovih međunarodnih sporazuma, vlade su preuzele obavezu da poboljšaju uslove u kojima žive deca u njihovim državama i da prate napredovanje ka ostvarivanju tog cilja. UNICEFu je dodeljena uloga da obezbeđuje podršku pri ostvarivanju ovog zadatka (videti tekst na prethodnoj strani).

U Republici Srbiji posvećenost ostvarivanju ovih međunarodnih prioriteta pokazana je kroz razvoj i sprovođenje nacionalnih strategija i planova, a to su, konkretno, Strategija za smanjenje siromaštva (2003), Nacionalni plan akcije za decu (2004) i Nacionalni milenijumski ciljevi razvoja (2006). U planove za integraciju u Evropsku uniju uvršteno je i praćenje socijalnog uključivanja i smanjenja siromaštva, kao važne komponente strategije Republike Srbije za integraciju u EU.

Svi pomenuti strateški okviri zahtevaju praćenje i procenu napredovanja. Četvrto po redu Istraživanje višestrukih pokazatelja predstavlja dragocen izvor podataka za izveštavanje o napredovanju u ostvarivanju pomenutih ciljeva. Ovo istraživanje predstavlja temeljan osnov koji sadrži komparativne podatke neophodne za sveobuhvatno izveštavanje o napretku, i to naročito u vezi sa položajem najugroženije dece (dece iz najsiromašnijih domaćinstava, romske dece ili dece koja žive u ostalim naseljima). Tokom ovog istraživanja prikupljeni su i podaci neophodni za novi Program

UNICEFa za Republiku Srbiju, za period 2011–2015. godine, kao i za UNDAF 2011–2015. godine.

Ovaj finalni izveštaj predstavlja rezultate i teme koji su obuhvaćeni ovim istraživanjem.

Ciljevi istraživanja

MICS u Republici Srbiji u 2010. godini ima sledeće primarne ciljeve:

- obezbeđivanje ažuriranih podataka o položaju dece, žena i muškaraca u Republici Srbiji;
- obezbeđivanje podataka neophodnih za praćenje napredovanja u ostvarivanju ciljeva definisanih u Milenijumskoj deklaraciji i drugih ciljeva dogovorenih na međunarodnom i nacionalnom nivou, kao i da bude osnova za buduće aktivnosti;
- doprinos poboljšanju sistema podataka i njihovog praćenja u Republici Srbiji i jačanje tehničke stručnosti u kreiranju, primeni i analizi takvih sistema;
- generisanje podataka o položaju dece, žena i muškaraca, uključujući definisanje ugroženih grupa i međusobnih razlika, koji će biti od koristi za sprovođenje strategija i mera politike socijalnog uključivanja i smanjenje siromaštva.

II UZORAK I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

MICS4 u Republici Srbiji sproveden je na dva uzorka — na nacionalnom uzorku, koji je reprezentativan za celu populaciju Republike Srbije (u daljem tekstu: uzorak za Republiku Srbiju); i na uzorku romskih naselja, koji je reprezentativan za populaciju koja živi u romskim naseljima u Republici Srbiji. Pojedinačni uzorci i njihove tehničke karakteristike opisani su u odgovarajućim poglavljima ovog izveštaja.

Elementi metodologije istraživanja koji su bili isti za oba uzorka, kao i rezultati istraživanja, predstavljeni su zajedno kako bi se izbeglo ponavljanje.

Plan uzorka za Republiku Srbiju

Nacionalni uzorak za Istraživanje višestrukih pokazatelja planiran je tako da obezbedi ocene velikog broja pokazatelja položaja dece, žena i mladih muškaraca na nacionalnom nivou, za gradska i ostala naselja, i za četiri regiona: Beogradski region, Region Vojvodine, Region Šumadije i Zapadne Srbije, kao i za Region Južne i Istočne Srbije. Gradska i ostala naselja u okviru 25 oblasti definisana su kao osnovni uzorački stratumi i uzorak je biran u dve etape. U okviru svakog stratuma, određen broj popisnih krugova je izabran sistematski sa verovatnoćom proporcionalnom veličini. Nakon sprovedenog ažuriranja izabranih popisnih krugova, u okviru svakog popisnog kruga, domaćinstva sa spiska podeljena su na domaćinstva koja imaju i domaćinstva koja nemaju decu mlađu od pet godina i u okviru svake grupe uzorak domaćinstva je izabran sistematski sa jednakim verovatnoćama. Na nacionalnom nivou, izabrano je ukupno 6.885

domaćinstava: 3.650 domaćinstava sa decom i 3.235 domaćinstava bez dece. Uzorak za MICS nije samoponderisan. Za prikazivanje rezultata na nacionalnom nivou korišćeni su ponderi. Detaljan opis plana uzorka nalazi se u Prilogu A.

Plan uzorka za romska naselja

Uzorak za romska naselja za MICS planiran je tako da obezbedi ocene velikog broja pokazatelja položaja dece, žena i mladih muškaraca u romskim naseljima na nivou Republike Srbije, kao i za gradska i ostala naselja. Gradska i ostala naselja u okviru svake od tri teritorije (Beograd, centralna Srbija bez Beograda i Vojvodina) definisani su kao glavni uzorački stratumi i uzorak je biran u dve etape. U okviru svakog stratuma, određen broj popisnih krugova je izabran sistematski sa verovatnoćom proporcionalnom veličini. Nakon sprovedenog ažuriranja izabranih popisnih krugova, u okviru svakog popisnog kruga domaćinstva sa spiska podeljena su na domaćinstva koja imaju i domaćinstva koja nemaju decu mlađu od pet godina i u okviru svake grupe sistematski je izabran uzorak domaćinstva sa jednakim verovatnoćama. Izabrano je ukupno 1.815 romskih domaćinstava: 1.311 domaćinstava sa decom i 504 domaćinstva bez dece. Uzorak za Istraživanje višestrukih pokazatelja u romskim naseljima nije samoponderisan. Za prikazivanje rezultata korišćeni su ponderi. Detaljniji opis plana uzorka nalazi se u Prilogu A.

Upitnici

Tokom ovog istraživanja korišćena su četiri upitnika za oba uzorka: 1) upitnik o domaćinstvu, koji je korišćen za prikupljanje podataka o svim de jure članovima domaćinstva (stalni članovi domaćinstva), o domaćinstvu i o stanu/kući; 2) upitnik za žene, koji je popunjavan u svakom domaćinstvu sa svim ženama starosti od 15 do 49 godina; 3) upitnik za decu mlađu od pet godina, koji je popunjavan sa majkama ili primarnim starateljima za svu decu mlađu od pet godina koja žive u domaćinstvu; i 4) upitnik za muškarce, koji je popunjavan u svakom domaćinstvu sa svim muškarcima starosti od 15 do 29 godina.

Upitnik o domaćinstvu se sastojao od sledećih modula:

- Spisak članova domaćinstva
- Obrazovanje
- Voda i sanitacije
- Karakteristike domaćinstva
- Disciplinovanje deteta
- Pranje ruku.

Upitnik za svaku ženu pojedinačno je popunjavan sa svim ženama starosti od 15 do 49 godina koje žive u domaćinstvu, a obuhvatao je sledeće module:

- Podaci o ženi
- Pristup masovnim medijima i korišćenje IKT
- Smrtnost dece
- Da li je poslednji porođaj bio željen
- Zdravlje majke i novorođenčeta — samo određena pitanja
- Simptomi bolesti
- Kontracepcija
- Nezadovoljene potrebe
- Stavovi prema nasilju u porodici
- Brak/zajednica

- Seksualno ponašanje
- HIV/SIDA
- Zadovoljstvo sopstvenim životom.

Upitnik za decu mlađu od pet godina je popunjavan sa majkama ili starateljima dece mlađe od pet godina¹ koja žive u domaćinstvu. U redovnim okolnostima, upitnik je popunjavan sa majkama dece mlađe od pet godina; u slučajevima kada majka nije bila navedena na spisku imena članova domaćinstva, primarni staratelj deteta je identifikovan i intervjuisan. Upitnik je obuhvatao sledeće module:

- Starost deteta
- Upis u matičnu knjigu rođenih
- Razvoj u ranom detinjstvu
- Dojenje
- Nega bolesnog deteta
- Antropometrijski podaci.

Upitnik za svakog muškarca pojedinačno je popunjavan sa svim muškarcima starosti od 15 do 29 godina koji žive u domaćinstvu, a obuhvatao je sledeće module:

- Podaci o muškarcu
- Pristup masovnim medijima i korišćenje IKT
- Brak/zajednica
- Kontracepcija
- Stavovi prema nasilju u porodici
- Seksualno ponašanje
- HIV/SIDA
- Zadovoljstvo sopstvenim životom.

Upitnici se baziraju na obrascu upitnika za MICS4². Standardni upitnici za MICS4 prevedeni su sa engleskog na srpski jezik i preliminarno su testirani u Beogradu u septembru 2010. godine. Na osnovu rezultata

¹ Termini „deca mlađa od pet godina“, „deca uzrasta od 0 do 4 godine“ i „deca uzrasta od 0 do 59 meseci“ koriste se naizмениčno sa istim značenjem u ovom izveštaju.

² Model upitnika korišćenih u MICS4 možete preuzeti na sajtu: www.childinfo.org

preliminarnog istraživanja, napravljene su neke izmene formulacije i prevoda upitnika. Primerci upitnika korišćenih tokom MICS4 u Republici Srbiji priloženi su u Prilogu F.

Pored popunjavanja upitnika, timovi su na terenu pregledali prostor u kojem se peru ruke i vršili merenje telesne težine i visine dece mlađe od pet godina. Pojednostosti i rezultati tih merenja navedeni su u odgovarajućim odeljcima ovog izveštaja.

Obuka i rad na terenu

Obuka terenskih kontrolora trajala je sedam dana u septembru 2010. godine, a obuka svih terenskih izvršilaca trajala je 10 dana u oktobru 2010. godine. Obuka se sastojala od predavanja o tehnikama anketiranja i sadržaju upitnika, kao i od probnih anketa za polaznike obuke, u cilju sticanja prakse u postavljanju pitanja. Pred kraj obuke, tokom oktobra 2010. godine, polaznici su proveli dva dana vežbajući vođenje intervjua u gradskim i ostalim naseljima u opštinama Valjevo, Osečina i Mionica.

Podatke iz uzorka koji se odnosi na celu Republiku Srbiju prikupilo je 15 timova; svaki tim sastojao se od dve anketarke, jedne žene koja je bila vođa tima, jednog anketara koji je vršio i antropometrijska merenja dece i vozio automobilom članove tima na terenu i glavnog kontrolora.

Podatke iz domaćinstava iz romskih naselja prikupila su tri tima. Svaki tim se sastojao od dve anketarke (Romkinje), jedne žene koja je bila vođa tima, jednog anketara koji je vršio i antropometrijska merenja dece i vozio automobilom članove tima na terenu i glavnog kontrolora.

Rad na terenu je počeo u novembru 2010. i završio se u decembru 2010. godine.

Obrada podataka

Podaci su uneti pomoću softvera CPro od strane 20 operatora koji su unosili podatke na 10 računara. Četiri supervizora koji su bili zaduženi za proveru unosa podataka. Kako bi se obezbedila kontrola kvaliteta podataka, svi upitnici su dva puta unošeni i urađene su provere interne doslednosti. Tokom celog ovog postupka primenjivane su procedure i standardni programi razvijeni u okviru globalnog MICS4, a prilagođeni upitniku za Republiku Srbiju. Obrada podataka je počela u isto vreme kad i prikupljanje podataka, a završena je u martu 2011. godine. Podaci su analizirani pomoću softverskog programa pod nazivom Statistički paket za društvene nauke (*Statistical Package for Social Sciences — SPSS*), verzija 18, pri čemu su korišćeni modeli sintakse i planovi za tabelarno prikazivanje podataka koje je razvio UNICEF.

Struktura izveštaja

Kao što je već pomenuto, u ovom izveštaju su u stvari prikazani rezultati MICS4, sprovedenog na dva uzorka. Iako se mogu tumačiti kao dva nezavisna istraživanja, odlučeno je da se rezultati prikažu u zajedničkom izveštaju kako bi se podaci lakše koristili i međusobno poredili.

Svaki odeljak počinje zajedničkim uvodom. Nakon toga slede objašnjenja koja se odnose na rezultate dobijene na osnovu uzorka za Republiku Srbiju i rezultati dobijeni na osnovu uzorka za romska naselja. Kako bi se vizuelno razlikovali rezultati dobijeni za dva uzorka, delovi ovog izveštaja u kojima se navode rezultati za romska naselja, obojeni su drugom bojom.

Kako čitati tabele

Pojedini podaci prikupljeni upitnicima nisu prikazani u tabelama, niti u ostatku ovog izveštaja iz sledećih razloga:

- mali broj slučajeva (manje od 25 neponderisanih slučajeva) po definisanoj kategoriji
  - obrazovna kategorija „Bez obrazovanja” u uzorku za Republiku Srbiju (osim u HH tabelama)
  - obrazovna kategorija „Više/visoko” u uzorku za romska naselja (osim u HH tabelama)
  - nacionalnost lica na koje se vodi domaćinstvo u oba uzorka (osim u HH tabelama).
- U ovom izveštaju se nalaze i specifični nacionalni pokazatelji koji se ne nalaze u MICS4 na engleskom.

Napomene:

- (M) — slovo M nakon šifre tabele/grafikona ukazuje na to da se odnosi samo na muškarce
- (R) — slovo R nakon šifre tabele/grafikona ukazuje na to da se odnosi samo na uzorak za romska naselja
- (*) — zvezdica/asterisk u tabelama ukazuje na to da broj nije prikazan zato što je baziran na manje od 25 neponderisanih slučajeva
- (*broj*) — broj u zagradi ukazuje na to da su podaci bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva i da ga treba uzeti sa rezervom
- *np* — nije primenljivo

IIIA OBUHVAT UZORKA ZA REPUBLIKU SRBIJU I KARAKTERISTIKE DOMAĆINSTAVA I ISPITANIKA

Obuhvat uzorka

Od 6.885 domaćinstava izabranih u uzorak, 6.803 je nađeno. Od tog broja, 6.392 uspešno je anketirano, sa stopom odgovora od 94 procenta. U anketiranim domaćinstvima identifikovano je 5.797 žena (starosti od 15 do 49 godina). Od tog broja, 5.385 uspešno je anketirano, sa stopom odgovora od 93 procenta anketiranih domaćinstava. U upitnicima za domaćinstva evidentirano je 3.398 dece mlađe od pet godina. Upitnici su popunjeni za 3.374 dece, sa stopom odgovora od 99 procenata anketiranih domaćinstava. U anketiranim domaćinstvima identifikovano je 1.938 muškaraca (starosti od 15 do 29 godina). Od tog broja, 1.583 uspešno je anketirano, sa stopom odgovora od 82 procenta

anketiranih domaćinstava. Ukupne stope odgovora od 87, zatim 93, odnosno 77 procenata izračunate su redom za žene, decu mlađu od pet godina i muškarce (tabela HH.1).

Stope odgovora po regionima i tipu naselja bile su kao što se očekivalo — sa manjom stopom odgovora u gradskim naseljima (oko 92 procenta), i to naročito u Beogradskom regionu (oko 88 procenata). Manje stope odgovora u gradskim naseljima kompenzovane su planiranim većim brojem popisnih krugova (domaćinstava). Stope odgovora za muškarce bile su mnogo manje u odnosu na stope odgovora za žene i decu.

Tabela HH.1: Rezultati anketiranja domaćinstava, žena, muškaraca i dece mlađe od pet godina, Republika Srbija, 2010.

Broj domaćinstava, žena, muškaraca i dece mlađe od pet godina, prema rezultatima anketiranja domaćinstava, žena, muškaraca i dece mlađe od pet godina, i stope odgovora domaćinstava, žena, muškaraca i dece mlađe od pet godina

	Tip naselja		Region				Ukupno
	gradska	ostala	Beogradski region	Region Vojvodine	Region Šumadije i Zapadne Srbije	Region Južne i Istočne Srbije	
Domaćinstva							
Izabrana u uzorak	4216	2669	1611	1918	1876	1480	6885
Nađena	4154	2649	1582	1903	1861	1457	6803
Anketirana	3836	2556	1399	1800	1788	1405	6392
Stopa odgovora za domaćinstva	92,3	96,5	88,4	94,6	96,1	96,4	94,0
Žene							
Koje ispunjavaju uslov	3397	2400	1179	1589	1719	1310	5797
Anketirane	3153	2232	1066	1503	1571	1245	5385
Stopa odgovora za žene	92,8	93,0	90,4	94,6	91,4	95,0	92,9
Ukupna stopa odgovora za žene	85,7	89,7	80,0	89,5	87,8	91,6	87,3
Muškarci							
Koji ispunjavaju uslov	1104	834	390	514	559	475	1938
Anketirani	909	674	336	406	448	393	1583
Stopa odgovora za muškarce	82,3	80,8	86,2	79,0	80,1	82,7	81,7
Ukupna stopa odgovora za muškarce	76,0	78,0	76,2	74,7	77,0	79,8	76,7
Deca mlađa od pet godina							
Koja ispunjavaju uslov	1928	1470	606	1062	1011	719	3398
Anketirane majke/staratelji	1916	1458	593	1057	1009	715	3374
Stopa odgovora za decu mlađu od pet godina	99,4	99,2	97,9	99,5	99,8	99,4	99,3
Ukupna stopa odgovora za decu mlađu od pet godina	91,8	95,7	86,5	94,1	95,9	95,9	93,3

Karakteristike domaćinstava

Ponderisana raspodela anketirane populacije po starosti i polu prikazana je u tabeli HH.2. Raspodela je korišćena i za pravljenje starosno-polne piramide prikazane u grafikonu HH.1. Za 6.392 domaćinstva

koja su uspešno anketirana tokom istraživanja, evidentirano je 20.874 članova domaćinstava. Od tog broja, 10.134 čine muškarci, a 10.740 žene.

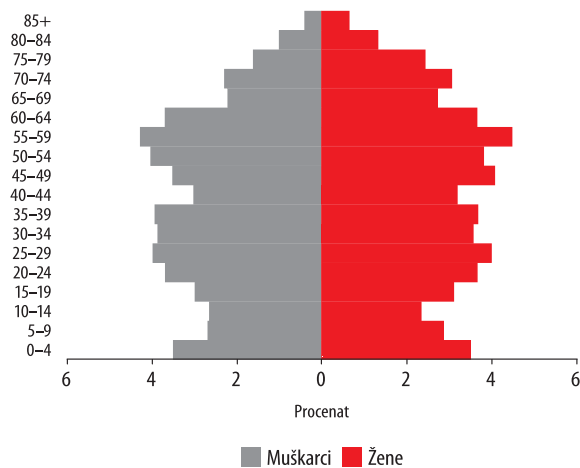
Tabela HH.2: Članovi domaćinstava, prema starosti i polu, Republika Srbija, 2010.

Procenat i broj članova domaćinstava, po petogodištima, starosnim grupama, i deca starosti 0–17 godina i odrasli (18 i više godina), prema polu

	Muškarci		Žene		Ukupno	
	broj	procenat	broj	procenat	broj	procenat
Starost						
0–4 god.	664	6,6	670	6,2	1335	6,4
5–9	510	5,0	549	5,1	1059	5,1
10–14	503	5,0	449	4,2	951	4,6
15–19	567	5,6	595	5,5	1162	5,6
20–24	700	6,9	700	6,5	1400	6,7
25–29	756	7,5	763	7,1	1518	7,3
30–34	734	7,2	681	6,3	1415	6,8
35–39	746	7,4	703	6,5	1449	6,9
40–44	573	5,7	610	5,7	1183	5,7
45–49	667	6,6	778	7,2	1445	6,9
50–54	766	7,6	729	6,8	1494	7,2
55–59	812	8,0	856	8,0	1668	8,0
60–64	701	6,9	698	6,5	1400	6,7
65–69	421	4,2	522	4,9	943	4,5
70–74	435	4,3	585	5,4	1020	4,9
75–79	307	3,0	466	4,3	773	3,7
80–84	190	1,9	255	2,4	445	2,1
85 i više god.	75	,7	126	1,2	201	1,0
Nema podataka/ne zna	6	,1	6	,1	11	,1
Starosne grupe						
0–14 god.	1677	16,5	1668	15,5	3345	16,0
15–64	7023	69,3	7112	66,2	14136	67,7
65 i više god.	1428	14,1	1955	18,2	3382	16,2
Nema podataka/ne zna	6	,1	6	,1	11	,1
Deca i odrasle osobe						
Deca starosti 0–17 god.	2006	19,8	2009	18,7	4015	19,2
Odrasli starosti 18 i više god.	8121	80,1	8726	81,2	16847	80,7
Nema podataka/ne zna	6	,1	6	,1	11	,1
Ukupno	10134	100,0	10740	100,0	20874	100,0

Struktura ispitanika po petogodišnjim starosnim grupama i polu u MICS4 u skladu je sa demografskim procenama dobijenim na osnovu vitalnih statističkih podataka za 2010. godinu. Samo procenat dece mlađe od pet godina (6,4 procenta) premašuje nacionalne procene za 1,6 procenta. Raspodela po starosti ukazuje na negativan priraštaj. Procenat dece uzrasta od 0 do 14 godina u ukupnoj populaciji je isti kao i procenat osoba koje imaju 65 i više godina (16 procentata). Za Republiku Srbiju je karakterističan mali procenat dece mlađe od pet godina i veliki procenat starijih osoba. Deca do 18 godina čine 19 procentata populacije. Preovlađujuću grupu čine osobe starosti između 55 i 59 godina (osam procentata). Odnos između muškaraca i žena pokazuje male varijacije u prvih 60 godina života, nakon čega se taj odnos smanjuje i broj žena premašuje broj muškaraca.

Grafikon HH.1: Članovi domaćinstava, prema starosti i polu, Republika Srbija, 2010.

U tabelama od HH.3 do HH.5 navode se osnovni podaci o domaćinstvima, ženama starosti od 15 do 49, muškarcima starosti od 15 do 29 i deci mlađoj od pet godina, sa ponderisanim i neponderisanim vrednostima. Informacije o osnovnim karakteristikama domaćinstava, žena, muškaraca i dece mlađe od pet godina, anketiranih u Istraživanju, neophodni su za tumačenje rezultata prikazanih u daljem tekstu ovog izveštaja, a mogu i ukazati na reprezentativnost istraživanja. U ostalim tabelama u ovom izveštaju prikazane su samo ponderisane vrednosti. (Videti Prilog A, gde se nalazi više detalja u vezi sa izračunavanjem pondera.)

Tabela HH.3: Sastav domaćinstava, Republika Srbija, 2010.

Procenat i broj domaćinstava, prema izabranim karakteristikama

	Ponderisano (%)	Broj domaćinstava	
		ponderisano	neponderisano
Pol lica na koji se vodi domaćinstvo			
Muški	71,7	4583	4859
Ženski	28,3	1809	1533
Region			
Beogradski region	21,5	1376	1399
Region Vojvodine	27,9	1784	1800
Region Šumadije i Zapad. Srbije	27,0	1727	1788
Region Južne i Istočne Srbije	23,6	1506	1405
Tip naselja			
Gradska	58,5	3741	3836
Ostala	41,5	2651	2556
Broj članova domaćinstva			
1 član	17,0	1089	678
2	22,2	1422	955
3	18,4	1176	1174
4	20,3	1297	1449
5	10,3	658	925
6	7,7	490	729
7	2,6	169	278
8	,8	53	113
9	,3	17	43
10 i više članova	,3	21	48
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo			
Bez obrazovanja	2,8	180	130
Osnovno	31,8	2035	1807
Srednje	45,2	2888	3166
Više/visoko	20,1	1285	1286
Nacionalnost lica na koje se vodi domaćinstvo			
Srpska	87,3	5581	5601
Mađarska	4,7	298	254
Bošnjačka	1,6	105	117
Romska	1,5	95	102
Ostala	3,9	251	250
Ne želi da se izjasni	1,0	61	67
Ukupno	100,0	6392	6392
Domaćinstva sa najmanje			
Jednim detetom starosti 0–4 g.	16,7	6392	6392
Jednim detetom starosti 0–17 g.	37,4	6392	6392
Jednom ženom starosti 15–49 g.	56,6	6392	6392
Jednim muškarcem starosti 15–29 godina	26,2	6392	6392
Prosečna veličina domaćinstva	3,3	6392	6392

U tabeli HH.3 nalaze se osnovni podaci o domaćinstvima. U okviru domaćinstava, u tabeli su prikazani podaci o polu lica na koje se vodi domaćinstvo, regionu, tipu naselja, broju članova domaćinstva, obrazovanju i nacionalnoj pripadnosti³ lica na koje se vodi domaćinstvo. Navedene osnovne kategorije koriste se i u narednim tabelama ovog izveštaja. Vrednosti navedene u tabeli imaju za cilj da prikažu i broj opservacija po glavnim kategorijama analize u ovom izveštaju.

Ponderisan i neponderisan ukupan broj domaćinstava jednak je zato što su uzorački ponderi normalizovani (videti Prilog A). U tabeli je prikazana i proporcija domaćinstava sa najmanje jednim detetom mlađim od 18 godina, najmanje jednim detetom mlađim od pet godina, najmanje jednom ženom starosti od 15 do 49 godina, kao i najmanje jednim muškarcem starosti od 15 do 29 godina. U tabeli je prikazana i ponderisana prosečna veličina domaćinstva koja je ocenjena na osnovu istraživanja.

Polna struktura lica na koja se vode domaćinstva je skoro ista, ako se uporede podaci Popisa 2002. godine i MICS-a 2010. godine. Naime, 27 procenata lica na koja se vode domaćinstva u 2002. godini bile su žene, a u 2010. bilo ih je 28 procenata. Oko 59 procenata domaćinstava nalazi se u gradskim, a ostatak u ostalim naseljima. Regionalna raspodela je slična podacima prikupljenim u Popisu 2002. Region Vojvodine obuhvata najveći broj domaćinstava, sa skoro jednom trećinom ukupnog broja, dok je najmanji broj domaćinstava u Beogradu (oko 21 procenat). Većina domaćinstava ima od dva do četiri člana (61 procenat). U 57 procenata anketiranih domaćinstava živi najmanje

jedna žena starosti od 15 do 49 godina, a u 26 procenata najmanje jedan muškarac starosti od 15 do 29 godina. U 17 procenata anketiranih domaćinstava živi najmanje jedno dete mlađe od pet godina, a u 37 procenata dete mlađe od 18 godina. Prosečan broj članova domaćinstva je 3,3 člana.

Karakteristike žena starosti od 15 do 49 godina, muškaraca starosti od 15 do 29 godina i dece mlađe od pet godina

U tabelama HH.4, HH.4M i HH.5 navode se osnovne karakteristike žena starosti od 15 do 49 godina, muškaraca starosti od 15 do 29 godina i dece mlađe od pet godina. U svim tabelama, ukupan broj ponderisanih i neponderisanih opservacija je jednak, zato što su uzorački ponderi normalizovani (standardizovani). U tabelama su prikazane korisne informacije o osnovnim karakteristikama žena, muškaraca i dece, kao i broj opservacija u svakoj od osnovnih kategorija. Navedene kategorije se koriste i u narednim tabelama ovog izveštaja.

U tabeli HH.4 dat je pregled osnovnih karakteristika žena starosti od 15 do 49 godina. Tabela sadrži informacije o broju žena po regionu, tipu naselja, starosti, bračnom statusu, statusu materинства, porođajima tokom dve godine koje su prethodile istraživanju, obrazovanju⁴, kvintilima blagostanja⁵ i nacionalnosti lica na koja se vodi domaćinstvo.

³ To je utvrđeno tako što je ispitanicima postavljeno pitanje koje je nacionalnosti lica na koje se vodi domaćinstvo.

⁴ U celom izveštaju, osim ako nije navedeno drugačije, „obrazovanje” se odnosi na nivo obrazovanja ispitanika i koristi se kao jedna od osnovnih kategorija.

⁵ Analiza osnovnih komponenti izvršena je korišćenjem informacija o posedovanju potrošačke robe, karakteristikama stana/kuće, vodi i uklanjanju otpadnih materija, kao i o drugim karakteristikama koje se odnose na društveno-ekonomsko stanje domaćinstva u cilju dodele pondera (ocena faktora) svakoj od imovinskih stavki domaćinstva. Svakom domaćinstvu je zatim dodeljena ocena stanja na osnovu tih pondera i imovine koju poseduje to domaćinstvo. Populacija iz domaćinstava koja su anketirana u okviru istraživanja potom je rangirana prema oceni blagostanja domaćinstva u kojem živi i na kraju je podeljena na pet jednakih delova (kvintila), od najnižeg (najsiriromašnijeg) do najvišeg (najbogatijeg). Stavke korišćene u tim proračunima su: izvor vode i način uklanjanja otpadnih materija, broj spavaćih soba po članu; glavni materijal od kojeg je napravljen pod stana/kuće, krov i spoljni zidovi; vrsta goriva koje se koristi za kuvanje; korišćenje u domaćinstvu električne energije, radija, televizije, fiksnog telefona, frižidera, električnog šporeta, kreveta, stola i stolica, usisivača, računara/laptopa, garderobnog ormara, veš-mašine, mašine za sušenje veša, klima uređaja, džakuzi kade i sistema za video-nadzor; posedovanje, od strane članova domaćinstva, ručnog časovnika, mobilnog telefona, bicikla, motora ili skutera, životinjske zaprege, automobila ili kamiona, motornog čamca, traktora; i posedovanje bankovnih računa od strane članova porodice. Pretpostavlja se da indeks blagostanja predstavlja osnov za dugoročno stanje dobijeno na osnovu informacija o imovini domaćinstva, i cilj mu je da se pomoću njega izvrši rangiranje domaćinstava prema društveno-ekonomskom stanju, od najsiromašnijeg do najbogatijeg. Indeks blagostanja ne obezbeđuje informacije o apsolutnom siromaštvu, trenutnom prihodu ili količini troškova. Dobijene ocene društveno-ekonomskog stanja odnose se samo na konkretan skup podataka na kojem se baziraju. Više informacija o kreiranju indeksa bogatstva možete naći u *Filmer, D. and Pritchett, L., 2001. "Estimating wealth effects without expenditure data — or tears: An application to educational enrolments in states of India". Demography 38(1): 115–132. Gwatkin, D. R., Rutstein, S., Johnson, K., Pande, R. and Wagstaff, A., 2000. Socio-Economic Differences in Health, Nutrition, and Population. HNP/Poverty Thematic Group, Washington, DC: World Bank. Rutstein, S. O. and Johnson, K., 2004. The DHS Wealth Index. DHS Comparative Reports No. 6. Calverton, Maryland: ORC Macro.*

Tabela HH.4: Osnovne karakteristike žena, Republika Srbija, 2010.

Procentat i broj žena starosti 15–49 godina, prema osnovnim karakteristikama

Region	Ponderisano (%)	Broj žena	
		ponderisano	neponderisano
Region			
Beogradski region	21,2	1142	1066
Region Vojvodine	25,5	1376	1503
Region Šumadije i Zapadne Srbije	28,2	1517	1571
Region Južne i Istočne Srbije	25,1	1351	1245
Tip naselja			
Gradska	58,6	3155	3153
Ostala	41,4	2230	2232
Starost			
15–19 god.	12,2	659	427
20–24	13,1	705	679
25–29	15,7	846	1201
30–34	14,4	775	1144
35–39	14,7	791	841
40–44	13,1	703	497
45–49 god.	16,8	905	596
Bračni status			
U braku/vanbračnoj zajednici	63,2	3405	4055
Bila u braku/vanbračnoj zajednici	6,0	325	302
Nikada nije bila u braku/vanbračnoj zajednici	30,7	1655	1028
Status materinstva			
Rađala	64,2	3459	4216
Nije rađala	35,8	1926	1169

Približno 28 procenata anketiranih žena živi u Regionu Šumadije i Zapadne Srbije, a 21 procenat u Beogradskom regionu. Raspodela između druga dva regiona je jednaka. Ova ocena je očekivana i u skladu je sa demografskim procenama baziranim na vitalnoj statistici za 2010. godinu. Proporcija mladih žena je manja, i iznosi 12 procenata u starosnoj grupi od 15 do 19 godina. Oko 63 procenta svih žena u uzorku su trenutno udate, dok se 31 procenat njih nikada nije udavao. Prema statusu materinstva, 64 procenta

Porodila se u prethodne dve godine	Ponderisano (%)	Broj žena	
		ponderisano	neponderisano
Porodila se u prethodne dve godine			
Da	10,1	543	1187
Ne	89,9	4842	4198
Obrazovanje			
Bez obrazovanja	,5	27	25
Osnovno	13,1	704	727
Srednje	57,0	3067	3120
Više/visoko	29,5	1587	1513
Kvintili indeksa blagostanja			
Najsiromašniji	13,9	750	783
Drugi	19,8	1066	1011
Srednji	20,0	1080	1052
Četvrti	22,6	1217	1193
Najbogatiji	23,6	1273	1346
Nacionalnost lica na koje se vodi domaćinstvo			
Srpska	88,0	4739	4696
Mađarska	3,9	208	200
Bošnjačka	2,2	119	119
Romska	2,5	132	135
Ostala	2,8	150	185
Ne želi da se izjasni	,7	38	50
Ukupno	100,0	5385	5385

žena je rodilo dete, a 36 procenata se nikada nije porodilo. Većina anketiranih žena imaju srednjoškolsko obrazovanje (57 procenata), dok procenat žena bez obrazovanja iznosi 0,5, a samo osnovnu školu je završilo 13 procenata. Žene koje imaju više obrazovanje čine oko 30 procenata. Što se tiče kvintila blagostanja, manje žena živi u domaćinstvima koja pripadaju najsiromašnijem kvintilu — oko 14 procenata — dok od 20 do 24 procenta žena živi u domaćinstvima koja pripadaju preostalim kvintilima blagostanja.

Tabela HH.4M: Osnovne karakteristike muškaraca, Republika Srbija, 2010.

Procenat i broj muškaraca starosti 15–29 godina, prema osnovnim karakteristikama

Region	Ponderisano (%)	Broj muškaraca	
		ponderisano	neponderisano
Region			
Beogradski region	20,2	319	336
Region Vojvodine	25,8	408	406
Region Šumadije i Zapadne Srbije	28,3	448	448
Region Južne i Istočne Srbije	25,8	408	393
Tip naselja			
Gradska	57,4	908	909
Ostala	42,6	675	674
Starost			
15–19 god.	29,4	465	346
20–24	32,3	512	444
25–29 god.	38,3	606	793
Bračni status			
U braku/vanbračnoj zajednici	18,3	290	572
Bio u braku/vanbračnoj zajednici	1,2	19	17
Nikada nije bio u braku/vanbračnoj zajednici	80,5	1274	994
Obrazovanje			
Bez obrazovanja	,1	2	6
Osnovno	7,6	120	159
Srednje	65,2	1032	1063
Više/visoko	27,1	429	355

Podaci o broju muškaraca starosti od 15 do 29 godina prikazani su u tabeli HH.4M po regionu, tipu naselja, starosti, bračnom stanju, obrazovanju, kvintilima blagostanja, kao i nacionalnoj pripadnosti lica na koje se vodi domaćinstvo.

Oko 28 procenata anketiranih muškaraca živi u Regionu Šumadije i Zapadne Srbije, a 20 procenata u Beogradskom regionu. Raspodela između druga dva regiona je jednaka (oko 26 procenata). Preovlađujuću grupu u uzorku čine muškarci starosti od 25 do 29 godina, kojih ima oko 38 procenata. Procenat mlađih muškaraca je znatno manji — ima 29 procenata muškaraca u starosnoj grupi od 15 do 19 godina. Oko 18 procenata svih muškaraca u ovom uzorku jesu

Kvintili indeksa blagostanja	Ponderisano (%)	Broj muškaraca	
		ponderisano	neponderisano
Kvintili indeksa blagostanja			
Najsiromašniji	14,9	235	255
Drugi	20,6	326	317
Srednji	20,3	321	301
Četvrti	21,1	334	345
Najbogatiji	23,2	367	365
Nacionalnost lica na koje se vodi domaćinstvo			
Srpska	87,3	1381	1358
Mađarska	3,9	63	64
Bošnjačka	2,3	36	38
Romska	3,3	52	63
Ostala	2,4	38	48
Ne želi da se izjasni	,8	13	12
Ukupno	100,0	1583	1583

oženjeni, dok 80 procenata njih nikada nisu bili u braku. Većina anketiranih muškaraca ima srednjoškolsko obrazovanje (65 procenata), dok procenat muškaraca bez ikakvog obrazovanja iznosi 0,1. Osnovnu školu završilo je osam procenata, a više obrazovanje ima oko 27 procenata. Što se tiče nacionalne pripadnosti, većina muškaraca živi u domaćinstvima u kojima je nacionalna pripadnost lica na koje se vodi domaćinstvo srpska. Odgovarajući procenat drugih nacionalnih grupa je manji od četiri procenta. Ako se posmatraju kvintili blagostanja, manje muškaraca starosti od 15 do 29 godina živi u domaćinstvima koja pripadaju najsiromašnijem kvintilu (oko 15 procenata), dok približno isti broj muškaraca pripada svakoj od preostalih grupa (od 20 do 23 procenta).

Tabela HH.5: Osnovne karakteristike dece mlađe od pet godina, Republika Srbija, 2010.

Procenat i broj dece mlađe od pet godina, prema osnovnim karakteristikama

	Ponderisano	Broj dece mlađe od pet godina	
	(%)	ponderisano	neponderisano
Pol			
Muški	49,5	1670	1710
Ženski	50,5	1704	1664
Region			
Beogradski region	18,9	639	593
Region Vojvodine	29,5	994	1057
Region Šumadije i Zapadne Srbije	26,8	905	1009
Region Južne i Istočne Srbije	24,8	836	715
Tip naselja			
Gradska	53,6	1810	1916
Ostala	46,4	1564	1458
Starost			
0–5 meseci	8,0	271	246
6–11	8,5	287	313
12–23	19,6	661	698
24–35	22,2	748	710
36–47	19,7	663	672
48–59 meseci	22,0	743	735
Obrazovanje majke*			
Bez obrazovanja	1,0	33	21
Osnovno	14,2	480	442
Srednje	58,7	1982	1991
Više/visoko	26,0	878	920

	Ponderisano	Broj dece mlađe od pet godina	
	(%)	ponderisano	neponderisano
Kvintili indeksa blagostanja			
Najsiromašniji	18,8	634	580
Drugi	19,5	658	603
Srednji	17,8	599	637
Četvrti	19,7	665	698
Najbogatiji	24,3	818	856
Nacionalnost lica na koje se vodi domaćinstvo			
Srpska	83,8	2829	2879
Mađarska	3,4	115	126
Bošnjačka	3,7	125	90
Romska	3,5	117	96
Ostala	4,5	153	147
Ne želi da se izjasni	1,0	33	36
Ukupno	100,0	3374	3374

* Obrazovanje majke se odnosi na najviše dostignuto obrazovanje majki/staratelja dece mlađe od pet godina.

Podaci o broju dece mlađe od pet godina prikazani su u tabeli HH.5 i to prema polu, regionu, tipu naselja, starosti u mesecima, obrazovanju majke ili staratelja, kao i indeksu blagostanja.

Procenat muške i ženske dece mlađe od pet godina u uzorku je isti — 50 procenata. Većina dece mlađe od pet godina u Republici Srbiji živi u gradskim naseljima (oko 54 procenata). Broj dece u Beogradskom regionu

je manji od očekivanog (oko 19 procenata). Broj dece uzrasta od 0 do 59 meseci je uravnotežen. Većina dece mlađe od pet godina (59 procenata) ima majku koja je završila srednju školu. Više dece mlađe od pet godina živi u domaćinstvima koja pripadaju najbogatijem kvintilu blagostanja (oko 24 procenta), dok približno isti broj dece pripada svakoj od preostalih grupa (od 18 do 20 procenata).

Podaci o tome sa kim deca žive

Tabela HH.6 prikazuje podatke o tome sa kim deca mlađa od 18 godina žive i da li su ostala bez jednog ili oba biološka roditelja.

Tabela HH.6: Podaci o tome sa kim deca žive i o deci bez roditelja, Republika Srbija, 2010.

Procentualna raspodela dece starosti 0–17 godina prema tome sa kim žive, procenat dece starosti 0–17 godina u domaćinstvima koja ne žive sa biološkim roditeljem i procenat dece koja su ostala bez jednog ili oba roditelja

	Živi sa oba roditelja	Ne živi sa roditeljima				Živi samo sa majkom		Živi samo sa ocem		Nemoguće je odrediti	Ukupno	Ne živi sa biološkim roditeljem ¹	Jedan ili oba roditelja su umrli ²	Broj dece starosti 0–17 godina
		samo je otac živ	samo je majka živa	oboje su živi	oboje su umrli	otac je živ	otac je umro	majka je živa	majka je umrla					
Pol														
Muški	89,1	,0	,1	,5	,1	6,0	,7	2,2	,4	,8	100,0	,7	1,3	2006
Ženski	88,0	,0	,0	1,6	,1	5,2	1,5	1,8	,2	1,6	100,0	1,7	1,8	2009
Region														
Beogradski region	89,7	,0	,2	,3	,0	6,8	,7	,9	,7	,6	100,0	,6	1,6	730
Region Vojvodine	86,3	,0	,0	1,3	,2	7,7	1,7	2,2	,0	,6	100,0	1,5	1,9	1077
Region Šumadije i Zapadne Srbije	90,4	,0	,0	,8	,2	5,1	1,0	1,3	,2	1,0	100,0	1,0	1,4	1125
Region Južne i Istočne Srbije	88,2	,0	,0	1,5	,0	3,2	,9	3,2	,5	2,5	100,0	1,5	1,5	1083
Tip naselja														
Gradska	87,6	,0	,1	1,0	,1	7,3	1,0	1,6	,5	,9	100,0	1,1	1,7	2158
Ostala	89,7	,0	,0	1,2	,1	3,7	1,2	2,4	,2	1,6	100,0	1,3	1,5	1857
Starost														
0–4 god.	93,8	,0	,0	,5	,0	4,9	,3	,4	,0	,1	100,0	,5	,3	1335
5–9	89,3	,0	,0	,5	,0	5,6	,9	1,9	,5	1,3	100,0	,5	1,4	1059
10–14	85,6	,0	,0	,9	,2	7,0	2,2	2,5	,3	1,2	100,0	1,1	2,7	951
15–17 god.	81,2	,0	,2	3,2	,4	4,9	1,5	4,4	,8	3,3	100,0	3,8	2,9	670
Kvintili indeksa blagostanja														
Najsiromašniji	83,8	,0	,0	2,3	,3	6,5	2,5	3,2	,0	1,4	100,0	2,6	2,8	747
Drugi	88,3	,0	,0	,5	,0	4,6	1,2	2,4	,4	2,6	100,0	,5	1,5	779
Srednji	90,2	,0	,2	1,0	,2	4,3	1,0	2,2	,4	,6	100,0	1,4	1,8	805
Četvrti	88,4	,0	,0	,5	,0	7,1	,6	1,4	,5	1,4	100,0	,5	1,1	826
Najbogatiji	91,5	,0	,0	1,1	,0	5,6	,5	,9	,3	,1	100,0	1,1	,8	859
Ukupno	88,6	,0	,0	1,0	,1	5,6	1,1	2,0	,3	1,2	100,0	1,2	1,6	4015

¹ MICS indikator 9.17

² MICS indikator 9.18

Od 4.015 dece uzrasta od 0 do 17 godina koja su anketirana tokom istraživanja, 89 procenata živi sa oba roditelja, sedam procenata živi samo s majkama, a dva procenta živi samo s očevima. Oko jedan procenat ne živi ni sa jednim biološkim roditeljem, iako su oboje živi. Oko šest procenata živi samo s majkama iako im je biološki otac živ.

Veoma malo dece je ostalo bez jednog ili oba roditelja — jedan procenat dece je izgubilo samo oca, a 0,3 procenta dece je izgubilo samo majku.

Starija deca ređe žive s oba roditelja nego mlađa deca. S druge strane, starija deca su češće od mlađe dece ostala bez jednog ili oba roditelja. Tabela HH.6 takođe pokazuje da je procenat dece koja žive sa oba roditelja najveći u najbogatijem kvintilu blagostanja (92 procenta), a najmanji u najsiromašnijem kvintilu (84 procenta).

IIIB OBUHVAT UZORKA ZA ROMSKA NASELJA I KARAKTERISTIKE DOMAĆINSTAVA I ISPITANIKA

Obuhvat uzorka

Od 1.815 domaćinstava izabranih u uzorak, 1.782 domaćinstva je nađeno. Od tog broja, 1.711 uspešno je anketirano, sa stopom odgovora od 96 procenata. U anketiranim domaćinstvima, identifikovano je 2.234 žena (starosti od 15 do 49 godina). Od tog broja, 2.118 uspešno je anketirano, sa stopom odgovora od 95 procenata anketiranih domaćinstava. U upitnicima za domaćinstva identifikovano je 1.618 dece mlađe od pet godina. Upitnici su popunjeni za 1.604 dece, sa stopom odgovora od 99 procenata anketiranih domaćinstava. U anketiranim domaćinstvima identifikovano je 1.121 muškaraca (starosti od 15 do 29 godina). Od tog broja, 877 uspešno je anketirano, sa stopom odgovora od 78 procenata za muškarce u anketiranim domaćinstvima. Ukupne stope odgovora od 91, 95 i 75 procenata izračunate su redom za žene, decu mlađu od pet godina i muškarce (tabela HH.1R).

Tabela HH.1R: Rezultati anketiranja domaćinstava, žena, muškaraca i dece mlađe od pet godina, romska naselja, 2010.

Broj domaćinstava, žena, muškaraca i dece mlađe od pet godina, prema rezultatima anketiranja domaćinstava, žena, muškaraca i dece mlađe od pet godina, i stope odgovora domaćinstava, žena, muškaraca i dece mlađe od pet godina

	Tip naselja		Ukupno
	gradska	ostala	
Domaćinstva			
Izabrana u uzorak	1142	673	1815
Nađena	1125	657	1782
Anketirana	1069	642	1711
Stopa odgovora za domaćinstva	95,0	97,7	96,0
Žene			
Koje ispunjavaju uslov	1428	806	2234
Anketirane	1369	749	2118
Stopa odgovora za žene	95,9	92,9	94,8
Ukupna stopa odgovora za žene	91,1	90,8	91,0
Muškarci			
Koji ispunjavaju uslov	694	427	1121
Anketirani	540	337	877
Stopa odgovora za muškarce	77,8	78,9	78,2
Ukupna stopa odgovora za muškarce	73,9	77,1	75,1
Deca mlađa od pet godina			
Koja ispunjavaju uslov	1032	586	1618
Anketirane majke/staratelji	1024	580	1604
Stopa odgovora za decu mlađu od pet godina	99,2	99,0	99,1
Ukupna stopa odgovora za decu mlađu od pet godina	94,3	96,7	95,2

Stope odgovora za domaćinstva u zavisnosti od tipa naselja bile su kao što se očekivalo, odnosno bila je manja stopa odgovora (95 procenata) za domaćinstva iz gradskih naselja. Stopa odgovora za muškarce od 78 procenata bila je mnogo manja od stope odgovora za žene i decu.

Karakteristike domaćinstava

Ponderisana raspodela anketirane populacije po starosti i polu data je u tabeli HH.2R. Ova raspodela je korišćena i za pravljenje populacione piramide za grafikon HH.1R. Za 1.711 domaćinstava koja su uspešno anketirana tokom istraživanja evidentirano je 8.288 članova domaćinstava. Od tog broja, 4.165 članova čine muškarci, a 4.123 žene.

Tabela HH.2R: Članovi domaćinstava, prema starosti i polu, romska naselja, 2010.

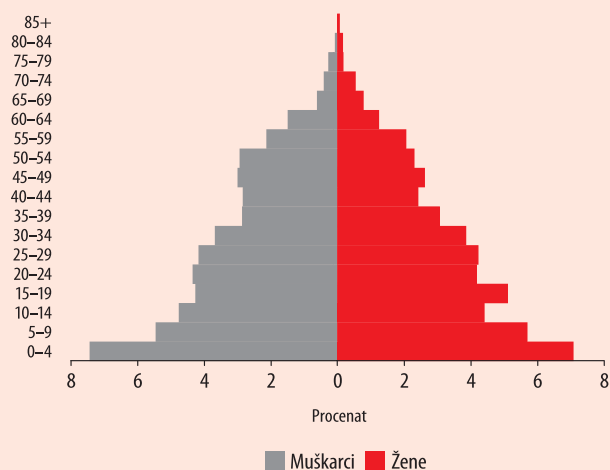
Procenat i broj članova domaćinstava, po petogodištima, starosnim grupama, i deca starosti 0–17 godina i odrasli (18 i više godina), prema polu

Starost	Muškarci		Žene		Ukupno	
	broj	procenat	broj	procenat	broj	procenat
0–4	611	14,7	583	14,1	1193	14,4
5–9	448	10,8	469	11,4	917	11,1
10–14	391	9,4	363	8,8	754	9,1
15–19	350	8,4	421	10,2	771	9,3
20–24	357	8,6	344	8,3	701	8,5
25–29	342	8,2	348	8,4	690	8,3
30–34	302	7,3	318	7,7	620	7,5
35–39	235	5,6	253	6,1	488	5,9
40–44	233	5,6	200	4,8	432	5,2
45–49	246	5,9	216	5,2	462	5,6
50–54	241	5,8	190	4,6	431	5,2
55–59	175	4,2	170	4,1	345	4,2
60–64	122	2,9	103	2,5	225	2,7
65–69	50	1,2	65	1,6	115	1,4
70–74	33	,8	45	1,1	78	,9
75–79	22	,5	15	,4	37	,4
80–84	6	,1	14	,3	20	,2
85 i više god.	2	,0	6	,2	8	,1
Nema podataka/ne zna	1	,0	0	,0	1	,0
Starosne grupe						
0–14 god.	1450	34,8	1415	34,3	2864	34,6
15–64	2602	62,5	2562	62,2	5164	62,3
65 i više god.	112	2,7	146	3,5	258	3,1
Nema podataka/ne zna	1	,0	0	,0	1	,0
Deca i odrasle osobe						
Deca starosti 0–17 god.	1636	39,3	1672	40,6	3309	39,9
Odrasli starosti 18 i više god.	2527	60,7	2450	59,4	4977	60,1
Nema podataka/ne zna	1	,0	0	,0	1	,0
Ukupno	4165	100,0	4123	100,0	8288	100,0

Starosna raspodela u romskim naseljima ukazuje na to da je proporcija dece mlađe od pet godine najveća (oko 14 procenata), i da se u svakoj narednoj starosnoj grupi smanjuje. Deca do 17 godina čine oko 40 procenata populacije, dok samo tri procenta pripada grupi starijih od 65 godina. Nije bilo značajne razlike između zastupljenosti muškaraca i žena u većim starosnim grupama.

U tabelama od HH.3R do HH.5R prikazane su osnovne informacije o domaćinstvima, ženama starosti od 15 do 49 godina, muškarcima starosti od 15 do 29 godina i deci mlađoj od pet godina, sa neponderisanim i ponderisanim vrednostima. Informacije o osnovnim kategorijama domaćinstava, žena, muškaraca i dece mlađe od pet godina anketiranih tokom istraživanja neophodne su za tumačenje rezultata prikazanih u daljem tekstu ovog izveštaja, a mogu i ukazati na reprezentativnost MICS4. U ostalim tabelama u ovom izveštaju prikazane su samo ponderisane vrednosti. (Videti Prilog A, gde se nalazi više detalja u vezi sa izračunavanjem pondera.)

Grafikon HH.1R: Članovi domaćinstava, prema starosti i polu, romska naselja, 2010.

Tabela HH.3R: Sastav domaćinstva, romska naselja, 2010.

Procenat i broj domaćinstava, prema izabranim karakteristikama

	Ponderisano (%)	Broj domaćinstava	
		ponderisano	neponderisano
Pol lica na koji se vodi domaćinstvo			
Muški	86,4	1479	1476
Ženski	13,6	232	235
Tip naselja			
Gradska	70,1	1199	1069
Ostala	29,9	512	642
Broj članova domaćinstva			
1 član	4,6	79	54
2	9,7	165	100
3	14,3	245	195
4	17,9	306	290
5	17,0	290	318
6	16,0	273	332
7	11,6	198	212
8	4,1	69	92
9	2,1	35	52
10 i više članova	3,0	51	66

	Ponderisano (%)	Broj domaćinstava	
		ponderisano	neponderisano
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo			
Bez obrazovanja	12,3	210	237
Osnovno	70,4	1204	1217
Srednje	16,4	280	240
Više/visoko	1,0	17	17
Ukupno	100,0	1711	1711
Domaćinstva sa najmanje			
Jednim detetom starosti 0-4 godine	47,5	1711	1711
Jednim detetom starosti 0-17 godina	78,2	1711	1711
Jednom ženom starosti 15-49 godina	81,7	1711	1711
Jednim muškarcem starosti 15-29 godina	50,0	1711	1711
Prosečna veličina domaćinstva	4,8	1711	1711

U tabeli HH.3R nalaze se osnovni podaci o domaćinstvima. U okviru domaćinstava, u tabeli su prikazani podaci o polu lica na koje se vodi domaćinstvo, tipu naselja, broju članova domaćinstva i nivou obrazovanja lica na koje se vodi domaćinstvo. Ti osnovni podaci se koriste u narednim tabelama u ovom izveštaju; svrha vrednosti navedenih u tabeli je i da se prikaže broj opservacija po glavnim kategorijama analize u Izveštaju.

Ponderisan i neponderisan ukupan broj domaćinstava jednak je zato što su uzorački ponderi normalizovani (videti Prilog A). U tabeli se navodi i procenat domaćinstava sa najmanje jednim detetom mlađim od 18 godina, najmanje jednim detetom mlađim od pet godina, najmanje jednom ženom koja ispunjava starosni uslov od 15 do 49 godina i najmanje jednim muškarcem starosti od 15 do 29 godina. U tabeli je prikazana i ponderisana prosečna veličina domaćinstva ocenjena na osnovu istraživanja.

Rodna struktura lica na koja se vode domaćinstva pokazuje da su to u 86 procenata slučajeva muškarci. Oko 70 procenata domaćinstava nalazi se u gradskim, a ostatak u ostalim naseljima. Većina domaćinstava (oko 77 procenata) ima od tri do sedam članova. U 82 procenta anketiranih domaćinstava živi najmanje jedna žena starosti od 15 do 49, a u 50 procenata anketiranih domaćinstava živi najmanje jedan muškarac starosti od 15 do 29 godina. U 48 procenata anketiranih domaćinstava živi najmanje jedno dete mlađe od pet godina, a u 78 procenata živi dete mlađe od 18 godina. Prosečan broj članova domaćinstva je 4,8 članova.

Karakteristike žena starosti od 15 do 49 godina, muškaraca starosti od 15 do 29 godina i dece mlađe od pet godina

U tabelama HH.4R, HH.4R.M i HH.5R navode se osnovne karakteristike žena starosti od 15 do 49 godina, muškaraca starosti od 15 do 29 godina i dece mlađe od pet godina. U svim tabelama, ukupan broj ponderisanih i neponderisanih opservacija je jednak, zato što su ponderi normalizovani (standardizovani). Pored toga što se u tabelama navode korisne informacije o osnovnim karakteristikama žena, muškarca i dece, svrha tabela je i da se prikaže broj

opservacija za svaku osnovnu kategoriju. Te kategorije se koriste i u narednim tabelama ovog izveštaja.

Tabela HH.4R: Osnovne karakteristike žena, romska naselja, 2010.

Procenat i broj žena starosti 15–49 godina, prema osnovnim karakteristikama

	Ponderisano (%)	Broj žena	
		ponderisano	neponderisano
Tip naselja			
Gradska	69,0	1461	1369
Ostala	31,0	657	749
Starost			
15–19 god.	20,2	429	373
20–24	16,7	354	439
25–29	17,1	363	407
30–34	15,1	320	294
35–39	11,8	251	234
40–44	9,1	193	193
45–49 god.	9,8	208	178
Bračni status			
U braku/vanbračnoj zajednici	76,6	1622	1690
Bila u braku/vanbračnoj zajednici	9,7	205	205
Nikada nije bila u braku/vanbračnoj zajednici	13,7	291	223
Status materinstva			
Rađala	80,8	1711	1798
Nije rađala	19,2	407	320
Porodila se u prethodne dve godine			
Da	20,8	440	550
Ne	79,2	1678	1568
Obrazovanje			
Bez obrazovanja	17,1	363	398
Osnovno	67,8	1437	1454
Srednje	13,9	295	251
Više/visoko	1,1	24	15
Kvintili indeksa blagostanja			
Najsiromašniji	18,7	396	487
Drugi	19,1	404	429
Srednji	19,1	404	396
Četvrti	22,1	468	418
Najbogatiji	21,1	447	388
Ukupno	100,0	2118	2118

U tabeli HH.4R dat je pregled osnovnih karakteristika žena starosti od 15 do 49 godina. Tabela sadrži informacije o broju žena po regionu, tipu naselja, starosti, bračnom stanju, statusu materinstva, porođajima tokom dve godine koje su prethodile ovom istraživanju, obrazovanju⁶ i kvintilima blagostanja.

Oko 69 procenata anketiranih žena živi u gradovima. Starosna raspodela žena starosti od 25 do 49 godina je slična raspodeli sveukupne populacije. Skoro 77 procenata svih žena u ovom uzroku su udate, dok 14 procenata

nikada nije bilo udato. Raspodela po statusu materinstva je slična bračnom stanju: 81 procenat žena je rodilo dete. Većina anketiranih žena ima osnovno obrazovanje (68 procenata), dok procenat žena bez obrazovanja iznosi 17. Završenu srednju školu ima 14 procenata žena starosti od 15 do 49 godina, a samo jedan procenat ima više obrazovanje. Ako se posmatraju kvintili blagostanja, manje žena živi u domaćinstvima u najsiromašnijem (19 procenata) i drugom kvintilu (19 procenata), dok više žena živi u domaćinstvima koja pripadaju najbogatijem kvintilu (oko 21 procenat žena).

Tabela HH.4R.M: Osnovne karakteristike muškaraca, romska naselja, 2010.

Procenat i broj muškaraca starosti 15–29 godina, prema osnovnim karakteristikama

	Ponderisano (%)	Broj muškaraca	
		ponderisano	neponderisano
Tip naselja			
Gradska	68,2	598	540
Ostala	31,8	279	337
Starost			
15–19 god.	33,7	295	247
20–24	33,4	293	302
25–29 god.	32,9	289	328
Bračni status			
U braku/vanbračnoj zajednici	54,6	478	572
Bio u braku/vanbračnoj zajednici	6,5	57	41
Nikada nije bio u braku/vanbračnoj zajednici	39,0	342	264

	Ponderisano (%)	Broj muškaraca	
		ponderisano	neponderisano
Obrazovanje			
Bez obrazovanja	7,6	66	83
Osnovno	68,3	599	631
Srednje	23,1	202	153
Više/visoko	1,0	9	10
Kvintili indeksa blagostanja			
Najsiromašniji	21,8	191	218
Drugi	18,9	166	180
Srednji	19,6	172	164
Četvrti	21,1	185	179
Najbogatiji	18,6	163	136
Ukupno	100,0	877	877

Osnovni podaci o muškarcima starosti od 15 do 29 godina prikazani su u tabeli HH.4R.M prema tipu

naselja, starosti, bračnom stanju, obrazovanju i kvintilima blagostanja⁷.

⁶ Ukoliko nije navedeno drugačije, u celom izveštaju „obrazovanje“ odnosi se na nivo obrazovanja ispitanika, kada se koristi kao osnovna varijabla (ili kategorija).

⁷ Analiza osnovnih komponenti izvršena je korišćenjem informacija o posedovanju potrošačke robe, karakteristikama stana/kuće, izvoru vode i uklanjanju otpadnih materija, kao i o drugim karakteristikama koje se odnose na društveno-ekonomsko stanje domaćinstva u cilju dodele pondera (ocena faktora) svakoj od imovinskih stavki domaćinstva. Svakom domaćinstvu je zatim dodeljena ocena stanja na osnovu tih pondera i imovine koju poseduje to domaćinstvo. Populacija iz domaćinstava koja su anketirana u okviru istraživanja zatim je rangirana prema oceni blagostanja domaćinstva u kojem živi i na kraju je podeljena na pet jednakih delova (kvintila), od najnižeg (najsiromašnijeg) do najvišeg (najbogatijeg). Stavke korišćene u tim proračunima su: izvor vode i način uklanjanje otpadnih materija; broj spavaćih soba po članu; glavni materijal od kojeg je napravljen pod stana/kuće, krov i spoljni zidovi; vrsta goriva koje se koristi za kuvanje; korišćenje u domaćinstvu električne energije, radija, televizije, fiksnog telefona, frižidera, električnog šporeta, kreveta, stola i stolica, usisivača, računara/laptopa, garderobnog ormara, veš-mašine, mašine za sušenje veša, klima uređaja, džakuzi kade i sistema za video-nadzor; posedovanje, od strane članova domaćinstva, ručnog časovnika, mobilnog telefona, bicikla, motora ili skutera, životinjske zaprege, automobila ili kamiona, motornog čamca, traktora; i posedovanje bankovnih računa od strane članova porodice. Pretpostavlja se da indeks blagostanja predstavlja osnov za dugoročno stanje dobijeno na osnovu informacija o imovini domaćinstva, i cilj mu je da se pomoću njega izvrši rangiranje domaćinstava prema društveno-ekonomskom stanju, od najsiromašnijeg do najbogatijeg. Indeks blagostanja ne obezbeđuje informacije o apsolutnom siromaštvu, trenutnom prihodu ili količini troškova. Dobijene ocene društveno-ekonomskog stanja odnose se samo na konkretan skup podataka na kojem se baziraju. Više informacija o kreiranju indeksa bogatstva možete naći u *Filmer, D. and Pritchett, L., 2001. "Estimating wealth effects without expenditure data — or tears: An application to educational enrolments in states of India". Demography 38(1): 115–132.* *Gwatkin, D. R., Rutstein, S., Johnson, K., Pande, R. and Wagstaff, A., 2000. Socio-Economic Differences in Health, Nutrition, and Population. HNP/Poverty Thematic Group, Washington, DC: World Bank.* *Rutstein, S. O. and Johnson, K., 2004. The DHS Wealth Index. DHS Comparative Reports No. 6. Calverton, Maryland: ORC Macro.*

Oko 68 procenata anketiranih muškaraca živi u gradskim naseljima, sa skoro jednakom raspodelom u tri starosne grupe (oko 33 procenta). Skoro 55 procenata svih muškaraca u ovom uzorku trenutno su oženjeni, dok 39 procenata njih nikada nije bilo oženjeno. Većina anketiranih muškaraca imaju osnovno obrazovanje (68 procenata), osam procenata muškaraca je bez obrazovanja, 23 procenta ima završenu srednju školu, a samo jedan procenat ima više obrazovanje. Raspodela muškaraca starosti od 15 do 29 godina po kvintilima blagostanja prilično je ujednačena (od 19 do 22 procenta).

Osnovni podaci o broju dece mlađe od pet godina prikazani su u tabeli HH.5R prema polu, tipu naselja, uzrastu, obrazovanju majke ili staratelja, kao i indeksu blagostanja.

Proporcija muške dece u uzorku dece mlađe od pet godina za romska naselja iznosi oko 51 procenat. Broj dece mlađe od jedne godine iznosi oko 16 procenata, dok se preostale kategorije (po godištimu) kreću između 19 i 23 procenta. Većina dece mlađe od pet godina (69 procenata) ima majku koja je završila osnovnu školu. Što se tiče kvintila blagostanja, više romske dece mlađe od pet godina žive u domaćinstvima koja pripadaju najsiromašnijem kvintilu (25 procenata) nego u onim koja pripadaju najbogatijem kvintilu (17 procenata).

Tabela HH.5R: Osnovne karakteristike dece mlađe od pet godina, romska naselja, 2010.

Procenat i broj dece mlađe od pet godina, prema osnovnim karakteristikama

	Ponderisano	Broj dece mlađe od pet godina	
		ponderisano	neponderisano
Pol			
Muški	51,3	823	839
Ženski	48,7	781	765
Tip naselja			
Gradska	67,6	1084	1024
Ostala	32,4	520	580
Starost			
0–5 meseci	8,4	134	123
6–11	7,5	121	125
12–23	21,0	337	335
24–35	22,5	360	336
36–47	19,0	305	288
48–59 meseci	21,6	347	397
Obrazovanje majke*			
Bez obrazovanja	19,9	319	358
Osnovno	69,2	1111	1090
Srednje	10,4	166	151
Više/visoko	,5	8	5
Kvintili indeksa blagostanja			
Najsiromašniji	24,7	396	489
Drugi	23,7	380	356
Srednji	17,9	288	262
Četvrti	17,2	276	267
Najbogatiji	16,5	264	230
Ukupno	100,0	1604	1604

* Obrazovanje majke se odnosi na najviše dostignuto obrazovanje majki/staratelja dece mlađe od pet godina.

Podaci o tome sa kim žive deca u romskim naseljima

U tabeli HH.6R navode se podaci o tome sa kim deca žive i da li dete živi bez roditelja; podaci se odnose na decu mlađu od 18 godina koja žive u romskim naseljima.

Tabela HH.6R: Podaci o tome sa kim deca žive i o deci bez roditelja, romska naselja, 2010.

Procentualna raspodela dece starosti 0–17 godina prema tome sa kim žive, procenat dece starosti 0–17 godina u domaćinstvima koja ne žive sa biološkim roditeljem i procenat dece koja su ostala bez jednog ili oba roditelja

	Živi sa oba roditelja	Ne živi sa roditeljima				Živi samo sa majkom		Živi samo sa ocem		Nemoguće je odrediti	Ukupno	Ne živi sa biološkim roditeljem ¹	Jedan ili oba roditelja su umrli ²	Broj dece starosti 0–17 godina
		samo je otac živ	samo je majka živa	oboje su živi	oboje su umrli	otac je živ	otac je umro	majka je živa	majka je umrla					
Pol														
Muški	83,4	,3	,2	1,3	,2	7,9	1,1	3,2	,6	1,7	100,0	2,0	2,7	1636
Ženski	80,2	,1	,3	6,2	,0	6,2	1,2	3,1	,3	2,4	100,0	6,6	2,0	1672
Tip naselja														
Gradska	82,7	,0	,4	3,3	,1	6,9	,9	2,7	,5	2,5	100,0	3,8	2,3	2238
Ostala	79,8	,6	,0	4,9	,1	7,4	1,6	4,1	,4	1,2	100,0	5,5	2,6	1071
Starost														
0–4 god.	87,3	,0	,0	,4	,0	8,8	,8	2,5	,1	,1	100,0	,4	,9	1193
5–9	81,9	,2	,1	2,1	,0	7,1	1,7	3,9	,5	2,6	100,0	2,4	2,4	917
10–14	82,9	,6	,1	3,6	,1	6,2	,8	2,3	,9	2,6	100,0	4,4	3,5	754
15–17 god.	65,0	,1	1,7	16,7	,5	3,6	1,5	5,1	,5	5,4	100,0	19,0	4,3	444
Kvintili indeksa blagostanja														
Najsiromašniji	78,8	,0	,0	3,0	,0	9,9	1,9	4,3	,2	1,9	100,0	3,0	2,1	798
Drugi	83,4	,7	1,0	2,4	,0	6,4	1,9	2,5	1,1	,7	100,0	4,1	4,8	725
Srednji	81,3	,1	,0	4,0	,5	6,0	,1	3,3	,2	4,4	100,0	4,7	1,0	622
Četvrti	80,9	,0	,2	5,2	,0	8,2	,0	3,5	,2	1,9	100,0	5,4	1,8	590
Najbogatiji	85,4	,0	,0	5,0	,0	3,9	1,3	2,1	,6	1,7	100,0	5,0	1,9	575
Ukupno	81,8	,2	,3	3,8	,1	7,0	1,1	3,2	,4	2,1	100,0	4,3	2,4	3309

¹ MICS indikator 9.17

² MICS indikator 9.18

Od 3.309 dece uzrasta od 0 do 17 godina evidentiranih u MICS-u 82 procenta žive sa oba roditelja, osam procenata živi smo sa majkom, a četiri samo sa ocem. Oko četiri procenta ne živi ni sa jednim biološkim roditeljem, iako su oboje živi. Ukupno, sedam procenata dece živi samo s majkom iako je biološki otac živ. Veoma mali broj dece je ostao bez jednog ili oba roditelja, jedan procenat dece ostao je samo bez oca, a 0,4 procenta dece je ostalo samo bez majke.

Starija deca ređe žive s oba roditelja nego mlađa deca. S druge strane, starija deca su češće od mlađe dece žive bez jednog ili oba roditelja. U tabeli HH.6R vidi se i to da je procenat dece koja žive s oba roditelja najveći u najbogatijem kvintilu blagostanja (85 procenata), a najmanji u najsiromašnijem kvintilu (77 procenata). Oko 11 procenata dece u najsiromašnijim domaćinstvima žive samo s majkom iako im je otac još živ. Odgovarajući procenat te dece u najbogatijem kvintilu iznosi četiri procenta.

IV SMRTNOST DECE

Jedan od globalnih Milenijumskih ciljeva razvoja je smanjenje smrtnosti odojčadi i dece mlađe od pet godina. Konkretnije, u Milenijumskim ciljevima razvoja jedan od ciljeva je smanjenje smrtnosti dece mlađe od pet godina za dve trećine u periodu između 1990. i 2015. godine. Praćenje napredovanja u ostvarivanju tog cilja je važan, ali i teško ostvariv cilj. Merenje smrtnosti dece možda izgleda jednostavno, ali pokušaji koji podrazumevaju postavljanje direktnih pitanja, kao npr. „Da li je neko u ovom domaćinstvu umro tokom prošle godine?“, obično daju netačne rezultate. Direktno merenje smrtnosti dece na osnovu istorije porođaja (*birth history*) oduzima mnogo vremena, skupo je i iziskuje posvećivanje veće pažnje obuci i nadzoru. S druge strane, indirektno metode koje su razvijene radi merenja smrtnosti dece mogu rezultirati solidnim procenama koje se mogu porediti sa onima koje se dobijaju iz drugih izvora. Indirektno metode takođe svode na najmanju meru greške čiji su uzroci pogrešno sećanje, netačne ili pogrešno protumačene definicije, kao i loša tehnika anketiranja.

Stopa smrtnosti odojčadi predstavlja verovatnoću da odojče umre pre svog prvog rođendana. Stopa smrtnosti dece mlađe od pet godina predstavlja verovatnoću da će dete umreti pre svog petog rođendana. U okviru ovog istraživanja, stope smrtnosti odojčadi i dece mlađe od pet godina obično se izračunavaju primenom tehnike indirektno procene, koja je poznata pod nazivom Brasov metod⁸. Podaci koji se koriste tokom te procene su: prosečan broj rođene dece žena starosti od 15 do 49 godina, po petogodištima, kao i procenat dece koja su umrla, takođe prema petogodištima (tabela CM.1R). Ovom tehnikom se pretvara procenat umrle dece čije majke pripadaju svakoj od starosnih grupa u verovatnoću umiranja tako što se uzme u obzir približno trajanje izloženosti dece riziku od umiranja, a imajući u vidu konkretnu starosno-specifičnu smrtnost. Na osnovu prethodnih podataka o smrtnosti u romskim naseljima u Republici Srbiji, kao najprikladnija je izabrana standardna tabela životnog veka — model za Istok.

Tabela CM.1R: Živorodena deca, deca koja su u životu i procenat umrle dece, romska naselja, 2010.

Prosečan i ukupan broj živorođene dece, dece koja su u životu i procenat umrle dece, prema starosti žene

Starost	Živorodena deca		Broj žive dece		Procenat umrle dece	Broj žena
	prosečan broj	ukupno	prosečan broj	ukupno		
15–19 god.	,432	185	,426	183	,012	429
20–24	1,587	561	1,575	557	,008	354
25–29	2,378	863	2,349	853	,012	363
30–34	2,766	886	2,716	870	,018	320
35–39	3,036	761	2,969	744	,022	251
40–44	3,104	600	2,986	577	,038	193
45–49 god.	2,774	578	2,583	538	,069	208
Ukupno	2,094	4434	2,040	4322	,025	2118

⁸ United Nations. 1983. Manual X: Indirect Techniques for Demographic Estimation (United Nations publication, Sales No. E.83.XIII.2); United Nations. 1990a. QFIVE — United Nations Program for Child Mortality Estimation; United Nations. 1990b. Step-by-step Guide to the Estimation of Child Mortality.

Modul o smrtnosti dece korišćen je samo za romska naselja zato što nema podataka o tome u okviru redovnih statističkih podataka, i procenjuje se da su te vrednosti više od nacionalnog proseka. Kao drugo, procenjeno je da su redovni statistički podaci tačni za opštu populaciju i da je smrtnost dece iz opšte populacije mala, tako da nema potrebe za primenom ove tehnike.

U tabeli CM.2R navode se procene smrtnosti dece. Procenjuje se da je stopa smrtnosti odojčadi 14 na hiljadu živorođene dece, dok je verovatnoća da dete umre pre navršene pete godine oko 15 na hiljadu živorođene dece. Te procene su dobijene uzimajući prosek procenjenih vrednosti smrtnosti, na osnovu podataka dobijenih od žena starosti od 25 do 29 godina i od 30 do 34 godine, koji se odnose na sredinu 2007. godine. Postoji razlika između verovatnoće umiranja između muške i ženske dece. Stopa smrtnosti odojčadi kod dečaka je 18, a kod devojčica je devet, dok je stopa smrtnosti dece mlađe od pet godina kod dečaka 19, u poređenju sa 10 na hiljadu živorođenih kod devojčica. Najviše stope smrtnosti odojčadi (26 na hiljadu živorođenih) i stope smrtnosti dece mlađe od pet godina (29 na hiljadu živorođenih) jesu kod romske dece čije majke su bez obrazovanja. Važno je napomenuti da je skoro 20 procenata majki

romske dece bez obrazovanja (tabela HH.5R). Razlike u stopama smrtnosti dece mlađe od pet godina po izabranim osnovnim karakteristikama navedene su u grafikonu CM.1R.

Tabela CM.2R: Smrtnost dece, romska naselja, 2010.

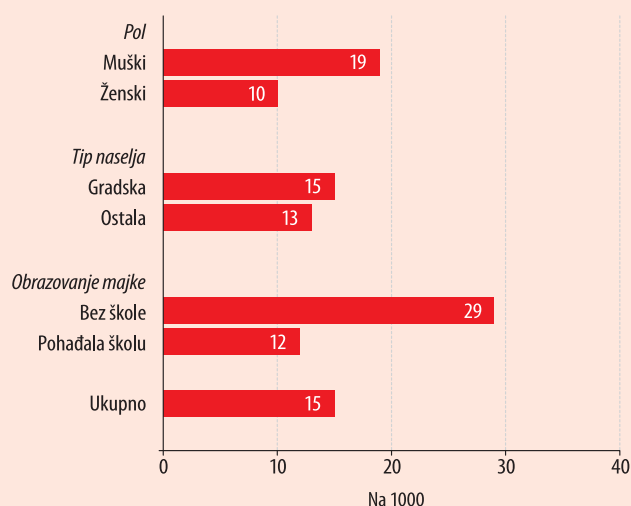
Stopa smrtnosti odojčadi i dece mlađe od pet godina, model za Istock

	Stopa smrtnosti odojčadi ¹	Stopa smrtnosti dece mlađe od pet godina ²
Pol		
Muški	18	19
Ženski	9	10
Tip naselja		
Gradska	14	15
Ostala	12	13
Obrazovanje majke		
Bez obrazovanja	26	29
Pohađala školu	11	12
Ukupno	14	15

¹ MICS indikator 1.2; MCR indikator 4.2

² MICS indikator 1.1; MCR indikator 4.1

Grafikon CM.1R: Stope smrtnosti dece mlađe od pet godina prema osnovnim karakteristikama, romska naselja, 2010.

V ISHRANA

Stanje uhranjenosti

Stanje uhranjenosti dece je odraz njihovog opšteg zdravstvenog stanja. Kada je deci obezbeđena adekvatna ishrana, kada nisu stalno izložena bolesti i kada imaju dobru negu, ona mogu da dostignu svoj razvojni potencijal i smatraju se dobro uhranjenom.

Stanje pothranjenosti povezuje se sa više od polovine svih smrtnih slučajeva kod dece u celom svetu. Pothranjena deca češće umiru od običnih dečjih bolesti, a ona koja prežive često obolevaju i imaju teškoće u razvoju. Tri četvrtine dece koja umru zbog pothranjenosti pre toga budu samo blago ili umereno pothranjena i ne mogu se uočiti nikakvi spoljni znaci njihove osetljivosti. Jedan od Milenijumskih ciljeva razvoja je da se upola smanji procenat ljudi koji gladuju u periodu između 1990. i 2015. godine. Smanjenje prevalencije pothranjenosti će doprineti i napretku u ostvarivanju smanjenja smrtnosti dece.

Kod dobro uhranjene populacije postoji standardna distribucija visine i težine za decu mlađu od pet godina. Neuhranjenost populacije se može proceniti poređenjem dece sa referentnom populacijom. Referentna populacija koja se koristi u ovom izveštaju bazira se na novim⁹ standardima rasta¹⁰ SZO. Svaki od tri pokazatelja uhranjenosti može se izraziti u jedinicama standardne devijacije (z-vrednosti) od medijane ove referentne populacije.

Telesna težina za dati uzrast je mera kako akutne, tako i hronične pothranjenosti. Deca čija je težina u odnosu na uzrast više od dve standardne devijacije ispod medijane referentne populacije smatraju se *umereno ili veoma pothranjena*, dok se deca čija je težina u odnosu na

uzrast više od tri standardne devijacije ispod medijane klasifikuju kao *veoma pothranjena*.

Telesna visina za dati uzrast je mera linearnog rasta. Deca čija je visina u odnosu na uzrast ispod medijane referentne populacije za više od dve standardne devijacije — smatraju se niskim za svoj uzrast i klasifikuju se kao deca koja *umereno ili veoma zaostaju u rastu*. Deca čija je visina u odnosu na uzrast ispod medijane za više od tri standardne devijacije — klasifikuju se kao deca koja *veoma zaostaju u rastu*. Zaostajanje u rastu je posledica hronične pothranjenosti usled neadekvatne ishrane tokom dužeg perioda i usled dugotrajne ili hronične bolesti.

I na kraju, deca čija je telesna težina za datu visinu ispod medijane referentne populacije za više od dve standardne devijacije — klasifikuju se kao deca koja *umereno ili veoma zaostaju u razvoju*, a za decu čija je težina za datu visinu ispod medijane za više od tri standardne devijacije — smatra se da *veoma zaostaju u razvoju*. Zaostajanje u razvoju je obično posledica nedovoljne ishrane u skorije vreme.

U okviru MICS-a telesna težina i visina sve dece mlađe od pet godina izmerene su korišćenjem antropometrijske opreme koju preporučuje UNICEF (www.childinfo.org). Rezultati iz ovog odeljka baziraju se na rezultatima tih merenja.

U tabeli NU.1 navode se procenti dece klasifikovane u svaku od pomenutih kategorija, a na osnovu antropometrijskih merenja izvršenih tokom rada na terenu. Pored toga, u tabeli se navodi i procenat dece koja su gojazna, tj. deca čija je težina za datu visinu dve standardne devijacije iznad medijane referentne populacije, kao i srednje z-vrednosti za sva tri antropometrijska indikatora.

⁹ Referentna populacija koja je korišćena u okviru MICS3 jeste referenca SZO/CDC/NCHS koju su preporučili UNICEF i SZO u vreme kada je sproveden MICS3.

¹⁰ http://www.who.int/childgrowth/standards/second_set/technical_report_2.pdf

Tabela NU.1: Stanje uhranjenosti dece, Republika Srbija, 2010.

Procenat dece mlađe od pet godina, prema stanju uhranjenosti, na osnovu tri antropometrijska pokazatelja: telesna težina za dati uzrast, telesna visina za dati uzrast i telesna težina za datu visinu

	Telesna težina za dati uzrast			Broj dece mlađe od pet godina	Telesna visina za dati uzrast			Broj dece mlađe od pet godina	Telesna težina za datu visinu			Broj dece mlađe od pet godina	
	pothranjeno		srednja Z-vrednost (SD)		zaostajanje u rastu		srednja Z-vrednost (SD)		gubitak u težini		gojazno		srednja Z-vrednost (SD)
	procenat ispod				procenat ispod				procenat ispod				
	-2 SD ¹	-3 SD ²	-2 SD ³		-3 SD ⁴	-2 SD ⁵	-3 SD ⁶		+2 SD				
Pol													
Muški	1,5	,5	,7	1472	5,9	2,7	,4	1337	2,7	,7	16,6	,7	1308
Ženski	1,7	,5	,6	1532	7,2	3,7	,2	1408	4,2	,8	14,7	,6	1391
Region													
Beogradski region	4,8	2,2	,6	583	8,3	4,3	,4	565	4,9	1,1	12,4	,5	547
Region Vojvodine	,6	,1	,6	933	5,1	1,9	,3	879	3,7	,5	12,5	,6	864
Region Šumadije i Zapadne Srbije	1,0	,1	,8	694	5,6	3,0	,4	639	1,5	,5	19,9	,8	632
Region Južne i Istočne Srbije	,9	,1	,7	794	8,1	4,2	,2	661	4,1	1,1	18,3	,8	656
Tip naselja													
Gradska	1,8	,4	,7	1657	5,5	1,8	,4	1531	3,8	,9	13,5	,6	1501
Ostala	1,3	,7	,6	1348	7,9	5,0	,2	1214	3,1	,6	18,2	,7	1198
Starost													
0–5 meseci	7,7	2,9	–,3	239	8,0	6,5	,1	226	13,0	3,3	7,6	–,3	219
6–11	1,4	,7	,6	270	10,4	6,3	,2	237	2,7	1,7	18,4	,8	237
12–23	,8	,3	1,0	575	9,5	4,9	,3	504	3,6	,2	24,1	1,1	502
24–35	2,6	,7	,7	674	6,5	2,5	,3	606	2,9	,5	15,0	,7	597
36–47	,2	,0	,8	574	5,3	2,0	,5	534	2,8	,5	15,8	,8	528
48–59 meseci	,3	,1	,6	672	3,5	1,2	,4	638	1,6	,5	10,9	,5	616
Obrazovanje majke													
Osnovno	1,7	,5	,4	423	7,6	4,0	–,1	386	2,8	1,5	16,3	,6	381
Srednje	2,1	,8	,7	1754	7,6	3,9	,3	1600	3,8	,4	17,7	,7	1565
Više/visoko	,4	,0	,8	796	3,5	,9	,5	729	3,4	1,2	10,8	,5	723
Kvintili indeksa blagostanja													
Najsiromašniji	3,0	1,8	,4	530	9,3	6,1	–,1	488	5,2	1,3	15,5	,6	486
Drugi	2,1	,9	,5	566	9,1	4,5	,1	528	1,2	,3	16,8	,7	516
Srednji	,6	,2	,7	552	6,3	3,3	,4	496	2,9	,4	16,8	,7	485
Četvrti	,1	,0	,8	603	6,0	2,0	,5	544	3,2	,5	17,9	,7	527
Najbogatiji	2,1	,0	,8	753	3,4	,9	,5	690	4,7	1,2	12,1	,6	684
Ukupno	1,6	,5	,7	3004	6,6	3,2	,3	2745	3,5	,8	15,6	,7	2699

¹ MICS indikator 2.1a i MCR indikator 1.8

² MICS indikator 2.1b

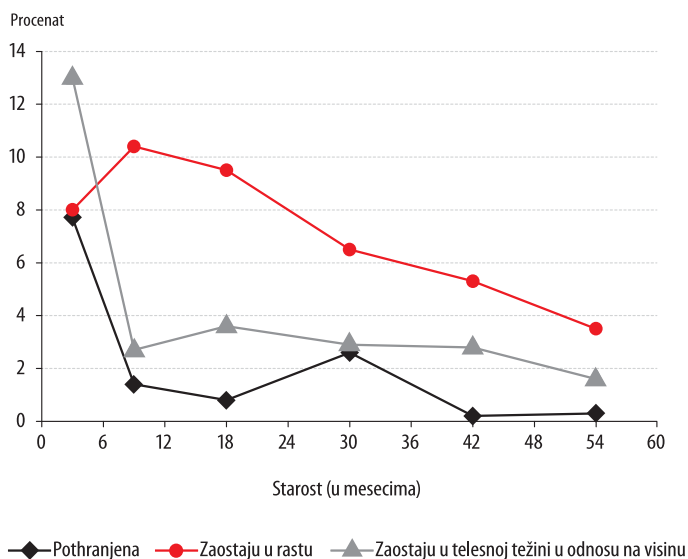
³ MICS indikator 2.2a, ⁴ MICS indikator 2.2b

⁵ MICS indikator 2.3a, ⁶ MICS indikator 2.3b

Deca čiji su rezultati merenja van prihvatljivog opsega nisu uzeta u obzir prilikom sačinjavanja tabele NU.1. Za pojedinu decu ne postoje antropometrijski pokazatelji jer im nije izmerena težina ili visina (u zavisnosti od slučaja). Na primer, ukoliko je izmerena detetova težina, ali mu nije izmerena visina, dete je uzeto u obzir prilikom izračunavanja pothranjenosti, ali ne i prilikom izračunavanja zaostajanja u rastu ili u razvoju za dati uzrast. Procenti dece po uzrastu i razlozi za isključivanje navedeni su u tabelama o kvalitetu podataka DQ.8 i DQ.9. Sve u svemu, kod 79 procenata dece izmerena je i težina i visina (tabela DQ.9). U tabeli DQ.9 vidi se da je, usled nepopunjenog datuma rođenja, malo verovatnih izmerenih vrednosti i nedostajućih podataka o težini i/ili visini za 11 procenata dece isključeno prilikom izračunavanja pokazatelja koji se odnosi na telesnu težinu za dati uzrast, dok ta cifra iznosi 19 procenata za pokazatelj koji se odnosi na visinu za dati uzrast i 21 procenat za pokazatelj koji se odnosi na težinu za datu visinu.

Skoro dva procenta dece mlađe od pet godina u Republici Srbiji umereno su pothranjena, dok se jedan procenat klasifikuje kao veoma pothranjen (tabela NU.1). Oko sedam procenata dece umereno zaostaje u

Grafikon NU.1: Procenat dece mlađe od pet godina koja su pothranjena, zaostaju u rastu i u telesnoj težini u odnosu na visinu, Republika Srbija, 2010.

rastu za dati uzrast, tj. preniska su za svoj uzrast, a četiri procenta dece umereno zaostaju u razvoju, tj. premršava su za svoju visinu.

Prevalencija pothranjene dece je veća u gradskim nego u ostalim naseljima. Šema regionalne raspodele ukazuje na to da najveći procenat pothranjene dece živi u Beogradu (pet procenata). Procenat pothranjene dece u okviru najmlađe grupe (od 0 do 5 meseci) premašuje prosek (osam procenata umereno i tri procenta veoma pothranjena). Nizak nivo blagostanja je takođe jedna od osnovnih karakteristika koja doprinosi prevalenciji pothranjene dece (tri procenta kod najsiromašnijeg kvintila). Kod dece čije majke imaju više/visoko obrazovanje postoji najmanja verovatnoća da budu pothranjena (0,4 procenta).

U tabeli NU.1 vidi se da deca iz Beogradskog regiona i deca iz Regiona Južne i Istočne Srbije češće zaostaju u rastu i razvoju nego deca iz drugih regiona. Štaviše, čini se da devojčice češće zaostaju u rastu i razvoju nego dečaci. Prevalencija umerenog zaostajanja u rastu je veća kod dece iz najsiromašnijeg kvintila (devet procenata). Najugroženija grupa u smislu umerenog zaostajanja u rastu su deca uzrasta od 6 do 11 meseci (10 procenata).

Ne postoji velika razlika u stopama zaostajanja u razvoju između dece iz gradskih i dece iz ostalih naselja, ali ima značajnih razlika između regiona. Prevalencija zaostajanja telesne težine u odnosu na visinu kreće se od dva procenta u Šumadiji i Zapadnoj Srbiji do pet procenata u Beogradu.

Zaostajanje u razvoju dece je najuočljivije kod dece uzrasta od 0 do 5 meseci (13 procenata), kao i kod dece iz najsiromašnijeg i najbogatijeg kvintila (pet procenata).

Skoro jedno od šestoro dece mlađe od pet godina u Republici Srbiji ima prekomernu težinu (16 procenata). Gojaznost je prisutna u svim starosnim grupama i više je zastupljena u ostalim nego u gradskim naseljima. Povećava se od šestog meseca života, a vrhunac dostiže u 23. mesecu života, kada je prisutna kod svakog četvrtog deteta (24 procenta).

Radi poređenja sa MICS3, kao i za potrebe globalnog izveštavanja, napravljena je tabela NU.1 (a) na osnovu starih NCHS standarda (videti tabelu u daljem tekstu).

Tabela NU.1 (a): Stanje uhranjenosti dece (bazirano na NCHS/CDC/WHO međunarodnoj referentnoj populaciji), Republika Srbija, 2010.

Procenat dece mlađe od pet godina, prema stanju uhranjenosti, na osnovu tri antropometrijska pokazatelja: telesna težina za dati uzrast, telesna visina za dati uzrast i telesna težina za datu visinu

	Telesna težina za dati uzrast			Broj dece mlađe od pet godina	Telesna visina za dati uzrast			Broj dece mlađe od pet godina	Telesna težina za datu visinu			Broj dece mlađe od pet godina	
	pothranjeno		srednja Z-vrednost (SD)		zaostajanje u rastu		srednja Z-vrednost (SD)		gubitak u težini		gojazno		srednja Z-vrednost (SD)
	procenat ispod				procenat ispod				procenat ispod				
	-2 SD ¹	-3 SD ²	-2 SD ³		-3 SD ⁴	-2 SD ⁵	-3 SD ⁶		+2 SD				
Pol													
Muški	1,4	,9	,6	1472	4,9	2,1	,5	1337	2,4	,6	12,0	,5	1308
Ženski	2,0	,1	,6	1532	6,5	3,1	,4	1408	2,2	,6	13,4	,6	1391
Region													
Beogradski region	3,7	2,1	,5	583	7,4	4,1	,6	565	3,7	,7	11,0	,5	547
Region Vojvodine	1,1	,1	,5	933	4,2	1,7	,4	879	2,0	,9	8,9	,4	864
Region Šumadije i Zapadne Srbije	1,2	,1	,8	694	4,6	2,7	,6	639	1,3	,0	15,2	,7	632
Region Južne i Istočne Srbije	1,4	,1	,6	794	7,5	2,5	,4	661	2,5	,6	16,8	,7	656
Tip naselja													
Gradska	2,0	,8	,6	1657	4,5	1,3	,6	1531	2,7	,7	10,7	,5	1501
Ostala	1,3	,2	,6	1348	7,3	4,3	,4	1214	1,8	,5	15,3	,6	1198
Starost													
0–5 meseci	3,1	,0	,2	239	6,8	4,1	,1	226	2,8	1,9	10,4	,4	219
6–11	1,3	,4	,5	270	9,2	5,4	,0	237	3,2	1,2	16,3	,6	237
12–23	1,3	,3	,7	575	9,2	4,3	,2	504	3,5	1,0	21,0	,8	502
24–35	3,5	1,7	,5	674	4,3	1,6	,7	606	2,9	,3	9,1	,4	597
36–47	1,3	,0	,7	574	5,2	2,0	,7	534	1,6	,1	12,2	,6	528
48–59 meseci	,3	,1	,7	672	3,2	1,2	,6	638	,9	,2	9,4	,5	616
Obrazovanje majke													
Osnovno	1,3	,3	,4	423	6,4	4,0	,1	386	2,6	1,0	11,4	,5	381
Srednje	2,5	,8	,6	1754	6,9	3,0	,5	1600	2,3	,5	15,1	,6	1565
Više/visoko	,2	,0	,7	796	2,5	,6	,7	729	2,2	,7	8,3	,4	723
Kvintili indeksa blagostanja													
Najsiromašniji	2,7	,4	,3	530	8,7	5,7	,1	488	3,6	,9	12,5	,6	486
Drugi	3,6	,9	,5	566	7,9	4,0	,3	528	,7	,3	13,1	,6	516
Srednji	,5	,1	,7	552	5,2	2,4	,6	496	1,7	1,1	13,9	,5	485
Četvrti	,8	,0	,8	603	5,6	1,1	,7	544	2,1	,1	14,6	,6	527
Najbogatiji	1,2	,9	,7	753	2,5	,7	,6	690	3,3	,6	10,3	,5	684
Ukupno	1,7	,5	,6	3004	5,7	2,6	,5	2745	2,3	,6	12,7	,6	2699

¹ MICS indikator 2.1a and MCR indikator 1.8

² MICS indikator 2.1b

³ MICS indikator 2.2a, ⁴ MICS indikator 2.2b

⁵ MICS indikator 2.3a, ⁶ MICS indikator 2.3b

Stanje uhranjenosti dece iz romskih naselja

U tabeli NU.1R navode se procenti romske dece klasifikovane u svaku od pomenutih kategorija, na osnovu antropometrijskih merenja koja su izvršena tokom rada na terenu. Pored toga, u tabeli su navedeni i procenti dece koja su gojazna, što znači da je njihova težina za datu visinu za dve standardne devijacije viša

od medijane referentne populacije, kao i srednje z-vrednosti za sva tri antropometrijska pokazatelja.

Deca čije su mere van prihvatljivog opsega nisu uzeta u obzir prilikom sačinjavanja tabele NU.1R. Deca nisu obuhvaćena jednim antropometrijskim pokazateljem

Tabela NU.1R: Stanje uhranjenosti dece, romska naselja, 2010.

Procentat dece mlađe od pet godina, prema stanju uhranjenosti, na osnovu tri antropometrijska pokazatelja: telesna težina za dati uzrast, telesna visina za dati uzrast i telesna težina za datu visinu

	Telesna težina za dati uzrast			Broj dece mlađe od pet godina	Telesna visina za dati uzrast			Broj dece mlađe od pet godina	Telesna težina za datu visinu				Broj dece mlađe od pet godina
	pothranjeno		srednja Z-vrednost (SD)		zaostajanje u rastu		srednja Z-vrednost (SD)		gubitak u težini		gojazno	srednja Z-vrednost (SD)	
	procenat ispod -2 SD ¹	-3 SD ²			procenat ispod -2 SD ³	-3 SD ⁴			procenat ispod -2 SD ⁵	-3 SD ⁶			
Pol													
Muški	6,6	1,3	-,1	718	24,6	11,2	-,8	656	4,5	2,5	12,8	,4	634
Ženski	6,5	1,6	-,1	694	22,5	8,2	-,7	616	6,0	2,4	12,7	,4	602
Tip naselja													
Gradska	5,2	,9	,0	940	19,3	8,0	-,5	848	4,9	2,3	13,9	,5	811
Ostala	9,3	2,5	-,4	472	32,1	13,2	-,3	424	5,9	2,7	10,5	,4	425
Starost													
0–5 meseci	8,1	6,2	-,6	120	35,5	14,4	-,1	95	8,1	3,1	18,2	,4	84
6–11	1,9	,0	,2	102	20,1	13,8	-,8	91	2,2	,4	17,8	,7	88
12–23	8,7	1,8	-,1	304	36,9	19,2	-,4	261	7,1	1,3	20,2	,7	270
24–35	7,3	,8	-,1	315	18,6	6,3	-,6	285	5,8	3,1	10,3	,4	288
36–47	3,8	1,2	-,2	267	17,9	6,3	-,6	250	6,0	5,0	10,0	,3	246
48–59 meseci	7,1	,6	-,1	303	18,6	4,6	-,4	290	2,0	,9	6,9	,3	260
Obrazovanje majke													
Bez obrazovanja	8,5	2,3	-,3	277	32,8	12,2	-,2	250	3,8	,6	10,8	,6	243
Osnovno	6,7	1,2	-,1	989	22,7	9,9	-,7	892	5,4	2,6	13,1	,4	871
Srednje	2,4	1,3	,1	139	11,7	3,6	,0	122	7,3	5,1	13,5	,4	115
Kvintili indeksa blagostanja													
Najsiromašniji	11,4	3,2	-,4	352	39,3	14,9	-,4	315	3,2	,6	11,7	,7	307
Drugi	5,4	1,5	-,2	335	23,7	11,0	-,1	307	1,9	,9	12,3	,5	301
Srednji	2,2	,7	,1	253	16,6	7,5	-,2	224	11,9	6,6	13,5	,2	213
Četvrti	7,3	,2	,0	245	17,7	7,4	-,7	226	3,6	1,3	15,5	,4	224
Najbogatiji	5,0	,8	,1	227	13,1	4,6	,0	199	8,1	4,4	11,0	,3	191
Ukupno	6,6	1,4	-,1	1412	23,6	9,7	-,8	1272	5,2	2,4	12,8	,4	1236

¹ MICS indikator 2.1a i MCR indikator 1.8

² MICS indikator 2.1b

³ MICS indikator 2.2a, ⁴ MICS indikator 2.2b

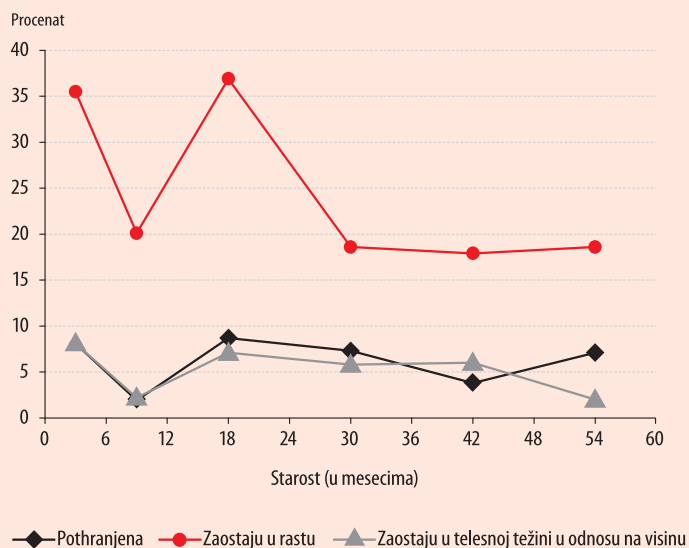
⁵ MICS indikator 2.3a, ⁶ MICS indikator 2.3b

ili sa više njih ako im nije izmerena težina ili visina (u zavisnosti od slučaja). Na primer, ukoliko je izmerena detetova težina, ali mu nije izmerena visina, dete je uzeto u obzir prilikom izračunavanja pothranjenosti, ali ne i prilikom izračunavanja zaostajanja u rastu ili u razvoju za dati uzrast. Procenti dece po uzrastu i razlozi za isključivanje navedeni su u tabelama o kvalitetu podataka DQ.8R i DQ.9R. Sve u svemu, kod 79 procenata dece izmerena je i težina i visina (tabela DQ.9R). U tabeli DQ.9R vidi se da je, usled nepopunjenog datuma rođenja, malo verovatnih izmerenih vrednosti i nedostajućih podataka o težini i/ili visini za 11 procenata dece isključeno prilikom izračunavanja pokazatelja koji se odnosi na telesnu težinu za dati uzrast, dok ta cifra iznosi 19 procenata za pokazatelj koji se odnosi na visinu za dati uzrast i 21 procenat za pokazatelj koji se odnosi na težinu za datu visinu.

Skoro sedam procenata dece mlađe od pet godina u romskim naseljima umereno su pothranjena, dok se jedan procenat klasifikuje kao veoma pothranjen (tabela NU.1R). Svako četvrto dete umereno zaostaje u rastu, tj. prenisko je za svoj uzrast, dok 10 procenata dece veoma zaostaju u rastu. Pet procenata dece umereno zaostaju u razvoju ili su premršava za svoju visinu (grafikon NU.1R).

Prevalencija pothranjene dece kod stanovnika romskih naselja iz najsiromašnijeg kvintila iznosi dva procenata i veća je u ostalim (devet procenata) nego u gradskim naseljima (pet procenata). Razlike u prevalenciji zaostajanja u rastu između naselja (32 procenta u ostalim naspram 19 procenata u gradskim naseljima), kvintila blagostanja i obrazovanja majke takođe su velike. Veoma

Grafikon NU.1R: Procenat dece mlađe od pet godina koja su pothranjena, zaostaju u rastu i u telesnoj težini u odnosu na visinu, romska naselja, 2010.

uznemiravajući rezultat je to što jedno od petoro dece iz romskih naselja uzrasta od 1 do 2 godine veoma zaostaju u rastu.

Oko 13 procenata dečaka i devojčica iz romskih naselja imaju prekomernu težinu. Visoka stopa gojaznosti je prisutna kod dece iz romskih naselja starosne grupe od 0 do 5 meseci (18 procenata) i dostiže svoj maksimum do druge godine života (20 procenata).

Radi poređenja sa MICS3, kao i za potrebe globalnog izveštavanja, napravljena je tabela NU.1R (a) na osnovu starih NCHS standarda (videti tabelu u daljem tekstu).

Tabela NU.1R (a): Stanje uhranjenosti dece (bazirano na NCHS/CDC/WHO međunarodnoj referentnoj populaciji), romska naselja, 2010.

Procenat dece mlađe od pet godina, prema stanju uhranjenosti, na osnovu tri antropometrijska pokazatelja: telesna težina za dati uzrast, telesna visina za dati uzrast i telesna težina za datu visinu

	Telesna težina za dati uzrast			Broj dece mlađe od pet godina	Telesna visina za dati uzrast			Broj dece mlađe od pet godina	Telesna težina za datu visinu				Broj dece mlađe od pet godina
	pothranjeno		srednja Z-vrednost (SD)		zaostajanje u rastu		srednja Z-vrednost (SD)		gubitak u težini		gojazno	srednja Z-vrednost (SD)	
	procenat ispod				procenat ispod				procenat ispod				
	-2 SD ¹	-3 SD ²	-2 SD ³		-3 SD ⁴	-2 SD ⁵	-3 SD ⁶		+2 SD				
Pol													
Muški	8,2	1,0	-2	718	21,5	9,0	-7	656	3,8	1,9	8,9	,2	634
Ženski	8,5	1,1	-2	694	18,4	7,5	-5	616	6,0	2,3	11,2	,3	602
Tip naselja													
Gradska	6,6	,9	-1	940	16,3	6,6	-3	848	4,5	2,1	11,3	,3	811
Ostala	11,8	1,3	-5	472	27,2	11,6	-1,0	424	5,5	2,2	7,4	,2	425
Starost													
0–5 meseci	5,1	,0	-1	120	22,4	7,7	-8	95	3,1	1,3	22,3	1,2	84
6–11	2,6	,0	,0	102	17,5	12,2	-8	91	,7	,0	15,7	,6	88
12–23	15,0	2,1	-4	304	36,1	16,7	-1,3	261	7,7	1,3	18,5	,4	270
24–35	8,2	1,0	-3	315	13,3	5,1	-2	285	5,7	2,9	3,9	,0	288
36–47	5,5	1,2	-3	267	13,8	6,0	-4	250	5,9	4,5	6,4	,0	246
48–59 meseci	7,6	,6	-1	303	17,3	4,6	-2	290	2,0	,8	5,3	,2	260
Obrazovanje majke													
Bez obrazovanja	11,4	1,1	-4	277	26,2	9,8	-1,0	250	2,3	,5	8,4	,4	243
Osnovno	8,3	1,1	-2	989	19,5	8,5	-5	892	5,3	2,2	10,0	,2	871
Srednje	3,2	,4	,1	139	10,5	3,6	,1	122	7,0	5,1	11,9	,3	115
Kvintili indeksa blagostanja													
Najsiromašniji	16,0	2,1	-5	352	32,7	12,5	-1,2	315	2,2	,5	8,6	,4	307
Drugi	6,0	1,0	-4	335	20,3	8,9	-9	307	2,4	,3	8,9	,4	301
Srednji	5,1	,7	,0	253	15,0	6,6	,0	224	11,5	6,5	9,1	,0	213
Četvrti	7,0	,0	-2	245	13,4	7,3	-5	226	2,7	,8	15,7	,3	224
Najbogatiji	5,0	,8	,0	227	12,3	3,3	,2	199	8,1	4,1	8,3	,2	191
Ukupno	8,3	1,0	-2	1412	20,0	8,2	-6	1272	4,9	2,1	10,0	,3	1236

¹ MICS indikator 2.1a i MCR indikator 1.8

² MICS indikator 2.1b

³ MICS indikator 2.2a, ⁴ MICS indikator 2.2b

⁵ MICS indikator 2.3a, ⁶ MICS indikator 2.3b

Dojenje i ishrana odojčadi i male dece

Dojenje štiti decu od infekcija u prvih nekoliko godina života, obezbeđuje idealan izvor hranljivih materija, ekonomično je i bezbedno. Međutim, mnoge majke prestaju da doje svoju decu prerano i često postoji pritisak da se pređe na mleko u prahu, što može da dovede do zaostajanja u rastu i nedostatka nekih mikronutrijenata, a ovaj način ishrane je nebezbedan ako nije na raspolaganju izvor čiste vode.

SZO/UNICEF daju sledeće preporuke u pogledu ishrane:

- isključivo dojenje tokom prvih šest meseci,
- nastavak dojenja tokom dve godine ili duže,
- bezbedna, odgovarajuća i adekvatna dodatna ishrana, počevši od šestog meseca,
- učestalost dodatnog hranjenja: dva puta dnevno za bebe uzrasta od 6 do 8 meseci; tri puta dnevno za bebe uzrasta od 9 do 11 meseci.

Takođe se preporučuje da se sa dojenjem započne u roku od jednog sata po rođenju.

Indikatori preporučene prakse hranjenja deteta su:

- rani početak dojenja (u roku od jednog sata po rođenju)
- stopa isključivo dojene dece (mlađe od šest meseci)
- ishrana uglavnom majčinim mlekom (mlađe od šest meseci)
- stopa dece čije majke i dalje doje (kada imaju jednu ili dve godine)
- trajanje dojenja
- adekvatno dojenje za dati uzrast (od 0 do 23 meseca)
- uvođenje čvrste, polučvrste ili meke hrane (od 6 do 8 meseci)
- dobijanje minimalnog broja obroka (od 6 do 23 meseca)
- dobijanje najmanje dva mlečna obroka za decu koja se ne doje (od 6 do 23 meseca)
- hranjenje na flašicu (od 0 do 23 meseca).

Tabela NU.2: Početak dojenja, Republika Srbija, 2010.

Procenat najmlađe dece rođene tokom dve godine koje su prethodile istraživanju a koja su ikada dojena, procenat dece koja su podojena u roku od jednog sata po rođenju i u roku od jednog dana po rođenju, kao i procenat dece čiji prvi obrok nije bilo majčino mleko

Region	Procenat dece koja su ikada dojena ¹	Procenat dece koja su prvi put podojena		Procenat dece čiji prvi obrok nije bilo majčino mleko	Broj najmlađe dece koja su rođena tokom dve godine koje su prethodile istraživanju
		u roku od jednog sata po rođenju ²	u roku od jednog dana po rođenju		
Region					
Beogradski region	93,1	8,8	64,0	51,4	91
Region Vojvodine	91,9	7,6	65,8	47,2	163
Region Šumadije i Zapadne Srbije	88,0	9,3	62,7	41,8	144
Region Južne i Istočne Srbije	88,3	5,1	55,3	43,0	146
Tip naselja					
Gradska	91,8	8,2	60,1	49,7	281
Ostala	88,4	6,9	63,7	40,6	262
Meseci nakon rođenja					
0–5 meseci	88,4	7,8	58,0	53,4	115
6–11	87,7	4,8	60,0	39,1	131
12–23 meseca	91,9	8,7	64,1	44,9	298
Pomoć pri porođaju					
Obučeni zdravstveni radnik	90,1	7,5	61,9	45,4	542
Neko drugo lice	(*)	(*)	(*)	(*)	1
Mesto porođaja					
Zdravstvena ustanova u državnom sektoru	90,0	7,0	61,3	46,0	534
Zdravstvena ustanova u privatnom sektoru	(*)	(*)	(*)	(*)	8
Stan/kuća	(*)	(*)	(*)	(*)	1
Obrazovanje majke					
Osnovno	91,9	7,2	65,9	41,0	79
Srednje	89,1	8,3	64,1	40,6	307
Više/visoko	90,7	5,9	54,2	58,6	148
Kvintili indeksa blagostanja					
Najsiromašniji	88,6	12,1	69,1	34,3	112
Drugi	86,5	6,0	60,4	42,5	97
Srednji	91,1	7,2	56,2	42,1	87
Četvrti	90,5	4,4	64,0	46,5	106
Najbogatiji	92,9	7,8	59,0	57,1	141
Ukupno	90,1	7,6	61,9	45,3	543

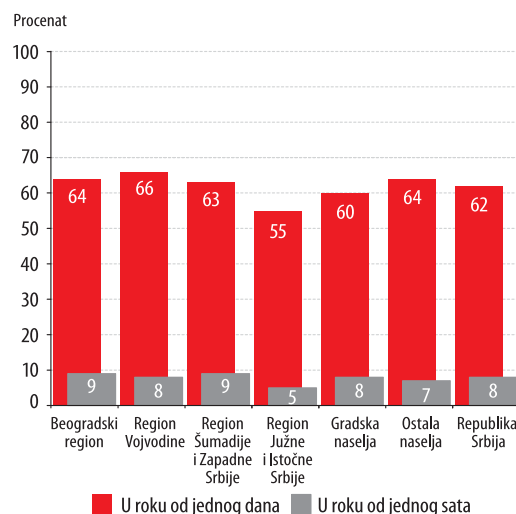
¹ MICS indikator 2.4

² MICS indikator 2.5

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

U tabeli NU.2 prikazan je procenat dece koja su rođena tokom dve godine koje su prethodile ovom istraživanju, a koja su ikada dojena, koja su prvi put podojena u roku od jednog sata i u roku od jednog dana po rođenju, kao i ona čiji prvi obrok nije bilo majčino mleko. Iako je dojenje veoma važan korak u regulisanju laktacije i uspostavljanju fizičkog i emocionalnog odnosa između bebe i majke, samo osam procenata beba je po prvi put podojeno u roku od jednog sata po rođenju, dok je 62 procenta novorođenčadi u Republici Srbiji počelo da sisa u roku od jednog dana po rođenju. Veći procenat (12 procenata) beba koje su podojene u roku od prvog sata po rođenju bile su bebe koje su rodile majke iz najsiromašnijeg kvintila. Nije bilo razlika između regiona ili između gradskih i ostalih naselja. Deca iz najsiromašnijeg kvintila dobijala su prvi obrok koji nije bio majčino mleko duplo ređe (34 procenta) nego deca iz najbogatijeg kvintila (57 procenata).

Grafikon NU.2: Procenat majki koje su počele da doje u roku od jednog sata i u roku od jednog dana po rođenju deteta, Republika Srbija, 2010.

Tabela NU.3: Dojenje, Republika Srbija, 2010.

Procenat dece, prema statusu dojenja, za izabrane starosne grupe

	Deca starosti 0–5 meseci			Deca starosti 12–15 meseci		Deca starosti 20–23 meseca	
	procenat isključivo dojene dece ¹	procenat pretežno dojene dece ²	broj dece	procenat dojene dece (nastavljeno dojenje posle prve godine) ³	broj dece	procenat dojene dece (nastavljeno dojenje tokom druge godine) ⁴	broj dece
Pol							
Muški	14,0	43,9	121	23,6	115	21,4	109
Ženski	13,4	35,5	150	13,8	131	8,5	99
Region							
Beogradski region	(15,8)	(19,4)	56	(13,6)	41	(13,8)	30
Region Vojvodine	13,3	53,2	78	25,2	81	9,6	64
Region Šumadije i Zapadne Srbije	12,4	35,9	67	11,7	67	17,8	50
Region Južne i Istočne Srbije	13,5	42,9	69	(20,0)	58	19,6	65
Tip naselja							
Gradska	16,1	40,8	138	21,8	141	19,1	104
Ostala	11,1	37,6	133	13,7	105	11,5	105
Obrazovanje majke							
Osnovno	(4,9)	(48,0)	45	(17,8)	39	(13,0)	37
Srednje	15,2	32,6	128	16,5	145	13,4	102
Više/visoko	15,0	44,9	91	25,5	56	19,6	68
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	10,9	38,7	67	(20,6)	51	(18,5)	49
Drugi	(11,9)	(26,3)	57	(10,3)	39	(4,0)	26
Srednji	(26,2)	(65,0)	28	(19,7)	50	(10,8)	34
Četvrti	(2,8)	(36,7)	45	18,2	41	(20,5)	36
Najbogatiji	19,5	41,7	74	20,4	66	16,9	63
Ukupno	13,7	39,2	271	18,4	246	15,3	209

¹ MICS indikator 2.6

² MICS indikator 2.9

³ MICS indikator 2.7

⁴ MICS indikator 2.8

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

U tabeli NU.3 stanje dojenja je procenjeno na osnovu izjava majki/staratelja o tome šta su deca jela i pila 24 sata pre anketiranja. Izraz isključivo dojena odnosi se na odojčad koja su dobijala samo majčino mleko (i vitamine, dodatne minerale ili lekove). Izraz *pretežno dojena* odnosi se na odojčad koja su dobijala majčino mleko i određene tečnosti (vodu i pića koja se prave s vodom, voćni sok, narodne napitke, rastvor za oralnu rehidraciju, kafi, vitamine, minerale i lekove), ali nisu dobijala ništa drugo (što se naročito odnosi na neko drugo mleko, a ne majčino, i tečnu hranu). U tabeli se navode podaci o isključivom dojenju odojčadi tokom prvih šest meseci života, kao i o nastavku dojenja dece uzrasta od 12 do 15 meseci i od 20 do 23 meseca.

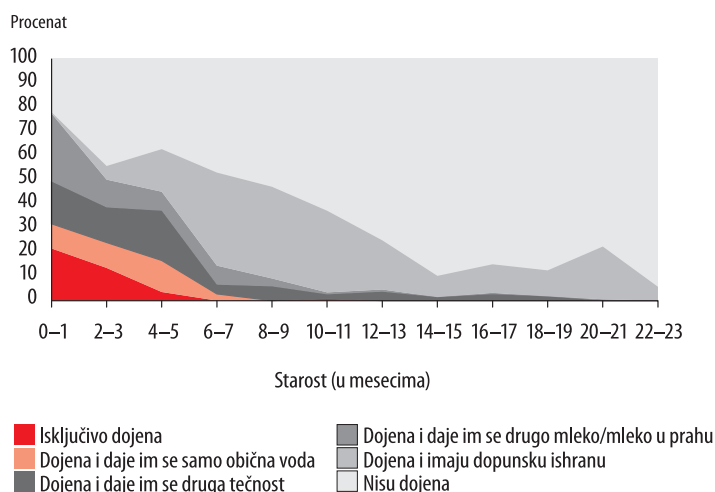
Oko 14 procenata dece mlađe od šest meseci isključivo je dojeno. To je mali procenat isključivo dojene dece u poređenju sa preporukama SZO-a i UNICEF-a. Do uzrasta od 12 do 15 meseci, 18 procenata beba se i dalje doji; a do uzrasta od 20 do 23 meseca, 15 procenata beba se i dalje doji. Dečaci se doje duže nego devojčice; stopa isključivog dojenja dečaka i devojčica uzrasta od 0 do 5 meseci je skoro ista, ali u drugoj godini života, 21 procenat dečaka i devet procenata devojčica je i dalje dojeno. Četvoro od desetoro dece u Republici Srbiji je uglavnom dojeno (39 procenata) u roku od prvih pet meseci, uz velike regionalne razlike.

Na grafikonu NU.3 detaljno je prikazano dojenje po uzrastu deteta u mesecima. Čak i u najranijem uzrastu, većina dece dobija tečnost ili hranu uz majčino mleko. Do kraja petog meseca, procenat dece koja su isključivo dojena

manji je od četiri procenta. Samo oko šest procenata dece dobija majčino mleko na kraju druge godine života.

U tabeli NU.4 prikazana je medijana trajanja dojenja po izabranim osnovnim kategorijama. Kod dece mlađe od tri godine, medijana trajanja je devet meseci kada je u pitanju dojenje uopšte, jedan mesec za isključivo dojenje, a dva meseca za ishranu uglavnom majčnim mlekom. Najviša vrednost medijane trajanja dojenja je u Beogradu (10 meseci), dok Vojvodina ima najvišu vrednost medijane trajanja kada je u pitanju ishrana uglavnom majčnim mlekom (tri meseca).

Grafikon NU.3: Procenat dece mlađe od dve godine prema načinu ishrane i starosnim grupama, Republika Srbija, 2010.

Tabela NU.4: Trajanje dojenja, Republika Srbija, 2010.

Medijana trajanja dojenja, isključivog dojenja i pretežnog dojenja za decu starosti 0–35 meseci

	Medijana trajanja (u mesecima) za			Broj dece starosti 0–35 meseci
	dojenje ¹	isključivo dojenje	pretežno dojenje	
Pol				
Muški	7,9	,4	1,1	1015
Ženski	6,9	,5	,7	953
Region				
Beogradski region	10,3	,5	,5	359
Region Vojvodine	5,8	,4	2,8	574
Region Šumadije i Zapadne Srbije	5,6	,5	1,5	525
Region Južne i Istočne Srbije	6,9	,5	1,3	510
Tip naselja				
Gradska	7,5	,5	,7	1047
Ostala	7,5	,5	,7	921
Obrazovanje majke				
Osnovno	8,3	,4	2,3	296
Srednje	7,1	,5	,6	1116
Više/visoko	7,6	,5	1,5	533
Kvintili indeksa blagostanja				
Najsiromašniji	7,8	,4	,7	394
Drugi	4,8	,7	1,3	344
Srednji	9,0	,4	3,9	334
Četvrti	6,2	,4	,6	388
Najbogatiji	8,9	,5	,7	507
Medijana	7,5	,5	,7	1968
Srednja vrednost za svu decu (0–35 meseci)	8,8	,7	2,4	1968

¹ MICS indikator 2.10

Adekvatnost ishrane odojčadi kod dece mlađe od 24 meseca prikazana je u tabeli NU.5. Primenuju se različiti kriterijumi za adekvatnu ishranu u zavisnosti od uzrasta deteta. Za odojčad uzrasta od 0 do 5 meseci isključivo dojenje se smatra adekvatnom ishranom. Odojčad uzrasta od 6 do 23 meseca smatraju se adekvatno hranjenim ukoliko dobijaju majčino mleko i čvrstu,

polučvrstu ili meku hranu. Ako se njihov način ishrane upoređi sa gorepomenutim, samo 19 procenata dece u Republici Srbiji uzrasta od 0 do 23 meseca adekvatno se hrane. Prevalencija adekvatne ishrane je veća kod dečaka (22 procenta) nego kod devojčica (16 procenata). Adekvatno hranjenje svih odojčadi uzrasta od 0 do 5 meseci pada na 14 procenata.

Tabela NU.5: Adekvatno dojenje za dati uzrast, Republika Srbija, 2010.

Procentat dece uzrasta 0–23 meseca koja su adekvatno dojena tokom dana koji je prethodio anketi

	Deca uzrasta 0–5 meseci		Deca uzrasta 6–23 meseca		Deca uzrasta 0–23 meseca	
	procentat isključivo dojene dece ¹	broj dece	procentat trenutno dojene dece koja dobijaju i čvrstu, polučvrstu ili meku hranu	broj dece	procentat adekvatno dojene dece ²	broj dece
Pol						
Muški	14,0	121	24,3	487	22,3	608
Ženski	13,4	150	17,3	461	16,4	611
Region						
Beogradski region	(15,8)	56	20,7	144	19,3	200
Region Vojvodine	13,3	78	22,6	287	20,6	365
Region Šumadije i Zapadne Srbije	12,4	67	20,4	259	18,8	326
Region Južne i Istočne Srbije	13,5	69	19,8	258	18,4	328
Tip naselja						
Gradska	16,1	138	22,7	479	21,3	618
Ostala	11,1	133	19,1	469	17,3	602
Obrazovanje majke						
Osnovno	(4,9)	45	21,0	140	17,1	185
Srednje	15,2	128	19,3	557	18,5	685
Više/visoko	15,0	91	24,0	240	21,6	331
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	10,9	67	22,5	194	19,5	261
Drugi	(11,9)	57	14,5	158	13,8	215
Srednji	(26,2)	28	20,9	171	21,6	199
Četvrti	(2,8)	45	25,5	191	21,1	237
Najbogatiji	19,5	74	20,2	234	20,1	308
Ukupno	13,7	271	20,9	948	19,3	1220

¹ MICS indikator 2.6² MICS indikator 2.14

() Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

Adekvatna dopunska ishrana dece uzrasta od šest meseci do dve godine je od posebne važnosti za rast i razvoj i prevenciju pothranjenosti. Nastavak dojenja nakon što beba navršši šest meseci treba da prati i unos nutritivno adekvatne, bezbedne i odgovarajuće dopunske hrane koja doprinosi da se ispune nutritivni zahtevi kada samo majčino mleko više nije dovoljno.

Kada su u pitanju dojene bebe, neophodno je da imaju i dva ili više obroka u vidu čvrste, polučvrste ili meke hrane ako su stare od šest do osam meseci, tj. tri ili više obroka ako imaju od 9 do 23 meseca. Za decu uzrasta od 6 do 23 meseca i stariju decu koja se ne doje potrebna su četiri ili više obroka u vidu čvrste, polučvrste ili meke hrane ili mlečnog obroka.

Tabela NU.6: Uvođenje u ishranu čvrste, polučvrste ili meke hrane, Republika Srbija, 2010.

Procenat odojčadi starosti 6–8 meseci koja su dobila čvrstu, polučvrstu ili meku hranu tokom dana koji je prethodio anketi

	Trenutno dojena odojčad		Odojčad koja nisu trenutno dojena		Sva odojčad	
	procenat koji dobija čvrstu, polučvrstu ili meku hranu	broj dece starosti 6–8 meseci	procenat koji dobija čvrstu, polučvrstu ili meku hranu	broj dece starosti 6–8 meseci	procenat koji dobija čvrstu, polučvrstu ili meku hranu ¹	broj dece starosti 6–8 meseci
Pol						
Muški	(91,4)	42	(92,9)	31	92,1	73
Ženski	(65,4)	34	(85,2)	49	77,1	82
Tip naselja						
Gradska	(89,1)	37	(86,4)	41	87,7	78
Ostala	(71,2)	39	(90,1)	39	80,6	78
Ukupno	79,8	76	88,2	80	84,1	156

¹ MICS indikator 2.12

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

Sveukupno gledano, 84 procenta odojčadi uzrasta od 6 do 8 meseci dobija čvrstu, polučvrstu ili meku hranu (tabela NU.6). Kod dojene odojčadi, taj procenat iznosi 80, dok je to slučaj kod 94 procenta odojčadi koja nisu dojena.

U tabeli NU.7 prikazan je procenat dece uzrasta od 6 do 23 meseca koja su dobila polučvrstu ili meku hranu minimalni broj puta ili češće tokom dana koji

je prethodio anketi, a prema stanju dojenja (videti napomenu u tabeli NU.7 koja sadrži definiciju minimalnog broja puta za različite starosne grupe). Sve u svemu, većina dece uzrasta od 6 do 23 meseca (84 procenta) dobila su čvrstu, polučvrstu i meku hranu minimalan broj puta. Oko 88 procenta dece u Regionu Južne i Istočne Srbije dobijaju obroke minimalnom učestalošću u poređenju sa 78 procenta dece iz Beograda.

Tabela NU.7: Minimalna učestalost obroka, Republika Srbija, 2010.

Procenat dece starosti 6–23 meseca koja su dobila čvrstu, polučvrstu ili meku hranu (i mlečne obroke za decu koja se ne doje) minimalni broj puta, ili češće, tokom dana koji je prethodio anketi, prema statusu dojenja

	Trenutno se doje		Trenutno se ne doje			Sva deca	
	procenat dobijanja čvrste, polučvrste i meke hrane minimalni broj puta	broj dece starosti 6–23 meseca	procenat dece koja dobijaju najmanje 2 mlečna obroka ¹	procenat dece koja dobijaju čvrstu, polučvrstu i meku hranu ili mlečne obroke 4 puta ili češće	broj dece starosti 6–23 meseca	procenat dece koja dobijaju minimalni broj obroka ²	broj dece starosti 6–23 meseca
Pol							
Muški	65,4	137	89,6	91,8	351	84,4	487
Ženski	55,6	103	88,6	92,5	358	84,3	461
Starost							
6–8 meseci	66,9	76	96,2	92,2	80	79,9	156
9–11	41,9	57	94,3	93,2	74	70,8	132
12–17	68,4	63	89,4	92,1	303	88,0	366
18–23 meseca	(66,5)	43	85,0	91,8	252	88,2	295
Region							
Beogradski region	(46,2)	41	85,4	90,5	103	77,9	144
Region Vojvodine	68,6	70	87,3	94,1	217	87,9	287
Region Šumadije i Zapadne Srbije	52,6	65	90,1	90,0	194	80,6	259
Region Južne i Istočne Srbije	(71,8)	63	92,1	92,9	196	87,8	258
Tip naselja							
Gradska	59,9	132	90,6	93,1	348	84,0	479
Ostala	62,9	108	87,8	91,2	361	84,7	469
Obrazovanje majke							
Osnovno	(67,2)	35	91,3	90,6	105	84,8	140
Srednje	60,6	129	87,7	92,5	428	85,1	557
Više/visoko	62,7	71	91,3	92,2	169	83,5	240
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	58,1	57	90,3	89,1	137	80,0	194
Drugi	(76,4)	29	85,5	95,0	129	91,5	158
Srednji	(47,7)	43	90,0	88,8	128	78,6	171
Četvrti	(63,7)	52	89,7	92,8	140	85,0	191
Najbogatiji	64,4	59	89,8	94,3	175	86,8	234
Ukupno	61,2	239	89,1	92,1	709	84,3	948

¹ MICS indikator 2.15

² MICS indikator 2.13

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

Kod dece starosti 6–8 meseci koja se trenutno doje minimalna učestalost obroka je kada deca uzimaju čvrstu, polučvrstu ili meku hranu dva puta ili češće. Kod dece starosti 9–23 meseca koja se trenutno doje minimalna učestalost obroka je kada deca uzimaju čvrstu, polučvrstu ili meku hranu najmanje tri puta. Za decu starosti 6–23 meseca koja se ne doje minimalna učestalost obroka je kada deca uzimaju čvrstu, polučvrstu ili meku hranu i mlečne obroke najmanje četiri puta tokom dana koji je prethodio anketi.

Kod dece koja se doje uzrasta od 6 do 23 meseca više od polovine njih (61 procenat) uzimalo je čvrstu, polučvrstu ili meku hranu minimalni broj puta, i taj procenat je bio veći kod muške dece (65 procenata) nego kod ženske dece (56 procenata). Kod dece koja se ne doje, 92 procenta je uzimalo čvrstu, polučvrstu i meku hranu ili mlečne obroke četiri puta ili češće.

Iz tabele NU.8 vidi se da je hranjenje na flašicu u velikoj meri zastupljeno u Republici Srbiji pošto je 85 procenata dece uzrasta od 0 do 23 meseca hranjeno pomoću flašice sa cuclom.

Tabela NU.8: Hranjenje na flašicu, Republika Srbija, 2010.

Procenat dece starosti 0–23 meseca koja su hranjena na flašicu sa cuclom tokom dana koji je prethodio anketi

	Procenat dece starosti 0–23 meseca koja su hranjena na flašicu sa cuclom ¹	Broj dece starosti 0–23 meseca
Pol		
Muški	84,7	608
Ženski	84,5	611
Starost		
0–5 meseci	75,7	271
6–11	92,0	287
12–23 meseca	85,1	661
Region		
Beogradski region	80,4	200
Region Vojvodine	84,0	365
Region Šumadije i Zapadne Srbije	81,1	326
Region Južne i Istočne Srbije	91,4	328
Tip naselja		
Gradska	84,0	618
Ostala	85,3	602
Obrazovanje majke		
Osnovno	80,1	185
Srednje	88,1	685
Više/visoko	82,5	331
Kvintili indeksa blagostanja		
Najsiromašniji	79,5	261
Drugi	88,2	215
Srednji	86,2	199
Četvrti	88,5	237
Najbogatiji	82,4	308
Ukupno	84,6	1220

¹MICS indikator 2.11

Dojenje i ishrana odojčadi i male dece u romskim naseljima

Tabela NU.2R: Početak dojenja, romska naselja, 2010.

Procenat najmlađe dece rođene tokom dve godine koje su prethodile istraživanju a koja su ikada dojena, procenat dece koja su podojena u roku od jednog sata po rođenju i u roku od jednog dana po rođenju, kao i procenat dece čiji prvi obrok nije bilo majčino mleko

Tip naselja	Procenat dece koja su ikada dojena ¹	Procenat dece koja su prvi put podojena		Procenat dece čiji prvi obrok nije bilo majčino mleko	Broj najmlađe dece koja su rođena tokom dve godine koje su prethodile istraživanju
		u roku od jednog sata po rođenju ²	u roku od jednog dana po rođenju		
Tip naselja					
Gradska	93,9	9,8	65,5	30,7	294
Ostala	91,7	10,2	80,0	24,9	146
Meseci nakon rođenja					
0–5 meseci	92,0	6,6	73,0	29,4	93
6–11	97,0	11,5	69,0	34,6	93
12–23 meseca	92,2	10,6	69,7	26,4	253
Pomoć pri porođaju					
Obučeni zdravstveni radnik	93,3	9,9	70,4	28,9	438
Neko drugo lice	(*)	(*)	(*)	(*)	1
Mesto porođaja					
Zdravstvena ustanova u državnom sektoru	93,3	9,8	70,4	29,0	437
Stan/kuća	(*)	(*)	(*)	(*)	2
Obrazovanje majke					
Bez obrazovanja	93,8	12,5	59,7	20,6	89
Osnovno	94,9	9,8	75,6	30,1	291
Srednje	83,8	7,2	59,6	35,2	59
Kvintili indeksa blagostanja					
Najsiromašniji	90,9	6,7	67,3	20,2	106
Drugi	94,9	9,1	73,9	24,6	99
Srednji	95,6	20,9	76,8	37,9	80
Četvrti	92,5	5,2	68,6	25,4	81
Najbogatiji	92,3	9,1	64,6	40,3	75
Ukupno	93,2	10,0	70,3	28,8	440

¹ MICS indikator 2.4

² MICS indikator 2.5

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

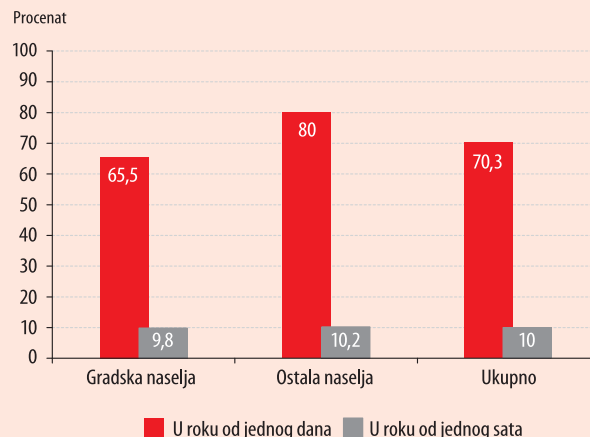
U tabeli NU.2R navodi se procenat dece iz romskih naselja koja su rođena tokom dve godine koje su prethodile MICS-u, a koja su ikada dojena, koja su prvi put podojena u roku od jednog sata i u roku od jednog dana po rođenju, kao i dece čiji prvi obrok nije bilo majčino mleko. Iako je dojenje veoma važan korak u regulisanju laktacije i uspostavljanju fizičkog i emocionalnog odnosa između

bebe i majke, samo 10 procenata beba je prvi put podojeno u roku od jednog sata po rođenju, dok je 70 procenata dece majki iz romskih naselja počelo da sisa u roku od jednog dana po rođenju. Manje od trećine (29 procenata) dece dobilo je prvi obrok koji nije majčino mleko u roku od tri dana po rođenju. Deca iz najsiromašnijeg kvintila i deca čije majke su bez obrazovanja uglavnom dobijaju prvi obrok

koji nije majčino mleko duplo ređe od dece iz najbogatijeg kvintila ili iz domaćinstava u kojima žive majke koje su završile srednju školu.

U tabeli NU.3R stanje dojenja je procenjeno na osnovu izjava majki/staratelja o tome šta su deca jela i pila 24 sata pre anketiranja. Izraz *isključivo dojena* odnosi se na odojčad koja su dobijala samo majčino mleko (i vitamine, dodatne minerale ili lekove). Izraz *pretežno dojena* odnosi se na odojčad koja su dobijala majčino mleko i određene tečnosti (vodu i pića koja se prave s vodom, voćni sok, narodne napitke, rastvor za oralnu rehidraciju, kapi, vitamine, minerale i lekove), ali nisu dobijala ništa drugo (što se naročito odnosi na neko drugo mleko, a ne majčino, i tečnu hranu). U tabeli NU.3R navode se podaci o stopama isključivog dojenja odojčadi tokom prvih šest meseci života, kao i o nastavku dojenja dece uzrasta od 12 do 15 meseci i od 20 do 23 meseca.

Grafikon NU.2R: Procenat majki koje su počele da doje u roku od jednog sata i u roku od jednog dana po rođenju deteta, romska naselja, 2010.

Tabela NU.3R: Dojenje, romska naselja, 2010.

Procenat dece, prema statusu dojenja, za izabrane starosne grupe

	Deca starosti 0–5 meseci			Deca starosti 12–15 meseci		Deca starosti 20–23 meseca	
	procenat isključivo dojene dece ¹	procenat pretežno dojene dece ²	broj dece	procenat dojene dece (nastavljeno dojenje posle prve godine) ³	broj dece	procenat dojene dece (nastavljeno dojenje tokom druge godine) ⁴	broj dece
Pol							
Muški	13,5	52,0	74	47,7	46	40,6	64
Ženski	(3,7)	(52,5)	60	57,4	85	(30,7)	39
Tip naselja							
Gradska	10,9	64,2	73	55,2	80	38,7	82
Ostala	7,0	37,8	61	(52,1)	50	(29,5)	21
Obrazovanje majke							
Bez obrazovanja	(6,5)	(51,6)	28	(48,1)	32	(50,4)	26
Osnovno	12,7	53,0	83	55,5	85	37,3	66
Srednje	(*)	(*)	24	(*)	14	(*)	12
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	(8,4)	(48,5)	31	(59,4)	35	(43,9)	26
Drugi	(11,3)	(52,8)	23	(59,8)	34	(*)	12
Srednji	(*)	(*)	34	(*)	21	(*)	15
Četvrti	(*)	(*)	15	(35,9)	25	(*)	35
Najbogatiji	(*)	(*)	31	(*)	17	(*)	16
Ukupno	9,1	52,2	134	54,0	131	36,9	104

¹ MICS indikator 2.6

² MICS indikator 2.9

³ MICS indikator 2.7

⁴ MICS indikator 2.8

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

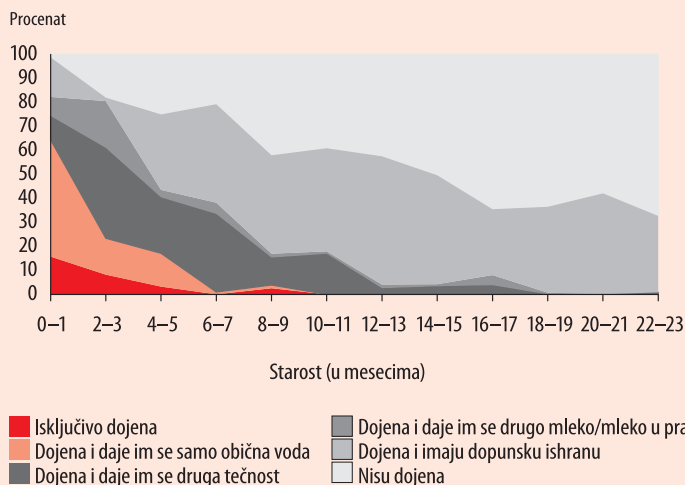
(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Oko devet procenata dece iz romskih naselja mlađe od šest meseci isključivo je dojeno. To je mali procenat isključivo dojene dece u poređenju sa preporukama SZO-a/UNICEF-a. Do uzrasta od 12 do 15 meseci, 54 procenta beba je i dalje dojeno; a do uzrasta od 20 do 23 meseca — 37 procenata. Polovina dece uzrasta od 0 do 5 meseci uglavnom su dojena (52 procenta).

Na grafikonu NU.3R detaljno je prikazano stanje dojenja po uzrastu deteta u mesecima. Čak i u najranijem uzrastu, većina dece dobija tečnost ili hranu uz majčino mleko. Do kraja petog meseca, procenat dece koja se isključivo doje je oko tri procenta. Međutim, jedna trećina dece iz romskih naselja i dalje dobija majčino mleko na kraju druge godine života.

U tabeli NU.4R prikazana je medijana trajanja dojenja po izabranim osnovnim kategorijama. Kod dece mlađe od tri godine, najviša vrednost medijane trajanja je 15 meseci kada je u pitanju dojenje uopšte, pola meseca za isključivo dojenje, a četiri meseca za ishranu uglavnom majčinih mlekom. Najviša vrednost medijane trajanja dojenja je kod populacije iz drugog kvintila blagostanja (19 meseci), kao i kod majki bez obrazovanja (26 meseci).

Grafikon NU.3R: Procenat dece mlađe od dve godine prema načinu ishrane i starosnim grupama, romska naselja, 2010.

Tabela NU.4R: Trajanje dojenja, romska naselja, 2010.

Medijana trajanja dojenja, isključivog dojenja i pretežnog dojenja za decu starosti 0–35 meseci

	Medijana trajanja (u mesecima) za			Broj dece starosti 0–35 meseci
	dojenje ¹	isključivo dojenje	pretežno dojenje	
Pol				
Muški	13,1	,5	2,8	476
Ženski	14,9	,4	2,7	476
Tip naselja				
Gradska	14,3	,5	3,6	637
Ostala	14,3	,4	1,6	315
Obrazovanje majke				
Bez obrazovanja	25,7	,5	2,7	188
Osnovno	14,1	,5	2,8	648
Srednje	12,1	,	2,6	111
Kvintili indeksa blagostanja				
Najsiromašniji	15,7	,5	2,4	228
Drugi	19,4	,4	2,7	219
Srednji	15,3	,4	2,2	180
Četvrti	7,9	,6	2,9	163
Najbogatiji	9,2	,5	5,2	162
Medijana	14,3	,4	2,7	952
Srednja vrednost za svu decu (0–35 meseci)	14,9	,6	3,8	952

¹ MICS indikator 2.10

Tabela NU.5R: Adekvatno dojenje za dati uzrast, romska naselja, 2010.

Procenat dece starosti 0–23 meseca koja su adekvatno dojena tokom dana koji je prethodio anketi

	Deca starosti 0–5 meseci		Deca starosti 6–23 meseca		Deca starosti 0–23 meseca	
	procenat isključivo dojene dece ¹	broj dece	procenat trenutno dojene dece koja dobijaju i čvrstu, polučvrstu ili meku hranu	broj dece	procenat adekvatno dojene dece ²	broj dece
Pol						
Muški	13,5	74	39,4	232	33,2	307
Ženski	3,7	60	42,0	225	34,0	285
Tip naselja						
Gradska	10,9	73	40,5	317	34,9	391
Ostala	7,0	61	41,2	140	30,9	201
Obrazovanje majke						
Bez obrazovanja	(6,5)	28	47,5	96	38,3	123
Osnovno	12,7	83	40,8	307	34,8	390
Srednje	(*)	24	(26,7)	53	18,4	77
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	(8,4)	31	47,3	116	39,0	147
Drugi	(11,3)	23	55,0	107	47,3	130
Srednji	(*)	34	37,7	72	26,7	106
Četvrti	(*)	15	33,7	93	30,8	108
Najbogatiji	(*)	31	20,0	69	17,9	100
Ukupno	9,1	134	40,7	457	33,5	592

¹ MICS indikator 2.6² MICS indikator 2.14

() Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Adekvatnost ishrane odojčadi kod dece mlađe od 24 meseca prikazana je u tabeli NU.5R. Primenjuju se različiti kriterijumi za adekvatnu ishranu u zavisnosti od uzrasta deteta. Za odojčad uzrasta od 0 do 5 meseci isključivo dojenje smatra se adekvatnom ishranom. Odojčad uzrasta od 6 do 23 meseca smatraju se adekvatno hranjenim ukoliko dobijaju majčino mleko i čvrstu, polučvrstu ili meku hranu. Na osnovu tih kriterijuma, 41 procenat dece uzrasta od 6 do 23 meseca ima adekvatnu ishranu.

Adekvatna dopunska ishrana dece uzrasta od šest meseci do dve godine je od posebne važnosti za rast i razvoj i prevenciju pothranjenosti. Nastavak dojenja nakon što

beba navrší šest meseci treba da prati i unos nutritivno adekvatne, bezbedne i odgovarajuće dopunske hrane, koja doprinosi da se ispune nutritivni zahtevi kada samo majčino mleko više nije dovoljno. Kada su u pitanju dojene bebe, neophodno je da imaju dva ili više obroka u vidu čvrste, polučvrste ili meke hrane ako su stare od šest do osam meseci, tj. tri ili više obroka ako imaju od 9 do 23 meseca. Za decu uzrasta od 6 do 23 meseca i stariju decu koja se ne doje potrebna su četiri ili više obroka u vidu čvrste, polučvrste ili meke hrane ili mlečnog obroka.

Sveukupno gledano, 65 procenata odojčadi uzrasta od 6 do 8 meseci dobija čvrstu, polučvrstu ili meku hranu (tabela NU.6R).

Tabela NU.6R: Uvođenje u ishranu čvrste, polučvrste ili meke hrane, romska naselja, 2010.

Procenat odojčadi starosti 6–8 meseci koja su dobila čvrstu, polučvrstu ili meku hranu tokom dana koji je prethodio anketi

	Trenutno dojena odojčad		Odojčad koja nisu trenutno dojena		Sva odojčad	
	procenat koji dobija čvrstu, polučvrstu ili meku hranu	broj dece starosti 6–8 meseci	procenat koji dobija čvrstu, polučvrstu ili meku hranu	broj dece starosti 6–8 meseci	procenat koji dobija čvrstu, polučvrstu ili meku hranu ¹	broj dece starosti 6–8 meseci
Pol						
Muški	(*)	25	(*)	6	(48,4)	30
Ženski	(*)	17	(*)	11	(84,1)	27
Tip naselja						
Gradska	(50,3)	29	(*)	11	(63,5)	40
Ostala	(*)	12	(*)	5	(*)	17
Ukupno	(53,4)	41	(*)	17	65,3	58

¹ MICS indikator 2.12

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Tabela NU.7R: Minimalna učestalost obroka, romska naselja, 2010.

Procenat dece starosti 6–23 meseca koja su dobila čvrstu, polučvrstu ili meku hranu (i mlečne obroke za decu koja se ne doje) minimalni broj puta, ili češće, tokom dana koji je prethodio anketi, prema statusu dojenja

	Trenutno se doje		Trenutno se ne doje		Sva deca		
	procenat dece koja dobijaju čvrstu, polučvrstu ili meku hranu minimalni broj puta	broj dece starosti 6–23 meseca	procenat dece koja dobijaju najmanje dva mlečna obroka ¹	procenat dece koja dobijaju čvrstu, polučvrstu i meku hranu ili mlečne obroke četiri puta ili češće	broj dece starosti 6–23 meseca	procenat dece koja dobijaju minimalni broj obroka ²	broj dece starosti 6–23 meseca
Pol							
Muški	48,1	117	58,8	85,8	116	66,9	232
Ženski	69,6	109	60,8	83,9	116	77,0	225
Starost							
6–8 meseci	(44,3)	41	(*)	(*)	17	57,3	58
9–11	(37,2)	39	(*)	(*)	24	60,8	63
12–17	66,5	86	64,3	87,8	88	77,2	174
18–23 meseca	71,0	60	46,8	78,2	103	75,6	163
Tip naselja							
Gradska	57,8	156	61,2	84,1	161	71,2	317
Ostala	60,2	70	56,4	86,7	70	73,4	140
Obrazovanje majke							
Bez obrazovanja	58,5	56	(60,7)	(82,4)	39	68,4	96
Osnovno	58,0	149	60,1	83,2	158	71,0	307
Srednje	(*)	20	(57,3)	(95,5)	34	(82,3)	53
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	56,9	62	51,3	76,8	54	66,2	116
Drugi	58,7	69	(59,9)	(84,2)	39	67,9	107
Srednji	(66,5)	37	(60,0)	(82,3)	36	74,3	72
Četvrti	(65,8)	37	56,8	85,7	56	77,7	93
Najbogatiji	(*)	22	(72,6)	(95,6)	47	77,1	69
Ukupno	58,5	226	59,8	84,9	231	71,9	457

¹ MICS indikator 2.15

² MICS indikator 2.13

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Kod dece starosti 6–8 meseci koja se trenutno doje minimalna učestalost obroka je kada deca uzimaju čvrstu, polučvrstu ili meku hranu dva puta ili češće. Kod dece starosti 9–23 meseca koja se trenutno doje minimalna učestalost obroka je kada deca uzimaju čvrstu, polučvrstu ili meku hranu najmanje tri puta. Za decu starosti 6–23 meseca koja se ne doje minimalna učestalost obroka je kada deca uzimaju čvrstu, polučvrstu ili meku hranu i mlečne obroke najmanje četiri puta tokom dana koji je prethodio anketi.

U tabeli NU.7R prikazan je procenat dece uzrasta od 6 do 23 meseca koja su dobila polučvrstu ili meku hranu minimalni broj puta ili češće tokom dana koji je prethodio anketi, a prema stanju dojenja (videti napomenu u tabeli NU.7R koja sadrži definiciju minimalnog broja puta za različite starosne grupe). Sve u svemu, oko dve trećine dece uzrasta od 6 do 23 meseca (72 procenta) dobila su čvrstu, polučvrstu i meku hranu minimalan broj puta.

Kod dece koja su dojena uzrasta od 6 do 23 meseca više od polovine njih (59 procenata) uzimalo je čvrstu, polučvrstu ili meku hranu minimalni broj puta. Postoji velika razlika između muške i ženske dece pošto ima 48 procenata dečaka koji su dojeni i dobijaju obroke minimalni broj puta u poređenju sa 70 procenata devojčica. Od ukupnog broja dece uzrasta od 6 do 23 meseca, 85 procenata čine deca koja nisu dojena, već dobijaju čvrstu, polučvrstu i meku hranu ili mlečne obroke četiri puta ili češće. Oko 60 procenata dece koja se ne doje uzima najmanje dva mlečna obroka dnevno.

Iz tabele NU.8R vidi se da je hranjenje na flašicu u velikoj meri zastupljeno u romskim naseljima pošto je 82 procenta dece uzrasta od 0 do 23 meseca hranjeno pomoću flašice sa cuclom.

Tabela NU.8R: Hranjenje na flašicu, romska naselja, 2010.

Procenat dece starosti 0–23 meseca koja su hranjena na flašicu sa cuclom tokom dana koji je prethodio anketi

	Procenat dece starosti 0–23 meseca koja su hranjena na flašicu sa cuclom ¹	Broj dece starosti 0–23 meseca
Pol		
Muški	81,8	307
Ženski	81,8	285
Starost		
0–5 meseci	83,2	134
6–11	89,9	121
12–23 meseca	78,3	337
Tip naselja		
Gradska	79,8	391
Ostala	85,6	201
Obrazovanje majke		
Bez obrazovanja	86,4	123
Osnovno	81,2	390
Srednje	76,9	77
Kvintili indeksa blagostanja		
Najsiromašniji	79,6	147
Drugi	78,5	130
Srednji	89,0	106
Četvrti	82,1	108
Najbogatiji	81,2	100
Ukupno	81,8	592

¹ MICS indikator 2.11

Deca s malom telesnom težinom

Telesna težina pri rođenju je dobar pokazatelj ne samo majčinog zdravlja i stanja uhranjenosti već i pokazatelj šansi novorođenčeta da preživi, njegovog rasta, dugoročnog zdravlja i psihosocijalnog razvoja. Živorodena deca s malom telesnom težinom (ispod 2500 grama) izložena su nizu ozbiljnih zdravstvenih rizika. Bebe koje su bile pothranjene u materici suočavaju se sa veoma uvećanim rizikom od umiranja tokom prvih meseci i godina života. Oni koji prežive imaju oštećenu funkciju imuniteta i povećani rizik od obolevanja; postoji verovatnoća da će ta deca ostati pothranjena i da će im biti umanjena snaga mišića tokom čitavog života, a pate i od veće incidencije dijabetesa i bolesti srca kasnije u životu. Deca koja su rođena pothranjena takođe često imaju niži koeficijent inteligencije i oslabljene kognitivne funkcije, što utiče na njihov uspeh u školi i mogućnost pronalaženja posla kada odrastu.

Najveći uzrok male telesne težine po rođenju je loše zdravlje i ishrana majke. U isto vreme, u industrijalizovanom svetu, pušenje cigareta tokom trudnoće je najvažniji razlog što se deca rađaju s malom telesnom težinom. I u razvijenim i u zemljama u razvoju, tinejdžerka koja rodi dete kada njeno sopstveno telo još nije do kraja formirano suočava se s rizikom da će roditi bebu koja će imati malu telesnu težinu.

Procenat živorođene dece čija je telesna težina ispod 2500 grama se procenjuje na osnovu dva pitanja iz upitnika: majčina procena veličine deteta po rođenju (tj. veoma malo dete, manje od prosečne dece, prosečno dete, veće od prosečne dece, veoma veliko dete) i sećanja majke kolika je bila težina deteta ili težina koja je zabeležena na zdravstvenom kartonu, ukoliko je dete izmereno po rođenju¹¹.

Sveukupno gledano, skoro sva deca (99,6 procenata živorođene dece) u Republici Srbiji izmerena su po rođenju i procenjeno je da oko pet procenata odojčadi imaju manju telesnu težinu od 2500 grama po rođenju (tabela NU.9). Nema varijacija po regionu (grafikon NU.4). Procenat živorođene dece s malom telesnom težinom varira u zavisnosti od kvintila blagostanja. Ima osam procenata odojčadi s malom telesnom težinom po rođenju kod dece iz najsiromašnijeg kvintila u poređenju sa četiri procenta u najbogatijem kvintilu.

Tabela NU.9: Živorodena deca s malom telesnom težinom, Republika Srbija, 2010.

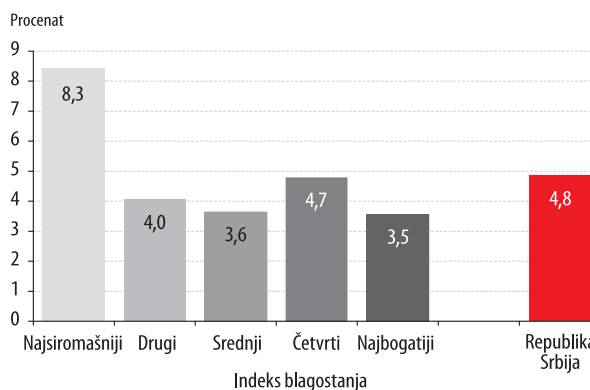
Procenat dece rođene tokom dve godine koje su prethodile istraživanju za koju je procenjeno da su imale manje od 2500 grama na rođenju i procenat živorođene dece izmerene po rođenju

Region	Procenat živorođene dece		Broj živorođene dece tokom dve godine koje su prethodile istraživanju
	ispod 2500 grama ¹	izmerene po rođenju ²	
Region			
Beogradski region	5,7	99,6	91
Region Vojvodine	4,2	100,0	163
Region Šumadije i Zapadne Srbije	5,0	99,3	144
Region Južne i Istočne Srbije	4,9	99,5	146
Tip naselja			
Gradska	4,5	99,8	281
Ostala	5,2	99,4	262
Obrazovanje majke			
Osnovno	5,7	99,5	79
Srednje	5,1	99,8	307
Više/visoko	3,9	99,7	148
Kvintili indeksa blagostanja			
Najsiromašniji	8,3	98,6	112
Drugi	4,0	100,0	97
Srednji	3,6	100,0	87
Četvrti	4,7	100,0	106
Najbogatiji	3,5	99,5	141
Ukupno	4,8	99,6	543

¹ MICS indikator 2.18

² MICS indikator 2.19

Grafikon NU.4: Procenat odojčadi sa telesnom masom manjom od 2500 grama pri rođenju, prema indeksu blagostanja, Republika Srbija, 2010.

¹¹ Detaljan opis metodologije se nalazi u Boerma, J. T., Weinstein, K. I., Rutstein, S. O., and Sommerfelt, A. E., 1996. Data on Birth Weight in Developing Countries: Can Surveys Help? Bulletin of the World Health Organization, 74(2), 209–16.

Deca s malom telesnom težinom u romskim naseljima

Tabela NU.9R: Živorodena deca s malom telesnom težinom, romska naselja, 2010.

Procenat dece rođene tokom dve godine koje su prethodile istraživanju za koju je procenjeno da su imala manje od 2500 grama na rođenju i procenat živorođene dece izmerene po rođenju

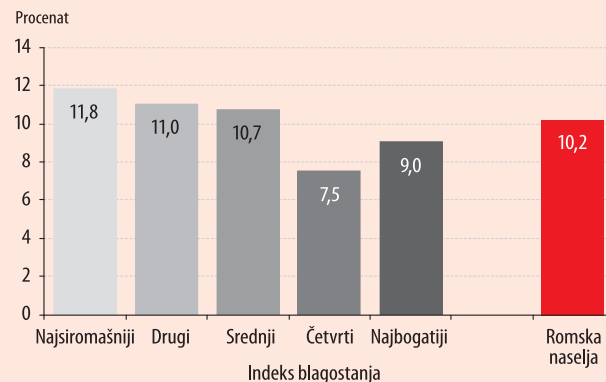
Tip naselja	Procenat živorođene dece		Broj živorođene dece tokom dve godine koje su prethodile istraživanju
	ispod 2500 grama ¹	izmerene po rođenju ²	
Gradska	10,4	95,5	294
Ostala	9,8	97,5	146
Obrazovanje majke			
Bez obrazovanja	11,3	91,3	89
Osnovno	10,2	96,9	291
Srednje	8,2	100,0	59
Kvintili indeksa blagostanja			
Najsiromašniji	11,8	91,5	106
Drugi	11,0	99,6	99
Srednji	10,7	92,6	80
Četvrti	7,5	99,6	81
Najbogatiji	9,0	98,3	75
Ukupno	10,2	96,2	440

¹ MICS indikator 2.18

² MICS indikator 2.19

Sveukupno gledano, veliki procenat dece (96 procenata živorođene dece) u romskim naseljima u Republici Srbiji izmereno je po rođenju i procenjeno je da oko 10 procenata odojčadi imaju manju telesnu težinu od 2500 grama po rođenju (tabela NU.9R). Procenat živorođene dece s malom telesnom težinom tek neznatno varira u zavisnosti od kvintila blagostanja. Ima 12 procenata odojčadi s malom telesnom težinom po rođenju kod dece iz najsiromašnijeg kvintila u poređenju sa devet procenata u najbogatijem kvintilu. Niži nivo obrazovanja majke korelira sa malom telesnom težinom živorođene dece po rođenju.

Grafikon NU.4R: Procenat odojčadi sa telesnom masom manjom od 2500 grama pri rođenju, prema indeksu blagostanja, romska naselja, 2010.

VI ZDRAVLJE DECE

Oralna rehidracija

Dijareja je drugi vodeći uzrok smrtnosti dece mlađe od pet godina širom sveta. Do većine smrtnih slučajeva dece čiji je uzrok dijareja dođe usled dehidracije, odnosno gubitka velikih količina vode i elektrolita iz organizma preko tečne stolice. Lečenje dijareje — bilo solima za oralnu rehidraciju ili preporučenim rastvorom koji se pravi kod kuće — može sprečiti mnogo takvih smrtnih slučajeva. Sprečavanje dehidracije i pothranjenosti povećanjem unosa tečnosti, kao i nastavljanjem sa hranjenjem deteta, takođe predstavljaju važne strategije za lečenje dijareje.

Milenijumski ciljevi razvoja su sledeći: 1) da se u odnosu na 2000. godinu upola smanji broj smrtnih slučajeva usled dijareje kod dece mlađe od pet godina do 2010. godine („Svet po meri dece”); i 2) da se za dve trećine umanju stopa smrtnosti dece mlađe od pet godina do 2015. godine u poređenju sa 1990. godinom („Milenijumski ciljevi razvoja”). Pored toga, u dokumentu „Svet po meri dece” zahteva se smanjenje slučajeva dijareje za 25 procenata.

Indikatori:

- Prevalencija dijareje
- Oralna rehidracija (ORT)
- Kućno lečenje dijareje
- ORT i nastavak hranjenja

U MICS upitniku majke/staratelji trebalo je da odgovore da li je njihovo dete imalo dijareju dve nedelje pre Istraživanja. Ako jesu, majka je odgovarala na niz pitanja o tome šta je dete jelo i pilo tokom te epizode i da li je to bilo više ili manje nego što dete obično jede i pije.

U celini, oko osam procenata dece mlađe od pet godina imalo je dijareju dve nedelje pre Istraživanja (tabela CH.1). Prevalencija dijareje je slična u svim regionima. Prevalencija dijareje dostiže maksimalnu vrednost kod dece uzrasta od 24 do 47 meseci.

U tabeli CH.1 prikazan je i procenat dece koja primaju različite vrste preporučenih tečnosti tokom epizode dijareje. Pošto su majke nabrajale više od jedne vrste tečnosti, zbir procenata ne mora nužno da bude 100. Oko 36 procenata dece dobilo je rastvore napravljene iz ORS kesica ili fabrički napravljene ORS rastvore, a 68 procenata je dobilo preporučene rastvore koji se pripremaju kod kuće. Približno 73 procenta dece koja su imala dijareju popilo je jedan preporučeni preparat ili više njih za kućno lečenje (tj. lečena su solima za oralnu rehidraciju ili nekim preporučenim rastvorom napravljenim kod kuće). Postoji razlika u davanju soli za oralnu rehidraciju ili kod preporučenog rastvora napravljenog kod kuće između gradskih (86 procenata) i ostalih naselja (61 procenat).

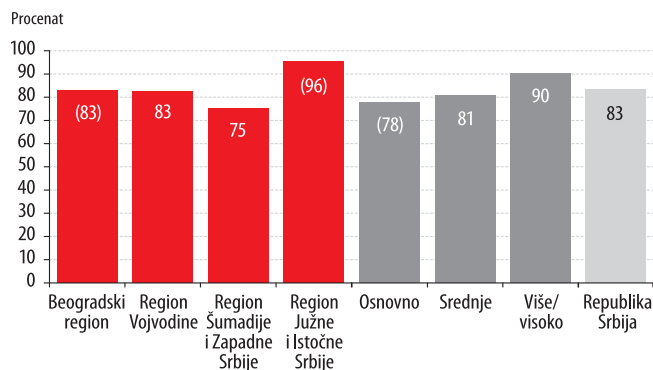
Tabela CH.1: Rastvori za oralnu rehidraciju i preporučeni rastvori napravljeni kod kuće, Republika Srbija, 2010.

Procenat dece uzrasta 0–59 meseci koja su imala dijareju u prethodne dve nedelje i lečenje rastvorima za oralnu rehidraciju i preporučenim rastvorima koji se prave kod kuće

	Deca koja su imala dijareju u prethodne dve nedelje	Broj dece uzrasta 0–59 meseci	Deca koja su imala dijareju dobila su					Broj dece uzrasta 0–59 meseci koja su imala dijareju u prethodne dve nedelje
			ORS (rastvor koji se pravi iz ORS kesice ili fabrički pripremljen ORS rastvor)	preporučeni rastvor koji se pravi kod kuće			ORS ili neki preporučeni rastvor koji se pravi kod kuće	
				voda u kojoj je prokuvan pirinač	supa iz kesice ili supa napravljena od kocke za supu	neki preporučeni rastvor koji se pravi kod kuće		
Pol								
Muški	8,0	1670	45,5	24,2	67,9	73,6	78,4	134
Ženski	6,9	1704	25,1	22,6	60,6	62,0	67,8	118
Region								
Beogradski region	8,7	639	(37,7)	(39,3)	(79,4)	(80,0)	(82,8)	56
Region Vojvodine	9,6	994	25,4	22,9	48,9	54,1	59,9	96
Region Šumadije i Zapadne Srbije	6,4	905	39,6	14,5	62,5	65,8	71,0	58
Region Južne i Istočne Srbije	5,2	836	(52,3)	(16,4)	(82,7)	(87,5)	(94,7)	43
Tip naselja								
Gradska	6,9	1810	50,3	25,2	76,6	82,0	86,1	124
Ostala	8,2	1564	22,1	21,8	52,8	54,8	61,1	128
Starost								
0–11 meseci	7,9	559	(15,2)	(12,7)	(29,4)	(31,4)	(40,6)	44
12–23	7,5	661	30,4	23,9	60,0	63,4	70,5	49
24–35	9,0	748	51,5	35,5	82,2	92,1	93,9	67
36–47	8,7	663	(45,2)	(16,1)	(60,3)	(60,3)	(66,8)	58
48–59 meseci	4,5	743	(24,5)	(25,4)	(88,9)	(88,9)	(91,0)	34
Obrazovanje majke								
Osnovno	8,5	480	(34,0)	(36,8)	(60,8)	(63,8)	(75,9)	41
Srednje	7,3	1982	30,1	18,8	59,7	62,1	65,1	145
Više/visoko	6,3	878	42,8	29,4	73,8	82,2	88,4	55
Kvintili indeksa blagostanja								
Najsiromašniji	10,5	634	(23,8)	(26,7)	(57,1)	(59,9)	(65,4)	66
Drugi	6,1	658	(58,9)	(11,4)	(63,7)	(69,0)	(76,5)	40
Srednji	7,9	599	(26,3)	(21,0)	(54,2)	(56,5)	(63,5)	47
Četvrti	5,2	665	(42,9)	(14,6)	(74,8)	(74,8)	(76,0)	34
Najbogatiji	7,8	818	37,7	34,2	74,8	81,4	85,8	64
Ukupno	7,5	3374	36,0	23,5	64,5	68,2	73,4	252

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

Grafikon CH.1: Procenat dece mlađe od pet godina koja su imala dijareju, a koja su lečena primenom oralne rehidracije, Republika Srbija, 2010.

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

Manje od jedne trećine (32 procenta) dece mlađe od pet godina koja su imala dijareju pilo je tečnosti više nego obično, dok je 67 procenata pilo istu količinu ili manje tečnosti (tabela CH.2). Dve trećine (76 procenata) jelo je nešto manje, isto ili više (nastavak hranjenja), ali 24 procenta je jelo mnogo manje ili nije jelo skoro ništa. Sve u svemu, 38 procenata dece u ostalim naseljima dobilo je više tečnosti od dece iz gradskih naselja koja su imala dijareju (26%).

U tabeli CH.3 naveden je procenat dece uzrasta od 0 do 59 meseci koja su imala dijareju dve nedelje pre Istraživanja, a koja su lečena solima za oralnu rehidraciju uz nastavak hranjenja, kao i procenat dece koja su imala dijareju, a koja su lečena na drugi način. Sveukupno, 57 procenata dece koja su imala dijareju lečeno je solima za oralnu rehidraciju ili uvećanom količinom tečnosti, 83 procenta dobilo je rastvor za oralnu rehidraciju (soli za oralnu rehidraciju ili preporučeni rastvor napravljen kod kuće ili uvećana količina tečnosti), dok 12 procenata uopšte nije lečeno (tabela CH.3). Kombinovanjem podataka iz tabele CH.2 sa podacima iz tabele CH.1 u vezi sa oralnom rehidracijom, uočava se da je 60 procenata dece dobilo rastvor za oralnu rehidraciju i da je, u isto vreme, nastavljeno s hranjenjem, kao što je preporučeno. Postoje razlike u kućnom lečenju dijareje. Devojčice češće dobijaju rastvor za oralnu rehidraciju uz nastavak hranjenja nego dečaci, 68 procenata u poređenju sa 53 procenta.

Tabela CH.2: Hranjenje tokom epizoda dijareje, Republika Srbija, 2010.

Procentualna raspodela dece uzrasta 0–59 meseci koja su imala dijareju u prethodne dve nedelje, prema količini tečnosti i hrane koja im je davana tokom epizode dijareje

	Deca koja su imala dijareju u prethodne dve nedelje	Broj dece uzrasta 0–59 meseci	Tečnost koja je detetu		
			davano mnogo manje tečnosti	davano nešto manje tečnosti	davana skoro ista količina tečnosti
Pol					
Muški	8,0	1670	10,7	24,8	31,0
Ženski	6,9	1704	1,9	10,2	55,7
Region					
Beogradski region	8,7	639	(1,5)	(24,6)	(61,4)
Region Vojvodine	9,6	994	2,3	14,8	37,8
Region Šumadije i Zapadne Srbije	6,4	905	2,4	19,2	36,2
Region Južne i Istočne Srbije	5,2	836	(28,4)	(14,8)	(37,4)
Tip naselja					
Gradska	6,9	1810	8,6	22,4	42,6
Ostala	8,2	1564	4,7	13,6	42,5
Starost					
0–11 meseci	7,9	559	(1,1)	(9,6)	(69,5)
12–23	7,5	661	4,5	16,2	43,4
24–35	9,0	748	9,9	33,7	26,2
36–47	8,7	663	(10,8)	(13,6)	(33,7)
48–59 meseci	4,5	743	(3,1)	(7,3)	(53,8)
Obrazovanje majke					
Osnovno	8,5	480	(3,7)	(17,6)	(58,0)
Srednje	7,3	1982	3,4	19,5	39,4
Više/visoko	6,3	878	2,2	16,1	46,1
Kvintili indeksa blagostanja					
Najsiromašniji	10,5	634	(3,0)	(15,8)	(56,2)
Drugi	6,1	658	(25,4)	(7,8)	(36,6)
Srednji	7,9	599	(,0)	(18,3)	(23,9)
Četvrti	5,2	665	(11,0)	(12,9)	(39,7)
Najbogatiji	7,8	818	1,1	29,0	47,4
Ukupno	7,5	3374	6,6	17,9	42,6

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

davana tokom dijareje			Ukupno	Hrana koja je detetu davana tokom dijareje						Ukupno	Broj dece uzrasta 0–59 meseci koja su imala dijareju u prethodne dve nedelje
davana veća količina tečnosti	nije davana nikava tečnost	nema podataka/ne zna		davano mnogo manje hrane	davano nešto manje hrane	davana skoro ista količina hrane	davana veća količina hrane	dete nije uzimalo nikakvu hranu	detetu nije davana nikakva hrana		
33,1	,4	,0	100,0	33,0	37,7	27,0	,5	1,4	,3	100,0	134
30,7	,0	1,5	100,0	12,1	48,1	39,8	,0	,0	,0	100,0	118
(12,5)	(,0)	(,0)	100,0	(23,9)	(19,2)	(56,1)	(,0)	(,0)	(,8)	100,0	56
42,7	,6	1,9	100,0	23,4	49,8	26,2	,0	,6	,0	100,0	96
42,2	,0	,0	100,0	13,0	52,8	33,2	,0	1,0	,0	100,0	58
(19,5)	(,0)	(,0)	100,0	(35,8)	(43,0)	(17,7)	(1,7)	(1,8)	(,0)	100,0	43
26,0	,4	,0	100,0	30,3	38,6	29,7	,0	1,1	,4	100,0	124
37,8	,0	1,4	100,0	16,4	46,4	36,1	,6	,5	,0	100,0	128
(19,8)	(,0)	(,0)	100,0	(9,1)	(22,2)	(68,7)	(,0)	(,0)	(,0)	100,0	44
35,9	,0	,0	100,0	28,6	42,8	27,7	,0	,0	,9	100,0	49
30,2	,0	,0	100,0	39,3	33,2	24,4	1,1	2,0	,0	100,0	67
(38,7)	(,0)	(3,2)	100,0	(18,2)	(67,9)	(13,8)	(,0)	(,0)	(,0)	100,0	58
(34,2)	(1,6)	(,0)	100,0	(10,4)	(44,3)	(43,6)	(,0)	(1,6)	(,0)	100,0	34
(16,2)	(,0)	(4,5)	100,0	(19,9)	(46,9)	(33,2)	(,0)	(,0)	(,0)	100,0	41
37,7	,0	,0	100,0	20,5	44,3	33,7	,5	,9	,0	100,0	145
34,7	1,0	,0	100,0	21,1	41,6	36,3	,0	1,0	,0	100,0	55
(22,3)	(,0)	(2,8)	100,0	(18,3)	(37,7)	(41,3)	(,0)	(2,1)	(,7)	100,0	66
(30,1)	(,0)	(,0)	100,0	(28,7)	(49,9)	(19,6)	(1,8)	(,0)	(,0)	100,0	40
(57,8)	(,0)	(,0)	100,0	(19,0)	(52,3)	(28,7)	(,0)	(,0)	(,0)	100,0	47
(36,4)	(,0)	(,0)	100,0	(26,4)	(45,8)	(27,8)	(,0)	(,0)	(,0)	100,0	34
21,7	,8	,0	100,0	26,5	34,1	38,6	,0	,8	,0	100,0	64
32,0	,2	,7	100,0	23,2	42,6	33,0	,3	,8	,2	100,0	252

Tabela CH.3: Oralna rehidracija uz nastavak hranjenja i drugi vidovi lečenja, Republika Srbija, 2010.

Procenat dece uzrasta 0–59 meseci koja su imala dijareju u prethodne dve nedelje, a koja su dobila oralnu rehidraciju uz nastavak hranjenja, kao i procenat dece koja su imala dijareju ali su lečena na neki drugi način

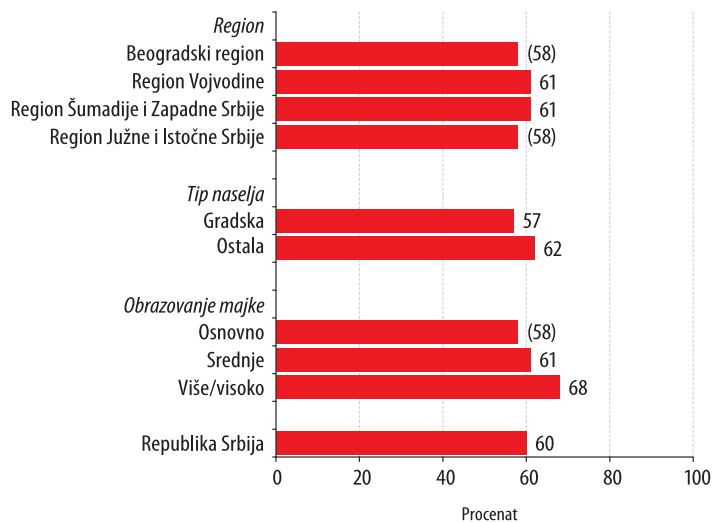
	Deca koja su imala dijareju, a koja su dobila:			pilula ili sirup						Drugi oblici lečenja:		
	soli za oralnu rehidraciju ili više tečnosti	oralnu rehidraciju (soli za oralnu rehidraciju ili preporučeni rastvor napravljen kod kuće ili više tečnosti)	oralnu rehidraciju uz nastavak hranjenja ¹	anti-biotik	lek protiv dijareje	cink	drugo	ne zna	injekcija			
									anti-biotik	nije antibiotik	ne zna	
Pol												
Muški	63,9	87,1	52,9	5,1	27,5	,0	1,0	5,3	1,0	,0	,5	
Ženski	48,2	78,8	67,5	4,5	19,4	,0	1,0	,5	,0	,0	,0	
Region												
Beogradski region	(41,8)	(82,8)	(58,0)	(5,0)	(12,3)	(0,0)	(0,6)	(4,5)	(0,7)	(0,0)	(0,0)	
Region Vojvodine	60,9	82,6	60,5	4,2	20,7	,0	,0	2,5	,0	,0	,7	
Region Šumadije i Zapadne Srbije	58,6	75,3	61,4	4,5	17,0	,0	1,9	3,6	,0	,0	,0	
Region Južne i Istočne Srbije	(63,4)	(95,5)	(57,9)	(6,4)	(54,3)	(0,0)	(2,4)	(1,8)	(2,3)	(0,0)	(0,0)	
Tip naselja												
Gradska	62,4	87,8	56,9	6,0	28,2	,0	1,1	2,7	,6	,0	,0	
Ostala	51,0	78,7	62,4	3,7	19,4	,0	,9	3,5	,5	,0	,5	
Starost												
0–11 meseci	(33,2)	(41,6)	(32,5)	(5,3)	(7,1)	(0,0)	(4,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	
12–23	53,9	86,8	58,9	8,9	22,8	,0	,0	6,6	,7	,0	,0	
24–35	67,6	97,2	55,9	2,9	37,9	,0	,6	4,9	1,0	,0	,0	
36–47	(72,3)	(90,9)	(73,2)	(4,3)	(19,8)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(1,2)	
48–59 meseci	(42,3)	(91,0)	(81,1)	(2,9)	(25,2)	(0,0)	(1,0)	(3,5)	(1,1)	(0,0)	(0,0)	
Obrazovanje majke												
Osnovno	(37,4)	(77,8)	(57,9)	(2,8)	(18,5)	(,0)	(2,8)	(9,8)	(,0)	(,0)	(,0)	
Srednje	57,0	80,7	60,5	5,7	18,6	,0	,9	2,6	1,0	,0	,5	
Više/visoko	63,7	90,4	68,3	4,9	27,2	,0	,0	,0	,0	,0	,0	
Kvintili indeksa blagostanja												
Najsiromašniji	(34,2)	(66,6)	(45,5)	(1,5)	(23,4)	(,0)	(2,6)	(11,6)	(,0)	(,0)	(,0)	
Drugi	(82,2)	(95,5)	(66,8)	(4,9)	(29,2)	(,0)	(,0)	(,0)	(1,7)	(,0)	(,0)	
Srednji	(67,8)	(93,3)	(74,3)	(3,5)	(19,5)	(,0)	(,7)	(,0)	(,0)	(,0)	(1,4)	
Četvrti	(61,6)	(80,8)	(58,8)	(8,1)	(26,9)	(,0)	(,0)	(,0)	(1,0)	(,0)	(,0)	
Najbogatiji	52,9	86,6	59,7	7,5	22,1	,0	,6	,0	,6	,0	,0	
Ukupno	56,6	83,2	59,7	4,8	23,7	,0	1,0	3,1	,5	,0	,3	

¹ MICS indikator 3.8

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

	infuzija	lek pripremljen kod kuće/ lekovito bilje	drugo	Nije data nikakva terapija niti lek	Broj dece starosti 0–59 meseci koja su imala dijareju u prethodne dve nedelje
	,0	1,1	15,7	8,5	134
	,0	,0	27,3	16,2	118
	(0,0)	(2,7)	(14,3)	(17,2)	56
	,0	,0	36,5	9,6	96
	,0	,0	6,1	20,4	58
	(0,0)	(0,0)	(16,1)	(0,0)	43
	,0	1,2	12,2	7,2	124
	,0	,0	29,7	16,9	128
	(0,0)	(0,0)	(1,1)	(53,0)	44
	,0	2,2	32,1	6,4	49
	,0	,0	23,1	1,0	67
	(0,0)	(0,7)	(26,9)	(4,9)	58
	(0,0)	(0,0)	(17,7)	(1,5)	34
	(,0)	(,0)	(39,1)	(17,7)	41
	,0	,0	22,8	13,3	145
	,0	1,2	7,6	7,3	55
	(,0)	(1,2)	(23,2)	(28,2)	66
	(,0)	(,0)	(15,9)	(4,5)	40
	(,0)	(,0)	(33,6)	(5,5)	47
	(,0)	(,0)	(19,4)	(6,6)	34
	,0	1,1	14,0	8,0	64
	,0	,6	21,1	12,1	252

Grafikon CH.2: Procenat dece mlađe od pet godina koja su imala dijareju, a koja su lečena primenom oralne rehidracije ili dobila više tečnosti uz nastavak hranjenja, Republika Srbija, 2010.

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

Oralna rehidracija u romskim naseljima

U celini gledano, 14 procenata dece mlađe od pet godina iz romskih naselja imalo je dijareju dve nedelje pre Istraživanja (tabela CH.1R). Prevalencija dijareje je bila najveća kod dece uzrasta od 0 do 11 meseci (17 procenata).

U tabeli CH.1R navodi se i procenat dece koja su dobila razne vrste preporučenih tečnosti tokom epizode dijareje. Pošto su majke nabrojale više od jedne vrste tečnosti, zbir

procenata ne mora nužno da bude 100. Oko 32 procenta dece je dobilo rastvore napravljene iz ORS kesice ili fabrički pripremljene ORS rastvore, a 63 procenta dece je dobilo preporučeni rastvor napravljen kod kuće. Približno 71 procenat dece koja su imala dijareju dobilo je jedan preporučeni preparat za kućno lečenje ili više njih (tj. lečeni su ORS rastvorom ili nekim preporučenim rastvorom napravljenim kod kuće).

Tabela CH.1R: Rastvori za oralnu rehidraciju i preporučeni rastvori napravljeni kod kuće, romska naselja, 2010.

Procenat dece uzrasta 0–59 meseci koja su imala dijareju u prethodne dve nedelje i lečenje rastvorima za oralnu rehidraciju i preporučenim rastvorima koji se prave kod kuće

	Deca koja su imala dijareju u prethodne dve nedelje	Broj dece uzrasta 0–59 meseci	Deca koja su imala dijareju dobila su					Broj dece uzrasta 0–59 meseci koja su imala dijareju u prethodne dve nedelje
			ORS (rastvor koji se pravi iz ORS kesice ili fabrički pripremljen ORS rastvor)	preporučeni rastvor koji se pravi kod kuće			ORS ili neki preporučeni rastvor koji se pravi kod kuće	
				voda u kojoj je prokuvan pirinač	supa iz kesice ili supa napravljena od kocke za supu	neki preporučeni rastvor koji se pravi kod kuće		
Pol								
Muški	13,4	823	37,6	28,3	60,8	62,8	71,8	111
Ženski	15,3	781	26,7	31,8	61,5	63,3	70,5	119
Tip naselja								
Gradska	13,5	1084	31,4	28,6	65,4	67,3	71,9	146
Ostala	16,0	520	32,8	32,8	53,7	55,7	69,7	83
Starost								
0–11 meseci	17,1	255	(31,3)	(27,2)	(41,1)	(41,1)	(58,3)	44
12–23	16,5	337	38,6	19,9	70,1	72,9	78,4	55
24–35	16,4	360	20,4	39,0	64,7	65,9	73,1	59
36–47	13,2	305	(49,2)	(44,0)	(74,1)	(75,0)	(79,0)	40
48–59 meseci	9,0	347	(20,2)	(17,4)	(50,1)	(55,5)	(62,1)	31
Obrazovanje majke								
Bez obrazovanja	10,9	319	(38,4)	(28,4)	(57,6)	(60,8)	(66,9)	35
Osnovno	15,9	1111	31,4	32,6	64,0	65,9	74,8	176
Srednje	10,7	166	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	18
Kvintili indeksa blagostanja								
Najsiromašniji	14,8	396	32,1	30,4	50,1	52,5	67,0	59
Drugi	14,8	380	34,5	34,9	63,5	64,5	74,3	56
Srednji	12,8	288	(21,8)	(29,8)	(67,2)	(69,8)	(73,6)	37
Četvrti	10,6	276	(23,7)	(17,9)	(62,5)	(67,5)	(72,0)	29
Najbogatiji	18,5	264	(41,2)	(31,7)	(66,4)	(66,4)	(70,0)	49
Ukupno	14,3	1604	31,9	30,1	61,2	63,1	71,1	230

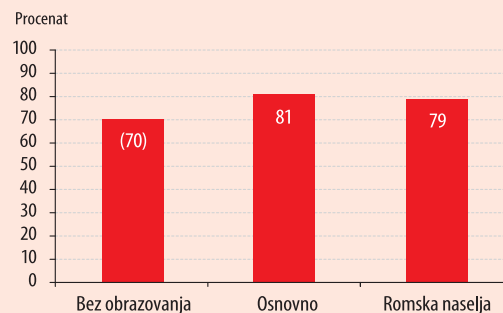
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Oko jedne trećine (31 procenat) dece mlađe od pet godina koja su imala dijareju pilo je tečnosti više nego obično, dok je 65 procenata pilo istu ili manju količinu tečnosti (tabela CH.2R). Tri četvrtine (76 procenata) jelo je malo manje, skoro istu ili veću količinu (nastavak hranjenja); ali 21 procenat dece jelo je mnogo manje.

Grafikon CH.1R: Procenat dece mlađe od pet godina koja su imala dijareju, a koja su lečena primenom oralne rehidracije, romska naselja, 2010.

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

Tabela CH.2R: Hranjenje tokom epizoda dijareje, romska naselja, 2010.

Distribucija dece uzrasta 0–59 meseci koja su imala dijareju u prethodne dve nedelje, prema količini tečnosti i hrane koja im je davana tokom epizode dijareje

	Deca koja su imala dijareju u prethodne dve nedelje	Broj dece uzrasta 0–59 meseci	Tečnost koja je detetu davana tokom dijareje					nema podataka/ne zna	Ukupno	Hrana koja je detetu davana tokom dijareje							Ukupno	Broj dece uzrasta 0–59 meseci koja su imala dijareju u prethodne dve nedelje
			davano mnogo manje tečnosti	davano nešto manje tečnosti	davana skoro ista količina tečnosti	davana veća količina tečnosti				davano mnogo manje hrane	davano nešto manje hrane	davana skoro ista količina hrane	davana veća količina hrane	dete nije uzimalo nikakvu hranu	detetu nije davana nikakva hrana	nema podataka/ne zna		
Pol																		
Muški	13,4	823	12,3	27,4	22,9	33,1	4,4	100,0	21,4	52,7	20,0	2,4	,4	,0	3,1	100,0	111	
Ženski	15,3	781	16,0	23,0	28,5	29,1	3,3	100,0	20,7	45,8	23,5	7,0	,0	,4	2,5	100,0	119	
Tip naselja																		
Gradska	13,5	1084	14,2	21,2	30,4	28,6	5,6	100,0	17,6	48,8	23,0	6,5	,0	,1	4,0	100,0	146	
Ostala	16,0	520	14,2	31,9	17,8	35,2	,7	100,0	27,1	49,6	19,8	1,8	,6	,3	,7	100,0	83	
Starost																		
0–11 meseci	17,1	255	(16,2)	(25,6)	(28,5)	(24,6)	(5,1)	100,0	(11,9)	(56,6)	(21,4)	(5,0)	(0,0)	(0,0)	(5,1)	100,0	44	
12–23	16,5	337	25,0	33,3	16,6	22,6	2,5	100,0	28,9	58,2	7,9	,8	,9	,8	2,5	100,0	55	
24–35	16,4	360	9,0	16,2	21,3	50,9	2,6	100,0	18,7	35,7	30,4	14,1	,0	,0	1,1	100,0	59	
36–47	13,2	305	(7,2)	(28,2)	(33,9)	(28,7)	(2,0)	100,0	(24,8)	(51,2)	(22,1)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(2,0)	100,0	40	
48–59 meseci	9,0	347	(11,2)	(22,9)	(36,8)	(20,2)	(8,9)	100,0	(19,5)	(45,5)	(30,4)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(4,5)	100,0	31	
Obrazovanje majke																		
Bez obrazovanja	10,9	319	(26,2)	(36,9)	(21,3)	(11,8)	(3,7)	100,0	(33,1)	(39,5)	(23,7)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(3,7)	100,0	35	
Osnovno	15,9	1111	11,9	22,9	27,3	33,6	4,2	100,0	18,8	49,2	22,3	6,2	,3	,3	2,9	100,0	176	
Srednje	10,7	166	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	18	
Kvintili indeksa blagostanja																		
Najsiromašniji	14,8	396	14,9	27,5	24,8	24,2	8,6	100,0	29,7	38,0	20,7	2,5	,0	,4	8,6	100,0	59	
Drugi	14,8	380	23,2	27,2	16,4	29,0	4,2	100,0	19,6	57,0	17,8	2,2	,9	,0	2,5	100,0	56	
Srednji	12,8	288	(3,3)	(48,0)	(17,2)	(29,4)	(2,2)	100,0	(9,6)	(62,2)	(28,3)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	100,0	37	
Četvrti	10,6	276	(27,9)	(11,2)	(40,9)	(20,0)	(0,0)	100,0	(30,3)	(43,4)	(25,6)	(0,0)	(0,0)	(0,7)	(0,0)	100,0	29	
Najbogatiji	18,5	264	(3,0)	(10,9)	(35,5)	(49,4)	(1,2)	100,0	(15,4)	(47,0)	(20,7)	(16,9)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	100,0	49	
Ukupno	14,3	1604	14,2	25,1	25,8	31,0	3,8	100,0	21,0	49,1	21,8	4,8	,2	,2	2,8	100,0	230	

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

U tabeli CH.3R naveden je procenat dece uzrasta od 0 do 59 meseci koja su imala dijareju u periodu od dve nedelje pre Istraživanja, a koja su lečena solima za oralnu rehidraciju uz nastavak hranjenja, kao i procenat dece koja su imala dijareju, a koja su lečena na drugi način. Sveukupno, 56 procenata dece koja su imala dijareju lečeno je solima za oralnu rehidraciju ili uvećanom količinom tečnosti, 79

procenata je dobilo rastvor za oralnu rehidraciju (soli za oralnu rehidraciju ili preporučeni rastvor napravljen kod kuće ili povećana količina tečnosti), dok devet procenata uopšte nije lečeno (tabela CH.3R). Kombinovanjem podataka iz tabele CH.2R sa podacima iz tabele CH.1R u vezi sa oralnom rehidracijom, uočava se da je 60 procenata dece dobilo rastvor za oralnu rehidraciju i da je, u isto vreme,

Tabela CH.3R: Oralna rehidracija uz nastavak hranjenja i drugi vidovi lečenja, romska naselja, 2010.

Procenat dece uzrasta 0–59 meseci koja su imala dijareju u prethodne dve nedelje, a koja su dobila oralnu rehidraciju uz nastavak hranjenja, kao i procenat dece koja su imala dijareju ali su lečena na neki drugi način

	Deca koja su imala dijareju, a koja su dobila			Drugi oblici lečenja								
	soli za oralnu rehidraciju ili više tečnosti	oralnu rehidraciju (soli za oralnu rehidraciju ili preporučeni rastvor napravljen kod kuće ili više tečnosti)	oralnu rehidraciju uz nastavak hranjenja ¹	pilula ili sirup					injekcija			
				antibiotik	lek protiv dijareje	cink	drugo	ne zna	antibiotik	nije antibiotik	ne zna	
Pol												
Muški	58,0	74,6	56,1	5,2	45,1	,0	4,7	6,4	,7	,0	,5	
Ženski	53,5	83,0	63,2	11,1	42,2	,0	1,8	8,8	,8	,0	2,3	
Tip naselja												
Gradska	54,0	83,1	64,4	11,7	43,9	,0	3,5	10,9	,6	,0	,0	
Ostala	58,6	71,6	51,7	2,2	43,1	,0	2,8	2,0	,9	,0	4,0	
Starost												
0–11 meseci	(52,7)	(72,3)	(57,9)	(0,0)	(23,6)	(0,0)	(1,0)	(6,2)	(0,8)	(0,0)	(0,0)	
12–23	54,1	78,4	54,4	6,6	42,7	,0	10,3	3,3	2,4	,0	5,0	
24–35	64,0	88,5	73,1	18,5	54,0	,0	1,0	12,2	,0	,0	1,0	
36–47	(66,8)	(83,9)	(58,2)	(3,4)	(53,1)	(0,0)	(1,7)	(10,4)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	
48–59 meseci	(32,0)	(64,6)	(48,6)	(9,5)	(41,2)	(0,0)	(0,0)	(5,3)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	
Obrazovanje majke												
Bez obrazovanja	(48,9)	(70,4)	(48,9)	(1,6)	(37,1)	(0,0)	(12,2)	(4,5)	(0,0)	(0,0)	(8,0)	
Osnovno	55,7	81,2	61,7	9,6	48,0	,0	1,8	9,1	,9	,0	,3	
Srednje	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	
Kvintili indeksa blagostanja												
Najsiromašniji	50,2	73,0	47,2	2,4	28,6	,0	,7	12,6	,0	,0	4,7	
Drugi	61,2	75,3	56,5	1,5	45,1	,0	10,8	4,1	1,3	,0	1,1	
Srednji	(49,9)	(76,3)	(66,7)	(9,5)	(50,1)	(0,0)	(1,0)	(20,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	
Četvrti	(30,9)	(72,0)	(46,0)	(3,1)	(51,3)	(0,0)	(1,6)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	
Najbogatiji	(74,8)	(96,5)	(81,6)	(25,2)	(50,4)	(0,0)	(0,0)	(1,2)	(1,9)	(0,0)	(0,0)	
Ukupno	55,6	79,0	59,8	8,3	43,6	,0	3,2	7,7	,7	,0	1,5	

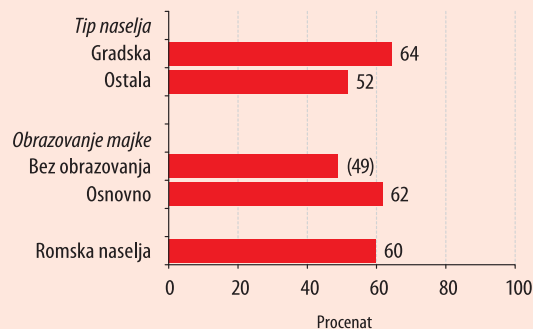
¹ MICS indikator 3.8

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

nastavljeno s hranjenjem, kao što je preporučeno. Postoje razlike u kućnom lečenju dijareje. Deca iz gradskih naselja češće dobijaju rastvor za oralnu rehidraciju uz nastavak hranjenja (64 procenta) nego deca iz ostalih naselja (52 procenta). Razlike su uočljive i ako se uzmu u obzir obrazovanje majke i kvintili blagostanja.

Grafikon CH.2R: Procenat dece mlađe od pet godina koja su imala dijareju, a koja su lečena primenom oralne rehidracije ili dobila više tečnosti uz nastavak hranjenja, romska naselja, 2010.

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

	infuzija	lek pripremljen kod kuće/ lekovito bilje	drugo	Nije data nikakva terapija niti lek	Broj dece starosti 0–59 meseci koja su imala dijareju u prethodne dve nedelje
	1,3	9,2	7,4	8,9	111
	2,3	18,6	8,1	8,4	119
	1,0	20,7	7,9	6,2	146
	3,3	2,5	7,5	12,9	83
	(1,3)	(13,7)	(4,4)	(12,4)	44
	5,0	9,5	4,6	7,4	55
	,0	21,5	18,6	4,9	59
	(0,0)	(8,2)	(5,9)	(3,2)	40
	(2,7)	(16,2)	(0,0)	(19,6)	31
	(10,4)	(15,3)	(0,0)	(10,2)	35
	,3	14,6	9,9	6,4	176
	(*)	(*)	(*)	(*)	18
	4,7	18,9	11,9	13,6	59
	1,5	8,3	2,3	8,3	56
	(1,5)	(23,6)	(13,9)	(5,8)	37
	(0,0)	(7,0)	(5,1)	(12,1)	29
	(0,0)	(12,0)	(6,3)	(3,0)	49
	1,8	14,1	7,8	8,6	230

Traženje medicinske pomoći i lečenje pneumonije antibioticima

Pneumonija je vodeći uzrok smrti kod dece, a korišćenje antibiotika kod dece mlađe od pet godina za koju se sumnja da su obolela od pneumonije najvažniji je postupak u lečenju. Cilj dokumenta „Svet po meri dece” jeste smanjenje broja smrtnih slučajeva zbog akutnih respiratornih infekcija za jednu trećinu.

Deca za koju se sumnja da su obolela od pneumonije su deca koja su imala neku bolest tokom koje su kašljala; taj kašalj je pratilo ubrzano i otežano disanje, a simptomi nisu nastali usled nekog problema u grudima i zapušenog nosa.

Indikatori:

- Prevalencija sumnje na pneumoniju
- Traženje medicinske pomoći zbog sumnje na pneumoniju
- Lečenje antibioticima zbog sumnje na pneumoniju
- Poznavanje znakova upozorenja kada je u pitanju pneumonija

U tabeli CH.4 prikazan je procenat dece za koju se sumnja da boluju od pneumonije i, ukoliko je zatražena medicinska pomoć van kuće, podaci za tip medicinske ustanove. Ukupno je prijavljeno pet procenata dece uzrasta od 0 do 59 meseci koja su imala simptome pneumonije tokom dve nedelje koje su prethodile Istraživanju. Od te dece, 90 procenata je odvedeno u odgovarajuću zdravstvenu ustanovu. Deca kod koje se sumnjalo na pneumoniju najčešće su odvođena u državnu zdravstvenu ustanovu — u dom zdravlja, gde se pruža primarna zdravstvena zaštita (38 procenata), ili u državnu bolnicu (35 procenata).

U tabeli CH.4 prikazano je i korišćenje antibiotika za lečenje bolesti za koju se sumnja da je pneumonija kod dece mlađe od pet godina prema polu, uzrastu, regionu, tipu naselja i društveno-ekonomskim obeležjima. U Republici Srbiji, 82 procenta dece mlađe od pet godina za koju se sumnja da boluju od pneumonije dobilo je antibiotik tokom dve nedelje koje su prethodile Istraživanju.

U tabeli CH.5 prikazani su podaci o tome koliko majke umeju da prepoznaju znake upozorenja koji ukazuju na pneumoniju. Očigledno je da je sposobnost majke

Tabela CH.4: Traženje medicinske pomoći u slučaju da se sumnja na pneumoniju i korišćenje antibiotika tokom bolesti za koju se sumnja da je pneumonija, Republika Srbija, 2010.

Procenat dece uzrasta 0–59 meseci za koju se sumnja da su obolela od pneumonije u prethodne dve nedelje koja su odvedena u zdravstvenu ustanovu, kao i procenat dece kojoj su dati antibiotici

	U prethodne dve nedelje dete je bolovalo od bolesti za koju se sumnjalo da je pneumonija	Broj dece uzrasta 0–59 meseci	Deca za koju se sumnja da su državnu ustanovu		
			državna bolnica	državni dom zdravlja	državna ambulanta
Pol					
Muški	6,8	1670	33,0	44,4	14,3
Ženski	4,0	1704	37,5	26,7	15,9
Region					
Beogradski region	4,9	639	(*)	(*)	(*)
Region Vojvodine	8,1	994	21,1	27,1	30,8
Region Šumadije i Zapadne Srbije	5,7	905	58,8	30,2	2,9
Region Južne i Istočne Srbije	2,2	836	(*)	(*)	(*)
Tip naselja					
Gradska	6,3	1810	38,7	37,1	12,6
Ostala	4,3	1564	27,7	38,9	18,9
Starost					
0–11 meseci	2,4	559	(*)	(*)	(*)
12–23	7,6	661	49,2	31,5	7,8
24–35	7,0	748	(23,1)	(56,8)	(18,7)
36–47	6,3	663	(29,5)	(26,6)	(17,5)
48–59 meseci	3,3	743	(37,6)	(34,9)	(11,3)
Obrazovanje majke					
Osnovno	6,4	480	(37,2)	(29,2)	(20,8)
Srednje	5,6	1982	29,6	37,1	15,3
Više/visoko	4,6	878	46,7	46,2	9,2
Kvintili indeksa blagostanja					
Najsiromašniji	6,7	634	(39,1)	(25,8)	(18,3)
Drugi	4,7	658	(26,4)	(29,5)	(17,4)
Srednji	4,3	599	(37,6)	(25,0)	(30,7)
Četvrti	4,1	665	(35,4)	(56,7)	(8,0)
Najbogatiji	6,8	818	34,2	48,1	7,0
Ukupno	5,4	3374	34,7	37,8	14,9

¹ MICS indikator 3.9

² MICS indikator 3.10

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

obolela od pneumonije, a koja su odvedena u									Drugo	Traženje medicinske pomoći u bilo kojoj odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi ¹	Procenat dece za koju se sumnjalo da su obolela od pneumonije, a koja su dobila antibiotike u prethodne dve nedelje ²	Broj dece uzrasta 0–59 meseci za koju se sumnjalo da su obolela od pneumonije u prethodne dve nedelje
privatnu ustanovu					drugu ustanovu							
druga državna ustanova	privatna bolnica/klinika	privatni lekar	privatna apoteka	drugi zdravstveni radnik u privatnom sektoru	rodak ili prijatelj	iscelitelj	romski zdravstveni medijator					
,0	,6	2,6	1,4	,0	2,8	,0	,0	,0	88,7	84,5	114	
1,3	3,5	9,5	2,5	,0	1,9	,0	,0	1,3	91,4	76,8	68	
(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	31	
1,1	1,4	9,7	2,5	,0	3,4	,0	,0	1,1	88,9	75,1	81	
,0	2,6	,9	,0	,0	,9	,0	,0	,0	95,4	84,4	51	
(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	19	
,8	2,7	6,5	1,5	,0	1,0	,0	,0	,8	90,4	82,6	115	
,0	,0	3,0	2,3	,0	5,1	,0	,0	,0	88,5	79,9	67	
(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	13	
,0	1,4	5,0	1,3	,0	5,0	,0	,0	,0	93,6	89,3	50	
(0,0)	(2,5)	(6,1)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(97,1)	(81,9)	52	
(0,0)	(0,0)	(2,2)	(4,7)	(0,0)	(3,7)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(75,2)	(84,9)	42	
(3,8)	(0,0)	(8,9)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(3,6)	(86,6)	(63,8)	24	
(3,0)	(0,0)	(3,0)	(0,0)	(0,0)	(1,5)	(0,0)	(0,0)	(2,9)	(90,2)	(68,6)	31	
,0	,6	4,9	2,4	,0	3,0	,0	,0	,0	87,0	85,0	111	
,0	6,0	7,6	1,6	,0	1,7	,0	,0	,0	96,6	82,2	40	
(,0)	(,0)	(,0)	(3,7)	(,0)	(7,6)	(,0)	(,0)	(2,1)	(83,2)	(80,3)	42	
(,0)	(,0)	(1,4)	(1,4)	(,0)	(,0)	(,0)	(,0)	(,0)	(74,7)	(87,5)	31	
(,0)	(2,7)	(6,0)	(,0)	(,0)	(,0)	(,0)	(,0)	(,0)	(98,4)	(63,1)	26	
(,0)	(4,9)	(13,2)	(2,3)	(,0)	(4,8)	(,0)	(,0)	(,0)	(95,6)	(91,2)	27	
1,6	2,0	6,9	1,2	,0	,0	,0	,0	,0	95,9	83,3	56	
,5	1,7	5,2	1,8	,0	2,5	,0	,0	,5	89,7	81,6	182	

da prepozna prve znake upozorenja važan faktor kada je u pitanju traženje medicinske pomoći. Ukupno gledano, 26 procenata žena umelo je da prepozna dva najvažnija znaka upozorenja koja ukazuju na pneumoniju — ubrzano i otežano disanje. Najčešće identifikovani simptom zbog kojeg se dete vodi u zdravstvenu ustanovu je visoka temperatura (85 procenata). Pored toga, 47 procenata majki je identifikovalo otežano disanje, a

32 procenata majki je identifikovalo ubrzano disanje kao simptome zbog kojih dete treba odmah odvesti u zdravstvenu ustanovu. Postoje regionalne razlike u prepoznavanju dva najvažnija znaka bolesti kada je u pitanju pneumonija, tj. u Regionu Šumadije i Zapadne Srbije samo 10 procenata majki/staratelja prepoznaju ta dva znaka u poređenju sa Beogradom, gde je to slučaj kod 61 procenata majki/staratelja.

Tabela CH.5: Poznavanje dva najvažnija znaka upozorenja koji ukazuju na pneumoniju, Republika Srbija, 2010.

Procenat majki i staratelja dece uzrasta 0–59 meseci, prema simptomima koji bi ih naveli da dete odmah odvedu u zdravstvenu ustanovu, kao i procenat majki koje prepoznaju ubrzano i otežano disanje kao znake za traženje hitne medicinske pomoći

	Procenat majki/staratelja dece uzrasta 0–59 meseci koje misle da dete treba odmah odvesti u zdravstvenu ustanovu ukoliko								Majke/staratelji koji prepoznaju dva najvažnija znaka upozorenja koji ukazuju na pneumoniju	Broj majki/staratelja dece uzrasta 0–59 meseci
	dete ne može da pije ili da sisa	se dete još više razboli	dete dobije temperaturu	dete ima ubrzano disanje	dete ima otežano disanje	dete ima krv u stolici	dete slabo pije	dete ima druge simptome		
Region										
Beogradski region	48,5	72,9	86,8	62,6	83,5	73,5	42,6	23,5	60,7	231
Region Vojvodine	19,7	34,0	78,0	26,0	48,5	28,0	10,8	55,0	20,4	359
Region Šumadije i Zapadne Srbije	7,5	12,9	92,2	20,5	35,8	4,4	4,0	40,6	10,3	333
Region Južne i Istočne Srbije	26,2	34,9	84,6	30,0	31,6	17,7	13,2	50,5	21,9	320
Tip naselja										
Gradska	25,1	41,6	84,0	34,1	50,1	32,4	17,1	43,5	27,5	667
Ostala	21,5	29,1	86,4	30,4	43,9	21,8	13,7	44,9	23,3	576
Obrazovanje majke										
Osnovno	16,8	29,5	84,5	25,0	39,4	15,9	8,9	43,4	17,0	160
Srednje	22,9	35,5	85,1	30,9	48,1	27,6	15,3	42,0	24,5	742
Više/visoko	27,3	40,0	85,3	38,2	49,5	33,1	19,5	49,5	32,2	329
Kvintili indeksa blagostanja										
Najsiromašniji	20,3	29,0	82,1	26,6	41,7	20,6	12,3	47,5	19,8	215
Drugi	20,6	31,3	85,3	31,3	45,9	21,1	14,3	38,0	24,4	242
Srednji	21,5	33,4	85,9	26,1	46,2	26,6	14,0	44,5	20,6	234
Četvrti	21,0	36,8	85,3	34,7	44,5	26,6	14,0	47,7	24,6	249
Najbogatiji	31,4	45,3	86,6	40,3	55,3	38,9	21,2	43,6	35,3	302
Ukupno	23,5	35,8	85,2	32,4	47,2	27,5	15,5	44,2	25,6	1243

Traženje medicinske pomoći i lečenje pneumonije antibioticima u romskim naseljima

Tabela CH.4R: Traženje medicinske pomoći u slučaju da se sumnja na pneumoniju i korišćenje antibiotika tokom bolesti za koju se sumnja da je pneumonija, romska naselja, 2010.

Procenat dece uzrasta 0–59 meseci za koju se sumnja da su obolela od pneumonije u prethodne dve nedelje, a koja su odvedena u zdravstvenu ustanovu, kao i procenat dece kojima su dati antibiotici

	U prethodne dve nedelje dete je bolovalo od bolesti za koju se sumnjalo da je pneumonija	Broj dece uzrasta 0–59 meseci	Deca za koju se sumnja da su obolela od pneumonije, a koja su odvedena u										Bilo koja odgovarajuća zdravstvena ustanova ¹	Procenat dece za koju se sumnjalo da su obolela od pneumonije, a koja su dobila antibiotike u prethodne dve nedelje ²	Broj dece uzrasta 0–59 meseci za koju se sumnjalo da su obolela od pneumonije u prethodne dve nedelje
			državnu ustanovu				privatnu ustanovu				drugu ustanovu				
			državna bolnica	državni dom zdravlja	državna ambulanta	druga državna ustanova	privatna bolnica/klinika	privatni lekar	privatna apoteka	drugi zdravstveni radnik u privatnom sektoru	rođak ili prijatelj	iscelitelj			
Pol															
Muški	19,3	823	28,4	41,9	23,6	,5	,0	1,7	,0	,0	2,6	,0	93,3	89,8	159
Ženski	16,4	781	13,7	55,5	23,2	,0	,0	,0	,0	,0	,7	,0	89,7	91,6	128
Tip naselja															
Gradska	16,0	1084	18,7	48,9	24,1	,5	,0	1,4	,0	,0	2,5	,0	90,4	91,2	173
Ostala	21,8	520	26,6	46,5	22,4	,0	,0	,4	,0	,0	,7	,0	93,7	89,7	113
Starost															
0–11 meseci	23,3	255	33,7	36,1	27,8	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	96,6	89,0	59
12–23	22,7	337	23,0	39,2	26,6	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	86,9	89,0	77
24–35	19,5	360	22,0	52,9	21,2	1,2	,0	3,3	,0	,0	6,1	,0	98,4	97,3	70
36–47	11,1	305	(22,3)	(69,0)	(10,4)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(2,2)	(0,0)	(90,9)	(93,1)	34
48–59 meseci	13,5	347	4,3	54,9	25,6	,0	,0	,9	,0	,0	,0	,0	83,8	83,2	47
Obrazovanje majke															
Bez obrazovanja	11,7	319	22,6	38,7	27,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	88,3	83,3	37
Osnovno	19,9	1111	20,1	50,2	23,8	,4	,0	,2	,0	,0	1,0	,0	92,1	91,5	221
Srednje	14,3	166	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	24
Kvintili indeksa blagostanja															
Najsiromašniji	18,0	396	31,1	36,4	14,0	,0	,0	,0	,0	,0	1,7	,0	78,3	81,5	71
Drugi	15,6	380	24,9	43,9	26,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	94,0	96,4	59
Srednji	19,2	288	15,3	47,1	39,1	,0	,0	,7	,0	,0	,0	,0	96,7	91,4	55
Četvrti	19,6	276	9,6	65,6	18,6	1,5	,0	4,3	,0	,0	1,7	,0	99,6	94,8	54
Najbogatiji	17,7	264	(25,7)	(51,5)	(21,6)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(6,3)	(0,0)	(94,2)	(91,4)	47
Ukupno	17,9	1604	21,8	48,0	23,4	,3	,0	1,0	,0	,0	1,8	,0	91,7	90,6	287

¹ MICS indikator 3.9

² MICS indikator 3.10

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

U tabeli CH.4R prikazan je procenat dece za koju se sumnja da boluju od pneumonije i, ukoliko je zatražena medicinska pomoć van kuće, podaci za tip medicinske ustanove. Prijavljeno je 18 procenata dece uzrasta od 0 do 59 meseci koja su imala simptome pneumonije tokom dve nedelje koje su prethodile Istraživanju. Od te dece, 92 procenta je odvedeno u odgovarajuću zdravstvenu ustanovu. Deca kod koje se sumnjalo na pneumoniju najčešće su odvođena u državnu zdravstvenu ustanovu (94 procenta) — 48 procenata u dom zdravlja, gde se pruža primarna zdravstvena zaštita, i 22 procenta u državnu bolnicu.

U tabeli CH.4R prikazano je i korišćenje antibiotika za lečenje bolesti za koju se sumnja da je pneumonija kod dece mlađe od pet godina prema polu, tipu naselja, uzrastu i društveno-ekonomskim obeležjima. U romskim naseljima, 91 procenat dece mlađe od pet godina za koju se sumnja da boluju od pneumonije dobilo je antibiotik tokom dve nedelje koje su prethodile Istraživanju.

U tabeli CH.5R prikazani su podaci o tome koliko majke umeju da prepoznaju prve znake upozorenja koji ukazuju na pneumoniju. Očigledno je da je sposobnost majke da prepozna prve znake upozorenja važan faktor kada je u pitanju traženje medicinske pomoći. Ukupno gledano, samo 16 procenata Romkinja umelo je da prepozna dva najvažnija znaka upozorenja koja ukazuju na pneumoniju — ubrzano i otežano disanje. Najčešće identifikovani simptom zbog kojeg se dete vodi u zdravstvenu ustanovu je visoka temperatura (82 procenta). Otežano disanje, kao simptom zbog kojeg dete treba odmah odvesti u bolnicu, identifikovalo je 28 procenata majki, dok je 20 procenata majki identifikovalo ubrzano disanje. Postoje velike razlike u prepoznavanju pomenuta dva znaka upozorenja na pneumoniju u zavisnosti od obrazovanja majke, pošto je samo devet procenata majki bez ikakvog obrazovanja znalo za ta dva najvažnija znaka u poređenju sa 24 procenta majki koje su završile srednju školu.

Tabela CH.5R: Poznavanje dva najvažnija znaka upozorenja koji ukazuju na pneumoniju, romska naselja, 2010.

Procenat majki i staratelja dece uzrasta 0–59 meseci, prema simptomima koji bi ih naveli da dete odmah odvedu u zdravstvenu ustanovu, kao i procenat majki koje prepoznaju ubrzano i otežano disanje kao znake za traženje hitne medicinske pomoći

	Procenat majki/staratelja dece uzrasta 0–59 meseci koje misle da dete treba odmah odvesti u zdravstvenu ustanovu ukoliko								Majke/staratelji koji prepoznaju dva najvažnija znaka upozorenja koji ukazuju na pneumoniju	Broj majki/staratelja dece uzrasta 0–59 meseci
	dete ne može da pije ili da sisa	se dete još više razboli	dete dobije temperaturu	dete ima ubrzano disanje	dete ima otežano disanje	dete ima krv u stolici	dete slabo pije	dete ima druge simptome		
Tip naselja										
Gradska	14,4	30,7	81,6	23,9	32,1	23,4	12,7	45,6	18,2	607
Ostala	13,9	16,3	83,2	11,1	18,3	11,0	10,9	61,1	10,1	272
Obrazovanje majke										
Bez obrazovanja	10,0	19,8	78,4	13,0	24,3	12,7	5,1	49,1	9,2	159
Osnovno	13,5	27,0	81,9	19,1	28,0	20,8	12,3	50,5	15,6	611
Srednje	23,5	30,4	88,6	32,2	31,6	21,2	20,1	49,6	24,3	103
Kvintili indeksa blagostanja										
Najsiromašniji	9,1	25,4	70,1	11,3	23,1	12,8	7,0	52,9	8,8	198
Drugi	7,4	18,4	80,7	12,1	20,1	9,2	5,3	50,9	7,5	198
Srednji	18,9	29,8	90,3	22,9	33,2	27,2	14,1	41,6	21,1	165
Četvrti	11,1	20,9	86,6	16,7	19,5	13,3	7,0	61,3	8,6	161
Najbogatiji	27,8	38,9	85,7	40,9	46,6	39,5	30,4	44,6	36,2	158
Ukupno	14,3	26,3	82,1	19,9	27,9	19,6	12,1	50,4	15,7	879

Korišćenje čvrstih goriva

Više od tri milijarde ljudi širom sveta koristi čvrsta goriva (biomasa i ugalj) kada su u pitanju njihove osnovne energetske potrebe, uključujući kuvanje i grejanje. Kuvanje i grejanje uz korišćenje čvrstih goriva dovodi do pojave velikog dima u prostorijama i kompleksne mešavine jedinjenja koja su štetna po zdravlje. Glavni problem koji se javlja pri korišćenju čvrstih goriva jesu proizvodi nepotpunog sagorevanja, uključujući ugljen-

monoksid, poliaromatični ugljovodonik, sumpor-dioksid i druge toksične elemente. Korišćenje čvrstih goriva povećava rizik od dobijanja akutnih respiratornih bolesti: pneumonije, hronične opstruktivne bolesti pluća, kancera i tuberkuloze, male telesne težine po rođenju, katarakte i astme. Primarni indikator MICS-a jeste procenat populacije koja koristi čvrsta goriva kao osnovni izvor energije u domaćinstvu za kuvanje.

Tabela CH.6: Korišćenje čvrstih goriva, Republika Srbija, 2010.

Procentualna raspodela članova domaćinstava prema vrsti goriva koja se u domaćinstvu koriste za kuvanje, kao i procenat članova domaćinstava koji žive u domaćinstvima koja koriste čvrsta goriva za kuvanje

	Procenat članova domaćinstva u domaćinstvima koja koriste											Broj članova domaćinstava	
	električnu energiju	tečni propan-gas (LPG)	prirodni gas	čvrsta goriva					u domaćinstvu se ne kuva hrana	nema podataka	ukupno		čvrsta goriva za kuvanje ¹
				ugalj, lignit	drveni ugalj	drvo	slamu, šiblje, travu	ostatke od poljoprivrednih kultura					
Region													
Beogradski region	81,9	10,0	1,2	,1	,5	6,2	,0	,0	,0	,1	100,0	6,7	4193
Region Vojvodine	43,7	25,6	17,8	,4	,3	11,5	,0	,4	,3	,0	100,0	12,6	5407
Region Šumadije i Zapadne Srbije	36,4	7,0	,4	,1	,4	55,4	,2	,0	,0	,0	100,0	56,2	5969
Region Južne i Istočne Srbije	49,7	7,4	,0	,1	,3	42,4	,0	,0	,0	,1	100,0	42,8	5305
Tip naselja													
Gradska	67,2	12,9	5,5	,2	,2	14,0	,0	,0	,1	,0	100,0	14,3	11501
Ostala	30,7	12,1	4,4	,2	,7	51,5	,1	,2	,1	,0	100,0	52,7	9373
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo													
Bez obrazovanja	27,1	4,8	3,3	,7	,0	63,1	,0	,0	1,0	,0	100,0	63,8	408
Osnovno	30,6	11,0	3,9	,3	,6	53,1	,2	,1	,2	,1	100,0	54,2	6669
Srednje	54,8	13,8	6,1	,1	,4	24,6	,0	,1	,0	,0	100,0	25,3	9870
Više/visoko	77,8	12,4	4,3	,1	,0	5,4	,0	,0	,0	,1	100,0	5,5	3913
Kvintili indeksa blagostanja													
Najsiromašniji	14,7	9,3	2,2	,7	1,3	70,7	,3	,4	,4	,0	100,0	73,3	4175
Drugi	24,9	14,3	4,2	,1	,4	55,8	,0	,1	,0	,1	100,0	56,5	4178
Srednji	50,3	16,2	8,3	,0	,0	25,2	,0	,0	,0	,0	100,0	25,2	4173
Četvrti	74,2	15,0	8,2	,1	,2	2,4	,0	,0	,0	,0	100,0	2,6	4173
Najbogatiji	89,9	7,8	2,0	,0	,0	,2	,0	,0	,0	,1	100,0	,2	4175
Ukupno	50,8	12,5	5,0	,2	,4	30,9	,1	,1	,1	,0	100,0	31,6	20874

¹ MICS indikator 3.11

Sve u svemu, skoro jedna trećina (32 procenta) svih domaćinstava u Republici Srbiji koristi čvrsta goriva za kuvanje. Korišćenje čvrstih goriva je veoma malo zastupljeno u gradskim naseljima (14 procenata), ali je veoma često u ostalim naseljima, gde više od polovine domaćinstava (53 procenta) koristi čvrsta goriva (tabela CH.6). Razlike u pogledu blagostanja i nivoa obrazovanja lica na koje se vodi domaćinstvo takođe su značajne. Podaci pokazuju da je korišćenje čvrstih goriva najmanje zastupljeno u domaćinstvima u Beogradu, kao i u domaćinstvima iz najbogatijeg kvintila. U tabeli se takođe jasno vidi da je drvo najdominantnija vrsta čvrstog goriva koje se koristi za kuvanje.

Samo korišćenje čvrstih goriva slab je pokazatelj zagađenja vazduha u prostorijama pošto je koncentracija jedinjenja različita kada se isto gorivo sagoreva u različitim šporetima ili pećima. Korišćenje zatvorenih šporeta sa dimnjacima svodi na minimum zagađenje u prostorijama, dok otvoreni šporet ili peć bez dimnjaka ili poklopca znači da nema zaštite od štetnog uticaja čvrstih goriva. Podaci o korišćenju čvrstih goriva po mestu kuvanja navedeni su u tabeli CH.7. Većina domaćinstava (88 procenata) koja koriste čvrsta goriva za kuvanje za to ima posebnu prostoriju, tj. kuhinju, dok samo šest procenata kuva u zasebnoj zgradi.

Tabela CH.7: Korišćenje čvrstog goriva, prema mestu kuvanja, Republika Srbija, 2010.

Procentualna raspodela članova domaćinstva u domaćinstvima koja koriste čvrsta goriva, prema mestu kuvanja

	Mesto kuvanja						ukupno	Broj članova domaćinstva u domaćinstvima koja koriste čvrsta goriva
	u posebnoj prostoriji koja se koristi kao kuhinja	negde drugde u kući	u zasebnoj zgradi	napolju	na nekom drugom mestu	nema podataka		
Region								
Beogradski region	84,6	11,7	,4	,3	3,0	,0	100,0	282
Region Vojvodine	81,0	8,5	6,2	,6	3,8	,0	100,0	683
Region Šumadije i Zapadne Srbije	86,5	5,2	7,7	,2	,1	,4	100,0	3353
Region Južne i Istočne Srbije	92,2	3,0	4,6	,0	,0	,2	100,0	2269
Tip naselja								
Gradska	91,9	4,8	2,1	,1	,5	,6	100,0	1649
Ostala	86,4	5,1	7,5	,2	,6	,1	100,0	4939
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo								
Bez obrazovanja	90,4	6,6	,7	2,2	,0	,0	100,0	260
Osnovno	83,2	7,2	8,5	,1	,7	,3	100,0	3618
Srednje	93,5	2,2	3,5	,0	,6	,2	100,0	2496
Više/visoko	95,9	,0	4,1	,0	,0	,0	100,0	213
Kvintili indeksa blagostanja								
Najsiromašniji	83,5	7,8	6,7	,3	1,3	,4	100,0	3063
Drugi	90,8	2,5	6,6	,0	,0	,1	100,0	2359
Srednji	92,3	3,5	4,0	,0	,0	,1	100,0	1051
Četvrti	100,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	109
Najbogatiji	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	7
Ukupno	87,8	5,0	6,1	,2	,6	,2	100,0	6588

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Korišćenje čvrstih goriva u romskim naseljima

Tabela CH.6R: Korišćenje čvrstih goriva, romska naselja, 2010.

Procentualna raspodela članova domaćinstva prema vrsti goriva koja se u domaćinstvu koriste za kuvanje, kao i procenat članova domaćinstva koji žive u domaćinstvima koja koriste čvrsta goriva za kuvanje

	Procenat članova domaćinstva u domaćinstvima koja koriste											Broj članova domaćinstava
	električnu energiju	tečni propan-gas (LPG)	prirodni gas	čvrsta goriva					u domaćinstvu se ne kuva hrana	ukupno	čvrsta goriva za kuvanje ¹	
				ugalj, lignit	drveni ugalj	drvo	slamu, šiblje, travu	ostatke od poljoprivrednih kultura				
Tip naselja												
Gradska	27,5	1,8	,2	,1	,0	69,7	,5	,0	,2	100,0	70,4	5772
Ostala	9,7	2,4	,3	,0	,1	85,5	,4	1,2	,1	100,0	87,2	2515
Obrazovanje majke												
Bez obrazovanja	13,3	,3	,1	,4	,0	84,9	,4	,7	,0	100,0	86,3	998
Osnovno	19,7	1,3	,1	,0	,0	77,6	,6	,4	,2	100,0	78,7	5915
Srednje	39,0	5,2	,6	,0	,3	54,7	,0	,0	,2	100,0	55,0	1308
Kvintili indeksa blagostanja												
Najsiromašniji	3,6	,1	,0	,2	,1	94,2	,5	,6	,6	100,0	95,7	1657
Drugi	7,1	,6	,0	,1	,2	90,9	,2	,7	,1	100,0	92,2	1657
Srednji	12,9	,5	,0	,0	,0	84,5	1,6	,5	,0	100,0	86,6	1658
Četvrti	17,1	2,3	,1	,1	,0	80,2	,0	,0	,0	100,0	80,3	1659
Najbogatiji	70,1	6,3	1,1	,0	,0	22,6	,0	,0	,0	100,0	22,6	1656
Ukupno	22,1	2,0	,2	,1	,1	74,5	,5	,4	,1	100,0	75,5	8288

¹ MICS indikator 3.11

Sve u svemu, tri četvrtine (76 procenata) svih domaćinstava u romskim naseljima u Republici Srbiji koristi čvrsta goriva za kuvanje. Korišćenje čvrstih goriva je manje zastupljeno u gradskim naseljima (70 procenata) nego u ostalim, gde 87 procenata koristi čvrsta goriva (tabela CH.6R). Razlike u pogledu kvintila blagostanja i nivoa obrazovanja lica na koje se vodi domaćinstvo takođe su značajne. Čvrsta goriva se koriste za kuvanje kod 23 procenta domaćinstava u najbogatijem kvintilu u poređenju sa 96 procenata u najsiromašnijem kvintilu.

Samo korišćenje čvrstih goriva slab je pokazatelj zagađenja vazduha u prostorijama, pošto je koncentracija jedinjenja

različita kada se isto gorivo sagoreva u različitim šporetima ili pećima. Korišćenje zatvorenih šporeta sa dimnjacima svodi na minimum zagađenje u prostorijama, dok otvoreni šporet ili peć bez dimnjaka ili poklopca znači da nema zaštite od štetnog uticaja čvrstih goriva. Podaci o korišćenju čvrstih goriva po mestu kuvanja navedeni su u tabeli CH.7R. U romskim naseljima skoro polovina populacije (52 procenta) iz domaćinstava koja koriste čvrsta goriva za kuvanje za to ima posebnu prostoriju, tj. kuhinju, dok 45 procenata kuva u prostoriji koja se koristi za još neku namenu. Oko 64 procenta Roma iz najsiromašnijeg kvintila koji koriste čvrsta goriva za kuvanje žive u kućama u kojima ne postoji zasebna kuhinja.

Tabela CH.7R: Korišćenje čvrstog goriva, prema mestu kuvanja, romska naselja, 2010.

Procentualna raspodela članova domaćinstva u domaćinstvima koja koriste čvrsta goriva, prema mestu kuvanja

	Mesto kuvanja						ukupno	Broj članova domaćinstva u domaćinstvima koja koriste čvrsta goriva
	u posebnoj prostoriji koja se koristi kao kuhinja	negde drugde u kući	u zasebnoj zgradi	napolju	na nekom drugom mestu	nema podataka		
Tip naselja								
Gradska	57,6	40,4	,2	1,1	,3	,4	100,0	4062
Ostala	40,6	52,9	1,9	1,6	2,8	,1	100,0	2194
Obrazovanje majke								
Bez obrazovanja	43,1	51,2	2,0	2,0	1,7	,0	100,0	861
Osnovno	51,7	44,8	,6	1,3	1,3	,3	100,0	4653
Srednje	60,1	38,6	,6	,0	,2	,5	100,0	720
Kvintili indeksa blagostanja								
Najsiromašniji	29,1	63,7	1,4	4,0	1,8	,0	100,0	1586
Drugi	52,6	44,1	,3	1,0	1,9	,0	100,0	1527
Srednji	57,5	41,2	,1	,0	,8	,3	100,0	1436
Četvrti	65,5	32,7	1,3	,0	,4	,1	100,0	1333
Najbogatiji	71,1	24,1	1,4	,0	,0	3,4	100,0	374
Ukupno	51,6	44,8	,8	1,3	1,2	,3	100,0	6256

VII VODA I SANITACIJE

Voda koja je bezbedna za piće predstavlja osnovni preduslov dobrog zdravlja. Zagađena pijaća voda može biti značajan uzrok bolesti kao što su trahom, kolera, tifus i shistosomijaza. Pijaća voda se, takođe, može zagaditi hemijskim, fizičkim i radiološkim sastojcima, koji imaju štetno dejstvo na zdravlje ljudi. Pored njene povezanosti sa bolešću, pristup pijaćoj vodi može biti od važnosti za žene i decu (i to posebno u ostalim naseljima) koji su zaduženi za nošenje vode, i to često na veliku daljinu.

Jedan od Milenijumskih ciljeva razvoja je da se u periodu od 1990. do 2015. upola smanji procenat ljudi bez održivog pristupa vodi bezbednoj za piće i osnovnim sanitarnim prostorijama. Jedan od ciljeva dokumenta „Svet po meri dece” jeste smanjenje, za najmanje jednu trećinu, procenta domaćinstava koja nemaju pristup higijenskim sanitarnim prostorijama i vodi bezbednoj za piće.

Spisak indikatora MICS-a:

Voda

- Korišćenje poboljšanih izvora pijaće vode
- Primena adekvatnih metoda tretiranja vode
- Koliko vremena je potrebno da se dođe do izvora pijaće vode
- Osoba koja donosi pijaću vodu

Uklanjanje otpadnih materija

- Korišćenje poboljšanih sanitarnih prostorija
- Higijensko uklanjanje dečjih fekalija

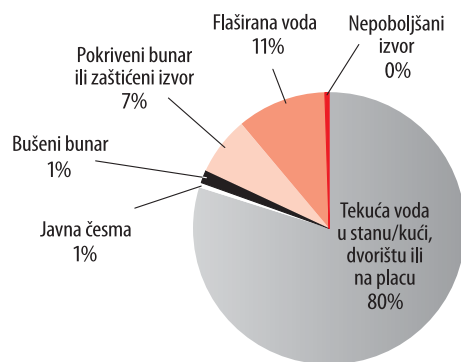
Ukoliko vam je potrebno više informacija i podataka o vodi i uklanjanju otpadnih materija, možete posetiti veb-sajt UNICEF-a: <http://www.childinfo.org/wes.html>.

Korišćenje poboljšanih izvora vode

Procentualna raspodela populacije prema izvoru pijaće vode prikazana je u tabeli WS.1 i grafikonu WS.1. Populacija koja koristi poboljšane izvore pijaće vode je populacija koja koristi jednu od sledećih vrsta snabdevanja: vodu iz vodovoda (tekuću vodu u svom stanu/kući, dvorištu/na placu, javne česme), bušeni bunar, pokriveni bunar, uređeni izvor ili kišnicu. Flaširana voda se smatra poboljšanim izvorom vode samo ako domaćinstvo koristi poboljšani izvor vode i u druge svrhe, kao što je pranje ruku i kuvanje.

Sve u svemu, 100 procenata populacije koristi poboljšane izvore pijaće vode — 100 procenata u gradskim i 99 procenata u ostalim naseljima. Nema velike razlike između regiona, kvintila blagostanja ili nivoa obrazovanja lica na koje se vodi domaćinstvo.

Grafikon WS.1: Procentualna raspodela članova domaćinstva prema glavnom izvoru pijaće vode, Republika Srbija, 2010.

Tabela WS.1: Korišćenje poboljšanih izvora pijaće vode, Republika Srbija, 2010.

Procentualna raspodela članova domaćinstava prema glavnom izvoru pijaće vode i procenat članova koji koriste poboljšanje izvora pijaće vode

¹ MICS indikator 4.1; MCR indikator 7.8

Domaćinstva koja koriste flaširanu vodu kao glavni izvor pijaće vode su klasifikovana u korisnike poboljšanih ili nepoboljšanih izvora pijaće vode prema izvoru vode za druge potrebe kao što su kuvanje ili pranje ruku.

Izvor pijaće vode za populaciju varira prema regionu (tabela WS.1). U Regionu Vojvodine 75 procenata populacije koristi pijaću vodu iz vodovoda koja se sprovodi do stana, a jedan procenat koristi vodu iz vodovoda koja se sprovodi do dvorišta/placa. Drugi najvažniji izvor pijaće vode u Regionu Vojvodine je flaširana voda — 20 procenata. U Regionu Šumadije i Zapadne Srbije, 11 procenata populacije koristi pokrivene bunare.

Tretiranje vode u kući je prikazano u tabeli WS.2. Članovima domaćinstva je postavljeno pitanje na koji način tretiraju vodu kod kuće da bi je učinili bezbednijom za piće. I prokuvavanje, i dodavanje hlora, i procedivanje kroz krpu, i korišćenje filtera za vodu i zagrevanje na suncu smatrani su odgovarajućim tretiranjem pijaće vode. U tabeli se navode podaci o tretiranju vode u svim domaćinstvima i procenat članova domaćinstva koji žive u domaćinstvima koja koriste nepoboljšane izvore vode, ali primenjuju odgovarajuće metode tretiranja vode. Procenat članova domaćinstva u domaćinstvima koja koriste nepoboljšane izvore pijaće vode i primenjuju odgovarajuće metode tretiranja vode iznosi jedan procenat.

Tabela WS.2: Tretiranje vode u domaćinstvu, Republika Srbija, 2010.

Procenat članova domaćinstva prema metodi tretiranja vode u domaćinstvu, a za članove domaćinstva koji koriste nepoboljšane izvore pijaće vode, procenat članova koji koriste odgovarajući metod tretiranja vode

¹ MICS indikator 4.2

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Region	poboljšani			
	tekuća voda			
	u stanu/ kući	u dvorištu/ na placu	kod komšije	javna česma
Beogradski region	81,4	,2	,0	,6
Region Vojvodine	74,6	1,2	,3	,9
Region Šumadije i Zapadne Srbije	77,5	,9	,2	,0
Region Južne i Istočne Srbije	83,1	,6	,0	,8
Tip naselja				
Gradska	84,0	,1	,1	,7
Ostala	72,7	1,6	,2	,4
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo				
Osnovno	75,5	1,4	,1	1,0
Srednje	81,6	,5	,1	,2
Više/visoko	78,1	,0	,2	,8
Kvintili indeksa blagostanja				
Najsiromašniji	67,8	3,6	,7	1,7
Drugi	78,6	,3	,0	,3
Srednji	83,6	,0	,0	,5
Četvrti	86,9	,0	,0	,4
Najbogatiji	77,9	,0	,0	,0
Ukupno	79,0	,8	,1	,6

Region	Metod tretiranja vode			
	ne koristi se nijedan metod	prokuvava- vanje	dodavanje hlora	procedivanje kroz krpu
Beogradski region	92,4	,5	1,0	,0
Region Vojvodine	91,5	,5	,0	,0
Region Šumadije i Zapadne Srbije	96,4	,2	2,1	,0
Region Južne i Istočne Srbije	93,0	,5	3,8	,0
Tip naselja				
Gradska	94,9	,4	,0	,0
Ostala	91,7	,5	3,9	,0
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo				
Osnovno	92,9	,3	3,2	,0
Srednje	94,5	,6	1,3	,0
Više/visoko	92,1	,2	,1	,0
Kvintili indeksa blagostanja				
Najsiromašniji	93,2	,8	3,9	,0
Drugi	92,8	,4	3,1	,0
Srednji	94,7	,6	1,0	,0
Četvrti	93,6	,2	,7	,0
Najbogatiji	92,9	,3	,2	,0
Ukupno	93,5	,4	1,8	,0

Glavni izvori pijaće vode										Ukupno	Procenat članova koji koriste poboljšane izvore pijaće vode ¹	Broj članova domaćinstava
izvori				nepoboljšani izvori								
bušeni bunar	pokriveni bunar	zaštićen / uređen izvor	flaširana voda	nepokriveni bunar	nezaštićeni / neuređeni izvor	kamion / cisterna	flaširana voda	drugo				
,6	3,2	1,0	12,4	,0	,1	,0	,2	,2	100,0	99,4	4193	
,9	,3	,9	20,4	,0	,0	,1	,0	,3	100,0	99,5	5407	
,6	10,8	1,8	7,6	,2	,1	,0	,3	,0	100,0	99,5	5969	
4,0	7,0	1,4	2,7	,2	,0	,0	,0	,0	100,0	99,7	5305	
,3	,2	,8	13,4	,0	,0	,0	,1	,1	100,0	99,8	11501	
3,0	12,2	1,9	7,2	,2	,1	,1	,2	,2	100,0	99,2	9373	
2,7	11,1	1,7	5,6	,4	,0	,0	,1	,3	100,0	99,2	6669	
1,2	3,3	1,4	11,2	,0	,1	,1	,2	,1	100,0	99,6	9870	
,5	,9	,7	18,7	,0	,0	,0	,0	,1	100,0	99,9	3913	
3,1	15,8	1,7	3,9	,6	,1	,1	,4	,5	100,0	98,4	4175	
2,8	9,1	2,3	6,5	,0	,0	,1	,0	,1	100,0	99,8	4178	
1,6	2,8	1,4	9,9	,0	,1	,0	,0	,1	100,0	99,8	4173	
,1	,2	,6	11,7	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	100,0	4173	
,0	,0	,6	21,3	,0	,0	,0	,2	,0	100,0	99,8	4175	
1,5	5,6	1,3	10,6	,1	,0	,0	,1	,1	100,0	99,5	20874	

koji se koristi u domaćinstvu					Broj članova domaćinstava	Procenat članova domaćinstava u domaćinstvima koji koriste nepoboljšane izvore vode i primenjuju odgovarajuće metode tretiranja vode ¹	Broj članova domaćinstava u domaćinstvima koja koriste nepoboljšane izvore pijaće vode
korišćenje filtera za vodu	zagrevanje na suncu	voda je ostavljena da se slegne	drugo	nema podataka / ne zna			
5,6	,0	,1	,4	,2	4193	(0,0)	24
6,4	,0	,9	,7	,1	5407	(0,0)	25
,1	,0	,0	1,1	,3	5969	(3,8)	32
2,2	,0	,2	,3	,1	5305	(*)	16
4,1	,0	,1	,5	,1	11501	(*)	21
2,5	,0	,5	,9	,2	9373	1,6	76
2,1	,0	,6	,9	,1	6669	(0,0)	52
3,1	,0	,2	,3	,1	9870	2,9	42
6,1	,0	,0	1,1	,5	3913	(*)	3
,6	,0	,5	1,2	,0	4175	,0	68
2,2	,0	,4	1,0	,3	4178	(*)	10
2,8	,0	,4	,4	,1	4173	(0,0)	10
5,0	,0	,1	,4	,1	4173	–	–
6,2	,0	,0	,2	,2	4175	(*)	9
3,4	,0	,3	,7	,2	20874	1,3	97

Vreme koje je potrebno da se dođe do vode prikazano je u tabeli WS.3, a osobe koje obično donose vodu navedene su u tabeli WS.4. Napominje se da se ovi rezultati odnose na jednom pređeni put od kuće do izvora pijaće vode i nazad. Podaci o tome koliko puta se taj put pređe u toku jednog dana nisu prikupljeni.

Iz tabele WS.3 vidi se da se u 97 procenata domaćinstava izvor pijaće vode nalazi u stanu. Za jedan procenat svih domaćinstava potrebno je manje od 30 minuta da se dođe do izvora vode i da se voda donese, dok jedan procenat domaćinstava na to potroši 30 minuta i više. Skoro da nema razlike između vremena koje je potrebno za donošenje vode za domaćinstva u gradskim i ostalim naseljima.

Tabela WS.3: Vreme potrebno da se dođe do izvora pijaće vode, Republika Srbija, 2010.

Procentualna raspodela članova domaćinstava prema vremenu koje je potrebno da se ode do izvora pijaće vode, uzme voda i vrati se, za korisnike poboljšanih i nepoboljšanih izvora pijaće vode

Region	Vreme potrebno da se dođe do izvora pijaće vode								Ukupno	Broj članova domaćinstava
	Korisnici poboljšanih izvora pijaće vode				Korisnici nepoboljšanih izvora pijaće vode					
	voda u stanu/kući	manje od 30 minuta	30 minuta ili duže	nema podataka/ne zna	voda u stanu/kući	manje od 30 minuta	30 minuta ili duže	nema podataka/ne zna		
Beogradski region	97,4	,8	1,2	,0	,0	,3	,1	,2	100,0	4193
Region Vojvodine	97,2	1,7	,6	,0	,1	,2	,2	,0	100,0	5407
Region Šumadije i Zapadne Srbije	97,0	1,3	1,1	,1	,5	,0	,0	,0	100,0	5969
Region Južne i Istočne Srbije	98,1	1,0	,5	,0	,1	,1	,1	,0	100,0	5305
Tip naselja										
Gradska	98,0	,9	,9	,0	,0	,0	,1	,1	100,0	11501
Ostala	96,7	1,6	,8	,1	,4	,3	,1	,0	100,0	9373
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo										
Bez obrazovanja	98,9	1,1	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	408
Osnovno	96,5	1,9	,8	,1	,3	,3	,1	,0	100,0	6669
Srednje	97,8	,9	,8	,0	,2	,1	,0	,1	100,0	9870
Više/visoko	97,8	1,0	1,1	,0	,0	,0	,1	,0	100,0	3913
Kvintili indeksa blagostanja										
Najsiromašniji	94,5	3,3	,4	,1	,9	,6	,2	,0	100,0	4175
Drugi	97,4	,9	1,4	,0	,0	,2	,0	,0	100,0	4178
Srednji	97,0	1,1	1,6	,0	,0	,0	,2	,0	100,0	4173
Četvrti	98,9	,5	,6	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	4173
Najbogatiji	99,2	,4	,2	,0	,0	,0	,0	,2	100,0	4175
Ukupno	97,4	1,2	,8	,0	,2	,2	,1	,0	100,0	20874

Iz tabele WS.4 vidi se da u 62 procenta domaćinstava obično odrasli muškarac donosi vodu kada izvor pijaće vode nije u stanu. Odrasle žene donose vodu u 33

procenta slučajeva, dok u preostalim domaćinstvima (jedan procenat) žensko ili muško dete mlađe od 15 godina donosi vodu.

Tabela WS.4: Lica koja donose pijaću vodu, Republika Srbija, 2010.

Procenat domaćinstava bez pijaće vode u prostorijama domaćinstva, kao i procentualna raspodela domaćinstava bez pijaće vode u prostorijama prema licu koje obično donosi pijaću vodu koja se koristi u domaćinstvu

	Procenat domaćinstava bez pijaće vode u prostorijama	Broj domaćinstava	Lica koja obično donose pijaću vodu					ukupno	Broj domaćinstava bez pijaće vode u prostorijama
			odrasla žena	odrasao muškarac	žensko dete mlađe od 15 godina	muško dete mlađe od 15 godina	nema podataka/ne zna		
Region									
Beogradski region	1,7	1376	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	23
Region Vojvodine	2,9	1784	52,0	46,9	,7	,5	,0	100,0	51
Region Šumadije i Zapadne Srbije	2,6	1727	(12,9)	(79,2)	(0,0)	(2,8)	(5,1)	100,0	45
Region Južne i Istočne Srbije	2,1	1506	(52,8)	(46,8)	(0,0)	(0,0)	(0,4)	100,0	32
Tip naselja									
Gradska	1,8	3741	28,8	63,7	,0	,8	6,7	100,0	68
Ostala	3,1	2651	36,2	61,5	,4	1,5	,5	100,0	83
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo									
Osnovno	3,1	2035	37,8	56,1	,0	2,4	3,7	100,0	63
Srednje	2,1	2888	26,8	67,8	,6	,4	4,4	100,0	60
Više/visoko	1,9	1285	(29,3)	(70,7)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	100,0	25
Kvintili indeksa blagostanja									
Najsiromašniji	4,2	1538	41,5	52,6	,0	2,7	3,2	100,0	65
Drugi	2,5	1165	(27,5)	(70,0)	(1,2)	(0,0)	(1,3)	100,0	29
Srednji	2,9	1245	(28,1)	(71,5)	(0,0)	(0,0)	(0,4)	100,0	36
Četvrti	1,1	1213	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	13
Najbogatiji	,7	1231	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	8
Ukupno	2,4	6392	32,9	62,4	,2	1,2	3,3	100,0	150

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Korišćenje poboljšanih izvora vode u romskim naseljima

Tabela WS.1R: Korišćenje poboljšanih izvora pijaće vode, romska naselja, 2010.

Procentualna raspodela članova domaćinstava prema glavnom izvoru pijaće vode i procenat članova koji koriste poboljšanje izvora pijaće vode

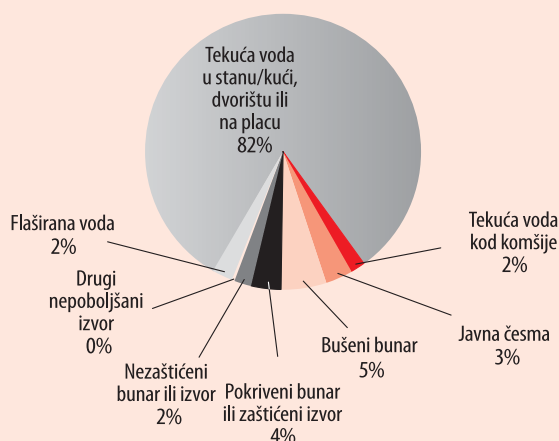
Tip naselja	poboljšani			
	tekuća voda			
	u stanu/kući	u dvorištu/ na placu	kod komšije	javna česma
Gradska	83,1	8,9	1,3	2,5
Ostala	42,6	15,4	2,6	4,7
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo				
Bez obrazovanja	43,2	29,3	2,5	7,0
Osnovno	70,9	9,8	1,7	3,0
Srednje	90,4	2,1	,9	,9
Kvintili indeksa blagostanja				
Najsiromašniji	13,4	40,3	4,2	13,1
Drugi	62,9	13,0	4,0	1,3
Srednji	92,1	,8	,2	,4
Četvrti	91,3	,3	,0	,7
Najbogatiji	94,4	,0	,0	,3
Ukupno	70,8	10,9	1,7	3,2

¹ MICS indikator 4.1; MCR indikator 7.8

Sve u svemu, 98 procenata populacije u romskim naseljima koristi poboljšani izvor pijaće vode — 99 procenata u gradskim i 96 procenata u ostalim naseljima.

Raspoloživost poboljšanih izvora pijaće vode varira prema indeksu blagostanja (tabela WS.1R). Kod populacije iz najsiromašnijih domaćinstava u romskim naseljima 94 procenta koristi poboljšane izvore pijaće vode. Korišćenje poboljšanih izvora vode direktno je proporcionalno porastu indeksa blagostanja. Procenat populacije u romskim naseljima koja koristi pijaću vodu iz vodovoda, koja se sprovodi do njihove kuće, iznosi 71 procenat. Ali 11 procenata koristi vodu iz vodovoda koja se sprovodi do njihovog dvorišta/placa, pet procenata koristi bušene bunare, tri procenta koristi javne česme, a tri procenta koristi pokrivene bunare. Populacija koja koristi nepoboljšane izvore vode uglavnom koristi nepokrivene/neuređene izvore ili bunare.

Grafikon WS.1R: Procentualna raspodela članova domaćinstva prema glavnom izvoru pijaće vode, romska naselja, 2010.

Glavni izvori pijaće vode									Ukupno	Procenat članova koji koriste poboljšane izvore pijaće vode ¹	Broj članova domaćinstava
izvori				nepoboljšani izvori							
bušeni bunar	pokriveni bunar	zaštićen / uređen izvor	flaširana voda	nepokriveni bunar	nezaštićeni / neuređeni izvor	površinska voda (reka, potok, brana, jezero, bare, kanal, irigacioni kanal)	drugo				
,1	,2	,0	2,5	,0	1,3	,1	,0	100,0	98,6	5772	
17,2	9,1	2,0	2,2	2,0	1,8	,0	,5	100,0	95,7	2515	
9,5	4,9	,1	2,0	1,2	,3	,0	,0	100,0	98,5	998	
5,6	3,0	,8	2,2	,6	2,0	,1	,2	100,0	97,1	5915	
,9	1,0	,2	3,3	,2	,2	,0	,0	100,0	99,6	1308	
14,1	7,0	1,5	,1	1,7	4,0	,4	,1	100,0	93,8	1657	
7,4	3,7	1,5	1,2	1,2	3,3	,0	,6	100,0	94,9	1657	
3,4	1,9	,0	1,1	,1	,0	,0	,0	100,0	99,9	1658	
1,4	1,5	,1	4,8	,0	,0	,0	,0	100,0	100,0	1659	
,1	,5	,0	4,7	,0	,0	,0	,0	100,0	100,0	1656	
5,3	2,9	,6	2,4	,6	1,5	,1	,1	100,0	97,7	8288	

Tabela WS.2R: Tretiranje vode u domaćinstvu, romska naselja, 2010.

Procenat članova domaćinstva prema metodu tretiranja vode u domaćinstvu, a za članove domaćinstva koji koriste nepoboljšane izvore pijaće vode, procenat članova koji koriste odgovarajući metod tretiranja vode

Tip naselja	Metod tretiranja vode koji se koristi u domaćinstvu									Broj članova domaćinstava	Procenat članova domaćinstva u domaćinstvima koja koriste nepoboljšane izvore vode i primenjuju odgovarajuće metode tretiranja vode ¹	Broj članova domaćinstva u domaćinstvima koja koriste nepoboljšane izvore pijaće vode
	ne koriste se nijedan metod	prokuvanje	dodavanje hlora	proceđivanje kroz krpu	korišćenje filtera za vodu	zagrevanje na suncu	voda je ostavljena da se slegne	drugo	nema podataka/ ne zna			
Gradska	98,7	,8	,0	,0	,4	,0	,1	,1	,0	5772	,0	82
Ostala	97,9	,4	,3	,5	,1	,0	1,1	,0	,0	2515	,0	108
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo												
Bez obrazovanja	97,9	,6	,8	,0	,0	,0	,7	,0	,0	998	(*)	15
Osnovno	98,7	,7	,0	,2	,1	,0	,4	,0	,0	5915	,0	170
Srednje	98,0	,6	,0	,0	1,4	,0	,0	,0	,0	1308	(*)	5
Kvintili indeksa blagostanja												
Najsiromašniji	99,3	,6	,0	,0	,0	,0	,2	,0	,0	1657	,0	103
Drugi	97,0	,9	,5	,7	,2	,0	1,2	,0	,0	1657	,0	85
Srednji	98,7	1,3	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	1658	(*)	1
Četvrti	99,1	,5	,0	,0	,0	,0	,3	,2	,0	1659	(*)	1
Najbogatiji	98,2	,3	,0	,0	1,3	,0	,2	,0	,0	1656	.	.
Ukupno	98,5	,7	,1	,1	,3	,0	,4	,0	,0	8288	,0	189

¹ MICS indikator 4.2

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Vreme koje je potrebno da se donese voda prikazano je u tabeli WS.3R, a osobe koje obično donose vodu navedene su u tabeli WS.4R. Napominje se da se ovi rezultati odnose na jednom pređeni put od kuće do izvora pijaće vode i nazad. Podaci o tome koliko puta se taj put pređe u toku jednog dana nisu prikupljeni.

Iz tabele WS.3R vidi se da se u 93 procenta domaćinstava izvor pijaće vode nalazi u stanu. U najsiromašnijem kvintilu, tri četvrtine članova domaćinstva imaju vodu

u svojim prostorijama (75 procenata). S druge strane, 97 procenata domaćinstava u gradskim naseljima i 85 procenata u ostalim naseljima imaju vodu u stanu/kući. Za četiri procenta svih domaćinstava potrebno je manje od 30 minuta da se dođe do izvora vode i da se voda donese, dok jedan procenat domaćinstava na to potroši 30 minuta ili više. Članovima domaćinstva iz najsiromašnijeg kvintila, koji žive u ostalim naseljima, treba više vremena da donesu vodu do svojih domaćinstava.

Tabela WS.3R: Vreme potrebno da se dođe do izvora pijaće vode, romska naselja, 2010.

Procentualna raspodela članova domaćinstva prema vremenu koje je potrebno da se ode do izvora pijaće vode, uzme voda i vrati se, za korisnike poboljšanih i nepoboljšanih izvora pijaće vode

	Vreme potrebno da se dođe do izvora pijaće vode								Ukupno	Broj članova domaćinstava
	korisnici poboljšanih izvora pijaće vode				korisnici nepoboljšanih izvora pijaće vode					
	voda u stanu/kući	manje od 30 minuta	30 minuta ili duže	nema podataka/ne zna	voda u stanu/kući	manje od 30 minuta	30 minuta ili duže	nema podataka/ne zna		
Tip naselja										
Gradska	96,5	1,7	,4	,1	,0	1,3	,0	,0	100,0	5772
Ostala	85,3	7,6	2,7	,1	1,7	2,1	,1	,4	100,0	2515
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo										
Bez obrazovanja	89,0	7,0	2,6	,0	1,2	,3	,0	,0	100,0	998
Osnovno	92,4	3,7	1,0	,1	,6	2,0	,1	,2	100,0	5915
Srednje	98,8	,2	,6	,0	,0	,4	,0	,0	100,0	1308
Kvintili indeksa blagostanja										
Najsiromašnji	74,7	14,8	4,0	,3	1,6	4,2	,3	,1	100,0	1657
Drugi	92,3	2,1	,5	,0	1,1	3,4	,0	,6	100,0	1657
Srednji	99,5	,0	,4	,0	,1	,0	,0	,0	100,0	1658
Četvrti	99,1	,5	,3	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	1659
Najbogatiji	99,7	,0	,3	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	1656
Ukupno	93,1	3,5	1,1	,1	,6	1,5	,1	,1	100,0	8288

Iz tabele WS.4R vidi se da u 50 procenata domaćinstava obično odrasla žena donosi vodu kada izvor pijaće vode nije u stanu. Odrasli muškarci donose vodu u 39

procenata slučajeva, dok u preostalim domaćinstvima muško dete mlađe od 15 godina donosi vodu u šest procenata, a žensko dete u tri procenta svih slučajeva.

Tabela WS.4R: Lica koja donose pijaću vodu, romska naselja, 2010.

Procenat domaćinstava bez pijaće vode u okviru prostorija domaćinstva, kao i procentualna raspodela domaćinstava bez pijaće vode u okviru prostorija prema licu koje obično donosi pijaću vodu koja se koristi u domaćinstvu

	Procenat domaćinstava bez pijaće vode u prostorijama	Broj domaćinstava	Lica koja obično donose pijaću vodu					ukupno	Broj domaćinstava bez pijaće vode u prostorijama
			odrasla žena	odrasao muškarac	žensko dete mlađe od 15 godina	muško dete mlađe od 15 godina	nema podataka/ ne zna		
Tip naselja									
Gradska	3,4	1199	32,6	50,2	8,6	6,3	2,3	100,0	41
Ostala	13,2	512	60,7	32,1	,0	6,5	,8	100,0	68
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo									
Bez obrazovanja	9,1	210	(51,4)	(25,5)	(3,4)	(19,7)	(0,0)	100,0	19
Osnovno	7,2	1204	49,3	42,0	3,3	3,7	1,7	100,0	86
Srednje	1,2	280	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	3
Kvintili indeksa blagostanja									
Najsiromašniji	24,3	341	48,6	37,0	4,2	8,4	1,8	100,0	83
Drugi	5,9	355	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	21
Srednji	,3	350	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	1
Četvrti	,9	342	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	3
Najbogatiji	,3	324	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	1
Ukupno	6,4	1711	50,0	39,0	3,2	6,4	1,3	100,0	109

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Korišćenje poboljšanih načina uklanjanja otpadnih materija

Neodgovarajuće uklanjanje tečnih otpadnih materija (fekalija) i neadekvatni uslovi za obavljanje lične higijene povezuju su s nizom bolesti, uključujući dijareju i dečju paralizu (poliomijelitis). Poboljšanjem sanitarnih uslova može se smanjiti broj slučajeva obolevanja od dijareje za više od jedne trećine i mogu se značajno smanjiti loši uticaji po zdravlje u vidu drugih poremećaja koji su uzrok smrti i bolesti miliona dece u zemljama u razvoju.

Poboljšane sanitarne prostorije definišu se kao prostorije u kojima se na higijenski način uklanjaju tečne otpadne materije bez ljudskog kontakta. U poboljšane sanitarne prostorije za uklanjanje tečnih otpadnih materija spadaju: nužnik na ispiranje vodom sa priključkom na kanalizacione

cevi, septičku jamu ili jamu poljskog WC-a; ventilisani pokriveni poljski WC, pokriveni poljski WC i ekološki (suvi) toalet. Podaci o korišćenju poboljšanih sanitarnih uslova u Republici Srbiji u ovom izveštaju navode se u tabelama WS.5 i WS.5R.

Međutim, pretpostavlja se da zajedničko korišćenje poboljšanih sanitarnih prostorija ugrožava njihovu bezbednost pa se one klasifikuju kao nepoboljšane, a u kontekstu ovog izveštaja (tabele WS.6, WS.6R, WS.8 i WS.8R) i kao indikator sprovođenja Milenijumskih ciljeva razvoja.

U Republici Srbiji 98 procenata populacije živi u domaćinstvima koja koriste poboljšane sanitarne prostorije (tabela WS.5);

Tabela WS.5: Vrste sanitarnih prostorija, Republika Srbija, 2010.

Procentualna raspodela članova domaćinstava prema vrsti nužnika/toaleta koji se koristi u domaćinstvu

Region	Vrsta nužnika/toaleta koji se koristi u domaćinstvu											Ukupno	Broj članova domaćinstava
	poboljšane sanitarne prostorije						nepoboljšane sanitarne prostorije						
	nužnik na ispiranje/polivanje sa priključkom na				ventilisani pokriveni poljski WC	pokriveni poljski WC	nužnik na ispiranje/polivanje sa priključkom na nešto drugo	nepokriveni poljski WC	drugo	nema podataka	nema nužnika/toaleta		
	kanalizacioni sistem	septičku jamu	jamu poljskog WC-a	nepoznato meso/nije siguran/ne zna									
Beogradski region	73,4	23,8	,2	,1	,0	1,8	,4	,0	,0	,2	,0	100,0	4193
Region Vojvodine	46,4	49,2	,1	,0	,0	4,0	,1	,1	,0	,0	,0	100,0	5407
Region Šumadije i Zapadne Srbije	49,3	42,3	1,2	,5	,4	2,7	3,6	,1	,0	,0	,0	100,0	5969
Region Južne i Istočne Srbije	55,4	36,4	,8	,0	,6	5,4	1,2	,1	,0	,0	,1	100,0	5305
Tip naselja													
Gradska	85,5	13,0	,1	,3	,0	1,0	,1	,0	,0	,1	,0	100,0	11501
Ostala	17,5	70,6	1,2	,0	,6	6,7	3,1	,2	,0	,0	,0	100,0	9373
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo													
Osnovno	30,3	56,6	1,6	,1	,6	7,2	3,2	,1	,0	,1	,1	100,0	6669
Srednje	61,0	35,8	,1	,2	,2	2,0	,7	,1	,0	,0	,0	100,0	9870
Više/visoko	84,2	15,5	,0	,2	,0	,1	,0	,0	,0	,1	,0	100,0	3913
Kvintili indeksa blagostanja													
Najsiromašniji	14,1	59,3	2,5	,2	1,4	17,1	4,8	,3	,0	,0	,2	100,0	4175
Drugi	25,4	70,7	,4	,4	,0	,7	2,4	,0	,0	,0	,0	100,0	4178
Srednji	51,2	48,7	,0	,0	,0	,0	,1	,0	,0	,0	,0	100,0	4173
Četvrti	85,1	14,6	,1	,2	,0	,0	,0	,0	,0	,1	,0	100,0	4173
Najbogatiji	98,9	1,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,1	,0	100,0	4175
Ukupno	54,9	38,9	,6	,2	,3	3,5	1,5	,1	,0	,0	,0	100,0	20874

skoro 100 procenata (99,8 procenata) u gradskim naseljima i 97 procenata u ostalim naseljima. Ljudi koji žive u Regionu Šumadije i Zapadne Srbije ređe nego ljudi koji žive u drugim regionima koriste poboljšane prostorije (96 procenata).

Iz tabele se može videti da je korišćenje poboljšanih sanitarnih prostorija u korelaciji sa indeksom blagostanja zato što oko pet procenata članova domaćinstava iz najsiromašnijeg i dva procenta iz drugog kvintila koriste nepoboljšane sanitarne prostorije. U ostalim naseljima ljudi uglavnom koriste nužnik na ispiranje sa priključkom na septičku jamu (71 procenat). Nasuprot tome, najčešće korišćene prostorije u gradskim naseljima jesu nužnici na ispiranje sa priključkom na kanalizacioni sistem (86 procenata). Uočeno je da je korišćenje nužnika sa priključkom na septičku jamu u obrnutoj korelaciji sa nivoom obrazovanja lica na koje se vodi domaćinstvo i indeksom blagostanja. Ta činjenica ne iznenađuje zato što obrazovanija i bogatija populacija obično živi u gradskim naseljima, gde je bolje razvijena kanalizaciona mreža.

Pristup vodi bezbednoj za piće i osnovnim sanitarnim uslovima meri se procentom populacije koja koristi poboljšane sanitarne prostorije. U Milenijumskim ciljevima razvoja i Zajedničkom programu SZO-a/ UNICEF-a za praćenje snabdevanja vodom i uklanjanja otpadnih materija, domaćinstva se klasifikuju kao domaćinstva koja koriste nepoboljšane sanitarne prostorije ukoliko koriste sanitarne prostorije koje bi inače bile prihvatljive, ali ih zajednički koriste dva domaćinstva ili više njih, ili koriste javni toalet.

Kao što se vidi iz tabele WS.6, procenat populacije koja koristi poboljšane sanitarne prostorije koje se ne dele sa drugim domaćinstvom iznosi 98. Ukupno, 99 procenata populacije u gradskim naseljima samostalno koristi poboljšane toalete, dok ta cifra iznosi 96 procenata u ostalim naseljima. Sveukupno gledano, dva procenta članova domaćinstva u najsiromašnijim domaćinstvima zajednički koristi sanitarne prostorije s nekim drugim domaćinstvom/domaćinstvima.

Tabela WS.6: Korišćenje i zajedničko korišćenje sanitarnih prostorija, Republika Srbija, 2010.

Procentualna raspodela članova domaćinstava prema korišćenju privatnih, javnih ili zajedničkom korišćenju sanitarnih prostorija, prema korisnicima poboljšanih i nepoboljšanih sanitarnih prostorija

	Korisnici poboljšanih sanitarnih prostorija				Korisnici nepoboljšanih sanitarnih prostorija		Nema nužnika/toaleta	Ukupno	Broj članova domaćinstava
	sanitarne prostorije koriste samo jedno domaćinstvo ¹	javni toalet	zajedničke prostorije koristi		sanitarne prostorije koristi samo jedno domaćinstvo	javni toalet			
			pet domaćinstava ili manje	više od pet domaćinstava					
Region									
Beogradski region	98,3	,5	,7	,0	,6	,0	,0	100,0	4193
Region Vojvodine	99,3	,0	,4	,0	,2	,0	,0	100,0	5407
Region Šumadije i Zapadne Srbije	95,9	,1	,3	,0	3,6	,1	,0	100,0	5969
Region Južne i Istočne Srbije	98,1	,0	,2	,3	1,3	,0	,1	100,0	5305
Tip naselja									
Gradska	99,0	,2	,4	,2	,2	,0	,0	100,0	11501
Ostala	96,4	,0	,4	,0	3,2	,0	,0	100,0	9373
Nivo obrazovanja lica na koje se vodi domaćinstvo									
Osnovno	95,5	,0	,7	,2	3,4	,1	,1	100,0	6669
Srednje	98,8	,2	,2	,0	,8	,0	,0	100,0	9870
Više/visoko	99,8	,1	,1	,0	,0	,1	,0	100,0	3913
Kvintil indeksa blagostanja									
Najsiromašniji	92,6	,0	1,6	,4	5,1	,0	,2	100,0	4175
Drugi	97,5	,1	,1	,0	2,3	,1	,0	100,0	4178
Srednji	99,7	,0	,2	,0	,1	,0	,0	100,0	4173
Četvrti	99,5	,4	,0	,0	,1	,0	,0	100,0	4173
Najbogatiji	99,8	,1	,0	,0	,1	,0	,0	100,0	4175
Ukupno	97,8	,1	,4	,1	1,5	,0	,0	100,0	20874

¹ MICS indikator 4.3; MCR indikator 7.9

Higijensko uklanjanje dečjih fekalija je kad dete koristi toalet ili kada se dečja stolica baca/ispira u toalet ili nužnik. Podaci o uklanjanju fekalija dece uzrasta od

0 do 2 godine navedeni su u tabeli WS.7. Procenat dece čija je stolica higijenski uklonjena iznosi 26 procenata u Republici Srbiji.

Tabela WS.7: Uklanjanje dečjih fekalija, Republika Srbija, 2010.

Procentualna raspodela dece starosti 0–2 godine prema mestu uklanjanja dečjih fekalija, kao i procenat dece starosti 0–2 godine čija je stolica higijenski uklonjena poslednji put kada je dete imalo stolicu

	Mesto uklanjanja dečjih fekalija							Procenat dece čija je stolica higijenski uklonjena ¹	Broj dece starosti 0–2 godine	
	dete je koristilo toalet/nužnik	bačene/isprane u toalet ili nužnik	bačene/isprane u rov ili kanal	bačene u smeće	zakopane	drugo	nema podataka/ne zna			ukupno
Vrsta sanitarnih uslova u stanu/kući*										
Poboljšani	10,0	15,5	,3	72,7	,0	,0	1,4	100,0	25,5	1927
Nepoboljšani	(17,1)	(20,3)	(6,2)	(56,4)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	100,0	(37,4)	39
Region										
Beogradski region	6,2	15,1	,3	77,5	,0	,0	0,9	100,0	21,2	359
Region Vojvodine	11,5	18,2	,5	68,9	,1	,0	0,5	100,0	29,8	574
Region Šumadije i Zapadne Srbije	9,2	15,4	,7	72,3	,0	,1	2,1	100,0	24,6	525
Region Južne i Istočne Srbije	12,4	13,0	,0	72,8	,0	,0	1,8	100,0	25,5	510
Tip naselja										
Gradska	10,0	15,0	,5	73,3	,0	,0	1,2	100,0	25,0	1047
Ostala	10,3	16,2	,3	71,3	,1	,0	1,5	100,0	26,6	921
Obrazovanje majke										
Osnovno	13,1	22,2	,3	63,4	,2	,0	0,8	100,0	35,3	296
Srednje	9,9	14,4	,5	73,2	,0	,0	1,9	100,0	24,3	1116
Više/visoko	9,5	14,9	,2	74,8	,0	,1	0,6	100,0	24,4	533
Kvintili indeksa blagostanja										
Najsiromašniji	7,6	20,3	,6	69,5	,2	,0	1,5	100,0	27,8	394
Drugi	10,2	10,9	,0	76,7	,0	,0	2,0	100,0	21,1	344
Srednji	12,3	18,1	,3	68,8	,0	,0	,5	100,0	30,4	334
Četvrti	10,2	14,0	,3	74,3	,0	,0	1,2	100,0	24,1	388
Najbogatiji	10,7	14,6	,6	72,5	,0	,1	1,4	100,0	25,4	507
Ukupno	10,2	15,6	,4	72,4	,0	,0	1,3	100,0	25,7	1968

¹ MICS indikator 4.4

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

* Kategorija „ostavljene na otvorenom“ nije prikazana u tabeli zbog malog broja slučajeva (manje od 25 neponderisanih slučajeva).

U izveštaju za 2008. godinu¹², u okviru Zajedničkog programa za praćenje, predstavljen je novi način prikazivanja podataka koji se odnose na dezagregirane podatke o pijaćoj vodi i uklanjanje otpadnih materija i njihovo prikazivanje u formatu tzv. *stepena*. Ovo omogućava analizu trendova u tri kategorije za pijaću vodu i u četiri kategorije za uklanjanje otpadnih materija. Kada je u pitanju uklanjanje otpadnih materija, to omogućava uvid u podatke o populaciji koja nema nikakve sanitarne uslove, populaciji koja koristi nepoboljšane sanitarne uslove definisane u Zajedničkom programu za praćenje, populaciji koja

zajednički koristi toalete koji su inače prihvatljivi, kao i populaciji koja koristi poboljšane sanitarne prostorije. U tabeli WS.8 populacija u domaćinstvima se rangira prema kategorijama koje se odnose na pijaću vodu i uklanjanje otpadnih materija. U tabeli se navodi i procenat članova domaćinstva koji koriste poboljšane izvore pijaće vode i koji na higijenski način uklanjaju tečne otpadne materije. U Republici Srbiji 100 procenata populacije koristi poboljšanu pijaću vodu, 98 procenata koristi poboljšane sanitarne prostorije, a 97 procenata koristi i poboljšanu pijaću vodu i poboljšane sanitarne prostorije.

Tabela WS.8: Stepeni korišćenja pijaće vode i uklanjanja otpadnih materija, Republika Srbija, 2010.

Procenat članova domaćinstava prema stepenima koji se odnose na korišćenje pijaće vode i uklanjanje otpadnih materija

Region	Procenat članova domaćinstava koja koriste										Broj članova domaćinstava
	poboljšanu pijaću vodu ¹		nepoboljšanu pijaću vodu	ukupno	poboljšane sanitarne prostorije ²	nepoboljšane sanitarne prostorije			ukupno	poboljšane izvore pijaće vode i poboljšane sanitarne prostorije	
	spровodi se do stana/kuće, do placa ili dvorišta	drugi poboljšani izvori				zajednički korišćene poboljšane sanitarne prostorije	nepoboljšane prostorije	nema nužnika/toaleta			
Beogradski region	94,6	4,8	,6	100,0	98,3	1,1	,6	,0	100,0	97,7	4193
Region Vojvodine	97,5	2,1	,5	100,0	99,3	,5	,2	,0	100,0	98,9	5407
Region Šumadije i Zapadne Srbije	85,4	14,1	,5	100,0	95,9	,4	3,7	,0	100,0	95,4	5969
Region Južne i Istočne Srbije	86,8	12,9	,3	100,0	98,1	,5	1,3	,1	100,0	97,9	5305
Tip naselja											
Gradska	98,4	1,4	,2	100,0	99,0	,7	,2	,0	100,0	98,9	11501
Ostala	81,3	17,9	,8	100,0	96,4	,4	3,2	,0	100,0	95,6	9373
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo											
Osnovno	82,8	16,4	,8	100,0	95,5	1,0	3,4	,1	100,0	94,7	6669
Srednje	93,5	6,1	,4	100,0	98,8	,4	,8	,0	100,0	98,4	9870
Više/visoko	97,8	2,2	,1	100,0	99,8	,2	,1	,0	100,0	99,7	3913
Kvintili indeksa blagostanja											
Najsiromašniji	77,4	21,0	1,6	100,0	92,6	2,0	5,1	,2	100,0	91,1	4175
Drugi	84,9	14,9	,2	100,0	97,5	,1	2,4	,0	100,0	97,3	4178
Srednji	93,4	6,4	,2	100,0	99,7	,2	,1	,0	100,0	99,5	4173
Četvrti	98,8	1,2	,0	100,0	99,5	,4	,1	,0	100,0	99,5	4173
Najbogatiji	99,1	,6	,2	100,0	99,8	,1	,1	,0	100,0	99,6	4175
Ukupno	90,7	8,8	,5	100,0	97,8	,6	1,6	,0	100,0	97,4	20874

¹ MICS indikator 4.1; MCR indikator 7.8

² MICS indikator 4.3; MCR indikator 7.9

¹² WHO/UNICEF JMP (2008), MDG assessment report — http://www.wssinfo.org/download?id_document=1279

Korišćenje poboljšanih načina uklanjanja otpadnih materija u romskim naseljima

Kada se saberu svi poboljšani sanitarni uslovi, 92 procenta populacije u romskim naseljima živi u domaćinstvima koja koriste poboljšane sanitarne uslove (tabela WS.5R) — 96 procenta u gradskim naseljima i 83 procenta u ostalim naseljima. U ostalim naseljima populacija uglavnom koristi pokriveni poljski WC (48 procenta). Nasuprot tome, u gradskim naseljima najčešće se koristi nužnik na ispiranje sa priključkom

na kanalizacione cevi (58 procenta). Iz tabele se može zaključiti da je korišćenje poboljšanih sanitarnih uslova u korelaciji sa statusom blagostanja domaćinstva i nivoom obrazovanja lica na koje se vodi domaćinstvo. Članovi najsiromašnijih domaćinstava u romskim naseljima ređe koriste poboljšane sanitarne prostorije (81 procent), dok je to slučaj kod 96 procenta članova najbogatijih domaćinstava.

Tabela WS.5R: Vrste sanitarnih prostorija, romska naselja, 2010.

Procentualna raspodela članova domaćinstava prema vrsti nužnika/toaleta koji se koristi u domaćinstvu

	Vrsta nužnika/toaleta koji se koristi u domaćinstvu											Ukupno	Broj članova domaćinstava
	poboljšane sanitarne prostorije					nepoboljšane sanitarne prostorije							
	Nužnik na ispiranje/polivanje sa priključkom na				ventilisani pokriveni poljski WC	pokriveni poljski WC	nužnik na ispiranje/polivanje sa priključkom na nešto drugo	nepokriveni poljski WC	drugo	nema podataka	nema nužnika/toaleta		
kanalizacioni sistem	septičku jamu	jamu poljskog WC-a	nepoznato mesto/nije siguran/ne zna										
Tip naselja													
Gradska	58,0	16,0	1,2	,3	,0	20,0	2,4	,8	,0	,7	,6	100,0	5772
Ostala	7,8	26,7	,2	,1	,2	47,9	7,0	3,8	,0	,0	6,3	100,0	2515
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo													
Bez obrazovanja	17,5	12,5	2,1	,7	,0	52,7	3,7	5,6	,0	,2	5,1	100,0	998
Osnovno	43,4	17,5	,9	,2	,0	29,1	4,4	1,4	,0	,6	2,4	100,0	5915
Srednje	56,3	33,0	,0	,0	,4	8,8	1,1	,1	,0	,2	,2	100,0	1308
Kvintili indeksa blagostanja													
Najsiromašnji	2,9	3,2	,7	,7	,0	73,5	1,9	6,4	,1	,1	10,5	100,0	1657
Drugi	21,4	16,4	2,4	,3	,0	52,4	4,0	1,9	,0	,0	1,1	100,0	1657
Srednji	52,9	24,3	1,2	,2	,3	13,6	6,5	,2	,0	,7	,2	100,0	1658
Četvrti	69,9	23,5	,0	,0	,0	2,6	4,0	,0	,0	,0	,0	100,0	1659
Najbogatiji	66,6	28,9	,1	,0	,0	,5	2,4	,0	,0	1,5	,0	100,0	1656
Ukupno	42,8	19,3	,9	,2	,1	28,5	3,8	1,7	,0	,5	2,3	100,0	8288

Kao što je prikazano u tabeli WS.6R, 85 procenata populacije u romskim naseljima samostalno koristi poboljšane sanitarne prostorije. Gradska domaćinstva češće samostalno koriste poboljšane sanitarne prostorije nego domaćinstva u ostalim naseljima (89 procenata naspram 75 procenata). Oko

sedam procenata populacije koja koristi poboljšane sanitarne prostorije zajednički ih koristi sa drugim domaćinstvima. Situacija je veoma loša kod članova iz najsiromašnijih domaćinstava, gde 19 procenata zajednički koristi sanitarne prostorije sa osobama iz drugih domaćinstava.

Tabela WS.6R: Korišćenje i zajedničko korišćenje sanitarnih prostorija, romska naselja, 2010.

Procentualna raspodela članova domaćinstava prema korišćenju privatnih i javnih sanitarnih prostorija i zajedničkom korišćenju tih prostorija, prema korisnicima poboljšanih i nepoboljšanih sanitarnih prostorija

	Korisnici poboljšanih sanitarnih prostorija				Korisnici nepoboljšanih sanitarnih prostorija				Nema nužnika/toaleta	Ukupno	Broj članova domaćinstava
	sanitarne prostorije koristi samo jedno domaćinstvo ¹	javni toalet	zajedničke prostorije koristi		sanitarne prostorije koristi samo jedno domaćinstvo	javni toalet	zajedničke prostorije koristi				
			pet domaćinstava ili manje	više od pet domaćinstava			pet domaćinstava ili manje	više od pet domaćinstava			
Tip naselja											
Gradska	89,3	,2	5,1	,9	3,7	,0	,1	,1	,6	100,0	5772
Ostala	75,1	,2	7,6	,0	8,8	1,4	,3	,3	6,3	100,0	2515
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo											
Bez obrazovanja	70,4	,8	9,6	4,6	5,9	2,6	,6	,4	5,1	100,0	998
Osnovno	84,9	,1	6,0	,1	6,1	,1	,1	,1	2,4	100,0	5915
Srednje	96,0	,0	2,5	,0	1,3	,0	,0	,1	,2	100,0	1308
Kvintili indeksa blagostanja											
Najsiromašniji	61,4	,8	15,7	3,0	5,4	2,1	,4	,7	10,5	100,0	1657
Drugi	83,4	,2	9,4	,0	5,8	,0	,1	,0	1,1	100,0	1657
Srednji	89,6	,0	2,8	,0	7,4	,0	,0	,0	,2	100,0	1658
Četvrti	94,8	,0	1,2	,0	3,9	,0	,1	,0	,0	100,0	1659
Najbogatiji	95,9	,0	,2	,0	3,9	,0	,0	,0	,0	100,0	1656
Ukupno	85,0	,2	5,9	,6	5,3	,4	,1	,1	2,3	100,0	8288

¹ MICS indikator 4.3; MCR indikator 7.9

Bezbedno uklanjanje dečjih fekalija je kad dete koristi toalet ili kada se dečja stolica baca/ispira u toalet ili nužnik. Podaci o uklanjanju fekalija dece uzrasta od 0

do 2 godine navedeni su u tabeli WS.7R. Procenat dece čija je stolica bezbedno uklonjena iznosi 13 procenata u romskim naseljima.

Tabela WS.7R: Uklanjanje dečjih fekalija, romska naselja, 2010.

Procentualna raspodela dece starosti 0–2 godine prema mestu uklanjanja dečjih fekalija, kao i procenat dece starosti 0–2 godine čija je stolica bezbedno uklonjena poslednji put kada je dete imalo stolicu

	Mesto uklanjanja dečjih stolica							Procenat dece čija je stolica bezbedno uklonjena ¹	Broj dece starosti 0–2 godine	
	dete je koristilo toalet/nužnik	bačene/isprane u toalet ili nužnik	bačene/isprane u rov ili kanal	bačene u smeće	zakopane	drugo	nema podataka/ne zna			ukupno
Vrsta sanitarnih uslova u stanu/kući										
Poboljšani	4,2	10,0	3,2	80,4	,0	,2	1,2	100,0	14,2	878
Nepoboljšani	(0,8)	(2,6)	(7,6)	(84,3)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	100,0	(3,4)	51
Obavljanje nužde na otvorenom	(2,1)	(0,0)	(2,4)	(79,9)	(0,0)	(0,0)	(5,6)	100,0	(2,1)	23
Tip naselja										
Gradska	4,7	11,2	3,2	78,5	,0	,3	1,0	100,0	16,0	637
Ostala	2,6	5,5	3,9	84,7	,0	,0	1,8	100,0	8,1	314
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo										
Bez obrazovanja	2,8	6,9	2,0	82,3	,0	,3	3,3	100,0	9,7	187
Osnovno	3,8	10,3	4,4	79,4	,0	,2	0,9	100,0	14,1	648
Srednje	7,4	8,6	,0	84,0	,0	,0	0,0	100,0	16,0	111
Kvintili indeksa blagostanja										
Najsiromašniji	3,4	8,3	9,9	70,5	,0	,0	3,0	100,0	11,7	228
Drugi	3,7	12,7	3,8	78,6	,1	,2	0,8	100,0	16,4	219
Srednji	2,9	9,6	,0	86,8	,0	,0	0,8	100,0	12,5	180
Četvrti	4,8	4,7	,9	88,9	,0	,7	0,0	100,0	9,5	163
Najbogatiji	5,7	10,8	,0	82,3	,0	,0	1,3	100,0	16,4	162
Ukupno	4,0	9,4	3,4	80,6	,0	,2	1,3	100,0	13,4	952

¹ MICS indikator 4.4

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

* Kategorija „ostavljene na otvorenom“ nije prikazana u tabeli zbog malog broja slučajeva (manje od 25 neponderisanih slučajeva).

U tabeli WS.8R procenat populacije u domaćinstvima rangira se prema stepenima koji se odnose na pijaću vodu i uklanjanje otpadnih materija. U tabeli se navodi i procenat članova domaćinstva koji koriste poboljšane izvore pijaće vode i koji na higijenski način uklanjaju

tečne otpadne materije. U romskim naseljima 98 procenata populacije koristi poboljšanu pijaću vodu, 85 procenata koristi poboljšane sanitarne prostorije, a 83 procenata koristi i poboljšanu pijaću vodu i poboljšane sanitarne prostorije.

Tabela WS.8R: Stepeni korišćenja pijaće vode i uklanjanja otpadnih materija, romska naselja, 2010.

Procenat populacije u domaćinstvima prema stepenima koji se odnose na korišćenje pijaće vode i uklanjanje otpadnih materija

	Procenat populacije u domaćinstvima koja koristi										Broj članova domaćinstava
	poboljšanu pijaću vodu ¹		nepoboljšana pijaća voda	ukupno	poboljšane sanitarne uslove ²	nepoboljšane sanitarne uslove			ukupno	poboljšani izvori pijaće vode i poboljšani sanitarni uslovi	
	sprovodi se do stana/kuće, do placa ili dvorišta	drugi poboljšani izvori				zajednički korišćeni poboljšani sanitarni uslovi	nepoboljšani uslovi	vršenje nužde na otvorenom			
Tip naselja											
Gradska	98,2	,3	1,4	100,0	89,3	6,1	3,9	,6	100,0	88,4	5772
Ostala	67,4	28,3	4,3	100,0	75,1	7,8	10,8	6,3	100,0	72,0	2515
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo											
Bez obrazovanja	84,0	14,6	1,5	100,0	70,4	15,1	9,4	5,1	100,0	70,1	998
Osnovno	87,7	9,5	2,9	100,0	84,9	6,2	6,5	2,4	100,0	82,8	5915
Srednje	97,5	2,1	,4	100,0	96,0	2,5	1,3	,2	100,0	95,7	1308
Kvintili indeksa blagostanja											
Najsiromašniji	71,1	22,7	6,2	100,0	61,4	19,5	8,6	10,5	100,0	57,5	1657
Drugi	82,3	12,6	5,1	100,0	83,4	9,6	5,9	1,1	100,0	79,4	1657
Srednji	94,6	5,3	,1	100,0	89,6	2,8	7,4	,2	100,0	89,5	1658
Četvrti	97,0	2,9	,0	100,0	94,8	1,2	4,0	,0	100,0	94,8	1659
Najbogatiji	99,4	,6	,0	100,0	95,9	,2	3,9	,0	100,0	95,9	1656
Ukupno	88,9	8,8	2,3	100,0	85,0	6,7	6,0	2,3	100,0	83,4	8288

¹ MICS indikator 4.1; MCR indikator 7.8

² MICS indikator 4.3; MCR indikator 7.9

Pranje ruku

Pranje ruku vodom i sapunom je najjeftiniji vid zdravstvene zaštite, koji smanjuje slučajeve dijareje i pneumonije kod dece mlađe od pet godina. Najveći efekat ima kada se voda i sapun koriste nakon odlaska u toalet ili nakon čišćenja deteta, pre jela ili rukovanja hranom i pre hranjenja deteta. Pravilno

pranje ruku u tim trenucima je veoma važno, a ono se proverava na osnovu procene anketara ili izjave ispitanika da li u domaćinstvu postoji posebno mesto gde se najčešće peru ruke i da li se voda i sapun (ili neka druga lokalna sredstva za pranje) nalaze na mestu gde se i peru ruke.

Tabela WS.9: Voda i sapun na mestu gde se peru ruke, Republika Srbija, 2010.

Procenat domaćinstava u kojima je zapaženo da postoji mesto za pranje ruku i procentualna raspodela domaćinstava prema dostupnosti vode i sapuna na mestu gde se peru ruke

Region	Procenat domaćinstava u kojima je zapaženo da postoji mesto za pranje ruku	Procenat domaćinstava u kojima nije zapaženo da postoji mesto za pranje ruku				Ukupno	Broj domaćinstava	Procentualna raspodela domaćinstava u kojima je utvrđeno da postoji mesto za pranje ruku, gde				Ukupno	Broj domaćinstava u kojima je zapaženo da postoji mesto za pranje ruku
		ne postoji u stanu/kući/na placu/u dvorištu	nije data dozvola da se vidi mesto	drugi razlozi	nema podataka			ima vode i sapuna ¹	ima vode, nema sapuna	nema vode, ima sapuna	nema vode, ni sapuna		
Region													
Beogradski region	96,7	,5	1,2	1,3	,2	100,0	1376	99,7	,0	,3	,0	100,0	1331
Region Vojvodine	96,7	,3	2,4	,5	,0	100,0	1784	98,5	,8	,7	,0	100,0	1725
Region Šumadije i Zapadne Srbije	97,3	,3	1,3	1,1	,0	100,0	1727	99,6	,1	,2	,0	100,0	1680
Region Južne i Istočne Srbije	97,9	1,8	,2	,1	,0	100,0	1506	99,4	,2	,4	,0	100,0	1473
Tip naselja													
Gradska	96,8	,5	1,6	1,0	,1	100,0	3741	99,7	,1	,3	,0	100,0	3622
Ostala	97,6	,9	1,0	,5	,0	100,0	2651	98,8	,7	,6	,0	100,0	2588
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo													
Osnovno	96,5	1,2	1,4	,9	,0	100,0	2035	98,8	,8	,3	,0	100,0	1965
Srednje	97,6	,3	1,2	,7	,1	100,0	2888	99,6	,1	,3	,0	100,0	2820
Više/visoko	97,2	,9	1,6	,2	,1	100,0	1285	99,5	,0	,5	,0	100,0	1249
Kvintili indeksa blagostanja													
Najsiromašniji	95,3	1,2	2,3	1,3	,0	100,0	1538	98,4	1,1	,4	,0	100,0	1465
Drugi	99,0	,4	,2	,3	,0	100,0	1165	99,6	,0	,4	,0	100,0	1153
Srednji	98,0	,5	1,0	,4	,1	100,0	1245	99,2	,2	,6	,0	100,0	1220
Četvrti	97,4	,9	1,2	,4	,1	100,0	1213	99,9	,0	,1	,0	100,0	1181
Najbogatiji	96,8	,4	1,6	1,2	,0	100,0	1231	99,6	,0	,4	,0	100,0	1191
Ukupno	97,2	,7	1,3	,8	,1	100,0	6392	99,3	,3	,4	,0	100,0	6210

¹ MICS indikator 4.5

U 97 procenata domaćinstava u Republici Srbiji zapaženo je da postoji posebno mesto za pranje ruku. Jedan procenat domaćinstava nije dao dozvolu da se pogleda mesto koje se koristi za pranje ruku (tabela WS.9). Među domaćinstvima u kojima je pogledano

mesto za pranje ruku, 99 procenata je imalo i vodu i sapun na tom mestu. U tri procenta domaćinstava gde nije pogledano mesto za pranje ruku, sapun je pokazan u 72 procenta, a kod četiri procenta nije bilo sapuna u domaćinstvu (tabela WS.10).

Tabela WS.10: Raspoloživost sapuna, Republika Srbija, 2010.

Procentualna raspodela domaćinstava prema raspoloživosti sapuna u stanu/kući

	Pogledano mesto za pranje ruku			Nije pogledano mesto za pranje ruku			Ukupno	Procenat domaćinstava u kojima ima sapuna bilo gde u stanu/kući ¹	Broj domaćinstava
	sapun postoji	sapun nije uočen na mestu za pranje ruku		sapun pokazan	nema sapuna u domaćinstvu	nije u mogućnosti/ne želi da pokaže sapun			
		sapun pokazan	nema sapuna u domaćinstvu						
Region									
Beogradski region	96,7	,0	,0	2,0	,2	1,1	100,0	98,7	1376
Region Vojvodine	95,9	,6	,2	1,6	,1	1,5	100,0	98,2	1784
Region Šumadije i Zapadne Srbije	97,2	,0	,1	2,6	,1	,0	100,0	99,8	1727
Region Južne i Istočne Srbije	97,7	,2	,0	2,0	,0	,2	100,0	99,8	1506
Tip naselja									
Gradska	96,8	,0	,1	2,3	,1	,8	100,0	99,0	3741
Ostala	97,0	,5	,1	1,7	,1	,5	100,0	99,2	2651
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo									
Osnovno	95,7	,6	,3	2,5	,2	,8	100,0	98,8	2035
Srednje	97,6	,1	,0	1,7	,1	,6	100,0	99,3	2888
Više/visoko	97,2	,0	,0	1,8	,1	,9	100,0	99,0	1285
Kvintili indeksa blagostanja									
Najsiromašniji	94,1	,8	,3	3,1	,2	1,4	100,0	98,0	1538
Drugi	99,0	,0	,0	,9	,0	,1	100,0	99,9	1165
Srednji	97,7	,2	,0	1,7	,1	,2	100,0	99,7	1245
Četvrti	97,4	,0	,0	1,8	,1	,7	100,0	99,1	1213
Najbogatiji	96,8	,0	,0	2,4	,0	,8	100,0	99,2	1231
Ukupno	96,8	,2	,1	2,0	,1	,7	100,0	99,1	6392

¹ MICS indikator 4.6

Pranje ruku u romskim naseljima

Uočeno je da postoji posebno mesto za pranje ruku u 93 procenta domaćinstava u romskim naseljima. Tri procenta domaćinstava nije dalo dozvolu da se vidi mesto koje se koristi za pranje ruku (tabela WS.9R). Od domaćinstava u kojima je pogledano mesto za pranje ruku, 91 procenat

je imao i vodu i sapun na tom mestu, ali to je bio slučaj kod samo 64 procenta u najsiromašnijem kvintilu. Od domaćinstava u kojima nije pogledano mesto za pranje ruku, skoro svako četvrto domaćinstvo iz najsiromašnijeg kvintila nije imalo sapun (tabela WS.10R).

Tabela WS.9R: Voda i sapun na mestu gde se peru ruke, romska naselja, 2010.

Procent domaćinstava u kojima je zapaženo da postoji mesto za pranje ruku i procentualna raspodela domaćinstava prema raspoloživosti vode i sapuna na mestu gde se peru ruke

Tip naselja	Procent domaćinstava u kojima je zapaženo da postoji mesto za pranje ruku	Procent domaćinstava u kojima nije zapaženo da postoji mesto za pranje ruku				Ukupno	Broj domaćinstava	Procentualna raspodela domaćinstava u kojima je utvrđeno da postoji mesto za pranje ruku, gde				Ukupno	Broj domaćinstava u kojima je zapaženo da postoji mesto za pranje ruku
		ne postoji u stanu/kući/na placu/u dvorištu	nije data dozvola da se vidi mesto	drugi razlozi	nema podataka			ima vode i sapuna ¹	ima vode, nema sapuna	nema vode, ima sapuna	nema vode, ni sapuna		
Tip naselja													
Gradska	91,3	2,2	3,4	2,8	,2	100,0	1199	95,7	3,5	,6	,2	100,0	1095
Ostala	97,2	2,0	,3	,6	,0	100,0	512	82,0	11,6	4,8	1,6	100,0	497
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo													
Bez obrazovanja	88,4	6,2	4,4	1,1	,0	100,0	210	78,7	16,6	3,2	1,5	100,0	186
Osnovno	93,7	1,8	1,9	2,6	,0	100,0	1204	91,7	5,6	2,0	,7	100,0	1127
Srednje	94,4	,7	3,6	1,2	,0	100,0	280	98,8	,5	,6	,0	100,0	264
Kvintili indeksa blagostanja													
Najsiromašnji	88,2	8,4	,5	3,0	,0	100,0	341	64,4	24,4	7,8	3,4	100,0	301
Drugi	96,7	1,9	,5	,9	,0	100,0	355	92,0	6,0	1,9	,1	100,0	343
Srednji	91,4	,3	4,8	3,4	,1	100,0	350	99,6	,3	,1	,0	100,0	320
Četvrti	91,3	,0	5,2	2,7	,8	100,0	342	99,8	,2	,0	,0	100,0	312
Najbogatiji	97,8	,0	1,3	,8	,0	100,0	324	100,0	,0	,0	,0	100,0	317
Ukupno	93,0	2,1	2,5	2,2	,2	100,0	1711	91,4	6,0	1,9	,7	100,0	1592

¹ MICS indikator 4.5

Tabela WS.10R: Raspoloživost sapuna, romska naselja, 2010.

Procentualna raspodela domaćinstava prema raspoloživosti sapuna u stanu/kući

	Pogledano mesto za pranje ruku				Nije pogledano mesto za pranje ruku			Ukupno	Procenat domaćinstava u kojima ima sapuna bilo gde u stanu/kući ¹	Broj domaćinstava
	sapun postoji	sapun nije uočen na mestu za pranje ruku			sapun pokazan	nema sapuna u domaćinstvu	nije u mogućnosti/ne želi da pokaže sapun			
		sapun pokazan	nema sapuna u domaćinstvu	nije u mogućnosti/ne želi da pokaže sapun						
Tip naselja										
Gradska	87,9	1,8	1,4	,2	7,5	,6	,6	100,0	97,2	1199
Ostala	84,3	6,2	6,5	,1	1,5	,9	,4	100,0	92,1	512
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo										
Bez obrazovanja	72,4	7,9	8,0	,1	8,8	2,2	,6	100,0	89,0	210
Osnovno	87,7	3,0	2,8	,2	5,4	,3	,6	100,0	96,1	1204
Srednje	93,9	,4	,1	,0	5,3	,2	,1	100,0	99,6	280
Kvintili indeksa blagostanja										
Najsiromašniji	63,7	10,3	13,6	,6	8,4	2,3	1,1	100,0	82,4	341
Drugi	90,8	4,7	1,1	,1	3,2	,1	,1	100,0	98,7	355
Srednji	91,1	,3	,0	,0	8,4	,3	,0	100,0	99,7	350
Četvrti	91,1	,1	,1	,0	6,5	,8	1,5	100,0	97,7	342
Najbogatiji	97,8	,0	,0	,0	2,2	,0	,0	100,0	100,0	324
Ukupno	86,8	3,1	3,0	,1	5,8	,7	,5	100,0	95,7	1711

¹ MICS indikator 4.6

VIII REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE

Fertilitet

U okviru MICS4, stopa rađanja adolescentkinja i ukupna stopa fertiliteta izračunate su korišćenjem podataka o datumu poslednjeg porođaja svake žene i baziraju se na periodu od jedne godine (od 1 do 12 meseci) koja prethodi ovom istraživanju. Pomenute stope su za nijansu potcenjene usled nedostatka podataka o višestrukim porođajima (blizanci, trojke, itd.) i podataka o ženama koje su imale višestruke porođaje tokom jedne godine koja je prethodila ovom istraživanju.

U tabeli RH.1 navedene su stopa rađanja adolescentkinja i ukupna stopa fertiliteta. Stopa rađanja adolescentkinja (stopa fertiliteta koja se odnosi na posebnu starosnu grupu, tj. na žene starosti od 15 do 19 godina) izračunava se tako što se broj porođaja žena starosti od 15 do 19 godina tokom jedne godine koja je prethodila Istraživanju podeli sa prosečnim brojem žena starosti od 15 do 19 godina tokom istog perioda, izraženim na 1000 žena. Ukupna stopa fertiliteta izračunava se sabiranjem stopa fertiliteta za određene starosne grupe koje su izračunate za svaku grupu žena u razmacima od po pet godina, od 15. do 49. godine. Ukupna stopa fertiliteta označava prosečan broj dece koju bi jedna žena rodila do kraja reproduktivnog perioda, pod uslovom da stope fertiliteta ostanu iste. Stopa rađanja adolescentkinja u Republici Srbiji iznosi 24. Taj indikator u velikoj meri varira kod svih osnovnih kategorija i iznosi sedam u gradskim naseljima, a 47 u ostalim naseljima. Takođe ima značajnih razlika ako se pogledaju obrazovanje majke i indeks blagostanja. Ukupna stopa fertiliteta u Republici Srbiji iznosi 1,7. Ta stopa je veća što je niži nivo obrazovanja i niži indeks blagostanja majki.

Tabela RH.1: Stopa rađanja adolescentkinja i stopa ukupnog fertiliteta, Republika Srbija, 2010.

Stope rađanja adolescentkinja i stope ukupnog fertiliteta

	Stopa rađanja adolescentkinja ¹ (specifična stopa fertiliteta žena starosti 15–19 godina)	Stopa ukupnog fertiliteta
Region		
Beogradski region	2,4	1,2
Region Vojvodine	37,7	2,1
Region Šumadije i Zapadne Srbije	16,8	1,7
Region Južne i Istočne Srbije	36,1	1,8
Tip naselja		
Gradska	6,7	1,5
Ostala	47,2	2,0
Obrazovanje žene		
Osnovno	153,1	2,9
Srednje	16,5	1,9
Više/visoko	0,0	1,4
Kvintili indeksa blagostanja		
Najsiromašniji	107,8	2,8
Drugi	16,0	1,6
Srednji	21,2	1,2
Četvrti	4,7	1,6
Najbogatiji	,0	1,5
Ukupno	23,9	1,7

¹ MICS indikator 5.1; MCR indikator 5.4

Seksualna aktivnost i rano rađanje u životu nosi značajne rizike za mlade ljude širom sveta. Tabela RH.2 sadrži indikatore koji se odnose na rađanje žena starosti od 15 do 19 godina i od 20 do 24 godine. Kao što je prikazano u tabeli RH.2, četiri procenta žena starosti od 15 do 19 godina već su imale porođaj, četiri

procenta su već rađale, ili su trudne, i jedan procenat njih su rodile živorođenu decu pre 15 godine. Štaviše, tri procenta žena starosti od 20 do 24 godine rodile su živorođenu decu pre 18 godina. Rano rađanje je češće kod žena nižeg obrazovanja i nižeg blagostanja.

Tabela RH.2: Rano rađanje, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena starosti 15–19 godina koje su rodile živorođeno dete ili koje su trudne sa prvim detetom i procenat žena starosti 15–19 godina koje su rađale ili su trenutno trudne; procenat žena koje su rodile živorođeno dete pre 15. godine i procenat žena starosti 20–24 godine koje su se porodile pre 18. godine

Region	Procenat žena starosti 15–19 godina				Broj žena starosti 15–19 godina	Procenat žena starosti 20–24 godine koje su rodile živorođeno dete pre 18. godine ¹	Broj žena starosti 20–24 godine
	koje su rodile živorođeno dete	koje su trudne sa prvim detetom	koje su rađale ili su trenutno trudne	koje su rodile živorođeno dete pre 15. godine			
Beogradski region	4,0	,0	4,0	2,8	121	,2	200
Region Vojvodine	4,3	,0	4,3	,1	183	4,7	135
Region Šumadije i Zapadne Srbije	3,1	,0	3,1	,0	208	3,3	184
Region Južne i Istočne Srbije	3,0	,0	3,0	,0	147	5,7	186
Tip naselja							
Gradska	1,8	,0	1,8	,9	388	3,0	427
Ostala	6,0	,0	6,0	,1	271	3,8	278
Obrazovanje							
Osnovno	29,2	,0	29,2	6,6	55	20,1	58
Srednje	1,3	,0	1,3	,0	526	2,6	263
Više/visoko	(,0)	(,0)	(,0)	(,0)	78	,1	379
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	15,6	,0	15,6	3,8	94	9,2	105
Drugi	3,7	,0	3,7	,0	120	4,8	156
Srednji	2,3	,0	2,3	,0	148	3,0	118
Četvrti	,6	,0	,6	,0	135	1,8	152
Najbogatiji	,0	,0	,0	,0	161	,0	174
Ukupno	3,5	,0	3,5	,5	659	3,3	705

¹ MICS indikator 5.2

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

U tabeli RH.3 prikazani su trendovi u pogledu ranog rađanja. Postoji jako mali procenat žena koje su rodile živorođeno dete do svoje 15. godine i u gradskim i u

ostalim naseljima. Međutim, procenat žena koje su rodile živorođeno dete pre svoje 18. godine veći je kod žena iz ostalih nego kod žena iz gradskih naselja.

Tabela RH.3: Trendovi ranog rađanja, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena koje su rodile živorođeno dete pre 15. i 18. godine, prema tipu naselja i starosnim grupama

Starost	Gradska naselja				Ostala naselja				Sva naselja			
	procenat žena koje su rodile živorođeno dete pre 15. godine	broj žena	procenat žena koje su rodile živorođeno dete pre 18. godine	broj žena	procenat žena koje su rodile živorođeno dete pre 15. godine	broj žena	procenat žena koje su rodile živorođeno dete pre 18. godine	broj žena	procenat žena koje su rodile živorođeno dete pre 15. godine	broj žena	procenat žena koje su rodile živorođeno dete pre 18. godine	broj žena
15–19 god.	,9	388	np	np	,1	271	np	np	,5	659	np	np
20–24	,0	427	3,0	427	,0	278	3,8	278	,0	705	3,3	705
25–29	,0	478	1,0	478	,5	368	2,8	368	,2	846	1,8	846
30–34	,0	413	1,2	413	,0	362	2,4	362	,0	775	1,8	775
35–39	,1	481	1,3	481	,0	310	9,0	310	,0	791	4,3	791
40–44	,0	399	2,5	399	,0	304	6,9	304	,0	703	4,4	703
45–49 god.	,0	569	2,3	569	,6	337	10,2	337	,2	905	5,2	905
Ukupno	,1	3155	1,9	2767	,2	2230	5,8	1959	,1	5385	3,5	4726

Fertilitet u romskim naseljima

Stopa rađanja adolescentkinja kod populacije iz romskih naselja u Republici Srbiji iznosi 159 (tabela RH.1R). Taj indikator u velikoj meri varira prema tipu naselja i iznosi 128 u gradskim i 218 u ostalim naseljima. Nema značajnijih razlika između majki različitih nivoa obrazovanja. Ukupna stopa fertiliteta u romskim naseljima iznosi 2,7.

Rano stupanje u seksualne odnose i rađanje dece nose sa sobom značajne rizike za mlade širom sveta. U tabeli RH.2R navode se neki indikatori ranog rađanja za žene starosti od 15 do 19 godina i od 20 do 24 godine. Kao što se vidi iz tabele, jedna trećina žena starosti od 15 do 19 godina već su imale porođaj, 40 procenata njih je u drugom stanju, a četiri procenta njih je rodilo živorođeno dete pre svoje 15. godine. Skoro jedna trećina žena starosti od 20 do 24 godine rodila je živorođeno dete pre svoje 18. godine. Rano rađanje je češća pojava kod žena iz ostalih naselja nego kod onih iz gradskih naselja, kao i kod žena bez obrazovanja ili samo s osnovnom školom.

Tabela RH.1R: Stopa rađanja adolescentkinja i stopa ukupnog fertiliteta, romska naselja, 2010.

Stope rađanja adolescentkinja i stope ukupnog fertiliteta

Tip naselja	Stopa rađanja adolescentkinja ¹ (specifična stopa fertiliteta žena starosti 15–19 godina)	Stopa ukupnog fertiliteta
Tip naselja		
Gradska	128,3	2,6
Ostala	218,4	3,0
Obrazovanje žene		
Bez obrazovanja	158,8	3,3
Osnovno	160,3	2,5
Srednje	165,2	3,2
Kvintili indeksa blagostanja		
Najsiromašniji	135,0	2,6
Drugi	175,9	3,2
Srednji	240,2	2,7
Četvrti	91,3	2,4
Najbogatiji	154,3	2,7
Ukupno	158,5	2,7

¹ MICS indikator 5.1; MCR indikator 5.4

Tabela RH.2R: Rano rađanje, romska naselja, 2010.

Procenat žena starosti 15–19 godina koje su rodile živorođeno dete ili koje su trudne sa prvim detetom i procenat žena starosti 15–19 godina koje su rađale ili su trenutno trudne; procenat žena koje su rodile živorođeno dete pre 15. godine i procenat žena starosti 20–24 godine koje su se porodile pre 18. godine

Tip naselja	Procenat žena starosti 15–19 godina				Broj žena starosti 15–19 godina	Procenat žena starosti 20–24 godine koje su rodile živorođeno dete pre 18 godine ¹	Broj žena starosti 20–24 godine
	koje su rodile živorođeno dete	koje su trudne sa prvim detetom	koje su rađale ili su trenutno trudne	koje su rodile živorođeno dete pre 15. godine			
Tip naselja							
Gradska	30,5	4,5	34,9	2,9	281	27,3	245
Ostala	40,6	7,8	48,4	6,2	147	40,4	109
Obrazovanje							
Bez obrazovanja	(50,8)	(0,7)	(51,5)	(7,5)	46	42,0	69
Osnovno	36,9	8,0	44,8	4,6	299	31,7	250
Srednje	15,4	,0	15,4	,0	77	(7,4)	32
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	42,0	10,9	52,9	8,8	84	44,4	73
Drugi	41,0	8,3	49,3	4,7	79	37,5	83
Srednji	47,1	,3	47,4	3,4	90	36,6	67
Četvrti	22,6	1,9	24,5	3,3	91	19,8	73
Najbogatiji	17,6	7,5	25,1	,0	84	14,2	57
Ukupno	33,9	5,6	39,6	4,0	429	31,3	354

¹ MICS indikator 5.2

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

U tabeli RH.3R prikazani su trendovi u pogledu ranog rađanja u romskim naseljima. Sveukupno, četiri procenta Romkinja je rodilo živorođeno dete do svoje 15. godine, ali postoji očigledna razlika između gradskih (dva procenta) i ostalih naselja (osam procenata). Procenat žena koje

su rodile živorođeno dete pre svoje 18. godine raste na 37 procenata, uz iste razlike između gradskih i ostalih naselja. U gradskim naseljima 33 procenta žena je rodilo živorođeno dete pre svoje 18. godine, dok je to slučaj kod 46 procenata iz ostalih naselja.

Tabela RH.3R: Trendovi ranog rađanja, romska naselja, 2010.

Procenat žena koje su rodile živorođeno dete pre 15. i 18. godine, prema tipu naselja i starosnim grupama

Starost	Gradska naselja				Ostala naselja				Sva naselja			
	procenat žena koje su rodile živorođeno dete pre 15. godine	broj žena	procenat žena koje su rodile živorođeno dete pre 18. godine	broj žena	procenat žena koje su rodile živorođeno dete pre 15. godine	broj žena	procenat žena koje su rodile živorođeno dete pre 18. godine	broj žena	procenat žena koje su rodile živorođeno dete pre 15. godine	broj žena	procenat žena koje su rodile živorođeno dete pre 18. godine	broj žena
15–19 god.	2,9	281	np	np	6,2	147	np	np	4,0	429	np	np
20–24	1,9	245	27,3	245	2,2	109	40,4	109	2,0	354	31,3	354
25–29	1,1	253	31,4	253	4,8	109	40,4	109	2,2	363	34,1	363
30–34	2,9	239	34,9	239	17,0	81	50,8	81	6,5	320	38,9	320
35–39	1,7	181	37,6	181	7,8	70	50,7	70	3,4	251	41,3	251
40–44	3,0	118	32,5	118	7,8	75	43,0	75	4,8	193	36,6	193
45–49 god.	2,1	144	37,3	144	13,3	64	58,3	64	5,5	208	43,8	208
Ukupno	2,2	1461	33,0	1180	7,7	657	46,1	509	3,9	2118	37,0	1689

Kontracepcija

Planiranje porodice je važno za zdravlje žena i dece zato što: 1) sprečava trudnoće do kojih dođe kada je žena previše mlada ili ima previše godina; 2) produžava period između dva porođaja; i 3) ograničava broj dece. Veoma je važno da svi parovi imaju pristup informacijama i uslugama o tome kako bi se sprečile trudnoće mladih žena, učestale trudnoće, trudnoće do kojih dođe u starijoj dobi žene ili veliki broj trudnoća.

Kontracepciju, po sopstvenoj izjavi, koristi 61 procenat žena koje su udate ili u vanbračnoj zajednici (tabela RH.4). Prilikom popunjavanja modula o kontracepciji, ispitanicama su pročitane različite kategorije odgovora (metodi kontracepcije) pre nego što je od njih zatraženo da odgovore koje metode koriste. Čitanje odgovora unapred nije primenjivano tokom MICS3 i ta metodološka razlika možda je uzrok veće stope korišćenja kontraceptivnih sredstava u MICS4 nego u MICS3.

Najzastupljeniji metod je metod prekinutog odnosa, koji primenjuje jedna od tri udate žene u Republici Srbiji. Sledeći po zastupljenosti je metod korišćenja muškog kondoma prilikom seksualnog odnosa, koji primenjuje 14 procenata udatih žena. Oko osam procenata žena izjavilo je da primenjuje periodičnu apstinenciju, dok četiri procenta koristi pilulu, a tri procenta spiralu. Druge kontraceptivne metode (muška ili ženska sterilizacija, injekcije ili implantati, vaginalne metode

ili metod zaštite od trudnoće dojenjem) primenjuje manje od jednog procenta žena.

Korišćenje kontraceptivnih metoda ne razlikuje se u velikoj meri po regionima i kreće se od 57 procenata u Regionu Šumadije i Zapadne Srbije do 67 procenata u Vojvodini. Njihova primena u gradskim i ostalim naseljima skoro je ista. Adolescentkinje ređe koriste kontraceptivna sredstva nego starije žene. Samo oko 45 procenata udatih žena ili žena koje su u vanbračnoj zajednici starosti od 15 do 19 godina¹³ trenutno koriste neki kontraceptivni metod u poređenju sa 61 procentom žena starosti od 20 do 24 godine i 69 procenata starijih žena (od 35 do 39 godina).

Nivo obrazovanja žene je povezan sa prevalencijom primene kontracepcije. Procenat žena koje primenjuju bilo koji metod kontracepcije raste sa 53 procenta kod onih koje imaju samo osnovno obrazovanje na 65 procenata kod žena s višim/visokim obrazovanjem. Tradicionalne metode su najrasprostranjenije i primenjuje ih 39 procenata žena, dok moderne metode primenjuje 22 procenta žena. Primena modernih metoda se povećava s povećanjem obrazovanja i društveno-ekonomskog stanja žene. Savremene metode primenjuje samo 10 procenata žena koje su završile osnovnu školu i 11 procenata žena iz najsiromašnijeg kvintila u poređenju sa 33 procenta žena s višim obrazovanjem i 31 procentom žena iz najbogatijeg kvintila.

¹³ Mali broj slučajeva udatih žena starosti od 15 do 19 godina (25–49 slučajeva).

Tabela RH.4: Primena kontraceptivnih metoda, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje su udate ili u vanbračnoj zajednici i koje primenjuju (ili čiji partner primenjuje) neki metod kontracepcije

	Ne primenjuju nikakav metod	Procenat žena (udatih ili u								
		sterilizacija žene	sterilizacija muškarca	spirala	injekcije	implanti	pilula	muški kondom	ženski kondom	
Region										
Beogradski region	41,8	,0	,0	3,0	,0	,0	5,0	13,7	,3	
Region Vojvodine	32,7	,6	,0	5,7	,0	,0	5,2	16,1	,2	
Region Šumadije i Zapadne Srbije	43,5	,0	,0	3,1	,0	,0	2,6	9,3	,0	
Region Južne i Istočne Srbije	39,1	,0	,0	,9	,0	,0	5,1	15,4	,0	
Tip naselja										
Gradska	39,6	,2	,0	3,3	,0	,0	5,4	14,9	,1	
Ostala	38,7	,2	,0	3,0	,0	,0	3,2	12,0	,1	
Starost										
15–19 god.	(55,2)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(10,8)	(0,0)	
20–24	38,6	,0	,0	,6	,0	,0	5,7	15,4	,1	
25–29	40,4	,0	,0	,9	,0	,0	4,6	19,0	,1	
30–34	33,6	,1	,0	1,4	,0	,0	4,7	19,1	,2	
35–39	31,4	,3	,0	3,4	,0	,0	5,5	16,3	,1	
40–44	32,7	,2	,0	7,3	,0	,0	4,8	11,0	,0	
45–49 god.	53,9	,3	,0	3,6	,0	,0	2,6	4,5	,2	
Broj žive dece										
0	70,8	,0	,0	,1	,0	,0	5,5	12,5	,0	
1	42,6	,0	,0	1,4	,0	,0	4,1	16,8	,0	
2	34,1	,2	,0	4,1	,0	,0	4,9	13,1	,1	
3	33,3	,5	,0	2,6	,1	,0	2,8	11,3	,1	
4 i više	43,8	,9	,0	9,7	,0	,0	2,0	5,7	,5	
Obrazovanje										
Osnovno	46,7	,1	,0	1,6	,0	,0	3,0	5,3	,1	
Srednje	38,0	,3	,0	3,3	,0	,0	3,9	12,9	,2	
Više/visoko	35,5	,0	,0	4,0	,0	,0	7,0	21,9	,0	
Kvintili indeksa blagostanja										
Najsiromašniji	42,5	,1	,0	1,4	,0	,0	2,0	7,0	,1	
Drugi	42,2	,4	,0	1,6	,0	,0	3,6	11,4	,0	
Srednji	35,5	,3	,0	5,1	,0	,0	4,1	10,6	,1	
Četvrti	37,8	,0	,0	3,7	,0	,0	4,6	16,3	,1	
Najbogatiji	38,4	,1	,0	3,7	,0	,0	6,9	19,9	,2	
Ukupno	39,2	,2	,0	3,2	,0	,0	4,4	13,5	,1	

¹ MICS indikator 5.3; MCR indikator 5.3

() Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

vanbračnoj zajednici) koje primenjuju										Broj žena koje su udate ili u vanbračnoj zajednici
dijafragma/pena/gel	štiti se od trudnoće dojenjem (LAM)	periodična apstinencija	prekinuti odnos	kontracepcija posle seksualnog odnosa	drugo	bilo koji savremeni metod	bilo koji tradicionalni metod	bilo koji metod ¹		
,0	,5	3,4	32,2	,0	,0	22,1	36,1	58,2	603	
,0	1,1	13,4	24,1	,0	,7	28,0	39,4	67,3	887	
,3	1,0	10,4	29,5	,0	,2	15,3	41,2	56,5	969	
,0	,5	3,2	35,7	,0	,1	21,4	39,5	60,9	946	
,1	,7	8,3	27,1	,0	,2	24,0	36,4	60,4	1852	
,1	,9	7,5	34,1	,0	,3	18,5	42,8	61,3	1552	
(0,0)	(8,4)	(7,3)	(18,3)	,0	(0,0)	(10,8)	(34,0)	(44,8)	35	
,0	3,8	4,8	30,9	,0	,1	21,8	39,6	61,4	208	
,1	1,4	6,6	26,8	,0	,1	24,7	34,9	59,6	523	
,0	1,1	6,8	33,2	,0	,0	25,4	41,0	66,4	613	
,0	,4	10,7	31,7	,0	,1	25,7	42,9	68,6	673	
,0	,1	10,0	33,4	,0	,5	23,3	44,0	67,3	583	
,3	,0	6,7	27,1	,0	,7	11,5	34,6	46,1	769	
,0	,0	1,8	9,3	,0	,0	18,1	11,1	29,2	249	
,1	1,1	5,5	28,3	,0	,1	22,4	35,0	57,4	865	
,0	,7	9,4	32,9	,0	,5	22,4	43,6	65,9	1833	
,7	,8	11,1	36,8	,0	,0	18,0	48,7	66,7	347	
,0	2,1	5,9	29,5	,0	,0	18,7	37,5	56,2	111	
,1	1,0	4,8	36,9	,0	,4	10,2	43,1	53,3	569	
,1	,8	8,8	31,5	,0	,2	20,7	41,3	62,0	2067	
,0	,7	8,3	22,3	,0	,3	32,9	31,6	64,5	745	
,0	1,6	6,3	39,0	,0	,2	10,5	47,0	57,5	522	
,1	,6	7,5	32,0	,0	,5	17,0	40,7	57,8	719	
,0	,8	10,5	32,8	,0	,1	20,2	44,2	64,5	666	
,0	,7	8,4	28,2	,0	,1	24,7	37,4	62,2	727	
,3	,6	6,8	22,7	,0	,4	31,1	30,5	61,6	770	
,1	,8	7,9	30,3	,0	,3	21,5	39,3	60,8	3405	

Kontracepcija u romskim naseljima

U romskim naseljima, kontraceptivne metode, po sopstvenoj izjavi, primenjuje 64 procenta žena koje su udate ili su u vanbračnoj zajednici (tabela RH.4R). Najpopularniji metod je metod prekinutog odnosa, koji primenjuje polovina udatih žena u romskim naseljima.

Sledeći po zastupljenosti je metod zaštite od trudnoće dojenjem (metod laktacione amenoreje), koji primenjuje sedam procenata udatih žena. Samo tri procenta žena je izjavilo da se pri seksualnom odnosu koristi muški kondom, dok primena svih drugih metoda ili ne premašuje jedan procenat ili nije zastupljena.

Tabela RH.4R: Primena kontraceptivnih metoda, romska naselja, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje su udate ili u vanbračnoj zajednici i koje primenjuju (ili čiji partner primenjuje) neki metod kontracepcije

	Ne primenjuju nikakav metod	Procenat žena (udatih ili u vanbračnoj)							
		sterilizacija žene	sterilizacija muškarca	spirala	injekcije	implanti	pilula	muški kondom	ženski kondom
Tip naselja									
Gradska	39,3	1,1	,0	1,3	,0	,0	,3	3,8	,0
Ostala	30,6	,2	,0	,2	,0	,0	1,9	2,1	,0
Starost									
15–19 god.	59,1	,0	,0	,0	,0	,0	,3	,1	,0
20–24	40,8	,0	,0	,1	,0	,0	1,4	4,2	,0
25–29	32,2	2,2	,0	,4	,0	,0	,9	5,1	,1
30–34	22,4	1,1	,0	1,6	,0	,0	1,9	4,6	,0
35–39	22,3	,9	,0	2,6	,0	,0	,5	2,3	,0
40–44	38,5	,5	,0	,3	,0	,0	,0	1,8	,0
45–49 god.	50,7	,6	,0	1,6	,0	,0	,0	2,4	,0
Broj žive dece									
0	94,2	,0	,0	,0	,0	,0	,0	2,1	,0
1	43,0	,0	,0	,0	,0	,0	,5	2,8	,0
2	30,6	,1	,0	,3	,0	,0	,8	3,2	,0
3	29,3	1,5	,0	2,8	,0	,0	,2	4,5	,0
4 i više	30,4	2,4	,0	1,3	,0	,0	2,1	2,8	,0
Obrazovanje									
Bez obrazovanja	47,5	,2	,0	1,7	,0	,0	1,2	,7	,0
Osnovno	35,3	,9	,0	,6	,0	,0	,9	3,0	,0
Srednje	29,6	1,5	,0	1,8	,0	,0	,2	7,3	,0
Kvintili indeksa blagostanja									
Najsiromašniji	43,7	,1	,0	,0	,0	,0	1,9	2,6	,1
Drugi	32,8	2,6	,0	,4	,0	,0	1,5	,6	,0
Srednji	40,3	,3	,0	1,3	,0	,0	,5	2,8	,0
Četvrti	36,4	,1	,0	,7	,0	,0	,2	3,9	,0
Najbogatiji	30,4	,9	,0	2,2	,0	,0	,2	6,1	,0
Ukupno	36,5	,8	,0	,9	,0	,0	,8	3,3	,0

¹ MICS indikator 5.3; MCR indikator 5.3

Primena kontraceptivnih metoda je nešto veća (69 procenata) u ostalim nego u gradskim naseljima (61 procenat). Adolescentkinje iz romskih naselja ređe koriste kontraceptivna sredstva nego žene starijeg uzrasta. Samo 41 procenat žena koje su udate ili u vanbračnoj zajednici starosti od 15 do 19 godina trenutno primenjuje neki kontraceptivni metod u poređenju sa 59 procenata žena starosti od 20 do 24 godine i 78 procenata žena starosti od 35 do 39 godina.

Nivo obrazovanja žene je direktno proporcionalan korišćenju kontracepcije. Procenat žena iz romskih naselja koje primenjuju bilo koji metod kontracepcije raste sa 53 procenta kod žena bez obrazovanja na 70 procenata kod žena koje imaju završenu srednju školu. Tradicionalne metode preovlađuju u romskim naseljima i njih primenjuje 58 procenata žena, dok je korišćenje kontracepcije još veće u ostalim naseljima (65 procenata). Savremene metode primenjuje samo šest procenata žena, dok je taj procenat nešto veći kod žena koje imaju srednjoškolsko obrazovanje (11 procenata) i kod žena iz najbogatijeg kvintila (10 procenata).

zajednici) koje primenjuju										Broj žena koje su udate ili u vanbračnoj zajednici
dijafragma/pena/gel	štiti se od trudnoće dojenjem (LAM)	periodična apstinencija	prekinuti odnos	kontracepcija posle seksualnog odnosa	drugo	bilo koji savremeni metod	bilo koji tradicionalni metod	bilo koji metod ¹		
,0	5,8	,1	47,9	,0	,3	6,5	54,1	60,7	1102	
,1	10,1	,1	54,7	,0	,0	4,5	64,9	69,4	520	
,0	19,3	,1	21,1	,0	,0	,4	40,5	40,9	190	
,0	17,2	,0	36,3	,0	,0	5,7	53,5	59,2	282	
,0	5,9	,1	53,2	,0	,0	8,6	59,1	67,8	304	
,1	2,6	,0	65,5	,0	,0	9,4	68,2	77,6	276	
,0	2,9	,0	68,6	,0	,0	6,3	71,5	77,7	224	
,0	,0	,0	57,5	,0	1,3	2,6	58,9	61,5	167	
,0	,0	,6	43,7	,0	,3	4,6	44,6	49,3	180	
,0	,0	,0	3,6	,0	,0	2,1	3,6	5,8	98	
,0	12,2	,0	41,5	,0	,0	3,4	53,7	57,0	312	
,0	7,4	,2	57,2	,0	,1	4,4	65,0	69,4	547	
,1	5,9	,1	55,0	,0	,6	9,1	61,6	70,7	345	
,0	5,6	,0	55,4	,0	,0	8,5	61,0	69,6	320	
,0	7,6	,1	41,0	,0	,0	3,8	48,8	52,5	294	
,0	7,6	,0	51,4	,0	,3	5,4	59,3	64,7	1113	
,0	4,6	,6	54,6	,0	,0	10,7	59,8	70,4	204	
,1	9,4	,0	42,1	,0	,0	4,8	51,5	56,3	292	
,0	8,6	,0	53,5	,0	,0	5,1	62,1	67,2	321	
,0	7,9	,1	46,0	,0	,7	5,0	54,7	59,7	319	
,0	7,1	,1	51,5	,0	,0	4,9	58,7	63,6	354	
,0	3,3	,3	56,3	,0	,2	9,5	60,1	69,6	337	
,0	7,2	,1	50,1	,0	,2	5,9	57,6	63,5	1622	

Nezadovoljena potreba

Nezadovoljena potreba za kontracepcijom odnosi se na fertile žene koje ne koriste nikakav kontraceptivni metod, ali koje žele da odlože sledeću trudnoću (proređivanje broja trudnoća) ili žele da prestanu da rađaju (ograničenje broja dece). Nezadovoljena potreba se u okviru MICS-a identifikuje pomoću niza pitanja na osnovu kojih se može utvrditi trenutno ponašanje i prioriteti u vezi sa korišćenjem kontraceptivnih sredstava, plodnošću i željama u vezi sa budućim trudnoćama. U tabeli RH.5 prikazani su rezultati istraživanja koji se odnose na kontracepciju i na to da li je potreba za kontracepcijom zadovoljena ili ne.

Nezadovoljena potreba za proređivanjem broja trudnoća definiše se kao procenat žena koje ne koriste nikakvo kontraceptivno sredstvo i

- nisu trudne i nemaju postporođajnu amenoreju¹⁴, plodne su¹⁵ i kažu da žele da sačekaju dve ili više godina pre sledećeg porođaja; ili
- nisu trudne i nemaju postporođajnu amenoreju, plodne su i nisu sigurne da li žele još jedno dete; ili
- trudne su i kažu da ta trudnoća nije došla u dobro vreme: kažu da im je bila želja da sačekaju s trudnoćom; ili
- imaju postporođajnu amenoreju i kažu da porođaj nije došao u dobro vreme: kažu da im je bila želja da sačekaju s trudnoćom.

Nezadovoljena potreba za ograničenjem broja dece definiše se kao procenat žena koje ne primenjuju nikakvu kontraceptivnu metodu i

- nisu trudne i nemaju postporođajnu amenoreju, plodne su i kažu da ne žele više dece; ili
- trudne su i kažu da nisu želele da zatrudne; ili
- imaju postporođajnu amenoreju i kažu da nisu želele da zatrudne.

Ukupna nezadovoljena potreba za kontracepcijom je zbir nezadovoljene potrebe za proređivanjem trudnoća i nezadovoljene potrebe za ograničenjem broja dece. Iz tabele RH.5 vidi se da sedam procenata žena u Republici Srbiji ima ukupnu nezadovoljenu potrebu za kontracepcijom. Ukupna nezadovoljena potreba je veća kod mlađih žena starosti od 20 do 24 godine (12 procenata) i žena starosti od 25 do 29 godina (13 procenata).

Ispunjena potreba za ograničenjem broja dece obuhvata žene koje primenjuju neki kontraceptivni metod i koje ne žele više dece, koje primenjuju metod muške ili ženske sterilizacije ili su se izjasnile da nisu plodne. Ispunjena potreba za proređivanjem broja trudnoća obuhvata žene koje primenjuju neki kontraceptivni metod i koje žele da imaju još jedno dete ili nisu sigurne da li da rode još jedno dete. Sabiranjem ispunjene potrebe za proređivanjem broja trudnoća i ispunjene potrebe za ograničenjem broja dece dobija se ukupna ispunjena potreba za kontracepcijom. Oko 18 procenata svih žena ima ispunjenu potrebu za proređivanjem broja trudnoća, a 43 procenta žena ima ispunjenu potrebu za ograničenjem broja dece.

Nezadovoljena potreba za proređivanjem broja trudnoća je zabeležena kod tri procenta žena, ali je veća kod žena starosti od 20 do 24 godine (11 procenat) i žena starosti od 25 do 29 godina (osam procenata). Jedna od 25 žena ili četiri procenta žena imaju nezadovoljenu potrebu za ograničenjem broja dece i nema većih razlika između osnovnih kategorija.

Korišćenje podataka o kontracepciji i nezadovoljenoj potrebi, procenat zadovoljene potrebe za kontracepcijom može se takođe proceniti na osnovu podataka dobijenih tokom MICS-a. Procenat zadovoljene potrebe definiše se kao procenat žena koje su udate ili su u vanbračnoj zajednici, a koje trenutno koriste kontracepciju, u odnosu

¹⁴ Žena ima postporođajnu amenoreju ako se porodila u prethodne dve godine, trenutno nije trudna i nije joj se vratilo menstrualni ciklus nakon rođenja poslednjeg deteta.

¹⁵ Smatra se da je žena neplodna ukoliko nije trudna i nema postporođajnu amenoreju i

(1a) nije imala menstruaciju najmanje šest meseci ili (1b) nikad nije imala menstruaciju ili (1c) je imala poslednju menstruaciju pre poslednjeg porođaja ili (1d) je u menopauzi ili je imala histerektomiju; ili

(2) izjavi da je imala histerektomiju ili da nikad nije imala menstruaciju ili da je u menopauzi ili da pokušava da zatrudni dve ili više godine bez uspeha kada joj se postavi pitanje zašto misli da nije fizički sposobna da zatrudni u vreme istraživanja; ili

(3) izjavi da ne može da zatrudni kada joj se postavi pitanje da li želi da rodi dete u budućnosti; ili

(4) nije se porodila u prethodnih pet godina, trenutno ne koristi kontracepciju i trenutno je udata ili je bila udata tokom poslednjih pet godina koje prethode istraživanju.

na ukupnu potrebu za kontracepcijom. U ukupnu potrebu za kontraceptivnim sredstvima uključene su i žene koje trenutno imaju nezadovoljenu potrebu (za proređivanjem broja trudnoća ili ograničenjem broja dece), kao i žene koje trenutno koriste kontraceptivna

sredstva. Sveukupno, 90 procenata žena u Republici Srbiji imaju zadovoljenu potrebu za kontraceptivnim sredstvima, s tim što su vrednosti niže kod žena starosti od 20 do 24 godine (84 procenata) i žena starosti od 25 do 29 godina (82 procenata).

Tabela RH.5: Nezadovoljena potreba za kontraceptivnim sredstvima, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje su udate ili u vanbračnoj zajednici i koje imaju nezadovoljenu potrebu za planiranjem porodice; procenat zadovoljene potrebe za kontraceptivnim sredstvima

Region	Zadovoljena potreba za kontraceptivnim sredstvima			Nezadovoljena potreba za kontraceptivnim sredstvima			Broj žena koje su udate ili u vanbračnoj zajednici	Procenat zadovoljene potrebe za kontraceptivnim sredstvima	Broj žena koje su udate ili u vanbračnoj zajednici i koje imaju potrebu za kontraceptivnim sredstvima
	za proređivanjem trudnoća	za ograničenjem broja dece	ukupno	za proređivanjem trudnoća	za ograničenjem broja dece	ukupno ¹			
Beogradski region	21,9	36,3	58,2	3,3	4,0	7,3	603	88,9	395
Region Vojvodine	20,6	46,8	67,3	2,4	2,4	4,8	887	93,3	640
Region Šumadije i Zapadne Srbije	14,5	42,0	56,5	3,6	4,2	7,9	969	87,8	624
Region Južne i Istočne Srbije	15,8	45,1	60,9	3,0	3,5	6,5	946	90,4	637
Tip naselja									
Gradska	18,9	41,6	60,4	2,6	2,9	5,5	1852	91,7	1221
Ostala	16,4	44,9	61,3	3,7	4,2	7,9	1552	88,5	1075
Starost									
15–19 god.	(42,8)	(2,0)	(44,8)	(7,2)	(0,0)	(7,2)	35	(*)	18
20–24	50,2	11,2	61,4	10,6	1,3	11,9	208	83,8	153
25–29	39,2	20,4	59,6	7,9	5,5	13,4	523	81,6	382
30–34	26,6	39,8	66,4	4,7	5,1	9,8	613	87,2	467
35–39	13,7	54,9	68,6	1,5	5,4	6,8	673	90,9	508
40–44	4,1	63,2	67,3	,1	2,3	2,4	583	96,5	407
45–49 god.	,1	46,0	46,1	,0	,9	,9	769	98,1	361
Obrazovanje									
Osnovno	8,5	44,8	53,3	2,6	4,1	6,7	569	88,8	341
Srednje	17,0	45,0	62,0	3,3	3,5	6,7	2067	90,2	1421
Više/visoko	27,3	37,2	64,5	2,9	2,7	5,7	745	91,9	523
Kvintili indeksa blagostanja									
Najsiromašniji	14,5	43,0	57,5	3,5	5,0	8,5	522	87,1	344
Drugi	16,4	41,4	57,8	2,8	4,6	7,4	719	88,6	469
Srednji	16,1	48,4	64,5	3,5	2,8	6,3	666	91,1	472
Četvrti	19,1	43,0	62,2	2,2	2,8	5,1	727	92,5	489
Najbogatiji	21,3	40,2	61,6	3,5	2,7	6,2	770	90,9	521
Ukupno	17,7	43,1	60,8	3,1	3,5	6,6	3405	90,2	2296

¹ MICS indikator 5.4; MCR indikator 5.6

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Nezadovoljena potreba u romskim naseljima

Ukupna nezadovoljena potreba za kontracepcijom je zbir nezadovoljene potrebe za proređivanjem broja trudnoća i nezadovoljene potrebe za ograničenjem broja dece. Iz tabele RH.5R vidi se da 10 procenata žena u romskim naseljima u Republici Srbiji imaju nezadovoljenu

potrebu za kontracepcijom. Ukupna nezadovoljena potreba je veća kod žena starosti od 20 do 24 godine (15 procenata) i žena starosti od 25 do 29 godina (18 procenata). Takođe postoji razlika između ostalih i gradskih naselja.

Tabela RH.5R: Nezadovoljena potreba za kontraceptivnim sredstvima, romska naselja, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje su udate ili u vanbračnoj zajednici i koje imaju nezadovoljenu potrebu za planiranjem porodice; procenat zadovoljene potrebe za kontraceptivnim sredstvima

	Zadovoljena potreba za kontraceptivnim sredstvima			Nezadovoljena potreba za kontraceptivnim sredstvima			Broj žena koje su udate ili u vanbračnoj zajednici	Procenat zadovoljene potrebe za kontraceptivnim sredstvima	Broj žena koje su udate ili u vanbračnoj zajednici i koje imaju potrebu za kontraceptivnim sredstvima
	za proređivanjem trudnoća	za ograničenjem broja dece	ukupno	za proređivanjem trudnoća	za ograničenjem broja dece	ukupno ¹			
Tip naselja									
Gradska	16,0	44,6	60,7	4,1	8,8	12,9	1102	82,5	810
Ostala	13,5	55,9	69,4	1,5	2,9	4,4	520	94,0	384
Starost									
15–19 god.	31,9	9,0	40,9	4,6	2,4	7,0	190	85,5	91
20–24	27,2	32,0	59,2	8,7	6,0	14,7	282	80,1	208
25–29	20,0	47,7	67,8	3,7	14,0	17,7	304	79,3	259
30–34	11,8	65,8	77,6	2,6	6,3	8,8	276	89,8	238
35–39	5,0	72,7	77,7	,2	6,9	7,1	224	91,7	190
40–44	,0	61,5	61,5	,4	4,7	5,1	167	92,4	111
45–49 god.	2,7	46,5	49,3	,0	4,5	4,5	180	91,6	97
Obrazovanje									
Bez obrazovanja	5,6	46,9	52,5	4,7	9,6	14,3	294	78,6	196
Osnovno	14,7	50,0	64,7	3,1	6,8	9,8	1113	86,8	829
Srednje	30,1	40,3	70,4	2,2	4,5	6,7	204	91,3	157
Kvintili indeksa blagostanja									
Najsiromašniji	8,8	47,4	56,3	6,4	9,2	15,6	292	78,3	210
Drugi	15,0	52,2	67,2	1,5	8,5	10,0	321	87,0	248
Srednji	11,9	47,8	59,7	3,8	4,5	8,3	319	87,8	217
Četvrti	16,3	47,3	63,6	1,4	6,7	8,1	354	88,7	254
Najbogatiji	22,9	46,7	69,6	3,4	6,2	9,6	337	87,9	267
Ukupno	15,2	48,3	63,5	3,2	6,9	10,2	1622	86,2	1195

¹ MICS indikator 5.4; MCR indikator 5.6

Ispunjena potreba za ograničenjem broja dece obuhvata žene koje primenjuju neki kontraceptivni metod i koje ne žele više dece, koje primenjuju mušku ili žensku sterilizaciju ili izjavljuju da su neplodne. Ispunjena potreba za proređivanjem trudnoća obuhvata žene koje primenjuju neki kontraceptivni metod i koje žele da imaju još dece ili nisu sigurne da li žele ili ne žele da imaju još dece. Ukupna ispunjena potreba za proređivanjem broja trudnoća i ispunjena potreba za ograničenjem broja dece zajedno predstavljaju ukupnu ispunjenu potrebu za kontracepcijom. Oko 15 procenata svih žena iz romskih naselja imaju ispunjenu potrebu za proređivanjem broja trudnoća, a 48 procenata tih žena imaju ispunjenu potrebu za ograničenjem broja dece. Nezadovoljena potreba za proređivanjem trudnoća je zabeležena kod tri procenta žena, ali je veća kod žena starosti od 20 do 24 godine (devet procenata) nego kod žena druge starosne grupe. Jedna od 14 žena, ili sedam procenata, ima nezadovoljenu potrebu za

ograničenjem broja dece, a ta cifra raste na 14 procenata u starosnoj grupi žena od 25 do 29 godina. Žene bez osnovnoškolskog obrazovanja i žene iz najsiromašnijeg kvintila imaju uvećanu nezadovoljenu potrebu za kontracepcijom (14, odnosno 16 procenata).

Koristeći podatke o kontracepciji i nezadovoljenoj potrebi, dobijene tokom MICS-a, može se proceniti i procenat zadovoljene potrebe za kontracepcijom. Procenat zadovoljene potrebe definiše se kao procenat žena koje su udate ili su u vanbračnoj zajednici, a koje trenutno koriste neko kontraceptivno sredstvo, u odnosu na ukupnu potrebu za kontraceptivnim sredstvima. Ukupna potreba za kontracepcijom obuhvata žene koje trenutno imaju nezadovoljenu potrebu (za proređivanjem trudnoća ili ograničenjem broja dece), kao i žene koje trenutno koriste kontracepciju. Većina žena iz romskih naselja u Republici Srbiji (86 procenata) imaju zadovoljenu potrebu za kontracepcijom.

Prenatalna zaštita

Tokom trudnoće (prenatalni period) trudnicama je omogućen niz važnih pregleda koji mogu biti veoma bitni za njihovo zdravlje i blagostanje, kao i zdravlje i blagostanje njihove odojčadi. Bolje razumevanje rasta i razvoja fetusa i njihove povezanosti sa majčinim zdravljem dovelo je do posvećivanja veće pažnje mogućnostima prenatalne zaštite, koja može poboljšati zdravlje majke i novorođenčeta. Na primer, ukoliko se trudnoća, odnosno prenatalni period iskoristi da se žene i porodice informišu o znacima upozorenja, simptomima i rizicima porođaja, to može biti način da se obezbedi da se trudnice i u praksi porođaju uz pomoć obučenog

zdravstvenog radnika. Tokom prenatalnog perioda postoji i mogućnost pružanja informacija o smanjivanju broja trudnoća, što predstavlja važan faktor za povećanje mogućnosti za preživljavanje odojčeta. Loši ishodi, kao što je mala telesna težina po rođenju, mogu se smanjiti primenom kombinacije pregleda u cilju poboljšanja stanja uhranjenosti žena i u cilju sprečavanja infekcija tokom trudnoće. U novije vreme, tokom prenatalnog perioda, kao polazne tačke za prevenciju HIV-a i zaštitu zdravlja HIV pozitivnih, a posebno za prevenciju prenošenja HIV infekcije sa majke na dete, došlo je do novog interesovanja za korišćenje prenatalne zaštite.

Tabela RH.6: Obuhvat prenatalnom zaštitom, Republika Srbija, 2010.

Procentualna raspodela žena starosti 15–49 godina koje su se porodile tokom dve godine koje su prethodile istraživanju, prema vrsti osoblja koje pruža prenatalnu zaštitu

	Lice koje pruža prenatalnu zaštitu		Nije pružena prenatalna zaštita	Ukupno	Bilo koje obučeno lice koje pruža prenatalnu zaštitu ¹	Broj žena koje su se porodile tokom dve godine koje su prethodile istraživanju
	lekar	medicinska sestra/babica				
Region						
Beogradski region	99,2	,4	,4	100,0	99,6	91
Region Vojvodine	99,8	,0	,2	100,0	99,8	163
Region Šumadije i Zapadne Srbije	97,1	,0	2,9	100,0	97,1	144
Region Južne i Istočne Srbije	99,6	,0	,4	100,0	99,6	146
Tip naselja						
Gradska	99,6	,1	,3	100,0	99,7	281
Ostala	98,2	,0	1,8	100,0	98,2	262
Starost majke u vreme porođaja						
Manje od 20 god.	90,7	,0	9,3	100,0	90,7	28
20–34	99,3	,1	,6	100,0	99,4	442
35–49 god.	100,0	,0	,0	100,0	100,0	59
Obrazovanje						
Osnovno	97,8	,0	2,2	100,0	97,8	79
Srednje	99,0	,1	,8	100,0	99,2	307
Više/visoko	100,0	,0	,0	100,0	100,0	148
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	95,4	,0	4,6	100,0	95,4	112
Drugi	100,0	,0	,0	100,0	100,0	97
Srednji	99,6	,4	,0	100,0	100,0	87
Četvrti	100,0	,0	,0	100,0	100,0	106
Najbogatiji	99,8	,0	,2	100,0	99,8	141
Ukupno	98,9	,1	1,0	100,0	99,0	543

¹ MICS indikator 5.5a; MCR indikator 5.5

Na osnovu uvida u efikasnost različitih modela prenatalne zaštite, SZO preporučuje najmanje četiri posete lekaru koji se bavi prenatalnom zaštitom. Smernice SZO-a konkretne su kada je u pitanju šta treba da se radi tokom posete lekaru koji se bavi prenatalnom zaštitom. A to su:

- merenje krvnog pritiska
- testiranje urina na bakteriurija i proteinurija
- testiranje krvi u cilju otkrivanja sifilisa i teških oblika anemije
- merenje telesne težine/visine.

Prenatalne zdravstvene usluge jesu deo obavezne zdravstvene zaštite u Republici Srbiji, i u opštim crtama predviđene su Zakonom o zdravstvenoj zaštiti (2005) i Zakonom o zdravstvenom osiguranju (2005) u obliku nacionalnih propisa: Uredba o nacionalnom programu zdravstvene zaštite žena, dece i mladih (Vlada Republike Srbije, 2009), smernice za implementaciju Uredbe (Republička stručna komisija za zdravstvenu zaštitu žena, dece i adolescenata (Ministarstvo zdravlja, 2011), nacionalne smernice za lekare koji pružaju primarnu zdravstvenu zaštitu „Zdravstvena zaštita žena u toku trudnoće” (Republička stručna komisija za izradu i implementaciju vodiča u kliničkoj praksi, 2005),

Tabela RH.7: Učestalost prenatalne zaštite, Republika Srbija, 2010.

Procentualna raspodela žena koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju, prema broju poseta koje se odnose na prenatalnu zaštitu

Region	Procentualna raspodela žena koje					Nema podataka/ ne zna	Ukupno	Broj žena koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju
	nisu imale nijednu posetu	imale su jednu posetu	dve posete	tri posete	imale 4 posete ili više ¹			
Beogradski region	,4	,0	,8	,0	96,0	2,8	100,0	91
Region Vojvodine	,2	,2	,4	2,2	92,7	4,3	100,0	163
Region Šumadije i Zapadne Srbije	2,9	,6	2,1	2,1	91,5	,8	100,0	144
Region Južne i Istočne Srbije	,4	,0	,6	1,1	97,2	,7	100,0	146
Tip naselja								
Gradska	,3	,3	,6	1,4	94,3	3,2	100,0	281
Ostala	1,8	,1	1,4	1,6	94,0	1,1	100,0	262
Starost majke u vreme porođaja								
Manje od 20 god.	9,3	,0	,0	3,8	82,6	4,3	100,0	28
20–34	,6	,3	,8	1,0	95,2	2,1	100,0	456
35–49 god.	,0	,0	3,0	3,9	91,9	1,2	100,0	59
Obrazovanje								
Osnovno	2,2	,4	2,9	3,6	87,8	3,0	100,0	79
Srednje	,8	,1	,9	1,4	93,9	2,8	100,0	307
Više/visoko	,0	,4	,0	,4	98,8	,5	100,0	148
Kvintili indeksa blagostanja								
Najsiromašniji	4,6	,0	2,6	4,8	85,6	2,4	100,0	112
Drugi	,0	,3	1,6	2,2	94,4	1,5	100,0	97
Srednji	,0	,4	,0	,0	98,4	1,2	100,0	87
Četvrti	,0	,0	,5	,0	97,3	2,2	100,0	106
Najbogatiji	,2	,4	,2	,5	95,8	3,0	100,0	141
Ukupno	1,0	,2	1,0	1,5	94,2	2,2	100,0	543

¹ MICS indikator 5.5b; MCR indikator 5.5

kao i tri smernice: „Opšti principi komunikacije sa trudnicama, porodiljama i njihovim porodicama”, prilagođeni prevod smernice „Rešavanje komplikacija u trudnoći i pri porođaju”, poglavlje namenjeno babcama i lekarima se nalazi u okviru Projekta SZO i Pakta za stabilnost jugoistočne Evrope „Jačanje nacionalnih kapaciteta za poboljšanje zdravlja majke i novorođenčeta”.

Tip zdravstvenih radnika koji obezbeđuju prenatalnu zaštitu ženama starosti od 15 do 49 godine koje su se porodile tokom dve godine koje su prethodile

Istraživanju prikazan je u tabeli RH.6. Prenatalna zaštita (koju pruža lekar, medicinska sestra/babica ili patronažna sestra) na zavidnom je nivou u Republici Srbiji, gde 99 procenata žena dobija prenatalnu zaštitu od strane obučanih zdravstvenih radnika najmanje jednom tokom trudnoće. Najniži ali i dalje visok nivo prenatalne zaštite dobijaju žene iz najsiromašnijeg kvintila (95 procenata), kao i žene koje su imale 20 godina ili manje u vreme rođenja deteta (91 procenat). Nema uočenih varijacija u zavisnosti od regiona ili drugih osnovnih kategorija.

Tabela RH.8: Sadržaj prenatalne zaštite, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina kojima je izmeren krvni pritisak, uzet uzorak urina i krvi tokom prenatalnog pregleda

Region	Procenat trudnica kojima je				Broj žena koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju
	izmeren krvni pritisak	uzet uzorak urina	uzet uzorak krvi	izmeren krvni pritisak i uzet uzorak urina i krvi ¹	
Beogradski region	99,3	99,6	99,6	99,3	91
Region Vojvodine	99,3	98,8	99,6	98,5	163
Region Šumadije i Zapadne Srbije	96,0	96,0	96,5	94,7	144
Region Južne i Istočne Srbije	99,1	99,6	99,6	99,1	146
Tip naselja					
Gradska	99,0	99,2	99,4	98,4	281
Ostala	97,8	97,5	98,1	97,2	262
Starost majke u vreme porođaja					
Manje od 20 god.	90,7	90,7	90,7	90,7	28
20–34	98,8	99,1	99,2	98,5	456
35–49 god.	98,7	96,9	99,4	96,2	59
Obrazovanje					
Osnovno	96,5	95,4	97,3	94,6	79
Srednje	98,6	98,7	98,8	98,1	307
Više/visoko	99,5	100,0	100,0	99,5	148
Kvintili indeksa blagostanja					
Najsiromašniji	94,5	93,7	95,0	93,2	112
Drugi	100,0	100,0	100,0	100,0	97
Srednji	98,5	100,0	99,2	98,5	87
Četvrti	99,7	99,8	99,8	99,3	106
Najbogatiji	99,3	98,9	99,8	98,4	141
Ukupno	98,4	98,4	98,8	97,8	543

¹ MICS indikator 5.6

UNICEF i SZO preporučuju da žena ode u najmanje četiri posete lekaru koji se bavi prenatalnom zaštitom tokom trudnoće. Tabela RH.7 prikazuje broj poseta žene tokom poslednje trudnoće obučenom zdravstvenom radniku koji se bavi prenatalnom zaštitom tokom dve godine koje su prethodile ovom istraživanju, bez obzira na to ko je pružalac zaštite, prema izabranim kategorijama. Veliki procenat (97 procenata) majki je dobio prenatalnu zaštitu više od jednog puta, a 94 procenta majki je dobilo prenatalnu zaštitu najmanje četiri puta. Majke iz najsiromašnijeg kvintila i majke s osnovnim obrazovanjem ređe nego majke iz ostalih kategorija dobijaju prenatalnu zaštitu četiri ili više puta. Na primer, 86 procenata žena koje žive u najsiromašnijem kvintilu i 83 procenta žena koje imaju 20 godina ili manje u vreme porođaja izjavilo je da je išlo u najmanje četiri posete lekaru koji se bavi prenatalnom zaštitom, u poređenju sa 96 procenata majki koje žive u domaćinstvima iz najbogatijeg kvintila.

Vrste pregleda koje trudnice dobijaju prikazane su u tabeli RH.8. Kod žena koje su rađale tokom dve godine koje su prethodile istraživanju, 99 procenata je izjavilo da im je uzet uzorak krvi tokom posete zdravstvenom radniku koji se bavi prenatalnom zaštitom, 98 procenata je izjavilo da im je proveren krvni pritisak i da su dale urin na analizu.

Zakonske odredbe u okviru sistema zdravstvene zaštite u Republici Srbiji predviđaju najmanje jednu posetu patronažne sestre svakoj trudnici i do najviše pet poseta nakon porođaja.

Ova odredba nije u potpunosti primenjena u praksi, pošto je samo 29 procenata žena primilo posetu patronažne sestre tokom trudnoće, a najmanji je obuhvat neobrazovanih žena (samo sedam procenata). Ako pogledamo obuhvat postnatalnim posetama, vidimo da je 88 procenata žena posetila patronažna sestra u nedelji nakon porođaja (tabela RH.8A).

Pohađanje škola za trudnice i roditeljstvo može značajno poboljšati majčino znanje o zdravlju u trudnoći, o porođaju, fetusu i razvoju novorođenčeta, kao i o nezi deteta i roditeljskim veštinama. Međutim, procenat žena koje su rodile žive bebe tokom prethodne dve godine koje su pohađale gorepomenute kurseve je veoma mali i ne prelazi devet procenata. Takođe je očigledno da ovaj program češće pohađaju žene koje žive u gradu, starosti od 30 do 34 godine, koje imaju više obrazovanje i pripadaju najbogatijem sloju stanovništva. Ključni razlozi za nepohađanje su činjenica da polovina žena smatra da im on nije potreban, kao i činjenica da takav program ne postoji u njihovoj sredini.

Korišćenje ovog programa je ispod jednog procenta među ženama iz romskih naselja. Glavni razlozi za njihovo nepohađanje bili su nedostatak informacija o postojanju programa (35 procenata), 31 procenat je mislio da to nije ni potrebno, a 21 procenat tih žena je reklo da je glavni razlog nepohađanja nepostojanje te usluge u njihovoj sredini.

Tabela RH.8A: Zdravlje trudnica i novorođenčadi, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju; zdravstvena nega

Region	Žene koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju			Broj žena starosti 15–49 godina koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju
	koje je posetila patronažna sestra tokom trudnoće ¹	koje su tokom trudnoće išle na pripreme za porođaj ²	koje je posetila patronažna sestra u nedelji nakon porođaja ³	
Beogradski region	32,2	18,7	83,3	91
Region Vojvodine	19,5	11,1	84,9	163
Region Šumadije i Zapadne Srbije	23,4	3,9	89,9	144
Region Južne i Istočne Srbije	43,5	4,8	91,0	146
Tip naselja				
Gradska	25,7	13,8	88,9	281
Ostala	32,8	3,4	86,2	262
Starost				
15–19 god.	(25,2)	(,0)	(83,6)	18
20–24	30,5	4,4	87,1	105
25–29	26,4	8,9	89,5	194
30–34	31,7	14,4	86,6	148
35–39	31,0	6,3	85,3	66
40–44	(28,3)	(3,6)	(94,3)	11
45–49 god.	(*)	(*)	(*)	1
Obrazovanje				
Osnovno	27,6	,4	83,0	79
Srednje	30,8	5,5	87,8	307
Više/visoko	27,6	20,3	89,4	148
Kvintili indeksa blagostanja				
Najsiromašniji	27,6	1,9	82,3	112
Drugi	37,8	4,0	88,3	97
Srednji	35,3	3,7	89,1	87
Četvrti	25,7	9,1	91,8	106
Najbogatiji	23,1	20,5	87,2	141
Ukupno	29,1	8,8	87,6	543

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje su rodile živorođeno dete u prethodne dve godine:

¹ koje je posetila patronažna sestra tokom trudnoće

² koje su tokom trudnoće išle na pripreme za porođaj

³ koje je posetila patronažna sestra u nedelji nakon porođaja

Prenatalna zaštita u romskim naseljima

U tabeli RH.6R navodi se vrsta osoblja koje pruža prenatalnu zaštitu Romkinjama starosti od 15 do 49 godina koje su se porodile u prethodne dve godine. Obuhvat prenatalnom zaštitom (koju pruža lekar, medicinska sestra/babica ili patronažna sestra) velik je u romskim naseljima u

Republici Srbiji, gde 94 procenta žena dobija prenatalnu zaštitu od strane obučenog osoblja najmanje jednom tokom trudnoće. Najmanji, ali ipak visok nivo prenatalne zaštite (86 procenata) prisutan je kod žena bez ikakvog obrazovanja, a iznosi 89 procenata kod žena iz najsiromašnijeg kvintila.

Tabela RH.6R: Obuhvat prenatalnom zaštitom, romska naselja, 2010.

Procentualna raspodela žena starosti 15–49 godina koje su se porodile tokom dve godine koje su prethodile istraživanju, prema vrsti osoblja koje pruža prenatalnu zaštitu

	Lice koje pruža prenatalnu zaštitu		Nije pružena prenatalna zaštita	Ukupno	Bilo koje obučeno lice koje pruža prenatalnu zaštitu ¹	Broj žena koje su se porodile tokom dve godine koje su prethodile istraživanju
	lekar	medicinska sestra/babica				
Tip naselja						
Gradska	94,0	,4	5,5	100,0	94,5	294
Ostala	93,9	,9	5,3	100,0	94,7	146
Starost majke u vreme porođaja						
Manje od 20 god.	94,3	1,0	4,7	100,0	95,3	154
20–34	93,7	,4	5,9	100,0	94,1	262
35–49 god.	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	21
Obrazovanje						
Bez obrazovanja	85,8	,4	13,8	100,0	86,2	89
Osnovno	95,5	,7	3,7	100,0	96,3	291
Srednje	98,5	,0	1,5	100,0	98,5	59
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	88,4	,8	10,8	100,0	89,2	106
Drugi	95,5	1,2	3,3	100,0	96,7	99
Srednji	89,0	,0	11,0	100,0	89,0	80
Četvrti	99,0	,5	,6	100,0	99,4	81
Najbogatiji	99,7	,3	,0	100,0	100,0	75
Ukupno	94,0	,6	5,5	100,0	94,5	440

¹ MICS indikator 5.5a; MCR indikator 5.5

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

UNICEF i SZO preporučuju da žena ode u najmanje četiri posete lekaru koji se bavi prenatalnom zaštitom tokom trudnoće. Tabela RH.7R prikazuje broj poseta žene tokom poslednje trudnoće obučenom zdravstvenom radniku koji se bavi prenatalnom zaštitom u periodu od dve godine koje su prethodile ovom istraživanju (bez obzira na to ko je pružalac zaštite), prema izabranim kategorijama. Oko 85 procenata majki iz romskih naselja dobilo je prenatalnu zaštitu više od jednog puta, a 72 procenta majki iz romskih naselja je dobilo najmanje četiri

puta. Majke iz domaćinstava koja imaju nizak životni standard i majke bez obrazovanja ređe nego majke iz ostalih kategorija dobijaju prenatalnu zaštitu četiri ili više puta. Na primer, 45 procenata žena koje žive u najsiromašnijem kvintilu i 82 procenta žena koje su iz najbogatijeg kvintila izjavilo je da je išlo u najmanje četiri posete lekaru koji se bavi prenatalnom zaštitom. Skoro 14 procenata majki koje nisu završile osnovnu školu i 12 procenata majki iz najsiromašnijeg kvintila nije dobilo prenatalnu zaštitu tokom trudnoće.

Tabela RH.7R: Učestalost prenatalne zaštite, romska naselja, 2010.

Procentualna raspodela žena koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju, prema broju poseta koje se odnose na prenatalnu zaštitu

	Procentualna raspodela žena koje					Nema podataka/ ne zna	Ukupno	Broj žena koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju
	nisu imale nijednu posetu	imale su jednu posetu	dve posete	tri posete	imale 4 posete ili više ¹			
Tip naselja								
Gradska	5,5	3,3	4,5	7,3	72,6	6,7	100,0	294
Ostala	5,3	3,1	7,1	8,1	70,6	5,8	100,0	146
Starost majke u vreme porođaja								
Manje od 20 god.	4,7	,8	3,0	6,8	78,2	6,5	100,0	154
20–34	6,2	3,5	6,6	8,4	69,5	5,9	100,0	264
35–49 god.	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	21
Obrazovanje								
Bez obrazovanja	13,8	4,1	9,1	14,8	53,2	5,1	100,0	89
Osnovno	3,7	3,6	5,4	6,9	72,7	7,6	100,0	291
Srednje	1,5	,0	,0	,0	97,8	,7	100,0	59
Kvintili indeksa blagostanja								
Najsiromašniji	10,8	9,4	9,8	17,0	45,2	7,8	100,0	106
Drugi	3,3	3,0	5,8	9,5	76,5	1,9	100,0	99
Srednji	11,0	,5	1,1	2,4	73,0	11,9	100,0	80
Četvrti	,6	,0	2,4	2,2	90,9	3,9	100,0	81
Najbogatiji	,0	1,1	6,5	3,1	82,0	7,3	100,0	75
Ukupno	5,5	3,2	5,4	7,6	71,9	6,4	100,0	440

¹ MICS indikator 5.5b; MCR indikator 5.5

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Vrste pregleda koje trudnice iz romskih naselja dobijaju prikazane su u tabeli RH.8R. Kod žena koje su rađale tokom dve godine koje su prethodile istraživanju, 90 procenata je izjavilo da im je uzet uzorak krvi i da im je proveren krvni pritisak tokom posete zdravstvenom radniku koji se bavi prenatalnom zaštitom, a 89 procenata je izjavilo da su dale urin na analizu.

Procent žena u romskim naseljima koje je posetila patronažna sestra je manji u odnosu na nacionalni prosek. Procent žena koje su bile posećene u prenatalnom periodu iznosi 19, 80 procenata u postnatalnom periodu. Primećena je još veća razlika kod neobrazovanih i siromašnih žena (10 procenata je posećeno u prenatalnom periodu, a 65 procenata u postnatalnom periodu).

Pohađanje može značajno poboljšati majčino znanje o zdravlju u trudnoći, o porođaju, fetusu i razvoju

novorođenčeta, kao i o nezi deteta i roditeljskim veštinama. Međutim, procenat žena koje su rodile žive bebe tokom prethodne dve godine a koje su pohađale gorepomenute kurseve veoma je mali, i ne prelazi devet procenata. Takođe je očigledno da ovaj program češće pohađaju žene koje žive u gradu, starosti od 30 do 34 godine, koje imaju više obrazovanje i pripadaju najbogatijem sloju stanovništva. Ključni razlozi za nepohađanje su činjenica da polovina žena smatra da im on nije potreban, kao i činjenica da takav program ne postoji u njihovoj sredini.

Korišćenje škola za trudnice i roditeljstvo je ispod jednog procenta među ženama iz romskih naselja. Glavni razlozi za njihovo nepohađanje bili su nedostatak informacija o postojanju programa (35 procenata), 31 procenat je mislio da to nije ni potrebno, a 21 procenat žena su izjavile da je glavni razlog nepohađanja nepostojanje te usluge u njihovoj sredini.

Tabela RH.8R: Sadržaj prenatalne zaštite, romska naselja, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina kojima je izmeren krvni pritisak, uzet uzorak urina i krvi tokom prenatalnog pregleda

	Procenat trudnica kojima je				Broj žena koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju
	izmeren krvni pritisak	uzet uzorak urina	uzet uzorak krvi	izmeren krvni pritisak i uzeti uzorak urina i krvi ¹	
Tip naselja					
Gradska	90,3	90,1	91,1	89,3	294
Ostala	89,5	87,3	88,7	86,8	146
Starost majke u vreme porođaja					
Manje od 20 god.	92,8	93,3	94,1	92,0	154
20–34	88,8	87,0	88,4	86,7	264
35–49 god.	(*)	(*)	(*)	(*)	21
Obrazovanje					
Bez obrazovanja	74,1	73,0	75,2	72,4	89
Osnovno	93,3	92,2	93,2	91,5	291
Srednje	98,0	98,5	98,5	98,0	59
Kvintili indeksa blagostanja					
Najsiromašniji	77,7	74,3	77,4	73,4	106
Drugi	90,0	89,1	90,9	87,8	99
Srednji	88,0	88,3	88,3	88,0	80
Četvrti	99,4	99,4	99,4	99,4	81
Najbogatiji	99,6	100,0	100,0	99,6	75
Ukupno	90,1	89,1	90,3	88,5	440

¹ MICS indikator 5.6

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Tabela RH.8RA: Zdravlje trudnica i novorođenčadi, romska naselja, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje su rodile živorođeno dete u prethodne dve godine; zdravstvena nega

	Žene koje su rodile živorođeno dete u prethodne dve godine			Broj žena starosti 15–49 godina koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju
	koje je posetila patronažna sestra tokom trudnoće	koje su tokom trudnoće išle na pripreme za porođaj	koje je posetila patronažna sestra u nedelji nakon porođaja	
Tip naselja				
Gradska	19,3	,8	81,4	294
Ostala	18,7	,0	77,1	146
Starost				
15–19 god.	19,0	,4	77,8	114
20–24	20,9	,5	87,9	176
25–29	17,5	1,3	73,3	87
30–34	9,2	,0	77,3	39
35–39	(*)	(*)	(*)	19
40–44	(*)	(*)	(*)	0
45–49 god.	(*)	(*)	(*)	5
Obrazovanje				
Bez obrazovanja	10,1	,0	65,8	89
Osnovno	19,3	,5	83,8	291
Srednje	31,9	1,4	82,1	59
Kvintili indeksa blagostanja				
Najsiromašniji	8,4	1,0	66,3	106
Drugi	20,4	,0	81,3	99
Srednji	23,2	,0	83,7	80
Četvrti	24,7	1,0	89,5	81
Najbogatiji	22,0	,6	83,2	75
Ukupno	19,1	,5	80,0	440

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Pomoć pri porođaju

Tri četvrtine svih smrtnih slučajeva trudnica/porodilja desi se tokom porođaja i neposredno nakon porođaja. Najvažnija stvar za bezbedan porođaj je da stručni zdravstveni radnik koji je obučen za akušerstvo bude prisutan tokom svakog porođaja, kao i da bude

obezbeđen prevoz do porodilišta u hitnim slučajevima. Cilj dokumenta „Svet po meri dece” jeste da se ženama obezbedi stručna pomoć prilikom porođaja. Indikatori su procenat porođaja koji se odvijaju uz stručnu pomoć i procenat porođaja koji se odvijaju u zdravstvenim

Tabela RH.9: Pomoć pri porođaju, Republika Srbija, 2010.

Procentualna raspodela žena starosti 15–49 godina koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju, prema tome ko je pomogao prilikom porođaja; procenat porođaja obavljenih carskim rezom

Region	Lice koje je pomoglo pri porođaju					Niko nije pomogao	Ukupno	Porođaj obavilo bilo koje stručno lice ¹	Procenat porođaja obavljenih carskim rezom ²	Broj žena koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju
	lekar	medicinska sestra/babica	narodna babica	rođak/prijatelj	neko drugi					
Beogradski region	93,4	5,9	,4	,0	,4	,0	100,0	99,2	25,0	91
Region Vojvodine	88,1	11,9	,0	,0	,0	,0	100,0	100,0	19,5	163
Region Šumadije i Zapadne Srbije	98,5	1,5	,0	,0	,0	,0	100,0	100,0	26,6	144
Region Južne i Istočne Srbije	93,3	6,2	,0	,3	,0	,3	100,0	99,5	28,0	146
Tip naselja										
Gradska	90,9	8,9	,1	,0	,0	,1	100,0	99,8	24,0	281
Ostala	95,5	4,1	,0	,1	,1	,1	100,0	99,6	25,2	262
Starost majke u vreme porođaja										
Manje od 20 god.	94,9	3,8	1,3	,0	,0	,0	100,0	98,7	33,2	28
20–34	92,7	7,0	,0	,1	,1	,1	100,0	99,8	22,4	456
35–49 god.	95,3	4,7	,0	,0	,0	,0	100,0	100,0	37,8	59
Mesto porođaja										
Zdravstvena ustanova u državnom sektoru	93,2	6,7	,0	,0	,1	,0	100,0	99,9	25,0	534
Zdravstvena ustanova u privatnom sektoru	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	8
Stan/kuća	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	1
Obrazovanje										
Osnovno	94,9	4,6	,0	,5	,0	,0	100,0	99,5	17,5	79
Srednje	93,1	6,7	,0	,0	,1	,1	100,0	99,8	24,2	307
Više/visoko	93,4	6,5	,0	,0	,0	,1	100,0	99,9	30,5	148
Kvintili indeksa blagostanja										
Najsiromašniji	94,6	4,7	,3	,3	,0	,0	100,0	99,3	18,1	112
Drugi	96,1	3,9	,0	,0	,0	,0	100,0	100,0	23,7	97
Srednji	92,1	7,8	,0	,0	,0	,2	100,0	99,8	22,8	87
Četvrti	91,6	8,4	,0	,0	,0	,0	100,0	100,0	28,7	106
Najbogatiji	91,7	7,9	,0	,0	,2	,2	100,0	99,6	28,4	141
Ukupno	93,1	6,6	,1	,1	,1	,1	100,0	99,7	24,6	543

¹ MICS indikator 5.7; MCR indikator 5.2

² MICS indikator 5.9

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

ustanovama. Indikator koji se odnosi na prisustvo obučenog zdravstvenog radnika pri porođaju takođe se koristi za praćenje napredovanja ka Milenijumskom cilju razvoja, koji se odnosi na smanjenje stope maternalne smrtnosti za tri četvrtine u periodu između 1990. i 2015. godine.

U MICS-u postavljen je niz pitanja koja se odnose na procenat porođaja kojima prisustvuje obučeni zdravstveni radnik.

Termin *obučeni zdravstveni radnik* označava lekara, medicinsku sestru/babicu ili patronažnu sestru.

Skoro svi porođaji (99,7 procenata) tokom dve godine koje su prethodile MICS-u obavljani su uz pomoć stručnog osoblja (tabela RH.9). Ovaj procenat je podjednako visok kada su u pitanju sve osnovne kategorije. Lekari su prisustvovali u 93 procenta porođaja, a sestre u sedam procenata porođaja.

Svaka četvrta žena (25 procenata) u Republici Srbiji porodila se carskim rezom, i to je češća pojava kod žena iz najbogatijeg kvintila (28 procenata), žena koje imaju više obrazovanje (30 procenata) i kod žena starijih od 35 godina (38 procenata).

Pomoć pri porođaju u romskim naseljima

Skoro svim porođajima žena iz romskih naselja (99,5 procenata) tokom dve godine koje su prethodile MICS-u prisustvovala su stručna lica (tabela RH.9R). Ovaj procenat je podjednako visok kada su u pitanju sve osnovne kategorije. Lekari su prisustvovali u 88 procenata porođaja, a sestre u 12 procenata slučajeva.

Sve u svemu, 14 procenata žena iz romskih naselja u Republici Srbiji porodilo se carskim rezom. Najveći procenat porođaja carskim rezom je obavljen kod žena iz bogatijih kvintila, najobrazovanijih grupa i kod žena koje žive u gradskim naseljima.

Tabela RH.9R: Pomoć pri porođaju, romska naselja, 2010.

Procentualna raspodela žena starosti 15–49 godina koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju, prema tome ko je pomogao prilikom porođaja; procenat porođaja obavljenih carskim rezom

Tip naselja	Lice koje je pomoglo pri porođaju						Niko nije pomogao	Ukupno	Porođaj obavilo bilo koje stručno lice ¹	Procenat porođaja obavljenih carskim rezom ²	Broj žena koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju
	lekar	medicinska sestra/babica	narodna babica	rođak/prijatelj	muž	neko drugi					
Gradska	85,1	14,4	,1	,2	,0	,0	,1	100,0	99,6	16,9	294
Ostala	93,2	6,2	,0	,0	,2	,3	,0	100,0	99,4	7,0	146
Starost majke u vreme porođaja											
Manje od 20 god.	87,0	13,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	100,0	7,4	154
20–34	87,7	11,6	,1	,1	,1	,2	,1	100,0	99,3	16,3	264
35–49 god.	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	21
Mesto porođaja											
Zdravstvena ustanova u državnom sektoru	88,2	11,8	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	100,0	13,7	437
Stan/kuća	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	2
Drugo	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	(*)	1
Obrazovanje											
Bez obrazovanja	88,6	10,1	,4	,3	,0	,6	,0	100,0	98,7	12,2	89
Osnovno	88,0	11,6	,0	,1	,1	,0	,1	100,0	99,7	12,8	291
Srednje	86,8	13,2	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	100,0	19,9	59
Kvintili indeksa blagostanja											
Najsiromašniji	89,5	8,8	,0	,6	,3	,5	,3	100,0	98,3	11,5	106
Drugi	85,2	14,8	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	100,0	9,5	99
Srednji	89,6	10,4	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	100,0	10,7	80
Četvrti	88,8	10,8	,4	,0	,0	,0	,0	100,0	99,6	20,5	81
Najbogatiji	85,7	14,3	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	100,0	17,8	75
Ukupno	87,8	11,7	,1	,1	,1	,1	,1	100,0	99,5	13,6	440

¹ MICS indikator 5.7; MCR indikator 5.2

² MICS indikator 5.9

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Mesto porođaja

Sve veći procenat porođaja u zdravstvenim ustanovama je važan faktor u smanjenju rizika po zdravlje i za majku i za bebu. Odgovarajuća medicinska nega i higijenski uslovi tokom porođaja mogu smanjiti rizike od komplikacija i infekcija koje dovode do obolevanja (morbidity) i smrti majke ili odojčeta. U tabeli RH.10 prikazana je procentualna raspodela žena starosti od 15 do 49 godina, koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile Istraživanju, prema mestu porođaja i

procenat porođaja obavljenih u zdravstvenoj ustanovi prema osnovnim kategorijama.

Skoro svi porođaji u Republici Srbiji (99,8 procenata) obavljaju se u zdravstvenim ustanovama; 98 procenata porođaja obavlja se u državnim ustanovama, a samo jedan procenat se obavlja u privatnim. Korišćenje privatnih zdravstvenih ustanova za porođaje češće je samo u Beogradu (sedam procenata) i kod žena koje imaju više obrazovanje (tri procenta).

Tabela RH.10: Mesto porođaja, Republika Srbija, 2010.

Procentualna raspodela žena starosti 15–49 godina koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju, prema mestu porođaja

	Mesto porođaja				Ukupno	Porođaj obavljen u zdravstvenoj ustanovi ¹	Broj žena koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju
	zdravstvena ustanova u državnom sektoru	zdravstvena ustanova u privatnom sektoru	stan/kuća	drugo			
Region							
Beogradski region	92,4	7,2	,4	,0	100,0	99,6	91
Region Vojvodine	100,0	,0	,0	,0	100,0	100,0	163
Region Šumadije i Zapadne Srbije	99,3	,7	,0	,0	100,0	100,0	144
Region Južne i Istočne Srbije	99,4	,0	,3	,3	100,0	99,4	146
Tip naselja							
Gradska	98,5	1,3	,1	,1	100,0	99,8	281
Ostala	98,2	1,5	,1	,1	100,0	99,8	262
Starost majke u vreme porođaja							
Manje od 20 god.	97,5	1,1	1,3	,0	100,0	98,7	28
20–34	98,3	1,5	,1	,1	100,0	99,8	456
35–49 god.	99,7	,3	,0	,0	100,0	100,0	59
Broj poseta licu koje se bavi prenatalnom zaštitom							
Nijedna	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	5
1–3 posete	(100,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	100,0	(100,0)	15
4 ili više poseta	98,4	1,5	,1	,0	100,0	99,9	511
Nema podataka/ne zna	(100,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	100,0	(100,0)	12
Obrazovanje							
Osnovno	99,1	,4	,5	,0	100,0	99,5	79
Srednje	98,7	1,1	,0	,2	100,0	99,8	307
Više/visoko	97,5	2,5	,0	,0	100,0	100,0	148
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	99,0	,3	,7	,0	100,0	99,3	112
Drugi	100,0	,0	,0	,0	100,0	100,0	97
Srednji	95,6	4,4	,0	,0	100,0	100,0	87
Četvrti	100,0	,0	,0	,0	100,0	100,0	106
Najbogatiji	97,3	2,4	,0	,3	100,0	99,7	141
Ukupno	98,4	1,4	,1	,1	100,0	99,8	543

¹ MICS indikator 5.8

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Mesto porođaja u romskim naseljima

Skoro svi porođaji žena iz romskih naselja (99,3 procenta) u Republici Srbiji obavljani su u državnim zdravstvenim ustanovama. Oko dva procenta žena

iz najsiromašnijeg kvintila i žena koje nisu završile osnovnu školu porodilo se kod kuće.

Tabela RH.10R: Mesto porođaja, romska naselja, 2010.

Procentualna raspodela žena starosti 15–49 godina koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju, prema mestu porođaja

Tip naselja	Mesto porođaja			Ukupno	Porođaj obavljen u zdravstvenoj ustanovi ¹	Broj žena koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju
	zdravstvena ustanova u državnom sektoru	stan/kuća	drugo			
Gradska	99,5	,4	,1	100,0	99,5	294
Ostala	99,0	,6	,3	100,0	99,0	146
Starost majke u vreme porođaja						
Manje od 20 god.	100,0	,0	,0	100,0	100,0	154
20–34	99,0	,7	,3	100,0	99,0	264
35–49 god.	(*)	(*)	(*)	100,0	(*)	21
Broj poseta licu koje se bavi prenatalnom zaštitom						
Nijedna	(97,2)	(2,8)	(0,0)	100,0	(97,2)	24
1–3 posete	98,1	1,2	,7	100,0	98,1	71
4 ili više poseta	99,8	,1	,1	100,0	99,8	316
Nema podataka/ne zna	(98,9)	(1,1)	(,0)	100,0	(98,9)	28
Obrazovanje						
Bez obrazovanja	97,8	1,7	,6	100,0	97,8	89
Osnovno	99,7	,2	,1	100,0	99,7	291
Srednje	100,0	,0	,0	100,0	100,0	59
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	97,5	1,7	,8	100,0	97,5	106
Drugi	100,0	,0	,0	100,0	100,0	99
Srednji	100,0	,0	,0	100,0	100,0	80
Četvrti	99,6	,4	,0	100,0	99,6	81
Najbogatiji	100,0	,0	,0	100,0	100,0	75
Ukupno	99,3	,5	,2	100,0	99,3	440

¹ MICS indikator 5.8

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

IX RAZVOJ DETETA

Obrazovanje i učenje u ranom detinjstvu

Pohađanje predškolskog obrazovanja u okviru organizovanog programa učenja ili obrazovanja deteta je važno za pripremu deteta za školu.

U Republici Srbiji, 44 procenta dece uzrasta od 36 do 59 meseci pohađa neki oblik organizovanog programa obrazovanja u ranom detinjstvu (tabela CD.1). Prisutne su razlike između gradskih i ostalih naselja, kao i regionalne razlike — čak 57 procentata u gradskim naseljima u poređenju sa 29 procentata u ostalim naseljima. Kod dece uzrasta od 36 do 59 meseci pohađanje obrazovnih

programa u ranom detinjstvu najviše je zastupljeno u Beogradskom regionu (59 procentata), a najmanje u Regionu Južne i Istočne Srbije (30 procentata). Nije uočena veća razlika među polovima, ali treba istaći razlike prema društveno-ekonomskom statusu: 75 procentata dece koja žive u domaćinstvima u najbogatijem kvintilu pohađaju takve programe, dok procenat dece u najsiromašnijem kvintilu iznosi 22. Interesantno je napomenuti da procenat dece koja pohađaju programe obrazovanja u ranom detinjstvu u uzrastu od 36 do 47 meseci i od 48 do 59 meseci iznosi 39 procentata, odnosno 49 procentata.

Tabela CD.1: Obrazovanje u ranom detinjstvu, Republika Srbija, 2010.

Procenat dece starosti 36–59 meseci koja pohađaju organizovani program obrazovanja u ranom detinjstvu

	Procenat dece starosti 36–59 meseci koja pohađaju obrazovanje u ranom detinjstvu ¹	Broj dece starosti 36–59 meseci
Pol		
Muški	40,7	655
Ženski	46,6	751
Region		
Beogradski region	59,4	280
Region Vojvodine	53,3	420
Region Šumadije i Zapadne Srbije	34,2	380
Region Južne i Istočne Srbije	29,6	326
Tip naselja		
Gradska	56,6	763
Ostala	28,7	644

	Procenat dece starosti 36–59 meseci koja pohađaju obrazovanje u ranom detinjstvu ¹	Broj dece starosti 36–59 meseci
Starost deteta		
36–47 meseci	38,6	663
48–59 meseci	48,5	743
Obrazovanje majke		
Osnovno	20,8	185
Srednje	40,2	866
Više/visoko	66,5	346
Kvintili indeksa blagostanja		
Najsiromašniji	21,9	240
Drugi	27,0	314
Srednji	35,5	265
Četvrti	54,7	277
Najbogatiji	75,2	311
Ukupno	43,8	1406

¹ MICS indikator 6.7

U upitnik za dete dodato je jedno pitanje kako bi se utvrdili razlozi za neodlaženje u vrtić dece uzrasta od 36 do 59 meseci (tabela CD.1A). Kategorije odgovora su klasifikovane u tri veće grupe: stavovi roditelja, problemi pristupa i drugi razlozi. U prvu kategoriju odgovora roditelja spadaju sledeći razlozi za nepohađanje : stav da dete neće naučiti važne stvari u obdaništu, da kod kuće ima ko da brine o detetu, da dete ima smetnje u razvoju, da su usluge lošeg kvaliteta i da će se s detetom loše postupati. Razlozi koji se tiču pristupa obuhvataju nemogućnost upisivanja deteta u obdanište jer su oba roditelja nezaposlena, da nema mesta u obdaništu, da su usluge previše skupe, da postoje i drugi troškovi, kao i činjenica da za decu ne postoji organizovan prevoz.

Glavni razlog za nepohađanje vrtića/obdaništa (59 procenata) jeste mišljenje roditelja da nema potrebe da dete ide u vrtić pošto kod kuće ima ko da se brine o detetu. Kod visoko obrazovanih majki taj procenat iznosi 68, odnosno 79 procenata u bogatijim domaćinstvima. U 37 procenata kao prepreka za nepohađanje vrtića/obdaništa navedeni su problemi pristupa. U okviru ove grupe, 13 procenata majki/staratelja kao razlog za nepohađanje vrtića/obdaništa navodi nepostojanje organizovanog prevoza (taj procenat je mnogo veći u ostalim nego u gradskim naseljima), a osam procenata navodi da nema mesta u obdaništu. Visoki troškovi usluga koja pružaju obdaništa jesu razlog za neodlaženje u vrtić/obdanište kod 12 procenata dece. Isti razlog je naveden za 25 procenata dece iz najsiromašnijeg kvintila.

Opšte je poznato da se period intenzivnog razvoja mozga odigrava u prve tri do četiri godine života, kao i da je kvalitet kućne nege odlučujući faktor za razvoj deteta tokom ovog perioda. U tom kontekstu, aktivnosti odraslih s decom, prisustvo dečjih knjiga u kući, kao i opšti uslovi, važni su indikatori kvaliteta kućne nege. Deca treba da budu fizički zdrava, mentalno aktivna, emocionalno sigurna, društveno sposobna i spremna da uče.

Podaci o broju aktivnosti kojima se pomaže u učenju u ranom detinjstvu prikupljeni su ovim istraživanjem. Oni obuhvataju angažovanje odraslih u sledećim aktivnostima s decom: čitanje knjiga; gledanje slikovnica; pričanje priča; pevanje pesama; izvođenje dece van kuće, u park ili u dvorište; igranje s decom; i provođenje vremena s detetom uz imenovanje, brojanje ili crtanje predmeta.

Tabela CD.1A: Rani razvoj deteta, Republika Srbija, 2010.

Razlozi zbog kojih deca starosti 36–59 meseci ne pohađaju vrtić ili obdanište

	stavovi roditelja			
	neće naučiti važne stvari	dete ima smetnje u razvoju	loš kvalitet usluge	loše postupanje
Pol				
Muški	1,3	,1	,6	,0
Ženski	,4	,3	,4	,2
Region				
Beogradski region	4,5	,0	1,9	,6
Region Vojvodine	,2	,2	,0	,0
Region Šumadije i Zapadne Srbije	,0	,5	,5	,0
Region Južne i Istočne Srbije	,5	,0	,2	,0
Tip naselja				
Gradska	1,6	,4	,7	,2
Ostala	,3	,1	,4	,0
Starost deteta				
36–47 meseci	1,4	,0	,6	,0
48–59 meseci	,3	,5	,4	,2
Obrazovanje majke				
Osnovno	,5	,0	,0	,0
Srednje	,8	,3	,5	,0
Više/visoko	1,3	,0	1,3	,0
Obrazovanje oca				
Osnovno	,5	,0	,0	,0
Srednje	,9	,2	,5	,0
Više/visoko	1,6	,0	,6	,0
Otac ne živi u domaćinstvu	(0,0)	(1,8)	(1,9)	(1,7)
Kvintili indeksa blagostanja				
Najsiromašniji	,0	,3	,0	,4
Drugi	,0	,0	,0	,0
Srednji	,0	,0	,4	,0
Četvrti	1,8	,6	,9	,0
Najbogatiji	5,7	,6	2,6	,0
Ukupno	,8	,2	,5	,1

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

Razlozi zbog kojih dete ne pohađa vrtić ili obdanište								Stavovi roditelja	Problemi pristupa	Drugi razlozi	Broj dece starosti 36–59 meseci koja ne pohađaju vrtić ili obdanište
ima ko da brine o detetu u kući	roditelji su nezaposleni	nema mesta	usluge su previše skupe	drugi troškovi su previsoki	predaleko je/ne postoji organizovan prevoz	drugi razlozi					
	55,1	5,7	8,8	12,2	3,5	13,9	14,4	55,8	39,7	14,4	389
	62,0	5,5	6,8	12,1	1,1	11,1	10,6	62,6	33,5	10,6	401
	50,5	22,9	12,2	18,1	6,4	5,6	8,5	52,4	56,9	8,5	114
	57,6	2,5	8,9	19,2	2,7	1,0	18,5	57,8	32,4	18,5	196
	60,2	3,3	5,2	7,2	,7	16,3	18,3	61,2	28,5	18,3	250
	61,8	2,2	7,4	8,6	1,6	21,6	3,0	61,8	38,9	3,0	230
	67,9	10,0	8,3	13,7	3,5	4	6,9	69,1	32,7	6,9	331
	51,9	2,4	7,4	11,0	1,4	21,2	16,5	52,1	39,4	16,5	459
	59,9	6,5	6,2	10,3	2,8	10,0	14,8	60,2	32,4	14,8	407
	57,2	4,7	9,5	14,2	1,7	15,2	10,0	58,2	41,0	10,0	383
	53,8	5,3	10,0	21,3	3,7	8,6	11,9	53,8	41,8	11,9	146
	58,0	7,0	8,1	7,9	1,6	15,4	13,6	58,6	37,2	13,6	518
	67,8	,5	4,3	19,2	2,3	5,7	8,5	68,7	27,9	8,5	116
	47,4	7,9	5,4	21,4	5,5	22,5	15,8	47,4	54,3	15,8	152
	61,0	3,6	9,4	8,2	1,4	12,0	12,3	61,6	31,5	12,3	502
	69,4	13,9	1,8	12,0	1,1	3,9	7,0	69,4	32,3	7,0	94
	(43,6)	(2,5)	(10,2)	(28,0)	(4,1)	(1,6)	(16,0)	(49,0)	(43,9)	(16,0)	40
	45,5	5,3	5,7	24,7	4,4	10,5	17,5	46,2	44,0	17,5	187
	53,7	7,1	4,5	7,8	,7	19,2	18,0	53,7	38,3	18,0	229
	69,5	6,8	8,1	1,9	,2	12,3	7,6	69,9	28,1	7,6	171
	59,7	4,1	13,0	15,9	2,8	10,9	6,7	60,7	38,7	6,7	125
	79,0	2,2	13,2	11,5	5,1	,5	4,5	81,5	28,4	4,5	77
	58,6	5,6	7,8	12,2	2,3	12,5	12,5	59,3	36,6	12,5	790

Za 95 procenata dece mlađe od pet godina odrasli član domaćinstva je učestvovao u više od četiri aktivnosti kojima se stimuliše učenje ili se dete sprema za školu tokom tri dana koja su prethodila ovom istraživanju (tabela CD.2). Prosečan broj dečjih

aktivnosti u kojima su bili uključeni i odrasli iznosi šest. Iz tabele se vidi i da je otac bio uključen u tri aktivnosti. Očevo učestvovanje u jednoj aktivnosti ili više njih iznosi 78 procenata. Treba napomenuti da sedam procenata dece živi u domaćinstvu bez oca.

Tabela CD.2: Podrška pri učenju, Republika Srbija, 2010.

Procenat dece starosti 36–59 meseci sa kojima se odrasli član domaćinstva angažovao tokom prethodna tri dana u aktivnostima koje stimulišu učenje i spremnost za školu

	Procenat dece starosti 36–59 meseci		Prosečan broj aktivnosti sa detetom		Procenat dece koja ne žive sa svojim biološkim ocem	Broj dece starosti 36–59 meseci
	sa kojom su odrasli članovi domaćinstva učestvovali u četiri ili više aktivnosti ¹	sa kojom je otac učestvovao u jednoj ili više aktivnosti ²	u kojima je učestvovao bilo koji odrasli član domaćinstva	u kojima je učestvovao otac		
Pol						
Muški	95,5	82,3	5,6	2,8	7,1	655
Ženski	94,9	74,2	5,6	2,4	6,5	751
Region						
Beogradski region	97,1	82,4	5,7	3,0	6,6	280
Region Vojvodine	88,9	71,5	5,2	2,1	11,0	420
Region Šumadije i Zapadne Srbije	97,9	78,4	5,7	2,8	3,6	380
Region Južne i Istočne Srbije	98,4	82,2	5,8	2,6	5,2	326
Tip naselja						
Gradska	95,8	76,0	5,6	2,7	9,1	763
Ostala	94,4	80,4	5,5	2,4	4,1	644
Starost deteta						
36–47 meseci	95,0	77,4	5,6	2,6	4,7	663
48–59 meseci	95,3	78,5	5,6	2,6	8,6	743
Obrazovanje majke						
Osnovno	85,8	60,0	5,0	1,8	13,6	185
Srednje	96,8	81,1	5,7	2,6	5,8	866
Više/visoko	96,6	80,2	5,7	2,9	5,2	346
Obrazovanje oca						
Osnovno	87,3	66,3	5,1	1,9	np	186
Srednje	95,9	84,3	5,6	2,7	np	855
Više/visoko	98,2	87,9	5,7	3,5	np	268
Otac ne živi u domaćinstvu	95,3	17,6	5,4	np	np	95
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	84,0	62,2	5,0	1,9	11,0	240
Drugi	96,8	81,9	5,7	2,8	2,3	314
Srednji	98,9	85,9	5,7	2,5	2,2	265
Četvrti	96,8	72,5	5,7	2,6	14,7	277
Najbogatiji	97,5	84,3	5,7	3,0	5,0	311
Ukupno	95,2	78,0	5,6	2,6	6,8	1406

¹ MICS indikator 6.1

² MICS Indikator 6.2

Nema razlika među polovima kada su u pitanju aktivnosti koje odrasli obavljaju s decom; međutim, veći procenat očeva je angažovan u aktivnostima s dečacima (82 procenta) nego s devojčicama (74 procenta). Nije bilo većih razlika u angažovanju odraslih s decom tokom aktivnosti učenja i pripreme za školu između gradskih (96 procenta) i ostalih naselja (94 procenta). Angažovanje odraslih u dečjim aktivnostima najslabije je u Vojvodini (89 procenta). Angažovanje odraslih iznosi 98 procenta kod dece iz najbogatijeg kvintila, a 84 procenta kod dece iz najsiromašnijeg kvintila. Očevi su se uključivali u pomenute aktivnosti u 76 procenta slučajeva u gradskim naseljima u poređenju sa 80 procenta u ostalim naseljima.

Odrastanje uz knjige u prvih nekoliko godina života ne samo da pomaže detetu da ih bolje razume već omogućava detetu da vidi i druge kako čitaju ili stariju braću ili sestre kako rade domaći. Knjige su takođe važne za uspeh u školi i bolji uspeh u rešavanju testova inteligencije. Majkama/starateljima dece mlađe od pet godina postavljena su sledeća pitanja: koliko dečjih knjiga i slikovnica dete ima; sa čime se dete igra (sa igračkama napravljenim kod kuće, igračkama iz radnje ili predmetima iz domaćinstva, odnosno predmetima koji su pronađeni napolju).

Tabela CD.3: Materijali za učenje, Republika Srbija, 2010.

Procenat dece mlađe od pet godina prema broju dečjih knjiga prisutnih u domaćinstvu, kao i prema igračkama sa kojima se dete igra

	U domaćinstvu dete ima		Dete se igra			Sa dve vrste igračaka ili sa više njih ²	Broj dece mlađe od pet godina
	tri dečje knjige ili više njih ¹	10 ili više dečjih knjiga	igračkama napravljenim kod kuće	igračkama iz radnje	predmetima iz domaćinstva ili predmetima pronađenim napolju		
Pol							
Muški	75,7	56,9	24,4	95,6	64,1	65,5	1670
Ženski	76,1	58,6	25,6	95,1	59,1	60,3	1704
Region							
Beogradski region	83,2	66,5	24,2	98,5	64,0	64,1	639
Region Vojvodine	80,8	58,2	30,7	93,4	65,0	67,0	994
Region Šumadije i Zapadne Srbije	67,1	50,2	26,3	94,5	54,6	56,4	905
Region Južne i Istočne Srbije	74,1	58,7	17,5	96,2	63,2	64,0	836
Tip naselja							
Gradska	82,0	65,0	22,4	97,6	60,5	61,9	1810
Ostala	68,9	49,4	28,0	92,7	62,8	63,9	1564
Starost							
0–23 meseca	47,2	31,2	12,8	90,6	46,4	46,5	1220
24–59 meseci	92,2	72,8	31,9	98,0	70,1	72,1	2154
Obrazovanje majke							
Osnovno	49,4	27,9	33,8	87,9	65,3	65,9	480
Srednje	79,0	59,8	24,1	96,5	60,1	61,6	1982
Više/visoko	86,2	71,5	21,3	97,8	62,0	63,4	878
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	49,3	26,7	33,1	86,8	63,6	65,0	634
Drugi	74,4	55,6	31,3	97,0	64,0	65,2	658
Srednji	83,4	65,0	21,6	96,0	61,9	62,8	599
Četvrti	83,2	67,9	23,6	97,0	60,7	61,5	665
Najbogatiji	86,4	70,1	17,4	98,9	58,4	60,4	818
Ukupno	75,9	57,8	25,0	95,4	61,6	62,8	3374

¹ MICS indikator 6.3

² MICS indikator 6.4

U Republici Srbiji 76 procenata dece uzrasta od 0 do 59 meseci žive u domaćinstvima u kojima ima najmanje tri dečje knjige (tabela CD.3). Procenat dece koja imaju 10 i više knjiga pada na 58 procenata. Iako nisu uočene razlike u pogledu pola, čini se da deca iz grada imaju veći pristup dečjim knjigama nego deca koja žive u domaćinstvima iz ostalih naselja. Procenat dece mlađe od pet godina koja imaju tri dečje knjige ili više njih iznosi 82 procenta u gradskim u poređenju sa 69 procenata u ostalim naseljima. Broj dečjih knjiga je u pozitivnoj korelaciji sa uzrastom deteta; u domovima 92 procenta dece uzrasta od 24 do 59 meseci ima tri dečje knjige ili više knjiga, a u 47 procenata domova kada su u pitanju deca uzrasta od 0 do 23 meseca.

Što se tiče dece koja imaju 10 ili više dečjih knjiga ili slikovnica, dve trećine dece u gradskim naseljima (65 procenata) i polovina dece u ostalim naseljima (49 procenata) imaju 10 ili više knjiga.

Iz tabele CD.3 takođe se vidi da 63 procenta dece uzrasta od 0 do 59 meseci ima dve vrste ili više vrsti igračkama kojima se igraju kod kuće. Vrste igračkama koje se pominju u MICS-u predstavljaju igračke napravljene kod kuće (kao što su lutke i automobilčići ili druge igračke napravljene kod kuće), igračke kupljene u radnji, kao i predmeti iz domaćinstva (kao što su lonci i činije), ili predmeti i materijali pronađeni van kuće (kao što su štapovi, kamenje ili lišće). Interesantno je to što se 95 procenata dece igra igračkama kupljenim u radnji. Procenat dečaka i devojčica koji imaju dve vrste igračkama ili više njih iznosi 66, odnosno 60 procenata. Nisu uočene nikakve razlike između gradskih i ostalih naselja, niti u pogledu obrazovanja majke. Igračka iz prodavnice ima više kod dece koja žive u domaćinstvima koja imaju viši društveno-ekonomski status ili čija majka ima više obrazovanje.

Poznato je da se povećava rizik od nesreća ako se deca ostave sama ili u prisustvu druge dece. Tokom MICS-a postavljena su dva pitanja kako bi se utvrdilo da li su deca uzrasta od 0 do 59 meseci ostavljena sama tokom perioda od nedelju dana koji je prethodio ovom istraživanju, kao i da li su deca ostavljena na čuvanje drugog deci mlađoj od 10 godina.

Iz tabele CD.4 vidi se da je jedan procenat dece uzrasta od 0 do 59 meseci ostavljan pod neadekvatnim nadzorom tokom nedelje koja je prethodila MICS-u, tj. deca su

ostavljena sama ili pod nadzorom drugog deteta. Nisu uočene razlike među anketiranimima po kategorijama.

Tabela CD.4: Neadekvatni nadzor, Republika Srbija, 2010.

Procenat dece mlađe od pet godina koja su ostavljena sama ili sa drugim detetom mlađim od 10 godina duže od jednog sata, najmanje jednom tokom prethodne nedelje

	Procenat dece mlađe od pet godina koja su			Broj dece mlađe od pet godina
	ostavljena sama tokom prethodne nedelje	ostavljena na čuvanje drugom detetu mlađem od 10 godina tokom prethodne nedelje	ostavljena pod neadekvatnim nadzorom tokom prethodne nedelje ¹	
Pol				
Muški	,7	,6	1,0	1670
Ženski	,8	,5	1,1	1704
Region				
Beogradski region	1,0	,9	1,7	639
Region Vojvodine	,3	,5	,5	994
Region Šumadije i Zapadne Srbije	1,6	,6	1,9	905
Region Južne i Istočne Srbije	,1	,3	,3	836
Tip naselja				
Gradska	,8	,5	1,2	1810
Ostala	,7	,6	,9	1564
Starost				
0–23 meseca	,2	,1	,2	1220
24–59 meseci	1,1	,8	1,5	2154
Obrazovanje majke				
Osnovno	,6	1,1	1,1	480
Srednje	,8	,3	1,1	1982
Više/visoko	,5	,4	,7	878
Kvintili indeksa blagostanja				
Najsiromašniji	1,1	1,4	1,6	634
Drugi	1,2	,3	1,4	658
Srednji	1,2	,2	1,3	599
Četvrti	,3	,4	,5	665
Najbogatiji	,2	,4	,6	818
Ukupno	,8	,5	1,0	3374

¹ MICS indikator 6.5

Obrazovanje i učenje u ranom detinjstvu u romskim naseljima

U romskim naseljima samo osam procenata dece uzrasta od 36 do 59 meseci pohađaju neki organizovani program obrazovanja u ranom detinjstvu (tabela CD.1R). Prisutne su razlike između gradskih i ostalih naselja — 10 procenata u gradskim, a četiri procenta u ostalim naseljima. Kod dece uzrasta od 36 do 59 meseci pohađanje programa obrazovanja u ranom detinjstvu češće je kod dece čije majke imaju srednjoškolsko obrazovanje (25 procenata). Ne postoje

razlike među decom različitog pola, ali zato postoje razlike među decom iz različitih kvintila. Naime, dok skoro svako osmo dete iz najbogatijeg i srednjeg kvintila pohađa takve programe, kod dece iz siromašnijih kvintila tek jedno od dvadesetoro dece pohađa predškolski program. Treba istaći da procenat dece koja pohađaju programe obrazovanja u ranom detinjstvu u uzrastu od 36 do 47 meseci i u uzrastu od 48 do 59 meseci iznosi pet, odnosno 11 procenata.

Tabela CD.1R: Obrazovanje u ranom detinjstvu, romska naselja, 2010.

Procenat dece starosti 36–59 meseci koja pohađaju organizovani program obrazovanja u ranom detinjstvu

	Procenat dece starosti 36–59 meseci koja pohađaju program obrazovanja u ranom detinjstvu ¹	Broj dece starosti 36–59 meseci
Pol		
Muški	8,2	347
Ženski	8,2	305
Tip naselja		
Gradska	10,0	447
Ostala	4,1	205
Starost deteta		
36–47 meseci	5,0	305
48–59 meseci	11,0	347
Obrazovanje majke		
Bez obrazovanja	5,6	131
Osnovno	6,8	462
Srednje	24,5	55
Kvintili indeksa blagostanja		
Najsiromašniji	4,5	168
Drugi	5,6	161
Srednji	11,7	107
Četvrti	9,5	113
Najbogatiji	13,1	102
Ukupno	8,2	652

¹ MICS indikator 6.7

U tabeli CD.1R.A navode se razlozi za neodlaženje u vrtić/obdanište dece uzrasta od 36 do 59 meseci. Kad se pogledaju razlozi za ovako slab odziv, vidi se da je 54 procenta roditelja/staratelja mišljenja da kod kuće već imaju nekoga ko može da se brine o detetu. S druge strane, problemi u pogledu pristupa navedeni su kao razlozi za neodlaženje u vrtić/obdanište kod 43 procenta dece. Od tog procenta, 27 procenata smatra da je visoka cena usluga glavna prepreka za pohađanje. Za decu samohranih majki i roditelja koji su završili samo osnovnu školu taj procenat iznosi 39 procenata, a 44 procenta za decu iz domaćinstava koja pripadaju najsiromašnijem kvintilu. U 23 procenta navedeni su neki drugi razlozi.

Tabela CD.1R.A: Rani razvoj deteta, romska naselja, 2010.

Razlozi zbog kojih deca starosti 36–59 meseci ne pohađaju vrtić ili obdanište

	Razlozi zbog kojih dete ne pohađa vrtić ili obdanište									
	stavovi roditelja					problemi pristupa				
	neće naučiti važne stvari	dete ima smetnje u razvoju	loš kvalitet usluge	loše postupanje	ima ko da brine o detetu u kući	roditelji su nezaposleni	nema mesta	usluge su previše skupe	drugi troškovi su previsoki	
Pol										
Muški	,6	,9	,0	,6	54,6	16,6	11,4	25,8	12,5	
Ženski	2,5	,3	1,0	2,1	53,4	8,9	7,6	27,6	18,7	
Tip naselja										
Gradska	2,0	,5	,7	1,7	57,8	14,5	11,0	23,8	11,8	
Ostala	,5	,8	,0	,5	46,5	9,9	6,9	32,6	22,8	
Starost deteta										
36–47 meseci	,7	,5	,5	1,2	57,0	13,6	10,0	22,7	14,7	
48–59 meseci	2,2	,7	,4	1,4	51,4	12,4	9,3	30,4	16,1	
Obrazovanje majke										
Bez obrazovanja	1,9	,6	,0	1,2	46,6	10,4	6,2	39,2	31,4	
Osnovno	1,5	,4	,7	1,5	56,4	14,0	10,0	24,1	11,2	
Srednje	(,0)	(2,5)	(,0)	(,0)	(50,3)	(10,2)	(16,6)	(16,9)	(11,7)	
Obrazovanje oca										
Osnovno	,8	,0	,0	,8	38,6	16,8	13,5	38,8	26,2	
Srednje	1,1	,7	,7	1,6	50,9	12,4	7,3	23,5	15,0	
Više/visoko	4,4	,0	,0	,6	69,2	12,6	12,2	25,2	7,8	
Otac ne živi u domaćinstvu	,0	1,3	,0	1,0	65,6	13,8	16,7	38,7	19,8	
Kvintili indeksa blagostanja										
Najsiromašniji	1,7	1,4	,8	2,4	43,6	12,6	7,4	44,2	35,4	
Drugi	,0	,0	,6	1,5	54,3	5,0	6,1	23,2	12,7	
Srednji	4,3	1,3	,0	,5	62,9	13,2	14,9	36,4	9,1	
Četvrti	2,0	,0	,0	,0	60,1	25,1	5,6	10,3	4,4	
Najbogatiji	,0	,0	,7	1,3	56,3	13,0	18,6	9,2	3,3	
Ukupno	1,5	,6	,5	1,3	54,1	13,0	9,6	26,7	15,4	

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

Za 67 procenata dece mlađe od pet godina odrasli član domaćinstva angažovao se u više od četiri aktivnosti koje stimulišu učenje i spremnost za školu tokom tri dana koja su prethodila Istraživanju (tabela CD.2R). Prosečan broj dečjih aktivnosti u koje su uključeni

i odrasli iznosi četiri. Iz tabele se vidi i da je otac angažovan u manje od dve takve aktivnosti. U 63 procenta slučajeva otac je angažovan u jednoj ili više aktivnosti. Svako deseto dete živi u domaćinstvu u kojem ne živi otac.

	predaleko je/ ne postoji organizovan prevoz	drugi razlozi	Stavovi roditelja	Problemi pristupa	Drugi razlozi	Broj dece starosti 36–59 meseci koja ne pohađaju vrtić ili obdanište
	3,9	22,3	56,5	45,0	22,3	319
	3,2	24,7	55,7	39,8	24,7	280
	,8	21,0	60,3	42,1	21,0	402
	9,4	28,4	47,6	43,5	28,4	197
	2,1	28,1	58,3	38,1	28,1	290
	5,0	19,1	54,1	46,7	19,1	308
	4,2	25,7	48,9	48,3	25,7	124
	3,4	23,9	58,3	40,8	23,9	431
	(4,2)	(13,5)	(52,8)	(45,9)	(13,5)	42
	6,2	11,5	39,4	61,1	11,5	55
	4,1	28,5	53,5	40,0	28,5	390
	1,2	15,3	69,8	38,4	15,3	92
	1,9	14,4	67,2	48,3	14,4	61
	8,8	20,8	48,1	57,7	20,8	161
	2,6	27,4	55,2	32,8	27,4	152
	,3	14,6	64,7	43,2	14,6	95
	2,8	31,0	61,0	42,7	31,0	102
	,2	22,2	57,6	31,0	22,2	89
	3,6	23,4	56,1	42,5	23,4	599

Ne postoje razlike među decom različitog pola u aktivnostima u koje su uključeni odrasli ili očevi. Ali postoje razlike kod dece koja žive u gradskim (74 procenta) i u ostalim naseljima (52 procenta). Angažovanje odraslih u dečjim aktivnostima je najslabije kada su u pitanju deca čiji su očevi bez obrazovanja (41 procenat), ali taj procenat raste u skladu sa rastom nivoa obrazovanja (65 procenata

kod onih koji imaju završenu osnovnu školu i 89 procenata kod onih koji su završili srednju školu). Angažovanje iznosi 88 procenata kod dece koja žive u domaćinstvima iz najbogatijeg kvintila nasuprot 47 procenata iz najsiromašnijeg kvintila. Angažovanje očeva je veće u gradskim naseljima (69 procenata) nego u ostalim naseljima (49 procenata).

Tabela CD.2R: Podrška pri učenju, romska naselja, 2010.

Procenat dece starosti 36–59 meseci sa kojima se odrasli član domaćinstva angažovao tokom prethodna tri dana u aktivnostima koje stimulišu učenje i spremnost za školu

	Procenat dece starosti 36–59 meseci		Prosečan broj aktivnosti sa detetom		Procenat dece koja ne žive sa svojim biološkim ocem	Broj dece starosti 36–59 meseci
	sa kojom su odrasli članovi domaćinstva učestvovali u četiri ili više aktivnosti ¹	sa kojom je otac učestvovao u jednoj ili više aktivnosti ²	u kojima je učestvovao bilo koji odrasli član domaćinstva	u kojima je učestvovao otac		
Pol						
Muški	65,9	63,6	4,1	1,6	12,4	347
Ženski	68,7	61,2	4,0	1,7	7,2	305
Tip naselja						
Gradska	74,3	68,7	4,4	1,8	8,0	447
Ostala	51,7	48,9	3,4	1,2	14,2	205
Starost deteta						
36–47 meseci	73,8	62,0	4,4	1,7	13,2	305
48–59 meseci	61,4	62,9	3,8	1,6	7,1	347
Obrazovanje majke						
Bez obrazovanja	45,1	50,8	3,2	1,1	7,2	131
Osnovno	70,6	63,5	4,2	1,7	11,1	462
Srednje	89,0	79,1	5,1	2,5	7,6	55
Obrazovanje oca						
Bez obrazovanja	41,2	58,3	3,1	1,4	np	56
Osnovno	64,9	65,0	3,9	1,7	np	424
Srednje	88,8	88,0	4,9	2,3	np	104
Otac ne živi u domaćinstvu	68,7	6,9	4,3	np	np	65
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	47,3	51,8	3,2	1,2	10,7	168
Drugi	63,2	61,8	3,9	1,8	10,1	161
Srednji	75,3	57,7	4,4	1,3	12,3	107
Četvrti	76,1	65,2	4,6	1,7	8,2	113
Najbogatiji	87,6	82,9	5,0	2,5	7,9	102
Ukupno	67,2	62,5	4,1	1,6	9,9	652

¹ MICS indikator 6.1

² MICS Indikator 6.2

U romskim naseljima 23 procenta dece uzrasta od 0 do 59 meseci živi u domaćinstvima u kojima ima najmanje tri dečje knjige (tabela CD.3R), ali samo 11 procenata te dece ima 10 ili više knjiga. Kada se posmatraju podaci prema polu, 21 procenat muške dece ima tri dečje knjige ili više knjiga, devet procenata ima 10 ili više knjiga; 25 procenata ženske dece ima tri knjige ili više, a 13 procenata ima 10 ili više dečjih knjiga.

Čini se da deca iz grada imaju malo bolji pristup dečjim knjigama nego deca koja žive u domaćinstvima u ostalim naseljima. Procenat dece mlađe od pet godina koja imaju tri dečje knjige ili više knjiga iznosi 29 procenata u gradskim naseljima, a 11 procenata u ostalim naseljima. Broj dečjih knjiga je u pozitivnoj korelaciji sa uzrastom deteta; u domovima 31 procenat dece uzrasta od 24 do 59 meseci ima tri dečje knjige ili više knjiga, dok taj procenat iznosi 10 procenata kod dece uzrasta od 0 do 23 meseca.

Što se tiče dece koja imaju 10 ili više dečjih knjiga ili slikovnica, mali procenat dece u gradskim naseljima ima

10 ili više knjiga (15 procenata), a taj procenat je još manji u ostalim naseljima (četiri procenta).

Tabela CD.3R: Materijali za učenje, romska naselja, 2010.

Procenat dece mlađe od pet godina prema broju dečjih knjiga prisutnih u domaćinstvu, kao i prema igračkama sa kojima se dete igra

	U domaćinstvu dete ima		Dete se igra			Sa dve vrste igračaka ili sa više njih ²	Broj dece mlađe od pet godina
	tri dečje knjige ili više njih ¹	10 ili više dečjih knjiga	igračkama napravljenim kod kuće	igračkama iz radnje	predmetima iz domaćinstva ili predmetima pronađenim napolju		
Pol							
Muški	21,2	9,4	25,7	79,7	57,0	53,3	823
Ženski	25,2	12,9	29,6	77,0	58,0	55,5	781
Tip naselja							
Gradska	29,2	14,8	28,1	85,1	57,9	57,9	1084
Ostala	10,5	3,5	26,7	64,5	56,6	47,0	520
Starost							
0–23 meseca	9,6	3,5	16,9	69,3	37,4	35,2	592
24–59 meseci	31,1	15,6	33,9	83,7	69,2	65,6	1012
Obrazovanje majke							
Bez obrazovanja	10,0	4,2	21,9	65,9	59,6	47,1	319
Osnovno	24,0	10,7	30,7	80,0	57,1	56,1	1111
Srednje	39,3	25,2	16,5	90,4	55,2	54,5	166
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	7,6	3,9	25,5	56,9	63,5	47,8	396
Drugi	14,7	5,7	29,4	79,5	58,5	57,7	380
Srednji	25,3	9,1	30,6	85,5	58,4	58,4	288
Četvrti	29,8	14,6	17,9	87,6	38,3	41,1	276
Najbogatiji	49,2	28,6	35,1	91,7	66,1	69,1	264
Ukupno	23,1	11,1	27,6	78,4	57,5	54,4	1604

¹ MICS indikator 6.3

² MICS indikator 6.4

Iz tabele CD.3R takođe se vidi da 54 procenta dece uzrasta od 0 do 59 meseci ima dve vrste igračaka ili više njih kojima se igraju kod kuće. Igračke koje se pominju u MICS-u obuhvataju igračke napravljene kod kuće (kao što su lutke i automobilčići ili druge igračke napravljene kod kuće), igračke kupljene u prodavnici, kao i predmeti iz domaćinstva (kao što su lonci i činije) ili predmeti i materijali pronađeni van kuće (kao što su štapovi, kamenje, školjke ili lišće). Interesantno je to što se 78 procenata dece igra igračkama kupljenim u prodavnici. Procenat

dece koja imaju dve vrste igračaka ili više njih iznosi 53 procenta kod dečaka i 56 procenata kod devojčica. Postoje izvesne razlike između gradskih i ostalih naselja, tj. 58 procenata dece ima dve vrste igračaka ili više njih u gradskim naseljima, a to je slučaj sa 47 procenata dece u ostalim naseljima. Takođe postoje značajne razlike kada se posmatra obrazovanja majke i društveno-ekonomski status, a igračke iz prodavnice su više prisutne kod dece koja žive u domaćinstvima koja imaju viši društveno-ekonomski status ili čija majka ima više obrazovanje.

Iz tabele CD.4 vidi se da je četiri procenta dece uzrasta od 0 do 59 meseci u romskim naseljima ostavljano pod nadzorom druge dece mlađe od 10 godina, dok je manje od jednog procenta dece ostavljeno samo tokom nedelje koja je prethodila Istraživanju. Ako se ta dva pokazatelja o nadzoru objedine, proizilazi da je pet procenata dece ostavljeno pod neadekvatnim nadzorom tokom nedelje

koja je prethodila Istraživanju (bilo da su deca ostavljena sama ili pod nadzorom drugog deteta).

Postoje male razlike prema osnovnim kategorijama gledajući da li je dete ostavljeno samo, pod nadzorom drugog deteta ili pod neadekvatnim nadzorom u prethodnoj nedelji.

Tabela CD.4R: Neadekvatni nadzor, romska naselja, 2010.

Procentat dece mlađe od pet godina koja su ostavljena sama ili sa drugim detetom mlađim od 10 godina duže od jednog sata, najmanje jednom tokom prethodne nedelje

	Procentat dece mlađe od pet godina koja su			Broj dece mlađe od pet godina
	ostavljena sama tokom prethodne nedelje	ostavljena na čuvanje drugom detetu mlađem od 10 godina tokom prethodne nedelje	ostavljena pod neadekvatnim nadzorom tokom prethodne nedelje ¹	
Pol				
Muški	1,0	3,3	3,9	823
Ženski	1,9	5,0	5,5	781
Tip naselja				
Gradska	1,7	4,5	5,2	1084
Ostala	,9	3,2	3,7	520
Starost				
0–23 meseca	,2	1,5	1,5	592
24–59 meseci	2,2	5,6	6,5	1012
Obrazovanje majke				
Bez obrazovanja	1,2	4,3	5,3	319
Osnovno	1,7	4,6	5,0	1111
Srednje	,6	,8	1,4	166
Kvintili indeksa blagostanja				
Najsiromašniji	1,8	6,8	8,3	396
Drugi	,5	3,6	3,6	380
Srednji	1,1	1,6	2,4	288
Četvrti	,4	2,2	2,2	276
Najbogatiji	3,8	5,5	5,9	264
Ukupno	1,4	4,1	4,7	1604

¹ MICS indikator 6.5

Razvoj u ranom detinjstvu

Rani razvoj deteta definiše se kao pravilan i predvidiv proces koji se stalno odvija, a tokom kojeg dete uči kako da savlada komplikovanije nivoe kretanja, razmišljanja, govora, osećanja i odnošenja prema drugima. Fizički rast, pismenost i poznavanje brojeva, socijalno-emocionalni razvoj i spremnost na učenje najvažniji su elementi opšteg razvoja deteta, koji predstavljaju osnovu za razvoj čoveka.

Modul za MICS, koji se sastoji od 10 delova, iskorišćen je za izračunavanje indeksa ranog razvoja deteta (ECDI). Ovaj indikator je zasnovan na parametrima razvoja koji se mogu očekivati kod deteta ukoliko se ono razvija kao većina dece iz te starosne grupe. Osnovna svrha ovog indeksa je da se obezbede potrebne informacije za sačinjavanje državnih strategija u vezi sa razvojem dece u Republici Srbiji.

Svaki od 10 pomenutih delova koristi se u jednom od četiri domena kako bi se utvrdilo da li se deca uzrasta od 36 do 59 meseci pravilno razvijaju u tom domenu. Dotični domeni su:

- pismenost/poznavanje brojeva: deca se pravilno razvijaju ako mogu da prepoznaju/navedu najmanje deset slova azbuke/abecede, ako mogu da pročitaju;
- najmanje četiri jednostavne, popularne reči, kao i ako znaju imena svih brojeva od jedan do 10. Ako su ispunjene najmanje dve od pomenutih stavki, onda se smatra da se dete pravilno razvija;
- fizički razvoj: ukoliko dete može da podigne mali predmet pomoću dva prsta, kao npr. štap ili kamen sa

zemlje, i/ili majka/staratelj ne izjavi da je dete ponekad previše bolesno da bi se igralo, onda se smatra da se dete pravilno razvija u fizičkom smislu;

- socijalno-emocionalni domen: smatra se da se dete pravilno razvija ukoliko su ispunjene dve od sledećih stavki: ako se dete dobro slaže s drugom decom, ako dete ne šutira, ne ujeda ili ne udara drugu decu i ako dete može da održi pažnju;
- učenje: ako dete ume da izvršava jednostavna uputstva o tome kako da nešto pravilno uradi i/ili ako može samostalno da obavi neki zadatak koji mu je dat, onda se smatra da se dete pravilno razvija u domenu učenja.

ECDI iskazuje se kao procenat dece koja se pravilno razvijaju u najmanje tri od pomenuta četiri domena.

Rezultati su navedeni u tabeli CD.5. U Republici Srbiji 94 procenta dece uzrasta od 36 do 59 meseci pravilno se razvija. Nema značajnih razlika između dečaka i devojčica. Ako se pogleda obrazovanje majke, ECDI iznosi 84 procenta kod dece čije su majke završile osnovnu školu i 96 procenata kod dece čije majke imaju više obrazovanje.

Analiza pomenuta četiri domena razvoja deteta pokazuje da se 99 procenata dece pravilno razvija u domenu učenja, 100 procenata u domenu fizičkog razvoja, 31 procenat u domenu pismenosti/poznavanja brojeva i 94 procenta u socijalno-emocionalnom domenu. U svakom pojedinačnom domenu, bolje rezultate imaju deca koja pohađaju predškolski program, starija deca, kao i devojčice.

Tabela CD.5: Indeks ranog razvoja deteta, Republika Srbija, 2010.

Procenat dece starosti 36–59 meseci koja se pravilno razvijaju u sledećim domenima: poznavanje slova i brojeva, fizički razvoj, socijalno-emocionalni razvoj i učenje; i indeks ranog razvoja deteta

	Procenat dece starosti 36–59 meseci koja se pravilno razvijaju u domenima				Indeks ranog razvoja deteta ¹	Broj dece starosti 36–59 meseci
	poznavanje slova i brojeva	fizički razvoj	socijalno-emocionalni razvoj	učenje		
Pol						
Muški	30,6	99,8	92,9	98,8	93,9	655
Ženski	31,8	99,8	95,3	98,8	94,7	751
Region						
Beogradski region	35,4	99,4	92,9	97,0	90,5	280
Region Vojvodine	31,9	99,8	94,8	98,4	94,2	420
Region Šumadije i Zapadne Srbije	24,2	100,0	94,3	99,7	93,9	380
Region Južne i Istočne Srbije	35,1	100,0	94,5	100,0	98,2	326
Tip naselja						
Gradska	37,7	99,9	95,1	98,9	94,8	763
Ostala	23,5	99,7	93,2	98,7	93,7	644
Starost						
36–47 meseci	14,9	99,7	94,3	98,8	93,7	663
48–59 meseci	45,8	99,9	94,1	98,9	94,9	743
Pohađanje predškolskog programa						
Pohađa predškolski program	39,9	99,9	96,3	98,9	96,5	617
Ne pohađa predškolski program	24,4	99,8	92,5	98,8	92,6	790
Obrazovanje majke						
Osnovno	10,8	99,0	85,1	97,6	83,7	185
Srednje	34,4	99,9	95,1	99,4	96,0	866
Više/visoko	34,9	100,0	97,0	98,0	96,0	346
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	19,5	99,7	89,4	98,4	88,3	240
Drugi	25,2	100,0	95,1	98,4	95,3	314
Srednji	26,7	99,7	94,5	100,0	96,8	265
Četvrti	43,1	99,8	93,5	99,2	94,4	277
Najbogatiji	39,7	99,8	97,3	98,3	95,8	311
Ukupno	31,2	99,8	94,2	98,8	94,3	1406

¹ MICS indikator 6.6

Razvoj u ranom detinjstvu u romskim naseljima

Tabela CD.5R: Indeks ranog razvoja deteta, romska naselja, 2010.

Procenat dece starosti 36–59 meseci koja se pravilno razvijaju u sledećim domenima: poznavanje slova i brojeva, fizički razvoj, socijalno-emocionalni razvoj i učenje; i indeks ranog razvoja deteta

	Procenat dece starosti 36–59 meseci koja se pravilno razvijaju u domenima				Indeks ranog razvoja deteta ¹	Broj dece starosti 36–59 meseci
	poznavanje slova i brojeva	fizički razvoj	socijalno-emocionalni razvoj	učenje		
Pol						
Muški	8,8	99,2	87,4	98,3	86,3	347
Ženski	12,4	98,7	90,9	97,8	90,6	305
Tip naselja						
Gradska	13,3	98,7	89,2	98,1	88,8	447
Ostala	4,5	99,5	88,6	98,0	87,2	205
Starost						
36–47 meseci	8,7	98,6	87,6	97,6	86,1	305
48–59 meseci	12,1	99,2	90,3	98,5	90,2	347
Pohađanje predškolskog programa						
Pohađa predškolski program	23,1	100,0	96,9	99,2	98,8	53
Ne pohađa predškolski program	9,4	98,9	88,3	98,0	87,4	599
Obrazovanje majke						
Bez obrazovanja	12,9	98,5	89,2	96,8	87,6	131
Osnovno	7,7	99,2	88,0	98,4	87,7	462
Srednje	28,9	98,1	96,2	98,1	94,6	55
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	2,9	97,6	85,3	95,7	82,5	168
Drugi	12,6	99,5	90,0	98,8	90,9	161
Srednji	10,4	99,0	82,1	98,5	80,9	107
Četvrti	14,2	100,0	95,6	98,8	96,1	113
Najbogatiji	15,5	99,2	93,6	99,5	92,9	102
Ukupno	10,5	98,9	89,0	98,1	88,3	652

¹ MICS indikator 6.6

U romskim naseljima, 88 procenata dece uzrasta od 36 do 59 meseci pravilno se razvija. Ima izvesnih razlika između dečaka i devojčica, npr. indeks ranog razvoja deteta kod muške dece iznosi 86, dok je 91 kod ženske dece. ECDI je viši kod dece koja su pohađala predškolsko obrazovanje (99). Ako se pogleda obrazovanje majke, ECDI je 88 poena za decu čije su majke završile osnovnu školu, a 95 poena kod dece čije su majke završile srednju školu. Indeks se kreće od 83 u najsiromašnijem kvintilu do 93 u najbogatijem kvintilu.

Analiza pomenuta četiri domena razvoja deteta pokazuje da se 98 procenata dece pravilno razvija u domenu učenja, 99 procenata u domenu fizičkog razvoja, 11 procenata u domenu pismenosti/poznavanja brojeva i 89 procenata u socijalno-emocionalnom domenu. U skoro svakom pojedinačnom domenu, bolje rezultate postižu deca koja žive u najbogatijem kvintilu, deca koja pohađaju predškolsko obrazovanje i starija deca.

X PISMENOST I OBRAZOVANJE

Pismenost mladih

Jedan od ciljeva dokumenta „Svet po meri dece” jeste da se obezbedi pismenost odraslih. Pismenost odraslih je i indikator ostvarivanja Milenijumskih ciljeva razvoja, a odnosi se i na muškarce i na žene. U ovom istraživanju pismenost se procenjivala na osnovu sposobnosti žena i muškaraca da pročitaju kratku jednostavnu rečenicu ili na osnovu pohađanja škole.

Stope pismenosti su prikazane u tabelama ED.1 i ED.1M.

Rezultati MICS-a pokazuju da je pismeno preko 99 procenata žena i muškaraca starosti od 15 do 24 godine u Republici Srbiji, kao i da pismenost ne varira u zavisnosti od tipa naselja. Međutim, u najsiromašnijem kvintilu 97 procenata mladih je pismeno u poređenju sa 100 procenata onih u najbogatijem kvintilu. Od onih koji su izjavili da su završili osnovnu školu, 94 procenta žena i muškaraca je moglo da pročita rečenicu koja im je pokazana.

Tabela ED.1: Pismenost mladih žena, Republika Srbija, 2010.

Procenat pismenih žena starosti 15–24 godine

	Procenat pismenih žena starosti 15–24 godine ¹	Nepoznato	Broj žena starosti 15–24 godine
Region			
Beogradski region	99,7	,0	321
Region Vojvodine	99,7	,1	317
Region Šumadije i Zapadne Srbije	98,8	,0	392
Region Južne i Istočne Srbije	99,2	,0	333
Tip naselja			
Gradska	99,5	,0	814
Ostala	99,0	,0	549
Obrazovanje			
Osnovno	94,0	,3	112
Srednje	100,0	,0	789
Više/visoko	100,0	,0	457
Starost			
15–19 godina	99,5	,0	659
20–24 godine	99,1	,0	705
Kvintili indeksa blagostanja			
Najsiromašniji	97,1	,2	199
Drugi	99,3	,0	276
Srednji	99,3	,0	267
Četvrti	100,0	,0	287
Najbogatiji	100,0	,0	334
Ukupno	99,3	,0	1364

¹ MICS indikator 7.1; MCR indikator 2.3

Tabela ED.1M: Pismenost mladih muškaraca, Republika Srbija, 2010.

Procenat pismenih muškaraca starosti 15–24 godine

	Procenat pismenih muškaraca starosti 15–24 godine ¹	Nepoznato	Broj muškaraca starosti 15–24 godine
Region			
Beogradski region	98,7	1,1	192
Region Vojvodine	99,7	,0	263
Region Šumadije i Zapadne Srbije	100,0	,0	280
Region Južne i Istočne Srbije	99,3	,4	242
Tip naselja			
Gradska	99,8	,0	556
Ostala	99,1	,8	422
Obrazovanje			
Osnovno	94,3	4,5	72
Srednje	100,0	,0	680
Više/visoko	100,0	,0	224
Starost			
15–19 godina	99,9	,0	465
20–24 godine	99,2	,6	512
Kvintili indeksa blagostanja			
Najsiromašniji	96,6	2,2	145
Drugi	100,0	,0	186
Srednji	100,0	,0	214
Četvrti	100,0	,0	217
Najbogatiji	100,0	,0	215
Ukupno	99,5	,3	977

¹ MICS indikator 7.1; MCR indikator 2.3

Pismenost mladih u romskim naseljima

Pomenute stope pismenosti navedene su u tablama ED.1R i ED.1R.M. Rezultati istraživanja pokazuju da je nivo pismenosti populacije iz romskih naselja uglavnom niži od nivoa populacije iz nacionalnog uzorka, pošto je pismeno tek nešto više od tri četvrtine Roma starosti od 15 do 24 godine iz romskih naselja (77 procenata žena i 78 procenata muškaraca). Pismenost varira prema svim posmatranim kategorijama. Situacija je najlošija u najsiromašnijem kvintilu, gde je tek blizu polovine mladih pismeno (49 procenata žena i 46 procenata muškaraca), u

poređenju sa 89 procenata mladih oba pola u najbogatijem kvintilu. Od onih koji su izjavili da su završili osnovnu školu, 83 procenata žena i 76 procenata muškaraca su mogli da pročitaju rečenicu koja im je pokazana. Ako se uporedi grupa mladih starosti od 15 do 19 godina sa grupom mladih starosti od 20 do 24 godine, čini se da mlađe devojke imaju višu stopu pismenosti (za oko osam procenata), ali, nažalost, to nije slučaj sa mlađim muškarcima (stopa je niža četiri procenta od stope mladih muškaraca starosti od 20 do 24 godine).

Tabela ED.1R: Pismenost mladih žena, romska naselja, 2010.

Procenat pismenih žena starosti 15–24 godine

	Procenat pismenih žena starosti 15–24 godine ¹	Nepoznato	Broj žena starosti 15–24 godine
Tip naselja			
Gradska	77,9	,0	526
Ostala	73,6	,2	256
Obrazovanje			
Bez obrazovanja	19,9	,4	115
Osnovno	83,2	,0	550
Srednje	100,0	,0	110
Starost			
15–19 godina	80,0	,0	429
20–24 godine	72,2	,2	354
Kvintili indeksa blagostanja			
Najsiromašniji	49,2	,0	157
Drugi	75,8	,4	162
Srednji	76,1	,0	158
Četvrti	92,9	,0	165
Najbogatiji	88,8	,0	142
Ukupno	76,5	,1	783

¹ MICS indikator 7.1; MCR indikator 2.3

Tabela ED.1R.M: Pismenost mladih muškaraca, romska naselja, 2010.

Procenat pismenih muškaraca starosti 15–24 godine

	Procenat pismenih muškaraca starosti 15–24 godine ¹	Nepoznato	Broj muškaraca starosti 15–24 godine
Tip naselja			
Gradska	80,7	,3	399
Ostala	71,8	,2	189
Obrazovanje			
Bez obrazovanja	(10,3)	(0,0)	38
Osnovno	75,9	,4	400
Srednje	100,0	,0	146
Starost			
15–19 godina	75,7	,5	295
20–24 godine	80,0	,1	293
Kvintili indeksa blagostanja			
Najsiromašniji	46,4	,0	130
Drugi	80,8	,0	126
Srednji	90,3	,0	121
Četvrti	88,0	,3	113
Najbogatiji	88,7	1,4	98
Ukupno	77,8	,3	588

¹ MICS indikator 7.1; MCR indikator 2.3

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

Spremnost za školu

Pohađanje predškolskog obrazovanja u okviru organizovanog programa učenja ili obrazovanja deteta važno je za pripremu dece za školu. U tabeli ED.2 navodi se procenat dece prvog razreda osnovne škole koja su prethodne godine pohađala predškolsko obrazovanje.

Od školske godine 2006/2007, sva deca u Republici Srbiji su u obavezi da pohađaju šestomesečni pripremni predškolski program (PPP), koji je od 2009. godine produžen na devet meseci.

Generalno gledano, 97 procenata dece koja trenutno pohađaju prvi razred osnovne škole pohađala su predškolsko

obrazovanje prethodne godine. Nisu uočene značajne varijacije između različitih kategorija.

Veći broj dece upisane u PPP pohađa ovaj program u državnim predškolskim ustanovama (82 procenata), dok samo dva procenta pohađa PPP u privatnim ustanovama. Međutim, zbog nedostatka slobodnih mesta u predškolskim ustanovama, neka deca pohađaju taj program u školskim ustanovama (10 procenata). Ozbiljnost tog problema varira u različitim regionima, pošto u Vojvodini samo 0,2 procenta dece pohađa PPP u školama, dok je to slučaj sa 14 procenata dece u Regionu Šumadije i Zapadne Srbije i 17 procenata dece u Regionu Južne i Istočne Srbije.

Tabela ED.2: Spremnost za školu, Republika Srbija, 2010.

Procenat dece koja pohađaju prvi razred osnovne škole, a koja su pohađala predškolsko obrazovanje prethodne godine

	Procenat dece koja pohađaju prvi razred, a koja su pohađala predškolsko obrazovanje prethodne godine ¹	Broj dece koja pohađaju prvi razred osnovne škole
Pol		
Muški	94,4	87
Ženski	99,2	117
Region		
Beogradski region	95,7	31
Region Vojvodine	98,4	53
Region Šumadije i Zapadne Srbije	100,0	63
Region Južne i Istočne Srbije	93,7	57
Tip naselja		
Gradska	97,7	95
Ostala	96,7	109
Obrazovanje majke		
Osnovno	97,8	32
Srednje	96,3	120
Više/visoko	99,6	50
Kvintili indeksa blagostanja		
Najsiromašniji	94,8	32
Drugi	95,0	57
Srednji	100,0	37
Četvrti	97,8	42
Najbogatiji	99,1	36
Ukupno	97,2	204

¹ MICS indikator 7.2

Tabela ED.2A: Pohađanje obaveznog pripremnog predškolskog programa (PPP), Republika Srbija, 2010.

Procenat dece starosti 5–7 godina koja pohađaju PPP i vrsta ustanove koju pohađaju

	Broj dece starosti 5–7 godina koja pohađaju ili su pohađala PPP	Vrsta ustanove								Ne pohađa/nije pohađalo PPP	Ukupno	Pohađanje PPP ¹	Broj dece starosti 5–7 godina
		državno obdanište	privatno obdanište	škola	obdanište pod pokroviteljstvom romske NVO	obdanište pod pokroviteljstvom druge NVO	versko obdanište	drugo	nema podataka/ne zna				
Pol													
Muški	229	82,2	1,2	9,5	,0	,0	,2	,1	2,6	4,2	100,0	95,8	239
Ženski	269	81,7	1,8	10,1	,0	,0	,0	,2	1,9	4,3	100,0	95,7	281
Region													
Beogradski region	89	85,1	1,2	6,1	,0	,0	,0	,3	,7	6,6	100,0	93,4	95
Region Vojvodine	129	95,8	,4	,2	,0	,0	,0	,0	1,9	1,7	100,0	98,3	131
Region Šumadije i Zapadne Srbije	144	74,6	1,8	13,9	,0	,0	,3	,0	3,7	5,7	100,0	94,3	152
Region Južne i Istočne Srbije	137	74,8	2,6	16,8	,0	,0	,0	,4	2,0	3,4	100,0	96,6	141
Tip naselja													
Gradska	258	84,1	1,3	7,5	,0	,0	,2	,1	1,2	5,6	100,0	94,4	274
Ostala	239	79,5	1,8	12,4	,0	,0	,0	,2	3,4	2,7	100,0	97,3	246
Starost													
5 god.	67	89,4	,0	8,7	,0	,0	,0	,0	1,9	,0	100,0	100,0	67
6	221	83,1	,6	9,1	,0	,0	,0	,3	1,2	5,6	100,0	94,4	234
7 god.	210	78,4	3,0	10,9	,0	,0	,2	,0	3,5	4,0	100,0	96,0	218
Obrazovanje majke													
Osnovno	72	82,8	2,6	4,9	,0	,0	,0	1,0	1,0	7,6	100,0	92,4	78
Srednje	314	83,7	,8	9,6	,0	,0	,0	,0	3,2	2,7	100,0	97,3	322
Više/visoko	110	80,2	3,1	12,8	,0	,0	,4	,0	,4	3,0	100,0	97,0	113
Obrazovanje oca													
Osnovno	60	67,7	3,1	11,5	,0	,0	,0	,0	10,0	7,8	100,0	92,2	65
Srednje	325	83,0	1,7	11,0	,0	,0	,0	,2	1,5	2,7	100,0	97,3	334
Više/visoko	82	88,0	,2	6,4	,0	,0	,6	,0	,0	4,9	100,0	95,1	86
Otac ne živi u domaćinstvu	30	85,1	,0	4,4	,0	,0	,0	,0	,0	10,5	100,0	89,5	34
Kvintili indeksa blagostanja													
Najsiromašniji	84	69,7	,0	17,2	,0	,0	,0	,3	1,0	11,8	100,0	88,2	96
Drugi	105	75,0	3,5	10,4	,0	,0	,5	,5	6,2	4,0	100,0	96,0	110
Srednji	115	88,7	,8	6,2	,0	,0	,0	,0	2,8	1,6	100,0	98,4	116
Četvrti	100	90,6	2,4	4,3	,0	,0	,0	,0	,5	2,2	100,0	97,8	103
Najbogatiji	93	84,7	,8	12,1	,0	,0	,0	,0	,1	2,3	100,0	97,7	95
Ukupno	498	81,9	1,5	9,8	,0	,0	,1	,2	2,2	4,2	100,0	95,8	520

¹ Indikator – Stopa pohađanja PPP (pripremi predškolski program)

Ovim istraživanjem dobijeni su i podaci o tome koliko je udaljen predškolski objekat od mesta u kome dete živi i na koji način, odnosno koje prevozno sredstvo dete obično koristi ako je udaljenost veća od dva km. U proseku, udaljenost je malo manja od dva km (1,6 km).

U slučajevima kada je udaljenost veća od dva km, 62 procenta dece preveze se privatnim automobilom ili motorom, 24 procenta dece ide pešice, a 10 procentata gradskim prevozom. Samo četiri procenta dece imalo je obezbeđen organizovani prevoz.

Tabela ED.2B: Deca koja žive na više od dva kilometra od ustanove za pripremni predškolski program (PPP), po načinu na koji idu u ustanovu za PPP, Republika Srbija, 2010.

	Način kako dete obično ide / kako je išlo u ustanovu za PPP ¹						Ukupno	Broj dece koja žive na više od 2 km udaljenosti od ustanove za PPP
	pešice	biciklom	gradskim prevozom	privatnim automobilom ili motorom	organizovanim prevozom	drugo		
Pol								
Muški	20,4	,4	4,7	69,4	5,2	,0	100,0	45
Ženski	27,2	,0	15,5	54,5	2,8	,0	100,0	43
Tip naselja								
Gradska	18,8	,0	19,3	62,0	,0	,0	100,0	29
Ostala	26,2	,3	5,3	62,1	6,0	,0	100,0	59
Ukupno	23,7	,2	10,0	62,1	4,0	,0	100,0	88

¹ Indikator – način, odnosno prevozno sredstvo koje se koristi do ustanove za PPP ako je udaljenost veća od 2 km.

Spremnost za školu u romskim naseljima

U tabeli ED.2R nalaze se podaci koji se odnose na romsku decu prvog razreda osnovne škole koja su prethodne godine pohađala predškolsko obrazovanje. Podaci pokazuju da je 78 procenata dece iz romskih naselja koja trenutno pohađaju prvi razred osnovne škole pohađalo predškolsko obrazovanje prethodne godine. Iako su male razlike između dečaka i devojčica (79, odnosno 77 procenata), razlike postoje među decom iz ostalih i gradskih naselja (65 naspram 83 procenta).

Tabela ED.2RC: Razlozi nepohađanja obaveznog pripremnog predškolskog programa (PPP), romska naselja, 2010.

Glavni razlozi, stavovi roditelja, problemi u vezi sa dostupnošću, finansijski problemi i drugi razlozi.

	Razlozi				
	dete neće naučiti važne stvari u predškolskom	dete ima smetnje u razvoju	previše je dece u grupi, detetu se ne posvećuje dovoljno pažnje	sa detetom će se postupati loše	nisu znali da je obavezno pohađanje
Pol					
Muški	1,0	5,7	1,0	3,4	27,6
Ženski	,0	1,6	,0	2,9	19,7
Tip naselja					
Gradska	,8	1,8	,8	4,9	29,9
Ostala	,0	4,7	,0	1,2	15,2
Starost					
6 godina	,7	5,4	,0	2,1	10,4
7 godina	,0	,5	,9	4,4	38,0
Ukupno	,4	3,2	,4	3,1	22,8

Tabela ED.2R: Spremnost za školu, romska naselja, 2010.

Procenat dece koja pohađaju prvi razred osnovne škole, a koja su pohađala predškolsko obrazovanje prethodne godine

	Procenat dece koja pohađaju prvi razred, a koja su pohađala predškolsko obrazovanje prethodne godine ¹	Broj dece koja pohađaju prvi razred osnovne škole
Pol		
Muški	78,7	117
Ženski	77,1	95
Tip naselja		
Gradska	83,4	150
Ostala	65,0	62
Obrazovanje majke		
Bez obrazovanja	61,7	47
Osnovno	81,3	138
Srednje	(*)	27
Kvintili indeksa blagostanja		
Najsiromašniji	54,4	47
Drugi	(75,6)	48
Srednji	(89,2)	48
Četvrti	(93,7)	36
Najbogatiji	(82,2)	32
Ukupno	78,0	212

¹ MICS indikator 7.2

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

nepohađanja obaveznog PPP											Stavovi roditelja	Problemi u vezi sa dostupnošću	Finansijski problemi	Drugi razlozi	Broj dece koja nepohađaju obavezni PPP
nema mesta	velika udaljenost	dete nema potrebna dokumenta	nema ko da vodi dete u predškolsko	prevoz	knjige/radni materijal/ olovke	odeća	hrana	troškovi održavanja higijene	nešto drugo						
,0	11,0	5,9	22,0	22,6	28,6	28,7	27,2	48,2	35,4	37,7	26,3	58,1	35,4	38	
4,7	9,9	1,2	10,5	8,5	21,3	28,0	16,1	43,4	47,4	24,3	22,4	53,0	47,4	61	
4,1	3,5	1,4	1,6	5,6	23,9	27,6	11,2	39,1	41,3	37,3	10,0	48,6	41,3	51	
1,5	17,5	4,7	29,1	22,7	24,4	29,0	30,1	51,8	44,4	21,1	38,6	61,7	44,4	48	
3,8	8,0	5,4	18,3	14,3	25,6	33,4	26,3	53,3	45,8	18,5	28,4	61,4	45,8	55	
1,7	13,1	,0	10,8	13,5	22,3	21,9	13,0	35,3	39,0	42,9	18,4	46,9	39,0	44	
2,9	10,3	3,0	14,9	13,9	24,1	28,3	20,4	45,2	42,8	29,5	23,9	54,9	42,8	99	

Razlozi nepohađanja PPP-a mogu se podeliti u tri glavne kategorije: stav roditelja, problemi u vezi sa dostupnošću i finansijski problemi. Finansijski problemi su prepoznati kao glavni razlog za nepohađanje (54 procenata). Među njima, kao najveća prepreka se navodi cena higijenskih sredstava, odeće i školskog pribora. Stav roditelja, sa 30 procenata, predstavlja drugu najveću prepreku pohađanju

PPP-a, a dominantan problem je i nepoznavanje činjenice da je PPP obavezan (22 procenata). Problemi s dostupnošću su prisutni kod 24 procenta slučajeva, gde je udaljenost ustanove, neobezbeđeni prevoz do ustanove i nedostatak vremena da se dete odvede do ustanove gde se sprovodi PPP predstavljaju glavne pojedinačne razloge.

Pohađanje osnovne i srednje škole

Univerzalan pristup osnovnom obrazovanju i završavanje osnovne škole od strane dece u celom svetu jedan je od najvažnijih Milenijumskih ciljeva razvoja i ciljeva iz dokumenta „Svet po meri dece”. Obrazovanje je jedan od najvažnijih preduslova u borbi protiv siromaštva, za osnaživanje uloge žena, za zaštitu dece od eksploatorskog rada i seksualnog iskorišćavanja, za unapređenje ljudskih prava i demokratije, zaštitu životne sredine, a utiče na svest o porastu broja stanovnika.

Indikatori pohađanja osnovne i srednje škole:

- Neto stopa upisa u osnovnu školu
- Neto stopa pohađanja osnovne škole (korigovana)
- Neto stopa pohađanja srednje škole (korigovana)
- Indeks jednakosti polova (odnos broja ženske i muške dece u osnovnim i srednjim školama — GPI)

Indikatori napredovanja u školovanju:

- Broj dece koja ostanu u osnovnoj školi do poslednjeg razreda
- Stopa završavanja osnovne škole
- Stopa prelaska u srednju školu

Neto stopa upisa u osnovnu školu utvrđuje se kada se broj dece koja su dostigla osnovnoškolski uzrast i koja su se upisala u prvi razred osnovne škole podeli ukupnim brojem dece koja su dostigla osnovnoškolski uzrast. U Republici Srbiji, deca koja imaju šest i po godina ili više u septembru tekuće školske godine moraju obavezno da se upišu u prvi razred.

Od dece koja su dostigla osnovnoškolski uzrast, 95 procenata pohađa prvi razred osnovne škole (tabela ED.3). Međutim, postoje razlike među polovima: 98 procenata devojčica upisuje se u prvi razred u poređenju sa 91 procentom dečaka. U gradskim naseljima više se vodi računa o uzrastu deteta za

upis dece u osnovnu školu (97 procenata) nego u ostalim naseljima (93 procenta). Neto stopu upisa od 84 procenta kod dece koja žive u domaćinstvima iz najsiromašnijeg kvintila treba uzeti s rezervom zbog malog broja slučajeva.

Tabela ED.3: Upis u osnovnu školu, Republika Srbija, 2010.

Procenat dece uzrasta za polazak u osnovnu školu, a koja su se upisala u prvi razred (neto stopa upisa)

	Procenat dece uzrasta za polazak u osnovnu školu koja su se upisala u prvi razred ¹	Broj dece uzrasta za polazak u osnovnu školu
Pol		
Muški	91,2	99
Ženski	97,9	121
Region		
Beogradski region	90,7	34
Region Vojvodine	98,5	54
Region Šumadije i Zapadne Srbije	95,5	67
Region Južne i Istočne Srbije	93,5	65
Tip naselja		
Gradska	96,5	111
Ostala	93,2	109
Obrazovanje majke		
Osnovno	96,1	31
Srednje	93,5	133
Više/visoko	100,0	53
Kvintili indeksa blagostanja		
Najsiromašniji	83,6	30
Drugi	99,3	54
Srednji	93,8	46
Četvrti	100,0	46
Najbogatiji	92,9	44
Ukupno	94,9	220

¹ MICS indikator 7.3

U tabeli ED.4 navodi se procenat dece osnovnoškolskog uzrasta (od sedam do 14 godina), a koja idu u osnovnu ili srednju školu¹⁶. Većina dece osnovnoškolskog uzrasta idu u školu (99 procenata). Stopa pohađanja je manja

kod dece iz najsiromašnijeg kvintila (96 procenata). Nisu uočene veće razlike po drugim kategorijama (tip naselja, region ili obrazovanje majke).

Tabela ED.4: Pohađanje osnovne škole, Republika Srbija, 2010.

Procenat dece osnovnoškolskog uzrasta koja pohađaju osnovnu ili srednju školu (korigovana neto stopa pohađanja)

	Dečaci		Devojčice		Ukupno	
	neto stopa pohađanja (korigovano)	broj dece	neto stopa pohađanja (korigovano)	broj dece	neto stopa pohađanja osnovne škole (korigovano) ¹	broj dece
Region						
Beogradski region	95,6	139	98,6	138	97,1	277
Region Vojvodine	99,5	186	99,9	209	99,7	396
Region Šumadije i Zapadne Srbije	98,6	220	99,3	232	99,0	452
Region Južne i Istočne Srbije	97,8	256	99,1	203	98,4	459
Tip naselja						
Gradska	98,5	433	99,4	416	99,0	850
Ostala	97,6	369	99,1	366	98,3	735
Napunio/napunila u 2010. godini						
7 god.	91,5	99	97,9	121	95,0	220
8	98,9	88	98,8	112	98,8	199
9	99,7	110	100,0	100	99,9	209
10	97,1	97	98,3	96	97,7	193
11	99,8	108	99,9	102	99,8	210
12	97,8	92	100,0	73	98,8	166
13	99,8	111	100,0	89	99,9	200
14 god.	99,4	97	100,0	90	99,7	187
Obrazovanje majke						
Osnovno	99,1	157	98,6	128	98,9	286
Srednje	97,3	456	99,5	497	98,5	953
Više/visoko	100,0	174	99,9	152	100,0	326
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	95,4	156	97,2	127	96,2	283
Drugi	99,7	173	99,9	155	99,8	328
Srednji	98,0	151	99,9	170	99,0	321
Četvrti	99,7	165	99,9	158	99,8	324
Najbogatiji	97,2	156	99,1	172	98,2	329
Ukupno	98,1	802	99,3	782	98,7	1584

¹ MICS indikator 7.4; MCR indikator 2.1

¹⁶ Stope navedene u ovoj tabeli su „korigovane” pošto je u brojiocu ne samo broj dece koja pohađaju osnovnu školu već i srednju školu.

Neto stopa pohađanja srednje škole navedena je u tabeli ED.5¹⁷. Niže stope pohađanja beleže se na početku srednjoškolskog obrazovanja koje nije obavezno u Republici Srbiji. Kada je u pitanju pohađanje škole, činjenica je da samo jedan procenat dece uopšte ne ide

u osnovnu školu, dok 10 procenata dece srednjoškolskog uzrasta ne ide u srednju školu (što zabrinjava). Od toga, dva procenta ide u osnovnu umesto u srednju školu, dok preostalih osam procenata uopšte ne ide u školu.

Tabela ED.5: Pohađanje srednje škole, Republika Srbija, 2010.

Procenat dece srednjoškolskog uzrasta koja pohađaju srednju školu ili neku višu školu (korigovana neto stopa pohađanja) i procenat dece koja pohađaju osnovnu školu

Region	Mladići			Devojke			Ukupno		
	neto stopa pohađanja (korigovano)	procenat koji pohađa osnovnu školu	broj dece	neto stopa pohađanja (korigovano)	procenat koji pohađa osnovnu školu	broj dece	net stopa pohađanja srednje škole (korigovano) ¹	procenat koji pohađa osnovnu školu	broj dece
Beogradski region	90,5	5,3	79	95,9	,6	90	93,4	2,8	169
Region Vojvodine	84,8	,6	105	91,3	1,9	122	88,3	1,3	228
Region Šumadije i Zapadne Srbije	87,9	1,4	123	91,2	2,8	140	89,7	2,2	263
Region Južne i Istočne Srbije	90,1	1,6	131	83,6	3,3	111	87,1	2,4	242
Tip naselja									
Gradska	90,6	2,6	244	94,7	2,0	247	92,7	2,3	491
Ostala	85,3	1,2	195	85,4	2,6	216	85,3	1,9	410
Napunio/napunila u 2010. godini									
15 god.	90,6	6,1	98	91,0	8,0	130	90,8	7,2	228
16	94,0	2,7	92	94,1	,0	98	94,1	1,3	190
17	91,0	,0	139	90,9	,0	109	91,0	,0	248
18 god.	78,0	,3	111	86,2	,0	125	82,3	,1	236
Obrazovanje majke									
Osnovno	73,6	7,0	70	74,3	12,5	63	73,9	9,6	133
Srednje	98,7	1,1	160	98,6	,1	179	98,7	,6	339
Više/visoko	97,8	2,2	80	(100,0)	(0,0)	52	98,7	1,3	132
Majka ne živi u domaćinstvu	(*)	(*)	27	78,9	,6	54	83,7	,4	81
Kvintili indeksa blagostanja									
Najsiromašniji	61,7	6,0	87	59,2	10,5	63	60,6	7,9	151
Drugi	(94,7)	(0,0)	66	88,9	,0	88	91,4	,0	153
Srednji	95,0	,0	86	98,6	,1	112	97,0	,1	197
Četvrti	95,8	,0	112	96,0	,0	97	95,9	,0	209
Najbogatiji	93,6	4,0	88	96,5	3,5	103	95,2	3,8	191
Ukupno	88,3	2,0	439	90,3	2,3	463	89,3	2,1	901

¹ MICS indikator 7.5

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

¹⁷ Stope navedene u ovoj tabeli su „korigovane” pošto je u brojiocu ne samo broj dece koja pohađaju srednju školu već i više škole/fakultete.

Procenat dece koja upišu prvi razred i uspeju da dođu do poslednjeg razreda osnovne škole naveden je u tabeli ED.6.

Većina dece koja su se upisala u prvi razred (99 procenata) na kraju dođe i do poslednjeg razreda. Napominjemo da su obuhvaćena i deca koja su ponavljala neki razred, ali su na kraju uspela da stignu do poslednjeg razreda.

Tabela ED.6: Deca koja stignu do poslednjeg razreda osnovne škole, Republika Srbija, 2010.

Procenat dece koja upišu prvi razred osnovne škole i koja uspeju da stignu do poslednjeg razreda osnovne škole (stopa ostanka do poslednjeg razreda osnovne škole)

	Procenat dece koja su pohađala 1. razred prethodne školske godine a koja su u 2. razredu ove školske godine	Procenat dece koja su pohađala 2. razred prethodne školske godine a koja su u 3. razredu ove školske godine	Procenat dece koja su pohađala 3. razred prethodne školske godine a koja su u 4. razredu ove školske godine	Procenat dece koja su pohađala 4. razred prethodne školske godine a koja su u 5. razredu ove školske godine	Procenat dece koja su pohađala 5. razred prethodne školske godine a koja su u 6. razredu ove školske godine	Procenat dece koja su pohađala 6. razred prethodne školske godine a koja su u 7. razredu ove školske godine	Procenat dece koja su pohađala 7. razred prethodne školske godine a koja su u 8. razredu ove školske godine	Procenat dece koja stignu do 8. razreda u odnosu na ukupan broj dece koja su upisala 1. razred ¹
Pol								
Muški	100,0	100,0	100,0	100,0	99,8	98,7	99,4	97,9
Ženski	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Region								
Beogradski region	100,0	100,0	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)
Region Vojvodine	100,0	100,0	100,0	100,0	99,7	97,1	(98,9)	(95,7)
Region Šumadije i Zapadne Srbije	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	(100,0)	(100,0)
Region Južne i Istočne Srbije	100,0	100,0	100,0	100,0	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)
Tip naselja								
Gradska	100,0	100,0	100,0	100,0	99,8	98,6	100,0	98,4
Ostala	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	99,2	99,2
Obrazovanje majke								
Osnovno	100,0	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(98,5)	(93,8)
Srednje	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Više/visoko	100,0	100,0	100,0	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)
Kvintili indeksa blagostanja								
Najsiromašniji	100,0	100,0	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(94,8)	(98,4)	(93,3)
Drugi	100,0	100,0	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)
Srednji	100,0	100,0	(100,0)	(100,0)	(99,4)	100,0	(100,0)	(99,4)
Četvrti	100,0	(100,0)	100,0	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)
Najbogatiji	100,0	100,0	100,0	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(100,0)
Ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	99,3	99,7	98,9

¹ MICS indikator 7.6; MCR indikator 2.2

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

Bruto stopa završavanja osnovne škole i stopa prelaska u srednju školu prikazane su u tabeli ED.7. Stopa završavanja osnovne škole je odnos ukupnog broja učenika, bez obzira na starost, koji prvi put upisuju

poslednji razred osnovne škole prema broju dece starosti kada se završava osnovna škola na početku tekuće (ili poslednje) školske godine.

Tabela ED.7: Završavanje osnovne škole i prelazak u srednju školu, Republika Srbija, 2010.

Stope završavanja osnovne škole i stopa prelaska u srednju školu

	Stopa završavanja osnovne škole ¹	Broj dece uzrasta kada se završava osnovna škola	Stopa prelaska u srednju školu ²	Broj dece koja su bila u poslednjem razredu osnovne škole prethodne godine
Pol				
Muški	100,3	97	98,6	97
Ženski	108,3	90	97,7	125
Region				
Beogradski region	(104,7)	38	(99,3)	35
Region Vojvodine	(108,2)	52	95,7	66
Region Šumadije i Zapadne Srbije	(113,5)	40	98,4	69
Region Južne i Istočne Srbije	(93,3)	56	(100,0)	52
Tip naselja				
Gradska	104,2	108	99,4	125
Ostala	104,1	79	96,4	97
Obrazovanje majke				
Osnovno	(105,4)	40	(94,0)	47
Srednje	100,4	109	99,8	125
Više/visoko	(109,9)	34	(*)	37
Kvintili indeksa blagostanja				
Najsiromašniji	(94,6)	40	(89,2)	39
Drugi	(*)	28	(100,0)	32
Srednji	(100,0)	34	(100,0)	54
Četvrti	(103,0)	36	(100,0)	60
Najbogatiji	(115,2)	49	(100,0)	37
Ukupno	104,1	187	98,1	222

¹ MICS indikator 7.7

² MICS indikator 7.8

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

U vreme sprovođenja ovog istraživanja, **bruto stopa završavanja osnovne škole** bila je 104 procenta. Takođe, utvrđeno je da je 98 procenata dece koja su uspešno završila poslednji razred osnovne škole u vreme sprovođenja istraživanja pohađalo prvi razred srednje škole.

Međutim, za potrebe analize, **neto stopa završavanja osnovne škole** je mnogo relevantniji indikator za Republiku Srbiju. To je odnos broja učenika starosti kada se završava osnovna škola koji prvi put upisuju poslednji razred osnovne škole prema ukupnom broju dece uzrasta

kada se završava osnovna škola na početku tekuće (ili poslednje) školske godine.

Neto stopa završavanja osnovne škole i stopa prelaska u srednju školu navedene su u tabeli ED.7A. Neto stopa završavanja osnovne škole iznosi 92 procenta.

Tabela ED.7A: Neto stope završavanja osnovne škole i stopa prelaska u srednju školu, Republika Srbija, 2010.

Neto stope završavanja osnovne škole i stopa prelaska u srednju školu

	Neto stopa završavanja osnovne škole ¹	Broj dece uzrasta kada se završava osnovna škola	Stopa prelaska u srednju školu ²	Broj dece koja su bila u poslednjem razredu osnovne škole prethodne godine
Pol				
Muški	89,0	97	98,6	97
Ženski	95,2	90	97,7	125
Region				
Beogradski region	(99,2)	38	(99,3)	35
Region Vojvodine	(94,5)	52	95,7	66
Region Šumadije i Zapadne Srbije	(95,2)	40	98,4	69
Region Južne i Istočne Srbije	(82,4)	56	(100,0)	52
Tip naselja				
Gradska	94,8	108	99,4	125
Ostala	88,1	79	96,4	97
Obrazovanje majke				
Osnovno	(75,0)	40	(94,0)	47
Srednje	96,7	109	99,8	125
Više/visoko	(96,8)	34	(*)	37
Kvintili indeksa blagostanja				
Najsiromašniji	(72,1)	40	(89,2)	39
Drugi	(*)	28	(100,0)	32
Srednji	(100,0)	34	(100,0)	54
Četvrti	(97,0)	36	(100,0)	60
Najbogatiji	(99,8)	49	(100,0)	37
Ukupno	92,0	187	98,1	222

¹ MICS indikator 7.7

² MICS indikator 7.8

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Odnos broja devojčica i dečaka koji pohađaju osnovnu i srednju školu prikazan je u tabeli ED.8. Taj odnos je poznatiji pod nazivom indeks jednakosti polova (GPI). Važno je napomenuti da su navedeni podaci dobijeni na osnovu neto stope pohađanja, a ne bruto stope pohađanja. Bruto stope daju pogrešan utisak u vezi sa

GPI zato što su u većini slučajeva dečaci brojniji među decom koja su uzrastom premašila pohađanje osnovne škole. U tabeli ED.8 navedeno je da indeks jednakosti polova iznosi 1,01 u osnovnoj školi i 1,02 u srednjoj školi, što ukazuje da ne postoje značajne razlike u pohađanju od strane devojčica i dečaka.

Tabela ED.8: Jednakost polova u obrazovanju, Republika Srbija, 2010.

Odnos neto stopa pohađanja (korigovano) u osnovnom obrazovanju (devojčice/dečaci) i srednjem obrazovanju (devojke/mladići)

	Neto stopa pohađanja osnovne škole (korigovano), devojčice	Neto stopa pohađanja osnovne škole (korigovano), dečaci	Indeks jednakosti polova u osnovnom obrazovanju (korigovano) ¹	Neto stopa pohađanja srednje škole (korigovano), devojke	Neto stopa pohađanja srednje škole (korigovano), mladići	Indeks jednakosti polova u srednjem obrazovanju (korigovano) ²
Region						
Beogradski region	98,6	95,6	1,03	95,9	90,5	1,06
Region Vojvodine	99,9	99,5	1,00	91,3	84,8	1,08
Region Šumadije i Zapadne Srbije	99,3	98,6	1,01	91,2	87,9	1,04
Region Južne i Istočne Srbije	99,1	97,8	1,01	83,6	90,1	,93
Tip naselja						
Gradska	99,4	98,5	1,01	94,7	90,6	1,04
Ostala	99,1	97,6	1,02	85,4	85,3	1,00
Obrazovanje majke						
Osnovno	98,6	99,1	,99	74,3	73,6	1,01
Srednje	99,5	97,3	1,02	98,6	98,7	1,00
Više/visoko	99,9	100,0	1,00	(100,0)	97,8	(1,02)
Majka ne živi u domaćinstvu	–	–	–	78,9	(*)	(*)
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	97,2	95,4	1,02	59,2	61,7	,96
Drugi	99,9	99,7	1,00	88,9	(94,7)	(,94)
Srednji	99,9	98,0	1,02	98,6	95,0	1,04
Četvrti	99,9	99,7	1,00	96,0	95,8	1,00
Najbogatiji	99,1	97,2	1,02	96,5	93,6	1,03
Ukupno	99,3	98,1	1,01	90,3	88,3	1,02

¹ MICS indikator 7.9; MCR indikator 3.1

² MICS indikator 7.10; MCR indikator 3.1

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Pohađanje osnovne i srednje škole u romskim naseljima

Od dece koja žive u romskim naseljima i koja su dostigla osnovnoškolski uzrast, 91 procenat pohađa prvi razred osnovne škole (tabela ED.3R). Postoje neznatne razlike među polovima s obzirom na to da 89 procenata devojčica upisuje prvi razred u poređenju sa 93 procenta dečaka. U gradskim naseljima više se vodi računa o uzrastu deteta za upis

dece u osnovnu školu (92 procenata) nego u ostalim naseljima (83 procenta).

Neto stopa upisa je niža kod dece iz najsiromašnijeg kvintila (76 procenata) i kod dece čije su majke bez obrazovanja (85 procenata). Međutim, te podatke treba uzeti s rezervom zbog malog broja slučajeva.

Tabela ED.3R: Upis u osnovnu školu, romska naselja, 2010.

Procenat dece uzrasta za polazak u osnovnu školu, a koja su se upisala u prvi razred (neto stopa upisa)

	Procenat dece uzrasta za polazak u osnovnu školu koja su se upisala u prvi razred ¹	Broj dece uzrasta za polazak u osnovnu školu
Pol		
Muški	92,8	105
Ženski	88,7	89
Tip naselja		
Gradska	91,5	140
Ostala	89,3	54
Obrazovanje majke		
Bez obrazovanja	84,9	44
Osnovno	91,8	122
Srednje	(*)	28
Kvintili indeksa blagostanja		
Najsiromašniji	76,3	44
Drugi	(93,9)	45
Srednji	(96,0)	40
Četvrti	(100,0)	35
Najbogatiji	(90,6)	31
Ukupno	90,9	194

¹ MICS indikator 7.3

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

U Tabeli ED.4R navodi se procenat dece osnovnoškolskog uzrasta (od 7 do 14 godina), a koja idu u osnovnu ili srednju školu¹⁸. Oko 89 procenata dece osnovnoškolskog uzrasta u romskim naseljima idu u školu. Stopa pohađanja je manja kod romske dece

koja žive u seoskim naseljima (83 procenata), čije su majke bez obrazovanja (79 procenata) i dece koja žive u domaćinstvima iz najsiromašnijeg kvintila (takođe 79 procenata).

Tabela ED.4R: Pohađanje osnovne škole, romska naselja, 2010.

Procenat dece osnovnoškolskog uzrasta koja pohađaju osnovnu ili srednju školu (korigovana neto stopa pohađanja)

	Dečaci		Devojčice		Ukupno	
	neto stopa pohađanja (korigovano)	broj dece	neto stopa pohađanja (korigovano)	broj dece	neto stopa pohađanja osnovne škole (korigovano) ¹	broj dece
Tip naselja						
Gradska	91,9	462	90,2	430	91,1	892
Ostala	86,8	181	78,7	200	82,5	381
Napunio/napunila u 2010. godini						
7 god.	92,8	105	88,7	89	90,9	194
8	95,9	67	93,5	79	94,6	145
9	84,7	78	94,3	97	90,0	175
10	93,9	75	96,9	80	95,5	155
11	95,9	82	96,2	64	96,1	146
12	95,0	85	87,5	72	91,6	157
13	84,4	72	66,5	74	75,4	146
14 god.	79,8	79	66,3	75	73,2	154
Obrazovanje majke						
Bez obrazovanja	87,0	134	71,7	145	79,0	280
Osnovno	90,3	458	89,9	418	90,2	876
Srednje	(100,0)	51	98,3	60	99,1	111
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	83,5	175	72,6	137	78,7	312
Drugi	90,0	147	86,9	118	88,6	265
Srednji	91,4	112	85,5	123	88,3	235
Četvrti	95,9	116	91,1	122	93,4	238
Najbogatiji	96,3	92	97,6	130	97,1	222
Ukupno	90,4	643	86,5	630	88,5	1273

¹ MICS indikator 7.4; MCR indikator 2.1

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

Neto stopa pohađanja srednje škole navedena je u tabeli ED.5R¹⁹. Niže stope pohađanja se beleže na početku srednjoškolskog obrazovanja koje nije obavezno u Republici Srbiji. I dok 89 procenata

dece iz romskih naselja pohađa osnovnu školu, samo jedno od petoro romske dece (19 procenata) srednjoškolskog uzrasta pohađa srednju školu. Neto stopa pohađanja kod devojčica je još niža od stope

¹⁸ Stope navedene u ovoj tabeli su „korigovane” pošto je u brojiocu ne samo broj dece koja pohađaju osnovnu školu već i srednju školu.

¹⁹ Stope navedene u ovoj tabeli su „korigovane” pošto je u brojiocu ne samo broj dece koja pohađaju srednju školu već i više škole/fakultete.

za dečake (17 procenata, odnosno 23 procenta). Neto stopa pohađanja srednje škole je oko šest puta niža u najsiromašnijem kvintilu (6 procenata) nego u najbogatijem kvintilu (35 procenata). Treba

napomenutu da 11 procenata dece srednjoškolskog uzrasta iz romskih naselja pohađa osnovnu školu, dok ostali uopšte ne idu u školu.

Tabela ED.5R: Pohađanje srednje škole, romska naselja, 2010.

Procenat dece srednjoškolskog uzrasta koja pohađaju srednju školu ili neku višu školu (korigovana neto stopa pohađanja) i procenat dece koja pohađaju osnovnu školu

Tip naselja	Mladići			Devojke			Ukupno		
	neto stopa pohađanja (korigovano)	procenat koji pohađa osnovnu školu	broj dece	neto stopa pohađanja (korigovano)	procenat koji pohađa osnovnu školu	broj dece	neto stopa pohađanja srednje škole (korigovano) ¹	procenat koji pohađa osnovnu školu	broj dece
Tip naselja									
Gradska	29,3	11,5	154	21,3	12,2	212	24,7	11,9	366
Ostala	13,1	10,9	104	7,5	9,4	115	10,2	10,1	219
Napunio/napunila u 2010. godini									
15 god.	29,0	32,0	76	29,2	26,4	99	29,1	28,8	174
16	22,3	6,0	51	18,2	9,4	83	19,7	8,1	134
17	28,3	2,4	57	11,9	2,2	74	19,0	2,3	131
18 god.	12,6	,5	74	1,7	1,5	72	7,3	1,0	146
Obrazovanje majke									
Bez obrazovanja	(10,9)	(9,1)	36	(0,0)	(38,5)	25	6,4	21,1	60
Osnovno	24,5	16,2	101	28,9	13,2	108	26,8	14,6	209
Srednje	(*)	(*)	16	(*)	(*)	28	(68,8)	(14,3)	44
Majka ne živi u domaćinstvu	(28,0)	(18,7)	35	2,9	8,4	98	9,5	11,1	133
Kvintili indeksa blagostanja									
Najsiromašniji	7,0	20,2	52	6,2	10,0	71	6,5	14,3	123
Drugi	14,1	10,9	60	8,1	4,9	66	10,9	7,8	127
Srednji	19,0	10,4	55	7,2	18,2	62	12,8	14,5	118
Četvrti	(28,5)	(6,1)	46	27,4	8,5	68	27,9	7,6	114
Najbogatiji	(53,2)	(7,3)	43	35,0	15,3	60	42,5	12,0	103
Ukupno	22,8	11,2	257	16,5	11,2	328	19,3	11,2	585

¹ MICS indikator 7.5

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Procenat romske dece koja upišu prvi razred i uspeju da dođu do poslednjeg razreda osnovne škole naveden je u tabeli ED.6R. Od sve dece iz romskih naselja koja započnu prvi razred, 90 procenata na kraju dođe i do poslednjeg razreda. Napominjemo da su obuhvaćena i

deca koja ponavljaju neki razred, ali na kraju uspeju da stignu do poslednjeg razreda. Faktori kao što su siromaštvo, niže obrazovanje majke, život u ostalim naseljima i činjenica da je u pitanju žensko dete umanjuju verovatnoću da će stići do poslednjeg razreda.

Tabela ED.6R: Deca koja stignu do poslednjeg razreda osnovne škole, romska naselja, 2010.

Procenat dece koja upišu prvi razred osnovne škole i koja uspeju da stignu do poslednjeg razreda osnovne škole (Stopa ostanka do poslednjeg razreda osnovne škole)

	Procenat dece koja su pohađala 1. razred prethodne školske godine a koja su u 2. razredu ove školske godine	Procenat dece koja su pohađala 2. razred prethodne školske godine a koja su u 3. razredu ove školske godine	Procenat dece koja su pohađala 3. razred prethodne školske godine a koja su u 4. razredu ove školske godine	Procenat dece koja su pohađala 4. razred prethodne školske godine a koja su u 5. razredu ove školske godine	Procenat dece koja su pohađala 5. razred prethodne školske godine a koja su u 6. razredu ove školske godine	Procenat dece koja su pohađala 6. razred prethodne školske godine a koja su u 7. razredu ove školske godine	Procenat dece koja su pohađala 7. razred prethodne školske godine a koja su u 8. razredu ove školske godine	Procenat dece koja stignu do 8. razreda u odnosu na ukupan broj dece koja su upisala 1. razred ¹
Pol								
Muški	97,7	100,0	99,6	100,0	98,6	(99,0)	(100,0)	(95,0)
Ženski	99,6	100,0	99,3	93,2	97,3	(98,0)	96,4	(84,7)
Tip naselja								
Gradska	99,6	100,0	99,5	100,0	98,7	98,6	97,5	94,1
Ostala	96,8	100,0	99,2	(88,8)	96,8	(98,1)	(*)	(81,0)
Obrazovanje majke								
Bez obrazovanja	98,5	(100,0)	(100,0)	(91,0)	(99,0)	(*)	(*)	(88,7)
Osnovno	99,1	100,0	99,2	98,0	97,4	97,3	100,0	91,3
Srednje	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)
Kvintili indeksa blagostanja								
Najsiromašniji	100,0	100,0	(100,0)	(100,0)	(98,8)	(*)	(*)	(91,8)
Drugi	95,6	(100,0)	(98,9)	(100,0)	(95,3)	(*)	(*)	(86,9)
Srednji	(98,5)	(*)	(98,7)	(*)	(*)	(100,0)	(*)	(75,5)
Četvrti	(*)	(100,0)	(100,0)	(*)	(*)	(*)	(*)	(91,1)
Najbogatiji	(100,0)	(*)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	(*)	(100,0)	(100,0)
Ukupno	98,7	100,0	99,4	96,9	98,1	98,5	97,9	89,9

¹ MICS indikator 7.6; MCR indikator 2.2

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Bruto stopa završavanja osnovne škole i stopa prelaska u srednju školu prikazane su u tabeli ED.7R. Stopa završavanja osnovne škole je odnos ukupnog broja učenika, bez obzira na starost, koji prvi put upisuju poslednji razred osnovne škole prema broju dece starosti kada se završava osnovna škola na početku tekuće (ili poslednje) školske godine.

U vreme sprovođenja ovog istraživanja, **bruto stopa završavanja osnovne škole** bila je 63 procenta. Takođe, utvrđeno je da je 68 procenata dece koja su uspešno završila poslednji razred osnovne škole u vreme sprovođenja Istraživanja pohađalo prvi razred srednje škole.

Međutim, za potrebe analize, **neto stopa završavanja osnovne škole** je mnogo relevantniji indikator za Republiku Srbiju. To je odnos broja učenika starosti kada se završava osnovna škola i koji prvi put upisuju poslednji razred osnovne škole prema ukupnom broju dece starosti kada se završava osnovna škola na početku tekuće (ili poslednje) školske godine.

Neto stopa završavanja osnovne škole i stopa prelaska u srednju školu navedene su u tabeli ED.7RA. Neto stopa završavanja osnovne škole iznosi 35 procenata.

Tabela ED.7R: Završavanje osnovne škole i prelazak u srednju školu, romska naselja, 2010.

Stope završavanja osnovne škole i stopa prelaska u srednju školu

	Stopa završavanja osnovne škole ¹	Broj dece uzrasta kada se završava osnovna škola	Stopa prelaska u srednju školu ²	Broj dece koja su bila u poslednjem razredu osnovne škole prethodne godine
Pol				
Muški	51,0	79	(69,3)	47
Ženski	74,9	75	(66,9)	51
Tip naselja				
Gradska	79,5	103	(68,0)	76
Ostala	28,7	51	(*)	22
Obrazovanje majke				
Bez obrazovanja	(26,3)	46	(*)	9
Osnovno	62,3	97	(64,8)	42
Srednje	(*)	12	(*)	27
Kvintili indeksa blagostanja				
Najsiromašniji	(28,6)	36	(*)	8
Drugi	(34,1)	40	(*)	13
Srednji	(100,5)	20	(*)	17
Četvrti	(57,8)	32	(*)	26
Najbogatiji	(128,6)	27	(*)	33
Ukupno	62,7	154	68,1	98

¹ MICS indikator 7.7

² MICS indikator 7.8

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Odnos broja devojčica i dečaka koji pohađaju osnovnu i srednju školu prikazan je u tabeli ED.8R. Taj odnos je poznatiji pod nazivom indeks jednakosti polova (GPI). Iz tabele se vidi da GPI za osnovnu školu iznosi 0,96. Indeks jednakosti polova je isti kod dece čije su majke završile osnovnu školu (1,00)

Tabela ED.7RA: Neto stope završavanja osnovne škole i stopa prelaska u srednju školu, romska naselja, 2010.

Neto stope završavanja osnovne škole i stopa prelaska u srednju školu

	Neto stopa završavanja osnovne škole ¹	Broj dece uzrasta kada se završava osnovna škola	Stopa prelaska u srednju školu ²	Broj dece koja su bila u poslednjem razredu osnovne škole prethodne godine
Pol				
Muški	28,4	79	(69,3)	47
Ženski	41,8	75	(66,9)	51
Tip naselja				
Gradska	43,6	103	(68,0)	76
Ostala	17,5	51	(68,1)	22
Obrazovanje majke				
Bez obrazovanja	(12,4)	46	(*)	9
Osnovno	41,7	97	(64,8)	42
Srednje	(*)	12	(*)	27
Kvintili indeksa blagostanja				
Najsiromašniji	(11,9)	36	(*)	8
Drugi	(28,0)	40	(*)	13
Srednji	(42,4)	20	(*)	17
Četvrti	(37,3)	32	(*)	26
Najbogatiji	(68,1)	27	(*)	33
Ukupno	35,0	154	68,1	98

¹ MICS indikator 7.7

² MICS indikator 7.8

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

i dece iz najbogatijeg kvintila (1,01). GPI za srednju školu iznosi 0,72, što znači da ima više dečaka nego devojčica u srednjim školama, odnosno da su devojčice u nepovoljnijem položaju kada je u pitanju srednjoškolsko obrazovanje.

Tabela ED.8R: Jednakost polova u obrazovanju, romska naselja, 2010.

Odnos neto stopa pohađanja (korigovano) u osnovnom obrazovanju (devojčice/dečaci) i srednjem obrazovanju (devojke/mladići)

Tip naselja	Neto stopa pohađanja osnovne škole (korigovano), devojčice	Neto stopa pohađanja osnovne škole (korigovano), dečaci	Indeks jednakosti polova u osnovnom obrazovanju (korigovano) ¹	Neto stopa pohađanja srednje škole (korigovano), devojke	Neto stopa pohađanja srednje škole (korigovano), mladići	Indeks jednakosti polova u srednjem obrazovanju (korigovano) ²
Tip naselja						
Gradska	90,2	91,9	,98	21,3	29,3	,73
Ostala	78,7	86,8	,91	7,5	13,1	,57
Obrazovanje majke						
Bez obrazovanja	71,7	87,0	,82	(,0)	(10,9)	(,00)
Osnovno	89,9	90,3	1,00	28,9	24,5	1,18
Srednje	98,3	(100,0)	(,98)	(*)	(*)	(*)
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	72,6	83,5	,87	6,2	7,0	,88
Drugi	86,9	90,0	,97	8,1	14,1	,57
Srednji	85,5	91,4	,94	7,2	19,0	,38
Četvrti	91,1	95,9	,95	27,4	(28,5)	(,96)
Najbogatiji	97,6	96,3	1,01	35,0	(53,2)	(,66)
Ukupno	86,5	90,4	,96	16,5	22,8	,72

¹ MICS indikator 7.9; MCR indikator 3.1

² MICS indikator 7.10; MCR indikator 3.1

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

XI ZAŠTITA DETETA

Upis u matičnu knjigu rođenih

U Konvenciji o pravima deteta navodi se da svako dete ima pravo na ime i nacionalnost, kao i pravo na zaštitu od lišavanja identiteta. Upis u matičnu knjigu rođenih je osnovno sredstvo da se deci obezbede ova prava. U dokumentu „Svet po meri dece” navodi se da je jedan od ciljeva kreiranje sistema kojima će se obezbediti upis svakog deteta odmah po rođenju ili ubrzo nakon toga u matičnu knjigu rođenih, a preko kojih će se ispuniti njegovo ili njeno pravo da dobije ime i nacionalnost, u skladu sa nacionalnim zakonima i odgovarajućim

međunarodnim dokumentima. Indikator je procenat dece mlađe od pet godina čije je rođenje registrovano.

U Republici Srbiji 99 procenata dece mlađe od pet godina upisano je u matičnu knjigu rođenih (tabela CP.1). Nema značajnih varijacija u upisivanju u matičnu knjigu rođenih po polu, uzrastu, regionu ili obrazovanju. Držanje izvoda iz matične knjige rođenih kod kuće nije uobičajeno u Republici Srbiji zbog toga što važi samo šest meseci.

Tabela CP.1: Upis u matičnu knjigu rođenih, Republika Srbija, 2010.

Procenat dece mlađe od pet godina upisane u matičnu knjigu rođenih i procenat dece koja nisu upisane u knjige rođenih, a čije majke/staratelji znaju kako se obavlja taj upis*

	Deca mlađa od pet godina čije je rođenje upisano u matičnu knjigu rođenih				Broj dece
	ima izvod iz matične knjige rođenih		nema izvod iz matične knjige rođenih	ukupan broj upisanih ¹	
	pokazan	nije pokazan			
Pol					
Muški	62,1	34,4	2,7	99,2	1670
Ženski	62,2	33,0	3,5	98,7	1704
Region					
Beogradski region	64,5	32,2	,1	96,8	639
Region Vojvodine	58,9	36,5	3,8	99,2	994
Region Šumadije i Zapadne Srbije	56,8	35,8	6,7	99,3	905
Region Južne i Istočne Srbije	70,1	29,1	,6	99,7	836
Tip naselja					
Gradska	66,6	30,6	1,4	98,6	1810
Ostala	57,0	37,2	5,1	99,3	1564
Starost					
0–11 meseci	63,2	31,3	3,1	97,7	559
12–23	61,4	35,1	2,9	99,4	661
24–35	62,5	32,3	4,3	99,1	748

	Deca mlađa od pet godina čije je rođenje upisano u matičnu knjigu rođenih				Broj dece
	ima izvod iz matične knjige rođenih		nema izvod iz matične knjige rođenih	ukupan broj upisanih ¹	
	pokazan	nije pokazan			
Starost					
36–47	61,1	36,3	2,1	99,6	663
48–59 meseci	62,6	33,1	2,9	98,7	743
Obrazovanje majke					
Osnovno	41,2	48,0	7,9	97,1	480
Srednje	63,6	32,6	2,8	99,0	1982
Više/visoko	69,7	28,8	1,3	99,7	878
Kvintili indeksa blagostanja					
Najsiromašniji	43,3	45,8	7,6	96,7	634
Drugi	60,2	36,8	2,6	99,5	658
Srednji	64,2	32,9	2,3	99,4	599
Četvrti	68,2	28,3	2,6	99,0	665
Najbogatiji	72,0	26,8	1,0	99,8	818
Ukupno	62,2	33,7	3,1	98,9	3374

¹ MICS indikator 8.1

(*) Kolona „Deca mlađa od pet godina čije rođenje nije registrovano” isključena je zbog malog broja slučajeva (manje od 25 neponderisanih slučajeva).

Upis u matičnu knjigu rođenih u romskim naseljima

Tabela CP.1R: Upis u matičnu knjigu rođenih, romska naselja, 2010.

Procenat dece mlađe od pet godina upisane u matičnu knjigu rođenih i procenat dece koja nisu upisane u knjige rođenih, a čije majke/staratelji znaju kako se obavlja taj upis*

	Deca mlađa od pet godina čije je rođenje upisano u matičnu knjigu rođenih			ukupan broj upisanih ¹	Broj dece
	ima izvod iz matične knjige rođenih pokazan	nije pokazan	nema izvod iz matične knjige rođenih		
Pol					
Muški	53,0	38,2	6,9	98,1	823
Ženski	52,3	40,6	6,7	99,5	781
Tip naselja					
Gradska	58,7	35,2	5,4	99,3	1084
Ostala	40,1	47,9	9,8	97,7	520
Starost					
0–11 meseci	52,8	35,3	7,8	95,9	255
12–23	56,6	38,0	5,3	99,8	337
24–35	46,6	43,0	9,0	98,5	360
36–47	53,6	42,4	3,9	99,9	305
48–59 meseci	54,2	37,1	7,8	99,2	347
Obrazovanje majke					
Bez obrazovanja	43,7	40,9	14,0	98,6	319
Osnovno	52,4	41,3	5,0	98,7	1111
Srednje	69,7	25,0	5,3	100,0	166
Kvintili indeksa blagostanja					
Najsiromašniji	36,8	46,9	13,9	97,6	396
Drugi	48,1	42,8	7,6	98,5	380
Srednji	53,9	40,3	4,7	99,0	288
Četvrti	63,9	33,2	2,6	99,6	276
Najbogatiji	70,0	28,3	1,6	99,9	264
Ukupno	52,7	39,3	6,8	98,8	1604

¹ MICS indikator 8.1

(*) Kolona „Deca mlađa od 5 godina čije rođenje nije registrovano“ je isključena zbog malog broja slučajeva (manje od 25 neponderisanih slučajeva)

Devedeset devet procenata dece mlađe od pet godina u romskim naseljima upisano je u matičnu knjigu rođenih (tabela CP.1R). Nema značajnih varijacija u upisivanju u matičnu knjigu rođenih u pogledu pola

i uzrasta, ali čini se da nizak nivo obrazovanja majke i nizak društveno-ekonomski status domaćinstva umanjuju šanse za upisivanje deteta u matičnu knjigu rođenih.

Disciplinovanje deteta

Kao što je navedeno u dokumentu „Svet po meri dece”, „deca moraju biti zaštićena od svake vrste nasilja...” i u Milenijumskoj deklaraciji se zahteva zaštita dece od zlostavljanja, eksploatacije i nasilja. U okviru MICS-a sprovedenog u Republici Srbiji, ispitanicima sa kojima je popunjavao upitnik za

domaćinstvo postavljen je niz pitanja o metodama koje odrasli obično primenjuju da disciplinuju decu kada se ona loše ponašaju. Napominjemo da je za potrebe popunjavanja modula koji se odnosi na disciplinovanje deteta slučajno izabrano jedno dete u domaćinstvu uzrasta od 2 do 14 godina.

Tabela CP.2: Disciplinovanje deteta, Republika Srbija, 2010.

Procenat dece starosti 2–14 godina, prema metodi disciplinovanja deteta

	Procenat dece starosti 2–14 godina koja su doživela					Broj dece starosti 2–14 godina	Ispitanik smatra da dete treba fizički kažnjavati	Broj ispitanika sa kojima je popunjavao modul o disciplinovanju deteta
	samo nenasilni metodi disciplinovanja	psihičko kažnjavanje	fizičko kažnjavanje bilo kakvo	teško	bilo koji nasilni metod disciplinovanja ¹			
Pol								
Muški	25,1	62,8	38,9	2,4	70,3	1453	7,6	968
Ženski	31,5	57,0	35,8	,7	63,9	1408	6,7	882
Region								
Beogradski region	24,7	59,8	37,5	3,1	67,4	529	10,8	347
Region Vojvodine	27,6	62,2	38,8	1,7	69,9	752	6,4	500
Region Šumadije i Zapadne Srbije	28,4	58,9	41,7	1,1	66,7	808	9,0	502
Region Južne i Istočne Srbije	31,2	59,1	31,3	,9	64,8	772	3,6	501
Tip naselja								
Gradska	29,1	59,7	34,3	1,8	66,5	1538	6,0	1032
Ostala	27,3	60,3	40,9	1,2	67,9	1323	8,6	818
Starost								
2–4 godine	25,9	57,2	50,7	1,1	69,7	845	8,7	580
5–9	28,6	62,0	41,4	1,6	69,5	1051	6,2	626
10–14 godina	29,9	60,2	21,3	1,9	62,4	964	6,8	644
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo								
Osnovno	24,2	64,6	45,3	1,9	71,5	852	np	np
Srednje	28,6	58,9	36,4	1,7	66,5	1462	np	np
Više/visoko	33,9	55,1	25,8	,4	61,7	510	np	np
Obrazovanje ispitanika								
Osnovno	np	np	np	np	np	np	7,1	430
Srednje	np	np	np	np	np	np	7,1	1018
Više/visoko	np	np	np	np	np	np	6,1	389
Kvintili indeksa blagostanja								
Najsiromašniji	24,0	62,9	46,1	3,5	72,0	526	10,1	308
Drugi	28,7	61,4	37,2	,6	66,9	587	7,1	372
Srednji	28,6	62,6	37,5	1,2	67,9	569	6,9	359
Četvrti	29,2	58,7	37,4	1,7	66,0	574	8,5	382
Najbogatiji	30,3	54,8	29,8	,9	63,6	606	4,3	429
Ukupno	28,2	60,0	37,4	1,6	67,1	2861	7,2	1850

¹ MICS indikator 8.5

Dva indikatora koja su korišćena za opisivanje aspekata disciplinovanja deteta su: 1) broj dece uzrasta od 2 do 14 godina koja trpe psihičko kažnjavanje ili lakše ili teže fizičko kažnjavanje; i 2) broj ispitanika koji smatraju da je neophodno fizički kažnjavati decu kako bi ih vaspitali na odgovarajući način.

U Republici Srbiji, 67 procenata dece uzrasta od 2 do 14 godina bilo je izloženo najmanje jednom obliku psihičko ili fizičkog kažnjavanja od strane roditelja ili drugih odraslih članova domaćinstva. Što je još važnije, dva procenta dece bilo je izloženo ozbiljnom fizičkom kažnjavanju. S druge strane, samo sedam procenata ispitanika sa kojima su popunjavani upitnici za domaćinstvo smatraju da dete treba fizički kažnjavati kako bi ga vaspitali na odgovarajući način.

Muška deca bila su izložena svim vrstama fizičkog disciplinovanja i težem fizičkom kažnjavanju (39 procenata i dva procenta), kao i ženska deca (36 procenata i jedan procenat). Interesantno je da su razlike

po osnovnim kategorijama relativno male, ali treba istaći da je fizičko kažnjavanje češće u domaćinstvima u kojima lice na koje se vodi domaćinstvo ima završenu osnovnu školu (45 procenata) u poređenju sa onima koji imaju više obrazovanje (26 procenata), kao i kod mlađe dece uzrasta od 2 do 4 godine (51 procenat) u poređenju sa starijom decom uzrasta od 10 do 14 godina (21 procenat). Drugi faktori koji su povezani sa češćom primenom nasilnih metoda disciplinovanja su društveno-ekonomski status i nizak nivo obrazovanja.

Važno je napomenuti da relativno mali procenat ispitanika smatra da je neophodno fizički kažnjavati decu kako bi ih vaspitali na odgovarajući način (sedam procenata), ali u praksi 37 procenata roditelja/staratelja primenjuje fizičko kažnjavanje kao disciplinsku metodu. S druge strane, samo 28 procenata dece je vaspitavano nenasilnim metodama disciplinovanja. Čini se da je većina roditelja protiv fizičkog kažnjavanja dece, ali nema dovoljno znanja o alternativnim metodama vaspitavanja deteta.

Disciplinovanje dece u romskim naseljima

Tabela CP.2R: Disciplinovanje deteta, romska naselja, 2010.

Procenat dece starosti 2–14 godina, prema metodi disciplinovanja deteta

	Procenat dece starosti 2–14 godina koja su doživela				bilo koji nasilni metod disciplinovanja ¹	Broj dece starosti 2–14 godina	Ispitanik smatra da dete treba fizički kažnjavati	Broj ispitanika sa kojima je popunjavao modul o disciplinovanju deteta
	samo nenasilni metodi disciplinovanja	psihičko kažnjavanje	fizičko kažnjavanje					
			bilo kakvo	teško				
Pol								
Muški	11,2	78,5	63,7	6,6	85,2	1237	24,4	594
Ženski	9,9	84,8	61,8	5,5	87,0	1192	21,6	562
Tip naselja								
Gradska	10,8	81,6	62,6	6,0	85,6	1673	23,8	798
Ostala	10,1	81,6	63,1	6,3	87,2	756	21,2	358
Starost								
2–4 godine	15,3	75,3	63,9	5,1	81,3	762	27,1	406
5–9	9,0	85,7	66,4	5,5	89,8	951	21,5	412
10–14 godina	7,7	82,9	56,9	7,8	86,2	716	20,0	338
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo								
Bez obrazovanja	9,1	85,1	62,3	7,6	86,9	293	np	np
Osnovno	9,6	82,1	62,9	6,2	86,9	1784	np	np
Srednje	17,2	75,6	61,1	4,0	80,4	337	np	np
Obrazovanje ispitanika								
Osnovno	np	np	np	np	np	np	19,6	795
Srednje	np	np	np	np	np	np	27,4	161
Kvintili indeksa blagostanja								
Najsiromašniji	6,5	87,1	68,8	9,0	91,0	599	33,1	259
Drugi	7,4	87,4	63,5	4,7	89,5	529	21,5	242
Srednji	11,4	79,6	64,9	6,2	84,9	451	25,2	205
Četvrti	18,1	74,1	57,6	4,9	81,3	427	18,4	217
Najbogatiji	11,9	76,3	56,4	4,7	80,8	423	15,8	233
Ukupno	10,6	81,6	62,8	6,1	86,1	2429	23,0	1156

¹ MICS indikator 8.5

U romskim naseljima, 86 procenata dece uzrasta od 2 do 14 godina bilo je izloženo najmanje jednom obliku psihičkog ili fizičkog kažnjavanja od strane roditelja ili drugih odraslih članova domaćinstva. Što je još važnije, šest procenata dece bilo je izloženo ozbiljnom fizičkom kažnjavanju. S druge strane, samo 23 procenata ispitanika sa kojima su popunjavani upitnici za domaćinstvo smatraju da dete treba fizički kažnjavati.

Muška deca bila su izložena svim vrstama fizičkog disciplinovanja i težem fizičkom kažnjavanju (64 procenata i sedam procenata) kao i ženska deca (62 procenata i šest

procenata). Interesantno je da su razlike po osnovnim kategorijama relativno male, ali čini se da se psihičko i teško fizičko kažnjavanje pojačavaju sa starošću deteta. Nizak nivo obrazovanja lica na koje se vodi domaćinstvo i društveno-ekonomski status takođe su povezani sa češćom primenom nasilnih metoda disciplinovanja.

Takođe je važno napomenuti da 23 procenata ispitanika smatra da je neophodno fizički kažnjavati decu kako bi ih vaspitali na odgovarajući način, dok u praksi 82 procenata ukazuje na suprotno. Samo 11 procenata dece je vaspitavano nenasilnim metodama disciplinovanja.

Rano stupanje u brak

Stupanje u brak pre 18. godine je nešto što se događa mnogim mladim devojkama. Prema proceni UNICEF-a u celom svetu preko 64 miliona žena starosti od 20 do 24 su se udale /bile u vanbračnoj zajednici pre nego što su napunile 18 godina. U faktore koji utiču na stopu maloletničkih brakova spadaju: funkcionisanje matičnih službi u zemlji, a koji obezbeđuju dokaz o uzrastu deteta; postojanje adekvatnog zakonskog okvira sa pratećim mehanizmom rešavanja slučajeva ranog stupanja u brak; kao i postojanje običajnog ili verskog prava koji odobravaju takvu praksu.

U mnogim delovima sveta roditelji podstiču kćerke da se udaju dok su još deca u nadi da će od njihovog braka imati koristi i sa finansijskog i sa društvenog aspekta i da će se, u isto vreme, osloboditi finansijskog tereta u porodici. U stvari, maloletnički brakovi predstavljaju kršenje ljudskih prava, ugrožavaju razvoj devojčica i često dovode do trudnoća i društvene izolacije, a nedovoljno obrazovanje i loša stručna obuka jačaju rodnu prirodu siromaštva. Pravo na „slobodan i potpun” pristanak na brak je priznato u Opštoj deklaraciji o pravima čoveka — a priznato je i da pristanak ne može biti „slobodan i potpun” kada jedna od strana nije dovoljno zrela da donese promišljenu odluku o izboru životnog partnera.

U Konvenciji o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena navodi se da postoji pravo na zaštitu od stupanja u maloletnički brak u članu 16, koji glasi: „Veridba i brak deteta neće imati nikakvo pravno dejstvo i biće preduzeti svi postupci, uključujući zakonske, u cilju preciziranja minimalne starosti za stupanje u brak...”. Iako se sam brak ne pominje direktno u Konvenciji o pravima deteta, maloletnički brak je povezan s drugim pravima — kao što je pravo da se slobodno izrazi svoje mišljenje, pravo na zaštitu od svih oblika zlostavljanja i pravo na zaštitu od štetne prakse običaja — i takve teme se razmatraju na Komisija o pravima deteta.

Shodno Zakonu o porodici, u Republici Srbiji stupanje u brak nije dozvoljeno pre navršene 18. godine. Međutim, u posebnim okolnostima, stupanje u brak je dozvoljeno licu koje je navršilo 16 godina života.

Mlade udate devojke predstavljaju specifičnu, mada često „nevidljivu”, grupu. Od njih se zahteva da obavljaju brojne kućne poslove, pod pritiskom su da dokažu da su plodne, a zadužene su i da gaje decu iako su i same još deca. Udate devojčice i devojčice-majke suočavaju se ograničenom mogućnošću donošenja odluka i suženim izborom u životu. I brojni dečaci prerano stupaju u brak, ali taj problem je prisutniji kod devojčica i na njih ima mnogo jači uticaj. Kao i stupanje u brak, započinjanje zajedničkog života — tj. kada par živi zajedno kao da je u braku — isto tako ugrožava ljudska prava. Kada devojčica živi s muškarcem i preuzme na sebe brigu o njemu, često se pretpostavlja da je ona postala odrasla žena, čak i ako ona nije navršila 18 godina. Dodatno zabrinjava i neformalnost takvog odnosa — na primer, pitanja nasledstva, državljanstva i priznanja u društvu — koji devojčice koje žive u neformalnim vezama može ugroziti sa drugog aspekta u odnosu na one koje žive u zvanično priznatim brakovima.

Istraživanja pokazuju da više međusobno povezanih faktora mogu da dovedu dete u opasnost od stupanja u brak. Siromaštvo, zaštita devojčica, čast porodice i obezbeđivanje stabilnosti u nestabilnim vremenima u društvu smatraju se značajnim faktorima koji omogućavaju da se proceni koliki je rizik da će devojčica stupiti u brak dok je još dete. Žene koje se mlade udaju češće smatraju da je prihvatljivo da muž tuče svoju ženu, a češće i same trpe nasilje u porodici. Smatra se da i razlika u godinama između partnera utiče na pojavu zlostavljanja žene, kao i to da žena prerano postane udovica.

U bliskoj vezi s problemom maloletničkog braka je i uzrast kada devojčice postaju seksualno aktivne. Žene koje su se udale pre svoje 18. godine često imaju više dece nego žene koje se udaju kasnije. Poznato je da su smrtni slučajevi tokom trudnoće vodeći uzrok smrtnosti i udatih i neudatih devojaka starosti od 15 do 19 godina, a to je posebno slučaj među mlađima u ovoj grupi. Postoje dokazi da se devojke koje mlade stupaju u brak češće udaju za starije muškarce. Zahtev da mlada supruga zatrudni i nejednaki položaj koji je posledica razlike u godinama dovodi do toga da ti parovi veoma slabo koriste kondom.

Koriste se dva indikatora: procenat žena udatih pre svoje 15. godine i procenat žena udatih pre svoje 18. godine. Procenat žena i muškaraca koji su stupili u brak u različitim dobima života naveden je u tabelama CP.3 i CP.3M. Manje od jednog procenta žena starosti od 20 do 49 godina udalo se pre 15. godine, a osam procenata njih se udalo pre svoje 18. godine. Jedna od dvadeset mladih devojaka starosti od

15 do 19 godina je udata ili je u vanbračnoj zajednici (pet procenata). Taj procenat ne varira mnogo kada se uporede gradska (četiri procenta) i ostala naselja (osam procenata), ali je u velikoj meri povezan s nivoom obrazovanja i društveno-ekonomskim statusom. Ako se upoređi rano stupanje u brak kod žena i kod muškaraca starosti od 15 do 29 godina u Republici Srbiji, vidi se da više žena nego muškaraca stupa u brak pre svoje 15. odnosno 18. godine.

Tabela CP.3: Rano stupanje u brak, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje su se prvi put udale ili počele da žive u vanbračnoj zajednici pre svog 15. rođendana; procenat žena starosti 20–49 godina koje su se prvi put udale ili su počele da žive u vanbračnoj zajednici pre svog 15. odnosno 18. rođendana; procenat žena starosti 15–19 godina koje su trenutno udane ili su u vanbračnoj zajednici

	Procenat žena koje su se udale pre svoje 15. godine ¹	Broj žena starosti 15–49 godina	Procenat žena koje su se udale pre svoje 15. godine	Procenat žena koje su se udale pre svoje 18. godine ²	Broj žena starosti 20–49 godina	Procenat žena starosti 15–19 godina koje su trenutno udane ili u vanbračnoj zajednici ³	Broj žena starosti 15–19 godina
Region							
Beogradski region	1,0	1142	,8	3,2	1021	6,8	121
Region Vojvodine	,8	1376	,8	7,7	1193	5,3	183
Region Šumadije i Zapadne Srbije	,6	1517	,7	9,3	1309	3,9	208
Region Južne i Istočne Srbije	1,0	1351	1,1	9,8	1204	5,8	147
Tip naselja							
Gradska	,7	3155	,6	4,5	2767	3,7	388
Ostala	1,1	2230	1,2	12,3	1959	7,5	271
Starost							
15–19 god.	,9	659	np	np	np	5,2	659
20–24	,9	705	,9	5,0	705	np	np
25–29	,3	846	,3	4,4	846	np	np
15–29	,7	2210	,6	4,7	1551	5,2	659
30–34	,5	775	,5	4,6	775	np	np
35–39	,8	791	,8	10,5	791	np	np
40–44	1,0	703	1,0	10,5	703	np	np
45–49 god.	1,4	905	1,4	11,1	905	np	np
Obrazovanje							
Osnovno	4,1	704	3,6	32,5	649	39,6	55
Srednje	,3	3067	,3	5,2	2541	1,7	526
Više/visoko	,0	1587	,0	,4	1509	(4,4)	78
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	3,6	750	3,2	20,9	656	16,4	94
Drugi	1,0	1066	1,1	12,2	946	5,0	120
Srednji	,6	1080	,7	6,6	931	4,6	148
Četvrti	,1	1217	,1	3,3	1082	2,2	135
Najbogatiji	,0	1273	,0	1,4	1112	2,1	161
Ukupno	,8	5385	,8	7,7	4726	5,2	659

¹ MICS indikator 8.6

² MICS indikator 8.7

³ MICS indikator 8.8

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

Tabela CP.3M: Rano stupanje u brak, Republika Srbija, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–29 godina koji su se prvi put oženili ili počeli da žive u vanbračnoj zajednici pre svog 15. rođendana; procenat muškaraca starosti 20–29 godina koji su se prvi put oženili ili počeli da žive u vanbračnoj zajednici pre svog 15. odnosno 18. rođendana; procenat muškaraca starosti 15–19 godina koji su trenutno oženjeni ili su u vanbračnoj zajednici

	Procenat muškaraca koji su se oženili pre svoje 15. godine	Broj muškaraca starosti 15–29 godina	Procenat muškaraca koji su se oženili pre svoje 15. godine	Procenat muškaraca koji su se oženili pre svoje 18. godine	Broj muškaraca starosti 20–29 godina	Procenat muškaraca starosti 15–19 godina koji su trenutno oženjeni ili u vanbračnoj zajednici ¹	Broj muškaraca starosti 15–19 godina
Region							
Beogradski region	,0	319	,0	,9	245	,3	74
Region Vojvodine	,1	408	,2	,6	286	,5	122
Region Šumadije i Zapadne Srbije	,0	448	,0	,1	313	,1	135
Region Južne i Istočne Srbije	,1	408	,0	1,1	274	3,2	134
Tip naselja							
Gradska	,1	908	,1	,3	651	,4	257
Ostala	,0	675	,0	1,1	467	2,0	208
Starost							
15–19 god.	,1	465	np	np	np	1,2	465
20–24	,1	512	,1	,9	512	np	np
25–29 god.	,0	606	,0	,4	606	np	np
Obrazovanje							
Osnovno	,7	120	,5	6,7	89	(*)	31
Srednje	,0	1032	,0	,1	638	1,2	394
Više/visoko	,0	429	,0	,0	389	(0,0)	40
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	,3	235	,3	2,8	157	4,5	78
Drugi	,0	326	,0	,7	249	1,8	76
Srednji	,0	321	,0	,2	223	,2	98
Četvrti	,0	334	,0	,2	214	,2	120
Najbogatiji	,0	367	,0	,0	275	,0	93
Ukupno	,1	1583	,0	,6	1118	1,2	465

¹ MICS indikator 8.8

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

U tabeli CP.4 navodi se procenat žena koje su se prvi put udale ili su počele da žive u vanbračnoj zajednici pre svoje 15. odnosno 18. godine prema tipu naselja i starosnim grupama. Ako se pogledaju procenti žena koje su se udale pre svoje 15. odnosno 18. godine prema

različitim starosnim grupama, mogu se videti trendovi u pogledu ranog stupanja u brak tokom određenog perioda. Iz podataka se vidi demografski trend da su žene odlagale stupanje u brak za kasniji period.

Tabela CP.4: Trendovi u pogledu ranog stupanja u brak, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena koje su se prvi put udale ili su počele da žive u vanbračnoj zajednici pre 15. odnosno 18. godine, prema tipu naselja i starosnim grupama

Starost	Gradska naselja				Ostala naselja				Sva naselja			
	procenat žena koje su se udale pre 15. godine	broj žena	procenat žena koje su se udale pre 18. godine	broj žena	procenat žena koje su se udale pre 15. godine	broj žena	procenat žena koje su se udale pre 18. godine	broj žena	procenat žena koje su se udale pre 15. godine	broj žena	procenat žena koje su se udale pre 18. godine	broj žena
15–19 god.	1,2	388	np	np	,5	271	np	np	,9	659	np	np
20–24	1,3	427	4,5	427	,3	278	5,9	278	,9	705	5,0	705
25–29	,0	478	2,5	478	,6	368	7,0	368	,3	846	4,4	846
15–29	,8	1292	3,4	904	,5	918	6,5	646	,7	2210	4,7	1551
30–34	,2	413	2,5	413	,8	362	6,9	362	,5	775	4,6	775
35–39	,2	481	4,1	481	1,7	310	20,3	310	,8	791	10,5	791
40–44	1,2	399	7,9	399	,7	304	13,8	304	1,0	703	10,5	703
45–49 god.	,6	569	5,4	569	2,8	337	20,5	337	1,4	905	11,1	905
Ukupno	,7	3155	4,5	2767	1,1	2230	12,3	1959	,8	5385	7,7	4726

Tabela CP.4M: Trendovi u pogledu ranog stupanja u brak, Republika Srbija, 2010.

Procenat muškaraca koji su prvi put stupili u brak ili su počeli da žive u vanbračnoj zajednici pre 15. odnosno 18. godine, prema tipu naselja i starosnim grupama

Starost	Gradska naselja				Ostala naselja				Sva naselja			
	procenat muškaraca koji su se oženili pre 15. godine	broj muškaraca	procenat muškaraca koji su se oženili pre 18. godine	broj muškaraca	procenat muškaraca koji su se oženili pre 15. godine	broj muškaraca	procenat muškaraca koji su se oženili pre 18. godine	broj muškaraca	procenat muškaraca koji su se oženili pre 15. godine	broj muškaraca	procenat muškaraca koji su se oženili pre 18. godine	broj muškaraca
15–19 god.	,1	257	np	np	,0	208	np	np	,1	465	np	np
20–24	,2	299	,6	299	,0	213	1,3	213	,1	512	,9	512
25–29 god.	,0	352	,0	352	,0	253	1,0	253	,0	606	,4	606
Ukupno	,1	908	,3	651	,0	675	1,1	467	,1	1583	,6	1118

Sledeća komponenta je razlika u godinama između supružnika, gde je indikator procenat udatih žena/žena koje žive u braku ili vanbračnoj zajednici a koje su 10 ili više godina mlađe od svog partnera. U tabeli CP.5 prikazani su podaci koji se odnose razlike u godinama između muža i žene. Skoro jedna od deset žena starosti od 20 do 24 godine udata je za muškarca koji je stariji od nje

deset godina ili više (devet procenata), a osam procenata žena starosti od 15 do 19 godina udato je za muškarca koji je deset ili više godina stariji²⁰.

Skoro polovina žena starosti od 20 do 24 godine udane su ili žive u vanbračnoj zajednici sa mužem/partnerom koji je stariji od 0 do 4 godine.

²⁰ Zaključak se bazira na veoma malom broju slučajeva.

Tabela CP.5: Razlika u godinama između supružnika, Republika Srbija, 2010.

Procentualna raspodela žena koje su u braku ili u vanbračnoj zajednici starosti 15–19 godina i 20–24 godine, prema razlici u godinama između njih i muža ili partnera

	Procenat žena koje su udate ili u vanbračnoj zajednici starosti 15–19 godina, čiji je muž ili partner					Broj žena starosti 15–19 godina koje su u braku ili u vanbračnoj zajednici	Procenat žena koje su udate ili u vanbračnoj zajednici starosti 20–24 godina, čiji je muž ili partner					Broj žena starosti 20–24 godina koje su u braku ili u vanbračnoj zajednici	
	mlađi	0–4 godine stariji	5–9 godina stariji	10 i više godina stariji ¹	nema podataka o starosti muža/partnera		ukupno	mlađi	0–4 godine stariji	5–9 godina stariji	10 i više godina stariji ²		ukupno
Region													
Beogradski region	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	8	(1,3)	(58,1)	(29,4)	(11,1)	100,0	33
Region Vojvodine	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	10	7,3	43,3	40,1	9,3	100,0	52
Region Šumadije i Zapadne Srbije	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	8	6,7	44,3	36,1	12,9	100,0	55
Region Južne i Istočne Srbije	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	9	13,1	43,5	39,2	4,2	100,0	68
Tip naselja													
Gradska	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	14	10,2	46,8	33,4	9,6	100,0	90
Ostala	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	20	6,5	45,3	39,8	8,4	100,0	118
Starost													
15–19 godina	(0,8)	(33,9)	(47,6)	(7,8)	(9,8)	100,0	35	np	np	np	np	np	np
20–24 godina	np	np	np	np	np	np	np	8,1	46,0	37,0	8,9	100,0	208
Obrazovanje													
Osnovno	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	22	10,9	41,9	35,5	11,7	100,0	38
Srednje	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	9	6,7	46,9	37,2	9,3	100,0	141
Više/visoko	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	3	(12,6)	(45,5)	(37,8)	(4,1)	100,0	24
Kvintili indeksa blagostanja													
Najsiromašniji	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	15	7,3	44,0	39,0	9,6	100,0	62
Drugi	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	6	,9	49,7	44,5	5,0	100,0	57
Srednji	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	7	9,9	51,8	29,7	8,6	100,0	37
Četvrti	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	3	15,9	32,4	40,6	11,1	100,0	22
Najbogatiji	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	3	15,0	46,0	25,6	13,4	100,0	31
Ukupno	(,8)	(33,9)	(47,6)	(7,8)	(9,8)	100,0	35	8,1	46,0	37,0	8,9	100,0	208

¹ MICS indikator 8.10a

² MICS indikator 8.10b

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Rano stupanje u brak u romskim naseljima

Skoro 17 procenata žena starosti od 20 do 49 godina u romskim naseljima udale su se pre svoje 15. godine, a 54 procenata njih se udalo pre svoje 18. godine. Skoro polovina mladih žena starosti od 15 do 19 godina udate su ili su u vanbračnoj zajednici (44 procenta). Ovaj procenat razlikuje se kod žena iz gradskih (40 procenata) i ostalih naselja (52 procenta) i u velikoj meri

je povezan sa nivoom obrazovanja. Ako se uporede podaci o ranom stupanju u brak koji se odnose na žene i muškarce u romskim naseljima, uočava se da je 44 procenta žena starosti od 15 do 19 godina udato ili u vanbračnoj zajednici, kao i da je to slučaj sa samo 19 procenata muškaraca.

Tabela CP.3R: Rano stupanje u brak, romska naselja, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje su se prvi put udale ili počele da žive u vanbračnoj zajednici pre svog 15. rođendana; procenat žena starosti 20–49 godina koje su se prvi put udale ili su počele da žive u vanbračnoj zajednici pre svog 15. odnosno 18. rođendana; procenat žena starosti 15–19 godina koje su trenutno udate ili su u vanbračnoj zajednici

	Procenat žena koje su se udale pre svoje 15. godine ¹	Broj žena starosti 15–49 godina	Procenat žena koje su se udale pre svoje 15. godine	Procenat žena koje su se udale pre svoje 18. godine ²	Broj žena starosti 20–49 godina	Procenat žena starosti 15–19 godina koje su trenutno udate ili u vanbračnoj zajednici ³	Broj žena starosti 15–19 godina
Tip naselja							
Gradska	13,0	1461	13,2	48,3	1180	40,3	281
Ostala	23,4	657	24,4	66,1	509	51,9	147
Starost							
15–19 god.	14,8	429	np	np	np	44,3	429
20–24	13,2	354	13,2	50,5	354	np	np
25–29	15,2	363	15,2	48,5	363	np	np
15–29	14,4	1145	14,2	49,5	717	44,3	429
30–34	18,9	320	18,9	54,1	320	np	np
35–39	18,8	251	18,8	60,6	251	np	np
40–44	17,8	193	17,8	58,1	193	np	np
45–49 god.	17,6	208	17,6	55,0	208	np	np
Obrazovanje							
Bez obrazovanja	26,2	363	27,6	59,0	317	(58,0)	46
Osnovno	17,3	1437	16,9	59,2	1137	48,8	299
Srednje	,3	295	,4	21,3	218	22,0	77
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	21,8	396	22,9	63,0	312	49,9	84
Drugi	22,9	404	22,8	59,5	325	49,7	79
Srednji	14,8	404	14,6	57,8	313	53,6	90
Četvrti	14,8	468	15,1	46,8	377	39,5	91
Najbogatiji	8,0	447	9,0	44,1	363	28,7	84
Ukupno	16,2	2118	16,6	53,7	1689	44,3	429

¹ MICS indikator 8.6

² MICS indikator 8.7

³ MICS indikator 8.8

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

Tabela CP.3R.M: Rano stupanje u brak, romska naselja, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–29 godina koji su se prvi put oženili ili počeli da žive u vanbračnoj zajednici pre svog 15. rođendana; procenat muškaraca starosti 20–29 godina koji su se prvi put oženili ili počeli da žive u vanbračnoj zajednici pre svog 15. odnosno 18. rođendana; procenat muškaraca starosti 15–19 godina koji su trenutno oženjeni ili su u vanbračnoj zajednici

	Procenat muškaraca koji su se oženili pre svoje 15. godine	Broj muškaraca starosti 15–29 godina	Procenat muškaraca koji su se oženili pre svoje 15. godine	Procenat muškaraca koji su se oženili pre svoje 18. godine	Broj muškaraca starosti 20–29 godina	Procenat muškaraca starosti 15–19 godina koji su trenutno oženjeni ili u vanbračnoj zajednici ¹	Broj muškaraca starosti 15–19 godina
Tip naselja							
Gradska	3,4	598	4,2	20,0	409	16,6	189
Ostala	4,7	279	5,5	36,1	173	23,2	106
Starost							
15–19 god.	2,4	295	np	np	np	19,0	295
20–24	3,4	293	3,4	25,9	293	np	np
25–29 god.	5,7	289	5,7	23,6	289	np	np
Obrazovanje							
Bez obrazovanja	3,8	66	3,2	24,4	55	(*)	12
Osnovno	5,2	599	6,1	31,3	406	25,6	193
Srednje	,0	202	,0	3,5	113	4,4	90
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	4,7	191	6,5	31,2	125	10,0	66
Drugi	3,5	166	3,5	28,3	99	23,6	67
Srednji	2,7	172	,7	16,8	114	(19,1)	57
Četvrti	6,5	185	9,3	31,7	129	(30,6)	56
Najbogatiji	1,3	163	1,9	15,0	114	(11,6)	49
Ukupno	3,8	877	4,6	24,8	582	19,0	295

¹ MICS indikator 8.8

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

U tabelama CP.4R i CP.4R.M navodi se procenat žena i muškaraca koji su se prvi put venčali ili su počeli da žive u vanbračnoj zajednici pre navršene 15. odnosno 18. godine, prema tipu naselja i starosnim grupama. Procenat žena starosti od 15 do 49 godina u romskim naseljima koje su se udale pre svoje 15. godine iznosi 16 procenata.

Što se tiče muškaraca starosti od 15 do 29 godina, četiri procenta je onih koji su se oženili pre svoje 15. godine. Ako se pogledaju procenti onih koji su se venčali pre svoje 15. odnosno 18. godine prema različitim starosnim grupama, mogu se videti trendovi u pogledu ranog stupanja u brak tokom određenog vremenskog perioda.

Tabela CP.4R: Trendovi u pogledu ranog stupanja u brak, romska naselja, 2010.

Procenat žena koje su se prvi put udale ili su počele da žive u vanbračnoj zajednici pre 15. odnosno 18. godine, prema tipu naselja i starosnim grupama

Starost	Gradska naselja				Ostala naselja				Sva naselja			
	procenat žena koje su se udale pre 15. godine	broj žena	procenat žena koje su se udale pre 18. godine	broj žena	procenat žena koje su se udale pre 15. godine	broj žena	procenat žena koje su se udale pre 18. godine	broj žena	procenat žena koje su se udale pre 15. godine	broj žena	procenat žena koje su se udale pre 18. godine	broj žena
15–19 god.	12,1	281	np	np	19,8	147	np	np	14,8	429	np	np
20–24	11,8	245	44,5	245	16,5	109	63,8	109	13,2	354	50,5	354
25–29	13,2	253	42,4	253	19,7	109	62,7	109	15,2	363	48,5	363
15–29	12,4	780	43,4	498	18,8	366	63,3	219	14,4	1145	49,5	717
30–34	14,2	239	49,1	239	33,0	81	69,0	81	18,9	320	54,1	320
35–39	14,1	181	56,3	181	30,8	70	71,9	70	18,8	251	60,6	251
40–44	13,7	118	56,8	118	24,2	75	60,0	75	17,8	193	58,1	193
45–49 god.	12,7	144	47,0	144	28,6	64	72,8	64	17,6	208	55,0	208
Ukupno	13,0	1461	48,3	1180	23,4	657	66,1	509	16,2	2118	53,7	1689

Tabela CP.4R.M: Trendovi u pogledu ranog stupanja u brak, romska naselja, 2010.

Procenat muškaraca koji su prvi put stupili u brak ili su počeli da žive u vanbračnoj zajednici pre 15. odnosno 18. godine, prema tipu naselja i starosnim grupama

Starost	Gradska naselja				Ostala naselja				Sva naselja			
	procenat muškaraca koji su se oženili pre 15. godine	broj muškaraca	procenat muškaraca koji su se oženili pre 18. godine	broj muškaraca	procenat muškaraca koji su se oženili pre 15. godine	broj muškaraca	procenat muškaraca koji su se oženili pre 18. godine	broj muškaraca	procenat muškaraca koji su se oženili pre 15. godine	broj muškaraca	procenat muškaraca koji su se oženili pre 18. godine	broj muškaraca
15–19 god.	1,9	189	np	np	3,3	106	np	np	2,4	295	np	np
20–24	2,0	210	21,2	210	7,2	83	37,9	83	3,4	293	25,9	293
25–29 god.	6,5	198	18,7	198	4,1	90	34,6	90	5,7	289	23,6	289
Ukupno	3,4	598	20,0	409	4,7	279	36,1	173	3,8	877	24,8	582

Sledeća komponenta je razlika u godinama između supružnika, gde je indikator procenat udatih žena/žena koje žive u vanbračnoj zajednici koje su 10 ili više godina mlađe od svog partnera. U tabeli CP.5R prikazani su podaci koji se tiču razlike u godinama između muževa i žena. Više od polovine žena starosti od 20 do 24 godine udane su za muškarce koji

je stariji od njih od 0 do 4 godine (57 procenata). Sveukupno gledano, 24 procenta žena starosti od 15 do 19 godina udane su za muškarce koji su od njih stariji pet do devet godina. Nizak nivo obrazovanja i društveno-ekonomskog statusa, kao i život u ostalim naseljima, u vezi su sa stupanjem žena u brak sa starijim muškarcem.

Tabela CP.5R: Razlika u godinama između supružnika, romska naselja, 2010.

Procentualna raspodela žena koje su u braku ili u vanbračnoj zajednici starosti 15–19 godina i 20–24 godine, prema razlici u godinama između njih i muža ili partnera

	Procentat žena koje su udate ili u vanbračnoj zajednici starosti 15–19 godina, čiji je muž ili partner					Broj žena starosti 15–19 godina koje su u braku ili u vanbračnoj zajednici	Procentat žena koje su udate ili u vanbračnoj zajednici starosti 20–24 godina, čiji je muž ili partner					Broj žena starosti 20–24 godina koje su u braku ili u vanbračnoj zajednici	
	mlađi	0–4 godine stariji	5–9 godina stariji	10 i više godina stariji ¹	ukupno		mlađi	0–4 godine stariji	5–9 godina stariji	10 i više godina stariji ²	ukupno		
Tip naselja													
Gradska	7,0	67,8	23,8	1,4	100,0	113	20,4	58,5	17,8	3,3	100,0	191	
Ostala	,5	72,1	23,4	4,0	100,0	76	15,2	54,6	21,7	8,5	100,0	91	
Starost													
15–19 godina	4,4	69,5	23,7	2,5	100,0	190	np	np	np	np	np	np	
20–24 godina	np	np	np	np	np	np	18,8	57,2	19,0	5,0	100,0	282	
Obrazovanje													
Bez obrazovanja	(3,8)	(67,7)	(26,0)	(2,5)	100,0	27	11,5	48,0	31,1	9,5	100,0	60	
Osnovno	4,5	71,2	21,6	2,8	100,0	146	20,8	58,8	16,1	4,3	100,0	196	
Srednje	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	17	(20,3)	(66,9)	(12,9)	(0,0)	100,0	26	
Kvintili indeksa blagostanja													
Najsiromašniji	,7	59,1	36,8	3,4	100,0	42	15,3	37,4	34,6	12,7	100,0	59	
Drugi	(7,0)	(64,1)	(25,1)	(3,8)	100,0	39	28,0	55,1	12,5	4,5	100,0	69	
Srednji	(5,3)	(68,1)	(25,2)	(1,4)	100,0	48	7,5	67,8	19,9	4,8	100,0	53	
Četvrti	(0,0)	(89,0)	(8,0)	(3,0)	100,0	36	19,4	69,4	11,2	,0	100,0	56	
Najbogatiji	(*)	(*)	(*)	(*)	100,0	24	21,7	58,9	17,4	2,0	100,0	45	
Ukupno	4,4	69,5	23,7	2,5	100,0	190	18,8	57,2	19,0	5,0	100,0	282	

¹ MICS indikator 8.10a

² MICS indikator 8.10b

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Stavovi prema nasilju u porodici

U okviru MICS4 sprovedenog u Republici Srbiji, na osnovu odgovora ispitanika na određena pitanja procenjeni su stavovi žena starosti od 15 do 49 godina i muškaraca starosti od 15 do 29 godina prema tome da li muževi imaju pravo da udare ili tuku svoje žene/partnerke iz različitih razloga. Ova pitanja su postavljena kako bi se dobila slika o kulturološkim ubeđenjima i stavovima koji se povezuju sa prevalencijom nasilja nad ženama od strane njihovih muževa/partnera. Glavna pretpostavka u ovom slučaju je da su žene koje se slažu sa stavom da muževi/partneri imaju pravo da tuku svoje žene/partnerke u navedenim okolnostima u stvarnosti često zlostavljane od strane svojih muževa/partnera. Slično tome, muškarci koji se slažu s takvim izjavama u stvarnosti su češće nasilni prema svojim ženama ili partnerkama.

Odgovori na pomenuta pitanja nalaze se u tabeli CP.6 za žene i tabeli CP.6M za muškarce. Sve u svemu, tri procenta žena u Republici Srbiji misle da muž/partner ima pravo da udari ili tuče svoju ženu/partnerku iz najmanje jednog od niza razloga. Žene koje odobravaju muževljevo nasilje u većini slučajeva se slažu i opravdavaju nasilje u slučajevima kada žena zanemari decu (dva procenta) ili ukoliko žena pokaže da je nezavisna, npr. izađe i to ne kaže mužu ili se svađa s njim (jedan procenat). Oko jedan procenat žena smatra da muž ima pravo da udari ili tuče svoju

ženu/partnerku ako ona odbije da ima seksualni odnos s njim, a manje od jednog procenta ukoliko joj zagori hrana. Stav prihvatanja češće se sreće kod žena koje žive u najsiromašnijim domaćinstvima, kod onih koje su manje obrazovane, kao i kod udatih žena ili žena koje su bile udate. Jedna od deset žena iz najsiromašnijeg kvintila ili žena koje su završile osnovnu školu slaže se da muž/partner ima pravo da udari ili tuče svoju ženu/partnerku iz najmanje jednog od niza razloga. Jedna od dvadeset žena u ostalim naseljima slaže se s istom izjavom.

Kao što se vidi iz tabele CP.6M, muškarci se češće nego žene starosti od 15 do 29 godina slažu s jednim od razloga kojima se opravdava nasilje nad suprugom (sedam procenata muškaraca u poređenju sa dva procenta žena). Oko četiri procenta muškaraca se slaže da muž ima pravo da istuče svoju ženu ako ona zapostavi decu, tri procenta se slaže da to može da učini ako se svađa s njim, a dva procenta se slaže da je to opravdano ako izađe i ne kaže mu gde ide. Mladi muškarci koji žive u domaćinstvima iz najsiromašnijeg kvintila mnogo češće se slažu s jednim od pomenutih razloga (17 procenata) nego muškarci koji žive u najbogatijem kvintilu (dva procenta). Procenat mladih muškaraca koji se slažu s najmanje jednim razlogom najveći je u Regionu Šumadije i Zapadne Srbije (11 procenata), a najmanji u Regionu Južne i Istočne Srbije (četiri procenta).

Tabela CP.6: Stavovi prema nasilju u porodici, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje smatraju da muž ima pravo da udari ili istuče svoju ženu/partnerku u različitim situacijama

Region	Procenat žena starosti 15–49 godina koje smatraju da muž ima pravo da udari ili istuče svoju ženu/partnerku						Broj žena starosti 15–49 godina
	ako izađe bez njegovog znanja	ako zanemari decu	ako se prepire s njim	ako odbije da ima seksualni odnos s njim	ako joj zagori jelo	iz bilo kojeg od navedenih razloga ¹	
Region							
Beogradski region	,7	1,6	,7	,6	,5	2,2	1142
Region Vojvodine	,6	3,0	,5	,3	,0	3,2	1376
Region Šumadije i Zapadne Srbije	1,4	2,4	1,4	,7	,3	3,2	1517
Region Južne i Istočne Srbije	,8	1,7	1,4	,6	,5	2,8	1351
Tip naselja							
Gradska	,6	1,2	,7	,3	,0	1,4	3155
Ostala	1,3	3,7	1,5	1,0	,8	5,1	2230
Starost							
15–19 god.	,8	1,6	,3	,3	,4	2,4	659
20–24	,9	2,1	,6	,6	,2	2,6	705
25–29	,3	1,5	,5	,2	,2	2,0	846
15–29	,6	1,7	,5	,3	,2	2,3	2210
30–34	,8	2,4	1,0	,1	,0	2,6	775
35–39	1,3	1,7	,8	1,2	,2	2,5	791
40–44	,5	2,5	1,1	,5	,5	3,0	703
45–49 god.	1,5	3,6	2,5	1,0	,9	4,9	905
Bračni status							
Udata / u vanbračnoj zajednici	1,3	2,8	1,4	,7	,5	3,7	3405
Bila udata / u vanbračnoj zajednici	1,0	4,6	1,5	,9	,0	4,7	325
Nikad udavana / u vanbračnoj zajednici	,0	,6	,1	,1	,1	,9	1655
Obrazovanje							
Osnovno	3,8	7,7	5,2	2,1	1,7	10,5	704
Srednje	,5	1,6	,4	,4	,2	2,1	3067
Više/visoko	,0	,5	,0	,0	,0	,5	1587
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	4,6	8,6	4,7	3,1	1,4	11,2	750
Drugi	,6	2,8	1,0	,3	,4	3,5	1066
Srednji	,6	1,1	,8	,4	,3	1,8	1080
Četvrti	,0	,9	,1	,0	,0	,9	1217
Najbogatiji	,1	,2	,0	,0	,0	,3	1273
Ukupno	,9	2,2	1,0	,6	,3	2,9	5385

¹ MICS indikator 8.14

Tabela CP.6M: Stavovi prema nasilju u porodici, Republika Srbija, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–29 godina koji smatraju da muž ima pravo da udari ili istuče svoju ženu/partnerku u različitim situacijama

Region	Procenat muškaraca starosti 15–29 godina koji smatraju da muž ima pravo da udari ili istuče svoju ženu/partnerku						Broj muškaraca starosti 15–29 godina
	ako izađe bez njegovog znanja	ako zanemari decu	ako se prepire s njim	ako odbije da ima seksualni odnos s njim	ako joj je zagorela hrana	iz bilo kojeg od navedenih razloga	
Beogradski region	2,7	3,3	1,9	,9	,1	5,3	319
Region Vojvodine	,6	4,0	1,6	,5	,4	5,6	408
Region Šumadije i Zapadne Srbije	3,7	6,8	4,9	,7	1,5	11,0	448
Region Južne i Istočne Srbije	,1	2,6	1,3	,5	,0	3,8	408
Tip naselja							
Gradska	,4	2,7	1,6	,2	,3	4,0	908
Ostala	3,5	6,5	3,7	1,2	,9	10,1	675
Starost							
15–19 god.	,7	4,0	2,0	,3	,3	5,6	465
20–24	2,9	5,0	3,1	,6	,3	7,9	512
25–29 god.	1,6	3,9	2,4	,9	1,0	6,3	606
Bračni status							
Oženjen / u vanbračnoj zajednici	3,5	5,6	3,3	1,6	2,0	10,3	290
Bio oženjen / u vanbračnoj zajednici	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	19
Nikad nije bio oženjen / u vanbračnoj zajednici	1,4	4,0	2,4	,4	,2	5,8	1274
Obrazovanje							
Osnovno	9,5	16,0	6,6	2,8	,5	22,0	120
Srednje	1,5	4,1	1,9	,6	,8	6,1	1032
Više/visoko	,0	1,4	2,6	,0	,0	3,1	429
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	4,9	12,3	6,6	1,4	,6	16,9	235
Drugi	1,8	2,8	1,8	1,2	1,3	5,4	326
Srednji	3,0	6,9	3,6	,6	,5	10,5	321
Četvrti	,2	,8	,1	,3	,3	1,4	334
Najbogatiji	,0	1,4	1,8	,0	,2	2,4	367
Ukupno	1,7	4,3	2,5	,6	,6	6,6	1583

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Stavovi prema nasilju u porodici u romskim naseljima

Sve u svemu, 20 procenata žena u romskim naseljima misle da muž/partner ima pravo da udari ili istuče svoju ženu/partnerku iz najmanje jednog od niza razloga. Žene koje odobravaju muževljevo nasilje opravdavaju nasilje u slučajevima kada žena zanemari decu (18 procenata) ili ukoliko žena pokaže da je nezavisna, npr. izađe i to ne kaže mužu ili se svađa s njim (12 procenata). Oko osam procenata žena smatra da muž ima pravo da udari ili istuče svoju ženu/partnerku ako ona odbije da ima seksualni odnos s njim, a skoro šest procenata misli da je nasilje opravdano ako joj zagori hrana. Stav prihvatanja se češće sreće kod žena koje žive u najsiromašnijim domaćinstvima, kod onih koje su nedovoljno obrazovane, kao i kod udatih žena. Svaka treća žena iz najsiromašnijeg kvintila ili žena koja je bez obrazovanja slaže se da muž/partner ima pravo da udari ili tuče svoju ženu/partnerku iz najmanje jednog u nizu razloga. Jedna od sedam žena u ostalim naseljima slaže se s istom izjavom. Rezultati su prikazani u tabeli CP.6R.

Kao što se vidi iz tabele CP.6R.M, muškarci se češće nego žene slažu s jednim od razloga kojima se opravdava nasilje nad suprugom (31 procenat muškaraca u poređenju sa 19 procenata žena, obe grupe starosti od 15 do 29 godina). Ukupno gledano, 27 procenata muškaraca se slaže da muž ima pravo da istuče svoju ženu ako ona zapostavi decu, 21 procenat se slaže da to može da učini ako se svađa s njim, a 20 procenata se slaže da je to opravdano ako izađe negde i ne kaže mu. Muškarci koji žive u domaćinstvima iz najsiromašnijeg kvintila mnogo češće se slažu s jednim od pomenutih razloga (50 procenata) nego muškarci koji žive u najbogatijem kvintilu (13 procenata).

Tabela CP.6R: Stavovi prema nasilju u porodici, romska naselja, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje smatraju da muž ima pravo da udari ili istuče svoju ženu/partnerku u različitim situacijama

Tip naselja	Procenat žena starosti 15–49 godina koje smatraju da muž ima pravo da udari ili istuče svoju ženu/partnerku						Broj žena starosti 15–49 godina
	ako izađe bez njegovog znanja	ako zanemari decu	ako se prepire s njim	ako odbije da ima seksualni odnos s njim	ako joj zagori jelo	iz bilo kojeg od navedenih razloga ¹	
Tip naselja							
Gradska	9,6	15,6	10,8	7,2	5,0	17,8	1461
Ostala	14,0	21,5	14,5	11,0	9,5	25,2	657
Starost							
15–19 god.	11,8	16,5	11,6	9,5	8,1	18,0	429
20–24	11,1	15,2	14,6	10,2	9,1	19,3	354
25–29	9,8	18,5	13,1	5,7	4,6	21,0	363
15–29	10,9	16,7	13,0	8,5	7,3	19,3	1145
30–34	7,6	13,3	9,1	5,6	2,8	15,6	320
35–39	11,2	14,7	8,7	6,0	4,8	17,6	251
40–44	15,0	26,6	10,7	10,2	7,5	28,8	193
45–49 god.	11,9	22,7	15,9	13,1	7,7	26,0	208
Bračni status							
Udata / u vanbračnoj zajednici	12,1	19,4	13,6	9,5	7,1	22,4	1622
Bila udata / u vanbračnoj zajednici	6,7	10,4	6,3	4,9	5,1	13,8	205
Nikad udavana / u vanbračnoj zajednici	7,3	11,3	6,9	4,6	3,4	11,7	291
Obrazovanje							
Bez obrazovanja	20,6	31,6	22,0	19,9	12,5	35,8	363
Osnovno	10,4	16,9	11,6	7,2	6,2	19,6	1437
Srednje	2,7	4,1	2,4	,5	,3	4,8	295
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašnji	18,9	28,0	19,6	17,2	14,4	34,6	396
Drugi	17,5	23,6	15,9	10,6	8,9	26,4	404
Srednji	9,2	19,0	12,6	9,4	5,0	20,5	404
Četvrti	6,3	12,0	8,7	3,6	2,7	13,4	468
Najbogatiji	4,3	6,9	4,6	2,6	2,2	8,2	447
Ukupno	10,9	17,5	12,0	8,4	6,4	20,1	2118

¹ MICS indikator 8.14

Tabela CP.6R.M: Stavovi prema nasilju u porodici, romska naselja, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–29 godina koji smatraju da muž ima pravo da udari ili istuče svoju ženu/partnerku u različitim situacijama

	Procenat muškaraca starosti 15–29 godina koji smatraju da muž ima pravo da udari ili istuče svoju ženu/partnerku						Broj muškaraca starosti 15–29 godina
	ako izađe bez njegovog znanja	ako zanemari decu	ako se prepire s njim	ako odbije da ima seksualni odnos s njim	ako joj je zagorela hrana	iz bilo kojeg od navedenih razloga	
Tip naselja							
Gradska	17,9	24,1	18,2	12,1	4,8	28,0	598
Ostala	23,5	32,8	27,0	19,5	5,2	38,8	279
Starost							
15–19 god.	19,5	29,9	21,4	15,6	5,3	32,9	295
20–24	20,1	26,7	22,8	15,0	3,7	33,6	293
25–29 god.	19,4	23,8	18,8	12,8	5,8	27,7	289
Bračni status							
Oženjen / u vanbračnoj zajednici	22,3	27,4	23,0	13,8	3,9	32,7	478
Bio oženjen / u vanbračnoj zajednici	(22,0)	(28,1)	(22,6)	(12,5)	(5,6)	(35,4)	57
Nikad nije bio oženjen / u vanbračnoj zajednici	15,6	25,9	18,0	15,7	6,2	28,9	342
Obrazovanje							
Bez obrazovanja	39,2	52,0	44,2	34,1	11,7	56,9	66
Osnovno	22,3	29,3	23,4	15,9	5,1	34,7	599
Srednje	6,5	12,3	7,3	4,5	2,6	14,7	202
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	30,9	43,2	36,2	29,2	11,1	49,9	191
Drugi	26,9	27,8	22,0	14,5	5,0	34,7	166
Srednji	19,1	31,1	23,6	12,9	4,2	33,9	172
Četvrti	13,7	20,7	13,6	8,1	,9	23,4	185
Najbogatiji	6,5	9,2	7,9	6,1	2,9	12,9	163
Ukupno	19,7	26,8	21,0	14,5	4,9	31,4	877

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

XII HIV/SIDA I SEKSUALNO PONAŠANJE

Informisanost o načinu prenošenja HIV-a i predrasude o HIV-u/sidi

Dva najvažnija preduslova za umanjenje stope HIV-a su obezbeđivanje tačnih informacija o tome kako se HIV prenosi, kao i strategije za sprečavanje prenosa tog virusa. Obezbeđivanje tačnih informacija prvi je korak ka podizanju svesti mladih ljudi u vezi sa zaštitom od infekcije. Predrasude o HIV-u često se sreću i mogu da zbune mlade ljude i da umanje napore usmerene ka prevenciji obolevanja. U različitim naseljima često se javljaju razne predrasude (na primer da deljenje hrane ili ujed komarca mogu preneti HIV). Na Specijalnom zasedanju Generalne skupštine UN u vezi sa HIV-om/sidom (UNGASS) od vlada je zatraženo da poboljšaju znanje mladih ljudi u vezi sa zaštitom od HIV-a. Indikatori za merenje ovog cilja, kao i jednog od Milenijumskih ciljeva razvoja koji se odnosi na smanjenje HIV infekcija za polovinu, obuhvataju veći nivo znanja o HIV-u i njegovoj prevenciji i promene u ponašanju u cilju prevencije daljeg širenje bolesti. Na pitanja iz HIV modula su odgovarale žene starosti od 15 do 49 godina i muškarci starosti od 15 do 29 godina.

Tabela HA.1: Informisanost o načinu prenošenja HIV-a, predrasude o HIV-u/sidi i sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje poznaju glavne načine sprečavanja prenošenja HIV-a i koje znaju da osoba koja izgleda zdravo može da ima sidu; procenat žena koje odbacuju najčešće zablude u vezi sa HIV-om; kao i procenat onih koje imaju sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a

Region	Procenat onih koje su čule za sidu	Procenat onih koje znaju da se prenošenje može sprečiti	
		odnosima sa samo jednim vernim neinficiranim seksualnim partnerom	stalnim korišćenjem kondoma
Region			
Beogradski region	99,4	91,1	94,0
Region Vojvodine	98,7	87,1	90,6
Region Šumadije i Zapadne Srbije	98,6	82,6	88,2
Region Južne i Istočne Srbije	99,3	92,1	90,2
Tip naselja			
Gradska	99,4	90,7	94,3
Ostala	98,3	83,9	85,2
Starost			
15–24 god.	99,1	87,2	92,1
25–29	99,2	90,8	92,6
15–29	99,2	88,5	92,3
30–39	98,7	88,9	92,2
40–49 god.	98,9	86,0	86,5
Bračno stanje			
Bila u braku / u stalnoj vezi	98,7	86,5	89,0
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	99,5	91,1	94,1
Obrazovanje žene			
Osnovno	95,8	71,4	68,6
Srednje	99,6	89,0	92,6
Više/visoko	100,0	94,6	97,8
Kvintili indeksa blagostanja			
Najsiromašniji	95,3	74,0	71,1
Drugi	99,1	87,1	90,2
Srednji	99,6	88,4	91,6
Četvrti	99,7	91,7	95,4
Najbogatiji	99,8	92,8	96,8
Ukupno	99,0	87,9	90,5

¹MICS indikator 9.1

Indikator koji je i jedan od indikatora Milenijumskih ciljeva razvoja i UNGASS indikator jeste procenat mladih žena koje poseduju sveobuhvatno znanje o načinima prevencije i prenošenja HIV-a. U okviru MICS-a sprovedenog u Republici Srbiji, svim ispitanicima (ženama i muškarcima) koji su čuli za sidu postavljeno je pitanje da li znaju za dva glavna načina prenošenja HIV-a — seksualni odnosi sa samo jednim vernim neinficiranim partnerom i stalno korišćenje kondoma. Rezultati su prikazani u tabeli HA.1. U Republici Srbiji su skoro sve anketirane žene (99

procenata) čule za sidu. Međutim, procenat žena koje su znale dva načina sprečavanja prenošenja HIV-a iznosi 84 procenta. Sve u svemu, 88 procenata žena je znalo da je jedan od načina za sprečavanje prenošenja HIV-a da imaju odnosi sa jednim vernim neinficiranim seksualnim partnerom, a 91 procenat njih je znalo za drugi način, tj. da treba stalno koristiti kondom. Nivo znanja je bolji u gradskim naseljima nego u ostalim naseljima, kao i kod žena s višim obrazovanjem koje žive u domaćinstvima iz bogatijih kvintila.

	Procenat žena koje znaju za oba načina	Procenat onih koje znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati virus side	Procenat onih koje znaju da se HIV ne može dobiti			Procenat onih koje odbacuju dve najčešće zablude u vezi sa HIV-om i koje znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati sidu	Procenat onih koje imaju sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a ¹	Broj žena
			ujedom komarca	natprirodnim putem	deljenjem hrane sa osobom koja ima sidu			
	88,0	88,9	82,0	97,4	83,8	68,8	65,7	1142
	84,1	82,3	69,2	94,3	67,8	50,8	47,5	1376
	78,3	80,7	71,1	89,8	71,8	52,2	46,0	1517
	87,0	70,0	79,5	93,4	79,3	56,1	54,5	1351
	88,3	85,5	79,7	96,2	81,0	64,2	60,3	3155
	77,9	72,6	68,5	89,5	67,0	45,2	41,9	2230
	84,0	81,7	77,1	94,5	76,3	58,1	54,1	1364
	87,5	84,6	80,5	95,1	77,7	62,6	59,0	846
	85,3	82,8	78,4	94,7	76,8	59,8	56,0	2210
	85,8	82,2	74,7	94,3	77,0	58,1	55,0	1566
	80,4	74,5	70,7	90,9	71,3	49,9	45,8	1609
	82,2	77,3	72,1	92,0	71,9	51,9	48,4	3730
	88,1	86,5	81,7	96,8	82,8	66,4	62,3	1655
	60,3	50,1	50,8	77,7	44,7	23,0	21,1	704
	85,4	80,9	73,6	94,9	75,6	53,7	49,6	3067
	93,1	93,3	89,5	99,0	89,3	77,3	73,5	1587
	62,4	59,2	52,8	81,1	50,8	27,8	25,2	750
	82,6	77,5	70,2	91,2	68,8	49,7	45,6	1066
	85,1	80,1	75,1	94,3	75,9	54,6	51,0	1080
	89,8	82,6	81,8	96,6	81,2	63,1	59,6	1217
	91,5	92,5	85,6	98,8	88,6	73,8	69,6	1273
	84,0	80,2	75,0	93,4	75,2	56,4	52,7	5385

Slični podaci su dobijeni i anketiranjem muškaraca starosti od 15 do 29 godina (tabela HA.1M). Nivo

znanja je viši u gradskim nego u ostalim naseljima, kao i kod muškaraca s višim obrazovanjem koji žive u domaćinstvima iz bogatijih kvintila.

Tabela HA.1M: Informisanost o načinu prenošenja HIV-a, predrasude o HIV-u/sidi i sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a, Republika Srbija, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–29 godina koji poznaju glavne načine sprečavanja prenošenja HIV-a; procenat onih koji znaju da osoba koja izgleda zdravo može da ima sidu; procenat onih koji odbacuju najčešće zablude u vezi sa HIV-om; kao i procenat onih koji imaju sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a

Region	Procenat onih koji su čuli za sidu	Procenat onih koji znaju da se prenošenje može sprečiti		Procenat muškaraca koji znaju za oba načina prenošenja side	Procenat onih koji znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati sidu	Procenat onih koji znaju da se HIV ne može dobiti			Procenat onih koji odbacuju dve najčešće zablude u vezi sa HIV-om i koji znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati sidu	Procenat onih koji imaju sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a	Broj muškaraca
		odnosima sa samo jednim vernim neinficiranim seksualnim partnerom	stalnim korišćenjem kondoma			ujedom komarca	natprirodnim putem	deljenjem hrane sa osobom koja ima sidu			
Region											
Beogradski region	99,9	93,7	95,5	91,0	88,0	79,3	95,7	84,1	66,5	64,5	319
Region Vojvodine	99,8	82,1	95,0	80,1	80,4	72,8	91,8	70,8	49,7	42,6	408
Region Šumadije i Zapadne Srbije	98,5	91,2	89,3	85,6	80,8	69,8	92,0	67,0	48,9	45,6	448
Region Južne i Istočne Srbije	99,8	97,2	97,2	94,8	67,3	75,3	88,6	79,4	49,6	46,9	408
Tip naselja											
Gradska	99,7	92,6	95,6	90,2	80,8	75,9	94,3	79,2	58,3	54,9	908
Ostala	99,2	88,6	92,0	84,2	75,7	71,3	88,5	68,4	45,5	41,1	675
Starost											
15–24 god.	99,2	90,5	94,0	87,4	78,1	72,5	90,8	73,2	50,8	47,6	977
25–29 god.	99,9	91,6	94,1	88,0	79,5	76,1	93,3	76,9	56,1	51,2	606
Bračno stanje											
Bio u braku / u stalnoj vezi	99,7	93,0	93,1	89,9	74,6	67,9	89,1	67,2	43,5	42,5	309
Nikad nije bio u braku / u stalnoj vezi	99,4	90,4	94,3	87,1	79,6	75,4	92,4	76,4	55,1	50,6	1274
Obrazovanje muškarca											
Osnovno	98,9	78,4	81,9	71,9	59,7	55,1	78,4	49,9	24,7	23,0	120
Srednje	99,3	91,1	94,7	88,0	76,5	71,5	91,1	71,4	48,2	45,2	1032
Više/visoko	100,0	94,0	96,0	91,3	89,2	84,9	97,4	89,5	72,0	65,6	429
Kvintili indeksa blagostanja											
Najsiromašniji	99,3	79,9	85,3	73,4	66,9	66,1	83,5	59,0	36,2	29,3	235
Drugi	99,5	94,2	94,3	90,8	76,9	66,1	88,9	65,8	43,6	40,9	326
Srednji	98,5	88,6	91,6	83,8	76,2	75,8	93,4	73,1	51,6	47,7	321
Četvrti	100,0	92,8	96,8	89,8	81,1	73,2	92,7	79,8	53,0	48,8	334
Najbogatiji	100,0	95,4	99,0	95,3	87,7	84,7	97,4	89,0	72,5	70,0	367
Ukupno	99,5	90,9	94,0	87,6	78,6	73,9	91,8	74,6	52,8	49,0	1583

Rezultati za mlade žene i muškarce (starosti od 15 do 24 godine) navedeni su u tabeli HA.2 i tabeli HA.2M. Nivo znanja je bolji u gradskim nego u ostalim naseljima, kao

i kod žena ili muškaraca s višim obrazovanjem koji žive u domaćinstvima iz bogatijih kvintila.

Tabela HA.2: Informisanost o načinu prenošenja HIV-a, predrasude o HIV-u/sidi i sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a kod mladih žena, Republika Srbija, 2010.

Procenat mladih žena starosti 15–24 godina koje poznaju glavne načine sprečavanja prenošenja HIV-a; procenat onih koje znaju da osoba koja izgleda zdravo može da ima sidu; procenat onih koje odbacuju najčešće zablude u vezi sa HIV-om; kao i procenat onih koje imaju sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a

Region	Procenat onih koje su čule za sidu	Procenat onih koje znaju da se prenošenje može sprečiti		Procenat žena koje znaju za oba načina prenošenja HIV-a	Procenat onih koje znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati sidu	Procenat onih koje znaju da se HIV ne može dobiti			Procenat onih koje odbacuju dve najčešće zablude u vezi sa HIV-om i koje znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati sidu	Procenat onih koje imaju sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a ¹	Broj žena starosti 15–24 god.	
		odnosima sa samo jednim vernim neinficiranim seksualnim partnerom	stalnim korišćenjem kondoma			ujedom komarca	natprirodnim putem	deljenjem hrane sa osobom koja ima sidu				
Region												
Beogradski region	99,9	86,5	92,9	83,4	87,3	83,9	96,9	85,2	72,4	67,8	321	
Region Vojvodine	99,3	87,4	94,2	85,7	79,3	69,0	95,2	66,2	48,1	44,9	317	
Region Šumadije i Zapadne Srbije	98,2	83,8	90,3	80,8	85,3	70,5	91,8	71,2	51,4	45,6	392	
Region Južne i Istočne Srbije	99,4	91,6	91,7	86,7	74,2	86,1	94,5	83,3	61,7	59,8	333	
Tip naselja												
Gradska	99,2	88,2	95,4	87,2	86,1	80,9	95,9	82,6	66,8	62,7	814	
Ostala	99,0	85,6	87,3	79,3	75,1	71,5	92,3	67,0	45,2	41,4	549	
Starost												
15–19 god.	99,1	87,6	90,6	84,5	82,2	73,3	94,6	75,8	56,4	52,9	659	
20–24 god.	99,2	86,7	93,6	83,6	81,1	80,7	94,4	76,7	59,7	55,2	705	
Bračno stanje												
Bila u braku / u stalnoj vezi	97,9	74,5	82,2	68,7	65,2	66,1	85,0	58,3	36,4	32,4	255	
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	99,4	90,1	94,4	87,5	85,5	79,6	96,6	80,4	63,1	59,1	1109	
Obrazovanje žene												
Osnovno	95,9	68,4	62,9	53,0	47,5	48,9	74,3	41,4	18,1	15,4	112	
Srednje	99,4	86,5	93,5	84,4	81,7	74,1	95,6	74,1	53,5	49,5	789	
Više/visoko	100,0	93,9	98,0	92,0	90,8	90,1	98,5	89,5	76,6	72,2	457	
Kvintili indeksa blagostanja												
Najsiromašniji	97,5	76,9	74,4	64,8	64,0	58,7	86,1	54,2	31,2	28,4	199	
Drugi	98,6	86,6	92,1	83,3	81,0	74,0	93,7	72,2	55,3	51,4	276	
Srednji	99,2	84,5	94,0	82,9	79,7	73,6	93,3	75,1	52,7	49,1	267	
Četvrti	99,8	93,0	97,0	91,8	82,4	86,4	96,3	79,8	64,7	61,9	287	
Najbogatiji	100,0	90,9	97,2	90,2	93,7	85,5	99,5	90,8	75,1	69,0	334	
Ukupno	99,1	87,2	92,1	84,0	81,7	77,1	94,5	76,3	58,1	54,1	1364	

¹ MICS indikator 9.2; MCR indikator 6.3

Tabela HA.2M: Informisanost o načinu prenošenja HIV-a, predrasude o HIV-u/sidi i sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a kod mladih muškaraca, Republika Srbija, 2010.

Procenat mladih muškaraca starosti 15–24 godina koji poznaju glavne načine sprečavanja prenošenja HIV-a; procenat onih koji znaju da osoba koja izgleda zdravo može da ima sidu; procenat onih koji odbacuju najčešće zablude; kao i procenat onih koji imaju sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a

	Procenat onih koji su čuli za sidu	Procenat onih koji znaju da se prenošenje može sprečiti		Procenat muškaraca koji znaju za oba načina prenošenja HIV-a	Procenat onih koji znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati sidu	Procenat onih koji znaju da se HIV ne može dobiti			Procenat onih koji odbacuju dve najčešće zablude i koji znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati sidu	Procenat onih koji imaju sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a ¹	Broj muškaraca starosti 15–24 god.
		odnosima sa samo jednim vernim neinficiranim seksualnim partnerom	stalnim korišćenjem kondoma			ujedom komarca	natprirodnim putem	deljenjem hrane sa osobom koja ima sidu			
Region											
Beogradski region	99,8	91,7	94,0	88,5	84,8	75,3	94,6	81,7	58,9	56,7	192
Region Vojvodine	99,8	82,8	96,0	81,4	81,1	69,7	92,1	67,0	45,1	40,1	263
Region Šumadije i Zapadne Srbije	97,8	91,3	88,7	85,2	79,2	70,1	90,9	67,7	50,3	46,9	280
Region Južne i Istočne Srbije	99,7	97,0	98,0	95,6	68,5	76,3	86,3	79,5	51,0	49,4	242
Tip naselja											
Gradska	99,6	92,0	95,5	89,8	79,2	73,5	92,6	77,6	54,8	51,6	556
Ostala	98,7	88,5	92,1	84,2	76,8	71,3	88,5	67,3	45,4	42,3	422
Starost											
15–24 god.	99,5	86,9	93,7	83,9	74,7	69,9	88,7	71,2	46,0	43,0	465
25–29 god.	98,9	93,7	94,3	90,6	81,3	74,9	92,8	75,0	55,1	51,8	512
Bračno stanje											
Bio u braku / u stalnoj vezi	98,9	89,8	93,4	87,8	78,4	62,5	84,0	59,3	36,2	35,7	77
Nikad nije bio u braku / u stalnoj vezi	99,2	90,5	94,0	87,4	78,1	73,4	91,4	74,4	52,0	48,6	900
Obrazovanje muškarca											
Osnovno	98,2	74,0	79,4	69,8	61,2	51,9	73,1	50,3	25,6	23,0	72
Srednje	99,0	91,0	94,9	87,9	77,1	71,6	90,6	70,8	48,3	46,0	680
Više/visoko	100,0	94,2	96,1	91,4	86,9	82,0	97,7	87,9	66,6	60,7	224
Kvintili indeksa blagostanja											
Najsiromašniji	99,0	75,9	84,7	72,1	63,9	64,5	79,5	54,7	32,0	27,7	145
Drugi	99,0	97,9	97,6	96,5	81,8	70,9	89,0	68,1	48,0	47,9	186
Srednji	97,8	87,2	90,6	80,7	73,6	71,9	91,9	74,0	50,6	46,6	214
Četvrti	100,0	93,7	96,1	90,0	81,3	69,1	94,0	74,3	48,1	43,9	217
Najbogatiji	100,0	93,9	98,4	93,9	85,9	83,4	95,8	88,2	68,8	65,5	215
Ukupno	99,2	90,5	94,0	87,4	78,1	72,5	90,8	73,2	50,8	47,6	977

¹ MICS indikator 9.2; MCR indikator 6.3

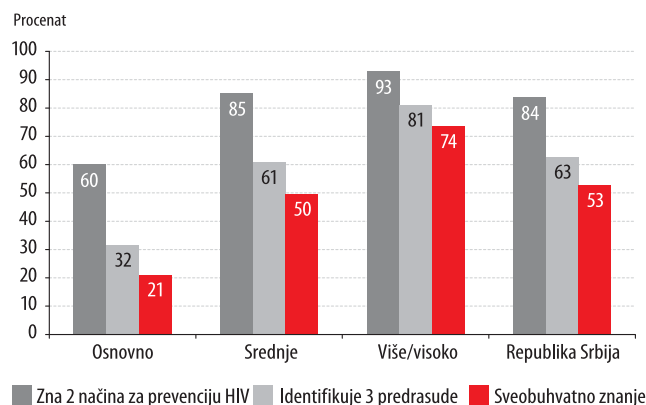
U tabelama HA.1 i HA.2 prikazan je i procenat žena koje mogu tačno da identifikuju predrasude o HIV-u. Indikator se bazira na dve najčešće i najrelevantnije predrasude: da se HIV može preneti putem ujeda komarca i deljenjem hrane sa osobom koja ima sidu. U tabeli se navode i podaci o tome da li žene znaju da se HIV ne može preneti deljenjem hrane sa osobom koja ima sidu. Činjenica da se HIV ne može preneti deljenjem hrane je bolje poznata u gradskim naseljima, među ženama s višim obrazovanjem i ženama koje žive u domaćinstvima u bogatijim kvintilima. Od svih anketiranih žena, 56 procenata odbija dve najčešće predrasude i zna da osoba koja izgleda zdravo može biti inficirana. Sedamdeset i pet (75) procenata žena znaju da se putem ujeda komarca, kao i da se deljenjem hrane sa osobom koja ima sidu, ne može preneti HIV. Sve u svemu, 93 procenta žena zna da se HIV ne može preneti natprirodnim putem, dok 80 procenata žena zna da osoba koja izgleda zdravo može biti inficirana.

Žene koje imaju sveobuhvatno znanje o sprečavanju prenošenja HIV-a obuhvataju žene koje znaju za dva načina sprečavanja prenošenja HIV-a (seksualni odnosi sa samo jednim vernim neinficiranim partnerom i stalno korišćenje kondoma); koje znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati sidu i koje prepoznaju dve najčešće predrasude. U tabelama HA.1 i HA.2 navodi se i procenat

žena koje imaju sveobuhvatno znanje o sprečavanju prenošenja HIV-a. Sveobuhvatno poznavanje metoda sprečavanja prenošenja HIV-a i dalje je slabo iako ima razlika prema tipu naselja među anketiranimima. Sve u svemu, utvrđeno je da 53 procenta žena ima sveobuhvatno znanje, a taj procenat je nešto veći u gradskim naseljima (60 procenata). Kao što je očekivano, procenat žena koje imaju sveobuhvatno znanje raste s porastom nivoa obrazovanja žene (grafikon HA.1). Slični obrasci su prisutni i kod muškaraca starosti od 15 do 29 godina (tabela HA.1M i tabela HA.2M).

Poznavanje činjenice da se HIV prenosi sa majke na dete takođe je važno da bi žene zatražile testiranje na HIV kada zatrudne kako se infekcija ne bi prenela na bebu. Žene treba da znaju da HIV može da se prenese tokom trudnoće, porođaja i putem dojenja. Nivo znanja kod žena starosti od 15 do 49 godina u vezi sa prenošenjem infekcije s majke na dete prikazan je u tabeli HA.3. Sve u svemu, 85 procenata žena znaju da se HIV može preneti s majke na dete, 65 procenata žena znaju za sva tri načina prenošenja virusa s majke na dete, dok 14 procenata žena nije znalo ni za jedan konkretan način. U skladu sa očekivanjima, procenat žena koje znaju da se HIV može preneti s majke na dete raste s porastom nivoa obrazovanja žene. Taj procenat je takođe veći u gradskim nego u ostalim naseljima.

Grafikon HA.1: Procenat žena sa sveobuhvatnim znanjem o prenošenju HIV/AIDS, Republika Srbija, 2010.

Tabela HA.3: Informisanost o mogućnosti prenošenja HIV-a s majke na dete, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje pravilno identifikuju način prenošenja HIV-a s majke na dete

	Procenat žena koje znaju da se HIV može preneti s majke na dete	Procenat žena koje znaju da se HIV može preneti				Ne zna ni za jedan od konkretnih načina	Broj žena
		tokom trudnoće	tokom porođaja	putem dojenja	na sva tri pomenuta načina ¹		
Region							
Beogradski region	87,1	84,8	80,2	72,7	68,7	12,2	1142
Region Vojvodine	83,8	79,3	68,9	55,9	50,9	14,9	1376
Region Šumadije i Zapadne Srbije	84,0	82,4	80,1	77,2	75,2	14,6	1517
Region Južne i Istočne Srbije	84,7	83,4	75,6	66,6	65,0	14,6	1351
Tip naselja							
Gradska	87,6	85,2	79,8	71,5	68,7	11,8	3155
Ostala	80,8	78,5	71,0	63,4	59,9	17,5	2230
Starost							
15–24 god.	81,3	78,5	72,3	66,7	62,2	17,8	1364
25 i više god.	86,0	83,7	77,5	68,7	66,0	12,9	4021
Starost							
15–19 god.	77,1	74,2	66,1	61,1	55,6	21,9	659
20–24	85,2	82,4	78,1	71,8	68,4	14,0	705
25–29	87,9	85,7	81,1	71,6	69,2	11,3	846
30–39	87,1	85,1	78,8	69,3	67,0	11,6	1566
40–49 god.	83,9	81,3	74,2	66,5	63,4	15,1	1609
Bračno stanje							
Bila u braku / u stalnoj vezi	85,0	82,8	76,0	67,2	64,5	13,7	3730
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	84,4	81,5	76,6	70,3	66,5	15,1	1655
Obrazovanje žene							
Osnovno	66,7	64,6	54,1	47,6	43,7	29,1	704
Srednje	85,0	82,4	76,5	68,0	64,9	14,6	3067
Više/visoko	93,7	91,5	86,3	78,8	75,9	6,3	1587
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	69,1	65,9	59,8	52,0	48,5	26,2	750
Drugi	83,7	81,1	72,7	66,4	63,1	15,5	1066
Srednji	85,5	83,3	77,8	67,8	65,5	14,0	1080
Četvrti	87,3	84,8	79,7	70,8	67,3	12,3	1217
Najbogatiji	91,9	90,1	83,9	77,0	74,0	7,9	1273
Ukupno	84,8	82,4	76,2	68,2	65,1	14,2	5385

¹ MICS indikator 9.3

Informisanost o načinu prenošenja HIV-a i predrasude o HIV-u/sidi – romska naselja

U romskim naseljima u Republici Srbiji, 72 procenta svih žena starosti od 15 do 49 godina čulo je za sidu. Manje od polovine (46 procentata) njih zna za dva načina sprečavanja prenošenja HIV-a. Sve u svemu, 53 procenta žena zna da je jedan od načina sprečavanja prenošenja HIV-a da imaju

samo jednog vernog neinficiranog seksualnog partnera, a 52 procenta žena zna za drugi način, tj. stalno korišćenje kondoma. Nivo znanja je viši u gradskim naseljima nego u ostalim, kao i kod žena s višim obrazovanjem koje žive u domaćinstvima u bogatijim kvintilima.

Tabela HA.1R: Informisanost o načinu prenošenja HIV-a, predrasude o HIV-u/sidi i sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a, romska naselja, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje poznaju glavne načine sprečavanja prenošenja HIV-a i koje znaju da osoba koja izgleda zdravo može da ima sidu; procenat žena koje odbacuju najčešće zablude u vezi sa HIV-om; kao i procenat onih koje imaju sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a

Tip naselja	Procenat onih koje su čule za sidu	Procenat onih koje znaju da se prenošenje može sprečiti		Procenat žena koje znaju za oba načina	Procenat onih koje znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati virus sive	Procenat onih koje znaju da se HIV ne može dobiti			Procenat onih koje odbacuju dve najčešće zablude u vezi sa HIV-om i koje znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati sidu	Procenat onih koje imaju sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a ¹	Broj žena
		odnosima sa samo jednim vernim neinficiranim seksualnim partnerom	stalnim korišćenjem kondoma			ujedom komarca	natprirodnim putem	deljenjem hrane sa osobom koja ima sidu			
Gradska	75,6	55,4	54,9	48,2	47,3	34,6	54,4	32,5	17,2	14,6	1461
Ostala	63,3	47,1	46,2	41,0	38,0	28,8	39,7	25,1	13,3	10,4	657
Starost											
15–24 god.	72,4	53,9	52,7	46,7	46,3	34,1	48,4	29,4	14,5	12,2	783
25–29	78,9	54,6	58,4	48,8	47,8	42,9	55,9	37,9	22,0	18,2	363
15–29	74,5	54,1	54,5	47,4	46,8	36,9	50,8	32,1	16,9	14,1	1145
30–39	72,7	53,5	53,0	46,5	42,5	30,3	53,4	30,4	16,3	13,0	571
40–49 god.	62,9	48,3	44,4	41,2	40,3	24,8	42,2	24,6	13,0	11,4	402
Bračno stanje											
Bila u braku / u stalnoj vezi	70,6	52,4	50,9	45,1	43,2	31,7	49,2	30,4	15,9	13,6	1827
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	79,1	55,5	60,5	51,2	52,0	39,5	53,8	28,9	16,8	11,6	291
Obrazovanje žene											
Bez obrazovanja	42,4	23,2	18,1	16,3	19,0	9,5	19,8	8,7	2,1	1,9	363
Osnovno	74,3	54,6	53,4	46,9	45,0	32,8	49,5	29,6	14,7	12,2	1437
Srednje	93,4	80,7	85,0	77,5	68,9	57,5	84,9	55,3	34,7	31,7	295
Kvintili indeksa blagostanja											
Najsiromašniji	50,5	31,1	27,6	22,1	27,1	15,7	25,8	13,9	6,0	3,8	396
Drugi	65,5	38,4	37,5	32,3	36,6	25,0	38,2	22,9	10,1	9,1	404
Srednji	68,8	51,9	49,5	44,0	42,7	29,3	45,2	26,7	11,8	8,7	404
Četvrti	82,1	65,3	65,0	58,0	57,1	47,8	69,0	44,2	29,7	26,0	468
Najbogatiji	88,2	72,9	76,2	68,7	54,9	42,5	65,7	39,9	19,7	16,4	447
Ukupno	71,8	52,8	52,2	46,0	44,4	32,8	49,9	30,2	16,0	13,3	2118

¹ MICS indikator 9.1

Čini se da su muškarci starosti od 15 do 29 godina bolje informisani o prenošenju i sprečavanju prenošenja HIV-a/ side nego žene istih godina. Kod muškaraca, 87 procenata je čulo za sidu, a 58 procenata zna za dva načina sprečavanja prenošenja HIV-a. Takođe, 68 procenata njih zna da je jedan od načina sprečavanja prenošenja HIV-a da imaju jednog, vernog, neinficiranog seksualnog partnera, a 65 procenata zna za drugi način, tj. za stalno korišćenje kondoma. Kao što je to slučaj i kod žena, informisanost o HIV-u/sidi bolja je kod muškaraca iz gradskih naselja, bolje obrazovanih i onih iz bogatijih kvintila.

Rezultati koji se odnose na mlade žene i muškarce starosti od 15 do 24 godine posebno su prikazani u tabeli HA.2R i tabeli HA.2R.M.

Tabela HA.1R.M: Informisanost o načinu prenošenja HIV-a, predrasude o HIV-u/sidi i sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a, romska naselja, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–29 godina koji poznaju glavne načine sprečavanja prenošenja HIV-a; procenat onih koji znaju da osoba koja izgleda zdravo može da ima sidu; procenat onih koji odbacuju najčešće zablude u vezi sa HIV-om; kao i procenat onih koji imaju sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a

	Procenat onih koji su čuli za sidu	Procenat onih koji znaju da se prenošenje može sprečiti	
		odnosima sa samo jednim vernim neinficiranim seksualnim partnerom	stalnim korišćenjem kondoma
Tip naselja			
Gradska	90,0	70,0	67,1
Ostala	80,5	62,1	58,9
Starost			
15–24 god.	85,7	65,8	64,1
25–29 god.	89,5	70,9	65,4
Bračno stanje			
Bio u braku / u stalnoj vezi	86,0	66,7	63,6
Nikad nije bio u braku / u stalnoj vezi	88,4	68,7	66,0
Obrazovanje muškarca			
Bez obrazovanja	65,1	30,8	38,6
Osnovno	84,9	63,8	60,5
Srednje	99,6	89,5	83,3
Kvintili indeksa blagostanja			
Najsiromašniji	75,9	46,1	41,6
Drugi	82,3	59,9	62,0
Srednji	88,5	74,9	69,8
Četvrti	92,1	76,1	75,7
Najbogatiji	97,2	82,6	75,7
Ukupno	87,0	67,5	64,5

Tabela HA.2R: Informisanost o načinu prenošenja HIV-a, predrasude o HIV-u/sidi i sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a kod mladih žena, romska naselja, 2010.

Procenat mladih žena starosti 15–24 godina koje poznaju glavne načine sprečavanja prenošenja HIV-a; procenat onih koje znaju da osoba koja izgleda zdravo može da ima sidu; procenat onih koje odbacuju najčešće zablude u vezi sa HIV-om; kao i procenat onih koje imaju sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a

	Procenat onih koje su čule za sidu	Procenat onih koje znaju da se prenošenje može sprečiti	
		odnosima sa samo jednim vernim neinficiranim seksualnim partnerom	stalnim korišćenjem kondoma
Tip naselja			
Gradska	76,6	57,5	55,0
Ostala	63,8	46,3	47,9
Starost			
15–19 god.	65,8	51,0	50,5
20–24 god.	80,5	57,4	55,3
Bračno stanje			
Bila u braku / u stalnoj vezi	70,4	51,7	48,8
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	76,5	58,3	60,7
Obrazovanje žene			
Bez obrazovanja	39,7	25,7	20,4
Osnovno	76,5	55,5	53,1
Srednje	84,0	76,8	80,6
Kvintili indeksa blagostanja			
Najsiromašniji	47,7	29,8	30,3
Drugi	72,3	45,5	43,1
Srednji	69,3	55,5	48,5
Četvrti	82,2	64,4	65,1
Najbogatiji	92,0	76,0	78,7
Ukupno	72,4	53,9	52,7

¹ MICS indikator 9.2; MCR indikator 6.3

	Procenat muškaraca koji znaju za oba načina prenošenja sive	Procenat onih koji znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati sidu	Procenat onih koji znaju da se HIV ne može dobiti			Procenat onih koji odbacuju dve najčešće zablude u vezi sa HIV-om i koji znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati sidu	Procenat onih koji imaju sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a	Broj muškaraca
			ujedom komarca	natprirodnim putem	deljenjem hrane sa osobom koja ima sidu			
	60,0	58,7	35,8	69,5	32,5	15,9	13,9	598
	52,4	45,3	27,9	57,3	23,9	10,6	9,5	279
	56,5	55,3	32,4	62,3	28,8	13,1	11,1	588
	59,9	52,7	35,1	72,4	31,6	16,6	15,4	289
	57,3	52,1	33,0	65,5	29,5	14,0	12,7	535
	58,1	58,3	33,7	65,8	30,1	14,6	12,3	342
	26,9	31,5	8,6	37,9	17,3	2,5	2,5	66
	53,2	51,5	29,5	62,1	23,0	9,6	7,8	599
	79,4	69,3	50,4	83,4	51,7	29,2	27,8	202
	34,2	35,3	22,0	45,5	15,9	5,5	3,1	191
	51,0	49,4	26,3	54,1	22,2	6,8	5,7	166
	63,8	52,8	32,2	67,2	28,5	14,8	13,0	172
	70,4	67,0	39,7	75,9	38,6	20,7	19,0	185
	70,8	69,6	47,3	87,5	44,9	24,0	22,6	163
	57,6	54,5	33,3	65,6	29,7	14,2	12,5	877
	Procenat žena koje znaju za oba načina prenošenja HIV-a	Procenat onih koje znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati sidu	Procenat onih koje znaju da se HIV ne može dobiti			Procenat onih koje odbacuju dve najčešće zablude u vezi sa HIV-om i koje znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati sidu	Procenat onih koje imaju sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a ¹	Broj žena starosti 15–24 god.
			ujedom komarca	natprirodnim putem	deljenjem hrane sa osobom koja ima sidu			
	49,7	50,5	35,1	52,0	32,1	15,8	14,2	526
	40,6	37,8	32,0	40,9	23,8	12,0	8,2	256
	44,0	43,0	32,8	45,3	29,3	15,0	12,5	429
	49,9	50,3	35,6	52,1	29,5	14,0	12,0	354
	43,3	43,2	31,5	46,0	29,8	14,1	12,6	527
	53,7	52,7	39,3	53,3	28,6	15,5	11,6	256
	20,1	24,1	13,2	23,4	12,1	6,1	5,4	115
	47,1	46,4	32,7	47,8	27,9	12,2	10,5	550
	73,9	65,2	57,7	73,5	51,0	30,0	28,5	110
	23,9	26,0	15,9	25,7	13,3	5,9	3,4	157
	36,9	44,4	29,6	44,8	28,8	11,8	10,1	162
	45,9	42,7	32,5	45,4	25,8	11,0	10,3	158
	58,3	61,3	43,0	62,9	38,0	25,1	22,9	165
	70,6	57,6	50,6	64,0	41,9	18,8	14,3	142
	46,7	46,3	34,1	48,4	29,4	14,5	12,2	783

Kod anketiranih žena starosti od 15 do 49 godina, samo 16 procenata prepoznalo je dve najčešće predrasude i znalo je da osoba koja izgleda zdravo može biti inficirana. Svaka treća žena je znala da se HIV ne može preneti putem ujeda komarca, a 50 procenata žena je znalo da se ne može preneti natprirodnim putem. Sve u svemu, manje od polovine (44 procenta) svih žena zna da osoba koja izgleda zdravo može biti inficirana. Sveobuhvatno znanje o metodama sprečavanja HIV-a i načinima njegovog prenošenja je na vrlo niskom nivou. Sve u svemu, utvrđeno je da samo jedna od deset žena ima sveobuhvatno znanje. Procenat žena koje imaju sveobuhvatno znanje raste s porastom nivoa obrazovanja žene (grafikon HA.1R).

Tabela HA.2R.M: Informisanost o načinu prenošenja HIV-a, predrasude o HIV-u/sidi i sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a kod mladih muškaraca, romska naselja, 2010.

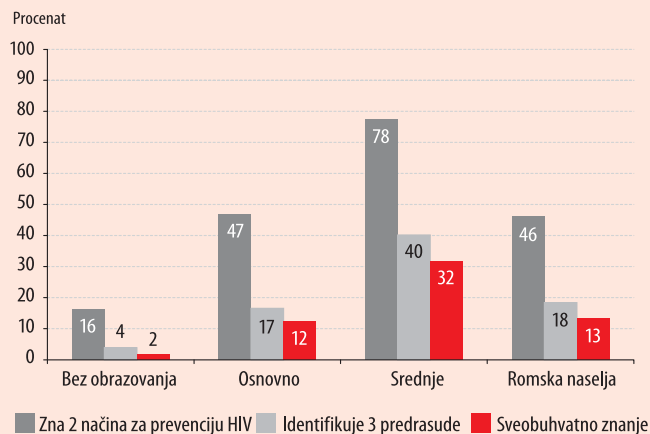
Procenat mladih muškaraca starosti 15–24 godina koji poznaju glavne načine sprečavanja prenošenja HIV-a; procenat onih koji znaju da osoba koja izgleda zdravo može da ima sidu; procenat onih koji odbacuju najčešće zablude; kao i procenat onih koji imaju sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a

	Procenat onih koji su čuli za sidu	Procenat onih koji znaju da se prenošenje može sprečiti	
		odnosima sa samo jednim vernim neinficiranim seksualnim partnerom	stalnim korišćenjem kondoma
Tip naselja			
Gradska	89,1	67,4	67,4
Ostala	78,6	62,3	57,2
Starost			
15–24 god.	84,8	64,2	62,2
25–29 god.	86,7	67,4	66,0
Bračno stanje			
Bio u braku / u stalnoj vezi	83,6	65,2	61,9
Nikad nije bio u braku / u stalnoj vezi	87,6	66,3	66,0
Obrazovanje muškarca			
Bez obrazovanja	(59,9)	(24,7)	(39,0)
Osnovno	82,8	61,6	58,4
Srednje	100,0	87,7	85,1
Kvintili indeksa blagostanja			
Najsiromašniji	74,0	45,3	43,4
Drugi	83,0	59,2	60,8
Srednji	91,0	77,2	71,9
Četvrti	88,0	74,7	74,4
Najbogatiji	95,8	77,0	74,5
Ukupno	85,7	65,8	64,1

¹ MICS indikator 9.2; MCR indikator 6.3

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

Grafikon HA.1R: Procenat žena sa sveobuhvatnim znanjem o prenošenju HIV/AIDS, romska naselja, 2010.

	Procenat muškaraca koji znaju za oba načina prenošenja HIV-a	Procenat onih koji znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati sidu	Procenat onih koji znaju da se HIV ne može dobiti			Procenat onih koji odbacuju dve najčešće zablude i koji znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati sidu	Procenat onih koji imaju sveobuhvatno znanje o načinima prenošenja HIV-a ¹	Broj muškaraca starosti 15–24 god.
			ujedom komarca	natprirodnim putem	deljenjem hrane sa osobom koja ima sidu			
	59,1	60,4	35,7	64,7	31,7	14,7	12,5	399
	50,8	44,7	25,3	57,1	22,9	9,6	8,2	189
	54,1	55,0	36,1	64,4	25,3	12,5	10,4	295
	58,9	55,7	28,6	60,1	32,4	13,7	11,9	293
	55,4	52,6	29,5	60,9	27,7	11,8	10,6	274
	57,4	57,7	34,9	63,5	29,8	14,1	11,6	315
	(18,6)	(39,3)	(6,7)	(34,2)	(18,3)	(,0)	(,0)	38
	51,3	51,5	27,6	58,0	21,3	8,2	6,3	400
	79,8	68,5	50,2	79,9	50,3	27,2	25,5	146
	34,7	39,0	20,5	44,0	15,5	5,8	3,4	130
	48,7	50,5	27,4	57,9	22,8	6,7	5,6	126
	64,8	53,3	32,2	64,1	25,1	13,7	11,4	121
	68,7	69,9	39,9	68,4	39,7	20,1	18,0	113
	71,1	69,0	46,0	82,9	46,5	21,9	20,2	98
	56,5	55,3	32,4	62,3	28,8	13,1	11,1	588

Nivo sveobuhvatnog znanja kod muškaraca starosti od 15 do 29 godina ne razlikuje se od nivoa među ženama. Ukupno 13 procenata muškaraca ima sveobuhvatno znanje.

Oko polovine (55 procenata) žena zna da se HIV može preneti s majke na dete. Procenat žena koje

su znale za sva tri načina prenošenja s majke na dete iznosi 47 procenata, dok 17 procenata žena nije znalo ni za jedan konkretan način. U skladu sa očekivanjima, procenat žena koje znaju da je moguće preneti HIV s majke na dete povećava se s povećanjem nivoa obrazovanja žene, godina starosti i standarda života.

Tabela HA.3R: Informisanost o mogućnosti prenošenja HIV-a s majke na dete, romska naselja, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje pravilno identifikuju način prenošenja HIV-a s majke na dete

	Procenat žena koje znaju da se HIV može preneti s majke na dete	Procenat žena koje znaju da se HIV može preneti				Ne zna ni za jedan od konkretnih načina	Broj žena
		tokom trudnoće	tokom porođaja	putem dojenja	na sva tri pomenuta načina ¹		
Tip naselja							
Gradska	57,8	56,4	53,4	51,4	49,9	17,8	1461
Ostala	48,0	46,8	45,6	42,3	41,0	15,3	657
Starost							
15–24 god.	50,9	49,1	47,8	46,3	44,1	21,5	783
25 i više god.	57,0	56,0	52,8	49,9	48,9	14,4	1335
Starost							
15–19 god.	45,0	43,5	41,8	40,4	38,8	20,8	429
20–24	58,1	55,8	55,0	53,5	50,5	22,4	354
25–29	62,6	61,8	56,3	53,2	52,5	16,3	363
30–39	56,4	54,8	51,7	49,1	47,4	16,3	571
40–49 god.	52,7	52,4	51,3	48,2	48,0	10,1	402
Bračno stanje							
Bila u braku / u stalnoj vezi	55,2	54,0	51,6	49,4	48,0	15,4	1827
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	51,8	50,1	47,2	43,5	41,9	27,3	291
Obrazovanje žene							
Bez obrazovanja	24,2	23,2	22,5	22,0	20,2	18,3	363
Osnovno	57,3	56,1	52,5	50,5	49,2	17,0	1437
Srednje	78,3	76,0	76,4	72,5	71,2	15,1	295
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	35,1	34,0	34,1	32,9	31,7	15,4	396
Drugi	43,3	41,9	40,8	39,6	37,3	22,2	404
Srednji	54,0	52,2	49,7	48,4	46,6	14,8	404
Četvrti	70,5	69,0	62,3	59,6	58,1	11,5	468
Najbogatiji	66,6	65,9	64,3	59,2	58,9	21,6	447
Ukupno	54,7	53,4	51,0	48,6	47,2	17,0	2118

¹ MICS indikator 9.3

Pozitivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om/sidom

Tabela HA.4: Pozitivan stav prema ljudima koji žive s HIV-om/sidom, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje su čule za sidu i koje prihvataju ljude koji žive s HIV-om/sidom

	Procenat žena						Broj žena koje su čule za sidu
	koje bi bile spremne da se u sopstvenom domu brinu o članu porodice koji ima sidu	koje bi kupovale sveže povrće od prodavca koji ima sidu	koje misle da učiteljici/nastavnici koja ima sidu, ali nije obolela, treba dozvoliti da nastavi da predaje	koje ne bi držale u tajnosti činjenicu da je neki član porodice inficiran sidom	koje se slažu sa najmanje jednim nediskriminacionim stavom	koje prihvataju sva četiri nediskriminaciona stava ¹	
Region							
Beogradski region	95,7	41,2	48,4	32,7	97,4	19,0	1134
Region Vojvodine	85,5	35,7	45,5	32,3	89,6	12,6	1358
Region Šumadije i Zapadne Srbije	95,2	29,4	34,6	39,4	96,8	11,2	1495
Region Južne i Istočne Srbije	98,0	28,5	39,0	27,4	98,7	8,6	1341
Tip naselja							
Gradska	95,0	38,2	46,7	34,3	96,8	15,3	3137
Ostala	91,4	26,2	33,9	31,4	93,9	8,7	2192
Starost							
15–24 god.	93,2	36,4	45,1	27,3	95,0	11,5	1352
25 i više god.	93,6	32,2	40,2	35,1	95,8	13,0	3977
Starost							
15–19 god.	92,4	37,2	42,4	25,1	94,7	9,8	653
20–24	93,9	35,6	47,5	29,4	95,3	13,0	699
25–29 god.	92,5	34,7	42,4	35,9	96,4	13,9	840
15–29	92,9	35,7	44,0	30,6	95,5	12,4	2192
30–39 god.	94,3	34,6	42,1	34,7	96,2	13,6	1546
40–49 god.	93,6	28,7	37,1	35,1	95,1	11,8	1591
Bračno stanje							
Bila u braku / u stalnoj vezi	93,0	28,9	37,3	33,8	95,1	11,0	3681
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	94,8	43,1	50,6	31,6	96,6	16,1	1648
Obrazovanje žene							
Osnovno	87,2	15,4	18,9	30,1	90,6	4,1	674
Srednje	93,4	29,3	37,3	31,2	95,4	9,5	3054
Više/visoko	96,8	49,0	59,2	38,2	98,4	22,2	1587
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	87,3	17,9	24,6	32,4	92,1	5,9	715
Drugi	93,1	26,4	33,2	31,3	94,4	8,1	1057
Srednji	91,5	35,1	42,4	33,8	93,8	12,0	1075
Četvrti	96,0	36,6	45,4	33,6	97,3	14,9	1213
Najbogatiji	96,8	43,0	53,1	34,1	98,5	18,3	1270
Ukupno	93,5	33,3	41,4	33,1	95,6	12,6	5329

¹ MICS indikator 9.4

Indikatori o stavovima prema ljudima koji imaju HIV mere nivo stigmatizacije i diskriminacije u zajednici. Stigmatizacija i diskriminacija su manje izražene ukoliko ispitanici izjave da imaju pozitivan stav u odnosu na sledeća četiri pitanja: 1) brinuli bi se o članu porodice koji boluje

od side; 2) kupovali bi sveže povrće od prodavca koji je HIV pozitivan; 3) misle da bi učiteljici/nastavnici koja je zaražena virusom ali nije bolesna trebalo dozvoliti da predaje u školi; i 4) ne bi želeli da drže u tajnosti činjenicu da je član porodice HIV pozitivan. U tabeli HA.4 prikazani su pozitivni stavovi žena prema osobama koje žive s HIV-om/sidom.

Tabela HA.4M: Pozitivan stav prema ljudima koji žive s HIV-om/sidom, Republika Srbija, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–29 godina koji su čuli za sidu i koji prihvataju ljude koji žive s HIV-om/sidom

Region	Procenat muškaraca						Broj muškaraca koji su čuli za sidu
	koji bi bili spremni da se u sopstvenom domu brinu o članu porodice koji ima sidu	koji bi kupovali sveže povrće od prodavca koji ima sidu	koji misle da učiteljici/nastavnici koja ima sidu, ali nije obolela, treba dozvoliti da nastavi da predaje	koji ne bi držali u tajnosti činjenicu da je neki član porodice inficiran virusom side	koji se slažu sa najmanje jednim nediskriminacijskim stavom	koji prihvataju sva četiri nediskriminacijska stava	
Region							
Beogradski region	94,7	46,7	45,8	32,2	98,0	17,1	319
Region Vojvodine	87,8	38,8	48,0	26,3	90,5	11,6	408
Region Šumadije i Zapadne Srbije	96,6	37,8	37,0	34,9	98,5	8,0	441
Region Južne i Istočne Srbije	96,9	36,4	47,6	17,0	97,9	6,6	407
Tip naselja							
Gradska	95,8	45,5	49,7	27,8	97,7	13,1	905
Ostala	91,6	31,4	37,2	27,2	94,1	6,8	669
Starost							
15–24 god.	93,7	37,7	45,5	24,1	96,4	9,3	970
25 i više god.	94,5	42,4	42,6	32,9	95,9	12,3	605
Starost							
15–19 god.	93,4	37,2	46,4	23,5	96,5	8,7	463
20–24	94,1	38,2	44,7	24,7	96,2	9,7	507
25–29 god.	94,5	42,4	42,6	32,9	95,9	12,3	605
Bračno stanje							
Bio u braku / u stalnoj vezi	93,1	36,7	34,8	32,4	94,7	9,1	308
Nikad nije bio u braku / u stalnoj vezi	94,3	40,2	46,7	26,3	96,6	10,7	1267
Obrazovanje muškarca							
Osnovno	88,1	20,6	23,9	35,8	90,4	5,3	119
Srednje	93,7	34,5	39,8	25,1	95,9	8,4	1025
Više/visoko	96,6	56,8	60,9	30,8	98,5	16,7	429
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	89,4	27,7	29,0	33,6	92,4	6,8	233
Drugi	92,8	28,4	34,9	24,1	94,4	7,3	324
Srednji	93,3	44,2	45,0	26,8	97,0	9,0	317
Četvrti	94,7	39,5	51,2	24,7	96,6	9,5	334
Najbogatiji	98,1	52,7	55,8	29,9	99,1	17,5	367
Ukupno	94,0	39,5	44,4	27,5	96,2	10,4	1575

Ukupno gledano, 96 procenata žena koje su čule za sidu imaju pozitivan stav u vezi sa najmanje jednom od pomenute četiri izjave. Najčešći diskriminacijski stav je da bi žene želele da drže u tajnosti činjenicu da je neki član njihove porodice HIV pozitivan i da ne bi kupovale sveže povrće od prodavca koji ima sidu (u 67 procenata slučajeva). Veći broj bolje obrazovanih žena i žena koje žive u domaćinstvima u najbogatijem kvintilu imaju pozitivne stavove u odnosu na žene koje imaju niži nivo obrazovanja i niži društveno-ekonomski status.

Slični rezultati su dobijeni i na osnovu odgovora muškaraca starosti od 15 do 29 godina. Najčešći diskriminacijski stav je da bi sedam od 10 anketiranih muškaraca želelo da drži u tajnosti da je neki član njihove porodice HIV pozitivan. Veći broj bolje obrazovanih mladih muškaraca i onih koji žive u domaćinstvima u najbogatijem kvintilu imaju pozitivne stavove u odnosu na one koji imaju niži nivo obrazovanja i niži društveno-ekonomski status.

Pozitivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om/sidom — romska naselja

Ukupno 91 procenat žena koje su čule za sidu imaju pozitivan stav u vezi sa najmanje jednim od četiri pitanja. Dva najčešća diskriminacijska stava su da žene

ne bi kupovale sveže povrće od prodavca koji ima sidu i da žene smatraju da učiteljici/nastavnici koja ima sidu (ali nije obolela) ne bi trebalo dozvoliti da nastavi da predaje (oko 85 procenata).

Tabela HA.4R: Pozitivan stav prema ljudima koji žive s HIV-om/sidom, romska naselja, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje su čule za sidu i koje prihvataju ljude koji žive s HIV-om/sidom

Tip naselja	Procenat žena						Broj žena koje su čule za sidu
	koje bi bile spremne da se u sopstvenom domu brinu o članu porodice koji ima sidu	koje bi kupovale sveže povrće od prodavca koji ima sidu	koje misle da učiteljici/nastavnici koja ima sidu, ali nije obolela, treba dozvoliti da nastavi da predaje	koje ne bi držale u tajnosti činjenicu da je neki član porodice inficiran sidom	koje se slažu sa najmanje jednim nediskriminacijskim stavom	koje prihvataju sva četiri nediskriminacijska stava ¹	
Tip naselja							
Gradska	87,6	15,5	16,9	46,2	92,7	4,0	1105
Ostala	78,3	10,4	10,7	53,2	86,9	2,6	415
Starost							
15–24 god.	82,9	15,3	15,4	51,0	88,6	5,4	567
25 i više god.	86,3	13,4	15,0	46,4	92,6	2,5	954
Starost							
15–19 god.	85,0	21,2	17,3	46,8	91,4	7,5	282
20–24	80,8	9,4	13,6	55,2	85,9	3,4	285
25–29 god.	89,9	17,7	16,3	45,5	93,7	1,7	286
15–29	85,2	16,1	15,7	49,1	90,3	4,2	853
30–39 god.	82,2	9,7	13,6	45,5	91,2	3,5	415
40–49 god.	88,9	14,6	16,1	48,9	93,6	1,8	253
Bračno stanje							
Bila u braku / u stalnoj vezi	84,9	12,0	13,6	49,4	91,0	2,9	1291
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	85,8	26,2	24,1	40,9	91,7	7,7	230
Obrazovanje žene							
Bez obrazovanja	84,1	6,2	7,9	47,1	89,3	1,1	154
Osnovno	83,8	11,7	13,4	50,0	89,5	3,0	1067
Srednje	91,2	25,6	23,6	43,3	97,7	7,3	276
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	71,4	10,5	11,7	45,4	83,9	5,5	200
Drugi	85,6	9,6	9,0	51,9	89,6	1,7	265
Srednji	85,7	13,9	17,0	54,1	92,2	5,1	278
Četvrti	90,4	11,5	9,2	53,4	92,9	1,9	384
Najbogatiji	85,8	21,8	25,6	37,5	93,3	4,6	394
Ukupno	85,0	14,1	15,2	48,1	91,1	3,6	1520

¹ MICS indikator 9.4

Podaci pokazuju da muškarci starosti od 15 do 29 godina imaju iste stavove prema ljudima koji žive s HIV-om/sidom kao i žene.

Tabela HA.4R.M: Pozitivan stav prema ljudima koji žive s HIV-om/sidom, romska naselja, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–29 godina koji su čuli za sidu i koji prihvataju ljude koji žive s HIV-om/sidom

	Procenat muškaraca						Broj muškaraca koji su čuli za sidu
	koji bi bili spremni da se u sopstvenom domu brinu o članu porodice koji ima sidu	koji bi kupovali sveže povrće od prodavca koji ima sidu	koji misle da učiteljici/nastavnici koja ima sidu, ali nije obolela, treba dozvoliti da nastavi da predaje	koji ne bi držali u tajnosti činjenicu da je neki član porodice inficiran virusom side	koji se slažu sa najmanje jednim nediskriminacijskim stavom	koji prihvataju sva četiri nediskriminacijska stava	
Tip naselja							
Gradska	79,8	11,7	16,1	46,9	91,0	5,0	538
Ostala	82,6	11,0	12,5	59,4	87,7	5,0	225
Starost							
15–24 god.	78,5	11,0	15,8	47,1	88,7	4,3	504
25 i više god.	84,7	12,5	13,5	57,6	92,6	6,3	258
Starost							
15–19 god.	72,0	8,4	13,3	44,7	85,1	2,1	250
20–24	85,0	13,5	18,2	49,4	92,3	6,5	254
25–29 god.	84,7	12,5	13,5	57,6	92,6	6,3	258
Bračno stanje							
Bio u braku / u stalnoj vezi	87,1	9,6	10,3	54,0	91,9	4,0	460
Nikad nije bio u braku / u stalnoj vezi	70,7	14,3	22,2	45,4	87,3	6,6	302
Obrazovanje muškarca							
Bez obrazovanja	83,7	1,0	3,9	60,1	95,2	,0	43
Osnovno	81,9	9,5	8,9	52,9	88,2	3,5	509
Srednje	75,8	16,5	30,6	43,5	93,1	9,4	202
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	76,2	1,5	4,4	55,5	86,9	,6	145
Drugi	87,1	11,1	11,7	55,9	91,7	3,3	136
Srednji	79,0	17,1	19,7	54,4	88,5	11,1	152
Četvrti	88,8	11,6	11,4	55,5	92,9	4,3	170
Najbogatiji	71,7	15,5	27,0	32,7	89,9	5,6	159
Ukupno	80,6	11,5	15,0	50,6	90,0	5,0	763

Informisanost o mestu gde se može testirati na HIV; savetovanje i testiranje tokom prenatalne zaštite

Još jedan važan indikator je informisanost o tome gde se može testirati na HIV i gde se mogu koristiti te usluge. Kako bi zaštitili sebe i sprečili inficiranje drugih, važno je da pojedinci znaju svoj HIV status. Upoznatost sa sopstvenim statusom je jedan od najvažnijih faktora u donošenju odluke da se potraži medicinska pomoć. Rezultati u vezi sa pitanjem koje se tiče informisanosti žena o ustanovi u kojoj se vrši testiranje na HIV i pitanjem da li su se ikada testirale prikazani su u tabeli HA.5. Ukupno 74 procenta žena zna gde može da se obavi testiranje, dok se samo 10 procenata zaista i testiralo. Žene koje žive u gradskim naseljima, obrazovanije žene i žene koje žive u domaćinstvima u najbogatijem kvintilu imaju više informacija i veći broj njih se i testirao.

Tabela HA.5: Informisanost o mestu gde se može testirati na HIV, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje znaju mesto gde se mogu testirati na HIV; procenat žena koje su ikada testirane; procenat žena koje su testirane u prethodnih 12 meseci; kao i procenat žena koje su testirane i kojima je saopšten rezultat

Region	Procenat žena				Broj žena
	koje znaju gde se mogu testirati ¹	koje su ikada testirane	koje su testirane u prethodnih 12 meseci	koje su testirane i kojima je saopšten rezultat ²	
Region					
Beogradski region	85,0	13,1	2,7	1,9	1142
Region Vojvodine	70,0	10,4	2,6	2,1	1376
Region Šumadije i Zapadne Srbije	70,5	7,1	1,1	,7	1517
Region Južne i Istočne Srbije	73,3	10,1	2,3	1,2	1351
Tip naselja					
Gradska	80,8	12,2	2,6	2,0	3155
Ostala	64,6	6,8	1,5	,6	2230
Starost					
15–24 god.	69,6	4,9	2,3	1,7	1364
25–29	79,9	14,2	3,1	1,5	846
15–29	73,6	8,5	2,6	1,6	2210
30–39	76,7	15,3	2,6	1,6	1566
40–49 god.	72,3	6,8	1,0	,9	1609
Bračno stanje					
Bila u braku / u stalnoj vezi	71,9	11,7	2,0	1,0	3730
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	79,0	6,1	2,4	2,3	1655
Obrazovanje žene					
Osnovno	38,8	3,1	,8	,1	704
Srednje	74,2	8,8	1,5	,9	3067
Više/visoko	90,9	15,3	3,9	2,9	1587
Kvintili indeksa blagostanja					
Najsiromašniji	46,0	4,4	1,5	,9	750
Drugi	68,5	5,8	1,4	1,0	1066
Srednji	76,5	8,9	1,9	1,1	1080
Četvrti	79,8	12,1	1,4	,8	1217
Najbogatiji	88,0	15,6	4,0	2,9	1273
Ukupno	74,1	10,0	2,1	1,4	5385

¹ MICS indikator 9.5

² MICS indikator 9.6

Slični rezultati su dobijeni i kod muškaraca starosti od 15 do 29 godina. Rezultati su prikazani u tabeli HA.5M.

Tabela HA.5M: Informisanost o mestu gde se može testirati na HIV, Republika Srbija, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–29 godina koji znaju gde se mogu testirati na HIV; procenat muškaraca koji su ikada testirani; procenat muškaraca koji su testirani u prethodnih 12 meseci; kao i procenat muškaraca koji su testirani i kojima je saopšten rezultat

	Procenat muškaraca				Broj muškaraca
	koji znaju gde se mogu testirati	koji su ikada testirani	koji su testirani u prethodnih 12 meseci	koji su testirani i kojima je saopšten rezultat	
Region					
Beogradski region	81,7	19,2	5,5	5,5	319
Region Vojvodine	62,1	8,9	4,0	3,0	408
Region Šumadije i Zapadne Srbije	76,4	5,4	3,7	2,8	448
Region Južne i Istočne Srbije	76,9	8,0	1,2	1,2	408
Tip naselja					
Gradska	79,5	12,5	4,3	3,4	908
Ostala	66,3	6,1	2,4	2,4	675
Starost					
15–24 god.	69,1	6,2	2,6	2,2	977
25–29 god.	81,7	15,5	4,9	4,3	606
Bračno stanje					
Bio u braku / u stalnoj vezi	70,9	11,0	1,2	1,2	309
Nikad nije bio u braku / u stalnoj vezi	74,6	9,5	4,0	3,4	1274
Obrazovanje muškarca					
Osnovno	49,3	8,9	1,1	1,1	120
Srednje	70,2	7,8	3,3	2,7	1032
Više/visoko	89,8	14,8	4,7	4,2	429
Kvintili indeksa blagostanja					
Najsiromašniji	58,8	6,6	2,3	2,3	235
Drugi	68,8	6,2	1,3	,7	326
Srednji	71,6	9,1	5,0	5,0	321
Četvrti	77,7	13,0	4,3	2,6	334
Najbogatiji	86,6	12,5	4,1	4,1	367
Ukupno	73,9	9,8	3,5	3,0	1583

U tabelama HA.6 i HA.6M navedeni su podaci za seksualno aktivne mlade žene i muškarce. Procenat mladih žena i muškaraca koji su testirani i kojima je saopšten rezultat testiranja predstavlja meru efikasnosti

savetovanja u vezi sa HIV-om i promocije testiranja među mladima. To je važno znati zato što mladi ljudi mogu smatrati da postoje prepreke da se dođe do odgovora na delikatna pitanja u vezi sa polnim zdravljem.

Tabela HA.6: Informisanost seksualno aktivnih mladih žena o mestu gde se može testirati na HIV, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena starosti 15–24 godine koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci i koje znaju gde se mogu testirati na HIV; procenat žena koje su ikada testirane; procenat žena koje su testirane u prethodnih 12 meseci; kao i procenat žena koje su testirane i kojima je saopšten rezultat

Region	Procenat onih koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci	Broj žena starosti 15–24 god.	Procenat žena				Broj žena starosti 15–24 god. koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci
			koje znaju gde se mogu testirati	koje su ikada testirane	koje su testirane u prethodnih 12 meseci	koje su testirane i kojima je saopšten rezultat ¹	
Region							
Beogradski region	70,9	321	82,7	12,1	4,4	4,3	228
Region Vojvodine	60,5	317	68,1	8,1	5,3	3,2	192
Region Šumadije i Zapadne Srbije	50,2	392	69,7	6,2	2,5	1,2	197
Region Južne i Istočne Srbije	55,5	333	65,9	3,9	1,7	1,1	185
Tip naselja							
Gradska	61,4	814	80,1	9,7	4,7	3,9	500
Ostala	54,9	549	58,9	4,7	1,6	,3	302
Starost							
15–19 god.	26,4	659	62,8	4,1	2,9	2,7	174
20–24 god.	89,1	705	74,7	8,9	3,7	2,5	628
Bračno stanje							
Bila u braku / u stalnoj vezi	99,3	255	52,7	11,1	3,6	,4	253
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	49,4	1109	81,1	6,3	3,5	3,5	548
Obrazovanje žene							
Osnovno	67,1	112	40,2	6,0	2,7	,9	75
Srednje	46,0	789	62,7	8,4	2,4	,9	363
Više/visoko	78,3	457	89,6	7,7	4,9	4,6	358
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	58,4	199	35,3	6,7	2,9	,8	116
Drugi	64,0	276	61,8	7,0	2,7	1,6	177
Srednji	51,1	267	85,1	5,4	3,3	1,3	136
Četvrti	57,2	287	81,1	4,5	,0	,0	164
Najbogatiji	62,2	334	85,8	13,4	7,6	7,0	208
Ukupno	58,8	1364	72,1	7,8	3,5	2,5	802

¹ MICS indikator 9.7

Tabela HA.6M: Informisanost seksualno aktivnih mladih muškaraca o mestu gde se može testirati na HIV, Republika Srbija, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–24 godine koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci i koji znaju gde se mogu testirati na HIV; procenat muškaraca koji su ikada testirani; procenat muškaraca koji su testirani u prethodnih 12 meseci; kao i procenat muškaraca koji su testirani i kojima je saopšten rezultat

Region	Procenat onih koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci	Broj muškaraca starosti 15–24 god.	Procenat muškaraca				Broj muškaraca starosti 15–24 god. koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci
			koji znaju gde se mogu testirati	koji su ikada testirani	koji su se testirali u prethodnih 12 meseci	koji su testirani i kojima je saopšten rezultat ¹	
Beogradski region	80,6	192	78,0	16,8	8,2	8,2	155
Region Vojvodine	67,9	263	68,0	8,0	2,2	2,2	179
Region Šumadije i Zapadne Srbije	61,2	280	75,8	4,6	3,9	1,8	171
Region Južne i Istočne Srbije	62,6	242	77,4	7,6	1,3	1,3	152
Tip naselja							
Gradska	67,0	556	79,9	12,0	5,2	4,2	372
Ostala	67,3	422	67,5	5,3	2,1	2,1	284
Starost							
15–19 god.	38,5	465	70,5	8,9	5,4	3,4	179
20–24 god.	93,2	512	76,1	9,2	3,3	3,3	477
Bračno stanje							
Bio u braku / u stalnoj vezi	99,7	77	64,7	9,0	1,0	1,0	77
Nikad nije bio u braku / u stalnoj vezi	64,4	900	75,9	9,1	4,2	3,6	580
Obrazovanje muškarca							
Osnovno	69,4	72	47,8	9,0	,8	,8	50
Srednje	59,2	680	71,3	8,0	3,8	2,9	403
Više/visoko	90,2	224	87,7	11,2	4,8	4,8	202
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	57,4	145	57,8	6,8	,6	,6	83
Drugi	74,9	186	69,5	3,5	1,4	1,4	140
Srednji	72,4	214	67,6	4,4	3,3	3,3	155
Četvrti	58,0	217	84,7	19,0	7,0	4,1	126
Najbogatiji	71,1	215	87,0	12,1	5,9	5,9	153
Ukupno	67,2	977	74,6	9,1	3,9	3,3	656

¹ MICS indikator 9.7

U tabeli HA.7 navedeni su procenti žena koje su se porodile u periodu od dve godine koji je prethodio Istraživanju i koje su dobile savete i procenat onih koje su se testirale na HIV tokom prenatalne zaštite. Jedna

od pet žena (19 procenata) je dobila savete u vezi sa HIV-om tokom prenatalne zaštite. Procenat žena kojima je ponuđeno da obave testiranje na HIV i koje su testirane povećava se s povećanjem nivoa obrazovanja.

Tabela HA.7: Savetovanje u vezi sa HIV-om i testiranje na HIV u okviru prenatalne zaštite, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje su se porodile tokom dve godine koje su prethodile istraživanju; procenat žena koje su dobile prenatalnu zaštitu od zdravstvenog radnika tokom poslednje trudnoće; procenat onih koje su dobile savete u vezi sa HIV-om; procenat onih kojima je ponuđeno da se testiraju na HIV i koje su to prihvatile i koje su dobile rezultate

Region	Procenat žena					Broj žena koje su se porodile tokom dve godine pre istraživanja
	koje su dobile prenatalnu zaštitu od zdravstvenog radnika tokom poslednje trudnoće	koje su dobile savete u vezi sa HIV-om tokom prenatalne zaštite ¹	kojima je ponuđeno da se testiraju na HIV i koje su testirane na HIV tokom prenatalne zaštite	kojima je ponuđeno da se testiraju na HIV i koje su testirane na HIV tokom prenatalne zaštite i koje su dobile rezultate ²	koje su dobile savete u vezi sa HIV-om, kojima je ponuđeno da se testiraju na HIV, koje su ga prihvatile i dobile rezultate	
Region						
Beogradski region	99,6	32,9	13,9	13,6	13,0	91
Region Vojvodine	99,8	15,5	9,7	9,7	6,3	163
Region Šumadije i Zapadne Srbije	97,1	15,1	13,6	12,9	5,2	144
Region Južne i Istočne Srbije	99,6	17,8	19,6	19,6	9,0	146
Tip naselja						
Gradska	99,7	21,1	14,6	14,4	8,6	281
Ostala	98,2	16,6	13,5	13,3	7,1	262
Mlade žene						
15–24 god.	97,9	11,4	8,3	8,3	3,2	124
Starost						
15–19 god.	(85,6)	(4,4)	(,0)	(,0)	(,0)	18
20–24	100,0	12,6	9,8	9,8	3,7	105
25–29	99,2	19,3	15,5	15,1	8,6	194
30–34	99,3	22,2	15,3	15,3	9,7	148
35–49 god	99,7	23,7	17,5	17,0	10,1	78
Bračno stanje						
Bila u braku / u stalnoj vezi	99,3	18,9	14,1	13,9	7,9	539
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	4
Obrazovanje žene						
Osnovno	97,8	9,9	5,8	5,8	2,0	79
Srednje	99,2	18,1	14,2	13,9	7,3	307
Više/visoko	100,0	26,4	19,0	18,8	12,6	148
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	95,4	7,2	7,2	6,8	3,4	112
Drugi	100,0	26,9	15,1	14,8	8,0	97
Srednji	100,0	11,9	16,1	16,1	6,6	87
Četvrti	100,0	18,9	15,1	15,1	7,5	106
Najbogatiji	99,8	27,1	16,8	16,5	12,4	141
Ukupno	99,0	18,9	14,1	13,9	7,9	543

¹ MICS indikator 9.8

² MICS indikator 9.9

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Informisanost o mestu gde se može testirati na HIV; savetovanje i testiranje tokom prenatalne zaštite — romska naselja

Ukupno 29 procenata žena iz romskih naselja je znalo gde se može testirati, dok se samo 4 procenta njih zaista i testiralo. Žene koje žive u gradskim naseljima

i bolje obrazovane žene imaju više informacija i testiraju se u većem broju.

Tabela HA.5R: Informisanost o mestu gde se može testirati na HIV, romska naselja, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje znaju mesto gde se mogu testirati na HIV; procenat žena koje su ikada testirane; procenat žena koje su testirane u prethodnih 12 meseci; kao i procenat žena koje su testirane i kojima je saopšten rezultat

Tip naselja	Procenat žena				Broj žena
	koje znaju gde se mogu testirati ¹	koje su ikada testirane	koje su testirane u prethodnih 12 meseci	koje su testirane i kojima je saopšten rezultat ²	
Gradska	32,6	4,6	,7	,3	1461
Ostala	22,1	1,1	,3	,2	657
Starost					
15–24 god.	27,3	2,2	,8	,5	783
25–29	33,4	8,0	1,1	,1	363
15–29	29,2	4,1	,9	,4	1145
30–39	33,3	3,0	,2	,1	571
40–49 god.	24,3	2,8	,1	,1	402
Bračno stanje					
Bila u braku / u stalnoj vezi	27,9	3,9	,6	,2	1827
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	38,8	1,6	,5	,5	291
Obrazovanje žene					
Bez obrazovanja	3,8	,5	,0	,0	363
Osnovno	27,6	3,4	,6	,3	1437
Srednje	64,3	5,7	,9	,2	295
Kvintili indeksa blagostanja					
Najsiromašniji	12,2	1,0	,8	,6	396
Drugi	21,4	4,7	,0	,0	404
Srednji	23,6	2,4	,5	,1	404
Četvrti	30,1	2,2	,7	,3	468
Najbogatiji	56,3	7,2	,8	,3	447
Ukupno	29,4	3,5	,6	,3	2118

¹ MICS indikator 9.5

² MICS indikator 9.6

Slični rezultati su dobijeni i kod muškaraca starosti od 15 do 29 godina. Muškarci koji žive u gradskim

naseljima i bolje obrazovani muškarci imaju više informacija i testiraju se u većem broju.

Tabela HA.5R.M: Informisanost o mestu gde se može testirati na HIV, romska naselja, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–29 godina koji znaju gde se mogu testirati na HIV; procenat muškaraca koji su ikada testirani; procenat muškaraca koji su testirani u prethodnih 12 meseci; kao i procenat muškaraca koji su testirani i kojima je saopšten rezultat

	Procenat muškaraca				Broj muškaraca
	koji znaju gde se mogu testirati	koji su ikada testirani	koji su testirani u prethodnih 12 meseci	koji su testirani i kojima je saopšten rezultat	
Tip naselja					
Gradska	40,7	4,8	2,8	2,8	598
Ostala	24,3	1,4	,3	,1	279
Starost					
15–24 god.	32,2	3,7	2,9	2,8	588
25–29 god.	42,1	3,6	,1	,1	289
Bračno stanje					
Bio u braku / u stalnoj vezi	35,8	4,1	1,6	1,5	535
Nikad nije bio u braku / u stalnoj vezi	35,0	3,1	2,6	2,6	342
Obrazovanje muškarca					
Bez obrazovanja	14,6	6,1	2,2	2,2	66
Osnovno	28,5	2,1	,7	,6	599
Srednje	60,6	6,4	4,3	4,3	202
Kvintili indeksa blagostanja					
Najsiromašniji	19,9	3,3	,9	,8	191
Drugi	29,2	5,1	2,2	2,0	166
Srednji	33,5	6,3	5,3	5,3	172
Četvrti	45,1	1,8	,0	,0	185
Najbogatiji	51,4	2,1	1,8	1,8	163
Ukupno	35,5	3,7	2,0	1,9	877

Rezultati koji se odnose na seksualno aktivne mlade žene i muškarce prikazani su u tabelama HA.6R i HA.6R.M. Procenat mladih žena i muškaraca koji su testirani i kojima je saopšten rezultat predstavlja meru efikasnosti

savetovanja u vezi sa HIV-om i promocije testiranja na HIV kod mladih ljudi. To je važno znati zato što mladi ljudi mogu smatrati da postoje prepreke da se dođe do odgovora na delikatna pitanja u vezi sa polnim zdravljem.

Tabela HA.6R: Informisanost seksualno aktivnih mladih žena o mestu gde se može testirati na HIV, romska naselja, 2010.

Procenat žena starosti 15–24 godine koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci i koje znaju gde se mogu testirati na HIV; procenat žena koje su ikada testirane; procenat žena koje su testirane u prethodnih 12 meseci; kao i procenat žena koje su testirane i kojima je saopšten rezultat

	Procenat onih koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci	Broj žena starosti 15–24 god.	Procenat žena				Broj žena starosti 15–24 god. koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci
			koje znaju gde se mogu testirati	koje su ikada testirane	koje su testirane u prethodnih 12 meseci	koje su testirane i kojima je saopšten rezultat ¹	
Tip naselja							
Gradska	68,2	526	26,9	3,5	1,3	,6	359
Ostala	76,1	256	23,9	2,5	,9	,8	195
Starost							
15–19 god.	53,3	429	24,0	2,5	,7	,0	229
20–24 god.	92,1	354	27,1	3,6	1,5	1,2	326
Bračno stanje							
Bila u braku / u stalnoj vezi	97,3	527	23,4	3,1	1,1	,6	512
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	16,4	256	(55,0)	(3,2)	(2,4)	(2,4)	42
Obrazovanje žene							
Bez obrazovanja	79,3	115	2,4	,0	,0	,0	91
Osnovno	73,1	550	23,1	3,5	1,2	1,0	402
Srednje	48,6	110	75,4	6,3	3,1	,0	53
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	73,7	157	12,6	2,9	2,9	2,0	116
Drugi	75,7	162	26,1	5,4	,0	,0	123
Srednji	73,0	158	15,0	2,8	1,3	,0	115
Četvrti	68,3	165	27,6	2,4	1,4	1,4	113
Najbogatiji	62,5	142	54,5	1,8	,3	,0	89
Ukupno	70,8	783	25,8	3,1	1,2	,7	554

¹ MICS indikator 9.7

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

Tabela HA.6R.M: Informisanost seksualno aktivnih mladih muškaraca o mestu gde se može testirati na HIV, romska naselja, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–24 godine koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci i koji znaju gde se mogu testirati na HIV; procenat muškaraca koji su ikada testirani; procenat muškaraca koji su testirani u prethodnih 12 meseci; kao i procenat muškaraca koji su testirani i kojima je saopšten rezultat

	Procenat onih koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci	Broj muškaraca starosti 15–24 god.	Procenat muškaraca				Broj muškaraca starosti 15–24 god. koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci
			koji znaju gde se mogu testirati	koji su ikada testirani	koji su se testirali u prethodnih 12 meseci	koji su testirani i kojima je saopšten rezultat ¹	
Tip naselja							
Gradska	71,4	399	41,0	7,3	5,8	5,8	285
Ostala	62,3	189	22,4	,9	,5	,0	118
Starost							
15–19 god.	44,7	295	31,4	8,0	8,0	8,0	132
20–24 god.	92,5	293	37,6	4,2	2,4	2,2	271
Bračno stanje							
Bio u braku / u stalnoj vezi	99,3	274	29,8	4,6	3,0	2,8	272
Nikad nije bio u braku / u stalnoj vezi	41,7	315	47,6	7,2	6,9	6,9	131
Obrazovanje muškarca							
Bez obrazovanja	(66,3)	38	(24,0)	(11,7)	(5,9)	(5,9)	25
Osnovno	71,0	400	27,2	2,4	1,4	1,2	284
Srednje	61,5	146	62,1	10,3	9,8	9,8	89
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	54,4	130	21,6	5,6	2,5	2,1	71
Drugi	68,6	126	29,9	6,8	4,2	3,8	86
Srednji	75,6	121	31,0	9,6	9,6	9,6	92
Četvrti	71,3	113	35,4	,5	,0	,0	81
Najbogatiji	75,2	98	61,5	4,0	4,0	4,0	74
Ukupno	68,5	588	35,6	5,4	4,2	4,1	403

¹ MICS indikator 9.7

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

Kod žena koje su se porodile u periodu od dve godine koje su prethodile Istraživanju, procenat onih koje su dobile savete i procenat onih koje su se testirale na HIV tokom

prenatalne zaštite navedeni su u tabeli HA.7R. Samo šest procenata svih anketiranih žena dobilo je savete u vezi sa HIV-om tokom prenatalne zaštite.

Tabela HA.7R: Savetovanje u vezi sa HIV-om i testiranje na HIV u okviru prenatalne zaštite, romska naselja, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje su se porodile tokom dve godine koje su prethodile istraživanju; procenat žena koje su dobile prenatalnu zaštitu od zdravstvenog radnika tokom poslednje trudnoće; procenat onih koje su dobile savete u vezi sa HIV-om; procenat onih kojima je ponuđeno da se testiraju na HIV i koje su to prihvatile i koje su dobile rezultate

	Procenat žena					Broj žena koje su se porodile tokom dve godine pre istraživanja
	koje su dobile prenatalnu zaštitu od zdravstvenog radnika tokom poslednje trudnoće	koje su dobile savete u vezi sa HIV-om tokom prenatalne zaštite ¹	kojima je ponuđeno da se testiraju na HIV i koje su testirane na HIV tokom prenatalne zaštite	kojima je ponuđeno da se testiraju na HIV i koje su testirane na HIV tokom prenatalne zaštite i koje su dobile rezultate ²	koje su dobile savete u vezi sa HIV-om, kojima je ponuđeno da se testiraju na HIV, koje su ga prihvatile i dobile rezultate	
Tip naselja						
Gradska	94,5	6,3	2,4	2,4	,5	294
Ostala	94,7	4,4	1,3	1,2	1,1	146
Mlade žene						
15–24 god.	95,2	3,9	1,4	1,4	,5	290
Starost						
15–19 god.	95,3	2,5	1,5	1,5	,0	114
20–24	95,1	4,7	1,4	1,3	,9	176
25–29	96,1	5,1	3,6	3,6	1,8	87
30–34	87,8	5,6	,0	,0	,0	39
35–49 god	(92,4)	(29,5)	(6,9)	(6,9)	(,0)	24
Bračno stanje						
Bila u braku / u stalnoj vezi	94,5	5,7	2,1	2,0	,7	435
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	(*)	(*)	(*)	(*)	(*)	5
Obrazovanje žene						
Bez obrazovanja	86,2	1,8	,0	,0	,0	89
Osnovno	96,3	3,6	2,3	2,3	1,1	291
Srednje	98,5	21,9	3,6	3,6	,0	59
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	89,2	,0	,0	,0	,0	106
Drugi	96,7	5,1	2,0	2,0	,0	99
Srednji	89,0	4,3	2,1	2,1	,0	80
Četvrti	99,4	13,3	5,1	5,1	2,7	81
Najbogatiji	100,0	7,6	1,6	1,4	1,2	75
Ukupno	94,5	5,7	2,0	2,0	,7	440

¹ MICS indikator 9.8

² MICS indikator 9.9

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Seksualno ponašanje koje je povezano sa prenošenjem HIV-a

Promovisanje bezbednog seksualnog ponašanja je od velike važnosti za smanjenje HIV prevalencije. Korišćenje kondoma tokom seksualnog odnosa, naročito kada su u pitanju neredovni partneri, posebno je važno za smanjenje širenja HIV-a. U većini zemalja, preko polovine novih HIV infekcija se javlja kod mladih starosti od 15 do 24 godine, tako da je promena ponašanja kod ove starosne grupe posebno

važna za smanjenje novih infekcija. Grupa pitanja na koju su odgovarali žene i muškarci starosti od 15 do 24 godine odnosila se na procenu njihovog rizika od HIV infekcije. U faktore rizika u vezi sa HIV-om spadaju seksualni odnosi u ranoj mladosti, seksualni odnosi sa starijim osobama, seksualni odnosi sa partnerom koji nije ni supružnik ni partner iz vanbračne zajednice, kao i nekorisćenje kondoma.

Tabela HA.8: Seksualno ponašanje koje povećava rizik od HIV-a, Republika Srbija, 2010.

Procenat mladih žena starosti 15–24 godine koje nikad nisu bile udate i nikada nisu imale seksualne odnose; procenat mladih žena starosti 15–24 godine koje su imale seksualne odnose pre 15. godine i procenat mladih žena starosti 15–24 godine koje su imale seksualne odnose sa muškarcem koji je 10 ili više godina stariji tokom prethodnih 12 meseci

Region	Procenat žena starosti 15–24 god. koje nikad nisu bile udate i nikada nisu imale seksualne odnose ¹	Broj žena starosti 15–24 god. koje nikad nisu bile udate	Procenat žena starosti 15–24 god. koje su imale seksualne odnose pre 15. godine ²	Broj žena starosti 15–24 god.	Procenat žena starosti 15–24 god. koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci sa muškarcem koji je 10 ili više godina stariji ³	Broj žena starosti 15–24 god. koje su imale seksualne odnose tokom 12 meseci pre istraživanja
Region						
Beogradski region	29,2	279	2,9	321	2,4	228
Region Vojvodine	46,2	248	2,5	317	6,2	192
Region Šumadije i Zapadne Srbije	59,9	325	,7	392	6,6	197
Region Južne i Istočne Srbije	53,2	256	1,1	333	2,3	185
Tip naselja						
Gradska	42,1	703	2,1	814	2,5	500
Ostala	56,9	406	1,3	549	7,3	302
Starost						
15–19 god.	76,6	622	1,4	659	4,9	174
20–24 god.	10,3	486	2,1	705	4,2	628
Bračno stanje						
Bila u braku / u stalnoj vezi	np	np	6,0	255	11,3	253
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	47,5	1109	,8	1109	1,1	548
Obrazovanje žene						
Osnovno	(72,5)	48	10,5	112	13,2	75
Srednje	65,2	634	,8	789	5,6	363
Više/visoko	18,5	426	,7	457	1,2	358
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	69,0	117	6,8	199	7,4	116
Drugi	43,6	211	1,9	276	4,3	177
Srednji	56,6	223	,7	267	4,5	136
Četvrti	44,4	261	,9	287	3,3	164
Najbogatiji	37,8	298	,2	334	3,3	208
Ukupno	47,5	1109	1,7	1364	4,3	802

¹ MICS indikator 9.10

² MICS indikator 9.11

³ MICS indikator 9.12

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

Tabela HA.8M: Seksualno ponašanje koje povećava rizik od HIV-a, Republika Srbija, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–24 godine koji nikad nisu bili oženjeni i nikada nisu imali seksualne odnose; procenat mladih muškaraca starosti 15–24 godine koji su imali seksualne odnose pre 15. godine i procenat mladih muškaraca starosti 15–24 godine koji su imali seksualne odnose sa ženom koja je 10 ili više godina starija tokom prethodnih 12 meseci

Region	Procenat muškaraca starosti 15–24 god. koji nikad nisu bili oženjeni i nikada nisu imali seksualne odnose ¹	Broj muškaraca starosti 15–24 god. koji nikad nisu bili oženjeni	Procenat muškaraca starosti 15–24 god. koji su imali seksualne odnose pre 15. godine ²	Broj muškaraca starosti 15–24 god.	Procenat muškaraca starosti 15–24 god. koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci sa ženom koja je 10 ili više godina starija ³	Broj muškaraca starosti 15–24 god. koji su imale seksualne odnose tokom 12 meseci pre istraživanja
Beogradski region	19,1	179	7,2	192	1,2	155
Region Vojvodine	29,7	246	6,2	263	,2	179
Region Šumadije i Zapadne Srbije	40,1	259	2,2	280	,0	171
Region Južne i Istočne Srbije	37,5	217	2,1	242	,0	152
Tip naselja						
Gradska	32,1	526	2,6	556	,6	372
Ostala	32,9	374	6,3	422	,0	284
Starost						
15–19 god.	58,7	460	3,8	465	,2	179
20–24 god.	5,0	440	4,6	512	,4	477
Bračno stanje						
Bio u braku / u stalnoj vezi	np	np	15,5	77	,4	77
Nikad nije bio u braku / u stalnoj vezi	32,4	900	3,3	900	,3	580
Obrazovanje muškarca						
Osnovno	(35,5)	50	10,7	72	,0	50
Srednje	41,2	634	4,2	680	,1	403
Više/visoko	5,9	215	1,9	224	,9	202
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	44,7	122	7,2	145	,4	83
Drugi	26,1	170	1,6	186	,0	140
Srednji	29,4	191	8,5	214	,0	155
Četvrti	38,1	212	1,4	217	,0	126
Najbogatiji	27,4	205	3,1	215	1,2	153
Ukupno	32,4	900	4,2	977	,3	656

¹ MICS indikator 9.10

² MICS indikator 9.11

³ MICS indikator 9.12

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

Učestalost seksualnog ponašanja koje uvećava rizik od HIV-a kod mladih žena i muškaraca prikazana je u tabelama HA.8 i HA.8M, kao i u grafikonu HA.2. Oko dva procenta žena i četiri procenta muškaraca imalo je seksualne odnose pre svoje 15. godine. Veći procenat mladih muškaraca iz ostalih naselja nego onih iz gradskih naselja izjavio je da je imao seksualne odnose pre svoje 15. godine (šest procenata naspram tri procenta).

Prikazani su i podaci o seksualnom ponašanju i korišćenju kondoma pri seksualnom odnosu kod žena (od 15 do 49) i muškaraca (od 15 do 29) koji su imali seksualne odnose sa više od jednog partnera u prethodnih 12 meseci. Oko dva procenta žena starosti od 15 do 49 godina izjavile su da su imale seksualne odnose sa dva i više partnera prethodnih 12 meseci (tabela HA.9). Od tog procenta žena, više od polovine (57 procenata) izjavilo je da je koristilo kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa.

Tabela HA.9: Seksualni odnosi sa više partnera, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje su ikada imale seksualne odnose; procenat onih koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci; procenat onih koje su imale seksualne odnose sa dva i više partnera u prethodnih 12 meseci i procenat onih koje su koristile kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa a imale su seksualne odnose sa više partnera

Region	Procenat žena			broj žena starosti 15–49 god.	Procenat žena starosti 15–49 god. koje su imale dva i više seksualna partnera u prethodnih 12 meseci, a koje su izjavile i da su koristile kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa ²	Broj žena starosti 15–49 god. koje su imale dva i više seksualna partnera u prethodnih 12 meseci
	koje su ikada imale seksualne odnose	koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci	koje su imale seksualne odnose sa dva i više partnera u prethodnih 12 meseci ¹			
Beogradski region	92,6	86,6	3,5	1142	(48,4)	40
Region Vojvodine	90,9	83,4	1,8	1376	(*)	25
Region Šumadije i Zapadne Srbije	86,3	82,6	1,7	1517	(*)	26
Region Južne i Istočne Srbije	88,7	83,5	,3	1351	(*)	4
Tip naselja						
Gradska	89,6	83,9	2,3	3155	56,5	72
Ostala	89,1	83,8	1,0	2230	(*)	21
Starost						
15–24 god.	61,4	58,8	4,3	1364	(64,5)	59
25–29	98,5	93,0	1,5	846	(*)	13
15–29	75,6	71,9	3,2	2210	63,5	72
30–39	98,8	94,5	1,0	1566	(*)	16
40–49 god.	99,4	90,0	,4	1609	(*)	6
Bračno stanje						
Bila u braku / u stalnoj vezi	99,8	94,9	,5	3730	(13,5)	20
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	66,0	59,0	4,5	1655	(68,7)	74
Obrazovanje žene						
Osnovno	94,3	86,1	1,2	704	(*)	8
Srednje	86,0	81,2	1,3	3067	(53,9)	40
Više/visoko	93,8	88,0	2,8	1587	(60,5)	45
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	88,1	82,5	1,7	750	(*)	13
Drugi	90,7	84,6	,8	1066	(*)	8
Srednji	87,3	81,6	2,5	1080	(*)	27
Četvrti	90,2	84,0	1,6	1217	(*)	19
Najbogatiji	90,2	85,8	2,0	1273	(*)	26
Ukupno	89,4	83,9	1,7	5385	57,1	94

¹ MICS indikator 9.13

² MICS indikator 9.14

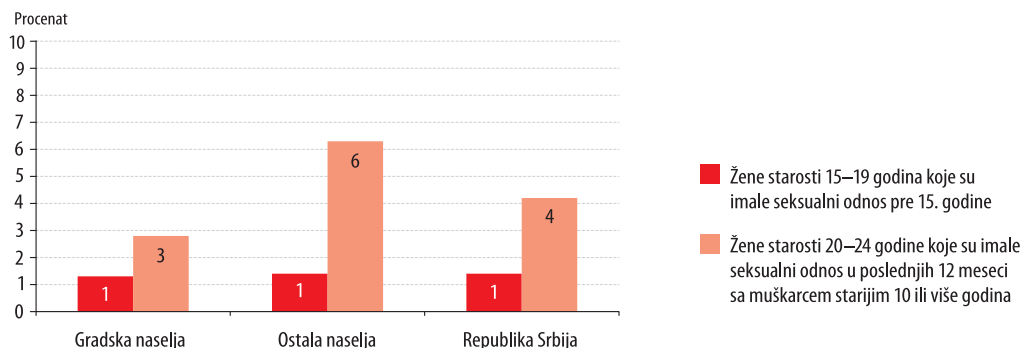
( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Oko 54 procenta žena koje su završile srednju školu koristilo je kondom tokom seksualnog odnosa sa neredovnim partnerom tokom godine koja je prethodila Istraživanju, dok je to činilo 61 procenat žena koje imaju više ili visoko obrazovanje.

Što se tiče mladih žena (od 15 do 24), četiri procenta je izjavilo da je imalo seksualne odnose sa više partnera u prethodnih 12 meseci, a 65 procenata njih je koristilo kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa (tabela HA.10).

Grafikon HA.2: Seksualno ponašanje koje povećava rizik od HIV infekcije, Republika Srbija, 2010.

Tabela HA.10: Seksualni odnosi sa više partnera kod mladih žena, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena starosti 15–24 godine koje su ikada imale seksualne odnose; procenat onih koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci; procenat onih koje su imale seksualne odnose sa dva i više partnera u prethodnih 12 meseci i kod onih koje su imale seksualne odnose sa više partnera; procenat onih koje su koristile kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa

Region	Procenat žena starosti 15–24 god.				Procenat žena starosti 15–24 god. koje su imale dva i više seksualna partnera u prethodnih 12 meseci, a koje su izjavile i da su koristile kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa	Broj žena starosti 15–24 god. koje su imala dva i više seksualna partnera u prethodnih 12 meseci
	koje su ikada imale seksualne odnose	koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci	koje su imale seksualne odnose sa dva i više partnera u prethodnih 12 meseci	broj žena starosti 15–24 god.		
Region						
Beogradski region	74,6	70,9	10,4	321	(*)	33
Region Vojvodine	63,9	60,5	2,4	317	(*)	8
Region Šumadije i Zapadne Srbije	50,4	50,2	3,7	392	(*)	15
Region Južne i Istočne Srbije	59,1	55,5	1,0	333	(*)	3
Tip naselja						
Gradska	63,7	61,4	5,8	814	(62,1)	47
Ostala	57,9	54,9	2,1	549	(*)	11
Starost						
15–19 god.	27,6	26,4	3,0	659	(*)	20
20–24 god.	92,9	89,1	5,5	705	(70,9)	39
Bračno stanje						
Bila u braku / u stalnoj vezi	100,0	99,3	3,4	255	(*)	9
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	52,5	49,4	4,5	1109	(72,3)	50
Obrazovanje žene						
Osnovno	68,9	67,1	2,5	112	(*)	3
Srednje	47,6	46,0	3,5	789	(*)	28
Više/visoko	82,8	78,3	6,1	457	(*)	28
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	59,5	58,4	2,7	199	(*)	5
Drugi	66,8	64,0	2,5	276	(*)	7
Srednji	52,8	51,1	6,8	267	(*)	18
Četvrti	59,7	57,2	2,8	287	(*)	8
Najbogatiji	66,3	62,2	6,1	334	(*)	20
Ukupno	61,4	58,8	4,3	1364	(64,5)	59

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Ukupno 22 procenta muškaraca starosti od 15 do 29 godina izjavilo je da je imalo seksualne odnose sa više partnerki (tabela HA.9M). Od tog procenta muškaraca, 60 procenta je izjavilo da je koristilo kondom tokom

poslednjeg seksualnog odnosa (59 procenta muškaraca koji su završili srednju školu i 72 procenta muškaraca s višim ili visokom obrazovanjem). Slični rezultati su dobijeni i kod mladih muškaraca starosti od 15 do 24 godine (tabela HA.10M).

Tabela HA.9M: **Seksualni odnosi sa više partnerki, Republika Srbija, 2010.**

Procentat muškaraca starosti 15–29 godina koji su ikada imali seksualne odnose; procentat onih koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci; procentat onih koji su imali seksualne odnose sa dve i više partnerki u prethodnih 12 meseci i procentat onih koji su koristili kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa a imali su seksualne odnose sa više partnerki

Region	Procentat muškaraca				Procentat muškaraca starosti 15–29 god. koji su imali više od jedne seksualne partnerke u prethodnih 12 meseci, a koji su izjavili i da su koristili kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa	Broj muškaraca starosti 15–29 god. koji su imali više od jedne seksualne partnerke u prethodnih 12 meseci
	koji su ikada imali seksualne odnose	koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci	koji su imali seksualne odnose sa dve i više partnerki u prethodnih 12 meseci	broj muškaraca starosti 15–29 god.		
Region						
Beogradski region	89,3	88,3	30,7	319	71,3	98
Region Vojvodine	82,2	78,4	19,0	408	64,0	77
Region Šumadije i Zapadne Srbije	76,5	73,9	26,7	448	54,3	120
Region Južne i Istočne Srbije	80,1	75,8	14,1	408	(47,1)	57
Tip naselja						
Gradska	81,4	78,3	23,3	908	61,5	211
Ostala	81,5	78,6	20,9	675	57,7	141
Starost						
15–24 god.	70,1	67,2	22,0	977	63,3	216
25–29 god.	99,8	96,7	22,6	606	54,6	137
Bračno stanje						
Bila u braku / u stalnoj vezi	100,0	99,1	11,1	309	(16,3)	34
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	76,9	73,5	25,0	1274	64,7	318
Obrazovanje žene						
Osnovno	85,2	79,1	22,0	120	(19,4)	27
Srednje	74,5	72,3	20,5	1032	58,5	211
Više/visoko	97,0	93,1	26,6	429	72,2	114
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	76,7	73,4	20,2	235	(42,5)	47
Drugi	86,4	82,5	20,9	326	(58,1)	68
Srednji	82,1	80,4	26,2	321	50,9	84
Četvrti	75,8	71,6	18,8	334	68,5	63
Najbogatiji	84,7	82,7	24,5	367	73,1	90
Ukupno	81,4	78,5	22,3	1583	60,0	352

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

Tabela HA.10M: Seksualni odnosi sa više partnerki kod mladih muškaraca, Republika Srbija, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–24 godina koji su ikada imali seksualne odnose; procenat onih koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci; procenat onih koji su imali seksualne odnose sa dve i više partnerki u prethodnih 12 meseci i kod onih koji su imali seksualne odnose sa više partnerki; procenat onih koji su koristili kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa

Region	Procenat muškaraca starosti 15–24 god.				Procenat muškaraca starosti 15–24 god. koji su imali više od jedne seksualne partnerke u prethodnih 12 meseci, a koji su izjavili i da su koristili kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa	Broj muškaraca starosti 15–24 god. koji su imali više od jedne seksualne partnerke u prethodnih 12 meseci
	koji su ikada imali seksualne odnose	koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci	koji su imali seksualne odnose sa dve i više partnerki u prethodnih 12 meseci	broj muškaraca starosti 15–24 god.		
Beogradski region	82,2	80,6	32,0	192	70,3	61
Region Vojvodine	72,3	67,9	22,6	263	(65,8)	59
Region Šumadije i Zapadne Srbije	62,9	61,2	25,4	280	(50,1)	71
Region Južne i Istočne Srbije	66,4	62,6	9,7	242	(*)	24
Tip naselja						
Gradska	69,6	67,0	23,3	556	68,2	129
Ostala	70,8	67,3	20,4	422	56,0	86
Starost						
15–19 god.	42,0	38,5	14,7	465	62,8	68
20–24 god.	95,7	93,2	28,8	512	63,6	147
Bračno stanje						
Bio u braku / u stalnoj vezi	100,0	99,7	15,5	77	(*)	12
Nikad nije bio u braku / u stalnoj vezi	67,6	64,4	22,6	900	67,1	204
Obrazovanje muškarca						
Osnovno	75,2	69,4	27,4	72	(*)	20
Srednje	61,5	59,2	19,8	680	58,7	135
Više/visoko	94,3	90,2	27,0	224	(87,6)	61
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	62,2	57,4	17,6	145	(44,1)	25
Drugi	76,3	74,9	21,8	186	(59,4)	41
Srednji	73,8	72,4	28,8	214	(48,9)	62
Četvrti	62,8	58,0	16,7	217	(89,1)	36
Najbogatiji	73,9	71,1	23,9	215	(75,1)	51
Ukupno	70,1	67,2	22,0	977	63,3	216

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

U tabelama HA.11 i HA.11M prikazani su procenti žena i muškaraca starosti od 15 do 24 godine koji su ikada imali seksualne odnose, koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci, koji su imali seksualne odnose sa osobom koja nije njihov supružnik ili partner iz vanbračne zajednice u prethodnih 12 meseci, kao i onih koji su imali seksualne odnose sa

osobom koja nije njihov supružnik ili partner sa kojim žive u vanbračnoj zajednici, a koji su koristili kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa. Procenat mladih žena i muškaraca koji su imali seksualne odnose sa osobom koja nije njihov supružnik ili partner sa kojim žive u vanbračnoj zajednici povećava se s povećanjem nivoa obrazovanja ispitanika.

Tabela HA.11: Seksualni odnosi sa partnerima koji nisu redovni partneri, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena starosti 15–24 godine koje su ikada imale seksualne odnose; procenat onih koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci; procenat onih koji su imali seksualne odnose sa osobom koja nije njihov supružnik ili partner sa kojim žive u stalnoj vezi u prethodnih 12 meseci i kod onih koje su imale seksualne odnose sa osobom koja nije njihov supružnik ili partner sa kojim žive u stalnoj vezi; procenat onih koje su koristile kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa sa takvim partnerom

	Procenat žena starosti 15–24 god.		Broj žena starosti 15–24 god.	Procenat onih koje su imale seksualne odnose sa osobom koja nije njihov supružnik ili partner sa kojim žive u stalnoj vezi u prethodnih 12 meseci ¹	Broj žena starosti 15–24 god. koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci	Procenat žena starosti 15–24 god. koje su imale seksualne odnose sa osobom koja nije njihov supružnik ili partner sa kojim žive u stalnoj vezi u prethodnih 12 meseci, a koje su izjavile da su koristile kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa sa takvim partnerom ²	Broj žena starosti 15–24 god. koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci sa osobom koja nije njihov supružnik ili partner sa kojim žive u stalnoj vezi
	koje su ikada imale seksualne odnose	koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci					
Region							
Beogradski region	74,6	70,9	321	59,1	228	75,9	190
Region Vojvodine	63,9	60,5	317	40,9	192	73,5	130
Region Šumadije i Zapadne Srbije	50,4	50,2	392	33,9	197	85,7	133
Region Južne i Istočne Srbije	59,1	55,5	333	32,6	185	72,9	109
Tip naselja							
Gradska	63,7	61,4	814	48,9	500	78,9	398
Ostala	57,9	54,9	549	29,7	302	72,7	163
Starost							
15–19 god.	27,6	26,4	659	21,7	174	84,0	143
20–24 god.	92,9	89,1	705	59,4	628	74,7	418
Bračno stanje							
Bila u braku / u stalnoj vezi	100,0	99,3	255	5,1	253	(*)	13
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	52,5	49,4	1109	49,4	548	77,6	548
Obrazovanje žene							
Osnovno	68,9	67,1	112	14,2	75	(*)	16
Srednje	47,6	46,0	789	27,1	363	79,3	214
Više/visoko	82,8	78,3	457	72,5	358	77,1	331
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	59,5	58,4	199	19,7	116	(60,1)	39
Drugi	66,8	64,0	276	41,1	177	71,9	114
Srednji	52,8	51,1	267	35,3	136	80,9	94
Četvrti	59,7	57,2	287	48,4	164	79,8	139
Najbogatiji	66,3	62,2	334	52,4	208	80,1	175
Ukupno	61,4	58,8	1364	41,2	802	77,1	561

¹ MICS indikator 9.15

² MICS indikator 9.16; MCR indikator 6.2

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Tabela HA.11M: Seksualni odnosi sa partnerkama koje nisu redovne partnerke, Republika Srbija, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–24 godine koji su ikada imali seksualne odnose; procenat onih koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci; procenat onih koji su imali seksualne odnose sa osobom koja nije njihova supruga ili partnerka sa kojom žive u stalnoj vezi u prethodnih 12 meseci i kod onih koji su imale seksualne odnose sa osobom koja nije njihova supruga ili partnerka sa kojim žive u stalnoj vezi; procenat onih koji su koristili kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa sa takvom partnerkom

Region	Procenat muškaraca starosti 15–24 god.		Broj muškaraca starosti 15–24 god.	Procenat onih koji su imali seksualne odnose sa osobom koja nije njihova supruga ili partnerka sa kojom žive u stalnoj vezi u prethodnih 12 meseci ¹	Broj muškaraca starosti 15–24 god. koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci	Procenat muškaraca starosti 15–24 god. koji su imali seksualne odnose sa osobom koja nije njihova supruga ili partnerka sa kojom žive u stalnoj vezi u prethodnih 12 meseci, a koji su izjavili da su koristili kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa sa takvom partnerkom ²	Broj muškaraca starosti 15–24 god. koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci sa osobom koja nije njihova supruga ili partnerka sa kojom žive u stalnoj vezi
	koji su ikada imali seksualne odnose	koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci					
Beogradski region	82,2	80,6	192	75,9	155	86,7	146
Region Vojvodine	72,3	67,9	263	62,1	179	76,5	163
Region Šumadije i Zapadne Srbije	62,9	61,2	280	56,4	171	74,3	158
Region Južne i Istočne Srbije	66,4	62,6	242	52,3	152	84,0	127
Tip naselja							
Gradska	69,6	67,0	556	62,7	372	81,1	349
Ostala	70,8	67,3	422	58,1	284	78,6	245
Starost							
15–19 god.	42,0	38,5	465	37,4	179	85,9	174
20–24 god.	95,7	93,2	512	82,0	477	77,6	420
Bračno stanje							
Bio u braku / u stalnoj vezi	100,0	99,7	77	18,3	77	(*)	14
Nikad nije bio u braku / u stalnoj vezi	67,6	64,4	900	64,4	580	80,4	580
Obrazovanje muškarca							
Osnovno	75,2	69,4	72	45,4	50	(52,3)	33
Srednje	61,5	59,2	680	54,0	403	79,2	367
Više/visoko	94,3	90,2	224	86,2	202	86,4	193
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	62,2	57,4	145	42,8	83	62,6	62
Drugi	76,3	74,9	186	66,7	140	80,1	124
Srednji	73,8	72,4	214	66,5	155	83,9	142
Četvrti	62,8	58,0	217	55,8	126	84,7	121
Najbogatiji	73,9	71,1	215	67,0	153	79,8	144
Ukupno	70,1	67,2	977	60,7	656	80,0	594

¹ MICS indikator 9.15

² MICS indikator 9.16; MCR indikator 6.2

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Seksualno ponašanje koje je povezano sa prenošenjem HIV-a – romska naselja

Učestalost seksualnog ponašanja koje povećava rizik od prenošenja HIV-a kod mladih žena i muškaraca (od 15 do 24 godine) u romskim naseljima prikazana je u tabelama HA.8R i HA.8R.M i u grafikonu HA.2R. Ukupno 14 procenata žena i 13 procenata muškaraca

imali su seksualne odnose pre svoje 15. godine, dok je šest procenata mladih žena i jedan procenat muškaraca koji su imali seksualne odnose u periodu od 12 meseci koji je prethodio Istraživanju imalo seksualne odnose sa partnerom koji je stariji deset ili više godina.

Tabela HA.8R: Seksualno ponašanje koje povećava rizik od HIV-a, romska naselja, 2010.

Procenat mladih žena starosti 15–24 godine koje nikad nisu bile udate i nikada nisu imale seksualne odnose; procenat mladih žena starosti 15–24 godine koje su imale seksualne odnose pre 15. godine i procenat mladih žena starosti 15–24 godine koje su imale seksualne odnose sa muškarcem koji je 10 ili više godina stariji tokom prethodnih 12 meseci

Tip naselja	Procenat žena starosti 15–24 god. koje nikad nisu bile udate i nikada nisu imale seksualne odnose ¹	Broj žena starosti 15–24 god. koje nikad nisu bile udate	Procenat žena starosti 15–24 god. koje su imale seksualne odnose pre 15. godine ²	Broj žena starosti 15–24 god.	Procenat žena starosti 15–24 god. koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci sa muškarcem koji je 10 ili više godina stariji ³	Broj žena starosti 15–24 god. koje su imale seksualne odnose tokom 12 meseci pre Istraživanja
Tip naselja						
Gradska	83,6	191	12,0	526	4,1	359
Ostala	81,2	65	19,3	256	8,8	195
Starost						
15–19 god.	91,1	211	14,6	429	5,6	229
20–24 god.	(45,0)	45	14,3	354	5,9	326
Bračno stanje						
Bila u braku / u stalnoj vezi	np	np	21,3	527	6,2	512
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	83,0	256	,4	256	(,8)	42
Obrazovanje žene						
Bez obrazovanja	(*)	23	24,3	115	11,7	91
Osnovno	85,1	159	15,3	550	5,1	402
Srednje	84,8	66	,8	110	1,5	53
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	(82,3)	39	23,1	157	10,5	116
Drugi	(90,9)	42	20,6	162	7,0	123
Srednji	(96,7)	44	12,5	158	4,9	115
Četvrti	(76,8)	65	10,4	165	4,1	113
Najbogatiji	(75,4)	66	4,6	142	1,0	89
Ukupno	83,0	256	14,4	783	5,8	554

¹ MICS indikator 9.10

² MICS indikator 9.11

³ MICS indikator 9.12

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Tabela HA.8R.M: Seksualno ponašanje koje povećava rizik od HIV-a, romska naselja, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–24 godine koji nikad nisu bili ožeenjeni i nikada nisu imali seksualne odnose; procenat mladih muškaraca starosti 15–24 godine koji su imali seksualne odnose pre 15. godine i procenat mladih muškaraca starosti 15–24 godine koji su imali seksualne odnose sa ženom koja je 10 ili više godina starija tokom prethodnih 12 meseci

Tip naselja	Procenat muškaraca starosti 15–24 god. koji nikad nisu bili ožeenjeni i nikada nisu imali seksualne odnose ¹	Broj muškaraca starosti 15–24 god. koji nikad nisu bili ožeenjeni	Procenat muškaraca starosti 15–24 god. koji su imali seksualne odnose pre 15. godine ²	Broj muškaraca starosti 15–24 god.	Procenat muškaraca starosti 15–24 god. koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci sa ženom koja je 10 ili više godina starija ³	Broj muškaraca starosti 15–24 god. koji su imale seksualne odnose tokom 12 meseci pre Istraživanja
Tip naselja						
Gradska	47,8	222	13,8	399	,4	285
Ostala	71,2	92	12,2	189	1,1	118
Starost						
15–19 god.	67,6	231	10,0	295	,8	132
20–24 god.	18,7	83	16,7	293	,5	271
Bračno stanje						
Bio u braku / u stalnoj vezi	np	np	18,0	274	,5	272
Nikad nije bio u braku / u stalnoj vezi	54,7	315	9,2	315	,8	131
Obrazovanje muškarca						
Bez obrazovanja	(*)	13	(21,8)	38	(,0)	25
Osnovno	60,9	178	13,5	400	,8	284
Srednje	42,2	122	11,2	146	,0	89
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	73,9	76	17,3	130	,0	71
Drugi	(67,1)	55	13,7	126	1,5	86
Srednji	(41,8)	68	21,9	121	,0	92
Četvrti	(54,6)	48	8,6	113	,0	81
Najbogatiji	(36,0)	67	2,4	98	1,4	74
Ukupno	54,7	315	13,3	588	,6	403

¹ MICS indikator 9.10

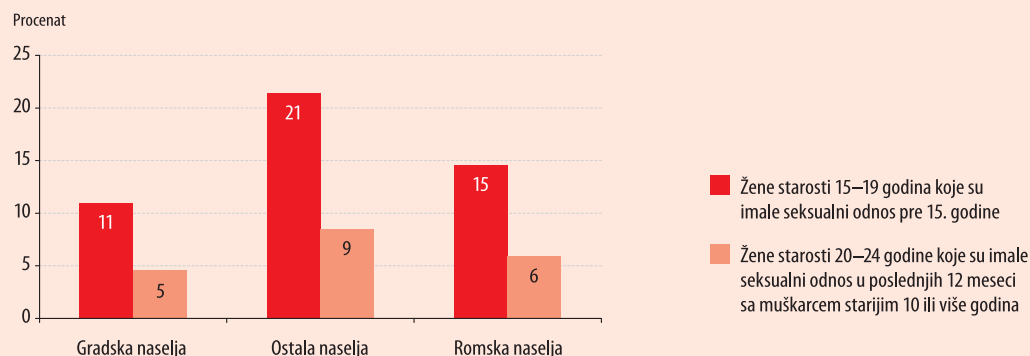
² MICS indikator 9.11

³ MICS indikator 9.12

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Grafikon HA.2R: Seksualno ponašanje koje povećava rizik od HIV infekcije, romska naselja, 2010.

Sve u svemu, dva procenta žena starosti od 15 do 49 godina izjavilo je da je imalo seksualne odnose sa dva i više partnera u prethodnih 12 meseci. Od tog procenta žena, 26 procenata je izjavilo da je koristilo kondom

tokom poslednjeg seksualnog odnosa. U grupi mladih žena (od 15 do 24 godine), oko tri procenta je izjavilo da je imalo seksualne odnose sa dva i više partnera tokom prethodne godine.

Tabela HA.9R: Seksualni odnosi sa više partnera, romska naselja, 2010.

Procentat žena starosti 15–49 godina koje su ikada imale seksualne odnose; procentat onih koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci; procentat onih koje su imale seksualne odnose sa dva i više partnera u prethodnih 12 meseci i procentat onih koje su koristile kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa a imale su seksualne odnose sa više partnera

	Procentat žena				Procentat žena starosti 15–49 god. koje su imale dva i više seksualna partnera u prethodnih 12 meseci, a koje su izjavile i da su koristile kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa ²	Broj žena starosti 15–49 god. koje su imale dva i više seksualna partnera u prethodnih 12 meseci
	koje su ikada imale seksualne odnose	koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci	koje su imale seksualne odnose sa dva i više partnera u prethodnih 12 meseci ¹	broj žena starosti 15–49 god.		
Tip naselja						
Gradska	88,9	83,1	2,7	1461	(29,6)	39
Ostala	91,7	85,1	,8	657	(*)	5
Starost						
15–24 god.	72,8	70,8	3,0	783	(*)	24
25–29	99,6	93,7	4,3	363	(*)	15
15–29	81,3	78,1	3,4	1145	26,3	39
30–39	99,7	91,5	,6	571	(*)	3
40–49 god.	99,9	88,8	,5	402	(*)	2
Bračno stanje						
Bila u braku / u stalnoj vezi	100,0	93,5	1,2	1827	(16,6)	22
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	25,8	22,3	7,7	291	(*)	22
Obrazovanje žene						
Bez obrazovanja	93,9	85,6	3,2	363	(*)	11
Osnovno	90,4	84,9	1,8	1437	(29,7)	26
Srednje	81,1	74,8	1,2	295	(*)	4
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	91,7	81,6	1,7	396	(*)	7
Drugi	90,0	85,3	1,8	404	(*)	7
Srednji	89,5	85,5	3,7	404	(*)	15
Četvrti	89,2	83,1	1,3	468	(*)	6
Najbogatiji	88,8	83,3	2,2	447	(*)	10
Ukupno	89,8	83,7	2,1	2118	26,2	44

¹ MICS indikator 9.13

² MICS indikator 9.14

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Tabela HA.10R: Seksualni odnosi sa više partnera kod mladih žena, romska naselja, 2010.

Procenat žena starosti 15–24 godine koje su ikada imale seksualne odnose; procenat onih koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci; procenat onih koje su imale seksualne odnose sa dva i više partnera u prethodnih 12 meseci

Tip naselja	Procenat žena starosti 15–24 god.			broj žena starosti 15–24 god.
	koje su ikada imale seksualne odnose	koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci	koje su imale seksualne odnose sa dva i više partnera u prethodnih 12 meseci	
Gradska	69,6	68,2	3,7	526
Ostala	79,4	76,1	1,6	256
Starost				
15–19 god.	55,1	53,3	1,8	429
20–24 god.	94,3	92,1	4,5	354
Bračno stanje				
Bila u braku / u stalnoj vezi	99,9	97,3	2,2	527
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	17,0	16,4	4,7	256
Obrazovanje žene				
Bez obrazovanja	81,6	79,3	1,2	115
Osnovno	75,4	73,1	3,1	550
Srednje	49,1	48,6	3,3	110
Kvintili indeksa blagostanja				
Najsiromašniji	79,0	73,7	2,8	157
Drugi	76,7	75,7	4,1	162
Srednji	73,3	73,0	2,3	158
Četvrti	69,6	68,3	2,4	165
Najbogatiji	64,8	62,5	3,5	142
Ukupno	72,8	70,8	3,0	783

(*) Kolona „Broj žena starosti od 15–24 godine koje su imale više od jednog seksualnog partnera u prethodnih 12 meseci“ je isključena zbog malog broja slučajeva (manje od 25 neponderisanih slučajeva)

Što se tiče muškaraca, 21 procenat muškaraca starosti od 15 do 29 godina izjavio je da je imao seksualne odnose sa više partnerki. Od tog procenta muškaraca, 27 procenata je izjavilo da je koristilo kondom tokom poslednjeg

seksualnog odnosa. Kod mladih muškaraca (od 15 do 24 godine) procenat korišćenja kondoma kod onih koji su imali seksualne odnose sa više partnerki je nešto veći (35 procenata).

Tabela HA.9R.M: Seksualni odnosi sa više partnerki, romska naselja, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–29 godina koji su ikada imali seksualne odnose; procenat onih koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci; procenat onih koji su imali seksualne odnose sa dve i više partnerki u prethodnih 12 meseci i procenat onih koji su koristili kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa a imali su seksualne odnose sa više partnerki

	Procenat muškaraca				Procenat muškaraca starosti 15–29 god. koji su imali više od jedne seksualne partnerke u prethodnih 12 meseci, a koji su izjavili i da su koristili kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa	Broj muškaraca starosti 15–29 god. koji su imali više od jedne seksualne partnerke u prethodnih 12 meseci
	koji su ikada imali seksualne odnose	koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci	koji su imali seksualne odnose sa dve i više partnerki u prethodnih 12 meseci	broj muškaraca starosti 15–29 god.		
Tip naselja						
Gradska	81,8	78,8	24,9	598	24,4	149
Ostala	76,5	73,3	12,2	279	35,8	34
Starost						
15–24 god.	70,8	68,5	21,1	588	34,5	124
25–29 god.	99,1	94,5	20,4	289	9,6	59
Bračno stanje						
Bila u braku / u stalnoj vezi	100,0	98,5	17,3	535	6,1	93
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	48,9	43,4	26,4	342	47,6	90
Obrazovanje žene						
Bez obrazovanja	82,1	68,8	3,3	66	(*)	2
Osnovno	81,9	79,7	20,4	599	19,8	122
Srednje	73,3	71,0	26,2	202	(42,7)	53
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	70,7	64,8	11,7	191	(20,1)	22
Drugi	77,8	76,2	15,6	166	(*)	26
Srednji	81,8	81,2	26,9	172	(53,8)	46
Četvrti	85,8	79,5	16,4	185	(*)	30
Najbogatiji	85,1	85,1	35,6	163	(15,1)	58
Ukupno	80,1	77,0	20,9	877	26,5	183

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Tabela HA.10R.M: Seksualni odnosi sa više partnerki kod mladih muškaraca, romska naselja, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–24 godina koji su ikada imali seksualne odnose; procenat onih koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci; procenat onih koji su imali seksualne odnose sa dve i više partnerki u prethodnih 12 meseci i kod onih koji su imali seksualne odnose sa više partnerki; procenat onih koji su koristili kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa

Tip naselja	Procenat muškaraca starosti 15–24 god.				Procenat muškaraca starosti 15–24 god. koji su imali više od jedne seksualne partnerke u prethodnih 12 meseci, a koji su izjavili i da su koristili kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa	Broj muškaraca starosti 15–24 god. koji su imali više od jedne seksualne partnerke u prethodnih 12 meseci
	koji su ikada imali seksualne odnose	koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci	koji su imali seksualne odnose sa dve i više partnerki u prethodnih 12 meseci	broj muškaraca starosti 15–24 god.		
Gradska	73,4	71,4	25,9	399	32,6	103
Ostala	65,3	62,3	11,0	189	(44,0)	21
Starost						
15–19 god.	47,0	44,7	14,0	295	(45,6)	41
20–24 god.	94,7	92,5	28,3	293	29,0	83
Bračno stanje						
Bio u braku / u stalnoj vezi	100,0	99,3	14,8	274	(,0)	41
Nikad nije bio u braku / u stalnoj vezi	45,3	41,7	26,6	315	51,2	84
Obrazovanje muškarca						
Bez obrazovanja	(68,9)	(66,3)	(,0)	38	(*)	0
Osnovno	72,9	71,0	19,2	400	24,5	77
Srednje	64,7	61,5	29,3	146	(*)	43
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	57,0	54,4	9,5	130	(*)	12
Drugi	70,7	68,6	16,9	126	(*)	21
Srednji	76,4	75,6	33,7	121	(*)	41
Četvrti	76,8	71,3	11,8	113	(*)	13
Najbogatiji	75,2	75,2	37,1	98	(*)	36
Ukupno	70,8	68,5	21,1	588	34,5	124

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

U tabelama HA.11R i HA.11R.M prikazan je procenat mladih žena i muškaraca koji su ikada imali seksualne odnose, koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci, koji su imali seksualne odnose sa osobom koja nije njihov supružnik ili partner sa kojim žive u vanbračnoj zajednici u prethodnih 12 meseci, kao i kod onih koji su imali seksualne odnose sa osobom

koja nije njihov supružnik ili partner sa kojim žive u vanbračnoj zajednici, a koristili su kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa sa takvim partnerom. Procenat mladih muškaraca koji su imali seksualne odnose sa osobom koja nije njihova supruga ili partnerka u vanbračnoj zajednici mnogo je veći (32 procenta) nego procenat koji se odnosi na mlade žene (devet procenata).

Tabela HA.11R: Seksualni odnosi sa partnerima koji nisu redovni partneri, romska naselja, 2010.

Procenat žena starosti 15–24 godine koje su ikada imale seksualne odnose; procenat onih koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci; procenat onih koji su imali seksualne odnose sa osobom koja nije njihov supružnik ili partner sa kojim žive u stalnoj vezi u prethodnih 12 meseci i kod onih koje su imale seksualne odnose sa osobom koja nije njihov supružnik ili partner sa kojim žive u stalnoj vezi; procenat onih koje su koristile kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa sa takvim partnerom

Tip naselja	Procenat žena starosti 15–24 god.		Broj žena starosti 15–24 god.	Procenat onih koje su imale seksualne odnose sa osobom koja nije njihov supružnik ili partner sa kojim žive u stalnoj vezi u prethodnih 12 meseci ¹	Broj žena starosti 15–24 god. koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci	Procenat žena starosti 15–24 god. koje su imale seksualne odnose sa osobom koja nije njihov supružnik ili partner sa kojim žive u stalnoj vezi u prethodnih 12 meseci, a koje su izjavile da su koristile kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa sa takvim partnerom ²	Broj žena starosti 15–24 god. koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci sa osobom koja nije njihov supružnik ili partner sa kojim žive u stalnoj vezi
	koje su ikada imale seksualne odnose	koje su imale seksualne odnose u prethodnih 12 meseci					
Tip naselja							
Gradska	69,6	68,2	526	8,4	359	(32,0)	44
Ostala	79,4	76,1	256	9,8	195	(45,7)	25
Starost							
15–19 god.	55,1	53,3	429	7,9	229	(40,1)	34
20–24 god.	94,3	92,1	354	10,1	326	(34,0)	36
Bračno stanje							
Bila u braku / u stalnoj vezi	99,9	97,3	527	5,4	512	(20,9)	28
Nikad nije bila u braku / u stalnoj vezi	17,0	16,4	256	16,0	42	(48,1)	41
Obrazovanje žene							
Bez obrazovanja	81,6	79,3	115	3,3	91	(*)	4
Osnovno	75,4	73,1	550	8,2	402	(21,1)	45
Srednje	49,1	48,6	110	11,4	53	(*)	13
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	79,0	73,7	157	6,5	116	(*)	10
Drugi	76,7	75,7	162	7,3	123	(*)	12
Srednji	73,3	73,0	158	5,7	115	(*)	9
Četvrti	69,6	68,3	165	12,3	113	(*)	20
Najbogatiji	64,8	62,5	142	12,9	89	(*)	18
Ukupno	72,8	70,8	783	8,9	554	37,0	70

¹ MICS indikator 9.15

² MICS indikator 9.16; MCR indikator 6.2

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

Tabela HA.11R.M: Seksualni odnosi sa partnerkama koje nisu redovne partnerke, romska naselja, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–24 godina koji su ikada imali seksualne odnose; procenat onih koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci; procenat onih koji su imali seksualne odnose sa osobom koja nije njihova supruga ili partnerka sa kojom žive u stalnoj vezi u prethodnih 12 meseci i kod onih koji su imale seksualne odnose sa osobom koja nije njihova supruga ili partnerka sa kojim žive u stalnoj vezi; procenat onih koji su koristili kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa sa takvom partnerkom

	Procenat muškaraca starosti 15–24 god.		Broj muškaraca starosti 15–24 god.	Procenat onih koji su imali seksualne odnose sa osobom koja nije njihova supruga ili partnerka sa kojom žive u stalnoj vezi u prethodnih 12 meseci ¹	Broj muškaraca starosti 15–24 god. koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci	Procenat muškaraca starosti 15–24 god. koji su imali seksualne odnose sa osobom koja nije njihova supruga ili partnerka sa kojom žive u stalnoj vezi u prethodnih 12 meseci, a koji su izjavili da su koristili kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa sa takvom partnerkom ²	Broj muškaraca starosti 15–24 god. koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci sa osobom koja nije njihova supruga ili partnerka sa kojom žive u stalnoj vezi
	koji su ikada imali seksualne odnose	koji su imali seksualne odnose u prethodnih 12 meseci					
Tip naselja							
Gradska	73,4	71,4	399	38,3	285	52,2	153
Ostala	65,3	62,3	189	19,7	118	47,0	37
Starost							
15–19 god.	47,0	44,7	295	27,3	132	44,5	81
20–24 god.	94,7	92,5	293	37,3	271	56,1	109
Bračno stanje							
Bio u braku / u stalnoj vezi	100,0	99,3	274	21,5	272	25,8	59
Nikad nije bio u braku / u stalnoj vezi	45,3	41,7	315	41,7	131	62,5	131
Obrazovanje muškarca							
Bez obrazovanja	(68,9)	(66,3)	38	(13,4)	25	(*)	5
Osnovno	72,9	71,0	400	27,4	284	39,0	109
Srednje	64,7	61,5	146	48,8	89	(70,4)	71
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	57,0	54,4	130	23,3	71	(17,1)	30
Drugi	70,7	68,6	126	24,2	86	(39,5)	30
Srednji	76,4	75,6	121	44,7	92	(63,4)	54
Četvrti	76,8	71,3	113	20,3	81	(*)	23
Najbogatiji	75,2	75,2	98	53,4	74	(66,3)	52
Ukupno	70,8	68,5	588	32,3	403	51,2	190

¹ MICS indikator 9.15

² MICS indikator 9.16; MCR indikator 6.2

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

(*) Podaci su bazirani na manje od 25 neponderisanih slučajeva.

XIII PRISTUP MASOVNIM MEDIJIMA I KORIŠĆENJE INFORMACIONO-KOMUNIKACIONIH TEHNOLOGIJA

U okviru MICS-a koji je sproveden 2010. godine u Republici Srbiji, prikupljene su informacije o pristupu žena starosti od 15 do 49 godina i muškaraca starosti od 15 do 29 godina masovnim medijima, kao i o njihovom korišćenju računara i interneta.

Ove informacije omogućavaju da se stekne uvid u to:

- da li ispitanici čitaju novine/časopise, slušaju radio i gledaju televiziju;
- da li su ikad koristili, da li trenutno koriste ili su nedavno koristili računar;
- da li su ikad koristili, da li trenutno koriste ili su nedavno koristili internet.

Pristup masovnim medijima

Procenat žena koje čitaju novine, slušaju radio i gledaju televiziju najmanje jednom nedeljno prikazan je u tabeli MT.1.

Najmanje jednom nedeljno, 75 procenata žena u Republici Srbiji čita novine, 72 procenta sluša radio,

a 98 procenata gleda televiziju. Ali, 0,5 procenata nijednom nije koristilo nijedan od pomenuta tri medija, dok je 58 procenata koristilo sva tri oblika medija najmanje jednom nedeljno.

Žene mlađe od 25 godina češće nego one starije od 25 izjavljuju da koriste sva tri oblika masovnih medija zajedno. Kada je u pitanju korišćenje svih vrsta medija, uočene su razlike prema tipu naselja, nivou obrazovanja i društveno-ekonomskom statusu, a razlike su najuočljivije kada je u pitanju korišćenje štampanih medija. Pristup štampanim medijima u vezi je sa višim životnim standardom.

Žene koje imaju više obrazovanje skoro dvostruko više koriste sve oblike medija nego žene koje imaju osnovno obrazovanje. Slično tome, 65 procenata žena iz najvišeg kvintila blagostanja koristilo je sva tri oblika medija, dok je iz najnižeg kvintila koristilo samo 35 procenata. Veći procenat žena je koristio sve vrste medija u gradskim (60 procenata) nego u ostalim naseljima (54 procenta). Žene najviše koriste sva tri masovna medija u Beogradu (69 procenata), a najmanje u Regionu Južne i Istočne Srbije (48 procenata).

Tabela MT.1: Pristup masovnim medijima, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje imaju pristup navedenim masovnim medijima na nedeljnom nivou

	Procenat žena starosti 15–49 god.			Koje imaju pristup svim navedenim medijima najmanje jednom nedeljno ¹	Koje nemaju pristup nijednom od navedenih medija najmanje jednom nedeljno	Broj žena starosti 15–49 god.
	koje čitaju novine najmanje jednom nedeljno	koje slušaju radio najmanje jednom nedeljno	koje gledaju televiziju najmanje jednom nedeljno			
Starost						
15–19 god.	76,3	78,6	97,9	63,6	,5	659
20–24	79,4	79,8	97,5	65,2	,3	705
25–29	75,4	73,6	97,3	58,2	,9	846
15–29	76,9	77,1	97,5	62,0	,6	2210
30–34	74,2	69,5	98,0	57,2	1,0	775
35–39	76,1	73,0	98,3	58,9	,7	791
40–44	69,4	69,9	99,3	52,6	,3	703
45–49 god.	71,9	65,3	99,0	49,8	,0	905
Region						
Beogradski region	87,2	75,6	97,0	68,9	,7	1142
Region Vojvodine	70,4	73,6	97,2	55,7	,9	1376
Region Šumadije i Zapadne Srbije	72,4	77,6	99,0	59,5	,3	1517
Region Južne i Istočne Srbije	70,6	62,9	99,2	47,8	,3	1351
Tip naselja						
Gradska	79,8	70,7	98,1	60,4	,6	3155
Ostala	67,2	74,9	98,3	53,6	,5	2230
Obrazovanje						
Osnovno	44,2	63,7	97,5	34,4	1,9	704
Srednje	76,2	72,3	99,0	58,4	,3	3067
Više/visoko	86,2	76,9	97,0	67,3	,4	1587
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	44,7	66,2	97,0	35,2	1,9	750
Drugi	71,0	76,9	99,1	57,2	,2	1066
Srednji	79,2	72,4	99,0	62,0	,0	1080
Četvrti	80,6	71,5	97,2	60,3	1,0	1217
Najbogatiji	85,5	73,4	98,4	64,8	,1	1273
Ukupno	74,6	72,4	98,2	57,6	,5	5385

¹ MICS indikator MT.1

Podaci za muškarce starosti od 15 do 29 godina prikazani su u tabeli MT.1M. Procenat muškaraca koji čitaju novine i slušaju radio najmanje jednom nedeljno iznosi po 75 procenata, a 98 procenata njih gleda televiziju. Oko jedan procenat njih ne koristi nijedan od tri vrste medija, ali 60 procenata koristi sve tri vrste medija najmanje jednom nedeljno.

Iz tabele se vidi da je, što se tiče muškaraca, odnos između korišćenja masovnih medija i osnovnih kategorija uglavnom sličan onom koji je uočen kod žena. Međutim, interesantno je to što se pristup muškaraca medijima donekle razlikuje u odnosu na žene, i to gledajući prema starosti. Dok žene starosti od 15 do 19 godina češće nego žene starosti od 25

do 29 godina izjavljuju da koriste sve tri vrste medija svake nedelje, muškarci starosti od 15 do 19 godina uglavnom ređe nego muškarci starosti od 25 do 29

godina koriste sve tri vrste medija zato što ređe čitaju novine ili slušaju radio.

Tabela MT.1M: Pristup masovnim medijima, Republika Srbija, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–29 godina koji imaju pristup navedenim masovnim medijima na nedeljnom nivou

	Procenat muškaraca starosti 15–29 god.			Koji imaju pristup svim navedenim medijima najmanje jednom nedeljno	Koji nemaju pristup nijednom od navedenih medija najmanje jednom nedeljno	Broj muškaraca starosti 15–29 god.
	koji čitaju novine najmanje jednom nedeljno	koji slušaju radio najmanje jednom nedeljno	koji gledaju televiziju najmanje jednom nedeljno			
Starost						
15–19 god.	63,2	68,5	99,0	45,9	,8	465
20–24	79,3	75,1	96,8	63,1	,7	512
25–29 god.	80,1	78,9	98,2	66,9	,8	606
Region						
Beogradski region	87,4	74,7	96,6	68,1	,7	319
Region Vojvodine	71,4	69,5	97,4	56,3	,7	408
Region Šumadije i Zapadne Srbije	77,3	82,3	98,5	64,8	,9	448
Region Južne i Istočne Srbije	66,0	71,3	99,2	50,3	,8	408
Tip naselja						
Gradska	79,9	72,0	98,1	61,5	,5	908
Ostala	68,2	78,2	97,8	56,8	1,1	675
Obrazovanje						
Osnovno	36,8	70,8	95,6	27,5	1,7	120
Srednje	74,8	75,2	98,7	59,9	,8	1032
Više/visoko	86,0	74,3	97,0	68,0	,4	429
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	48,0	73,3	96,9	40,6	1,6	235
Drugi	71,1	82,3	98,6	61,2	,7	326
Srednji	76,3	74,6	96,7	60,8	1,1	321
Četvrti	82,2	71,2	98,5	63,7	,8	334
Najbogatiji	87,5	71,8	99,0	65,2	,0	367
Ukupno	74,9	74,6	98,0	59,5	,8	1583

Pristup masovnim medijima — romska naselja

Najmanje jednom nedeljno, 23 procenta žena u romskim naseljima u Republici Srbiji čita novine, 72 procenta sluša radio, a 96 procenata gleda televiziju. Ali, jedan procenat

njih ne koristi redovno nijedan od tri vrste medija, dok samo 19 procenata koristi sve tri vrste medija najmanje jednom nedeljno zbog toga što je mali procenat žena koje čitaju novine.

Tabela MT.1R: Pristup masovnim medijima, romska naselja, 2010.

Procenat žena starosti 15–49 godina koje imaju pristup navedenim masovnim medijima na nedeljnom nivou

	Procenat žena starosti 15–49 god.			Koje imaju pristup svim navedenim medijima najmanje jednom nedeljno ¹	Koje nemaju pristup nijednom od navedenih medija najmanje jednom nedeljno	Broj žena starosti 15–49 god.
	koje čitaju novine najmanje jednom nedeljno	koje slušaju radio najmanje jednom nedeljno	koje gledaju televiziju najmanje jednom nedeljno			
Starost						
15–19 god.	30,8	80,6	97,1	28,4	2,0	429
20–24	20,0	78,9	95,9	18,0	,8	354
25–29	22,0	68,2	95,9	17,4	2,1	363
15–29	24,7	76,1	96,4	21,7	1,7	1145
30–34	17,3	69,6	97,0	12,2	1,4	320
35–39	25,2	68,3	94,8	20,8	2,2	251
40–44	18,2	65,0	96,8	14,0	,2	193
45–49 god.	18,8	65,7	97,3	16,6	,6	208
Tip naselja						
Gradska	25,6	70,3	96,9	21,4	1,2	1461
Ostala	15,5	76,3	95,4	13,6	1,9	657
Obrazovanje						
Bez obrazovanja	3,0	60,9	91,2	3,0	,7	363
Osnovno	20,5	74,9	97,3	17,2	1,8	1437
Srednje	50,8	72,7	98,5	43,3	,6	295
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	7,5	55,9	84,9	5,8	5,5	396
Drugi	13,8	70,3	97,7	10,8	1,8	404
Srednji	15,1	77,2	100,0	12,3	,0	404
Četvrti	23,6	73,8	99,0	19,4	,4	468
Najbogatiji	48,9	82,1	99,4	43,6	,0	447
Ukupno	22,5	72,2	96,4	19,0	1,4	2118

¹ MICS indikator MT.1

Žene mlađe od 25 godina češće nego one starije od 25 izjavljuju da koriste sva tri oblika masovnih medija zajedno. Kada je u pitanju korišćenje svih vrsta medija, uočene su velike razlike prema nivou obrazovanja i društveno-ekonomskom statusu, prvenstveno zbog razlika u korišćenju štampanih medija. Kao što je to

slučaj i sa populacijom u Republici Srbiji, i kod Romkinja je pristup štampanim medijima povezan sa višim životnim standardom. Čini se da Romkinje koje žive u domaćinstvima u najsiromašnijem kvintilu imaju veoma slab pristup štampanim medijima.

Žene koje su završile srednju školu mnogo češće koriste sve oblike medija nego žene bez obrazovanja (43 procenta u odnosu na tri procenta). Slično tome, 44 procenta žena iz najvišeg kvintila blagostanja koristilo je sva tri oblika medija, dok procenat žena iz najnižeg kvintila blagostanja iznosi samo šest procenata. Veći procenat žena u gradskim naseljima (21 procenat) koristi više sve vrste medija nego u ostalim naseljima (14 procenata).

Podaci za muškarce starosti od 15 do 29 godina iz romskih naselja prikazani su u tabeli MT.1R.M. Oko

31 procenat muškaraca čita novine najmanje jednom nedeljno, 77 procenata sluša radio, a 96 procenata gleda televiziju. Ali, dva procenta ne koristi nijedan od tri vrste medija, dok 25 procenata koristi sve tri vrste medija najmanje jednom nedeljno.

Ukupno pet procenata muškaraca starosti od 15 do 19 godina iz romskih naselja ne koristi nijedan od tri vrste medija, dok samo 20 procenata koristi sve tri vrste medija najmanje jednom nedeljno. Kao i kod žena, muškarci koji žive u domaćinstvima u najsiromašnijem kvintilu imaju veoma slab pristup štampanim medijima.

Tabela MT.1R.M: Pristup masovnim medijima, romska naselja, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–29 godina koji imaju pristup navedenim masovnim medijima na nedeljnom nivou

	Procenat muškaraca starosti 15–29 god.			Koji imaju pristup svim navedenim medijima najmanje jednom nedeljno	Koji nemaju pristup nijednom od navedenih medija najmanje jednom nedeljno	Broj muškaraca starosti 15–29 god.
	koji čitaju novine najmanje jednom nedeljno	koji slušaju radio najmanje jednom nedeljno	koji gledaju televiziju najmanje jednom nedeljno			
Starost						
15–19 god.	25,4	77,1	93,6	19,7	4,9	295
20–24	34,9	79,3	97,2	30,3	,5	293
25–29 god.	33,6	75,5	97,5	25,4	,8	289
Tip naselja						
Gradska	37,3	77,9	97,3	30,4	1,1	598
Ostala	18,4	76,0	93,6	14,0	4,1	279
Obrazovanje						
Bez obrazovanja	6,0	59,6	94,9	6,0	1,3	66
Osnovno	26,5	77,2	95,3	21,0	2,7	599
Srednje	51,4	82,5	98,6	41,2	,6	202
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	12,7	62,8	84,2	10,7	8,8	191
Drugi	17,8	76,4	98,5	12,4	,8	166
Srednji	25,8	83,7	99,1	21,6	,0	172
Četvrti	39,8	82,4	100,0	30,6	,0	185
Najbogatiji	62,8	82,6	100,0	52,5	,0	163
Ukupno	31,3	77,3	96,1	25,1	2,1	877

Korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija

Pitanja u vezi sa korišćenjem računara i interneta postavljana su samo ženama i muškarcima starosti od 15 do 24 godine.

Kao što se vidi iz tabele MT.2, 94 procenta mladih žena je ikada koristilo računar, 91 procenat njih je koristilo računar tokom prethodne godine, a 82 procenta ga je koristilo

najmanje jednom nedeljno tokom prethodnog meseca. Ukupno 87 procenata mladih žena je ikada koristilo internet, dok je 85 procenata njih koristilo internet tokom prethodne godine. Procenat mladih žena koje su češće koristile internet, odnosno najmanje jednom nedeljno tokom prethodnog meseca iznosi 76 procenata.

Tabela MT.2: Korišćenje računara i interneta, Republika Srbija, 2010.

Procenat mladih žena starosti 15–24 godine koje su ikada koristile računar; procenat onih koje su koristile računar tokom prethodnih 12 meseci i učestalost korišćenja tokom prethodnih mesec dana

Starost	Procenat žena starosti 15–24 god.			Procenat žena starosti 15–24 god.			Broj žena starosti 15–24 god.
	koje su ikada koristile računar	koje su koristile računar tokom prethodnih 12 meseci ¹	koje su koristile računar najmanje jednom nedeljno tokom prethodnih mesec dana	koje su ikada koristile internet	koje su koristile internet tokom prethodnih 12 meseci ²	koje su koristile internet najmanje jednom nedeljno tokom prethodnih mesec dana	
Starost							
15–19 godina	95,9	94,0	86,5	89,0	86,9	79,0	659
20–24 godine	92,7	89,0	77,7	85,4	83,2	73,1	705
Region							
Beogradski region	97,5	95,3	91,8	95,4	94,3	91,6	321
Region Vojvodine	93,9	90,5	81,6	89,4	87,4	77,5	317
Region Šumadije i Zapadne Srbije	92,7	88,7	78,6	83,2	80,3	67,1	392
Region Južne i Istočne Srbije	93,2	91,7	76,7	81,7	79,2	69,8	333
Tip naselja							
Gradska	97,2	96,2	90,0	94,0	92,6	87,1	814
Ostala	89,9	84,3	70,0	77,0	73,7	59,4	549
Obrazovanje							
Osnovno	60,8	50,9	27,8	39,1	32,9	15,5	112
Srednje	96,3	93,6	82,1	87,7	85,5	74,5	789
Više/visoko	100,0	98,7	96,1	99,0	97,9	94,2	457
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	74,4	65,3	41,7	51,8	47,5	28,9	199
Drugi	92,8	87,5	72,6	82,1	79,4	64,8	276
Srednji	98,5	97,4	89,5	92,6	89,1	82,5	267
Četvrti	98,8	98,7	94,1	96,7	96,5	89,8	287
Najbogatiji	99,9	99,1	97,2	99,7	98,7	96,1	334
Ukupno	94,2	91,4	82,0	87,1	85,0	76,0	1364

¹ MICS indikator MT.2

² MICS indikator MT.3

U skladu sa očekivanjima, korišćenje računara i interneta tokom prethodnih 12 meseci više je zastupljeno kod žena starosti od 15 do 19 godina. Korišćenje računara

i interneta u velikoj meri je povezano sa tipom naselja, obrazovanjem i socio-ekonomskim stanjem.

Samo oko polovina žena koje su završile osnovnu školu izjavilo je da je koristilo računar tokom prethodne godine, dok skoro sve žene s višim obrazovanjem koriste računar. Slično tome, uočeno je da su tokom prethodne godine internet u većoj meri koristile mlade žene u gradskim naseljima (93 procenta) u odnosu na žene iz ostalih naselja (74 procenta). Tokom prethodne godine internet se najviše koristio u Beogradskom regionu (94 procenta), a najmanje u Regionu Južne i Istočne Srbije (79 procenta); ta stopa iznosi 99 procenta kod mladih žena iz najbogatijeg kvintila za razliku od onih koje žive u najsiromašnijem kvintilu (48 procenta).

Skoro isti procenat mladih muškaraca kao i mladih žena koristio je računar i internet tokom prethodne godine, kao što se vidi iz tabele MT.2M. Ukupno 93 procenta

muškaraca starosti od 15 do 24 godine koristilo je računar, dok je 86 procenta koristilo internet najmanje jednom tokom prethodne godine.

Kao što se vidi iz tabele MT.2M, kod mladih muškaraca, razlike po osnovnim kategorijama uglavnom su slične onima koje su uočene kod mladih žena. Ukupno 52 procenta mladih muškaraca iz najsiromašnijeg kvintila koristilo je internet tokom prethodne godine u poređenju sa skoro potpunim obuhvatom mladih muškaraca iz najbogatijeg kvintila (99 procenta). Te razlike su još izraženije kada je u pitanju korišćenje računara ili interneta tokom prethodnog meseca, i kod žena i kod muškaraca. Korišćenje računara i interneta povezano je sa višim obrazovanjem, višim životnim standardom i životom u gradskim naseljima.

Tabela MT.2M: Korišćenje računara i interneta, Republika Srbija, 2010.

Procenat mladih muškaraca starosti 15–24 godine koji su ikada koristili računar; procenat onih koji su koristili računar tokom prethodnih 12 meseci i učestalost korišćenja tokom prethodnih mesec dana

Starost	Procenat muškaraca starosti 15–24 god.			Procenat muškaraca starosti 15–24 god.			Broj muškaraca starosti 15–24 god.
	koji su ikada koristili računar	koji su koristili računar tokom prethodnih 12 meseci ¹	koji su koristili računar najmanje jednom nedeljno tokom prethodnih mesec dana	koji su ikada koristili internet	koji su koristili internet tokom prethodnih 12 meseci ²	koji su koristili internet najmanje jednom nedeljno tokom prethodnih mesec dana	
Starost							
15–19 godina	96,8	94,9	87,9	90,3	88,7	80,7	465
20–24 godine	93,2	90,6	85,3	85,7	83,9	79,5	512
Region							
Beogradski region	97,4	95,2	93,6	95,4	95,0	93,4	192
Region Vojvodine	97,0	95,3	89,1	87,1	85,9	79,1	263
Region Šumadije i Zapadne Srbije	92,7	89,6	82,0	87,3	83,5	77,1	280
Region Južne i Istočne Srbije	93,3	91,3	83,5	83,3	82,6	74,0	242
Tip naselja							
Gradska	97,5	96,4	92,2	93,7	92,1	87,3	556
Ostala	91,6	87,7	79,1	80,2	78,3	70,6	422
Obrazovanje							
Osnovno	64,1	49,6	30,7	49,2	42,6	25,3	72
Srednje	96,6	94,9	88,4	88,2	86,4	79,8	680
Više/visoko	100,0	100,0	99,3	100,0	100,0	99,1	224
Kvintil indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	79,3	69,6	48,7	55,7	52,2	34,8	145
Drugi	93,4	91,5	85,1	84,1	82,4	75,1	186
Srednji	97,0	95,3	92,1	92,0	89,9	84,0	214
Četvrti	99,6	99,5	96,1	96,6	95,8	92,8	217
Najbogatiji	100,0	99,7	98,2	100,0	98,9	98,2	215
Ukupno	94,9	92,6	86,6	87,9	86,2	80,1	977

¹ MICS indikator MT.2

² MICS indikator MT.3

Korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija – romska naselja

Kao što se vidi iz tabele MT.2R, 46 procenata žena starosti od 15 do 24 godine iz romskih naselja je ikada koristilo računar, 39 procenata je koristilo računar tokom prethodne godine, a 30 procenata ga je koristilo najmanje jednom nedeljno tokom prethodnog meseca. Ukupno 30 procenata žena starosti od 15 do 24 godine nekada je koristilo internet, dok je 25 procenata koristilo internet tokom prethodne godine. Procenat mladih žena koje su koristile internet češće, odnosno najmanje jednom nedeljno tokom prethodnog meseca, nešto je manji i iznosi 22 procenta.

Jedan pozitivan rezultat je to što je korišćenje računara i interneta tokom prethodnih 12 meseci više zastupljeno kod

žena starosti od 15 do 19 godina nego kod žena starosti od 20 do 24 godine. Korišćenje računara i interneta je u velikoj meri povezano sa obrazovanjem i stanjem blagostanja.

Samo 13 procenata žena bez obrazovanja izjavilo je da je koristilo računar tokom prethodne godine, dok je to činilo 86 procenata žena koje imaju srednjoškolsko obrazovanje. Slično tome, veće korišćenje interneta je uočeno kod mladih žena u gradskim naseljima (31 procenat) nego u ostalim naseljima (13 procenata). Stopa onih koje su koristile internet tokom prethodne godine iznosi 65 procenata kod mladih žena iz najbogatijeg kvintila, za razliku od onih koje žive u najsiromašnijem kvintilu (samo tri procenta).

Tabela MT.2R: Korišćenje računara i interneta, romska naselja, 2010.

Procenat mladih žena starosti 15–24 godine koje su ikada koristile računar; procenat onih koje su koristile računar tokom prethodnih 12 meseci i učestalost korišćenja tokom prethodnih mesec dana

Starost	Procenat žena starosti 15–24 god.			Procenat žena starosti 15–24 god.			Broj žena starosti 15–24 god.
	koje su ikada koristile računar	koje su koristile računar tokom prethodnih 12 meseci ¹	koje su koristile računar najmanje jednom nedeljno tokom prethodnih mesec dana	koje su ikada koristile internet	koje su koristile internet tokom prethodnih 12 meseci ²	koje su koristile internet najmanje jednom nedeljno tokom prethodnih mesec dana	
Starost							
15–19 godina	51,6	44,1	35,8	33,1	28,9	26,5	429
20–24 godine	39,1	33,0	23,0	26,7	20,6	16,1	354
Tip naselja							
Gradska	55,0	47,3	35,7	38,1	31,2	27,2	526
Ostala	27,5	22,1	18,5	14,1	12,8	10,7	256
Obrazovanje							
Bez obrazovanja	14,3	13,2	8,9	9,8	8,4	6,7	115
Osnovno	43,2	34,3	26,1	26,6	20,1	17,1	550
Srednje	89,2	85,5	66,7	64,4	62,0	55,2	110
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	15,1	8,8	4,3	5,9	3,0	,2	157
Drugi	29,0	21,0	15,7	11,9	9,9	7,3	162
Srednji	37,8	30,5	19,4	24,1	20,5	15,6	158
Četvrti	67,5	60,7	44,2	43,6	31,5	29,1	165
Najbogatiji	83,7	77,7	70,4	69,4	65,0	60,6	142
Ukupno	46,0	39,1	30,0	30,2	25,2	21,8	783

¹ MICS indikator MT.2

² MICS indikator MT.3

Korišćenje računara i interneta tokom prethodne godine više je zastupljeno kod mladih muškaraca nego kod mladih žena, kao što se vidi iz tabele MT.2R.M. Oko 63 procenta muškaraca starosti od 15 do 24 godine koristilo je računar, dok je 52 procenta koristilo internet tokom prethodne godine.

Kao što se vidi iz tabele MT.2R.M, razlike po osnovnim kategorijama kod mladih muškaraca

uglavnom su slične onima koje su uočene kod mladih žena. Oko 15 procenata mladih muškaraca iz najsiromašnijeg kvintila koristilo je internet tokom prethodne godine u poređenju sa 84 procenta kod mladih muškaraca iz najbogatijeg kvintila. Te razlike su još izraženije, i kod žena i kod muškaraca, kada je u pitanju korišćenje računara ili interneta tokom prethodnog meseca.

Tabela MT.2R.M: Korišćenje računara i interneta, romska naselja, 2010.

Procenat mladih muškaraca starosti 15–24 godine koji su ikada koristili računar; procenat onih koji su koristili računar tokom prethodnih 12 meseci i učestalost korišćenja tokom prethodnih mesec dana

Starost	Procenat muškaraca starosti 15–24 god.			Procenat muškaraca starosti 15–24 god.			Broj muškaraca starosti 15–24 god.
	koji su ikada koristili računar	koji su koristili računar tokom prethodnih 12 meseci ¹	koji su koristili računar najmanje jednom nedeljno tokom prethodnih mesec dana	koji su ikada koristili internet	koji su koristili internet tokom prethodnih 12 meseci ²	koji su koristili internet najmanje jednom nedeljno tokom prethodnih mesec dana	
Starost							
15–19 godina	71,5	68,0	52,5	58,6	58,4	42,8	295
20–24 godine	62,7	58,1	42,1	50,2	46,4	35,3	293
Tip naselja							
Gradska	74,6	70,9	54,9	63,8	61,4	46,7	399
Ostala	51,3	46,5	31,3	34,5	33,6	23,0	189
Obrazovanje							
Bez obrazovanja	(27,1)	(27,1)	(15,6)	(25,4)	(21,7)	(14,6)	38
Osnovno	60,5	54,8	38,2	44,6	42,4	29,0	400
Srednje	94,8	93,9	78,9	87,4	87,4	71,8	146
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	27,9	23,2	11,8	16,1	14,9	9,0	130
Drugi	60,7	57,2	35,7	43,9	43,5	19,1	126
Srednji	79,1	73,1	55,3	67,4	63,9	48,3	121
Četvrti	80,1	76,1	68,4	71,0	66,5	52,7	113
Najbogatiji	97,9	96,4	75,5	83,5	83,5	77,6	98
Ukupno	67,1	63,1	47,3	54,4	52,4	39,1	588

¹ MICS indikator MT.2

² MICS indikator MT.3

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

XIV SUBJEKTIVNI OSEĆAJ BLAGOSTANJA

Dobro je poznato da subjektivna zapažanja pojedinaca u vezi sa njihovim prihodima, zdravljem, životnim okruženjem i slično imaju značajnu ulogu u njihovom životu i da mogu uticati na njihovu percepciju blagostanja, bez obzira na objektivne uslove kao što su stvarni prihod i fizičko stanje.

U okviru MICS-a sprovedenog 2010. godine u Republici Srbiji, postavljeno je niz pitanja ženama i muškarcima starosti od 15 do 24 godine kako bi se utvrdilo koliko su mladi ljudi zadovoljni različitim oblastima svog života, kao što je škola, posao, prihod, prijateljstva i životno okruženje. Zadovoljstvo životom je mera nivoa blagostanja prema sopstvenim zapažanjima. Razumevanje toga koliko su mlade žene i muškarci zadovoljni različitim oblastima svog života može nam pomoći da steknemo sveobuhvatnu sliku života mladih ljudi.

Može se napraviti razlika između zadovoljstva životom i sreće. Pored niza pitanja u vezi sa tim koliko su zadovoljni svojim životom, ispitanicima anketiranim u okviru MICS-a sprovedenog 2010. godine u Republici Srbiji takođe je postavljeno nekoliko jednostavnih pitanja o sreći i njihovoj percepciji boljeg života. Sreća je kratkotrajno, prolazno osećanje na koje mogu uticati brojni faktori, kao što su vremenske prilike ili smrtni slučaj u porodici. Moguće je da osoba bude zadovoljna svojim poslom, prihodom, porodičnim životom, prijateljima i drugim aspektima svog života, ali da ipak bude nesrećna.

Kako bi se ispitanicima pomoglo da odgovore na niz pitanja o sreći i zadovoljstvu životom, pokazana im je kartica sa „smešnim licima” (iako nisu sva nasmejana)

koja su odgovarala određenoj kategoriji odgovora (videti upitnike u Prilogu F).

Indikatori koji se odnose na subjektivno osećanje blagostanja:

- zadovoljstvo životom — procenat žena i muškaraca starosti od 15 do 24 godine koji su veoma ili donekle zadovoljni svojim porodičnim životom, prijateljstvima, školom, trenutnim poslom, zdravljem, mestom stanovanja, načinom na koji se drugi ponašaju prema njima i svojim izgledom;
- sreća — procenat žena i muškaraca starosti od 15 do 24 godine koji su veoma ili donekle srećni;
- percepcija boljeg života — procenat žena i muškaraca starosti od 15 do 24 godine čiji se život poboljšao tokom prethodne godine i koji očekuju da će njihov život biti bolji nakon jedne godine.

U tabeli SW.1, odnosno u tabeli SW.1M, navode se procenti mladih žena i muškaraca koji su veoma ili donekle zadovoljni izabranim aspektima života. Među različitim aspektima života, mlade žene su najzadovoljnije svojim zdravljem (98 procenata), svojim prijateljstvima (96 procenata) i svojim porodičnim životom (95 procenata). Rezultati dobijeni na osnovu odgovora mladih muškaraca su slični; oni su najzadovoljniji svojim zdravljem (99 procenata), svojim porodičnim životom (97 procenata) i svojim prijateljstvima (96 procenata). Ako se pogledaju različiti aspekti života, i mlade žene i mladi muškarci su najmanje zadovoljni svojim trenutnim prihodom jer 71 procenat mladih muškaraca i 78 procenata mladih žena nema nikakav prihod.

Tabela SW.1: Zadovoljstvo sopstvenim životom, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena starosti 15–24 godine koje su veoma ili donekle zadovoljne izabranim aspektima života

Starost	Procenat žena starosti 15–24 god. koje su veoma ili donekle zadovoljne izabranim aspektima života									Procenat žena starosti 15–24 god.			Broj žena starosti 15–24 god.
	porodični život	prijateljstva	škola	trenutni posao	zdravlje	životno okruženje	ophođenje drugih ljudi prema njima	fizički izgled	trenutni prihod	koje trenutno ne pohađaju školu	koje nemaju posao	koje nemaju nikakav prihod	
Starost													
15–19 godina	94,3	97,1	88,4	69,7	98,3	84,0	90,6	91,6	83,6	16,7	96,9	88,2	659
20–24 godine	94,8	95,8	90,1	79,2	98,2	81,0	92,0	92,7	64,4	55,7	77,4	67,7	705
Region													
Beogradski region	94,2	98,1	89,4	75,0	97,7	87,0	93,3	94,8	62,7	29,2	82,1	78,4	321
Region Vojvodine	89,6	94,9	85,5	83,0	97,3	75,1	86,4	85,6	62,5	40,4	86,2	78,8	317
Region Šumadije i Zapadne Srbije	98,8	97,6	91,9	76,5	99,3	85,1	93,2	95,0	81,2	35,9	87,3	78,2	392
Region Južne i Istočne Srbije	94,8	94,9	88,3	79,5	98,6	81,9	91,8	92,5	68,2	42,0	91,2	75,1	333
Tip naselja													
Gradska	94,9	97,5	91,3	78,6	98,4	87,7	92,3	92,9	71,8	28,0	86,8	79,2	814
Ostala	94,1	94,8	84,2	77,3	98,2	74,7	89,8	91,1	66,3	49,9	86,8	75,2	549
Bračni status*													
Udata / u vanbračnoj zajednici	95,1	91,2	88,7	69,9	97,1	81,3	91,3	91,1	59,6	92,5	75,7	62,5	243
Nikada u braku / vanbračnoj zajednici	94,6	97,7	89,0	82,4	98,6	83,1	91,4	92,5	73,6	24,3	89,3	80,9	1109
Obrazovanje													
Osnovno	92,2	89,9	63,2	71,6	96,7	76,1	85,4	89,6	81,1	89,9	83,4	75,0	112
Srednje	94,7	95,7	88,2	76,7	98,2	81,2	90,3	91,8	67,7	41,6	84,3	74,5	789
Više/visoko	95,6	99,2	90,8	85,9	98,8	86,0	94,5	93,5	69,2	14,8	91,8	83,4	457
Kvintili indeksa blagostanja													
Najsiromašniji	89,0	92,2	67,8	78,9	98,1	70,2	83,4	88,0	60,8	69,5	86,3	77,9	199
Drugi	94,4	96,7	93,6	77,6	98,8	76,0	92,5	95,0	74,8	50,2	79,8	65,1	276
Srednji	95,2	96,5	89,0	72,0	97,0	82,5	94,8	89,3	69,3	35,2	88,5	79,1	267
Četvrti	95,0	96,9	88,4	76,0	98,0	87,5	90,7	93,9	67,0	27,6	85,4	81,2	287
Najbogatiji	97,3	98,3	91,8	89,4	99,1	90,7	92,7	93,1	68,7	15,7	92,7	83,5	334
Ukupno	94,6	96,4	89,0	78,1	98,3	82,5	91,3	92,2	69,3	36,8	86,8	77,6	1364

* Kategorije „Udovica“, „Razvedena“ i „Rastavljena“ nisu prikazane u tabeli zbog malog broja slučajeva (manje od 25 neponderisanih slučajeva).

Tabela SW.1M: Zadovoljstvo sopstvenim životom, Republika Srbija, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–24 godine koji su veoma ili donekle zadovoljni izabranim aspektima života

Starost	Procenat muškaraca starosti 15–24 god. koji su veoma ili donekle zadovoljni izabranim aspektima života								Procenat muškaraca starosti 15–24 god.			Broj muškaraca starosti 15–24 god.	
	porodični život	prijateljstva	škola	trenutni posao	zdravlje	životno okruženje	ophođenje drugih ljudi prema njima	fizički izgled	trenutni prihod	koji trenutno ne pohađaju školu	koji nemaju posao		koji nemaju nikakav prihod
Starost													
15–19 godina	97,4	97,0	87,3	74,4	99,1	88,5	93,9	91,3	57,5	22,1	92,5	88,1	465
20–24 godine	96,6	94,1	92,9	77,7	98,6	83,3	91,5	94,2	61,1	70,5	58,3	55,8	512
Region													
Beogradski region	97,9	94,0	80,0	77,6	99,1	89,6	94,1	93,8	59,8	42,1	70,0	67,1	192
Region Vojvodine	93,2	93,9	88,2	72,2	97,9	75,8	87,2	87,4	57,7	49,6	71,9	68,7	263
Region Šumadije i Zapadne Srbije	98,6	96,7	95,8	77,7	99,0	86,7	96,9	95,8	60,4	55,4	74,5	70,2	280
Region Južne i Istočne Srbije	98,4	96,9	90,8	84,2	99,4	92,5	92,5	94,6	65,2	40,3	81,3	78,2	242
Tip naselja													
Gradska	96,5	95,7	89,8	87,9	99,6	87,5	94,4	93,5	70,0	39,2	77,2	72,1	556
Ostala	97,5	95,2	87,4	66,1	97,8	83,5	90,3	92,0	48,6	58,4	71,2	70,0	422
Bračni status*													
Oženjen / u vanbračnoj zajednici	94,7	91,1	95,7	69,5	98,8	84,7	84,4	96,6	60,2	90,3	30,8	31,0	75
Nikada u braku / vanbračnoj zajednici	97,4	95,8	88,9	80,0	98,8	85,8	93,5	92,5	60,9	43,8	78,4	74,7	900
Obrazovanje													
Osnovno	93,3	88,5	50,8	62,0	99,7	80,5	83,2	94,8	26,0	94,2	67,6	62,1	72
Srednje	96,5	97,0	87,1	76,7	98,7	85,8	92,7	92,9	61,6	52,0	71,5	68,0	680
Više/visoko	99,6	93,1	93,2	94,2	98,8	87,9	95,4	92,0	78,7	18,3	86,5	83,7	224
Kvintili indeksa blagostanja													
Najsiromašniji	92,5	92,6	93,1	60,0	99,2	83,6	85,1	92,1	31,2	69,6	75,7	75,2	145
Drugi	98,5	97,1	92,7	70,6	99,3	85,1	90,6	93,6	50,3	62,6	64,9	64,7	186
Srednji	95,9	99,3	82,2	75,7	98,7	84,8	91,4	93,3	75,3	50,3	75,1	70,8	214
Četvrti	97,4	94,2	88,6	79,6	98,7	85,9	97,5	93,6	73,9	33,8	79,1	74,0	217
Najbogatiji	99,2	93,3	91,3	98,0	98,3	88,7	95,9	91,5	60,7	30,4	77,3	71,5	215
Ukupno	97,0	95,5	89,0	77,2	98,8	85,8	92,6	92,9	60,4	47,5	74,6	71,2	977

* Kategorija „Rastavljen“ nije prikazana u tabeli zbog malog broja slučajeva (manje od 25 neponderisanih slučajeva).

U tabelama SW.2 i SW.2M navedeni su procenti mladih žena i muškaraca koji su zadovoljni životom. Zadovoljni životom jesu oni koji su veoma ili donekle zadovoljni svojim porodičnim životom, prijateljstvima, školom, trenutnim poslom, zdravljem, mestom stanovanja, načinom na koji se drugi ljudi ponašaju prema njima, kao i svojim izgledom. Ukupno 67 procenata žena starosti

od 15 do 24 godine zadovoljno je svojim životom. Sve u svemu, 77 procenata žena koje žive u domaćinstvima u najbogatijem kvintilu zadovoljne su svojim životom, za razliku od samo 48 procenata onih iz najsiromašnijeg kvintila. Procenat žena koje su zadovoljne životom nešto je veći u gradskim naseljima (70 procenata) nego u ostalim naseljima (61 procenat).

Prosečna ocena zadovoljstva životom predstavlja aritmetičku sredinu odgovora na pitanja koja su bila uvrštena u izračunavanje zadovoljstva životom. Niže ocene ukazuju na viši nivo zadovoljstva životom. Kao što se vidi iz tabele SW.2, postoji jaka povezanost između prosečne ocene zadovoljstva životom i društveno-ekonomskog

statusa žena. Na osnovu iste tabele (SW.2), vidi se da je 93 procenta mladih žena veoma ili donekle srećno, kao i da su žene iz najsiromašnijih domaćinstava manje srećne. Ako se uporede žene starosti od 15 do 19 godina sa ženama starosti od 20 do 24 godina, procenat žena koje su veoma ili donekle srećne približno je isti, 94 i 93 procenta.

Tabela SW.2: Zadovoljstvo životom i sreća, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena starosti 15–24 godine koje su veoma ili donekle zadovoljne svojim porodičnim životom, prijateljstvima, školom, trenutnim poslom, zdravljem, životnim okruženjem, načinom na koji se drugi ljudi u njihovoj blizini ophode prema njima, kao i svojim izgledom; prosečna ocena zadovoljstva životom; procenat žena zadovoljnih svojim životom; koje su veoma ili donekle zadovoljne svojim prihodom i procenat žena starosti 15–24 godine koje su veoma ili donekle srećne

	Procenat žena koje su zadovoljne životom ¹	Prosečna ocena zadovoljstva životom	Nema podataka / ne može da se izračuna	Žene koje su zadovoljne životom i koje su veoma ili donekle zadovoljne svojim prihodom	Nema prihoda / ne može da se izračuna	Procenat žena koje su veoma ili donekle srećne ²	Broj žena starosti 15–24 god.
Starost							
15–19 godina	67,4	1,5	,0	59,3	88,2	93,9	659
20–24 godine	66,2	1,5	,2	48,3	67,9	92,6	705
Region							
Beogradski region	71,4	1,5	,4	47,3	78,8	93,2	321
Region Vojvodine	56,3	1,6	,1	43,2	78,9	88,4	317
Region Šumadije i Zapadne Srbije	73,2	1,5	,0	60,1	78,2	96,7	392
Region Južne i Istočne Srbije	64,8	1,5	,0	51,4	75,1	93,8	333
Tip naselja							
Gradska	70,4	1,5	,0	52,3	79,2	93,3	814
Ostala	61,4	1,6	,3	49,7	75,5	93,1	549
Bračni status*							
Udata / u vanbračnoj zajednici	63,6	1,6	,7	46,8	63,1	91,4	243
Nikada u braku / vanbračnoj zajednici	67,8	1,5	,0	53,5	80,9	93,8	1109
Obrazovanje							
Osnovno	51,5	1,7	,0	52,1	75,0	83,2	112
Srednje	65,2	1,5	,2	48,5	74,7	92,6	789
Više/visoko	73,5	1,4	,0	57,8	83,4	97,4	457
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	48,0	1,7	,0	22,3	77,9	80,4	199
Drugi	66,1	1,5	,1	56,2	65,3	95,6	276
Srednji	64,6	1,5	,0	61,3	79,1	94,3	267
Četvrti	70,9	1,5	,4	47,0	81,7	94,7	287
Najbogatiji	76,8	1,4	,0	58,9	83,5	96,9	334
Ukupno	66,8	1,5	,1	51,1	77,7	93,3	1364

¹ MICS Indikator SW.1

² MICS indikator SW.2

* Kategorije „Udovica“, „Razvedena“ i „Rastavljena“ nisu prikazane u tabeli zbog malog broja slučajeva (manje od 25 neponderisanih slučajeva).

Kao što se vidi iz tabele SW.2M, 68 procenata mladih muškaraca je zadovoljno svojim životom. Razlike po osnovnim kategorijama uglavnom su slične onima koje su uočene kod mladih žena. Kod muškaraca koji žive u domaćinstvima u najbogatijem kvintilu, 75 procenata je zadovoljno životom, za razliku od 60 procenata onih iz najsiromašnijeg kvintila. Kod mladih muškaraca, procenat onih koji su zadovoljni životom je veći u gradskim naseljima (73 procenta) nego u ostalim naseljima (62 procenta).

Razlike se mogu uočiti i prema regionima. Najniži procenat zadovoljstva životom i kod žena i kod muškaraca prisutan je u Vojvodini.

Procenat mladih muškaraca koji su veoma ili donekle srećni sličan je procentu koji se odnosi na mlade žene (92 procenta, u poređenju sa 93 procenta koja se odnose na žene). Najniži procenat mladih muškaraca koji su veoma ili donekle srećni prisutan je u najsiromašnijem kvintilu, kod onih koji imaju nizak nivo obrazovanja i kod onih koji žive u Vojvodini.

Tabela SW.2M: Zadovoljstvo životom i sreća, Republika Srbija, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–24 godine koji su veoma ili donekle zadovoljni svojim porodičnim životom, prijateljstvima, školom, trenutnim poslom, zdravljem, životnim okruženjem, načinom na koji se drugi ljudi u njihovoj blizini ophode prema njima i svojim izgledom; prosečna ocena zadovoljstva životom; procenat muškaraca zadovoljnih svojim životom; koji su veoma ili donekle zadovoljni svojim prihodom i procenat muškaraca starosti 15–24 godine koji su veoma ili donekle srećni

	Procenat muškaraca koji su zadovoljni životom ¹	Prosečna ocena zadovoljstva životom	Nema podataka / ne može da se izračuna	Muškarci koji su zadovoljni životom i koji su veoma ili donekle zadovoljni svojim prihodom	Nema prihoda / ne može da se izračuna	Procenat muškaraca koji su veoma ili donekle srećni ²	Broj muškaraca starosti 15–24 god.
Starost							
15–19 godina	70,6	1,5	,0	46,3	88,1	94,0	465
20–24 godine	66,0	1,5	,0	51,5	55,8	90,7	512
Region							
Beogradski region	69,5	1,4	,0	49,5	67,1	94,5	192
Region Vojvodine	55,8	1,6	,0	43,9	68,7	83,0	263
Region Šumadije i Zapadne Srbije	72,0	1,5	,0	50,5	70,2	96,6	280
Region Južne i Istočne Srbije	76,3	1,4	,0	62,0	78,2	95,9	242
Tip naselja							
Gradska	73,0	1,4	,0	62,4	72,1	93,1	556
Ostala	61,9	1,5	,0	35,9	70,0	91,3	422
Bračni status*							
Oženjen/u vanbračnoj zajednici	55,8	1,6	,0	45,8	31,0	92,0	75
Nikada u braku/vanbračnoj zajednici	69,4	1,5	,0	52,0	74,7	92,3	900
Obrazovanje							
Osnovno	52,7	1,6	,0	17,5	62,1	84,6	72
Srednje	68,9	1,5	,0	50,8	68,0	92,6	680
Više/visoko	71,5	1,4	,0	73,5	83,7	94,2	224
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	59,8	1,6	,0	20,7	75,2	84,0	145
Drugi	68,9	1,5	,0	46,3	64,7	93,3	186
Srednji	66,9	1,5	,0	54,7	70,8	93,2	214
Četvrti	67,4	1,5	,0	61,8	74,0	95,2	217
Najbogatiji	75,3	1,4	,0	57,7	71,5	93,3	215
Ukupno	68,2	1,5	,0	50,5	71,2	92,3	977

¹ MICS Indikator SW.1

² MICS indikator SW.2

* Kategorija „Rastavljen“ nije prikazana u tabeli zbog malog broja slučajeva (manje od 25 neponderisanih slučajeva).

U tabeli SW.3 prikazane su percepcije boljeg života od strane žena. Procenat mladih žena koje misle da se njihov život poboljšao tokom prethodne godine i koje misle da će biti i bolji nakon jedne godine iznosi 43 procenta. Odgovarajući indikator koji se odnosi na mlade muškarce, prikazan u tabeli SW.3M, niži je od indikatora koji se odnosi na mlade žene (36

procenata). Razlike u percepciji boljeg života mogu se uočiti prema kvintilima blagostanja: mlade žene (iz najsiromašnijeg kvintila) i muškarci (iz najsiromašnijeg i drugog kvintila) ređe misle da im se život poboljšao tokom prethodne godine, kao i da će biti još bolji nakon jedne godine, nego mlade žene i muškarci koji žive u domaćinstvima iz najbogatijeg kvintila.

Tabela SW.3: Percepcija boljeg života, Republika Srbija, 2010.

Procenat žena starosti 15–24 godine koje misle da se njihov život poboljšao tokom prethodne godine i koje očekuju da će njihov život biti još bolji nakon jedne godine

	Procenat žena koje misle			Broj žena starosti 15–24 god.
	da je njihov život postao bolji tokom prethodne godine	da će njihov život postati bolji nakon jedne godine	i jedno i drugo ¹	
Starost				
15–19 godina	48,1	84,8	44,9	659
20–24 godine	45,2	81,7	41,7	705
Region				
Beogradski region	46,7	82,5	45,5	321
Region Vojvodine	47,6	75,4	41,7	317
Region Šumadije i Zapadne Srbije	45,8	83,4	41,3	392
Region Južne i Istočne Srbije	46,4	91,1	44,9	333
Tip naselja				
Gradska	49,2	84,8	45,5	814
Ostala	42,7	80,8	40,0	549
Bračni status*				
Udata / u vanbračnoj zajednici	45,3	74,0	40,6	243
Nikada u braku / vanbračnoj zajednici	47,1	85,4	44,1	1109
Obrazovanje				
Osnovno	32,3	68,9	27,5	112
Srednje	48,3	84,0	45,0	789
Više/visoko	47,2	85,3	44,1	457
Kvintili indeksa blagostanja				
Najsiromašniji	30,6	75,9	28,4	199
Drugi	49,9	81,7	47,5	276
Srednji	47,6	84,3	42,5	267
Četvrti	46,0	84,9	42,9	287
Najbogatiji	52,9	86,5	49,4	334
Ukupno	46,6	83,2	43,2	1364

¹ MICS indikator SW.3

* Kategorije „Udovica“, „Razvedena“ i „Rastavljena“ nisu prikazane u tabeli zbog malog broja slučajeva (manje od 25 neponderisanih slučajeva).

Tabela SW.3M: Percepcija boljeg života, Republika Srbija, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–24 godine koji misle da se njihov život poboljšao tokom prethodne godine i koji očekuju da će njihov život biti još bolji nakon jedne godine

	Procenat muškaraca koji misle			Broj muškaraca starosti 15–24 god.
	da je njihov život postao bolji tokom prethodne godine	da će njihov život postati bolji nakon jedne godine	i jedno i drugo ¹	
Starost				
15–19 godina	39,1	78,4	36,6	465
20–24 godine	41,7	73,4	35,8	512
Region				
Beogradski region	47,3	74,9	42,1	192
Region Vojvodine	46,3	72,7	39,9	263
Region Šumadije i Zapadne Srbije	34,7	76,3	30,6	280
Region Južne i Istočne Srbije	35,1	79,3	33,9	242
Tip naselja				
Gradska	44,7	76,2	40,1	556
Ostala	34,9	75,3	30,9	422
Bračni status*				
Oženjen / u vanbračnoj zajednici	49,4	64,6	42,1	75
Nikada u braku / vanbračnoj zajednici	39,6	76,6	35,6	900
Obrazovanje				
Osnovno	25,8	62,4	21,1	72
Srednje	40,8	75,6	36,0	680
Više/visoko	44,2	81,0	41,6	224
Kvintili indeksa blagostanja				
Najsiromašniji	29,9	66,8	26,1	145
Drugi	33,4	80,7	31,4	186
Srednji	43,3	75,1	37,8	214
Četvrti	41,9	79,2	38,1	217
Najbogatiji	49,3	74,7	43,5	215
Ukupno	40,4	75,8	36,2	977

¹ MICS indikator SW.3

* Kategorija „Rastavljen“ nije prikazana u tabeli zbog malog broja slučajeva (manje od 25 neponderisanih slučajeva).

Subjektivni osećaj blagostanja — romska naselja

U tabeli SW.1R, odnosno u tabeli SW.1R.M, navode se procenti mladih žena i muškaraca iz romskih naselja koji su veoma ili donekle zadovoljni izabranim aspektima života. Među različitim aspektima života, mlade žene iz romskih naselja su najzadovoljnije svojim porodičnim životom i izgledom (93 procenata), a zatim svojim zdravljem (92 procenta). Rezultati dobijeni na osnovu odgovora mladih

muškaraca su slični; oni su najzadovoljniji svojim izgledom (95 procenata), svojim zdravljem (94 procenta), kao i svojim porodičnim životom (91 procentat). Ako se pogledaju različiti aspekti života, i mlade žene i mladi muškarci su najmanje zadovoljni svojim trenutnim prihodom i trenutnim poslom jer 57 procenata mladih muškaraca i 59 procenata mladih žena nema nikakav prihod.

Tabela SW.1R: Zadovoljstvo sopstvenim životom, romska naselja, 2010.

Procentat žena starosti 15–24 godine koje su veoma ili donekle zadovoljne izabranim aspektima života

Starost	Procentat žena starosti 15–24 god. koje su veoma ili donekle zadovoljne izabranim aspektima života									Procentat žena starosti 15–24 god.			Broj žena starosti 15–24 god.
	porodični život	prijateljstva	škola	trenutni posao	zdravlje	životno okruženje	ophođenje drugih ljudi prema njima	fizički izgled	trenutni prihod	koje trenutno ne pohađaju školu	koje nemaju posao	koje nemaju nikakav prihod	
15–19 godina	93,3	85,1	83,5	45,6	90,4	73,3	84,5	96,4	36,2	76,7	96,5	65,0	429
20–24 godine	93,6	89,1	50,4	59,0	93,3	75,2	84,0	89,6	32,2	99,0	90,7	51,8	354
Tip naselja													
Gradska	94,2	87,4	80,3	51,9	91,4	73,9	83,1	92,7	30,5	85,8	92,7	62,3	526
Ostala	91,8	85,9	87,5	66,4	92,4	74,5	86,7	94,7	39,8	88,8	96,3	52,4	256
Bračni status*													
Udata / u vanbračnoj zajednici	96,0	88,1	100,0	50,9	91,3	77,1	84,2	92,2	33,8	99,5	95,1	53,0	472
Rastavljena	(72,8)	(78,4)	(80,9)	(30,1)	(93,4)	(62,6)	(77,7)	(93,6)	(42,8)	(87,2)	(91,1)	(47,3)	41
Nikada u braku / vanbračnoj zajednici	93,3	87,1	81,9	59,8	92,7	70,9	85,7	96,6	33,4	62,6	92,3	72,2	256
Obrazovanje													
Bez obrazovanja	94,7	83,6	,	69,9	95,4	67,2	77,1	92,2	24,1	100,0	96,9	61,4	115
Osnovno	92,7	87,2	76,7	43,9	90,2	75,7	84,6	92,5	31,1	92,9	94,5	59,6	550
Srednje	95,4	87,9	86,7	74,1	94,8	73,3	88,6	97,9	48,6	48,8	87,1	56,2	110
Kvintili indeksa blagostanja													
Najsiromašniji	89,0	80,7	66,5	36,6	90,6	52,2	74,3	88,7	18,9	91,7	93,7	64,0	157
Drugi	93,4	88,5	96,4	53,3	92,2	69,2	78,8	94,3	28,6	95,4	96,6	51,7	162
Srednji	94,6	89,7	82,3	43,6	89,3	86,2	88,0	96,7	15,5	88,6	96,3	63,0	158
Četvrti	95,5	87,3	100,0	56,9	95,8	77,6	90,1	95,3	50,4	84,3	92,1	53,1	165
Najbogatiji	94,5	88,4	73,2	71,0	90,2	86,7	90,7	91,2	56,0	72,4	90,3	64,4	142
Ukupno	93,4	86,9	82,3	54,7	91,7	74,1	84,3	93,3	34,1	86,8	93,9	59,0	783

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

* Potkategorije „Udovica” i „Razvedena” nisu prikazane u tabeli zbog malog broja slučajeva (manje od 25 neponderisanih slučajeva).

Tabela SW.1R.M: Zadovoljstvo sopstvenim životom, romska naselja, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–24 godine koji su veoma ili donekle zadovoljni izabranim aspektima života

	Procenat muškaraca starosti 15–24 god. koji su veoma ili donekle zadovoljni izabranim aspektima života									Procenat muškaraca starosti 15–24 god.			Broj muškaraca starosti 15–24 god.
	porodični život	prijateljstva	škola	trenutni posao	zdravlje	životno okruženje	ophođenje drugih ljudi prema njima	fizički izgled	trenutni prihod	koji trenutno ne pohađaju školu	koji nemaju posao	koji nemaju nikakav prihod	
Starost													
15–19 godina	88,6	88,8	68,6	75,1	94,2	71,5	86,5	94,9	47,2	70,7	80,4	66,3	295
20–24 godine	93,1	90,8	81,4	50,5	93,8	66,0	87,9	95,9	32,4	95,0	65,3	47,9	293
Tip naselja													
Gradska	90,7	88,8	72,4	61,4	92,1	69,5	86,3	94,0	36,2	80,0	70,0	55,7	399
Ostala	91,0	91,8	63,2	53,4	97,9	67,1	89,1	98,3	43,2	88,8	79,0	60,2	189
Bračni status*													
Oženjen / u vanbračnoj zajednici	95,8	89,4	100,0	56,7	93,1	71,8	88,8	96,2	38,6	98,6	64,5	47,5	246
Nikada u braku / vanbračnoj zajednici	87,3	92,2	72,2	66,8	94,3	66,8	86,3	94,4	39,4	70,2	79,4	65,4	315
Obrazovanje													
Bez obrazovanja	(96,7)	(76,0)	np	(73,8)	(90,5)	(55,0)	(86,8)	(97,0)	(19,0)	(100,0)	(82,2)	(54,3)	38
Osnovno	90,2	89,6	61,0	59,9	93,8	69,8	87,5	94,5	39,7	94,1	71,0	53,7	400
Srednje	90,6	96,1	75,2	55,0	95,3	69,1	86,9	97,3	39,5	50,2	74,9	65,9	146
Kvintili indeksa blagostanja													
Najsiromašniji	83,6	84,1	44,8	45,7	92,1	43,5	78,5	91,3	25,7	89,0	76,8	60,2	130
Drugi	93,4	90,0	100,0	43,3	90,1	63,4	77,7	96,8	23,7	89,1	74,7	65,7	126
Srednji	87,5	90,8	60,8	61,1	95,0	75,1	91,1	96,6	43,9	74,4	76,8	61,0	121
Četvrti	94,6	91,2	95,3	77,9	94,6	81,0	94,0	93,4	47,5	85,3	67,8	41,4	113
Najbogatiji	97,0	94,1	64,5	65,7	99,5	87,2	98,4	100,0	47,4	74,2	66,3	55,6	98
Ukupno	90,8	89,8	70,5	59,4	94,0	68,8	87,2	95,4	38,3	82,8	72,9	57,1	588

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

* Potkategorije „Udovac“, „Razveden“ i „Rastavljen“ nisu prikazane u tabeli zbog malog broja slučajeva (manje od 25 neponderisanih slučajeva).

Prema podacima iz tabele SW.2R, 59 procenata mladih žena je zadovoljno životom. Sve u svemu, 61 procenat žena koje žive u domaćinstvima u najbogatijem kvintilu zadovoljne su životom, što je skoro dvostruko veće u odnosu na stopu za najsiromašniji kvintil, gde je samo 37 procenata žena zadovoljno životom. Stopa žena zadovoljnih životom u ostalim naseljima iznosi 61 procenat.

Prema podacima iz iste tabele (SW.2R), 87 procenata mladih žena iz romskih naselja su veoma ili donekle srećne. Kada je u pitanju ovaj indikator, može se uočiti da se razlike prema kvintilima blagostanja kreću od 75 procenata u najsiromašnijem kvintilu do 93 procenata u najbogatijem kvintilu. Ako uporedimo žene starosti od 15 do 19 godina sa ženama starosti od 20 do 24 godine, procenat žena koje su veoma ili donekle srećne je isti, tj. iznosi 87 procenata. Za razliku od populacije u Republici Srbiji, čini se da nivo obrazovanja ne utiče na sreću mladih Romkinja.

Tabela SW.2R: Zadovoljstvo životom i sreća, romska naselja, 2010.

Procenat žena starosti 15–24 godine koje su veoma ili donekle zadovoljne svojim porodičnim životom, prijateljstvima, školom, trenutnim poslom, zdravljem, životnim okruženjem, načinom na koji se drugi ljudi u njihovoj blizini ophode prema njima, kao i svojim izgledom; prosečna ocena zadovoljstva životom; procenat žena zadovoljnih svojim životom; koje su veoma ili donekle zadovoljne svojim prihodom i procenat žena starosti 15–24 godine koje su veoma ili donekle srećne

	Procenat žena koje su zadovoljne životom ¹	Prosečna ocena zadovoljstva životom	Nema podataka / ne može da se izračuna	Žene koje su zadovoljne životom i koje su veoma ili donekle zadovoljne svojim prihodom	Nema prihoda / ne može da se izračuna	Procenat žena koje su veoma ili donekle srećne ²	Broj žena starosti 15–24 god.
Starost							
15–19 godina	56,5	1,6	,4	30,5	65,4	87,4	429
20–24 godine	61,4	1,6	,1	23,0	51,9	87,2	354
Tip naselja							
Gradska	57,5	1,6	,3	23,3	62,6	87,8	526
Ostala	61,2	1,6	,2	31,6	52,6	86,2	256
Bračni status*							
Udata / u vanbračnoj zajednici	63,3	1,6	,1	28,1	53,1	89,9	472
Rastavljene	(40,3)	(1,9)	(0,0)	(16,5)	(47,3)	(66,0)	41
Nikada u braku / vanbračnoj zajednici	54,6	1,6	,6	25,9	72,9	87,6	256
Obrazovanje							
Bez obrazovanja	57,6	1,6	,4	21,6	61,7	88,9	115
Osnovno	59,0	1,6	,3	23,1	59,9	85,3	550
Srednje	56,9	1,5	,0	37,5	56,2	95,9	110
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	37,3	1,9	,0	9,0	64,0	75,2	157
Drugi	56,9	1,6	,3	21,6	52,0	86,7	162
Srednji	71,4	1,5	,6	11,1	63,5	90,0	158
Četvrti	66,8	1,5	,4	41,8	53,5	92,2	165
Najbogatiji	60,9	1,5	,0	48,0	64,4	92,5	142
Ukupno	58,7	1,6	,3	26,5	59,3	87,3	783

¹ MICS Indikator SW.1

² MICS indikator SW.2

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

* Potkategorije „Udovica“ i „Razvedena“ nisu prikazane u tabeli zbog malog broja slučajeva (manje od 25 neponderisanih slučajeva).

Kao što se vidi iz tabele SW.2R.M, 53 procenta mladih muškaraca je zadovoljno svojim životom. Što se tiče mladih muškaraca, razlike u smislu osnovnih karakteristika uglavnom su slične onima koje su uočene kod mladih žena. Kod muškaraca iz romskih naselja koji žive u domaćinstvima u najbogatijem kvintilu, 66 procenata je zadovoljno životom, za razliku od samo 31 procenta onih iz najsiromašnijeg

kvintila. Kod mladih muškaraca, procenat onih koji su zadovoljni životom je veći u ostalim naseljima (56 procenata) nego u gradskim naseljima (52 procenta).

Procenat mladih muškaraca koji su veoma ili donekle srećni jednak je procentu koji se odnosi na mlade žene (87 procenata).

Tabela SW.2R.M: Zadovoljstvo životom i sreća, romska naselja, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–24 godine koji su veoma ili donekle zadovoljni svojim porodičnim životom, prijateljstvima, školom, trenutnim poslom, zdravljem, životnim okruženjem, načinom na koji se drugi ljudi u njihovoj blizini ophode prema njima i svojim izgledom; prosečna ocena zadovoljstva životom; procenat muškaraca zadovoljnih svojim životom; koji su veoma ili donekle zadovoljni svojim prihodom i procenat muškaraca starosti 15–24 godine koji su veoma ili donekle srećni

	Procenat muškaraca koji su zadovoljni životom ¹	Prosečna ocena zadovoljstva životom	Nema podataka / ne može da se izračuna	Muškarci koji su zadovoljni životom i koji su veoma ili donekle zadovoljni svojim prihodom	Nema prihoda / ne može da se izračuna	Procenat muškaraca koji su veoma ili donekle srećni ²	Broj muškaraca starosti 15–24 god.
Starost							
15–19 godina	58,3	1,6	,0	36,3	66,3	89,1	295
20–24 godine	47,9	1,7	,0	21,8	47,9	84,3	293
Tip naselja							
Gradska	51,6	1,7	,0	25,6	55,7	84,6	399
Ostala	56,3	1,5	,0	32,2	60,2	91,2	189
Bračni status*							
Oženjen / u vanbračnoj zajednici	53,7	1,6	,0	23,1	47,5	91,2	246
Nikada u braku / vanbračnoj zajednici	54,3	1,7	,0	34,1	65,4	86,1	315
Obrazovanje							
Bez obrazovanja	(41,9)	(1,8)	(,0)	(16,0)	(54,3)	(67,2)	38
Osnovno	54,5	1,6	,0	26,8	53,7	87,1	400
Srednje	53,3	1,7	,0	34,0	65,9	90,5	146
Kvintili indeksa blagostanja							
Najsiromašniji	31,1	1,9	,0	15,3	60,2	72,9	130
Drugi	51,2	1,6	,0	16,2	65,7	90,3	126
Srednji	59,2	1,7	,0	28,4	61,0	88,6	121
Četvrti	62,9	1,4	,0	39,1	41,4	89,0	113
Najbogatiji	66,1	1,5	,0	34,8	55,6	95,6	98
Ukupno	53,1	1,6	,0	27,5	57,1	86,7	588

¹ MICS Indikator SW.1

² MICS indikator SW.2

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

* Potkategorije „Udovac“, „Razveden“ i „Rastavljen“ nisu prikazane u tabeli zbog malog broja slučajeva (manje od 25 neponderisanih slučajeva).

Isti procenat (26 procenata) mladih žena i muškaraca misle da se njihov život poboljšao tokom prethodne godine i da će biti i bolji nakon jedne godine (odgovarajući podaci se nalaze u tabeli SW.3R, odnosno u tabeli SW.3R.M). Razlike u percepciji boljeg života mogu se uočiti prema kvartilima blagostanja: mlade žene i muškarci koji žive u domaćinstvima iz najsiromašnijeg kvintila ređe misle da im se život

poboljšao tokom prethodne godine, kao i da će biti bolji nakon jedne godine, nego mlade žene i muškarci iz najbogatijeg kvintila. Samo 14 procenata mladih muškaraca (21 procenat mladih žena) iz najsiromašnijeg kvintila misle da se njihov život poboljšao tokom prethodne godine i da će biti još bolji nakon jedne godine, u poređenju sa 33 procenta muškaraca (41 procenat žena) iz najbogatijeg kvintila.

Tabela SW.3R: Percepcija boljeg života, romska naselja, 2010.

Procenat žena starosti 15–24 godine koje misle da se njihov život poboljšao tokom prethodne godine i koje očekuju da će njihov život biti još bolji nakon jedne godine

Starost	Procenat žena koje misle			Broj žena starosti 15–24 god.
	da je njihov život postao bolji tokom prethodne godine	da će njihov život postati bolji nakon jedne godine	i jedno i drugo ¹	
15–19 godina	28,2	79,5	25,5	429
20–24 godine	28,1	82,1	27,0	354
Tip naselja				
Gradska	27,9	80,8	25,9	526
Ostala	28,8	80,3	26,7	256
Bračni status*				
Udata / u vanbračnoj zajednici	32,1	83,8	30,1	472
Rastavljene	(15,7)	(71,7)	(12,8)	41
Nikada u braku / vanbračnoj zajednici	24,1	76,4	22,1	256
Obrazovanje				
Bez obrazovanja	20,8	81,0	20,8	115
Osnovno	28,4	81,0	25,5	550
Srednje	37,1	84,2	37,1	110
Kvintili indeksa blagostanja				
Najsiromašniji	22,1	82,4	20,9	157
Drugi	23,2	85,8	23,2	162
Srednji	28,4	69,8	24,5	158
Četvrti	27,5	79,4	22,9	165
Najbogatiji	41,2	86,4	41,2	142
Ukupno	28,2	80,7	26,2	783

¹ MICS indikator SW.3

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

* Potkategorije „Udovica“ i „Razvedena“ nisu prikazane u tabeli zbog malog broja slučajeva (manje od 25 neponderisanih slučajeva).

Tabela SW.3R.M: Percepcija boljeg života, romska naselja, 2010.

Procenat muškaraca starosti 15–24 godine koji misle da se njihov život poboljšao tokom prethodne godine i koji očekuju da će njihov život biti još bolji nakon jedne godine

Starost	Procenat muškaraca koji misle			Broj muškaraca starosti 15–24 god.
	da je njihov život postao bolji tokom prethodne godine	da će njihov život postati bolji nakon jedne godine	i jedno i drugo ¹	
15–19 godina	26,6	76,2	24,4	295
20–24 godine	27,6	78,7	26,7	293
Tip naselja				
Gradska	26,5	75,6	25,4	399
Ostala	28,4	81,4	25,9	189
Bračni status*				
Oženjen / u vanbračnoj zajednici	27,7	80,4	26,6	246
Nikada u braku / vanbračnoj zajednici	27,2	75,4	25,2	315
Obrazovanje				
Bez obrazovanja	(12,4)	(77,0)	(10,2)	38
Osnovno	26,4	79,2	24,6	400
Srednje	32,5	72,1	31,7	146
Kvintili indeksa blagostanja				
Najsiromašniji	16,4	69,1	13,8	130
Drugi	20,9	78,7	19,2	126
Srednji	29,5	73,4	27,2	121
Četvrti	38,5	82,0	38,0	113
Najbogatiji	33,0	86,9	33,0	98
Ukupno	27,1	77,5	25,5	588

¹ MICS indikator SW.3

( ) Podaci su bazirani na 25–49 neponderisanih slučajeva.

* Potkategorije „Udovac“, „Razveden“ i „Rastavljen“ nisu prikazane u tabeli zbog malog broja slučajeva (manje od 25 neponderisanih slučajeva).

PRILOZI

Prilog A Plan uzorka za Republiku Srbiju

Glavne karakteristike plana uzorka opisane su u ovom prilogu. Plan uzorka obuhvata planiranu veličinu uzorka, alokaciju uzorka, okvir za izbor uzorka, izbor domena, etape izbora uzorka, stratifikaciju i izračunavanje pondera uzorka.

Osnovni cilj plana uzorka za Istraživanje višestrukih pokazatelja u Republici Srbiji bio je da se dobiju statistički pouzdane ocene većeg broja indikatora, kako na nacionalnom nivou tako i za četiri regiona: Beogradski region, Region Vojvodine, Region Šumadije i Zapadne Srbije i Region Južne i Istočne Srbije, kao i za gradska i ostala naselja.

U anketi je primenjen stratifikovani dvoetafni slučajni uzorak.

Veličina i alokacija uzorka

Planirana veličina uzorka za MICS4 za Republiku Srbiju iznosila je 6.800 domaćinstava i 400 popisnih krugova, uzimajući u obzir predloženu formulu i raspoloživi budžet. Za izračunavanje veličine uzorka, kao ključni indikator korišćen je procenat dece uzrasta od 0 do 4 godine koja su imala akutne respiratorne infekcije. Sledeća formula korišćena je za ocenu potrebne veličine uzorka za ovaj indikator:

$$n = \frac{[4(r)(1-r)(f)(1,15)]}{[(0,12r)^2(p)(\bar{n})]}$$

gde je

- n potrebna veličina uzorka, izražena brojem domaćinstava
- 4 faktor za postizanje 95-procentnog nivoa poverenja
- r predviđena ili očekivana vrednost indikatora, izražena u obliku proporcije
- $1,15$ faktor neophodan da se veličina uzorka poveća za 15 procenata zbog očekivanog neodgovora

- f skraćeni simbol za *deff* (*design effect*)
- $0,12r$ granica greške koja se prihvata za 95-procentni nivo poverenja, definisana kao 12 procenata od r (relativna granica greške od $r-a$)
- p proporcija ukupne populacije na kojoj se bazira indikator, r
- $\bar{n}$ prosečna veličina domaćinstva (broj lica po domaćinstvu).

Za izračunavanje pretpostavilo se da r (procenat dece uzrasta od 0 do 4 godine koja su imala akutne respiratorne infekcije) iznosi 12 procenata. Vrednost *deff*-a (*design effect*) od 1,5 određena je na osnovu ocena iz prethodnih istraživanja, za vrednost p (procenat dece uzrasta od 0 do 4 godine u ukupnoj populaciji) uzeto je 5,1 procenat, za $\bar{n}$ (prosečna veličina domaćinstva) 3, i pretpostavilo se da će stopa odgovora biti 85 procenata.

Broj domaćinstava koji je dobijen na osnovu formule iznosio je oko 23.000 domaćinstava, što predstavlja veličinu uzorka potrebnu da bi se obezbedio dovoljan broj dece mlađe od pet godina (oko 3.500) za izvođenje pouzdanih zaključaka. Da bi se smanjio broj domaćinstava u uzorku, a da se u isto vreme ne bi izgubila pouzdanost ocena, bilo je potrebno izvršiti stratifikaciju uzorka na kategorije sa decom i bez dece uzrasta od 0 do 4 godine. Potreban broj domaćinstava u svakoj od kategorija dobijen je uz pretpostavku da ukupan uzorak ima 6.800 domaćinstava, 400 popisnih krugova i isti broj domaćinstava sa decom mlađom od pet godina po popisnom krugu. Pretpostavljajući jedno dete mlađe od pet godina po domaćinstvu i uzimajući u obzir potreban broj dece u uzorku, izračunata je ukupna veličina uzorka od 3.600 (devet po popisnom krugu) domaćinstava sa decom mlađom od pet godina i 3.200 (osam po popisnom krugu) domaćinstava bez dece mlađe od pet godina. Na taj način je određeno da ukupan broj domaćinstava koje treba izabrati po popisnom krugu bude 17 domaćinstava. Konačni planiran broj domaćinstava sa decom po popisnom krugu povećan je na 10 (12 za Beogradski region) kako bi se izvršila kompenzacija za popisne krugove u kojima je evidentirano manje domaćinstava sa decom.

Stratifikacija popisnih krugova za Republiku Srbiju izvršena je prema tipu naselja (gradska i ostala) i 25 oblasti (Beogradska, Zapadnobačka, Južnobačanska, Južnobačka, Severnobačanska, Severnobačka, Srednjobanatska, Sremska, Zlatiborska, Kolubarska, Mačvanska, Moravička, Pomoravska, Rasinska, Raška, Šumadijska, Borska, Braničevska, Zaječarska, Jablanička, Nišavska, Pirotka, Podunavska Pčinjska i Toplička).

Proporcionalna alokacija uzorka prema broju domaćinstava u okviru tipa naselja u 25 oblasti neznatno je korigovana. Na nivou Republike Srbije, broj popisnih krugova za tip naselja ostala umanjen je za 10 popisnih krugova koji su dodeljeni gradskim naseljima, gde se očekivala veća stopa neodgovora (oko 20 procenata). U narednoj tabeli prikazana je alokacija popisnih krugova po stratumima.

Tabela SD.1: Alokacija popisnih krugova, po stratumima

Oblast	Broj domaćinstava (Popis 2002. godine)			Broj popisnih krugova u uzorku		
	ukupno	gradska	ostala	ukupno	gradska	ostala
Beogradska oblast	577511	481939	95572	93	77	16
Zapadnobačka	74726	38494	36232	11	6	5
Južnobačanska	107045	61691	45354	17	10	7
Južnobačka	208593	143949	64644	34	24	10
Severnobačanska	61454	37911	23543	9	6	3
Severnobačka	74768	46662	28106	11	7	4
Srednjobanatska	74120	36173	37947	11	6	5
Sremska	111463	48128	63335	18	8	10
Zlatiborska	98884	49571	49313	17	9	8
Kolubarska	63539	26499	37040	9	4	5
Mačvanska	105181	31450	73731	16	5	11
Moravička	75244	39549	35695	12	7	5
Pomoravska	75986	34902	41084	11	5	6
Rasinska	82026	31756	50270	13	5	8
Raška	89122	45656	43466	15	8	7
Šumadijska	102416	66296	36120	16	11	5
Borska	51538	28960	22578	8	5	3
Braničevska	63659	24425	39234	10	4	6
Zaječarska	47564	24859	22705	7	4	3
Jablanička	74369	32232	42137	12	6	6
Nišavska	131794	73801	57993	20	12	8
Pirotka	38742	20811	17931	5	3	2
Podunavska	67989	36421	31568	11	6	5
Pčinjska	65374	29570	35804	9	5	4
Toplička	35415	15701	19714	5	3	2
Ukupno	2558522	1507406	1051116	400	246	154

Okvir za izbor uzorka i izbor popisnih krugova

Popis stanovništva sproveden u Republici Srbiji 2002. godine korišćen je kao okvir za izbor popisnih krugova. Popisni krugovi su definisani kao primarne jedinice uzorka i izabrani su iz svakog stratuma sistematski sa verovatnoćom izbora proporcionalnom veličini (pps), a meru veličine predstavljao je broj domaćinstava u popisnim krugovima na osnovu Popisa 2002. godine. Prva etapa izbora uzorka je na taj način završena izborom potrebnog broja popisnih krugova iz svakog od 25 stratuma (oblasti) u okviru gradskih i ostalih naselja.

Ažuriranje popisnih krugova

S obzirom na to da okvir za izbor uzorka (Popis stanovništva iz 2002. godine) nije bio ažuran, spiskovi domaćinstava u svim izabranim popisnim krugovima ažurirani su pre izbora domaćinstava. U tu svrhu, formirani su timovi za ažuriranje spiskova, koji su obišli svaki popisni krug i evidentirali sva domaćinstva u okviru popisnog kruga. Republički zavod za statistiku bio je odgovoran za ažuriranje spiskova domaćinstava. U okviru područnih odeljenja formirani su timovi koji su bili zaduženi za pravljenje spiskova i rad na terenu. Za svaki tim je bio obezbeđen spisak svih domaćinstava u izabranom popisnom krugu iz Popisa 2002. Zadatak anketara je bio da obiđe adrese navedene na spisku i da zabeleži sve promene do kojih je došlo, npr. da stan/kuća više ne postoji, da je domaćinstvo sa spiska otišlo iz stana/kuće i da tu živi neko drugo domaćinstvo, kao i da ubeleži broj dece mlađe od pet godina koja žive u domaćinstvu. Proces ažuriranja i pravljenja spiskova sproveden je u junu i julu 2010. godine.

Izbor domaćinstava

Ažurirane spiskove domaćinstava za svaki popisni krug pripremili su timovi za pravljenje spiskova na terenu i dostavili Republičkom zavodu za statistiku. Nakon toga, ažurirani spiskovi domaćinstava u popisnim krugovima

klasifikovani su u dve kategorije: domaćinstva sa decom mlađom od pet godina i domaćinstva bez dece. Na osnovu broja domaćinstava za svaku kategoriju po popisnom krugu i potrebne veličine uzorka od 3.600 domaćinstava sa decom mlađom od pet godina, određen je različit broj domaćinstava koje treba izabrati iz svake kategorije u popisnim krugovima. Izračunato je da treba izabrati 10 domaćinstava sa decom mlađom od pet godina po popisnom krugu, isključujući popisne krugove iz Beogradskog regiona, za koje je određeno 12 domaćinstava sa decom mlađom od pet godina. U slučaju da je popisni krug imao manje od 10 ažuriranih domaćinstava sa decom mlađom od pet godina (manje od 12 u Beogradskom regionu), sva domaćinstva su bila uključena u uzorak. Broj domaćinstava bez dece mlađe od pet godina koje je trebalo izabrati dobijen je kao razlika između ukupnog broja domaćinstava po klasteru (17) i broja domaćinstava sa decom mlađom od pet godina koja su određena u popisnom krugu. Domaćinstva iz obe kategorije izabrana su sistematski sa jednakim verovatnoćama. U toku prikupljanja podataka, još 85 domaćinstava (50 sa decom mlađom od pet godina i 35 domaćinstava bez dece mlađe od pet godina) uključeno je u uzorak, kada su anketari utvrdili da dva domaćinstva žive u stanu, umesto samo jednog koje se nalazilo na spisku.

Izračunavanje pondera

Uzorak za Istraživanje višestrukih pokazatelja u Republici Srbiji nije samoponderisan zbog neproporcionalne alokacije uzorka po stratumima, kategorije domaćinstava (sa decom/bez dece mlađe od pet godina) i konačne stope neodgovora. Da bi se dobile reprezentativne ocene za Republiku Srbiju, korišćeni su ponderi.

Glavna komponenta pondera je recipročna vrednost frakcije uzorka, na osnovu izabranog broja domaćinstava u određenom stratumu (h), iz popisnog kruga (i) u okviru kategorije (c):

$$W_{hic} = \frac{1}{f_{hic}}$$

Frakcija uzorka (f_{hic}) za c -tu kategoriju u okviru i -tog popisnog kruga u h -tom stratumu je proizvod verovatnoća uključenja u svakoj etapi za svaki stratum:

$$f_{hic} = p_{1hi} \times p_{2hi}$$

gde je p_{shic} verovatnoća uključenja jedinice uzorka u svakoj etapi $s = (1,2)$ za domaćinstva u kategoriji c i -tog popisnog kruga u h -tom stratumu.

Broj domaćinstava u svakom popisnom krugu iz okvira u prvoj etapi i ažurirani broj domaćinstava u popisnom krugu za stratum (sa decom/bez dece) u drugoj etapi korišćeni su za izračunavanje pojedinačnih frakcija uzorka za domaćinstva u svakom popisnom krugu i stratumu druge etape. Na taj način, frakcija uzorka za domaćinstva u svakom popisnom krugu i stratumu druge etape obuhvata verovatnoću uključenja popisnog kruga u određeni stratum u prvoj etapi (p_{1hi}) i verovatnoću uključenja domaćinstva u drugoj etapi (p_{2hi}) u popisnom krugu i stratumu druge etape.

Druga komponenta pondera uzima u obzir nivo neodgovora za domaćinstvo i individualne upitnike. Korekcija za neodgovor za domaćinstva jednaka je recipročnoj vrednosti:

$$RR_{hc} = \text{Broj anketiranih domaćinstava u stratumu } hc / \text{Broj nađenih domaćinstava iz uzorka u stratumu } hc$$

Nakon završetka rada na terenu, izračunate su stope odgovora za svaki stratum. One su iskorišćene za korigovanje pondera izračunatih za svaki popisni krug. Stope odgovora u MICSu prikazane su u tabeli HH.1 ovog izveštaja.

Na sličan način, korekcije zbog neodgovora na individualnom nivou (žene, deca mlađa od pet godina i muškarci) za svaki stratum jednake su recipročnoj vrednosti:

$$RR_{hc} = \text{Broj popunjenih upitnika za žene (ili decu mlađu od pet godina ili muškarce) u stratumu } hc / \text{Ukupan broj evidentiranih žena (ili dece mlađe od pet godina ili muškaraca) u stratumu } hc$$

Korektivni faktori, zbog nepopunjenih upitnika za žene, decu mlađu od pet godina i muškarce, primenjeni su na korigovane pondere za domaćinstvo. Broj evidentiranih žena, dece mlađe od pet godina i muškaraca koje je trebalo anketirati dobijen je na osnovu Spiska članova domaćinstva iz Upitnika za domaćinstvo, i to za domaćinstva u kojima je anketiranje obavljeno.

Konačni ponderi (u daljem tekstu: ponderi) za domaćinstva dobijeni su množenjem navedenih faktora za svaki popisni krug i stratum (sa decom/bez dece) druge etape. Ovi ponderi su zatim standardizovani (ili normalizovani), a jedan od ciljeva je da se izjednači ponderisani zbir anketiranih jedinica uzorka sa ukupnom veličinom uzorka na nacionalnom nivou. Normalizacija je izvršena deljenjem pondera uzorka sa prosečnim ponderom na nacionalnom nivou. Prosečan ponder je izračunat tako što je zbir pondera podeljen sa neponderisanom ukupnom vrednošću. Slična procedura standardizacije je primenjena za izračunavanje standardizovanih pondera za žene, decu mlađu od pet godina i muškarce. Standardizovani (normalizovani) ponderi variraju između 0,08 i 9,43 u 400 popisnih krugova.

Ponderi uzorka su pridruženi svim bazama podataka i analize su izvršene ponderisanjem podataka za svako domaćinstvo, ženu, dete mlađe od pet godina i muškarca.

Prilog A Plan uzorka — romska naselja

Glavne karakteristike plana uzorka opisane su u ovom prilogu. Plan uzorka obuhvata planiranu veličinu uzorka, alokaciju uzorka, okvir za izbor uzorka, izbor domena, etape izbora uzorka, stratifikaciju i izračunavanje pondera uzorka.

Osnovni cilj plana uzorka za Istraživanje višestrukih pokazatelja za romska naselja bio je da se dobiju statistički pouzdane ocene većeg broja indikatora, kako na nivou Republike Srbije tako i za gradska i ostala naselja.

U anketi je primenjen stratifikovani dvoetafni slučajni uzorak.

Veličina i alokacija uzorka

Planirana veličina uzorka za romska naselja iznosila je 1.800 domaćinstava i 100 popisnih krugova, uzimajući u obzir predloženu formulu i raspoloživi budžet. Za izračunavanje veličine uzorka, kao ključni indikator korišćen je procenat dece uzrasta od 0 do 4 godine koja su imala akutne respiratorne infekcije. Sledeća formula korišćena je za ocenu potrebne veličine uzorka za ovaj indikator:

$$n = \frac{[4(r)(1-r)(f)(1,15)]}{[(0,2r)^2(p)(\bar{n})]}$$

gde je

- n potrebna veličina uzorka, izražena brojem domaćinstava
- 4 faktor za postizanje 95-procentnog nivoa poverenja
- r predviđena ili očekivana vrednost indikatora, izražena u obliku proporcije
- $1,15$ faktor koji je neophodan da se veličina uzorka poveća za 15 procenata zbog očekivanog neodgovora
- f skraćeni simbol za *deff* (*design effect*)
- $0,2r$ granica greške koja se prihvata za 95-procentni nivo poverenja, definisana kao 20 procenata od r (relativna granica greške od r)

- p proporcija ukupne populacije na kojoj se bazira indikator, r
- $\bar{n}$ prosečna veličina domaćinstva (broj lica po domaćinstvu).

Za izračunavanje pretpostavilo se da r (procenat dece uzrasta od 0 do 4 godine koja su imala akutne respiratorne infekcije) iznosi 12 procenata. Vrednost *deff*-a (*design effect*) od 1,5 određena je na osnovu ocena iz prethodnih istraživanja, za p (procenat dece uzrasta od 0 do 4 godine u ukupnoj populaciji) uzeto je 11 procenata, za $\bar{n}$ (prosečna veličina domaćinstva) 4,3, i pretpostavilo se da će stopa odgovora biti 85 procenata.

Broj domaćinstava koji je dobijen na osnovu formule iznosio je oko 2.700 domaćinstava, što predstavlja veličinu uzorka potrebnu da bi se obezbedio dovoljan broj dece mlađe od pet godina (oko 1.300) za izvođenje pouzdanih zaključaka. Da bi se smanjio broj domaćinstava u uzorku, a da se u isto vreme ne bi izgubila pouzdanost ocena, bilo je potrebno izvršiti stratifikaciju uzorka na kategorije sa decom i bez dece uzrasta od 0 do 4 godine. Potreban broj domaćinstava u svakoj kategoriji dobijen je uz pretpostavku da ukupan uzorak ima 1.800 domaćinstava, 100 popisnih krugova i isti broj domaćinstava sa decom mlađom od pet godina po popisnom krugu. Pretpostavljajući jedno dete mlađe od pet godina po domaćinstvu i uzimajući u obzir potreban broj dece u uzorku, izračunata je ukupna veličina uzorka od 1.300 (13 po popisnom krugu) domaćinstava sa decom mlađom od pet godina, i 500 (pet po popisnom krugu) domaćinstava bez dece mlađe od pet godina. Na taj način je određeno da ukupan broj domaćinstava koje treba izabrati po popisnom krugu bude 18 domaćinstava.

Stratifikacija popisnih krugova za romska naselja izvršena je prema tipu naselja (gradska i ostala naselja) i teritoriji, na tri stratumata: Vojvodina, Beograd i centralna Srbija bez Beograda.

Alokacija uzorka popisnih krugova prema teritoriji i vrsti naselja nije bila proporcionalna broju romskih domaćinstava. Da bi se postigla bolja preciznost ocena za teritorije i gradska/ostala naselja, broj popisnih krugova za Vojvodinu i ostala naselja je povećan. U narednoj tabeli je prikazana alokacija popisnih krugova po stratumima.

Tabela SD.1R: Alokacija popisnih krugova, po stratumima

	Broj domaćinstava (Popis 2002. godine)			Broj popisnih krugova u uzorku		
	ukupno	gradska	ostala	ukupno	gradska	ostala
Beograd	2723	2469	254	22	17	5
Centralna Srbija bez Beograda	9152	6795	2357	55	35	20
Vojvodina	1670	759	911	23	11	12
Ukupno	13545	10023	3522	100	63	37

Okvir za izbor uzorka i izbor popisnih krugova

Okvir za izbor uzorka romskih naselja zasnovan je na podacima popisa sprovedenog u Republici Srbiji 2002. godine. Formiran je isključivanjem svih popisnih krugova sa 17 ili manje romskih domaćinstava. Na taj način obuhvaćeno je 46% romskih domaćinstava. Dobijeni okvir sa brojem romskih domaćinstava za svaki popisni krug na osnovu Popisa 2002. godine korišćen je za izbor popisnih krugova kao primarnih jedinica uzorka. Popisni krugovi izabrani su iz svakog stratuma sistematski sa verovatnoćom izbora proporcionalnom veličini (pps), a meru veličine predstavljao je broj romskih domaćinstava. Prva etapa uzorka je na taj način završena izborom potrebnog broja popisnih krugova za svaku od tri teritorije u okviru gradskih i ostalih naselja.

Ažuriranje popisnih krugova

S obzirom na to da okvir za izbor uzorka (Popis stanovništva 2002. godine) nije bio ažuran, spiskovi domaćinstava u svim izabranim popisnim krugovima ažurirani su pre izbora domaćinstava. U tu svrhu formirani su timovi za ažuriranje spiskova koji su obišli svaki popisni krug i evidentirali sva domaćinstva u okviru popisnog kruga. Republički zavod za statistiku je bio odgovoran za ažuriranje spiskova domaćinstava. U okviru područnih odeljenja formirani su timovi koji su bili zaduženi za pravljenje spiskova i rad na terenu. Za svaki tim bio je obezbeđen spisak svih domaćinstava u izabranom popisnom krugu iz Popisa 2002. godine. Zadatak anketara je bio da obiđe adrese navedene na spisku i identifikuje sva romska domaćinstva, kao i broj

dece mlađe od pet godina koja žive u domaćinstvu. Proces ažuriranja i pravljenja spiskova sproveden je u junu i julu 2010. godine.

Izbor domaćinstava

Ažurirane spiskove domaćinstava za svaki popisni krug pripremili su timovi za pravljenje spiskova na terenu i dostavili Republičkom zavodu za statistiku. Nakon toga, ažurirani spiskovi domaćinstava u popisnim krugovima klasifikovani su u dve kategorije: domaćinstva sa decom mlađom od pet godina i domaćinstva bez dece. Na osnovu broja domaćinstava sa spiskova za svaku kategoriju po popisnom krugu i potrebne veličine uzorka od 1.300 domaćinstava sa decom mlađom od pet godina, određen je različit broj domaćinstava koje treba izabrati iz svake kategorije u popisnim krugovima. Izračunato je da treba izabrati 13 domaćinstava sa decom mlađom od pet godina po popisnom krugu, isključujući popisne krugove iz Beogradskog regiona, za koje je određeno 14 domaćinstava sa decom mlađom od pet godina. U slučaju da je popisni krug imao manje od 13 ažuriranih domaćinstava sa decom mlađom od pet godina (manje od 14 u Beogradskom regionu), sva domaćinstva su bila uključena u uzorak. Broj domaćinstava bez dece mlađe od pet godina dobijen je kao razlika između ukupnog broja domaćinstava po klasteru (18) i broja domaćinstava sa decom mlađom od pet godina koja su određena u popisnom krugu. Domaćinstva iz obe kategorije izabrana su sistematski sa jednakim verovatnoćama. U toku prikupljanja podataka, još 15 domaćinstava (11 sa decom mlađom od pet godina i četiri domaćinstva bez dece mlađe od pet godina) uključeno je u uzorak, kada su anketari utvrdili da dva domaćinstva žive u stanu, umesto samo jednog koje se nalazilo na spisku.

Izračunavanje pondera

Uzorak za romska naselja nije samoponderisan zbog neproporcionalne alokacije uzorka po stratumima, kategorije domaćinstava (sa decom/bez dece mlađe od pet godina) i konačne stope neodgovora. Da bi se dobile reprezentativne ocene za romska naselja, korišćeni su ponderi.

Glavna komponenta pondera je recipročna vrednost frakcije uzorka, na osnovu izabranog broja domaćinstava u određenom stratumu (h), iz popisnog kruga (i) u okviru kategorije (c):

$$W_{hic} = \frac{1}{f_{hic}}$$

Frakcija uzorka (f_{hic}) za c -tu kategoriju u okviru i -tog popisnog kruga u h -tom stratumu je proizvod verovatnoća uključenja u svakoj etapi za svaki stratum:

$$f_{hic} = p_{1hi} \times p_{2hic}$$

gde je p_{shic} verovatnoća uključenja jedinice uzorka u svakoj etapi $s = (1,2)$ za domaćinstva u kategoriji c i -tog popisnog kruga u h -tom stratumu.

Broj domaćinstava u svakom popisnom krugu iz okvira u prvoj etapi i ažurirani broj domaćinstava u popisnom krugu za stratum (sa decom/bez dece) u drugoj etapi korišćeni su za izračunavanje pojedinačnih frakcija uzorka za domaćinstva u svakom popisnom krugu i stratumu druge etape. Na taj način, frakcija uzorka za domaćinstva u svakom popisnom krugu i stratumu druge etape obuhvata verovatnoću uključenja popisnog kruga u određeni stratum u prvoj etapi (p_{1hi}) i verovatnoću uključenja domaćinstva u drugoj etapi (p_{2hic}) u popisnom krugu i stratumu druge etape.

Druga komponenta pondera uzima u obzir nivo neodgovora za domaćinstvo i individualne upitnike. Korekcija neodgovora za domaćinstva je jednaka recipročnoj vrednosti:

$$RR_{hc} = \frac{\text{Broj anketiranih domaćinstava u stratumu } hc}{\text{Broj nađenih domaćinstava iz uzorka u stratumu } hc}$$

Nakon završetka rada na terenu, izračunate su stope odgovora za svaki stratum. One su iskorišćene za korigovanje pondera izračunatih za svaki popisni krug. Stope odgovora u MICSu prikazane su u tabeli HH.1R ovog izveštaja.

Na sličan način, korekcije zbog neodgovora na individualnom nivou (žene, deca mlađa od pet godina i muškarci) za svaki stratum jednake su recipročnoj vrednosti:

$$RR_{hc} = \frac{\text{Broj popunjenih upitnika za žene (ili decu mlađu od pet godina ili muškarce) u stratumu } hc}{\text{Ukupan broj evidentiranih žena (ili dece mlađe od pet godina ili muškaraca) u stratumu } hc}$$

Korektivni faktori, zbog nepopunjenih upitnika za žene, decu mlađu od pet godina i muškarce, primenjeni su na korigovane pondere za domaćinstvo. Broj evidentiranih žena, dece mlađe od pet godina i muškaraca koje je trebalo anketirati dobijen je na osnovu Spiska članova domaćinstva iz Upitnika za domaćinstvo, a za domaćinstva u kojima je anketiranje obavljeno.

Konačni ponderi (u daljem tekstu: ponderi) za domaćinstva dobijeni su množenjem navedenih faktora za svaki popisni krug i stratum (sa decom/bez dece) druge etape. Ovi ponderi su zatim standardizovani (ili normalizovani), a jedan od ciljeva je da se izjednači ponderisani zbir anketiranih jedinica uzorka sa ukupnom veličinom uzorka na nacionalnom nivou. Normalizacija je izvršena deljenjem pondera uzorka sa prosečnim ponderom na nacionalnom nivou. Prosečan ponder je izračunat tako što je zbir pondera podeljen sa neponderisanom ukupnom vrednošću. Slična procedura standardizacije je primenjena za izračunavanje standardizovanih pondera za žene, decu mlađu od pet godina i muškarce. Standardizovani (normalizovani) ponderi variraju između 0,14 i 13,0 u 100 popisnih krugova.

Ponderi uzorka su pridruženi svim bazama podataka i analize su izvršene ponderisanjem podataka za svako domaćinstvo, ženu, dete mlađe od pet godina i muškarca.

Prilog B Spisak lica angažovanih na sprovođenju MICS-a

Direktor projekta

Prof. dr Dragan Vukmirović,
direktor RZS

Tehnički koordinator

Dragana Đoković–Papić — RZS

Terenski koordinatori

Dragana Đoković–Papić — RZS
Jovanka Stojanović — RZS

Sadržaj upitnika

Aleksandra Jović — UNICEF
Dragana Đoković–Papić — RZS
Jovanka Stojanović — RZS
Vladica Janković — RZS

Izbor uzorka

Mirjana Ogrizović–Brašanac — RZS

Obrada podataka i programiranje

Tijana Milojević — RZS
Vesna Pantelić — RZS
Vladica Janković — RZS

UNICEF

Judita Reichenberg — Direktorica,
UNICEF, Srbija
Lesley Miller — Zamenica direktorke,
UNICEF, Srbija
Aleksandra Jović — Specijalista za oblast socijalne
politike, UNICEF, Srbija
Milica Cvetković — Savetnica za upravljanje znanjem,
UNICEF, Srbija
Goran Milovanović — Konsultant na projektu,
UNICEF, Srbija

Tehnička komisija

UNICEF
RZS
Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva
Vlade Srbije

Terenski kontrolori

Biljana Ilić
Branko Dragišić
Dragan Krstić
Dragan Kuzmić
Dragan Spasojević
Zoran Milovanović
Jasmina Savić
Ljiljana Vuković
Milan Jelenković
Mirko Vukomanović
Nada Vilovac
Nadežda Bogdanović
Speranca Rotar
Sunčica Stefanović–Šestić
Ergin Kurteši
Vesna Skrobić
Vukica Stojanović
Zvezdana Dimitrijević

Vođe timova

Danijela Ivanović
Ivana Marković
Jasmina Životić
Javorka Đorđević
Julka Stojković
Kristina Vujinović
Ksenija Jeličić
Ljiljana Matović
Ljiljana Terzić
Milinka Milojević
Mira Rajović
Milena Mihajlović
Mirjana Mihajlović
Sanja Mančić
Slobodanka Nožica
Snežana Marić
Valentina Jovičić–Isaković
Zorica Stanković

Merači/vozači

Bojan Lojpur
Bojan Trajkovski
Darko Đurić
Dragan Cvetković
Igor Stojanović
Milan Bjelić
Milan Nikolić
Miloš Božić
Miloš Majkić
Miodrag Janjić
Miroslav Krajnović
Nebojša Stojanović
Nemanja Paripović
Saša Simić
Voja Jovanović
Zoran Đukić
Zoran Todorović
Dejan Kačar

Terenski anketari

Aleksandra Luković
Aleksandra Srbulović
Ana Vinkešević
Ankica Petrović
Biljana Arsić
Bojana Deretić
Bojana Velimirović
Danica Rakić
Dragana Krstevski
Hanuma Azirović
Ivana Labanac
Ivana Obrenov
Ivana Sremčević
Ivanka Maksić
Jana Nešković
Jasmina Avčinikov
Jasna Mirković

Jelena Božić
Jelena Miladinović
Jelena Nikolić
Jelena Petrović
Jelena Vasić
Jovanka Stanojević–Brzaković
Katarina Ernjaković
Maja Lekić
Marija Janković
Marija Jovanović
Marija Knežević
Marija Nešić
Marija Pejović
Marija Tomić
Marija Trajković
Marijana Barudžija
Marijana Simić
Marina Simeunović
Milica Ninković
Milica Stojanović
Milica Zubić
Mirjana Dželebdžić
Mirjana Jovanović
Mirjana Milojević
Nataša Kostić
Radmila Branković
Rialda Kadrić
Sanja Belić
Senka Đokić
Snežana Raić
Snežana Vidaković
Svetlana Vukadinović
Tanja Živić
Tatjana Vidić
Vesna Nešović
Zlatko Milovanović
Zorica Paskota

Operateri unosa podataka

Biljana Zdravković
Dragana Mihajlović
Dragica Pejčinovski
Gordana Lončarević
Ivana Vučić
Jovanka Tošić
Ljiljana Jekić
Ljiljana Simić
Milena Aćimović–Krstić
Miodrag Ergić
Nataša Miljković
Olgica Živković
Petar Vujnović
Selena Marković
Slavica Manov
Slavica Pavkov
Snežana Predojević
Stana Jelić
Svetlana Gačić
Tamara Ergić
Vladimir Kovačević

Spoljni konsultanti

Aleksandar Zorić
Oleg Beneš
Dragana Jović
Jelena Gudelj–Rakić
Tanja Knežević
Katarina Sedlacki
Dragana Lozanović–Miladinović
Danijela Simić
Tanja Ranković
Ivica Stanković
Fahrudin Memić

Prilog C **Ocene uzoračkih grešaka za Republiku Srbiju**

Uzorak ispitanika izabran za Istraživanje višestrukih pokazatelja u Republici Srbiji je samo jedan od uzoraka koji su mogli biti izabrani iz iste populacije, primenom istog plana uzorka i veličine. Svaki od ovih uzoraka dao bi rezultate koji se donekle razlikuju od rezultata izabranog uzorka. Uzoračke greške su mera varijabiliteta između ocena iz svih mogućih uzoraka. Veličina varijabiliteta nije tačno poznata, ali se može statistički oceniti na osnovu podataka ankete.

U ovom prilogu, za svaki od izabranih indikatora prikazane su sledeće mere uzoračke greške:

- Standardna greška (*se*): Uzoračke greške se obično mere standardnom greškom za određeni indikator (sredina, proporcija itd). Standardna greška je kvadratni koren varijanse ocene. Za ocenu standardnih grešaka korišćen je Tejlorov metod linearizacije.
- Koeficijent varijacije (*se/r*) kao relativna mera greške uzorka predstavlja količnik standardne greške i vrednosti indikatora.
- Dizajn efekat — efekat plana uzorka (*deff*) jeste količnik aktuelne varijanse indikatora, za plan uzorka primenjen u anketi i varijanse hipotetičkog prostog slučajnog uzorka. Kvadratni koren Dizajn efekta (*deft*) iskorišćen je da pokaže efikasnost primenjenog plana uzorka u relaciji sa preciznošću. Vrednost defta od 1.0 pokazuje da je primenjeni plan uzorka efikasan kao i prost slučajni uzorak, dok vrednost defta veća od 1.0 ukazuje na povećanje standardne greške zbog primene kompleksnijeg plana uzorka.

- Granice intervala poverenja izračunate su da bi se prikazao interval u okviru kojeg se može pretpostaviti da se nalazi prava vrednost populacije, sa izabranim nivoom poverenja. Za bilo koju statistiku izračunatu na osnovu ankete, vrednost statistike će se nalaziti u okviru, plus ili minus dva puta standardne greške ($r+2se$ ili $r-2se$) statistike u 95 procenata od svih mogućih uzoraka iste veličine i istog plana.

Za izračunavanje uzoračkih grešaka, na osnovu podataka MICSa, korišćen je SPSS, verzija 18, modul *Complex samples*. Rezultati su prikazani u narednim tabelama. Na osnovu uzoračkih grešaka koje su prethodno opisane, tabele sadrže i ponderisane i neponderisane vrednosti delilaca za svaki indikator. Ponderisane vrednosti su bazirane na normalizovanim ponderima, tako da je ponderisana vrednost na nacionalnom nivou jednaka neponderisanoj vrednosti. Ako prosečnom relativnom ponderu damo vrednost jedan, poređenjem ponderisanih vrednosti za svaki domen sa odgovarajućom neponderisanom vrednošću moguće je odrediti da li su ponderi za domen iznad ili ispod proseka. Ako je relativni ponder veći od jedan, znači da je domen bio prezastupljen u uzorku u relativnom smislu.

Uzoračke greške su računane za indikatore od primarnog interesa na nacionalnom nivou, za regione i za gradska i ostala naselja. Među izabranim indikatorima, pet se odnosi na članove domaćinstva, 18 na žene, osam na muškarce i 12 na decu ispod pet godina. Svi indikatori predstavljeni ovde u formi su proporcija. Tabela SE.1 prikazuje listu indikatora za koje su izračunate uzoračke greške, uključujući osnovnu populaciju (delilac) za svaki indikator. Tabele od SE.2 do SE.8 prikazuju izračunate uzoračke greške za izabrane domene.

Tabela SE.1: Izabrani indikatori za koje su izračunate uzoračke greške, Republika Srbija, 2010.

Lista izabranih indikatora za koje su izračunate uzoračke greške i osnovna populacija (delilac) za svaki indikator

MICS4 INDIKATOR	OSNOVNA POPULACIJA
ČLANOVI DOMAĆINSTVA	
4.1 Korišćenje poboljšanih izvora pijaće vode	Svi članovi domaćinstva
4.3 Korišćenje poboljšanih sanitarnih uslova	Svi članovi domaćinstva
7.5 Neto stopa pohađanja srednje škole (korigovano)	Deca srednjoškolskog uzrasta
9.18 Deca kojima je najmanje jedan roditelj preminuo	Deca starosti 0–17 godina
8.5 Nasilni metodi disciplinovanja	Deca starosti 2–14 godina
ŽENE	
– Trudnice	Žene starosti 15–49 godina
5.2 Rano rađanje	Žene starosti 20–24 godine
5.3 Primena kontraceptivnih metoda	Žene starosti 15–49 godina koje su u braku ili vanbračnoj zajednici
5.4 Nezadovoljena potreba	Žene starosti 15–49 godina koje su u braku ili vanbračnoj zajednici
5.5a Obuhvaćenost prenatalnom zaštitom – najmanje jedan pregled od strane obučenog zdravstvenog radnika	Žene starosti 15–49 godina koje su rodile dete tokom dve godine koja su prethodile istraživanju
5.5b Obuhvaćenost prenatalnom zaštitom – bar četiri puta od strane obučenog zdravstvenog radnika	Žene starosti 15–49 godina koje su rodile dete tokom dve godine koja su prethodile istraživanju
5.7 Stručna pomoć pri porođaju	Žene starosti 15–49 godina koje su rodile dete tokom dve godine koja su prethodile istraživanju
5.8 Porođaji obavljani u zdravstvenoj ustanovi	Žene starosti 15–49 godina koje su rodile dete tokom dve godine koja su prethodile istraživanju
5.9 Porođaji obavljani carskim rezom	Žene starosti 15–49 godina koje su rodile dete tokom dve godine koja su prethodile istraživanju
7.1 Stopa pismenosti mladih žena	Žene starosti 15–24 godine
8.7 Brak pre 18 godine	Žene starosti 20–49 godina
9.2 Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	Žene starosti 15–24 godine
9.3 Poznavanje 3 načina prenošenja HIV virusa sa majke na dete	Žene starosti 15–49 godina
9.4 Pozitivan stav prihvatanja ljudi sa HIV-om	Žene starosti 15–49 godina koje su čule za HIV
9.6 Žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	Žene starosti 15–49 godina
9.7 Seksualno aktivne mlade žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	Žene starosti 15–24 godina koje su imale seksualne odnose tokom 12 meseci koji su prethodili istraživanju
9.11 Stupanje u seksualne odnose pre 15 godine među mladim ženama	Žene starosti 15–24 godine
9.16 Korišćenje kondoma sa partnerom koji nije stalan	Žene starosti 15–24 godine koje su imale partnera sa kojim nisu u braku ili vanbračnoj zajednici tokom 12 meseci koji su prethodili istraživanju
MUŠKARCI	
7.1 Stopa pismenosti mladih muškaraca	Muškarci starosti 15–24 godine
8.7 Brak pre 18 godine	Muškarci starosti 20–29 godina
9.2 Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	Muškarci starosti 15–24 godine
9.4 Pozitivan stav prihvatanja ljudi koji žive sa HIV-om	Muškarci starosti 15–29 godina koji su čuli za HIV
9.11 Stupanje u seksualne odnose pre 15 godine među mladim muškarcima	Muškarci starosti 15–24 godine
9.16 Korišćenje kondoma tokom seksualnog odnosa sa neredovnom partnerkom	Muškarci starosti 15–24 godine koji su imali partnerku sa kojom nisu u braku ili vanbračnoj zajednici tokom 12 meseci koji su prethodili istraživanju
DECA MLAĐA OD PET GODINA	
2.1a Prevalencija pothranjenosti	Deca mlađa od pet godina
2.2a Prevalencija zaostajanja u rastu	Deca mlađa od pet godina
2.3a Prevalencija zaostajanja telesne težine u odnosu na visinu	Deca mlađa od pet godina
2.6 Isključivo dojenje dece	Ukupan broj odojčadi uzrasta do 6 meseci
2.14 Adekvatno dojenje	Deca starosti 0–23 meseca
– Dijareja tokom dve nedelje koje su prethodile istraživanju	Deca mlađa od pet godina
– Bolest praćena kašljem tokom dve nedelje koje su prethodile istraživanju	Deca mlađa od pet godina
3.8 Primena oralne rehidracije uz nastavak hranjenja	Deca mlađa od pet godina sa dijarejom tokom dve nedelje koje su prethodile istraživanju
3.10 Lečenje antibioticima zbog sumnje na pneumoniju	Deca mlađa od pet godina sa simptomima pneumonije tokom dve nedelje koje su prethodile istraživanju
6.1 Podrška odraslih pri učenju	Deca starosti 36–59 meseci
6.7 Pohađanje programa obrazovanja u ranom detinjstvu	Deca starosti 36–59 meseci
8.1 Upis u matičnu knjigu rođenih	Deca mlađa od pet godina

Tabela SE.2: Uzoračke greške: Ukupno, Republika Srbija, 2010.

Standardne greške, koeficijenti varijacije, dizajn efekti (deff), kvadratni koren dizajn efekta (deft) i granice intervala poverenja za izabrane indikatore

	MICS indikator	Vrednost (r)	Standardna greška (se)	Koeficijent varijacije (se/r)	Dizajn efekti (deff)	Kvadratni koren dizajn efekta (deft)	Ponderisana vrednost	Neponderisana vrednost	Granice intervala poverenja	
									r - 2se	r + 2se
ČLANOVI DOMAĆINSTVA										
Korišćenje poboljšanih izvora pijaće vode	4.1	,9953	,00113	,001	1,750	1,323	20874	6392	0,993	0,998
Korišćenje poboljšanih sanitarnih uslova	4.3	,9783	,00266	,003	2,131	1,460	20874	6392	0,973	0,984
Neto stopa pohađanja srednje škole (korigovana)	7.5	,8933	,00937	,010	,647	,804	901	703	0,875	0,912
Deca kojima je najmanje jedan roditelj preminuo	9.18	,0158	,00294	,186	3,742	1,934	4015	6737	0,010	0,022
Nasilni metodi disciplinovanja	8.5	,6715	,01291	,019	2,335	1,528	2861	3093	0,646	0,697
ŽENE										
Trudnice	–	,0213	,00261	,123	1,758	1,326	5385	5385	0,016	0,027
Rano rađanje	5.2	,0332	,00684	,206	,990	,995	705	679	0,019	0,047
Primena kontraceptivnih metoda	5.3	,6084	,01202	,020	2,460	1,568	3405	4055	0,584	0,632
Nezadovoljena potreba	5.4	,0659	,00516	,078	1,751	1,323	3405	4055	0,056	0,076
Pružanje prenatalne zaštite – bar jednom od strane obučenog lica	5.5a	,9900	,00387	,004	1,798	1,341	543	1187	0,982	0,998
Pružanje prenatalne zaštite – bar četiri puta od strane pružaoca prenatalne zaštite	5.5b	,9415	,00823	,009	1,458	1,208	543	1187	0,925	0,958
Stručna pomoć pri porođaju	5.7	,9973	,00085	,001	,314	,560	543	1187	0,996	0,999
Porođaji obavljani u zdravstvenoj ustanovi	5.8	,9977	,00096	,001	,475	,689	543	1187	0,996	1,000
Porođaji obavljani carskim rezom	5.9	,2459	,01757	,071	1,974	1,405	543	1187	0,211	0,281
Stopa pismenosti mladih žena	7.1	,9930	,00300	,003	1,437	1,199	1364	1106	0,987	0,999
Brak pre 18. godine	8.7	,0771	,00567	,074	2,241	1,497	4726	4958	0,066	0,088
Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	9.2	,5413	,01852	,034	1,527	1,236	1364	1106	0,504	0,578
Znanje o načinima prenošenja HIV-a s majke na dete	9.3	,6507	,01077	,017	2,747	1,657	5385	5385	0,629	0,672
Positivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om	9.4	,1257	,00701	,056	2,383	1,544	5329	5327	0,112	0,140
Žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	9.6	,0142	,00246	,173	2,319	1,523	5385	5385	0,009	0,019
Seksualno aktivne mlade žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	9.7	,0253	,00682	,270	1,430	1,196	802	758	0,012	0,039
Mlade žene koje su imale seksualne odnose pre navršene 15. godine	9.11	,0174	,00404	,232	1,053	1,026	1364	1106	0,009	0,026
Korišćenje kondoma sa partnerom koji nije stalan	9.16	,7709	,01250	,016	,310	,556	561	351	0,746	0,796
MUŠKARCI										
Stopa pismenosti kod mladih muškaraca	7.1	,9950	,00254	,003	1,023	1,011	977	790	0,990	1,000
Stupanje u brak pre navršene 18. godine	–	,0063	,00235	,370	1,082	1,040	1118	1237	0,002	0,011
Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	9.2	,4762	,01567	,033	,777	,881	977	790	0,445	0,508
Positivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om	–	,1043	,01004	,096	1,696	1,302	1575	1572	0,084	0,124
Mladi muškarci koji su imali seksualne odnose pre navršene 15. godine	9.11	,0422	,00622	,147	,755	,869	977	790	0,030	0,055
Korišćenje kondoma sa partnerkom koja nije stalna	9.16	,8005	,01170	,015	,392	,626	594	458	0,777	0,824
DECA MLAĐA OD PET GODINA										
Prevalencija pothranjenosti	2.1a	,0159	,00412	,259	3,239	1,800	3004	2991	0,008	0,024
Prevalencija zaostajanja u rastu	2.2a	,0658	,00659	,100	1,923	1,387	2745	2723	0,053	0,079
Prevalencija zaostajanja telesne težine u odnosu na visinu	2.3a	,0351	,00588	,168	2,730	1,652	2699	2671	0,023	0,047
Isključivo dojenje odojčadi mlađe od 6 meseci	2.6	,1366	,01275	,093	,338	,581	271	246	0,111	0,162
Adekvatno dojenje za dati uzrast	2.14	,1931	,01477	,077	1,759	1,326	1220	1257	0,164	0,223
Dijareja u prethodne 2 nedelje	–	,0748	,00714	,095	2,484	1,576	3374	3374	0,061	0,089
Bolest praćena kašljem u prethodne 2 nedelje	–	,0540	,00506	,094	1,688	1,299	3374	3374	0,044	0,064
Oralna rehidracija uz nastavak hranjenja	3.8	,5972	,03702	,062	1,305	1,142	252	230	0,523	0,671
Lečenje antibioticima zbog sumnje na pneumoniju	3.10	,8159	,01076	,013	,155	,394	182	202	0,794	0,837
Podrška pri učenju	6.1	,9517	,00577	,006	1,019	1,009	1406	1407	0,940	0,963
Pohađanje obrazovanja u ranom detinjstvu	6.7	,4384	,01813	,041	1,877	1,370	1406	1407	0,402	0,475
Upis u matičnu knjigu rođenih	8.1	,9892	,00451	,005	6,448	2,539	3374	3374	0,980	0,998

Tabela SE.3: Uzoračke greške: Gradska naselja, Republika Srbija, 2010.

Standardne greške, koeficijenti varijacije, dizajn efekti (deff), kvadratni koren dizajn efekta (deft) i granice intervala poverenja za izabrane indikatore

	MICS indikator	Vrednost (r)	Standardna greška (se)	Koeficijent varijacije (se/r)	Dizajn efekti (deff)	Kvadratni koren dizajn efekta (deft)	Ponderisana vrednost	Neponderisana vrednost	Granice intervala poverenja	
									r - 2se	r + 2se
ČLANOVI DOMAĆINSTVA										
Korišćenje poboljšanih izvora pijaće vode	4.1	,9982	,00100	,001	2,088	1,445	11501	3836	0,996	1,000
Korišćenje poboljšanih sanitarnih uslova	4.3	,9903	,00274	,003	2,994	1,730	11501	3836	0,985	0,996
Neto stopa pohađanja srednje škole (korigovana)	7.5	,9266	,01068	,012	,662	,814	491	396	0,905	0,948
Deca kojima je najmanje jedan roditelj preminuo	9.18	,0169	,00375	,223	3,223	1,795	2158	3792	0,009	0,024
Nasilni metodi disciplinovanja	8.5	,6648	,01756	,026	2,497	1,580	1538	1805	0,630	0,700
ŽENE										
Trudnice	–	,0169	,00287	,170	1,559	1,249	3155	3153	0,011	0,023
Rano rađanje	5.2	,0301	,01086	,361	1,491	1,221	427	370	0,008	0,052
Primena kontraceptivnih metoda	5.3	,6044	,01548	,026	2,275	1,508	1852	2271	0,573	0,635
Nezadovoljena potreba	5.4	,0547	,00615	,112	1,663	1,289	1852	2271	0,042	0,067
Pružanje prenatalne zaštite – bar jednom od strane obučenog lica	5.5a	,9972	,00137	,001	,448	,669	281	665	0,994	1,000
Pružanje prenatalne zaštite – bar četiri puta od strane pružaoca prenatalne zaštite	5.5b	,9429	,01346	,014	2,235	1,495	281	665	0,916	0,970
Stručna pomoć pri porođaju	5.7	,9981	,00137	,001	,664	,815	281	665	0,995	1,000
Porođaji obavljani u zdravstvenoj ustanovi	5.8	,9978	,00162	,002	,794	,891	281	665	0,995	1,000
Porođaji obavljani carskim rezom	5.9	,2401	,02352	,098	2,014	1,419	281	665	0,193	0,287
Stopa pismenosti mladih žena	7.1	,9948	,00252	,003	,760	,872	814	621	0,990	1,000
Brak pre 18. godine	8.7	,0446	,00527	,118	1,890	1,375	2767	2902	0,034	0,055
Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	9.2	,6275	,02185	,035	1,266	1,125	814	621	0,584	0,671
Znanje o načinima prenošenja HIV-a s majke na dete	9.3	,6872	,01460	,021	3,124	1,767	3155	3153	0,658	0,716
Positivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om	9.4	,1530	,01005	,066	2,443	1,563	3137	3133	0,133	0,173
Žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	9.6	,0199	,00386	,194	2,413	1,554	3155	3153	0,012	0,028
Seksualno aktivne mlade žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	9.7	,0386	,01070	,277	1,292	1,137	500	420	0,017	0,060
Mlade žene koje su imale seksualne odnose pre navršene 15. godine	9.11	,0206	,00635	,308	1,238	1,113	814	621	0,008	0,033
Korišćenje kondoma sa partnerom koji nije stalan	9.16	,7887	,01446	,018	,309	,556	398	247	0,760	0,818
MUŠKARCI										
Stopa pismenosti kod mladih muškaraca	7.1	,9978	,00048	,000	,051	,225	556	467	0,997	0,999
Stupanje u brak pre navršene 18. godine	–	,0028	,00111	,398	,314	,561	651	708	0,001	0,005
Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	9.2	,5163	,01974	,038	,727	,853	556	467	0,477	0,556
Positivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om	–	,1309	,01478	,113	1,731	1,316	905	903	0,101	0,160
Mladi muškarci koji su imali seksualne odnose pre navršene 15. godine	9.11	,0264	,00195	,074	,069	,262	556	467	0,022	0,030
Korišćenje kondoma sa partnerkom koja nije stalna	9.16	,8107	,01284	,016	,309	,556	349	289	0,785	0,836
DECA MLAĐA OD PET GODINA										
Prevalencija pothranjenosti	2.1a	,0182	,00653	,359	4,110	2,027	1657	1723	0,005	0,031
Prevalencija zaostajanja u rastu	2.2a	,0553	,00869	,157	2,288	1,513	1531	1582	0,038	0,073
Prevalencija zaostajanja telesne težine u odnosu na visinu	2.3a	,0381	,00777	,204	2,555	1,598	1501	1552	0,023	0,054
Isključivo dojenje odojčadi mlade od 6 meseci	2.6	,1613	,02394	,148	,538	,734	138	128	0,113	0,209
Adekvatno dojenje za dati uzrast	2.14	,2126	,02394	,113	2,376	1,541	618	695	0,165	0,260
Dijareja u prethodne 2 nedelje	–	,0686	,00828	,121	2,051	1,432	1810	1916	0,052	0,085
Bolest praćena kašljem u prethodne 2 nedelje	–	,0634	,00816	,129	2,145	1,465	1810	1916	0,047	0,080
Oralna rehidracija uz nastavak hranjenja	3.8	,5691	,05825	,102	1,743	1,320	124	127	0,453	0,686
Lečenje antibioticima zbog sumnje na pneumoniju	3.10	,8258	,01414	,017	,181	,425	115	131	0,798	0,854
Podrška pri učenju	6.1	,9585	,00451	,005	,419	,648	763	821	0,949	0,967
Pohađanje obrazovanja u ranom detinjstvu	6.7	,5661	,02414	,043	1,945	1,395	763	821	0,518	0,614
Upis u matičnu knjigu rođenih	8.1	,9864	,00766	,008	8,364	2,892	1810	1916	0,971	1,000

Tabela SE.4: Uzoračke greške: Ostala naselja, Republika Srbija, 2010.

Standardne greške, koeficijenti varijacije, dizajn efekti (deff), kvadratni koren dizajn efekta (deft) i granice intervala poverenja za izabrane indikatore

	MICS indikator	Vrednost (r)	Standardna greška (se)	Koeficijent varijacije (se/r)	Dizajn efekti (deff)	Kvadratni koren dizajn efekta (deft)	Ponderisana vrednost	Neponderisana vrednost	Granice intervala poverenja	
									r - 2se	r + 2se
ČLANOVI DOMAĆINSTVA										
Korišćenje poboljšanih izvora pijaće vode	4.1	,9919	,00218	,002	1,504	1,226	9373	2556	0,988	0,996
Korišćenje poboljšanih sanitarnih uslova	4.3	,9636	,00487	,005	1,728	1,315	9373	2556	0,954	0,973
Neto stopa pohađanja srednje škole (korigovana)	7.5	,8534	,01689	,020	,698	,835	410	307	0,820	0,887
Deca kojima je najmanje jedan roditelj preminuo	9.18	,0146	,00461	,317	4,368	2,090	1857	2945	0,005	0,024
Nasilni metodi disciplinovanja	8.5	,6792	,01904	,028	2,141	1,463	1323	1288	0,641	0,717
ŽENE										
Trudnice	–	,0275	,00481	,175	1,933	1,390	2230	2232	0,018	0,037
Rano rađanje	5.2	,0379	,00509	,134	,219	,468	278	309	0,028	0,048
Primena kontraceptivnih metoda	5.3	,6131	,01879	,031	2,654	1,629	1552	1784	0,576	0,651
Nezadovoljena potreba	5.4	,0793	,00851	,107	1,768	1,330	1552	1784	0,062	0,096
Pružanje prenatalne zaštite – bar jednom od strane obučenog lica	5.5a	,9823	,00786	,008	1,850	1,360	262	522	0,967	0,998
Pružanje prenatalne zaštite – bar četiri puta od strane pružaoca prenatalne zaštite	5.5b	,9401	,00910	,010	,765	,875	262	522	0,922	0,958
Stručna pomoć pri porođaju	5.7	,9964	,00097	,001	,136	,368	262	522	0,994	0,998
Porođaji obavljani u zdravstvenoj ustanovi	5.8	,9976	,00095	,001	,198	,445	262	522	0,996	1,000
Porođaji obavljani carskim rezom	5.9	,2521	,02619	,104	1,895	1,377	262	522	0,200	0,305
Stopa pismenosti mladih žena	7.1	,9905	,00639	,006	2,094	1,447	549	485	0,978	1,000
Brak pre 18. godine	8.7	,1231	,01105	,090	2,325	1,525	1959	2056	0,101	0,145
Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	9.2	,4135	,03101	,075	1,919	1,385	549	485	0,351	0,476
Znanje o načinima prenošenja HIV-a s majke na dete	9.3	,5991	,01516	,025	2,135	1,461	2230	2232	0,569	0,629
Positivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om	9.4	,0866	,00853	,098	2,015	1,420	2192	2194	0,070	0,104
Žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	9.6	,0062	,00215	,345	1,664	1,290	2230	2232	0,002	0,011
Seksualno aktivne mlade žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	9.7	,0032	,00215	,676	,490	,700	302	338	0,000	0,007
Mlade žene koje su imale seksualne odnose pre navršene 15. godine	9.11	,0128	,00336	,263	,433	,658	549	485	0,006	0,019
Korišćenje kondoma sa partnerom koji nije stalan	9.16	,7273	,02564	,035	,341	,584	163	104	0,676	0,779
MUŠKARCI										
Stopa pismenosti kod mladih muškaraca	7.1	,9912	,00586	,006	1,271	1,128	422	323	0,980	1,000
Stupanje u brak pre navršene 18. godine	–	,0113	,00536	,475	1,358	1,165	467	529	0,001	0,022
Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	9.2	,4234	,02544	,060	,854	,924	422	323	0,372	0,474
Positivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om	–	,0684	,01166	,171	1,426	1,194	669	669	0,045	0,092
Mladi muškarci koji su imali seksualne odnose pre navršene 15. godine	9.11	,0630	,01401	,223	1,072	1,035	422	323	0,035	0,091
Korišćenje kondoma sa partnerkom koja nije stalna	9.16	,7859	,02152	,027	,462	,680	245	169	0,743	0,829
DECA MLAĐA OD PET GODINA										
Prevalencija pothranjenosti	2.1a	,0131	,00439	,335	1,886	1,373	1348	1268	0,004	0,022
Prevalencija zaostajanja u rastu	2.2a	,0792	,00973	,123	1,479	1,216	1214	1141	0,060	0,099
Prevalencija zaostajanja telesne težine u odnosu na visinu	2.3a	,0313	,00898	,287	2,973	1,724	1198	1119	0,013	0,049
Isključivo dojenje odojčadi mlađe od 6 meseci	2.6	,1109	,00935	,084	,104	,322	133	118	0,092	0,130
Adekvatno dojenje za dati uzrast	2.14	,1730	,01678	,097	1,104	1,051	602	562	0,139	0,207
Dijareja u prethodne 2 nedelje	–	,0820	,01209	,147	2,828	1,682	1564	1458	0,058	0,106
Bolest praćena kašljem u prethodne 2 nedelje	–	,0431	,00525	,122	,975	,987	1564	1458	0,033	0,054
Oralna rehidracija uz nastavak hranjenja	3.8	,6244	,04480	,072	,873	,934	128	103	0,535	0,714
Lečenje antibioticima zbog sumnje na pneumoniju	3.10	,7989	,01567	,020	,107	,327	67	71	0,768	0,830
Podrška pri učenju	6.1	,9437	,01128	,012	1,399	1,183	644	586	0,921	0,966
Pohađanje obrazovanja u ranom detinjstvu	6.7	,2871	,02816	,098	2,266	1,505	644	586	0,231	0,343
Upis u matičnu knjigu rođenih	8.1	,9925	,00394	,004	3,054	1,748	1564	1458	0,985	1,000

Tabela SE.5: Uzoračke greške: Beogradski region, Republika Srbija, 2010.

Standardne greške, koeficijenti varijacije, dizajn efekti (deff), kvadratni koren dizajn efekta (deft) i granice intervala poverenja za izabrane indikatore

	MICS indikator	Vrednost (r)	Standardna greška (se)	Koeficijent varijacije (se/r)	Dizajn efekti (deff)	Kvadratni koren dizajn efekta (deft)	Ponderisana vrednost	Neponderisana vrednost	Granice intervala poverenja	
									r - 2se	r + 2se
ČLANOVI DOMAĆINSTVA										
Korišćenje poboljšanih izvora pijaće vode	4.1	,9942	,00307	,003	2,295	1,515	4193	1399	0,988	1,000
Korišćenje poboljšanih sanitarnih uslova	4.3	,9825	,00587	,006	2,807	1,675	4193	1399	0,971	0,994
Neto stopa pohađanja srednje škole (korigovana)	7.5	,9336	,01382	,015	,422	,650	169	138	0,906	0,961
Deca kojima je najmanje jedan roditelj preminuo	9.18	,0161	,00547	,339	2,321	1,524	730	1232	0,005	0,027
Nasilni metodi disciplinovanja	8.5	,6737	,03366	,050	2,958	1,720	529	575	0,606	0,741
ŽENE										
Trudnice	–	,0163	,00485	,297	1,557	1,248	1142	1066	0,007	0,026
Rano rađanje	5.2	,0019	,00201	1,051	,292	,540	200	139	0,000	0,006
Primena kontraceptivnih metoda	5.3	,5820	,02575	,044	1,932	1,390	603	710	0,530	0,633
Nezadovoljena potreba	5.4	,0729	,01257	,172	1,658	1,288	603	710	0,048	0,098
Pružanje prenatalne zaštite – bar jednom od strane obučenog lica	5.5a	,9958	,00426	,004	,822	,907	91	191	0,987	1,000
Pružanje prenatalne zaštite – bar četiri puta od strane pružaoca prenatalne zaštite	5.5b	,9601	,01468	,015	1,068	1,034	91	191	0,931	0,989
Stručna pomoć pri porođaju	5.7	,9922	,00434	,004	,463	,681	91	191	0,984	1,000
Porođaji obavljani u zdravstvenoj ustanovi	5.8	,9958	,00426	,004	,822	,907	91	191	0,987	1,000
Porođaji obavljani carskim rezom	5.9	,2501	,05385	,215	2,937	1,714	91	191	0,142	0,358
Stopa pismenosti mladih žena	7.1	,9969	,00131	,001	,119	,345	321	218	0,994	0,999
Brak pre 18. godine	8.7	,0323	,00706	,219	1,576	1,255	1021	987	0,018	0,046
Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	9.2	,6776	,03216	,047	1,027	1,014	321	218	0,613	0,742
Znanje o načinima prenošenja HIV-a s majke na dete	9.3	,6873	,02301	,033	2,623	1,620	1142	1066	0,641	0,733
Pozitivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om	9.4	,1904	,01765	,093	2,139	1,463	1134	1059	0,155	0,226
Žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	9.6	,0190	,00685	,361	2,687	1,639	1142	1066	0,005	0,033
Seksualno aktivne mlade žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	9.7	,0431	,01711	,397	1,137	1,066	228	161	0,009	0,077
Mlade žene koje su imale seksualne odnose pre navršene 15. godine	9.11	,0287	,00810	,282	,511	,715	321	218	0,013	0,045
Korišćenje kondoma sa partnerom koji nije stalan	9.16	,7588	,02125	,028	,289	,537	190	118	0,716	0,801
MUŠKARCI										
Stopa pismenosti kod mladih muškaraca	7.1	,9871	,01119	,011	1,758	1,326	192	179	0,965	1,000
Stupanje u brak pre navršene 18. godine	–	,0088	,00681	,777	1,424	1,193	245	268	0,000	0,022
Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	9.2	,5672	,02421	,043	,425	,652	192	179	0,519	0,616
Pozitivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om	–	,1715	,02120	,124	1,057	1,028	319	335	0,129	0,214
Mladi muškarci koji su imali seksualne odnose pre navršene 15. godine	9.11	,0716	,00487	,068	,063	,252	192	179	0,062	0,081
Korišćenje kondoma sa partnerkom koja nije stalna	9.16	,8666	,01682	,019	,318	,564	146	131	0,833	0,900
DECA MLAĐA OD PET GODINA										
Prevalencija pothranjenosti	2.1a	,0477	,01826	,383	3,933	1,983	583	537	0,011	0,084
Prevalencija zaostajanja u rastu	2.2a	,0832	,01647	,198	1,831	1,353	565	516	0,050	0,116
Prevalencija zaostajanja telesne težine u odnosu na visinu	2.3a	,0489	,01462	,299	2,284	1,511	547	498	0,020	0,078
Isključivo dojenje odojčadi mlade od 6 meseci	2.6	*	*	*	*	*	56	43	*	*
Adekvatno dojenje za dati uzrast	2.14	,1931	,03278	,170	1,400	1,183	200	204	0,128	0,259
Dijareja u prethodne 2 nedelje	–	,0869	,01556	,179	1,808	1,345	639	593	0,056	0,118
Bolest praćena kašljem u prethodne 2 nedelje	–	,0493	,01473	,299	2,743	1,656	639	593	0,020	0,079
Oralna rehidracija uz nastavak hranjenja	3.8	*	*	*	*	*	56	47	*	*
Lečenje antibioticima zbog sumnje na pneumoniju	3.10	*	*	*	*	*	31	24	*	*
Podrška pri učenju	6.1	,9707	,00381	,004	,133	,365	280	262	0,963	0,978
Pohađanje obrazovanja u ranom detinjstvu	6.7	,5940	,04810	,081	2,504	1,582	280	262	0,498	0,690
Upis u matičnu knjigu rođenih	8.1	,9685	,02136	,022	8,852	2,975	639	593	0,926	1,000

Tabela SE.6: Uzoračke greške: Region Vojvodine, Republika Srbija, 2010.

Standardne greške, koeficijenti varijacije, dizajn efekti (deff), kvadratni koren dizajn efekta (deft) i granice intervala poverenja za izabrane indikatore

	MICS indikator	Vrednost (r)	Standardna greška (se)	Koeficijent varijacije (se/r)	Dizajn efekti (deff)	Kvadratni koren dizajn efekta (deft)	Ponderisana vrednost	Neponderisana vrednost	Granice intervala poverenja	
									r - 2se	r + 2se
ČLANOVI DOMAĆINSTVA										
Korišćenje poboljšanih izvora pijaće vode	4.1	,9954	,00186	,002	1,368	1,170	5407	1800	0,992	0,999
Korišćenje poboljšanih sanitarnih uslova	4.3	,9927	,00261	,003	1,703	1,305	5407	1800	0,988	0,998
Neto stopa pohađanja srednje škole (korigovana)	7.5	,8829	,01650	,019	,479	,692	228	183	0,850	0,916
Deca kojima je najmanje jedan roditelj preminuo	9.18	,0188	,00581	,310	3,661	1,913	1077	1995	0,007	0,030
Nasilni metodi disciplinovanja	8.5	,6989	,02435	,035	2,558	1,599	752	909	0,650	0,748
ŽENE										
Trudnice	–	,0278	,00676	,243	2,539	1,593	1376	1503	0,014	0,041
Rano rađanje	5.2	,0467	,01206	,258	,562	,750	135	173	0,023	0,071
Primena kontraceptivnih metoda	5.3	,6733	,02029	,030	2,176	1,475	887	1163	0,633	0,714
Nezadovoljena potreba	5.4	,0484	,00815	,168	1,675	1,294	887	1163	0,032	0,065
Pružanje prenatalne zaštite – bar jednom od strane obučenog lica	5.5a	,9984	,00008	,000	,001	,037	163	382	0,998	0,999
Pružanje prenatalne zaštite – bar četiri puta od strane pružaoca prenatalne zaštite	5.5b	,9271	,02097	,023	2,479	1,574	163	382	0,885	0,969
Stručna pomoć pri porođaju	5.7	1,0000	,00000	,000	np	np	163	382	1,000	1,000
Porođaji obavljani u zdravstvenoj ustanovi	5.8	1,0000	,00000	,000	np	np	163	382	1,000	1,000
Porođaji obavljani carskim rezom	5.9	,1949	,02113	,108	1,084	1,041	163	382	0,153	0,237
Stopa pismenosti mladih žena	7.1	,9973	,00103	,001	,116	,340	317	295	0,995	0,999
Brak pre 18. godine	8.7	,0773	,01067	,138	2,204	1,484	1193	1381	0,056	0,099
Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	9.2	,4487	,03952	,088	1,857	1,363	317	295	0,370	0,528
Znanje o načinima prenošenja HIV-a s majke na dete	9.3	,5093	,02098	,041	2,646	1,627	1376	1503	0,467	0,551
Positivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om	9.4	,1261	,01415	,112	2,700	1,643	1358	1486	0,098	0,154
Žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	9.6	,0211	,00535	,254	2,082	1,443	1376	1503	0,010	0,032
Seksualno aktivne mlade žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	9.7	,0317	,01518	,479	1,569	1,253	192	210	0,001	0,062
Mlade žene koje su imale seksualne odnose pre navršene 15. godine	9.11	,0251	,01141	,454	1,562	1,250	317	295	0,002	0,048
Korišćenje kondoma sa partnerom koji nije stalan	9.16	,7350	,03122	,042	,430	,656	130	87	0,673	0,797
MUŠKARCI										
Stopa pismenosti kod mladih muškaraca	7.1	,9974	,00204	,002	,322	,568	263	203	0,993	1,000
Stupanje u brak pre navršene 18. godine	–	,0058	,00322	,556	,571	,756	286	318	0,000	0,012
Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	9.2	,4012	,03195	,080	,858	,926	263	203	0,337	0,465
Positivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om	–	,1157	,02092	,181	1,725	1,313	408	404	0,074	0,158
Mladi muškarci koji su imali seksualne odnose pre navršene 15. godine	9.11	,0615	,01360	,221	,647	,804	263	203	0,034	0,089
Korišćenje kondoma sa partnerkom koja nije stalna	9.16	,7654	,03500	,046	,785	,886	163	116	0,695	0,835
DECA MLAĐA OD PET GODINA										
Prevalencija pothranjenosti	2.1a	,0061	,00082	,135	,109	,330	933	979	0,004	0,008
Prevalencija zaostajanja u rastu	2.2a	,0507	,01313	,259	3,284	1,812	879	918	0,024	0,077
Prevalencija zaostajanja telesne težine u odnosu na visinu	2.3a	,0365	,01362	,373	4,747	2,179	864	901	0,009	0,064
Isključivo dojenje odojčadi mlađe od 6 meseci	2.6	,1330	,00941	,071	,054	,232	78	71	0,114	0,152
Adekvatno dojenje za dati uzrast	2.14	,2056	,02619	,127	1,659	1,288	365	396	0,153	0,258
Dijareja u prethodne 2 nedelje	–	,0963	,01788	,186	3,879	1,969	994	1057	0,061	0,132
Bolest praćena kašljem u prethodne 2 nedelje	–	,0811	,00945	,116	1,265	1,125	994	1057	0,062	0,100
Oralna rehidracija uz nastavak hranjenja	3.8	,6054	,04516	,075	,649	,805	96	77	0,515	0,696
Lečenje antibioticima zbog sumnje na pneumoniju	3.10	,7513	,00000	,000	,000	,000	81	99	0,751	0,751
Podrška pri učenju	6.1	,8891	,01688	,019	1,260	1,122	420	437	0,855	0,923
Pohađanje obrazovanja u ranom detinjstvu	6.7	,5329	,02848	,053	1,421	1,192	420	437	0,476	0,590
Upis u matičnu knjigu rođenih	8.1	,9924	,00590	,006	4,872	2,207	994	1057	0,981	1,000

Tabela SE.7: Uzoračke greške: Region Šumadije i Zapadne Srbije, Republika Srbija, 2010.

Standardne greške, koeficijenti varijacije, dizajn efekti (deff), kvadratni koren dizajn efekta (deft) i granice intervala poverenja za izabrane indikatore

	MICS indikator	Vrednost (r)	Standardna greška (se)	Koeficijent varijacije (se/r)	Dizajn efekti (deff)	Kvadratni koren dizajn efekta (deft)	Ponderisana vrednost	Neponderisana vrednost	Granice intervala poverenja	
									r - 2se	r + 2se
ČLANOVI DOMAĆINSTVA										
Korišćenje poboljšanih izvora pijaće vode	4.1	,9946	,00241	,002	1,934	1,391	5969	1788	0,990	0,999
Korišćenje poboljšanih sanitarnih uslova	4.3	,9593	,00624	,007	1,786	1,336	5969	1788	0,947	0,972
Neto stopa pohađanja srednje škole (korigovana)	7.5	,8967	,01771	,020	,728	,853	263	216	0,861	0,932
Deca kojima je najmanje jedan roditelj preminuo	9.18	,0138	,00457	,332	3,098	1,760	1125	2015	0,005	0,023
Nasilni metodi disciplinovanja	8.5	,6674	,02338	,035	2,241	1,497	808	911	0,621	0,714
ŽENE										
Trudnice	–	,0155	,00329	,213	1,117	1,057	1517	1571	0,009	0,022
Rano rađanje	5.2	,0330	,01402	,424	1,156	1,075	184	189	0,005	0,061
Primena kontraceptivnih metoda	5.3	,5651	,02445	,043	2,933	1,712	969	1207	0,516	0,614
Nezadovoljena potreba	5.4	,0787	,01017	,129	1,721	1,312	969	1207	0,058	0,099
Pružanje prenatalne zaštite – bar jednom od strane obučenog lica	5.5a	,9712	,01403	,014	2,388	1,545	144	340	0,943	0,999
Pružanje prenatalne zaštite – bar četiri puta od strane pružaoca prenatalne zaštite	5.5b	,9154	,01577	,017	1,089	1,044	144	340	0,884	0,947
Stručna pomoć pri porođaju	5.7	1,0000	,00000	,000	np	np	144	340	1,000	1,000
Porođaji obavljani u zdravstvenoj ustanovi	5.8	1,0000	,00000	,000	np	np	144	340	1,000	1,000
Porođaji obavljani carskim rezom	5.9	,2662	,02969	,112	1,530	1,237	144	340	0,207	0,326
Stopa pismenosti mladih žena	7.1	,9875	,00887	,009	2,041	1,429	392	321	0,970	1,000
Brak pre 18. godine	8.7	,0928	,01203	,130	2,473	1,572	1309	1439	0,069	0,117
Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	9.2	,4561	,03809	,084	1,871	1,368	392	321	0,380	0,532
Znanje o načinima prenošenja HIV-a s majke na dete	9.3	,7521	,01951	,026	3,206	1,790	1517	1571	0,713	0,791
Positivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om	9.4	,1118	,01145	,102	2,044	1,430	1495	1550	0,089	0,135
Žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	9.6	,0068	,00296	,435	2,033	1,426	1517	1571	0,001	0,013
Seksualno aktivne mlade žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	9.7	,0123	,01043	,845	1,813	1,346	197	204	0,000	0,033
Mlade žene koje su imale seksualne odnose pre navršene 15. godine	9.11	,0070	,00637	,906	1,858	1,363	392	321	0,000	0,020
Korišćenje kondoma sa partnerom koji nije stalan	9.16	,8575	,02041	,024	,283	,532	133	84	0,817	0,898
MUŠKARCI										
Stopa pismenosti kod mladih muškaraca	7.1	1,0000	,00000	,000	np	np	280	219	1,000	1,000
Stupanje u brak pre navršene 18. godine	–	,0012	,00010	,083	,003	,053	313	348	0,001	0,001
Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	9.2	,4686	,03314	,071	,962	,981	280	219	0,402	0,535
Positivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om	–	,0805	,01825	,227	1,988	1,410	441	443	0,044	0,117
Mladi muškarci koji su imali seksualne odnose pre navršene 15. godine	9.11	,0222	,01529	,688	2,347	1,532	280	219	0,000	0,053
Korišćenje kondoma sa partnerkom koja nije stalna	9.16	,7435	,01863	,025	,209	,457	158	116	0,706	0,781
DECA MLADA OD PET GODINA										
Prevalencija pothranjenosti	2.1a	,0103	,00641	,622	3,242	1,801	694	805	0,000	0,023
Prevalencija zaostajanja u rastu	2.2a	,0555	,00828	,149	,960	,980	639	736	0,039	0,072
Prevalencija zaostajanja telesne težine u odnosu na visinu	2.3a	,0152	,00192	,126	,179	,423	632	725	0,011	0,019
Isključivo dojenje odojčadi mlade od 6 meseci	2.6	,1244	,00653	,052	,027	,163	67	69	0,111	0,137
Adekvatno dojenje za dati uzrast	2.14	,1876	,01992	,106	,947	,973	326	365	0,148	0,227
Dijareja u prethodne 2 nedelje	–	,0642	,00726	,113	,885	,941	905	1009	0,050	0,079
Bolest praćena kašljem u prethodne 2 nedelje	–	,0567	,00987	,174	1,835	1,355	905	1009	0,037	0,076
Oralna rehidracija uz nastavak hranjenja	3.8	,6137	,02649	,043	,198	,445	58	68	0,561	0,667
Lečenje antibioticima zbog sumnje na pneumoniju	3.10	,8444	,01592	,019	,118	,343	51	62	0,813	0,876
Podrška pri učenju	6.1	,9790	,00431	,004	,377	,614	380	420	0,970	0,988
Pohađanje obrazovanja u ranom detinjstvu	6.7	,3418	,02845	,083	1,508	1,228	380	420	0,285	0,399
Upis u matičnu knjigu rođenih	8.1	,9928	,00024	,000	,008	,091	905	1009	0,992	0,993

Tabela SE.8: Uzoračke greške: Region Južne i Istočne Srbije, Republika Srbija, 2010.

Standardne greške, koeficijenti varijacije, dizajn efekti (deff), kvadratni koren dizajn efekta (deft) i granice intervala poverenja za izabrane indikatore

	MICS indikator	Vrednost (r)	Standardna greška (se)	Koeficijent varijacije (se/r)	Dizajn efekti (deff)	Kvadratni koren dizajn efekta (deft)	Ponderisana vrednost	Neponderisana vrednost	Granice intervala poverenja	
									r - 2se	r + 2se
ČLANOVI DOMAĆINSTVA										
Korišćenje poboljšanih izvora pijaće vode	4.1	,9970	,00164	,002	1,279	1,131	5305	1405	0,994	1,000
Korišćenje poboljšanih sanitarnih uslova	4.3	,9815	,00561	,006	2,428	1,558	5305	1405	0,970	0,993
Neto stopa pohađanja srednje škole (korigovana)	7.5	,8711	,02343	,027	,806	,898	242	166	0,824	0,918
Deca kojima je najmanje jedan roditelj preminuo	9.18	,0147	,00700	,475	5,038	2,245	1083	1495	0,001	0,029
Nasilni metodi disciplinovanja	8.5	,6476	,02440	,038	1,818	1,348	772	698	0,599	0,696
ŽENE										
Trudnice	–	,0253	,00538	,212	1,458	1,208	1351	1245	0,015	0,036
Rano rađanje	5.2	,0572	,01967	,344	1,270	1,127	186	178	0,018	0,097
Primena kontraceptivnih metoda	5.3	,6086	,02509	,041	2,575	1,605	946	975	0,558	0,659
Nezadovoljena potreba	5.4	,0648	,01082	,167	1,879	1,371	946	975	0,043	0,086
Pružanje prenatalne zaštite – bar jednom od strane obučenog lica	5.5a	,9955	,00176	,002	,191	,437	146	274	0,992	0,999
Pružanje prenatalne zaštite – bar četiri puta od strane pružaoca prenatalne zaštite	5.5b	,9719	,00574	,006	,329	,573	146	274	0,960	0,983
Stručna pomoć pri porođaju	5.7	,9947	,00179	,002	,166	,407	146	274	0,991	0,998
Porođaji obavljani u zdravstvenoj ustanovi	5.8	,9941	,00252	,003	,294	,543	146	274	0,989	0,999
Porođaji obavljani carskim rezom	5.9	,2801	,04025	,144	2,194	1,481	146	274	0,200	0,361
Stopa pismenosti mladih žena	7.1	,9918	,00593	,006	1,173	1,083	333	272	0,980	1,000
Brak pre 18. godine	8.7	,0980	,01285	,131	2,150	1,466	1204	1151	0,072	0,124
Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	9.2	,5984	,03336	,056	1,255	1,120	333	272	0,532	0,665
Znanje o načinima prenošenja HIV-a s majke na dete	9.3	,6499	,02007	,031	2,201	1,484	1351	1245	0,610	0,690
Positivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om	9.4	,0861	,01204	,140	2,268	1,506	1341	1232	0,062	0,110
Žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	9.6	,0115	,00446	,386	2,166	1,472	1351	1245	0,003	0,020
Seksualno aktivne mlade žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	9.7	,0105	,00770	,731	1,035	1,018	185	183	0,000	0,026
Mlade žene koje su imale seksualne odnose pre navršene 15. godine	9.11	,0115	,00627	,546	,939	,969	333	272	0,000	0,024
Korišćenje kondoma sa partnerom koji nije stalan	9.16	,7290	,01508	,021	,070	,265	109	62	0,699	0,759
MUŠKARCI										
Stopa pismenosti kod mladih muškaraca	7.1	,9928	,00447	,005	,527	,726	242	189	0,984	1,000
Stupanje u brak pre navršene 18. godine	–	,0107	,00658	,617	1,238	1,112	274	303	0,000	0,024
Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	9.2	,4944	,02989	,060	,672	,820	242	189	0,435	0,554
Positivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om	–	,0663	,01788	,270	2,009	1,417	407	390	0,031	0,102
Mladi muškarci koji su imali seksualne odnose pre navršene 15. godine	9.11	,0207	,00973	,470	,878	,937	242	189	0,001	0,040
Korišćenje kondoma sa partnerkom koja nije stalna	9.16	,8404	,01629	,019	,186	,431	127	95	0,808	0,873
DECA MLAĐA OD PET GODINA										
Prevalencija pothranjenosti	2.1a	,0090	,00282	,312	,595	,771	794	670	0,003	0,015
Prevalencija zaostajanja u rastu	2.2a	,0811	,01464	,181	1,587	1,260	661	553	0,052	0,110
Prevalencija zaostajanja telesne težine u odnosu na visinu	2.3a	,0408	,00994	,244	1,381	1,175	656	547	0,021	0,061
Isključivo dojenje odojčadi mlađe od 6 meseci	2.6	,1352	,01908	,141	,193	,439	69	63	0,097	0,173
Adekvatno dojenje za dati uzrast	2.14	,1845	,03711	,201	2,664	1,632	328	292	0,110	0,259
Dijareja u prethodne 2 nedelje	–	,0516	,01293	,250	2,437	1,561	836	715	0,026	0,077
Bolest praćena kašljem u prethodne 2 nedelje	–	,0223	,00769	,344	1,934	1,391	836	715	0,007	0,038
Oralna rehidracija uz nastavak hranjenja	3.8	*	*	*	*	*	43	38	*	*
Lečenje antibioticima zbog sumnje na pneumoniju	3.10	*	*	*	*	*	19	17	*	*
Podrška pri učenju	6.1	,9843	,00121	,001	,027	,165	326	288	0,982	0,987
Pohađanje obrazovanja u ranom detinjstvu	6.7	,2961	,03682	,124	1,867	1,366	326	288	0,222	0,370
Upis u matičnu knjigu rođenih	8.1	,9974	,00097	,001	,258	,507	836	715	0,995	0,999

Prilog C **Ocene uzoračkih grešaka — romska naselja**

Uzorak ispitanika izabran za Istraživanje višestrukih pokazatelja u Republici Srbiji je samo jedan od uzoraka koji su mogli biti izabrani iz iste populacije, primenom istog plana uzorka i veličine. Svaki od ovih uzoraka dao bi rezultate koji se donekle razlikuju od rezultata izabranog uzorka. Uzoračke greške su mera varijabiliteta između ocena iz svih mogućih uzoraka. Veličina varijabiliteta nije tačno poznata, ali se može statistički oceniti na osnovu podataka ankete.

U ovom prilogu, za svaki od izabranih indikatora, prikazane su sledeće mere uzoračke greške:

- Standardna greška (*se*): Uzoračke greške se obično mere standardnom greškom za određeni indikator (sredina, proporcija itd.). Standardna greška je kvadratni koren varijanse ocene. Za ocenu standardnih grešaka korišćen je Tejlorov metod linearizacije.
- Koficijent varijacije (*se/r*) kao relativna mera greške uzorka predstavlja količnik standardne greške i vrednosti indikatora.
- Dizajn efekat — efekat plana uzorka (*deff*) jeste količnik aktuelne varijanse indikatora, za plan uzorka primenjen u anketi i varijanse hipotetičkog prostog slučajnog uzorka. Kvadratni koren Dizajn efekta (*deft*) iskorišćen je da pokaže efikasnost primenjenog plana uzorka u relaciji sa preciznošću. Vrednost *deft* od 1.0 pokazuje da je primenjeni plan uzorka efikasan kao i prost slučajan uzorak, dok vrednost *deft* veća od 1.0 ukazuje na povećanje standardne greške zbog primene kompleksnijeg plana uzorka.

- Granice intervala poverenja izračunate su da bi se prikazao interval u okviru koga se može pretpostaviti da se nalazi prava vrednost populacije, sa izabranim nivoom poverenja. Za bilo koju statistiku izračunatu na osnovu ankete, vrednost statistike će se nalaziti u okviru, plus ili minus dva puta standardne greške ($r+2se$ ili $r-2se$) statistike u 95 procenata od svih mogućih uzoraka iste veličine i istog plana.

Za izračunavanje uzoračkih grešaka na osnovu podataka MICSa, korišćen je SPSS, verzija 18, modul *Complex samples*. Rezultati su prikazani u narednim tabelama. Na osnovu uzoračkih grešaka, koje su prethodno opisane, tabele sadrže i ponderisane i neponderisane vrednosti delilaca za svaki indikator. Ponderisane vrednosti su bazirane na normalizovanim ponderima, tako da je ponderisana vrednost na nacionalnom nivou jednaka neponderisanoj vrednosti. Ako prosečnom relativnom ponderu damo vrednost jedan, poređenjem ponderisanih vrednosti za svaki domen sa odgovarajućom neponderisanom vrednošću, moguće je odrediti da li su ponderi za domen iznad ili ispod proseka. Relativni ponder veći od jedan znači da je domen bio prezastupljen u uzorku u relativnom smislu.

Uzoračke greške su računane za indikatore od primarnog interesa, na nacionalnom nivou, za regione i za gradska i ostala naselja. Među izabranim indikatorima, pet se odnosi na članove domaćinstva, 18 na žene, osam na muškarce i 12 na decu ispod pet godina. Svi indikatori su predstavljeni u formi proporcija. Tabela SE.1R prikazuje listu indikatora za koje su izračunate uzoračke greške, uključujući osnovnu populaciju (delilac) za svaki indikator. Tabele od SE.2R do SE.4R prikazuju izračunate uzoračke greške za izabrane domene.

Tabela SE.1R: Izabrani indikatori za koje su izračunate uzoračke greške, romska naselja, 2010.

Lista izabranih indikatora za koje su izračunate uzoračke greške i osnovna populacija (delilac) za svaki indikator

MICS4 INDIKATOR	OSNOVNA POPULACIJA
ČLANOVI DOMAĆINSTVA	
4.1 Korišćenje poboljšanih izvora pijaće vode	Svi članovi domaćinstva
4.3 Korišćenje poboljšanih sanitarnih uslova	Svi članovi domaćinstva
7.5 Neto stopa pohađanja srednje škole (korigovano)	Deca srednjoškolskog uzrasta
9.18 Deca kojima je najmanje jedan roditelj preminuo	Deca starosti 0–17 godina
8.5 Nasilni metodi disciplinovanja	Deca starosti 2–14 godina
ŽENE	
– Trudnice	Žene starosti 15–49 godina
5.2 Rano rađanje	Žene starosti 20–24 godine
5.3 Primena kontraceptivnih metoda	Žene starosti 15–49 godina koje su u braku ili vanbračnoj zajednici
5.4 Nezadovoljena potreba	Žene starosti 15–49 godina koje su u braku ili vanbračnoj zajednici
5.5a Obuhvaćenost prenatalnom zaštitom – najmanje jedan pregled od strane obučenog zdravstvenog radnika	Žene starosti 15–49 godina koje su rodile dete tokom dve godine koja su prethodile istraživanju
5.5b Obuhvaćenost prenatalnom zaštitom – bar četiri puta od strane obučenog zdravstvenog radnika	Žene starosti 15–49 godina koje su rodile dete tokom dve godine koja su prethodile istraživanju
5.7 Stručna pomoć pri porođaju	Žene starosti 15–49 godina koje su rodile dete tokom dve godine koja su prethodile istraživanju
5.8 Porođaji obavljani u zdravstvenoj ustanovi	Žene starosti 15–49 godina koje su rodile dete tokom dve godine koja su prethodile istraživanju
5.9 Porođaji obavljani carskim rezom	Žene starosti 15–49 godina koje su rodile dete tokom dve godine koja su prethodile istraživanju
7.1 Stopa pismenosti mladih žena	Žene starosti 15–24 godine
8.7 Brak pre 18 godine	Žene starosti 20–49 godina
9.2 Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	Žene starosti 15–24 godine
9.3 Poznavanje 3 načina prenošenja HIV virusa sa majke na dete	Žene starosti 15–49 godina
9.4 Pozitivan stav prihvatanja ljudi sa HIV-om	Žene starosti 15–49 godina koje su čule za HIV
9.6 Žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	Žene starosti 15–49 godina
9.7 Seksualno aktivne mlade žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	Žene starosti 15–24 godina koje su imale seksualne odnose tokom 12 meseci koji su prethodili istraživanju
9.11 Stupanje u seksualne odnose pre 15 godine među mladim ženama	Žene starosti 15–24 godine
9.16 Korišćenje kondoma sa parnerom koji nije stalan	Žene starosti 15–24 godine koje su imale partnera sa kojim nisu u braku ili vanbračnoj zajednici tokom 12 meseci koji su prethodili istraživanju
MUŠKARCI	
7.1 Stopa pismenosti mladih muškaraca	Muškarci starosti 15–24 godine
8.7 Brak pre 18 godine	Muškarci starosti 20–29 godina
9.2 Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	Muškarci starosti 15–24 godine
9.4 Pozitivan stav prihvatanja ljudi koji žive sa HIV-om	Muškarci starosti 15–29 godina koji su čuli za HIV
9.11 Stupanje u seksualne odnose pre 15 godine među mladim muškarcima	Muškarci starosti 15–24 godine
9.16 Korišćenje kondoma tokom seksualnog odnosa sa neredovnom partnerkom	Muškarci starosti 15–24 godine koji su imali partnerku sa kojom nisu u braku ili vanbračnoj zajednici tokom 12 meseci koji su prethodili istraživanju
DECA MLADA OD PET GODINA	
2.1a Prevalencija pothranjenosti	Deca mlađa od pet godina
2.2a Prevalencija zaostajanja u rastu	Deca mlađa od pet godina
2.3a Prevalencija zaostajanja telesne težine u odnosu na visinu	Deca mlađa od pet godina
2.6 Isključivo dojenje dece	Ukupan broj odojčadi uzrasta do 6 meseci
2.14 Adekvatno dojenje	Deca starosti 0–23 meseca
– Dijareja tokom dve nedelje koje su prethodile istraživanju	Deca mlađa od pet godina
– Bolest praćena kašljem tokom dve nedelje koje su prethodile istraživanju	Deca mlađa od pet godina
3.8 Primena oralne rehidracije uz nastavak hranjenja	Deca mlađa od pet godina sa dijarejom tokom dve nedelje koje su prethodile istraživanju
3.10 Lečenje antibioticima zbog sumnje na pneumoniju	Deca mlađa od pet godina sa simptomima pneumonije tokom dve nedelje koje su prethodile istraživanju
6.1 Podrška odraslih pri učenju	Deca starosti 36–59 meseci
6.7 Pohađanje programa obrazovanja u ranom detinjstvu	Deca starosti 36–59 meseci
8.1 Upis u matičnu knjigu rođenih	Deca mlađa od pet godina

Tabela SE.2R: Uzoračke greške: Ukupno, romska naselja, 2010.

Standardne greške, koeficijenti varijacije, dizajn efekti (deff), kvadratni koren dizajn efekta (deft) i granice intervala poverenja za izabrane indikatore

	MICS indikator	Vrednost (r)	Standardna greška (se)	Koeficijent varijacije (se/r)	Dizajn efekti (deff)	Kvadratni koren dizajn efekta (deft)	Ponderisana vrednost	Neponderisana vrednost	Granice intervala poverenja	
									r - 2se	r + 2se
ČLANOVI DOMAĆINSTVA										
Korišćenje poboljšanih izvora pijaće vode	4.1	,9771	,00599	,006	2,744	1,656	8288	1711	0,965	0,989
Korišćenje poboljšanih sanitarnih uslova	4.3	,8502	,01263	,015	2,143	1,464	8288	1711	0,825	0,876
Neto stopa pohađanja srednje škole (korigovana)	7.5	,1926	,02946	,153	3,157	1,777	585	567	0,134	0,252
Deca kojima je najmanje jedan roditelj preminuo	9.18	,0237	,00523	,220	4,699	2,168	3309	3979	0,013	0,034
Nasilni metodi disciplinovanja	8.5	,8607	,01338	,016	1,974	1,405	2429	1324	0,834	0,887
ŽENE										
Trudnice	–	,0608	,00780	,128	2,256	1,502	2118	2118	0,045	0,076
Rano rađanje	5.2	,3131	,03014	,096	1,850	1,360	354	439	0,253	0,373
Primena kontraceptivnih metoda	5.3	,6348	,01774	,028	2,293	1,514	1622	1690	0,599	0,670
Nezadovoljena potreba	5.4	,1017	,01386	,136	3,550	1,884	1622	1690	0,074	0,129
Pružanje prenatalne zaštite – bar jednom od strane obučenog lica	5.5a	,9454	,01156	,012	1,423	1,193	440	550	0,922	0,969
Pružanje prenatalne zaštite – bar četiri puta od strane pružaoca prenatalne zaštite	5.5b	,7191	,02201	,031	1,316	1,147	440	550	0,675	0,763
Stručna pomoć pri porođaju	5.7	,9951	,00152	,002	,259	,509	440	550	0,992	0,998
Porođaji obavljani u zdravstvenoj ustanovi	5.8	,9932	,00196	,002	,312	,558	440	550	0,989	0,997
Porođaji obavljani carskim rezom	5.9	,1363	,01765	,129	1,452	1,205	440	550	0,101	0,172
Stopa pismenosti mladih žena	7.1	,7649	,02300	,030	2,386	1,545	783	812	0,719	0,811
Brak pre 18. godine	8.7	,5369	,02374	,044	3,954	1,988	1689	1745	0,489	0,584
Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	9.2	,1225	,01781	,145	2,394	1,547	783	812	0,087	0,158
Znanje o načinima prenošenja HIV-a s majke na dete	9.3	,4716	,01863	,040	2,950	1,717	2118	2118	0,434	0,509
Positivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om	9.4	,0362	,00701	,194	2,103	1,450	1520	1496	0,022	0,050
Žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	9.6	,0026	,00125	,486	1,291	1,136	2118	2118	0,000	0,005
Seksualno aktivne mlade žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	9.7	,0070	,00440	,631	1,742	1,320	554	624	0,000	0,016
Mlade žene koje su imale seksualne odnose pre navršene 15. godine	9.11	,1442	,01579	,109	1,637	1,280	783	812	0,113	0,176
Korišćenje kondoma sa partnerom koji nije stalan	9.16	,3698	,06088	,165	1,018	1,009	70	65	0,248	0,492
MUŠKARCI										
Stopa pismenosti kod mladih muškaraca	7.1	,7784	,02535	,033	2,041	1,429	588	549	0,728	0,829
Stupanje u brak pre navršene 18. godine	–	,2479	,02680	,108	2,423	1,556	582	630	0,194	0,301
Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	9.2	,1112	,01575	,142	1,375	1,173	588	549	0,080	0,143
Positivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om	–	,0501	,01326	,264	2,769	1,664	763	751	0,024	0,077
Mladi muškarci koji su imali seksualne odnose pre navršene 15. godine	9.11	,1331	,02289	,172	2,487	1,577	588	549	0,087	0,179
Korišćenje kondoma sa partnerkom koja nije stalna	9.16	,5115	,05290	,103	1,714	1,309	190	154	0,406	0,617
DECA MLAĐA OD PET GODINA										
Prevalencija pothranjenosti	2.1a	,0658	,00754	,115	1,326	1,152	1412	1435	0,051	0,081
Prevalencija zaostajanja u rastu	2.2a	,2358	,01680	,071	2,045	1,430	1272	1307	0,202	0,269
Prevalencija zaostajanja telesne težine u odnosu na visinu	2.3a	,0523	,01244	,238	3,969	1,992	1236	1271	0,027	0,077
Isključivo dojenje odojčadi mlade od 6 meseci	2.6	,0915	,01773	,194	,461	,679	134	123	0,056	0,127
Adekvatno dojenje za dati uzrast	2.14	,3355	,02157	,064	1,215	1,102	592	583	0,292	0,379
Dijareja u prethodne 2 nedelje	–	,1433	,01196	,083	1,866	1,366	1604	1604	0,119	0,167
Bolest praćena kašljem u prethodne 2 nedelje	–	,1788	,01088	,061	1,292	1,136	1604	1604	0,157	0,201
Oralna rehidracija uz nastavak hranjenja	3.8	,5976	,02664	,045	,673	,820	230	229	0,544	0,651
Lečenje antibioticima zbog sumnje na pneumoniju	3.10	,9060	,00920	,010	,307	,554	287	310	0,888	0,924
Podrška pri učenju	6.1	,6719	,01972	,029	1,207	1,099	652	685	0,632	0,711
Pohađanje obrazovanja u ranom detinjstvu	6.7	,0818	,00979	,120	,872	,934	652	685	0,062	0,101
Upis u matičnu knjigu rođenih	8.1	,9879	,00313	,003	1,313	1,146	1604	1604	0,982	0,994

Tabela SE.3R: Uzoračke greške: Gradska naselja, romska naselja, 2010.

Standardne greške, koeficijenti varijacije, dizajn efekti (deff), kvadratni koren dizajn efekta (deft) i granice intervala poverenja za izabrane indikatore

	MICS indikator	Vrednost (r)	Standardna greška (se)	Koeficijent varijacije (se/r)	Dizajn efekti (deff)	Kvadratni koren dizajn efekta (deft)	Ponderisana vrednost	Neponderisana vrednost	Granice intervala poverenja	
									r - 2se	r + 2se
ČLANOVI DOMAĆINSTVA										
Korišćenje poboljšanih izvora pijaće vode	4.1	,9859	,00770	,008	4,547	2,132	5772	1069	0,970	1,000
Korišćenje poboljšanih sanitarnih uslova	4.3	,8935	,01267	,014	1,802	1,342	5772	1069	0,868	0,919
Neto stopa pohađanja srednje škole (korigovana)	7.5	,2468	,04144	,168	3,131	1,770	366	340	0,164	0,330
Deca kojima je najmanje jedan roditelj preminuo	9.18	,0228	,00680	,299	5,242	2,290	2238	2526	0,009	0,036
Nasilni metodi disciplinovanja	8.5	,8555	,01747	,020	2,062	1,436	1673	836	0,821	0,890
ŽENE										
Trudnice	–	,0559	,00977	,175	2,475	1,573	1461	1369	0,036	0,075
Rano rađanje	5.2	,2725	,03719	,136	1,967	1,402	245	283	0,198	0,347
Primena kontraceptivnih metoda	5.3	,6068	,02330	,038	2,476	1,573	1102	1089	0,560	0,653
Nezadovoljena potreba	5.4	,1288	,01987	,154	3,829	1,957	1102	1089	0,089	0,168
Pružanje prenatalne zaštite – bar jednom od strane obučenog lica	5.5a	,9445	,01561	,017	1,622	1,274	294	350	0,913	0,976
Pružanje prenatalne zaštite – bar četiri puta od strane pružaoca prenatalne zaštite	5.5b	,7258	,02898	,040	1,473	1,214	294	350	0,668	0,784
Stručna pomoć pri porođaju	5.7	,9956	,00151	,002	,182	,427	294	350	0,993	0,999
Porođaji obavljani u zdravstvenoj ustanovi	5.8	,9946	,00237	,002	,363	,602	294	350	0,990	0,999
Porođaji obavljani carskim rezom	5.9	,1691	,02259	,134	1,267	1,126	294	350	0,124	0,214
Stopa pismenosti mladih žena	7.1	,7787	,02825	,036	2,395	1,547	526	518	0,722	0,835
Brak pre 18. godine	8.7	,4834	,03086	,064	4,321	2,079	1180	1134	0,422	0,545
Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	9.2	,1423	,02354	,165	2,348	1,532	526	518	0,095	0,189
Znanje o načinima prenošenja HIV-a s majke na dete	9.3	,4993	,02329	,047	2,968	1,723	1461	1369	0,453	0,546
Positivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om	9.4	,0399	,00885	,222	2,075	1,440	1105	1014	0,022	0,058
Žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	9.6	,0027	,00149	,561	1,145	1,070	1461	1369	0,000	0,006
Seksualno aktivne mlade žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	9.7	,0064	,00544	,853	1,806	1,344	359	388	0,000	0,017
Mlade žene koje su imale seksualne odnose pre navršene 15. godine	9.11	,1203	,01755	,146	1,504	1,226	526	518	0,085	0,155
Korišćenje kondoma sa partnerom koji nije stalan	9.16	*	*	*	*	*	44	37	*	*
MUŠKARCI										
Stopa pismenosti kod mladih muškaraca	7.1	,8069	,02933	,036	1,823	1,350	399	331	0,748	0,866
Stupanje u brak pre navršene 18. godine	–	,2000	,02379	,119	1,411	1,188	409	400	0,152	0,248
Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	9.2	,1253	,02085	,166	1,309	1,144	399	331	0,084	0,167
Positivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om	–	,0502	,01724	,344	2,982	1,727	538	479	0,016	0,085
Mladi muškarci koji su imali seksualne odnose pre navršene 15. godine	9.11	,1383	,02957	,214	2,421	1,556	399	331	0,079	0,197
Korišćenje kondoma sa partnerkom koja nije stalna	9.16	,5216	,06354	,122	1,553	1,246	153	97	0,395	0,649
DECA MLAĐA OD PET GODINA										
Prevalencija pothranjenosti	2.1a	,0523	,00733	,140	,978	,989	940	904	0,038	0,067
Prevalencija zaostajanja u rastu	2.2a	,1932	,01852	,096	1,802	1,342	848	820	0,156	0,230
Prevalencija zaostajanja telesne težine u odnosu na visinu	2.3a	,0488	,00697	,143	,825	,908	811	789	0,035	0,063
Isključivo dojenje odojčadi mlađe od 6 meseci	2.6	,1089	,03058	,281	,636	,798	73	67	0,048	0,170
Adekvatno dojenje za dati uzrast	2.14	,3492	,02880	,082	1,336	1,156	391	367	0,292	0,407
Dijareja u prethodne 2 nedelje	–	,1350	,01480	,110	1,919	1,385	1084	1024	0,105	0,165
Bolest praćena kašljem u prethodne 2 nedelje	–	,1598	,01436	,090	1,572	1,254	1084	1024	0,131	0,189
Oralna rehidracija uz nastavak hranjenja	3.8	,6436	,03401	,053	,686	,828	146	137	0,576	0,712
Lečenje antibioticima zbog sumnje na pneumoniju	3.10	,9116	,00781	,009	,143	,378	173	190	0,896	0,927
Podrška pri učenju	6.1	,7432	,02228	,030	1,160	1,077	447	447	0,699	0,788
Pohađanje obrazovanja u ranom detinjstvu	6.7	,1005	,01464	,146	1,057	1,028	447	447	0,071	0,130
Upis u matičnu knjigu rođenih	8.1	,9931	,00228	,002	,778	,882	1084	1024	0,989	0,998

Tabela SE.4R: Uzoračke greške: Ostala naselja, romska naselja, 2010.

Standardne greške, koeficijenti varijacije, dizajn efekti (deff), kvadratni koren dizajn efekta (deft) i granice intervala poverenja za izabrane indikatore

	MICS indikator	Vrednost (r)	Standardna greška (se)	Koeficijent varijacije (se/r)	Dizajn efekti (deff)	Kvadratni koren dizajn efekta (deft)	Ponderisana vrednost	Neponderisana vrednost	Granice intervala poverenja	
									r - 2se	r + 2se
ČLANOVI DOMAĆINSTVA										
Korišćenje poboljšanih izvora pijaće vode	4.1	,9572	,00909	,010	1,293	1,137	2515	642	0,939	0,975
Korišćenje poboljšanih sanitarnih uslova	4.3	,7510	,02906	,039	2,895	1,701	2515	642	0,693	0,809
Neto stopa pohađanja srednje škole (korigovana)	7.5	,1019	,03210	,315	2,543	1,595	219	227	0,038	0,166
Deca kojima je najmanje jedan roditelj preminuo	9.18	,0258	,00770	,299	3,429	1,852	1071	1453	0,010	0,041
Nasilni metodi disciplinovanja	8.5	,8720	,01893	,022	1,563	1,250	756	488	0,834	0,910
ŽENE										
Trudnice	–	,0717	,01224	,171	1,684	1,298	657	749	0,047	0,096
Rano rađanje	5.2	,4040	,04807	,119	1,487	1,220	109	156	0,308	0,500
Primena kontraceptivnih metoda	5.3	,6941	,02557	,037	1,847	1,359	520	601	0,643	0,745
Nezadovoljena potreba	5.4	,0444	,00881	,198	1,096	1,047	520	601	0,027	0,062
Pružanje prenatalne zaštite – bar jednom od strane obučenog lica	5.5a	,9473	,01512	,016	,911	,954	146	200	0,917	0,978
Pružanje prenatalne zaštite – bar četiri puta od strane pružaoca prenatalne zaštite	5.5b	,7056	,03072	,044	,904	,951	146	200	0,644	0,767
Stručna pomoć pri porođaju	5.7	,9941	,00340	,003	,393	,627	146	200	0,987	1,000
Porođaji obavljani u zdravstvenoj ustanovi	5.8	,9905	,00344	,003	,250	,500	146	200	0,984	0,997
Porođaji obavljani carskim rezom	5.9	,0702	,01949	,278	1,158	1,076	146	200	0,031	0,109
Stopa pismenosti mladih žena	7.1	,7365	,03788	,051	2,166	1,472	256	294	0,661	0,812
Brak pre 18. godine	8.7	,6609	,02697	,041	1,979	1,407	509	611	0,607	0,715
Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	9.2	,0820	,02578	,315	2,588	1,609	256	294	0,030	0,134
Znanje o načinima prenošenja HIV-a s majke na dete	9.3	,4102	,02993	,073	2,771	1,664	657	749	0,350	0,470
Pozitivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om	9.4	,0264	,00954	,361	1,702	1,305	415	482	0,007	0,046
Žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	9.6	,0024	,00231	,964	1,670	1,292	657	749	0,000	0,007
Seksualno aktivne mlade žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	9.7	,0081	,00745	,924	1,630	1,277	195	236	0,000	0,023
Mlade žene koje su imale seksualne odnose pre navršene 15. godine	9.11	,1933	,03353	,173	2,113	1,454	256	294	0,126	0,260
Korišćenje kondoma sa partnerom koji nije stalan	9.16	*	*	*	*	*	25	28	*	*
MUŠKARCI										
Stopa pismenosti kod mladih muškaraca	7.1	,7181	,04603	,064	2,271	1,507	189	218	0,626	0,810
Stupanje u brak pre navršene 18. godine	–	,3614	,05892	,163	3,445	1,856	173	230	0,244	0,479
Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa	9.2	,0815	,02134	,262	1,320	1,149	189	218	0,039	0,124
Pozitivan stav prema ljudima koji žive sa HIV-om	–	,0501	,01796	,358	1,836	1,355	225	272	0,014	0,086
Mladi muškarci koji su imali seksualne odnose pre navršene 15. godine	9.11	,1222	,03312	,271	2,219	1,490	189	218	0,056	0,188
Korišćenje kondoma sa partnerkom koja nije stalna	9.16	,4701	,05413	,115	,659	,812	37	57	0,362	0,578
DECA MLAĐA OD PET GODINA										
Prevalencija pothranjenosti	2.1a	,0926	,01763	,190	1,961	1,400	472	531	0,057	0,128
Prevalencija zaostajanja u rastu	2.2a	,3210	,03329	,104	2,470	1,572	424	487	0,254	0,388
Prevalencija zaostajanja telesne težine u odnosu na visinu	2.3a	,0589	,03354	,569	9,753	3,123	425	482	0,000	0,126
Isključivo dojenje odojčadi mlađe od 6 meseci	2.6	,0705	,00987	,140	,082	,286	61	56	0,051	0,090
Adekvatno dojenje za dati uzrast	2.14	,3087	,03055	,099	,940	,970	201	216	0,248	0,370
Dijareja u prethodne 2 nedelje	–	,1605	,02020	,126	1,753	1,324	520	580	0,120	0,201
Bolest praćena kašljem u prethodne 2 nedelje	–	,2182	,01535	,070	,800	,894	520	580	0,188	0,249
Oralna rehidracija uz nastavak hranjenja	3.8	,5167	,03858	,075	,542	,736	83	92	0,440	0,594
Lečenje antibioticima zbog sumnje na pneumoniju	3.10	,8974	,01964	,022	,499	,706	113	120	0,858	0,937
Podrška pri učenju	6.1	,5170	,03713	,072	1,308	1,144	205	238	0,443	0,591
Pohađanje obrazovanja u ranom detinjstvu	6.7	,0413	,00547	,132	,179	,423	205	238	0,030	0,052
Upis u matičnu knjigu rođenih	8.1	,9771	,00835	,009	1,803	1,343	520	580	0,960	0,994

Prilog D Tabele o kvalitetu podataka — uзорak za Republiku Srbiju

Tabela DQ.1: Starosna struktura stanovništva u domaćinstvima, Republika Srbija, 2010.

Starosna struktura stanovništva u domaćinstvima po pojedinačnim godinama starosti, prema polu

	Muškarci		Žene			Muškarci		Žene			Muškarci		Žene	
	broj	procenat	broj	procenat		broj	procenat	broj	procenat		broj	procenat	broj	procenat
0	104	1,0	118	1,1	28	156	1,5	150	1,4	56	174	1,7	177	1,6
1	138	1,4	124	1,2	29	122	1,2	138	1,3	57	172	1,7	164	1,5
2	163	1,6	133	1,2	30	146	1,4	138	1,3	58	154	1,5	190	1,8
3	127	1,3	133	1,2	31	146	1,4	135	1,3	59	140	1,4	149	1,4
4	132	1,3	163	1,5	32	138	1,4	133	1,2	60	160	1,6	161	1,5
5	103	1,0	95	,9	33	154	1,5	135	1,3	61	144	1,4	142	1,3
6	109	1,1	125	1,2	34	150	1,5	140	1,3	62	156	1,5	133	1,2
7	97	1,0	122	1,1	35	160	1,6	169	1,6	63	126	1,2	129	1,2
8	87	,9	106	1,0	36	149	1,5	125	1,2	64	117	1,2	134	1,2
9	114	1,1	100	,9	37	146	1,4	133	1,2	65	100	1,0	84	,8
10	94	,9	95	,9	38	139	1,4	143	1,3	66	64	,6	117	1,1
11	103	1,0	102	,9	39	153	1,5	133	1,2	67	82	,8	94	,9
12	99	1,0	67	,6	40	128	1,3	113	1,1	68	91	,9	103	1,0
13	110	1,1	93	,9	41	120	1,2	125	1,2	69	83	,8	124	1,2
14	96	,9	92	,9	42	110	1,1	129	1,2	70	95	,9	128	1,2
15	98	1,0	135	1,3	43	116	1,1	104	1,0	71	74	,7	143	1,3
16	93	,9	94	,9	44	99	1,0	139	1,3	72	81	,8	113	1,1
17	138	1,4	112	1,0	45	143	1,4	134	1,2	73	89	,9	101	,9
18	106	1,0	126	1,2	46	133	1,3	119	1,1	74	96	,9	100	,9
19	132	1,3	128	1,2	47	136	1,3	160	1,5	75	77	,8	101	,9
20	122	1,2	150	1,4	48	135	1,3	185	1,7	76	62	,6	105	1,0
21	149	1,5	117	1,1	49	121	1,2	180	1,7	77	78	,8	88	,8
22	139	1,4	130	1,2	50	183	1,8	146	1,4	78	35	,3	107	1,0
23	154	1,5	151	1,4	51	142	1,4	148	1,4	79	55	,5	64	,6
24	137	1,4	152	1,4	52	152	1,5	136	1,3	80+	266	2,6	381	3,5
25	154	1,5	170	1,6	53	129	1,3	153	1,4					
26	156	1,5	159	1,5	54	161	1,6	146	1,4	NZ/Nema pod.	6	,1	6	,1
27	167	1,6	145	1,3	55	173	1,7	176	1,6	Ukupno	10134	100,0	10740	100,0

Tabela DQ.2: Starosna struktura žena koje ispunjavaju uslov i anketiranih žena, Republika Srbija, 2010.

Populacija žena u domaćinstvima starosti od 10 do 54 godine, anketirane žene starosti od 15 do 49 godina, kao i procenat anketiranih žena koje ispunjavaju uslov, po petogodištima

Starost	Populacija žena u domaćinstvima starosti 10–54 godine	Anketirane žene starosti 15–49 godina		Procenat anketiranih žena koje ispunjavaju uslov (stopa kompletno popunjenih upitnika)
	broj	broj	procenat	
10–14	449	np	np	np
15–19	595	530	12,0	89,0
20–24	700	586	13,3	83,7
25–29	763	701	15,9	91,9
30–34	681	638	14,5	93,7
35–39	703	649	14,8	92,4
40–44	610	565	12,8	92,6
45–49	778	732	16,6	94,0
50–54	729	np	np	np
Ukupno (15–49)	4830	4401	100,0	91,1
Odnos žena starosti od 50 do 54 godine prema ženama starosti od 45 do 49 godina				,94

Tabela DQ.3: Starosna struktura muškaraca koji ispunjavaju uslov i anketiranih muškaraca, Republika Srbija, 2010.

Populacija muškaraca u domaćinstvima starosti od 10 do 34 godine, anketirani muškarci starosti od 15 do 29 godina, kao i procenat anketiranih muškaraca koji ispunjavaju uslov, po petogodištima

Age	Muška populacija u domaćinstvima starosti 10–34 godine	Anketirani muškarci starosti 15–29 godina		Procenat anketiranih muškaraca koji ispunjavaju uslov (stopa kompletno popunjenih upitnika)
	broj	broj	procenat	
10–14	503	np	np	np
15–19	567	485	29,4	85,5
20–24	700	534	32,4	76,3
25–29	756	630	38,2	83,3
30–34	734	np	np	np
Ukupno (15–29)	2023	1649	100,0	81,5
Odnos muškaraca starosti od 30 do 34 godine prema onima starosti od 25 do 29 godina				,97

Tabela DQ.4: Starosna raspodela dece mlađe od pet godina u domaćinstvima i upitici za decu mlađu od pet godina, Republika Srbija, 2010.

Populacija dece uzrasta od 0 do 7 godina u domaćinstvima, deca uzrasta od 0 do 4 godine čije su majke/staratelji anketirani, kao i procenat dece mlađe od pet godina čije su majke/staratelji anketirani, po godinama

Starost	Populacija dece uzrasta 0–7 godina u domaćinstvima	Anketirana deca mlađa od pet godina		Procenat anketirane dece mlađe od pet godina koja ispunjavaju uslov (stopa kompletno popunjenih upitnika)
	broj	broj	procenat	
0	222	219	16,6	98,6
1	262	261	19,7	99,6
2	295	292	22,1	98,9
3	260	259	19,6	99,4
4	295	292	22,1	98,9
5	198	np	np	np
6	234	np	np	np
7	218	np	np	np
Ukupno (0–4)	1335	1323	100,0	99,1
Odnos dece uzrasta od 5 godina prema deci uzrasta od 4 godine				,67

Tabela DQ.5: Stopa kompletno popunjenih upitnika za žene, prema socio-ekonomskim karakteristikama domaćinstva, Republika Srbija, 2010.

Populacija žena u domaćinstvima starosti od 15 do 49 godina, anketirane žene starosti od 15 do 49 godina, kao i procenat anketiranih žena koje ispunjavaju uslov, prema izabranim socio-ekonomskim karakteristikama domaćinstva

	Ženska populacija u domaćinstvima starosti 15–49 godina		Anketirane žene starosti 15–49 godina		Procenat anketiranih žena koje ispunjavaju uslov (stopa kompletno popunjenih upitnika)
	broj	procenat	broj	procenat	
Region					
Beogradski region	1023	21,2	916	20,8	89,6
Region Vojvodine	1236	25,6	1130	25,7	91,4
Region Šumadije i Zapadne Srbije	1363	28,2	1207	27,4	88,6
Region Južne i Istočne Srbije	1208	25,0	1147	26,1	94,9
Tip naselja					
Gradska	2830	58,6	2573	58,5	90,9
Ostala	1999	41,4	1828	41,5	91,4
Broj članova domaćinstva					
1–3	2828	58,6	1138	25,9	92,5
4–6	1866	38,6	2836	64,4	90,7
7 i više	136	2,8	427	9,7	90,3
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo					
Bez obrazovanja	59	1,2	46	1,1	79,1
Osnovno	1294	26,8	1154	26,2	89,1
Srednje	2505	51,9	2320	52,7	92,6
Više/visoko	967	20,0	880	20,0	91,0
Kvintili indeksa blagostanja					
Najsiromašniji	670	13,9	612	13,9	91,4
Drugi	954	19,8	870	19,8	91,2
Srednji	995	20,6	868	19,7	87,2
Četvrti	1092	22,6	997	22,7	91,3
Najbogatiji	1118	23,1	1053	23,9	94,2
Nacionalnost lica na koje se vodi domaćinstvo					
Srpska	4246	87,9	3865	87,8	91,0
Mađarska	180	3,7	175	4,0	97,5
Bošnjačka	112	2,3	95	2,2	84,5
Romska	115	2,4	109	2,5	94,7
Ostala	143	3,0	125	2,8	87,4
Ne želi da se izjasni	33	,7	32	,7	94,2
Ukupno	4830	100,0	4401	100,0	91,1

Tabela DQ.6: Stopa kompletno popunjenih upitnika za muškarce, prema socio-ekonomskim karakteristikama domaćinstva, Republika Srbija, 2010.

Populacija muškaraca u domaćinstvima starosti od 15 do 29 godina, anketirani muškarci starosti od 15 do 29 godina, kao i procenat anketiranih muškaraca koji ispunjavaju uslov, prema izabranim socio-ekonomskim karakteristikama domaćinstva

	Muška populacija u domaćinstvima starosti 15–29 godina		Anketirani muškarci starosti 15–29 godina		Procenat anketiranih muškaraca koji ispunjavaju uslov (stopa kompletno popunjenih upitnika)
	broj	procenat	broj	procenat	
Region					
Beogradski region	412	20,4	366	22,2	88,8
Region Vojvodine	522	25,8	408	24,7	78,1
Region Šumadije i Zapadne Srbije	571	28,2	449	27,2	78,7
Region Južne i Istočne Srbije	518	25,6	426	25,8	82,3
Tip naselja					
Gradska	1160	57,3	948	57,5	81,7
Ostala	863	42,7	701	42,5	81,3
Broj članova domaćinstva					
1–3	994	49,1	467	28,3	86,5
4–6	978	48,4	1055	64,0	79,5
7 i više	51	2,5	127	7,7	81,8
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo					
Bez obrazovanja	18	,9	11	,7	59,7
Osnovno	550	27,2	459	27,9	83,5
Srednje	1022	50,5	829	50,3	81,1
Više/visoko	430	21,3	347	21,1	80,8
Kvintili indeksa blagostanja					
Najsiromašniji	329	16,3	248	15,0	75,3
Drugi	419	20,7	339	20,6	81,0
Srednji	401	19,8	318	19,3	79,4
Četvrti	428	21,1	348	21,1	81,4
Najbogatiji	447	22,1	396	24,0	88,6
Nacionalnost lica na koje se vodi domaćinstvo					
Srpska	1748	86,4	1432	86,8	81,9
Mađarska	75	3,7	68	4,1	90,6
Bošnjačka	57	2,8	36	2,2	62,2
Romska	73	3,6	58	3,5	79,2
Ostala	54	2,6	41	2,5	76,5
Ne želi da se izjasni	16	,8	14	,8	87,6
Ukupno	2023	100,0	1649	100,0	81,5

Tabela DQ.7: Stopa kompletno popunjenih upitnika za decu mlađu od 5 godina, prema socio-ekonomskim karakteristikama domaćinstva, Republika Srbija, 2010.

Populacija dece mlađe od pet godina u domaćinstvima, kompletno popunjeni upitnici za decu mlađu od pet godina, kao i procenat dece mlađe od pet godina za koju su upitnici kompletno popunjeni, prema izabranim socio-ekonomskim karakteristikama domaćinstva

	Populacija dece mlađe od pet godina u domaćinstvima		Anketirana deca mlađa od pet godina		Procenat dece mlađe od pet godina koja ispunjavaju uslov i za koju su kompletno popunjeni upitnici za decu mlađu od pet godina (stopa kompletno popunjenih upitnika)
	broj	procenat	broj	procenat	
Region					
Beogradski region	253	18,9	248	18,8	98,3
Region Vojvodine	394	29,5	388	29,3	98,5
Region Šumadije i Zapadne Srbije	358	26,8	357	27,0	99,8
Region Južne i Istočne Srbije	330	24,8	329	24,9	99,6
Tip naselja					
Gradska	715	53,6	710	53,7	99,3
Ostala	620	46,4	612	46,3	98,9
Broj članova domaćinstva					
1–3	233	17,5	194	14,6	99,6
4–6	915	68,6	881	66,6	99,4
7 i više	187	14,0	248	18,7	97,6
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo					
Bez obrazovanja	16	1,2	16	1,2	100,0
Osnovno	348	26,1	341	25,8	98,2
Srednje	696	52,1	693	52,4	99,6
Više/visoko	275	20,6	272	20,6	99,0
Kvintili indeksa blagostanja					
Najsiromašniji	254	19,0	249	18,8	97,9
Drugi	259	19,4	258	19,5	99,8
Srednji	235	17,6	234	17,7	99,4
Četvrti	265	19,9	261	19,8	98,6
Najbogatiji	322	24,1	321	24,2	99,7
Nacionalnost lica na koje se vodi domaćinstvo					
Srpska	1119	83,8	1109	83,8	99,1
Mađarska	46	3,4	46	3,4	100,0
Bošnjačka	49	3,7	49	3,7	100,0
Romska	47	3,5	46	3,5	98,1
Ostala	61	4,5	59	4,5	98,2
Ne želi da se izjasni	13	1,0	13	1,0	100,0
Ukupno	1335	100,0	1323	100,0	99,1

Tabela DQ.8: Potpunost izveštavanja, Republika Srbija, 2010.

Procenat jedinica posmatranja za koje nema podataka za izabrana pitanja i indikatore

Vrsta upitnika i pitanja za koja nema podataka	Referentna grupa	Procenat sa nedostajućim/ nekompletnim odgovorima*	Broj slučajeva
Domaćinstvo			
Starost	Svi članovi domaćinstva	,1	24669
Vreme početka anketiranja	Sva anketirana domaćinstva	,0	6392
Vreme završetka anketiranja	Sva anketirana domaćinstva	,0	6392
Žene			
Datum rođenja žene	Sve žene starosti od 15 do 49 godina		
Samo mesec		,0	5385
I mesec i godina		,0	5385
Datum prvog porođaja	Sve žene starosti od 15 do 49 godina koje su rodile najmanje jedno živorođeno dete		
Samo mesec		,3	3459
I mesec i godina		,1	3459
Broj godina proteklih od prvog porođaja	Sve žene starosti od 15 do 49 godina koje su rodile najmanje jedno živorođeno dete, a kod kojih je godina prvog porođaja nepoznata	,0	4
Datum poslednjeg porođaja	Sve žene starosti od 15 do 49 godina koje su rodile živorođeno dete u prethodne 2 godine		
Samo mesec		,1	3459
I mesec i godina		,1	3459
Datum prvog venčanja/stupanja u stalnu vezu	Sve žene starosti od 15 do 49 godina koje su se ikada udavale		
Samo mesec		3,8	3730
I mesec i godina		,9	3730
Starost na datum prvog venčanja/stupanja u stalnu vezu	Sve žene starosti od 15 do 49 godina koje su se ikada udavale, kod kojih nije poznata godina prvog venčanja	,0	3730
Starost u trenutku kada su imale prvi seksualni odnos	Sve žene starosti od 15 do 24 godine koje su ikada imale seksualne odnose	,0	837
Vreme proteklo od poslednjeg seksualnog odnosa	Sve žene starosti od 15 do 24 godine koje su ikada imale seksualne odnose	,0	837
Vreme početka anketiranja	Sve anketirane žene	,0	5385
Vreme završetka anketiranja	Sve anketirane žene	,0	5385
Muškarci			
Datum rođenja muškarca	Svi muškarci starosti od 15 do 29 godina		
Samo mesec		,0	1583
I mesec i godina		,0	1583
Datum prvog venčanja/stupanja u stalnu vezu	Svi muškarci starosti od 15 do 29 godina koji su ikada ženili		
Samo mesec		4,5	309
I mesec i godina		,2	309
Starost na datum prvog venčanja/stupanja u stalnu vezu	Svi muškarci starosti od 15 do 29 godina koji su se ikada ženili kod kojih godina prvog venčanja nije poznata	,0	309
Starost u trenutku kada su imali prvi seksualni odnos	Svi muškarci starosti od 15 do 24 godine koji su ikada imali seksualni odnos	,6	685
Vreme proteklo od poslednjeg seksualnog odnosa	Svi muškarci starosti od 15 do 24 godine koji su ikada imali seksualni odnos	,9	685
Vreme početka anketiranja	Svi anketirani muškarci	,0	1583
Vreme završetka anketiranja	Svi anketirani muškarci	,0	1583
Deca mlađa od pet godina			
Datum rođenja muškarca	Sva deca mlađa od pet godina		
Samo mesec		,0	3374
I mesec i godina		,0	3374
Antropometrijska merenja	Sva deca mlađa od pet godina		
Telesna težina		10,7	3374
Telesna visina		18,0	3374
I težina i visina		10,6	3374
Vreme početka anketiranja	Sva deca mlađa od pet godina	,1	3374
Vreme završetka anketiranja	Sva deca mlađa od pet godina	,0	3374

* Ukjučujući i odgovor „Ne znam“

Tabela DQ.9: Potpunost podataka koji se odnose na antropometrijske indikatore, Republika Srbija, 2010.

Procentualna raspodela dece mlađe od pet godina prema kompletnosti podataka koji se tiču antropometrijskih indikatora

	Ispravno popunjeni podaci o telesnoj težini, kao i datum rođenja	Razlog za isključivanje iz analize				Ukupno	Procenat dece isključene iz analize	Broj dece mlađe od pet godina
		telesna težina nije izmerena	nepotpun datum rođenja	telesna težina nije izmerena, nepotpun datum rođenja	slučajevi obeleženi kao neadekvatni (deca starija od pet godina)			
Telesna težina po uzrastu								
manje od 6 meseci	87,8	,4	,0	,0	11,8	100,0	12,2	246
6–11	91,7	,0	,0	,0	8,3	100,0	8,3	313
12–23	87,8	,0	,0	,0	12,2	100,0	12,2	698
24–35	88,6	,3	,0	,0	11,1	100,0	11,4	710
36–47	88,1	,0	,0	,0	11,9	100,0	11,9	672
48–59 meseci	89,0	,3	,0	,0	10,7	100,0	11,0	735
Ukupno	88,6	,1	,0	,0	11,2	100,0	11,4	3374

	Valjani podaci o tel. visini, kao i datum rođenja	Razlog za isključivanje iz analize				Ukupno	Procenat dece isključene iz analize	Broj dece mlađe od pet godina
		telesna visina nije izmerena	nepotpun datum rođenja	telesna visina nije izmerena, nepotpun datum rođenja	slučajevi obeleženi kao neadekvatni (deca starija od pet godina)			
Telesna visina po uzrastu								
manje od 6 meseci	80,9	6,9	,0	,0	12,2	100,0	19,1	246
6–11	81,2	8,9	,0	,0	9,9	100,0	18,8	313
12–23	76,9	9,3	,0	,0	13,8	100,0	23,1	698
24–35	79,6	9,6	,0	,0	10,8	100,0	20,4	710
36–47	80,7	7,3	,0	,0	12,1	100,0	19,3	672
48–59 meseci	85,2	4,2	,0	,0	10,6	100,0	14,8	735
Ukupno	80,7	7,6	,0	,0	11,6	100,0	19,3	3374

	Valjani podaci o tel. težini i visini	Razlog za isključivanje iz analize				Ukupno	Procenat dece isključene iz analize	Broj dece mlađe od pet godina
		telesna težina nije izmerena	telesna visina nije izmerena	telesna težina nije izmerena, visina nije izmerena	slučajevi obeleženi kao neadekvatni (deca starija od pet godina)			
Telesna težina prema telesnoj visini								
manje od 6 meseci	78,9	,4	6,9	,0	13,8	100,0	21,1	246
6–11	81,5	,0	8,9	,0	9,6	100,0	18,5	313
12–23	76,2	,0	9,3	,0	14,5	100,0	23,8	698
24–35	78,6	,3	9,6	,0	11,5	100,0	21,4	710
36–47	79,5	,0	7,3	,0	13,2	100,0	20,5	672
48–59 meseci	81,4	,3	4,2	,0	14,1	100,0	18,6	735
Ukupno	79,2	,1	7,6	,0	13,0	100,0	20,8	3374

Tabela DQ.10: Grupisanje podataka o antropometrijskim merenjima, Republika Srbija, 2010.

Procentualna raspodela izmerenih vrednosti telesne težine i visine/ dužine, prema brojevima koji su upisani kao prva decimala

Cifra	Telesna težina		Telesna visina ili dužina	
	broj	procenat	broj	procenat
	224	7,5	250	8,3
1	351	11,7	340	11,3
2	427	14,2	501	16,7
3	320	10,7	426	14,2
4	245	8,2	314	10,5
5	371	12,4	234	7,8
6	265	8,8	244	8,1
7	289	9,6	250	8,3
8	275	9,2	240	8,0
9	232	7,7	205	6,8
0 ili 5	595	19,8	484	16,1
Ukupno	2999	100,0	3004	100,0

Tabela DQ.11: Zapažanja u vezi sa mestom gde se peru ruke, Republika Srbija, 2010.

Procenat mesta za pranje ruku koje su pregledali anketari u svim anketiranim domaćinstvima

	Mesto za pranje ruku				Ukupno	Broj anketiranih domaćinstava
	pogledano	nije pogledano				
		ne nalazi se u kući/ stanu, na placu ili u dvorištu	nije dobijena dozvola da se mesto pogleda	drugo		
Region						
Beogradski region	96,6	,5	1,4	1,3	100,0	1399
Region Vojvodine	97,1	,3	2,0	,5	100,0	1800
Region Šumadije i Zapadne Srbije	97,4	,6	1,2	,9	100,0	1788
Region Južne i Istočne Srbije	98,1	1,6	,2	,1	100,0	1405
Tip naselja						
Gradska	96,6	,7	1,6	1,0	100,0	3836
Ostala	98,3	,7	,6	,3	100,0	2556
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	95,3	1,5	2,0	1,2	100,0	1274
Drugi	98,9	,4	,4	,4	100,0	1130
Srednji	98,2	,2	1,1	,2	100,0	1230
Četvrti	97,6	,9	1,0	,4	100,0	1304
Najbogatiji	96,7	,5	1,6	1,2	100,0	1454
Ukupno	97,3	,7	1,2	,7	100,0	6392

Tabela DQ.12: Zapažanja u vezi sa izvodima iz matične knjige rođenih dece mlađe od pet godina, Republika Srbija, 2010.

Procentualna raspodela dece mlađe od pet godina prema posedovanju izvoda iz matične knjige rođenih, kao i procenat pogledanih izvoda iz matične knjige rođenih

	Dete nema izvod iz matične knjige rođenih	Dete ima izvod iz matične knjige rođenih		Ne zna/nema podataka	Ukupno	Procenat izvoda iz matične knjige rođenih koje su anketari videli (1)/(1+2)*100	Broj dece mlađe od pet godina
		anketar video izvod (1)	anketar nije video izvod (2)				
Region							
Beogradski region	,5	69,1	29,8	,5	100,0	69,8	593
Region Vojvodine	3,8	58,8	37,4	,0	100,0	61,2	1057
Region Šumadije i Zapadne Srbije	6,5	56,3	36,9	,3	100,0	60,4	1009
Region Južne i Istočne Srbije	1,3	69,0	29,8	,0	100,0	69,8	715
Tip naselja							
Gradska	2,2	65,4	32,1	,2	100,0	67,1	1916
Ostala	5,1	57,5	37,2	,1	100,0	60,8	1458
Starost deteta							
0 god.	4,5	62,5	33,0	,0	100,0	65,4	557
1	3,1	63,7	33,2	,0	100,0	65,7	699
2	4,1	61,2	34,2	,6	100,0	64,2	711
3	3,6	61,5	34,9	,0	100,0	63,8	671
4 god.	2,4	61,4	35,9	,3	100,0	63,1	736
Ukupno	3,5	62,0	34,3	,2	100,0	64,4	3374

Tabela DQ.13: Prisustvo majke u domaćinstvu i osobe sa kojom je popunjavao upitnik za dete mlađe od pet godina, Republika Srbija, 2010.

Procentualna raspodela dece mlađe od pet godina prema tome da li majka živi u istom domaćinstvu, kao i osoba sa kojom je popunjavao upitnik za dete mlađe od pet godina

Starost	Majka u domaćinstvu				Majka nije u domaćinstvu			Ukupno	Broj dece mlađe od pet godina
	anketirana majka	anketiran otac	anketirana neka druga odrasla ženska osoba	anketirana neka druga odrasla muška osoba	anketiran otac	anketirana neka druga odrasla ženska osoba	anketirana neka druga odrasla muška osoba		
0	100,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	222
1	98,8	,0	,0	,0	,4	,8	,0	100,0	262
2	99,4	,0	,0	,0	,1	,5	,0	100,0	295
3	98,1	,0	,0	,0	,6	1,3	,0	100,0	260
4	98,8	,0	,0	,0	,5	,7	,0	100,0	295
Ukupno	99,0	,0	,0	,0	,3	,7	,0	100,0	1335

Tabela DQ.14: Deca starosti od 2 do 14 godina odabrana za modul o disciplinovanju deteta, Republika Srbija, 2010.

Procenat domaćinstava sa najmanje dvoje dece starosti 2–14 godina u kojima je pravilno odabrano jedno dete za modul o disciplinovanju deteta

	Procenat domaćinstava u kojima je izvršen pravilan odabir	Broj domaćinstava sa 2 ili više dece uzrasta od 2 do 14 godina
Region		
Beogradski region	97,1	277
Region Vojvodine	96,9	418
Region Šumadije i Zapadne Srbije	98,0	461
Region Južne i Istočne Srbije	98,4	313
Tip naselja		
Gradska	97,6	799
Ostala	97,6	670
Broj dece starosti od 2 do 14 godina		
2	98,0	1172
3	97,0	234
4	92,1	63
Ukupno	97,6	1469

Tabela DQ.15: Pohađanje obrazovne ustanove prema godinama starosti, Republika Srbija, 2010.

Procentualna raspodela populacije iz domaćinstava starosti od 5 do 24 godine prema nivou obrazovanja, kao i nivou obrazovanja i razred koji se pohađa u tekućoj (ili poslednjoj) školskoj godini

Navršene godine starosti tokom 2010. godine	Ne ide u školu	obdanište	predškolski pripremni program	Trenutno pohađa												škola koja se upisuje nakon srednje	Nema podataka/ne zna	Ukupno	Broj članova domaćinstava	
				razred osnovne škole								razred srednje škole								
				1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4					
5	45,8	30,4	23,8	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	226	
6	5,6	,6	81,3	12,3	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,1	100,0	225	
7	2,0	,0	2,4	79,1	15,8	,2	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,6	100,0	220	
8	1,0	,0	,0	1,0	85,9	12,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,2	100,0	199	
9	,1	,0	,0	,1	2,6	80,7	16,5	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	209	
10	2,3	,0	,0	,0	,4	2,9	85,1	9,3	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	193	
11	,2	,0	,0	,0	,0	,1	1,4	83,6	14,7	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	210	
12	1,2	,0	,0	,0	,0	,0	,1	4,5	84,5	9,8	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	166	
13	,1	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,4	2,7	91,4	5,4	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	200	
14	,5	,0	,0	,0	,0	,0	,0	1,0	1,1	5,4	90,0	1,9	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	187	
15	2,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,1	,5	6,6	88,5	2,3	,0	,0	,0	,0	100,0	228	
16	4,6	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	1,3	,0	6,3	83,9	3,9	,0	,0	,0	100,0	190	
17	9,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,4	8,3	81,3	1,1	,0	,0	100,0	248	
18	19,4	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,1	,0	,6	8,7	67,2	3,9	,0	100,0	236	
19	46,9	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	3,7	49,3	,0	100,0	249	
20	48,5	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,5	,8	,9	,0	49,4	,0	100,0	279
21	50,5	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,6	,0	,7	48,1	,1	100,0	263
22	54,8	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,5	,0	,3	44,4	,0	100,0	267	
23	57,4	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	42,6	,0	100,0	309	
24	75,6	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	24,4	,0	100,0	290	

Tabela DQ.16: Odnos polova na rođenju kod dece koja su ikada rođena i žive dece, Republika Srbija, 2010.

Odnos polova (broj muške dece na 100 ženske dece) kod dece koja su ikada rođena (na rođenju), žive dece i preminule dece, a prema starosti žena

Starost	Deca koja su ikada rođena			Živa deca			Preminula deca			Broj žena
	broj ikada rođenih sinova	broj ikada rođenih kćerki	odnos polova na rođenju	broj živih sinova	broj živih kćerki	odnos polova	broj preminulih sinova	broj preminulih kćerki	odnos polova	
15–19	24	18	1,33	24	18	1,33	0	0	np	427
20–24	251	250	1,00	248	250	,99	3	0	np	679
25–29	817	843	,97	809	837	,97	8	6	1,33	1201
30–34	984	944	1,04	974	943	1,03	10	1	10,00	1144
35–39	789	798	,99	773	791	,98	16	7	2,29	841
40–44	480	503	,95	472	495	,95	8	8	1,00	497
45–49	631	529	1,19	616	522	1,18	15	7	2,14	596
Ukupno	3976	3885	1,07	3916	3856	1,06	60	29	3,35	5385

Prilog D Tabele o kvalitetu podataka — uzorak za romska naselja

Tabela DQ.1R: Starosna struktura stanovništva u domaćinstvima, romska naselja, 2010.

Starosna struktura stanovništva u domaćinstvima po pojedinačnim godinama starosti, prema polu

	Muškarci		Žene			Muškarci		Žene			Muškarci		Žene	
	broj	procenat	broj	procenat		broj	procenat	broj	procenat		broj	procenat	broj	procenat
0	102	2,5	87	2,1	28	68	1,6	72	1,8	56	33	,8	54	1,3
1	121	2,9	125	3,0	29	73	1,8	76	1,8	57	43	1,0	14	,3
2	131	3,1	142	3,4	30	65	1,6	76	1,8	58	37	,9	34	,8
3	115	2,8	112	2,7	31	54	1,3	55	1,3	59	26	,6	27	,7
4	141	3,4	116	2,8	32	59	1,4	87	2,1	60	40	1,0	32	,8
5	95	2,3	98	2,4	33	64	1,5	62	1,5	61	23	,6	13	,3
6	111	2,7	105	2,6	34	60	1,4	39	,9	62	17	,4	23	,6
7	101	2,4	94	2,3	35	40	1,0	53	1,3	63	19	,4	17	,4
8	64	1,5	76	1,8	36	54	1,3	38	,9	64	23	,6	17	,4
9	77	1,8	96	2,3	37	45	1,1	55	1,3	65	12	,3	8	,2
10	76	1,8	79	1,9	38	51	1,2	36	,9	66	6	,1	17	,4
11	82	2,0	68	1,6	39	45	1,1	71	1,7	67	17	,4	7	,2
12	84	2,0	73	1,8	40	50	1,2	50	1,2	68	11	,3	11	,3
13	77	1,8	71	1,7	41	48	1,2	31	,8	69	4	,1	21	,5
14	73	1,7	72	1,8	42	62	1,5	45	1,1	70	15	,4	12	,3
15	78	1,9	101	2,4	43	38	,9	40	1,0	71	1	,0	11	,3
16	50	1,2	81	2,0	44	35	,8	35	,9	72	8	,2	6	,1
17	59	1,4	76	1,9	45	49	1,2	38	,9	73	8	,2	15	,4
18	79	1,9	76	1,9	46	54	1,3	53	1,3	74	2	,0	1	,0
19	84	2,0	87	2,1	47	42	1,0	40	1,0	75	1	,0	7	,2
20	95	2,3	70	1,7	48	46	1,1	31	,8	76	8	,2	1	,0
21	63	1,5	55	1,3	49	54	1,3	53	1,3	77	4	,1	2	,1
22	59	1,4	80	1,9	50	59	1,4	30	,7	78	9	,2	4	,1
23	72	1,7	59	1,4	51	46	1,1	65	1,6	79	0	,0	1	,0
24	68	1,6	79	1,9	52	42	1,0	34	,8	80+	7	,2	21	,5
25	67	1,6	79	1,9	53	40	1,0	19	,5					
26	76	1,8	61	1,5	54	54	1,3	42	1,0	NZ/Nema pod.	1	,0	0	,0
27	57	1,4	60	1,5	55	35	,9	41	1,0	Ukupno	4165	100,0	4123	100,0

Tabela DQ.2R: Starosna struktura žena koje ispunjavaju uslov i anketiranih žena, romska naselja, 2010.

Populacija žena u domaćinstvima starosti od 10 do 54 godine, anketirane žene starosti od 15 do 49 godina, kao i procenat anketiranih žena koje ispunjavaju uslov, po petogodištima

Starost	Populacija žena u domaćinstvima starosti 10–54 godine	Anketirane žene starosti 15–49 godina		Procenat anketiranih žena koje ispunjavaju uslov (stopa kompletno popunjenih upitnika)
	broj	broj	procenat	
10–14	363	np	np	np
15–19	421	400	20,2	95,1
20–24	344	332	16,7	96,7
25–29	348	341	17,2	98,1
30–34	318	302	15,2	95,1
35–39	253	235	11,8	92,8
40–44	200	180	9,1	90,1
45–49	216	196	9,8	90,6
50–54	190	np	np	np
Ukupno (15–49)	2099	1987	100,0	94,6
Odnos žena starosti od 50 do 54 godine prema ženama starosti od 45 do 49 godina				,88

Tabela DQ.3R: Starosna struktura muškaraca koji ispunjavaju uslov i anketiranih muškaraca, romska naselja, 2010.

Populacija muškaraca u domaćinstvima starosti od 10 do 34 godine, anketirani muškarci starosti od 15 do 29 godina, kao i procenat anketiranih muškaraca koji ispunjavaju uslov, po petogodištima

Starost	Muška populacija u domaćinstvima starosti 10–34 godine	Anketirani muškarci starosti 15–29 godina		Procenat anketiranih muškaraca koji ispunjavaju uslov (stopa kompletno popunjenih upitnika)
	broj	broj	procenat	
10–14	391	np	np	np
15–19	350	279	33,2	79,9
20–24	357	281	33,3	78,6
25–29	342	282	33,5	82,4
30–34	302	np	np	np
Ukupno (15–29)	1049	842	100,0	80,3
Odnos muškaraca starosti od 30 do 34 godine prema onima starosti od 25 do 29 godina				,88

Tabela DQ.4R: Starosna raspodela dece mlađe od pet godina u domaćinstvima i upitici za decu mlađu od pet godina, romska naselja, 2010.

Populacija dece uzrasta od 0 do 7 godina u domaćinstvima, deca uzrasta od 0 do 4 godine čije su majke/staratelji anketirani, kao i procenat dece mlađe od pet godina čije su majke/staratelji anketirani, po godinama

Starost	Populacija dece uzrasta 0–7 godina u domaćinstvima	Anketirana deca mlađa od pet godina		Procenat anketirane dece mlađe od pet godina koja ispunjavaju uslov (stopa kompletno popunjenih upitnika)
	broj	broj	procenat	
0	190	188	15,9	99,2
1	245	244	20,6	99,5
2	273	271	22,9	99,3
3	228	226	19,1	99,1
4	258	256	21,6	99,3
5	194	np	np	np
6	216	np	np	np
7	196	np	np	np
Ukupno (0–4)	1193	1185	100,0	99,3
Odnos dece uzrasta od 5 godina prema deci uzrasta od 4 godine				,75

Tabela DQ.5R: Stopa kompletno popunjenih upitnika za žene, prema socio-ekonomskim karakteristikama domaćinstva, romska naselja, 2010.

Populacija žena u domaćinstvima starosti od 15 do 49 godina, anketirane žene starosti od 15 do 49 godina, kao i procenat anketiranih žena koje ispunjavaju uslov, prema izabranim socio-ekonomskim karakteristikama domaćinstva

	Ženska populacija u domaćinstvima starosti 15–49 godina		Anketirane žene starosti 15–49 godina		Procenat anketiranih žena koje ispunjavaju uslov (stopa kompletno popunjenih upitnika)
	broj	procenat	broj	procenat	
Tip naselja					
Gradska	1453	69,2	1388	69,8	95,5
Ostala	646	30,8	599	30,2	92,8
Broj članova domaćinstva					
1–3	974	46,4	220	11,1	96,4
4–6	856	40,8	1109	55,8	95,6
7 i više	269	12,8	658	33,1	92,5
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo					
Bez obrazovanja	236	11,3	215	10,8	90,9
Osnovno	1497	71,3	1427	71,8	95,3
Srednje	343	16,3	329	16,5	95,8
Više/visoko	23	1,1	17	,8	73,9
Kvintili indeksa blagostanja					
Najsiromašniji	395	18,8	369	18,6	93,4
Drugi	398	19,0	378	19,0	95,0
Srednji	404	19,3	377	19,0	93,2
Četvrti	453	21,6	440	22,2	97,1
Najbogatiji	449	21,4	423	21,3	94,3
Ukupno	2099	100,0	1987	100,0	94,6

Tabela DQ.6R: Stopa kompletno popunjenih upitnika za muškarce, prema socio-ekonomskim karakteristikama domaćinstva, romska naselja, 2010.

Populacija muškaraca u domaćinstvima starosti od 15 do 29 godina, anketirani muškarci starosti od 15 do 29 godina, kao i procenat anketiranih muškaraca koji ispunjavaju uslov, prema izabranim socio-ekonomskim karakteristikama domaćinstva

	Muška populacija u domaćinstvima starosti 15–29 godina		Anketirani muškarci starosti 15–29 godina		Procenat anketiranih muškaraca koji ispunjavaju uslov (stopa kompletno popunjenih upitnika)
	broj	procenat	broj	procenat	
Tip naselja					
Gradska	715	68,2	571	67,9	79,9
Ostala	333	31,8	270	32,1	81,1
Broj članova domaćinstva					
1–3	572	54,5	122	14,4	91,4
4–6	387	36,9	449	53,3	79,3
7 i više	90	8,5	272	32,3	77,6
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo					
Bez obrazovanja	124	11,9	98	11,6	78,6
Osnovno	735	70,1	591	70,2	80,4
Srednje	184	17,6	148	17,6	80,3
Više/visoko	5	,5	5	,6	93,5
Kvintili indeksa blagostanja					
Najsiromašniji	224	21,4	180	21,3	80,1
Drugi	205	19,6	160	19,0	77,7
Srednji	215	20,5	166	19,7	77,0
Četvrti	204	19,4	184	21,8	90,2
Najbogatiji	200	19,1	153	18,2	76,5
Ukupno	1049	100,0	842	100,0	80,3

Tabela DQ.7R: Stopa kompletno popunjenih upitnika za decu mlađu od pet godina, prema socio-ekonomskim karakteristikama domaćinstva, romska naselja, 2010.

Populacija dece mlađe od pet godina u domaćinstvima, kompletno popunjeni upitnici za decu mlađu od pet godina, kao i procenat dece mlađe od pet godina za koju su upitnici kompletno popunjeni, prema izabranim socio-ekonomskim karakteristikama domaćinstva

	Populacija dece mlađe od pet godina u domaćinstvima		Anketirana deca mlađa od pet godina		Procenat dece mlađe od pet godina koja ispunjavaju uslov i za koju su kompletno popunjeni upitnici za decu mlađu od pet godina (stopa kompletno popunjenih upitnika)
	broj	procenat	broj	procenat	
Tip naselja					
Gradska	807	67,6	802	67,7	99,4
Ostala	386	32,4	383	32,3	99,0
Broj članova domaćinstva					
1–3	107	9,0	81	6,8	100,0
4–6	687	57,6	628	53,0	99,6
7 i više	399	33,4	476	40,2	98,8
Obrazovanje lica na koje se vodi domaćinstvo					
Bez obrazovanja	155	13,0	151	12,8	97,3
Osnovno	865	72,5	862	72,8	99,6
Srednje	166	13,9	165	13,9	99,3
Više/visoko	7	,6	7	,6	100,0
Kvintili indeksa blagostanja					
Najsiromašniji	294	24,6	293	24,7	99,7
Drugi	284	23,8	281	23,7	99,0
Srednji	215	18,0	212	17,9	98,4
Četvrti	205	17,1	204	17,2	99,6
Najbogatiji	196	16,4	195	16,5	99,7
Ukupno	1193	100,0	1185	100,0	99,3

Tabela DQ.8R: Potpunost izveštavanja, romska naselja, 2010.

Procenat jedinica posmatranja za koje nema podataka za izabrana pitanja i indikatore

Vrsta upitnika i pitanja za koja nema podataka	Referentna grupa	Procenat sa nedostajućim/ nekompletnim odgovorima*	Broj slučajeva
Domaćinstvo			
Starost	Svi članovi domaćinstva	,0	9018
Vreme početka anketiranja	Sva anketirana domaćinstva	,1	1711
Vreme završetka anketiranja	Sva anketirana domaćinstva	,1	1711
Žene			
Datum rođenja žene	Sve žene starosti od 15 do 49 godina		
Samo mesec		1,8	2118
I mesec i godina		,0	2118
Datum prvog porođaja	Sve žene starosti od 15 do 49 godina koje su rodile najmanje jedno živorođeno dete		
Samo mesec		1,1	1711
I mesec i godina		,9	1711
Broj godina proteklih od prvog porođaja	Sve žene starosti od 15 do 49 godina koje su rodile najmanje jedno živorođeno dete, a kod kojih je godina prvog porođaja nepoznata	15,2	22
Datum poslednjeg porođaja	Sve žene starosti od 15 do 49 godina koje su rodile živorođeno dete u prethodne 2 godine		
Samo mesec		,6	1711
I mesec i godina		,1	1711
Datum prvog venčanja/stupanja u stalnu vezu	Sve žene starosti od 15 do 49 godina koje su se ikada udavale		
Samo mesec		17,5	1827
I mesec i godina		5,6	1827
Starost na datum prvog venčanja/stupanja u stalnu vezu	Sve žene starosti od 15 do 49 godina koje su se ikada udavale, kod kojih nije poznata godina prvog venčanja	,0	1827
Starost u trenutku kada su imale prvi seksualni odnos	Sve žene starosti od 15 do 24 godine koje su ikada imale seksualne odnose	,1	570
Vreme proteklo od poslednjeg seksualnog odnosa	Sve žene starosti od 15 do 24 godine koje su ikada imale seksualne odnose	,2	570
Vreme početka anketiranja	Sve anketirane žene	,0	2118
Vreme završetka anketiranja	Sve anketirane žene	,0	2118
Muškarci			
Datum rođenja muškarca	Svi muškarci starosti od 15 do 29 godina		
Samo mesec		,3	877
I mesec i godina		,0	877
Datum prvog venčanja/stupanja u stalnu vezu	Svi muškarci starosti od 15 do 29 godina koji su ikada ženili		
Samo mesec		12,0	535
I mesec i godina		3,3	535
Starost na datum prvog venčanja/stupanja u stalnu vezu	Svi muškarci starosti od 15 do 29 godina koji su se ikada ženili kod kojih godina prvog venčanja nije poznata	,0	535
Starost u trenutku kada su imali prvi seksualni odnos	Svi muškarci starosti od 15 do 24 godine koji su ikada imali seksualni odnos	,0	416
Vreme proteklo od poslednjeg seksualnog odnosa	Svi muškarci starosti od 15 do 24 godine koji su ikada imali seksualni odnos	,0	416
Vreme početka anketiranja	Svi anketirani muškarci	,0	877
Vreme završetka anketiranja	Svi anketirani muškarci	,0	877
Deca mlađa od pet godina			
Datum rođenja muškarca	Sva deca mlađa od pet godina		
Samo mesec		,4	1604
I mesec i godina		,0	1604
Antropometrijska merenja	Sva deca mlađa od pet godina		
Telesna težina		11,7	1604
Telesna visina		18,1	1604
I težina i visina		11,6	1604
Vreme početka anketiranja	Sva deca mlađa od pet godina	,1	1604
Vreme završetka anketiranja	Sva deca mlađa od pet godina	,1	1604

* Uključujući i odgovor „Ne znam“

Tabela DQ.9R: Potpunost podataka koji se odnose na antropometrijske indikatore, romska naselja, 2010.

Procentualna raspodela dece mlađe od pet godina prema kompletnosti podataka koji se tiču antropometrijskih indikatora

	Ispravno popunjeni podaci o telesnoj težini, kao i datum rođenja	Razlog za isključivanje iz analize				Ukupno	Procenat dece isključene iz analize	Broj dece mlađe od pet godina
		telesna težina nije izmerena	nepotpun datum rođenja	telesna težina nije izmerena, nepotpun datum rođenja	slučajevi obeleženi kao neadekvatni (deca starija od pet godina)			
Telesna težina po uzrastu								
manje od 6 meseci	88,6	,0	,0	,0	11,4	100,0	11,4	123
6–11	88,8	,0	,0	,0	11,2	100,0	11,2	125
12–23	90,7	,0	,3	,0	9,0	100,0	9,3	335
24–35	89,6	,3	,0	,0	10,1	100,0	10,4	336
36–47	88,9	,0	,0	,0	11,1	100,0	11,1	288
48–59 meseci	89,2	,3	,3	,0	10,3	100,0	10,8	397
Ukupno	89,5	,1	,1	,0	10,3	100,0	10,5	1604

	Valjani podaci o tel. visini, kao i datum rođenja	Razlog za isključivanje iz analize				Ukupno	Procenat dece isključene iz analize	Broj dece mlađe od pet godina
		telesna visina nije izmerena	nepotpun datum rođenja	telesna visina nije izmerena, nepotpun datum rođenja	slučajevi obeleženi kao neadekvatni (deca starija od pet godina)			
Telesna visina po uzrastu								
manje od 6 meseci	77,2	9,8	,0	,0	13,0	100,0	22,8	123
6–11	76,8	8,0	,0	,0	15,2	100,0	23,2	125
12–23	78,2	8,4	,0	,3	13,1	100,0	21,8	335
24–35	81,3	6,0	,0	,0	12,8	100,0	18,8	336
36–47	82,6	4,2	,0	,0	13,2	100,0	17,4	288
48–59 meseci	86,4	3,3	,0	,3	10,1	100,0	13,6	397
Ukupno	81,5	5,9	,0	,1	12,5	100,0	18,5	1604

	Valjani podaci o tel. težini i visini	Razlog za isključivanje iz analize				Ukupno	Procenat dece isključene iz analize	Broj dece mlađe od pet godina
		telesna težina nije izmerena	telesna visina nije izmerena	telesna težina nije izmerena, visina nije izmerena	slučajevi obeleženi kao neadekvatni (deca starija od pet godina)			
Telesna težina prema telesnoj visini								
manje od 6 meseci	72,4	,0	9,8	,0	17,9	100,0	27,6	123
6–11	76,0	,0	8,0	,0	16,0	100,0	24,0	125
12–23	79,7	,0	8,4	,3	11,6	100,0	20,3	335
24–35	82,4	,3	6,0	,0	11,3	100,0	17,6	336
36–47	81,9	,0	4,2	,0	13,9	100,0	18,1	288
48–59 meseci	77,3	,3	3,3	,3	18,9	100,0	22,7	397
Ukupno	79,2	,1	5,9	,1	14,6	100,0	20,8	1604

Tabela DQ.10R: Grupisanje podataka o antropometrijskim merenjima, romska naselja, 2010.

Procentualna raspodela izmerenih vrednosti telesne težine i visine/dužine, prema brojevima koji su upisani kao prva decimala

Cifra	Telesna težina		Telesna visina ili dužina	
	broj	procenat	broj	procenat
0	97	6,7	85	5,9
1	177	12,3	215	14,9
2	151	10,5	182	12,6
3	157	10,9	174	12,1
4	143	9,9	161	11,2
5	174	12,1	126	8,7
6	118	8,2	145	10,1
7	136	9,5	139	9,6
8	148	10,3	91	6,3
9	138	9,6	123	8,5
0 ili 5	271	18,8	211	14,6
Ukupno	1439	100,0	1441	100,0

Tabela DQ.11R: Zapažanja u vezi sa mestom gde se peru ruke, romska naselja, 2010.

Procenat mesta za pranje ruku koje su pregledali anketari u svim anketiranim domaćinstvima

Tip naselja	Mesto za pranje ruku				Ukupno	Broj anketiranih domaćinstava
	pogledano	nije pogledano	ne nalazi se u kući/stanu, na placu ili u dvorištu	nije dobijena dozvola da se mesto pogleda		
Gradska	93,4	3,0	1,9	1,6	100,0	1069
Ostala	94,7	3,1	,8	1,4	100,0	642
Kvintili indeksa blagostanja						
Najsiromašniji	86,2	9,4	1,1	3,2	100,0	436
Drugi	95,6	1,9	,8	1,7	100,0	363
Srednji	95,7	,9	2,2	,9	100,0	322
Četvrti	96,7	,3	2,3	,3	100,0	306
Najbogatiji	98,2	,0	1,1	,7	100,0	284
Ukupno	93,9	3,0	1,5	1,5	100,0	1711

Tabela DQ.12R: Zapažanja u vezi sa izvodima iz matične knjige rođenih dece mlađe od pet godina, romska naselja, 2010.

Procentualna raspodela dece mlađe od pet godina prema posedovanju izvoda iz matične knjige rođenih, kao i procenat pogledanih izvoda iz matične knjige rođenih

Tip naselja	Dete nema izvod iz matične knjige rođenih	Dete ima izvod iz matične knjige rođenih		Ne zna/nema podataka	Ukupno	Procenat izvoda iz matične knjige rođenih koje su anketari videli $(1)/(1+2)*100$	Broj dece mlađe od pet godina
		anketar video izvod (1)	anketar nije video izvod (2)				
Gradska	7,0	54,9	37,3	,8	100,0	59,5	1024
Ostala	11,0	41,9	45,3	1,7	100,0	48,0	580
Starost deteta							
0 god.	12,5	52,0	34,3	1,2	100,0	60,3	248
1	7,2	53,9	38,9	,0	100,0	58,1	334
2	9,2	46,1	42,9	1,8	100,0	51,8	336
3	4,5	47,8	46,0	1,7	100,0	50,9	289
4 god.	9,3	51,1	38,5	1,0	100,0	57,0	397
Ukupno	8,5	50,2	40,2	1,1	100,0	55,5	1604

Tabela DQ.13R: Prisustvo majke u domaćinstvu i osobe sa kojom je popunjavao upitnik za dete mlađe od pet godina, romska naselja, 2010.

Procentualna raspodela dece mlađe od pet godina prema tome da li majka živi u istom domaćinstvu, kao i osoba sa kojom je popunjavao upitnik za dete mlađe od pet godina

Starost	Majka u domaćinstvu				Majka nije u domaćinstvu			Ukupno	Broj dece mlađe od pet godina
	anketirana majka	anketiran otac	anketirana neka druga odrasla ženska osoba	anketirana neka druga odrasla muška osoba	anketiran otac	anketirana neka druga odrasla ženska osoba	anketirana neka druga odrasla muška osoba		
0	98,8	,0	,0	,0	1,2	,0	,0	100,0	190
1	99,0	,0	,0	,0	,7	,3	,0	100,0	245
2	96,3	,0	,0	,0	2,2	1,5	,0	100,0	273
3	96,6	,0	,0	,0	1,9	1,5	,0	100,0	228
4	94,4	,0	,0	,0	3,3	2,3	,0	100,0	258
Ukupno	96,9	,0	,0	,0	1,9	1,2	,0	100,0	1193

Tabela DQ.14R: Deca starosti od 2 do 14 godina odabrana za modul o disciplinovanju deteta, romska naselja, 2010.

Procenat domaćinstava sa najmanje dvojice dece starosti 2–14 godina u kojima je pravilno odabrano jedno dete za modul o disciplinovanju deteta

Tip naselja	Procenat domaćinstava u kojima je izvršen pravilan odabir	Broj domaćinstava sa 2 ili više dece uzrasta od 2 do 14 godina
Gradska	97,8	554
Ostala	99,1	319
Broj dece starosti od 2 do 14 godina		
2	99,5	400
3	97,1	272
4	97,5	201
Ukupno	98,3	873

Tabela DQ.15R: Pohađanje obrazovne ustanove prema godinama starosti, romska naselja, 2010.

Procentualna raspodela populacije iz domaćinstava starosti od 5 do 24 godine prema nivou obrazovanja, kao i nivo obrazovanja i razred koji se pohađa u tekućoj (ili poslednjoj) školskoj godini

Navršene godine starosti tokom 2010. godine	Ne ide u školu	Obdanište	predškolski pripremni program	Trenutno pohađa												škola koja se upisuje nakon srednje	Nema podataka/ne zna	Ukupno	Broj članova domaćinstava	
				razred osnovne škole								razred srednje škole								
				1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4					
5	74,3	7,7	18,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	224	
6	27,9	,6	61,2	10,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,3	100,0	214
7	6,3	,0	2,8	82,9	8,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	194
8	5,4	,0	,0	14,0	71,0	9,6	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	145
9	10,0	,0	,0	2,7	13,1	56,4	17,8	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	175
10	4,5	,0	,0	2,0	2,6	23,6	64,0	3,2	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	155
11	3,9	,0	,0	,2	6,6	4,0	25,9	56,3	3,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	146
12	8,4	,0	,0	,2	,7	1,9	12,7	19,2	54,6	2,3	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	157
13	24,6	,0	,0	,0	,0	,7	2,0	5,3	24,1	37,3	6,1	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	146
14	29,1	,0	,0	,0	,0	,0	2,4	13,2	9,5	10,6	33,8	1,4	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	154
15	42,0	,0	,0	,2	,0	,0	,0	2,6	4,5	2,5	19,0	29,1	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	174
16	72,2	,0	,0	,0	,0	1,5	,0	,0	,8	3,6	2,3	6,1	13,6	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	134
17	78,7	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,8	1,1	,4	1,9	2,8	12,7	1,7	,0	,0	,0	100,0	131
18	92,3	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,2	,7	,0	,5	2,9	3,1	,3	,0	,0	,0	100,0	146
19	92,8	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	5,8	,2	,9	,3	,0	,0	100,0	165
20	89,1	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	1,9	5,2	,0	,0	3,7	,0	,0	100,0	176
21	90,3	,0	,0	,3	,0	,0	,0	,0	,1	,0	,0	,0	,0	,3	,0	1,5	7,4	,0	100,0	124
22	98,8	,0	,0	,0	,0	,2	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,9	,0	,0	100,0	137
23	97,2	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,4	2,4	,0	,0	100,0	128
24	100,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	100,0	152

Tabela DQ.16R: Odnos polova na rođenju kod dece koja su ikada rođena i žive dece, romska naselja, 2010.

Odnos polova (broj muške dece na 100 ženske dece) kod dece koja su ikada rođena (na rođenju), žive dece i preminule dece, a prema starosti žena

Starost	Deca koja su ikada rođena			Živa deca			Preminula deca			Broj žena
	broj ikada rođenih sinova	broj ikada rođenih kćerki	odnos polova na rođenju	broj živih sinova	broj živih kćerki	odnos polova	broj preminulih sinova	broj preminulih kćerki	odnos polova	
15–19	105	99	1,06	103	99	1,04	2	0	np	373
20–24	390	373	1,05	386	371	1,04	4	2	2,00	439
25–29	530	529	1,00	518	523	,99	12	6	2,00	407
30–34	460	455	1,01	448	447	1,00	12	8	1,50	294
35–39	385	392	,98	375	384	,98	10	8	1,25	234
40–44	332	291	1,14	316	274	1,15	16	17	,94	193
45–49	286	224	1,28	271	212	1,28	15	12	1,25	178
Ukupno	2488	2363	1,07	2417	2310	1,07	71	53	1,49	2118

Prilog E Indikatori MICS4: brojioci i imenioci

MICS4 INDIKATOR ^(M)		Modul ¹	Brojilac	Imenilac	MCR ²
1. SMRTNOST					
1.1	Stopa smrtnosti dece mlađe od pet godina ³	CM	Verovatnoća da će dete umreti pre navršene 5. godine		MCR 4.1
1.2	Stopa smrtnosti odojčadi ⁴	CM	Verovatnoća da će odojče umreti pre navršene 1. godine		MCR 4.2
2. ISHRANA					
2.1a 2.1b	Prevalencija pothranjenosti	AN	Broj dece mlađe od 5 godina koja (a) zaostaju za dve standardne devijacije (umerena i ozbiljna pothranjenost) (b) zaostaju za tri standardne devijacije (ozbiljna pothranjenost) u odnosu na srednju vrednost telesne težine za dati uzrast po standardu SZO	Ukupan broj dece mlađe od 5 godina	MCR 1.8
2.2a 2.2b	Prevalencija zaostajanja u rastu	AN	Broj dece mlađe od 5 godina koja (a) zaostaju za dve standardne devijacije (umereni i teški oblik zaostajanja u rastu) (b) zaostaju za tri standardne devijacije (teški oblik zaostajanja u rastu) u odnosu na srednju vrednost telesne visine za dati uzrast po standardu SZO	Ukupan broj dece mlađe od 5 godina	
2.3a 2.3b	Prevalencija zaostajanja telesne težine u odnosu na visinu	AN	Broj dece mlađe od 5 godina koja (a) zaostaju za dve standardne devijacije (umereni i teški oblik zaostajanja u razvoju) (b) zaostaju tri standardne devijacije (teški oblik zaostajanja u razvoju) u odnosu na srednju vrednost telesne težine u odnosu na visinu po standardu SZO	Ukupan broj dece mlađe od 5 godina	
2.4	Deca koja su ikada dojena	MN	Broj žena koje su rodile živorođeno dete u periodu od 2 godine koji je prethodio istraživanju, a koje su u bilo kojem trenutku dojile svoje dete	Ukupan broj žena koje su rodile živorođeno dete u periodu od 2 godine koji je prethodio istraživanju	
2.5	Rani početak dojenja	MN	Broj žena koje su rodile živorođeno dete u periodu od 2 godine koji je prethodio istraživanju koje su po prvi put podojile novorođenče u roku od 1 sata od rođenja	Ukupan broj žena koje su rodile živorođeno dete u periodu od 2 godine koji je prethodio istraživanju	
2.6	Isključivo dojenje odojčadi mlađe od 6 meseci	BF	Broj odojčadi mlađe od 6 meseci koja su isključivo dojena ⁵	Ukupan broj odojčadi mlađe od 6 meseci	
2.7	Nastavljeno dojenje posle prve godine	BF	Broj dece uzrasta od 12 do 15 meseci koja su trenutno dojena	Ukupan broj dece uzrasta od 12 do 15 meseci	
2.8	Nastavljeno dojenje tokom druge godine	BF	Broj dece uzrasta od 20 do 23 meseca koja su trenutno dojena	Ukupan broj dece uzrasta od 20 do 23 meseca	
2.9	Pretežno dojena deca mlađa od 6 meseci	BF	Broj odojčadi mlađe od 6 meseci koja su se prethodnog dana uglavnom hranila majčinim mlekom ⁶	Ukupan broj odojčadi mlađe od 6 meseci	
2.10	Trajanje dojenja	BF	Uzrast u mesecima kada 50 procenata dece uzrasta od 0 do 35 meseci nije dobilo majčino mleko tokom prethodnog dana		
2.11	Hranjenje na flašicu	BF	Broj dece uzrasta od 0 do 23 meseca koja su hranjena na flašicu tokom prethodnog dana	Ukupan broj dece uzrasta od 0 do 23 meseca	
2.12	Uvođenje čvrste, polučvrste ili meke hrane	BF	Broj odojčadi uzrasta od 6 do 8 meseci koja su tokom prethodnog dana dobila čvrstu, polučvrstu ili meku hranu	Ukupan broj odojčadi uzrasta od 6 do 8 meseci	

^(M) Ukazuje na to da je ovaj indikator izračunat i za muškarce. U MICS4 sproveden u Republici Srbiji uključen je i Upitnik za muškarce starosti od 15 do 29 godina. Izračunavanje je izvršeno pomoću modula u okviru Upitnika za muškarce.

¹ Neki indikatori su kreirani na osnovu pitanja iz nekoliko modula. U takvim slučajevima naveden je samo onaj modul koji sadrži većinu neophodnih podataka.

² MCR indikatori iz februara 2010. godine.

³ Ovaj indikator postoji samo za romski uzorak.

⁴ Ovaj indikator postoji samo za romski uzorak.

⁵ Odojčad koja dobijaju majčino mleko i ne dobijaju nikakve druge tečnosti niti hranu, uz izuzetak rastvora za oralnu rehidraciju, vitamina, mineralnih dodataka i lekova.

⁶ Odojčad koja dobijaju majčino mleko i određene tečnosti (vodu i pića koja se prave s vodom, voćni sok, narodne napitke, rastvor za oralnu rehidraciju, kapi, vitamine, minerale i lekove), ali ne dobijaju ništa drugo (to se naročito odnosi na mleko koje nije majčino i tečnu hranu).

MICS4 INDIKATOR	Modul	Brojilac	Imenilac	MCR	
2.13	Dobijanje minimalnog broja obroka	BF	Broj dece uzrasta od 6 do 23 meseca koja su uzimala čvrstu, polučvrstu i meku hranu (uz mlečne obroke za decu koja se ne doje) najmanji broj puta ⁷ ili više puta, u zavisnosti od statusa dojenja, tokom prethodnog dana	Ukupan broj dece uzrasta od 6 do 23 meseca	
2.14	Adekvatno dojenje za dati uzrast	BF	Broj dece uzrasta od 0 do 23 meseca koja su hranjena na odgovarajući način ⁸ tokom prethodnog dana	Ukupan broj dece uzrasta od 0 do 23 meseca	
2.15	Dobijanje najmanje dva mlečna obroka (deca koja se ne doje)	BF	Broj dece koja se ne doje uzrasta od 6 do 23 meseca koja su prethodnog dana dobila najmanje 2 mlečna obroka	Ukupan broj dece koja se ne doje uzrasta od 6 do 23 meseca	
2.18	Živorodena deca s malom telesnom težinom	MN	Broj poslednje živorodene dece u periodu od 2 godine koji je prethodio istraživanju čija je telesna masa bila manja od 2.500 grama odmah po rođenju	Ukupan broj poslednje živorodene dece u periodu od 2 godine koji je prethodio istraživanju	
2.19	Odojčad čija je telesna težina izmerena po rođenju	MN	Broj poslednje živorodene dece u periodu od 2 godine koji je prethodio istraživanju čija je telesna masa izmerena odmah po rođenju	Ukupan broj poslednje živorodene dece u periodu od 2 godine koji je prethodio istraživanju	
3. ZDRAVLJE DETETA					
3.8	Primena oralne rehidracije uz nastavak hranjenja	CA	Broj dece mlađe od 5 godina koja su u prethodne 2 nedelje imala dijareju i koja su lečena oralnom rehidracijom (solima za oralnu rehidraciju ili preporučenom tečnošću koja se pravi kod kuće ili povećanim unosom tečnosti), uz nastavak hranjenja tokom epizode dijareje	Ukupan broj dece mlađe od 5 godina koja su imala dijareju u prethodne 2 nedelje	
3.9	Traženje medicinske pomoći zbog sumnje na pneumoniju	CA	Broj dece mlađe od 5 godina kod koje se sumnjalo na pneumoniju u prethodne 2 nedelje i koja su odvedena u odgovarajuću zdravstvenu ustanovu	Ukupan broj dece mlađe od 5 godina kod koje se sumnjalo na pneumoniju u prethodne 2 nedelje	
3.10	Lečenje antibioticima zbog sumnje na pneumoniju	CA	Broj dece mlađe od 5 godina kod koje se sumnjalo na pneumoniju u prethodne 2 nedelje i koja su dobila antibiotike	Ukupan broj dece mlađe od 5 godina kod koje se sumnjalo na pneumoniju u prethodne 2 nedelje	
3.11	Čvrsta goriva	HC	Broj članova domaćinstva u domaćinstvima koja koriste čvrsta goriva kao primarni izvor energije u domaćinstvu za kuvanje	Ukupan broj članova domaćinstava	
4. VODA I UKLANJANJE OTPADNIH MATERIJIA					
4.1	Korišćenje poboljšanih izvora pijače vode	WS	Broj članova domaćinstava koji koriste poboljšane izvore pijače vode	Ukupan broj članova domaćinstva	MCR 7.8
4.2	Tretiranje vode	WS	Broj članova domaćinstava koji koriste nepoboljšane izvore pijače vode, ali koji primenjuju odgovarajući metod tretiranja iste	Ukupan broj članova domaćinstva u domaćinstvima koja koriste nepoboljšane izvore pijače vode	
4.3	Korišćenje poboljšanih sanitarnih prostorija	WS	Broj članova domaćinstava koji koriste poboljšane sanitarne prostorije koje se ne dele s drugima	Ukupan broj članova domaćinstava	MCR 7.9
4.4	Higijensko uklanjanje dečjih fekalija	CA	Broj dece uzrasta 0–2 godine čija je (poslednja) stolica uklonjena na bezbedan način	Ukupan broj dece uzrasta 0–2 godine	
4.5	Mesto za pranje ruku	HW	Broj domaćinstava u kojima postoji određeno mesto za pranje ruku na kojem ima vode i sapuna	Ukupan broj domaćinstava	
4.6	Raspoloživost sapuna	HW	Broj domaćinstava u kojima ima sapuna bilo gde u stanu/kući	Ukupan broj domaćinstava	
5. REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE					
5.1	Stopa rađanja adolescentkinja	CM	Stopa plodnosti kod konkretne starosne grupe, tj. kod žena starosti od 15 do 19 godina tokom jedne godine koja je prethodila istraživanju		MCR 5.4
5.2	Rano rađanje	CM	Broj žena starosti od 20 do 24 godine koje su rodile najmanje jedno živorodeno dete pre svoje 18. godine	Ukupan broj žena starosti od 20 do 24 godine	
5.3	Primena kontraceptivnih metoda	CP	Broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su trenutno udate ili u vanbračnoj zajednici i koje koriste (ili čiji partner koristi) kontraceptivno sredstvo (savremeno ili tradicionalno)	Ukupan broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su trenutno udate ili u vanbračnoj zajednici	MCR 5.3

⁷ Deca koja se doje čvrstom, polučvrstom ili mekom hranom, dva puta za odojčad uzrasta od 6 do 8 meseci, tri puta za decu uzrasta od 9 do 23 meseca; deca koja se ne doje: čvrsta, polučvrsta ili meka hrana ili mlečni obrok, četiri puta za decu uzrasta od 6 do 23 meseca.

⁸ Odojčad uzrasta od 0 do pet meseci koja se isključivo doje, kao i deca uzrasta od 6 do 23 meseca koja se doje i jedu čvrstu, polučvrstu ili meku hranu.

MICS4 INDIKATOR	Modul	Brojilac	Imenilac	MCR	
5.4	Nezadovoljena potreba ⁹	UN	Broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su trenutno udate ili u vanbračnoj zajednici i koje su plodne i žele da prerede trudnoće ili ograniče broj dece i koje trenutno ne koriste kontracepciju	Ukupan broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su trenutno udate ili u vanbračnoj zajednici	MCR 5.6
5.5a 5.5b	Obuhvat prenatalnom zaštitom	MN	Broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su, tokom dve godine koje su prethodile istraživanju, tokom trudnoće bile pregledane (a) bar jednom od strane obučenog lica (b) bar četiri puta od strane pružaoca prenatalne zaštite	Ukupan broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju	MCR 5.5
5.6	Sadržaj prenatalne zaštite	MN	Broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju i kojima je izmeren krvni pritisak, koje su dale uzorak urina i krvi tokom poslednje trudnoće	Ukupan broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju	
5.7	Stručna pomoć pri porođaju	MN	Broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju i kojima je tokom porođaja pomagao obučeni zdravstveni radnik	Ukupan broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju	MCR 5.2
5.8	Porođaji obavljani u zdravstvenoj ustanovi	MN	Broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju i koje su se porodile u zdravstvenoj ustanovi	Ukupan broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su rodile živorođeno dete tokom dve godine koje su prethodile istraživanju	
5.9	Porođaji obavljani carskim rezom	MN	Broj živorođene dece tokom dve godine koje su prethodile istraživanju koja su rođena carskim rezom	Ukupan broj živorođene dece tokom dve godine koje su prethodile istraživanju	
6. RAZVOJ DETETA					
6.1	Podrška odraslih pri učenju	EC	Broj dece uzrasta od 36 do 59 meseci sa kojima je učestvovala odrasla osoba u četiri ili više aktivnosti u cilju podsticanja učenja i pripreme za školu u prethodna 3 dana	Ukupan broj dece uzrasta od 36 do 59 meseci	
6.2	Podrška očeva pri učenju	EC	Broj dece uzrasta od 36 do 59 meseci čiji je otac učestvovao u jednoj ili više aktivnosti u cilju podsticanja učenja i pripreme za školu u prethodna 3 dana	Ukupan broj dece uzrasta od 36 do 59 meseci	
6.3	Materijali za učenje: dečje knjige	EC	Broj dece mlađe od pet godina koja imaju tri dečje knjige ili više njih	Ukupan broj dece mlađe od pet godina	
6.4	Materijali za učenje: igračke	EC	Broj dece mlađe od pet godina koja imaju dve vrste igračaka ili više njih	Ukupan broj dece mlađe od pet godina	
6.5	Neadekvatni nadzor	EC	Broj dece mlađe od pet godina koja su ostavljena sama ili pod nadzorom drugog deteta mlađeg od 10 godina duže od jednog sata najmanje jednom tokom prethodne nedelje	Ukupan broj dece mlađe od pet godina	
6.6	Indeks ranog razvoja deteta	EC	Broj dece uzrasta od 36 do 59 meseci koja se pravilno razvijaju u sledećim domenima: poznavanje slova i brojeva, fizički razvoj, socijalno-emocionalni razvoj i učenje	Ukupan broj dece uzrasta od 36 do 59 meseci	
6.7	Pohađanje obrazovanja u ranom detinjstvu	EC	Broj dece uzrasta od 36 do 59 meseci koja pohađaju program obrazovanja u ranom detinjstvu	Ukupan broj dece uzrasta od 36 do 59 meseci	
7. PISMENOST I OBRAZOVANJE					
7.1	Stopa pismenosti mladih žena ^{MI}	WB	Broj žena starosti od 15 do 24 godine koje umeju da pročitaju jednostavnu kratku izjavu o svakodnevnom životu ili su pohađale srednju ili višu školu	Ukupan broj žena starosti od 15 do 24 godine	MCR 2.3
7.2	Spremnost za školu	ED	Broj dece u prvom razredu osnovne škole koja su pohađala predškolsko obrazovanje prethodne školske godine	Ukupan broj dece koja idu u prvi razred osnovne škole	
7.3	Neto stopa upisa u osnovnu školu	ED	Broj dece uzrasta za polazak u osnovnu školu koja su se upisala u prvi razred osnovne škole	Ukupan broj dece uzrasta za polazak u osnovnu školu	
7.4	Neto stopa pohađanja osnovne škole (korigovano)	ED	Broj dece osnovnoškolskog uzrasta koja trenutno idu u osnovnu ili srednju školu	Ukupan broj dece osnovnoškolskog uzrasta	MCR 2.1
7.5	Neto stopa pohađanja srednje škole (korigovano)	ED	Broj dece srednjoškolskog uzrasta koja trenutno pohađaju srednju ili višu školu	Ukupan broj dece srednjoškolskog uzrasta	
7.6	Deca koja stignu do poslednjeg razreda osnovne škole	ED	Procenat dece koja upišu prvi razred osnovne škole i koja uspeju da stignu poslednjeg razreda osnovne škole		MCR 2.2

⁹ Videti detaljan opis u priručniku za MICS4.

MICS4 INDIKATOR		Modul	Brojilac	Imenilac	MCR
7.7	Stopa završavanja osnovne škole	ED	Broj dece (bilo kog uzrasta) koja idu u poslednji razred osnovne škole (isključujući ponavljače)	Ukupan broj dece uzrasta kada bi trebalo da završe osnovnu školu (uzrast kada bi trebalo da idu u poslednji razred osnovne škole)	
7.8	Stopa prelaska u srednju školu	ED	Broj dece koja su išla u poslednji razred osnovne škole tokom prethodne školske godine i koja idu u prvi razred srednje škole tokom tekuće školske godine	Ukupan broj dece koja idu u prvi razred srednje škole	
7.9	Indeks jednakosti polova u osnovnom obrazovanju (korigovano)	ED	Neto stopa pohađanja osnovne škole za devojčice (korigovano)	Neto stopa pohađanja osnovne škole za dečake (korigovano)	MCR 3.1
7.10	Indeks jednakosti polova u srednjem obrazovanju (korigovano)	ED	Neto stopa pohađanja srednje škole za devojčice (korigovano)	Neto stopa pohađanja srednje škole za dečake (korigovano)	MCR 3.1
8. ZAŠTITA DETETA					
8.1	Upis u matičnu knjigu rođenih	BR	Broj dece mlađe od pet godina koja su upisana u matičnu knjigu rođenih	Ukupan broj dece mlađe od pet godina	
8.5	Nasilni metodi disciplinovanja	CD	Broj dece uzrasta 2–14 godina koja su bila izložena mentalnoj agresiji ili fizičkom kažnjavanju tokom prethodnog meseca	Ukupan broj dece uzrasta 2–14 godina	
8.6	Brak pre 15. godine	MA	Broj žena starosti 15–49 godina koje su prvi put stupile u brak ili vanbračnu zajednicu pre navršene 15. godine	Ukupan broj žena starosti 15–49 godina	
8.7	Brak pre 18. godine	MA	Broj žena starosti 20–49 godina koje su prvi put stupile u brak ili vanbračnu zajednicu pre navršene 18. godine	Ukupan broj žena starosti 20–49 godina	
8.8	Žene starosti od 15 do 19 godina koje su trenutno udate ili u vanbračnoj zajednici ^(M)	MA	Broj žena starosti od 15 do 19 godina koje su trenutno u braku ili u vanbračnoj zajednici	Ukupan broj žena starosti od 15 do 19 godina	
8.10a 8.10b	Razlika u godinama između supružnika	MA	Broj žena koje su trenutno udate ili u vanbračnoj zajednici čiji je suprug 10 ili više godina stariji, (a) za žene starosti od 15 do 19 godina, (b) za žene starosti od 20 do 24 godine	Ukupan broj žena koje su trenutno udate ili u vanbračnoj zajednici (a) starosti od 15 do 19 godina, (b) starosti od 20 do 24 godine	
8.14	Stavovi prema nasilju u porodici	DV	Broj žena koje misle da muž/partner ima pravo da udari ili istuče svoju ženu iz najmanje jednog od niza razloga: (1) ako izađe bez njegovog znanja, (2) ako zanemari decu, (3) ako se svada s njim, (4) ako odbije da ima seksualne odnose s njim, (5) ako joj zagori hrana	Ukupan broj žena starosti od 15 do 49 godina	
9. HIV/SIDA, SEKSUALNO PONAŠANJE I SIROČAD					
9.1	Sveobuhvatno znanje o sprečavanju prenošenja HIV virusa	HA	Broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su ispravno identifikovale dva načina sprečavanja prenošenja HIV infekcije ¹⁰ , koje znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati HIV i odbijaju dve najčešće zablude o prenošenju HIV-a	Ukupan broj žena starosti od 15 do 49 godina	
9.2	Sveobuhvatno znanje mladih o načinima prenošenja HIV virusa ^(M)	HA	Broj žena starosti od 15 do 24 godine koje su ispravno identifikovale dva načina sprečavanja prenošenja HIV infekcije, znaju da osoba koja izgleda zdravo može imati HIV i odbijaju dve najčešće zablude o prenošenju HIV-a	Ukupan broj žena starosti od 15 do 24 godine	MCR 6.3
9.3	Znanje o načinima prenošenja HIV-a s majke na dete	HA	Broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su ispravno identifikovale sva tri načina ¹¹ prenošenja HIV-a s majke na dete	Ukupan broj žena starosti od 15 do 49 godina	
9.4	Pozitivan stav prema ljudima koji žive s HIV-om	HA	Broj žena starosti od 15 do 49 godina koji na osnovu sva četiri pitanja ¹² imaju stavove prihvatanja prema ljudima koji žive s HIV-om	Ukupan broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su čule za HIV	
9.5	Žene koje znaju gde mogu da se testiraju na HIV	HA	Broj žena starosti od 15 do 49 godina koje kažu da znaju gde se mogu testirati na HIV	Ukupan broj žena starosti od 15 do 49 godina	
9.6	Žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat testiranja	HA	Broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su se testirale na HIV u periodu od 12 meseci koji je prethodio istraživanju i znaju rezultate	Ukupan broj žena starosti od 15 do 49 godina	

¹⁰ Korišćenje kondoma i ograničavanje seksualnih odnosa na jednog, vernog, neinficiranog partnera.

¹¹ Prenosenje tokom trudnoće, tokom porođaja, kao i putem dojenja.

¹² Žene (1) koje misle da učiteljici/nastavnici koja ima AIDS virus treba dozvoliti da predaju u školi, (2) koje bi kupovale sveže povrće od prodavca koji ima AIDS virus, (3) koje ne bi držale u tajnosti da je neki član njihove porodice inficiran AIDS virusom, i (4) koje bi se brinule o članu porodice koji ima AIDS virus.

MICS4 INDIKATOR		Modul	Brojilac	Imenilac	MCR
9.7	Seksualno aktivne mlade žene koje su se testirale na HIV i znaju rezultat ^(M)	HA	Broj žena starosti od 15 do 24 godine koje su imale seksualne odnose u periodu od 12 meseci koji je prethodio istraživanju, koje su testirane na HIV u periodu od 12 meseci koji je prethodio istraživanju i znaju rezultate	Ukupan broj žena starosti od 15 do 24 godine koje su imale seksualne odnose u periodu od 12 meseci koji je prethodio istraživanju	
9.8	Savetovanje u vezi sa prenošenjem HIV virusa tokom prenatalne zaštite	HA	Broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su se porodile u periodu od 2 godine koji je prethodio istraživanju kojima su pružene usluge prenatalne zaštite i koje su izjavile da su dobile savete u vezi sa HIV-om u okviru usluga prenatalne zaštite	Ukupan broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su se porodile u periodu od 2 godine koji je prethodio istraživanju	
9.9	Testiranje na HIV tokom prenatalne zaštite	HA	Broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su se porodile u periodu od 2 godine koji je prethodio istraživanju, koje su dobile usluge prenatalne zaštite i koje su izjavile da im je ponuđeno i da su prihvatile da urade testiranje na HIV u okviru usluga prenatalne zaštite, kao i da su dobile rezultate	Ukupan broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su se porodile u periodu od 2 godine koji je prethodio istraživanju	
9.10	Mlade žene koje nikada nisu imale seksualne odnose ^(M)	SB	Broj žena koje se nikad nisu udavale starosti od 15 do 24 godine koje nikad nisu imale seksualne odnose	Ukupan broj žena starosti od 15 do 24 godine koje se nikad nisu udavale	
9.11	Mlade žene koje su imale seksualne odnose pre navršene 15. godine ^(M)	SB	Broj žena starosti od 15 do 24 godine koje su imale seksualne odnose pre navršene 15. godine	Ukupan broj žena starosti od 15 do 24 godine	
9.12	Seksualni partneri različite starosne dobi ^(M)	SB	Broj žena starosti od 15 do 24 godine koje su imale seksualne odnose u periodu od 12 meseci koji je prethodio istraživanju sa partnerom koji je bio 10 ili više godina stariji od njih	Ukupan broj žena starosti od 15 do 24 godine koje su imale seksualne odnose u periodu od 12 meseci koji je prethodio istraživanju	
9.13	Seksualni odnosi sa više partnera	SB	Broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su imale seksualne odnose sa više od jednog partnera u periodu od 12 meseci koji je prethodio istraživanju	Ukupan broj žena starosti od 15 do 49 godina	
9.14	Korišćenje kondoma prilikom seksualnih odnosa sa više partnera	SB	Broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su izjavile da su imale više od jednog seksualnog partnera u periodu od 12 meseci koji je prethodio istraživanju i koje su takođe izjavile da su koristile kondom tokom poslednjeg seksualnog odnosa	Ukupan broj žena starosti od 15 do 49 godina koje su izjavile da su imale više od jednog seksualnog partnera u periodu od 12 meseci koji je prethodio istraživanju	
9.15	Seksualni odnosi sa partnerom koji nije stalan ^(M)	SB	Broj seksualno aktivnih žena starosti od 15 do 24 godine koje su imale seksualne odnose sa partnerom sa kojim nisu u braku niti u stalnoj vezi u periodu od 12 meseci koji je prethodio istraživanju	Ukupan broj žena starosti od 15 do 24 godine koje su imale seksualne odnose u periodu od 12 meseci koji je prethodio istraživanju	
9.16	Korišćenje kondoma sa partnerom koji nije stalan ^(M)	SB	Broj žena starosti od 15 do 24 godine koje su izjavile da su koristile kondom tokom seksualnog odnosa sa poslednjim seksualnim partnerom sa kojim nisu u braku niti u stalnoj vezi u periodu od 12 meseci koji je prethodio istraživanju	Ukupan broj žena starosti od 15 do 24 godine koje su imale partnera sa kojim nisu u braku niti u stalnoj vezi u periodu od 12 meseci koji je prethodio istraživanju	MCR 6.2
9.17	Sa kim deca žive	HL	Broj dece uzrasta od 0 do 17 godina koja ne žive sa biološkim roditeljom	Ukupan broj dece uzrasta od 0 do 17 godina	
9.18	Prevalencija dece kojima je preminuo najmanje jedan roditelj	HL	Broj dece uzrasta od 0 do 17 godina kojima je preminuo najmanje jedan roditelj	Ukupan broj dece starosti od 0 do 17 godina	
10. PRISTUP MASOVNIM MEDIJIMA I KORIŠĆENJE INFORMACIONIH/KOMUNIKACIONIH TEHNOLOGIJA					
MT.1	Pristup masovnim medijima	MT	Broj žena starosti od 15 do 49 godina koje, najmanje jednom nedeljno, čitaju novine ili časopise, slušaju radio i gledaju televiziju	Ukupan broj žena starosti od 15 do 49 godina	
MT.2	Korišćenje računara među mladima ^(M)	MT	Broj mladih žena starosti od 15 do 24 godine koje su u poslednjih 12 meseci koristile računar	Ukupan broj žena starosti od 15 do 24 godine	
MT.3	Korišćenje interneta među mladima ^(M)	MT	Broj mladih žena starosti od 15 do 24 godine koje su u poslednjih 12 meseci koristile Internet	Ukupan broj žena starosti od 15 do 24 godine	
11. SUBJEKTIVNO OSEĆANJE BLAGOSTANJA					
SW.1	Zadovoljstvo životom među mladima ^(M)	LS	Broj žena starosti od 15 do 24 godine koje su veoma ili donekle zadovoljne svojim porodičnim životom, prijateljstvima, školom, trenutnim poslom, zdravljem, mestom u kojem žive, načinom na koji se drugi ponašaju prema njima, kao i svojim izgledom	Ukupan broj žena starosti od 15 do 24 godine	
SW.2	Sreća među mladima ^(M)	LS	Broj žena starosti od 15 do 24 godine koje su veoma ili donekle srećne	Ukupan broj žena starosti od 15 do 24 godine	
SW.3	Percepcija boljeg života među mladima ^(M)	LS	Broj žena starosti od 15 do 24 godine čiji se život poboljšao tokom proteklih godinu dana i koje očekuju da će njihov život biti bolji nakon jedne godine	Ukupan broj žena starosti od 15 do 24 godine	

Prilog F **Upitnici**

UPITNIK ZA DOMAĆINSTVO

MODUL HH — INFORMACIONI PANEL ZA DOMAĆINSTVO

HH1. Redni broj popisnog kruga u uzorku:		HH2. Redni broj domaćinstva u popisnom krugu:	
HH3. Ime anketara:		HH4. Ime kontrolora:	
Šifra anketara:		Šifra kontrolora:	
HH5. Datum anketiranja:			
		(dan)	(meseć)
			(godina)
HH6. Tip naselja:		HH7. Područje:	
Gradsko	1	Centralna Srbija bez grada Beograda	1
Ostalo	2	Grad Beograd	2
		AP Vojvodina	3

Mi smo iz Republičkog zavoda za statistiku Srbije. Sprovodimo istraživanje koje se bavi zdravljem i obrazovanjem članova porodice. Želela bih da o tome porazgovaram sa vama. Ova anketa će trajati oko 20 minuta. Dobijene informacije će se tretirati kao strogo poverljive i nikada se neće otkriti njihov izvor.

Možemo li da počnemo?

- Da, dobijen je pristanak ⇒ Pređite na HH18 i upišite vreme, a zatim počnite anketiranje.*
- Ne, pristanak nije dobijen ⇒ Popunite HH9. Razmotrite ovo sa kontrolorom.*

Nakon što se popune svi upitnici za ovo domaćinstvo, unesite sledeće informacije:

HH8. Ime i prezime lica na koje se vodi domaćinstvo:	
HH9. Rezultat anketiranja domaćinstva:	HH10. Ime lica koje je dalo odgovore na pitanja iz Upitnika za domaćinstvo:
Upitnik za domaćinstvo je popunjen	01 Ime: <input type="text"/>
Nijedan član domaćinstva koji može da da informacije nije kod kuće u vreme posete	02 Redni broj lica iz Modula HL: <input type="text"/>
Celo domaćinstvo je odsutno duže vreme	03
Odbili anketiranje	04
Prazan stan ili na toj adresi nije stambeni prostor	05 HH11. Ukupan broj članova domaćinstva: <input type="text"/>
Uništen stan/kuća	06
Nije pronađen stan/kuća	07
Drugo (navesti)	96
HH12. Broj žena starosti 15–49 godina:	HH13. Broj popunjenih Upitnika za ženu od 15 do 49 godina starosti:
HH14. Broj dece mlađe od 5 godina:	HH15. Broj popunjenih Upitnika za dete mlađe od 5 godina:
HH14a. Broj muškaraca od 15 do 29 godina:	HH15a. Broj popunjenih Upitnika za muškarca od 15 do 29 godina starosti:
HH16. Kontrolu upitnika izvršila:	HH17. Operater za unos podataka:
Ime vođe tima: <input type="text"/>	Ime: <input type="text"/>
Šifra: <input type="text"/>	Šifra: <input type="text"/>

MODUL HL — SPISAK ČLANOVA DOMAĆINSTVA

HH18.
Upišite vreme početka
anketiranja

Molim vas da mi kažete imena svih članova domaćinstva koji žive ovde, počevši od lica na koje se vodi domaćinstvo.
Upišite lice na koje se vodi domaćinstvo u red 01. Navedite sve članove domaćinstva (HL2), njihovo srodstvo sa licem na koje se vodi domaćinstvo (HL3) i pol lica (HL4).
Zatim pitajte: **Da li ovde živi još neko, čak i ako sada nije kod kuće?**
Ako je odgovor „da“, popunite polja HL2–HL4. Zatim postavljajte pitanja počevši od HL5 za svako lice posebno.
Koristite dodatni upitnik ako se popune svi redovi u Upitniku za domaćinstvo.

Sat _____
Minut _____
Za žene starosti 15–49 godina

HL1. R.br.	HL2. Ime	HL3. U kakvom je srodstvu (ime) sa licem na koje se vodi domaćinstvo?	HL4. Da li je (ime) muškog ili ženskog pola? 1 Muško 2 Žensko		HL5. Datum rođenja (ime)? 98 NZ (ne zna) 9998 NZ (ne zna)		HL6. Koliko ima godina (ime)? Upisati broj punih godina. Ako osoba ima 95 godina ili više, upisati „95“	HL7. Zaokružiti redni broj ako je žena starosti 15–49 godina
R.br.	Ime	Srodstvo*	M	Ž	Mesec	Godina	Starost	15–49
01		0 1	1	2				01
02			1	2				02
03			1	2				03
04			1	2				04
05			1	2				05
06			1	2				06
07			1	2				07
08			1	2				08
09			1	2				09
10			1	2				10
11			1	2				02
12			1	2				03
13			1	2				04
14			1	2				05
15			1	2				06

Upisati X ako se koristi dodatni upitnik

Opet postavite pitanje da li ima još članova domaćinstva.
Posebno proverite da li ima još beba ili male dece koja nisu upisana u spisak, kao i da li ima lica koja nisu u srodstvu sa članovima domaćinstva (posluga, prijatelji i td.),
ali koji obično žive u ovom domaćinstvu.
Unesite imena dodatnih članova domaćinstva u Spisak članova domaćinstva i popunite obrazac po uputstvu.

Sada za svaku ženu starosti 15–49 godina, upišite njeno ime, redni broj i potrebne informacije u Upitnik za ženu od 15 do 49 godina starosti,
Modul WM — INFORMACIONI PANEL ZA ŽENU.
Za svakog muškarca starosti 15–29 godina, upišite njegovo ime, redni broj i potrebne informacije u Upitnik za muškarca od 15 do 29 godina starosti,
Modul ME — INFORMACIONI PANEL ZA MUŠKARCA.
Za svako dete mlađe od 5 godina, upišite njegovo/njeno ime, redni broj i redni broj majke ili staratelja u Upitnik za dete mlađe od 5 godina,
Modul UF — INFORMACIONI PANEL ZA DETE.
Sada bi trebalo da imate poseban upitnik za svaku ženu i muškarca koji ispunjavaju uslove i za svako dete mlađe od pet godina u domaćinstvu.

Za muškarce starosti 15–29 godina	Za decu starosti 5–14 godina	Za decu mlađu od 5 godina	Za sve članove domaćinstva			Za decu starosti 0–17 godina										
HL7a. Zaokružiti redni broj ako je muškarac starosti 15–29 godina	HL8. Ko je majka ili staratelj ovog deteta? Upisati redni broj majke/staratelja	HL9. ko je majka ili staratelj ovog deteta? Upisati redni broj majke/staratelja	HL10. Da li je (<i>ime</i>) noćas ovde spavao/spavala? 1 Da 2 Ne			HL11. Da li je (<i>ime</i>) biološka majka živa? 1 Da 2 Ne ☐ HL13 8 NZ ☐ HL13			HL12. Da li (<i>ime</i>) biološka majka živi u ovom domaćinstvu? Upisati redni broj majke ili 00 za „Ne”			HL13. Da li je (<i>ime</i>) biološki otac živ? 1 Da 2 Ne ☐ Sledeći red 8 NZ ☐ Sledeći red			HL14. Da li (<i>ime</i>) biološki otac živi u ovom domaćinstvu? Upisati redni broj oca ili 00 za „Ne”	
15–29	Majka	Majka	D	N	D	N	NZ	Majka	D	N	NZ	Otac				
01			1	2	1	2	8		1	2	8					
02			1	2	1	2	8		1	2	8					
03			1	2	1	2	8		1	2	8					
04			1	2	1	2	8		1	2	8					
05			1	2	1	2	8		1	2	8					
06			1	2	1	2	8		1	2	8					
07			1	2	1	2	8		1	2	8					
08			1	2	1	2	8		1	2	8					
09			1	2	1	2	8		1	2	8					
10			1	2	1	2	8		1	2	8					
02			1	2	1	2	8		1	2	8					
03			1	2	1	2	8		1	2	8					
04			1	2	1	2	8		1	2	8					
05			1	2	1	2	8		1	2	8					
06			1	2	1	2	8		1	2	8					

* Srodstvo sa licem na koje se vodi domaćinstvo:

01 Lice na koje se vodi domaćinstvo
02 Suprug/supruga
03 Sin/kćerka
04 Zet (od ćerke)/snaja (od sina)
05 Unuk/unuka

06 Roditelj
07 Roditelj supružnika
08 Brat/sestra
09 Brat/sestra supružnika
10 Ujak, stric, teća/ujna, strina, tetka

11 Bratanac, sestrić/bratanica, sestričina
12 Drugi rođak
13 Usvojeno dete/dete u hraniteljskoj porodici/pastorak/pastorka
14 Nije u srodstvu
98 Ne zna

MODUL ED — OBRAZOVANJE
Za članove domaćinstva starosti 5 i više godina

ED1.	ED2.	ED3.	ED4.	ED5.				
R.br.	Ime i starost <i>Prepisati iz Modula HL — SPISAK ČLANOVA DOMAĆINSTVA: ime — HL2 i starost — HL6.</i>	Da li (<i>ime</i>) sada pohađa školu ili predškolsku ustanovu? <i>ako je odgovor „ne”, postavite dodatno pitanje:</i> Da li je (<i>ime</i>) ikada pohađao/ pohađala školu ili predškolsku ustanovu? 1 Da 2 Ne ↘ Sledeći red	Koju školu (<i>ime</i>) sada pohađa, odnosno nekada je pohađao/ pohađala? Škola: 0 Obdanište 1 Obavezni pripremni predškolski program (PPP) 2 Osnovna škola 3 Srednja 4 Viša/visoka 8 Ne zna <i>Ako je nivo = 0 ili 1, preći na ED5</i>	Koji je poslednji razred/ godina koji je (<i>ime</i>) završio/ završila u toj školi? Završen razred/godina: 98 NZ <i>Ako je manje od 1. razreda/ godine, uneti 00.</i>	Tokom ove školske godine (2010–2011), da li je (<i>ime</i>) uopšte išao/išla u školu ili u predškolsku ustanovu? 1 Da 2 Ne ↘ ED7			
R.br.	Ime	Starost	Da	Ne	Škola	Razred/godina	Da	Ne
01			1	2	0 1 2 3 4 8		1	2
02			1	2	0 1 2 3 4 8		1	2
03			1	2	0 1 2 3 4 8		1	2
04			1	2	0 1 2 3 4 8		1	2
05			1	2	0 1 2 3 4 8		1	2
06			1	2	0 1 2 3 4 8		1	2
07			1	2	0 1 2 3 4 8		1	2
08			1	2	0 1 2 3 4 8		1	2
09			1	2	0 1 2 3 4 8		1	2
10			1	2	0 1 2 3 4 8		1	2
11			1	2	0 1 2 3 4 8		1	2
12			1	2	0 1 2 3 4 8		1	2
13			1	2	0 1 2 3 4 8		1	2
14			1	2	0 1 2 3 4 8		1	2
15			1	2	0 1 2 3 4 8		1	2

POHAĐANJE OBAVEZNOG PRIPREMNOG PREDŠKOLSKOG PROGRAMA — Za svako dete starosti od 5–7 godina koje živi u domaćinstvu

Iz ED1 prepisati redni broj pod kojim je dete upisano, a iz ED2 prepisati ime i starost svakog deteta starosti od 5–7 godina.

ED9.	ED10.	ED11.	ED12.	ED13.	
R.br.	Ime i starost <i>Prepisati ime i starost iz ED2.</i>	Da li dete pohađa ili je pohađalo obavezni PPP? 1 Da 2 Ne <i>Ako „Ne”, a dete ima 6 ili 7 godina ⇒ ED15.</i> <i>Ako „Ne” a dete ima 5 godina ⇒ Sledeći red</i>	U kojoj vrsti ustanove dete pohađa ili je prethodne godine pohađalo obavezni PPP? 01 Državno obdanište 02 Privatno obdanište 03 Škola 04 Obdanište pod pokroviteljstvom romske nevladine organizacije 05 Obdanište pod pokroviteljstvom druge nevladine organizacije 06 Versko obdanište 96 Drugo	Kako dete obično ide/išlo je u predškolsko? 1 Pešice 2 Biciklom 3 Gradskim prevozom 4 Privatnim automobilom ili motorom 5 Organizovanim prevozom 6 Drugo	
R.br.	Ime	Starost	Pohađanje PPP	Ustanova	Način dolaska
			1 2	01 02 03 04 05 06 96	1 2 3 4 5 6
			1 2	01 02 03 04 05 06 96	1 2 3 4 5 6
			1 2	01 02 03 04 05 06 96	1 2 3 4 5 6
			1 2	01 02 03 04 05 06 96	1 2 3 4 5 6
			1 2	01 02 03 04 05 06 96	1 2 3 4 5 6
			1 2	01 02 03 04 05 06 96	1 2 3 4 5 6
			1 2	01 02 03 04 05 06 96	1 2 3 4 5 6
			1 2	01 02 03 04 05 06 96	1 2 3 4 5 6
			1 2	01 02 03 04 05 06 96	1 2 3 4 5 6
			1 2	01 02 03 04 05 06 96	1 2 3 4 5 6

Za članove domaćinstva starosti 5–24 godine

ED6.

Tokom ove školske godine, koju školu i koji razred/godinu (*ime*) pohađa?

- Škola:
 0 Obdanište
 1 Obavezni pripremni predškolski program (PPP)
 2 Osnovna škola
 3 Srednja
 4 Viša/visoka
 8 Ne zna
 Ako je nivo = 0 ili 1, preći na ED7

Razred/godina:
 98 NZ

ED7.

Tokom prethodne školske godine (2009–2010), da li je (*ime*) uopšte išao/išla u školu ili predškolsku ustanovu?

- 1 Da
 2 Ne
 Sledeći red
 8 NZ
 Sledeći red

ED8.

Tokom prethodne školske godine, koju školu i razred/godinu je (*ime*) pohađao/pohađala?

- Škola:
 0 Obdanište
 1 Obavezni pripremni predškolski program (PPP)
 2 Osnovna škola
 3 Srednja
 4 Viša/visoka
 8 Ne zna
 Ako je nivo = 0 ili 1, preći na sledeći red

Razred/godina:
 98 NZ

Škola						Razred/godina			D	N	NZ	Škola						Razred/godina		
0	1	2	3	4	8				1	2	8	0	1	2	3	4	8			
0	1	2	3	4	8				1	2	8	0	1	2	3	4	8			
0	1	2	3	4	8				1	2	8	0	1	2	3	4	8			
0	1	2	3	4	8				1	2	8	0	1	2	3	4	8			
0	1	2	3	4	8				1	2	8	0	1	2	3	4	8			
0	1	2	3	4	8				1	2	8	0	1	2	3	4	8			
0	1	2	3	4	8				1	2	8	0	1	2	3	4	8			
0	1	2	3	4	8				1	2	8	0	1	2	3	4	8			
0	1	2	3	4	8				1	2	8	0	1	2	3	4	8			
0	1	2	3	4	8				1	2	8	0	1	2	3	4	8			
0	1	2	3	4	8				1	2	8	0	1	2	3	4	8			
0	1	2	3	4	8				1	2	8	0	1	2	3	4	8			
0	1	2	3	4	8				1	2	8	0	1	2	3	4	8			
0	1	2	3	4	8				1	2	8	0	1	2	3	4	8			
0	1	2	3	4	8				1	2	8	0	1	2	3	4	8			
0	1	2	3	4	8				1	2	8	0	1	2	3	4	8			
0	1	2	3	4	8				1	2	8	0	1	2	3	4	8			

ED14.

Kolika je udaljenost (u kilometrima) i koliko vremena (u minutima) je potrebno da se stigne od kuće do objekta u kome je organizovan obavezni PPP, kada se koristi uobičajen način/sredstvo prevoza?
 Ako ne zna, upisati 98. ⇒ Sledeći red

ED15.

Koji su glavni razlozi nepohađanja obaveznog PPP? *Dodatno pitajte:* Još neki razlog?

A Dete neće naučiti važne stvari u predškolskom	F Nema mesta	J Prevoz
B Dete ima smetnje u razvoju	G Velika udaljenost	K Knjige/radni materijal/olovke
C Previše je dece u grupi, detetu se ne posvećuje dovoljno pažnja	H Dete nema potrebna dokumenta	L Odeća
D Sa detetom će se postupati loše	I Nema ko da vodi dete u predškolsko	M Hrana
E Nisu znali da je obavezno pohađanje		N Troškovi održavanja higijene
		X Nešto drugo

Km		Minuta		Stavovi roditelja				Problemi pristupa				Finansijski problemi						
				A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	X
				A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	X
				A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	X
				A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	X
				A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	X
				A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	X
				A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	X
				A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	X
				A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	X
				A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	X
				A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	X
				A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	X

MODUL WS — VODA I SANITACIJA

WS1. Koji je glavni izvor pijaće vode za članove vašeg domaćinstva?	Tekuća voda (vodovod)		
	Tekuća voda u stanu/kući	11	11 ⇨ WS6
	Tekuća voda u dvorištu/na placu	12	12 ⇨ WS6
	Tekuća voda kod komšije	13	13 ⇨ WS6
	Javna česma	14	14 ⇨ WS3
	Bušeni bunar	21	21 ⇨ WS3
	Iskopani bunar		
	Pokriveni bunar	31	31 ⇨ WS3
	Nepokriveni bunar	32	32 ⇨ WS3
	Voda sa izvora		
	Zaštićeni/uređen izvor	41	41 ⇨ WS3
	Nezaštićeni/neuređeni izvor	42	42 ⇨ WS3
	Sakupljanje kišnice	51	51 ⇨ WS3
	Kamion/cisterna	61	61 ⇨ WS3
	Površinska voda (reka, potok, brana, jezero, bara, kanal, irigacioni kanal)	81	81 ⇨ WS3
	Flaširana voda	91	
Drugo (<i>navesti</i>)	96	96 ⇨ WS3	
WS2. Koji je glavni izvor vode koji se u vašem domaćinstvu koristi u druge svrhe, kao što su kuvanje i pranje ruku?	Tekuća voda (vodovod)		
	Tekuća voda u stanu/kući	11	11 ⇨ WS6
	Tekuća voda u dvorištu/na placu	12	12 ⇨ WS6
	Tekuća voda kod komšije	13	13 ⇨ WS6
	Javna česma	14	
	Bušeni bunar	21	
	Iskopani bunar		
	Pokriveni bunar	31	
	Nepokriveni bunar	32	
	Voda sa izvora		
	Zaštićeni/uređen izvor	41	
	Nezaštićeni/neuređeni izvor	42	
	Sakupljanje kišnice	51	
	Kamion/cisterna	61	
	Površinska voda (reka, potok, brana, jezero, bara, kanal, irigacioni kanal)	81	
	Drugo (<i>navesti</i>)	96	
WS3. Gde se nalazi taj izvor?	U svom stanu/kući	1	1 ⇨ WS6
	U sopstvenom dvorištu/na placu	2	2 ⇨ WS6
	Negde drugde	3	
WS4. Koliko je potrebno vremena da se ode do tog mesta sa vodom, uzme voda i da se vrati nazad?	Broj minuta		
	Ne zna	998	
WS5. Ko obično ide na taj izvor po vodu za vaše domaćinstvo? <i>Dodatno pitanje:</i> Da li je ta osoba mlađa od 15 godina? Kog je pola?	Odrasla žena (starosti 15 i više godina)	1	
	Odrastao muškarac (starosti 15 i više)	2	
	Žensko dete (mlađe od 15 godina)	3	
	Muško dete (mlađe od 15 godina)	4	
	Ne zna	8	
WS6. Da li primenjujete neke postupke da bi voda bila bezbednija za piće?	Da	1	
	Ne	2	2 ⇨ WS8
	Ne zna	8	8 ⇨ WS8
WS7. Šta obično radite kako biste vodu učinili bezbednijom za piće? <i>Dodatno pitanje:</i> Još nešto? <i>Zaokružite sve što je pomenuto.</i>	Prokuvate je	A	
	Dodate hlor	B	
	Procedite je kroz krpu	C	
	Koristite filter za vodu (keramički, peščani itd.)	D	
	Zagrevate je na suncu	E	
	Pustite da odstoji da se slegne	F	
	Drugo (<i>navesti</i>)	X	
	Ne zna	Z	

WS8. Koju vrstu nužnika/toaleta obično koriste članovi vašeg domaćinstva? <i>Ako je „vodokotlić” ili „ispiranje vodom”, postavite dodatno pitanje: Gde otiče?</i> Ako je neophodno, tražite dozvolu da vidite sanitarne prostorije.	Vodokotlić/ispiranje vodom		
	Otiče u kanalizacione cevi	11	
	U septičku jamu	12	
	U jamu poljskog WC	13	
	Odlazi negde drugde	14	
	Odlazi na nepoznato mesto/Nije siguran/Ne zna kuda odlazi	15	
	Poljski WC		
	Ventilisani pokriveni poljski WC	21	
	Pokriveni poljski WC	22	
	Nepokriveni poljski WC	23	
	Ekološki (suvi) toalet	31	
Kanta	41		
Nema nužnik/toalet	95	95 ⇒ Sledeći modul	
Drugo (<i>navesti</i>)	96		
WS9. Da li delite nužnik/toalet sa drugim osobama koje nisu članovi vašeg domaćinstva?	Da	1	
	Ne	2	2 ⇒ Sledeći modul
WS10. Da li delite nužnik/toalet samo sa članovima drugih domaćinstava koje poznajete ili je to nužnik/toalet za javnu upotrebu?	Samo druga domaćinstva (nije javni)	1	
	Nužnik/toalet za javnu upotrebu	2	2 ⇒ Sledeći modul
WS11. Koliko ukupno domaćinstava koristi taj nužnik/toalet, uključujući i vaše domaćinstvo?	Broj domaćinstava	0	
	Ako ih je manje od 10	10	
	Ne zna	98	

MODUL HC — KARAKTERISTIKE DOMAĆINSTVA

HC1a. Koje je veroispovesti lice na koje se vodi domaćinstvo?	Pravoslavne	1	
	Katoličke	2	
	Islamske	3	
	Ne želi da se izjasni	4	
	Druga religija (<i>navesti</i>)	6	
	Nije vernik	7	
HC1c. Koje je nacionalnosti lice na koje se vodi domaćinstvo?	Srpske	1	
	Mađarske	2	
	Bošnjačke	3	
	Romske	4	
	Druge nacionalnosti (<i>navesti</i>)	6	
	Ne želi da se izjasni	7	
HC2. Koliko se soba u ovom domaćinstvu koristi za spavanje?	Broj soba		
HC3. Osnovni materijal od koga je napravljen pod u prostorijama. Zabeležite vaše zapažanje.	Prirodni pod		
	Zemlja/pesak	11	
	Neobrađeni pod		
	Drvene daske	21	
	Obrađeni pod		
	Parquet, broski pod ili laminat	31	
	Vinilna podloga/linoleum	32	
	Keramičke pločice	33	
	Beton	34	
Drugo (<i>navesti</i>)	96		

HC4. Osnovni materijal od koga je napravljen krov. Zabeležite vaše zapažanje.	Prirodni krov		
	Bez krova	11	
	Slama	12	
	Neobrađeni krov		
	Trska	22	
	Drvene daske	23	
	Karton	24	
	Obrađeni krov		
	Metal/lim	31	
	Drvo	32	
	Cinkana/Cementna vlakna	33	
	Crep	34	
	Betonska ploča	35	
	Krovna šindra	36	
	Drugo (navesti)	96	
HC5. Osnovni materijal od koga su napravljeni spoljašnji zidovi. Zabeležite vaše zapažanje.	Prirodni zidovi		
	Bez zidova	11	
	Trska/Debla	12	
	Blato	13	
	Neobrađeni zidovi		
	Naboj (trska, slama i blato)	21	
	Kamen sa blatom	22	
	Nepokriveni čerpić (nepečena cigla)	23	
	Iverica/špreploča	24	
	Karton	25	
	Polovna drvena građa	26	
	Obrađeni zidovi		
	Beton	31	
	Kamen sa krečom/cementom	32	
	Cigle	33	
	Cementni blokovi	34	
	Pokriveni čerpić	35	
	Drvene daske/šindra	36	
	Drugo (navesti)	96	
HC6. Koju vrstu energije/goriva vaše domaćinstvo <u>uglavnom</u> koristi za kuvanje?	Električnu energiju	01	01 ⇨ HC8
	Plin iz plinske boce	02	02 ⇨ HC8
	Gas iz gasovoda	03	03 ⇨ HC8
	Biogas	04	04 ⇨ HC8
	Kerozin	05	05 ⇨ HC8
	Ugalj/Lignit	06	
	Drveni ugalj/Ćumur	07	
	Drvo	08	
	Slama/šiblje/trava	09	
	Ostatke od poljoprivrednih kultura	11	
	U domaćinstvu se ne kuva hrana	95	95 ⇨ HC8
Drugo (navesti)	96		
HC7. Da li se obično kuva u kući, u posebnoj zgradi ili napolju? Ako je odgovor „u kući“, postavite dodatno pitanje: Da li se kuva u posebnoj prostoriji, koja se koristi kao kuhinja?	U stanu/kući		
	U posebnoj prostoriji koja se koristi kao kuhinja	1	
	U nekoj drugoj prostoriji	2	
	U posebnoj zgradi	3	
	Napolju	4	
	Drugo (navesti)	6	

HC8. Da li vaše domaćinstvo ima:		Da	Ne	
[A] Električnu energiju?	Električnu energiju (struju)	1	2	
[B] Radio aparat?	Radio aparat	1	2	
[C] Televizor?	Televizor	1	2	
[D] Fiksni telefon?	Fiksni telefon	1	2	
[E] Frižider?	Frižider	1	2	
[F] Električni šporet?	Električni šporet	1	2	
[G] Krevet?	Krevet	1	2	
[H] Sto i stolice?	Sto i stolice	1	2	
[I] Usisivač?	Usisivač	1	2	
[J] Kompjuter/laptop?	Kompjuter/Laptop	1	2	
[K] Garderobni orman?	Garderobni orman	1	2	
[L] Veš mašinu?	Veš mašinu	1	2	
[M] Mašinu za sušenje veša?	Mašinu za sušenje veša	1	2	
[N] Klima uređaj?	Klima uređaj	1	2	
[O] Đakuzi kadu?	Đakuzi kadu	1	2	
[P] Sistem za video nadzor?	Sistem za video nadzor	1	2	
HC9. Da li neko od članova vašeg domaćinstva ima:		Da	Ne	
[A] Ručni sat?	Ručni sat	1	2	
[B] Mobilni telefon?	Mobilni telefon	1	2	
[C] Bicikl?	Bicikl	1	2	
[D] Motor ili skuter?	Motor/Skuter	1	2	
[E] Životinjsku zapregu?	Životinjska zaprega	1	2	
[F] Automobil ili kamion?	Automobil/Kamion	1	2	
[G] Motorni čamac?	Motorni čamac	1	2	
[H] Traktor?	Traktor	1	2	
HC10. Da li ste vi ili neko ko živi u ovom domaćinstvu vlasnik ovog stana/kuće?	Vlasništvo		1	
	Iznajmljivanje		2	
<i>Ako je odgovor „Ne“, onda pitajte: Da li iznajmljujete ovaj stan/kuću od nekog ko ne živi u ovom domaćinstvu?</i>	Drugo (ni u vlasništvu, ni iznajmljeno)		6	
<i>Ako je odgovor „Iznajmljujemo od nekog drugog“, zaokružite „2“.</i>				
<i>Za druge odgovore, zaokružite „6“.</i>				
HC11. Da li neko od članova vašeg domaćinstva poseduje obradivu zemlju?	Da		1	
	Ne		2	2 ⇨ HC13
HC12. Koliko hektara obradive zemlje zajedno poseduju članovi vašeg domaćinstva?	Broj hektara			
<i>Ako je odgovor manje od 1, upišite „00“. Ako je 95 ili više, upišite „95“. Ako ne znaju, upišite „98“.</i>				
HC13. Da li vaše domaćinstvo poseduje stoku, druge domaće životinje ili živinu?	Da		1	
	Ne		2	2 ⇨ HC15
HC14. Koliko navedenih životinja ima vaše domaćinstvo?	Krave ili bikovi			
[A] Krave ili bikovi?	Konji, magarci ili mazge			
[B] Konji, magarci ili mazge?	Koze			
[C] Koze?	Ovce			
[D] Ovce?	Pilići			
[E] Pilići?	Svinje			
[F] Svinje?	Druga perad			
[G] Druga perad?				
<i>Ako je odgovor nijednu, upišite „00“.</i>				
<i>Ako je odgovor 95 ili više, upišite „95“.</i>				
<i>Ako ne znaju, upišite „98“.</i>				
HC15. Da li neki član vašeg domaćinstva ima račun u banci?	Da		1	
	Ne		2	

MODUL CD — DISCIPLINOVANJE DETETA
Tabela 1: Deca starosti 2–14 godina koja ispunjavaju uslove za pitanja u vezi sa disciplinovanjem deteta

- Navesti svako dete starosti 2–14 godina redom kako su upisani u Modul HL — SPISAK ČLANOVA DOMAĆINSTVA. Nemojte dodavati druge članove domaćinstva koji su van starosnog okvira (2–14 godina).
- Upišite redni broj, ime, pol i starost svakog deteta.
- Zatim upišite ukupan broj dece starosti 2–14 godina u predviđeno polje CD6.

CD1. Redosled	CD2. Redni broj iz HL1		CD3. Ime iz HL2	CD4. Pol iz HL4		CD5. Starost iz HL6	
	Redosled	Redni broj		Ime	M	Ž	Starost
1				1	2		
2				1	2		
3				1	2		
4				1	2		
5				1	2		
6				1	2		
7				1	2		
8				1	2		
CD6. Ukupan broj dece starosti 2–14 godina							

- Ako u domaćinstvu živi samo jedno dete starosti 2–14 godina, onda u polje CD8 upišite „1” i pređite na polje CD9.

Tabela 2: Slučajni izbor deteta za pitanja o disciplinovanju deteta

- Ako u domaćinstvu ima više dece starosti 2–14 godina, onda koristite Tabelu 2 za izbor jednog deteta.
- Proverite poslednju cifru Rednog broja domaćinstva (HH2) sa prve strane. To je broj reda na koji treba da pređete u tabeli 2. (CD7).
- Proverite ukupan broj dece koja ispunjavaju starosni uslov (2–14) u CD6. To je broj kolone na koju treba da pređete.
- Pronađite polje u kojem se red i kolona ukrštaju, i zaokružite taj broj. To je redosled deteta iz Tabele 1, kolona CD1 i za to dete će sledeća pitanja biti postavljena.

CD7. Poslednja cifra Rednog broja domaćinstva — HH2	Ukupan broj dece koja ispunjavaju uslove u domaćinstvu (CD6)							
	1	2	3	4	5	6	7	8+
0	1	2	2	4	3	6	5	4
1	1	1	3	1	4	1	6	5
2	1	2	1	2	5	2	7	6
3	1	1	2	3	1	3	1	7
4	1	2	3	4	2	4	2	8
5	1	1	1	1	3	5	3	1
6	1	2	2	2	4	6	4	2
7	1	1	3	3	5	1	5	3
8	1	2	1	4	1	2	6	4
9	1	1	2	1	2	3	7	5

CD8. Upišite broj izabranog deteta iz Tabele 1 (CD1)

CD9. Upišite ime (CD3) i redni broj (CD2) deteta koje je izabrano za ovaj modul iz polja CD8.

Ime

Redni broj

CD10. Odrasli koriste određene metode da decu nauče da se pravilno ponašaju ili da reše neki problem u ponašanju. Pročitacu vam neke metode koje se koriste i želim da mi kažete da li ste vi ili neko drugi u vašem domaćinstvu koristili ovaj metod sa (ime) prošlog meseca.

CD11. Oduzimanje privilegija, zabrana nečega što se (ime) sviđa ili zabrana da izađe iz kuće.

Da

1

Ne

2

CD12. Objašnjavanje zašto je (ime) ponašanje bilo pogrešno.

Da

1

Ne

2

CD13. Protresanje deteta.

Da

1

Ne

2

CD14. Vikanje, dranje ili vrištanje na dete.	Da	1	
	Ne	2	
CD15. Davanje detetu da radi nešto drugo.	Da	1	
	Ne	2	
CD16. Pljeskanje, udaranje ili šljepanje deteta rukom po zadnjici.	Da	1	
	Ne	2	
CD17. Udaranje deteta po zadnjici ili bilo gde po telu nečim, kao što je kaiš, četka za kosu, štap ili neki drugi čvrst predmet.	Da	1	
	Ne	2	
CD18. Nazivanje deteta glupim, lenjim ili nekim sličnim imenom.	Da	1	
	Ne	2	
CD19. Šamaranje ili udaranje deteta po licu, glavi ili ušima.	Da	1	
	Ne	2	
CD20. Udaranje ili pljuskanje deteta po šaci, ruci ili nozi.	Da	1	
	Ne	2	
CD21. Prebijanje deteta, odnosno zadavanje više udaraca svom snagom.	Da	1	
	Ne	2	
CD22. Da li mislite da je za pravilno odgajanje ili vaspitavanje deteta, neophodno fizički kažnjavati dete?	Da	1	
	Ne	2	
	Ne zna/Nema mišljenje	8	

MODUL HW — PRANJE RUKU

HW1. Molim vas da mi pokažete gde članovi vašeg domaćinstva najčešće peru ruke.	Pokazano	1	
	Nije pokazano		
	Nije u stanu/kući/u dvorištu/na placu	2	2 ⇨ HW4
	Nije data dozvola da se vidi	3	3 ⇨ HW4
	Drugi razlog	6	6 ⇨ HW4
HW2. Proverite da li ima vode na mestu predviđenom za pranje ruku. Proverite da li u česmi, pumpi, umivaoniku, kanti, cisterni i sl. ima vode.	Ima vode	1	
	Nema vode	2	
HW3. Upišite da li ima sapuna ili deterdženta na mestu predviđenom za pranje ruku. Zaokružite više stavki ako se koriste. Pređite na HH19 ako je zaokruženo A, B, C ili D. Ako je zaokruženo „Nema ničega“ (Y), nastavite sa HW4.	Tvrdi sapun	A	A ⇨ HH19
	Deterdžent (u prahu/tečni/pasta)	B	B ⇨ HH19
	Tečni sapun	C	C ⇨ HH19
	Pepeo/pesak	D	D ⇨ HH19
	Nema ničega	Y	
HW4. Da li imate sapun, deterdžent, ili neko drugo sredstvo za pranje ruku u vašem domaćinstvu?	Da	1	
	Ne	2	2 ⇨ HH19
HW5. Možete li, molim vas, da mi to pokažete? Zaokružite sve što se koristi.	Tvrdi sapun	A	
	Deterdžent (u prahu/tečni/pasta)	B	
	Tečni sapun	C	
	Pepeo/pesak	D	
	Nije u mogućnosti/Ne želi da pokaže	Y	
HH19. Upišite vreme završetka anketiranja.	Sat i minut		:
HH20. Da li u ovom domaćinstvu živi žena starosti 15–49 godina? U Modulu HL — SPISAK ČLANOVA DOMAĆINSTVA, kolona HL7, proverite da li u domaćinstvu živi jedna ili više žena koje ispunjavaju starosni uslov 15–49 godina. Za svaku ženu koja ispunjava starosni uslov treba popuniti informacioni panel upitnika.			
Da ⇨ Pređite na UPITNIK ZA ŽENU OD 15 DO 49 GODINA STAROSTI i počnite da popunjavate upitnik za prvu ženu koja ispunjava uslov.			
Ne ⇨ Nastavite.			

HH21. Da li u ovom domaćinstvu ima dece mlađe od 5 godina?

U Modulu HL — SPISAK ČLANOVA DOMAĆINSTVA, kolona HL9, proverite da li ima dete mlađe od 5 godina. Za svako dete koje ispunjava starosni treba popuniti informacioni panel upitnika.

Da ⇒ Pređite na UPITNIK ZA DETE MLAĐE OD 5 GODINA i popunite upitnik sa majkom ili starateljem prvog deteta koje ispunjava uslov.

Ne ⇒ Nastavite.

HH22. Da li u ovom domaćinstvu živi muškarac starosti 15–29 godina?

U Modulu HL — SPISAK ČLANOVA DOMAĆINSTVA, kolona HL7a, proverite da li u domaćinstvu živi jedan ili više muškaraca koji ispunjavaju starosni uslov 15–29 godina. Za svakog muškarca koji ispunjava starosni uslov treba popuniti informacioni panel upitnika.

Da ⇒ Pređite na UPITNIK ZA MUŠKARCA OD 15 DO 29 GODINA STAROSTI i počnite da popunjavate upitnik za prvog muškarca koji ispunjava uslov.

Ne ⇒ Završite anketiranje tako što ćete se zahvaliti ispitaniku na saradnji. Prikupite sve upitnike za to domaćinstvo i popunite polja od HH8 do HH15a na prvoj strani.

Zapažanje anketara

Zapažanje vođe tima

Zapažanje kontrolora

MODUL WM — INFORMACIONI PANEL ZA ŽENU

Ovaj upitnik se popunjava za sve žene starosti od 15 do 49 godina (videti Upitnik za domaćinstvo, Modul HL — SPISAK ČLANOVA DOMAĆINSTVA, kolona HL7). Za svaku ženu navedene starosti treba popuniti poseban upitnik.

WM1. Redni broj popisnog kruga u uzorku:	WM2. Redni broj domaćinstva u popisnom krugu:
WM3. Ime žene:	WM4. Redni broj žene:
Ime	
WM5. Ime anketara:	WM6. Dan/mesec/godina anketiranja:
Šifra anketara:	(dan) (mesec) (godina)

Ponovite pozdrav ako nije već pročitana dotičnoj ženi:

Mi smo iz Republičkog zavoda za statistiku Srbije. Sprovodimo istraživanje koje se bavi zdravljem i obrazovanjem članova porodice. Želela bih da o tome porazgovaram sa vama. Ova anketa će trajati oko 30 minuta. Dobijene informacije će se tretirati kao strogo poverljive i nikada se neće otkriti njihov izvor.

Ukoliko je pozdrav već pročitana dotičnoj ženi na početku Upitnika za domaćinstvo, onda treba pročitati sledeći tekst:

Sada želim još malo da porazgovaram sa vama o vašem zdravlju i još nekim temama. Ova anketa će trajati oko 30 minuta. Ponavljam, sve informacije koje nam date ostaju strogo poverljive i nikada se neće otkriti njihov izvor.

Možemo li da počnemo?

☐	Da, dobijen je pristanak ⇒ Pređite na WM10 i upišite vreme, a zatim počnite anketiranje.
☐	Ne, pristanak nije dobijen ⇒ Popunite WM7. Razmotrite ovo sa kontrolorom.

WM7. Rezultat anketiranja žene:	Upitnik je popunjen	01
	Žena nije kod kuće	02
	Odbila da se anketira	03
	Upitnik je delimično popunjen	04
	Žena nije u stanju da odgovara	05
	Drugo (<i>navesti</i>)	96

WM8. Kontrolu upitnika izvršila:	WM9. Operater za unos podataka:
Ime vođe tima	Ime
Šifra	Šifra

WM10. Upišite vreme početka anketiranja. Sat i minut :

MODUL WB — PODACI O ŽENI

WB1. Kog meseca i koje godine ste rođeni?	Datum rođenja		
	Mesec	<input style="width: 40px;" type="text"/>	
	Ne zna mesec	98	
	Godina	<input style="width: 40px;" type="text"/>	
	Ne zna godinu	9998	
WB2. Koliko imate godina? <i>Dodatno pitanje: Koliko ste godina napunili na svom poslednjem rođendanu?</i> <i>Uporedite WB1 i WB2 i uskladite odgovore.</i>	Starost (pune godine)	<input style="width: 40px;" type="text"/>	
WB3. Da li ste ikad išli u školu ili u obdanište?	Da	1	
	Ne	2	2 ⇒ WB7
WB4. Koji je najviši nivo obrazovanja koji pohađate ili ste pohađali?	Predškolsko	0	0 ⇒ WB7
	Osnovna škola	1	
	Srednja	2	
	Viša/visoka	3	
WB5. Koji je najviši razred/godina koju ste završili na tom nivou? <i>Ukoliko je u pitanju manje od 1 razreda/godine, uneti „00“.</i>	Razred/godina	<input style="width: 40px;" type="text"/>	
WB6. Proverite WB4:			
☐	Srednja škola ili Viša/visoka škola. ⇒ Preći na sledeći modul		
☐	Osnovna škola ⇒ Nastaviti sa WB7		

WB7. Sada vas molim da mi pročitate ovu rečenicu.	Uopšte ne može da pročita	1	
<i>Ispitanici pokažite rečenicu na kartici.</i>	Može da pročita samo delove rečenice	2	
<i>Ukoliko ispitanica ne može da pročita celu rečenicu, pitajte:</i>	Može da pročita celu rečenicu	3	
Možete li da mi pročitate deo ove rečenice?	Ne postoji rečenica na odgovarajućem jeziku	4	
	(precizirati jezik)		
	Slepa/nëma, slabovida/ima teškoće u govoru	5	

MODUL MT — PRISTUP MASOVNIM MEDIJIMA I KORIŠĆENJE INFORMACIONO-KOMUNIKACIONIH TEHNOLOGIJA

MT1. Proverite WB7:

☐	Pitanje nije popunjeno — ispitanica ima završenu srednju, višu školu ili fakultet ⇒ Nastaviti sa MT2
☐	Ume da čita ili rečenica nije napisana na odgovarajućem jeziku — šifre 2, 3 ili 4 ⇒ Nastaviti sa MT2
☐	Uopšte ne ume da čita, ili je slepa, nëma i sl. — šifre 1 ili 5 ⇒ Preći na MT3

MT2. Koliko često čitate novine ili časopise: skoro svaki dan, najmanje jednom nedeljno, manje od jednom nedeljno ili ih uopšte ne čitate?	Skoro svaki dan	1	
	Najmanje jednom nedeljno	2	
	Manje od jednom nedeljno	3	
	Uopšte ih ne čita	4	

MT3. Da li slušate radio skoro svaki dan, najmanje jednom nedeljno, manje od jednom nedeljno ili ga uopšte ne slušate?	Skoro svaki dan	1	
	Najmanje jednom nedeljno	2	
	Manje od jednom nedeljno	3	
	Uopšte ga ne sluša	4	

MT4. Koliko često gledate televiziju: da li gledate tv skoro svaki dan, najmanje jednom nedeljno, manje od jednom nedeljno ili uopšte ne gledate tv?	Skoro svaki dan	1	
	Najmanje jednom nedeljno	2	
	Manje od jednom nedeljno	3	
	Uopšte ne gleda TV	4	

MT5. Proverite WB2: Da li je ispitanica stara od 15–24 godine?

☐	Da, starost 15–24 ⇒ Nastaviti sa MT6
☐	Ne, starost 25–49 ⇒ Preći na sledeći modul

MT6. Da li ste ikada koristili kompjuter?	Da	1	
	Ne	2	2 ⇒ MT9

MT7. Da li ste bilo gde koristili kompjuter u poslednjih 12 meseci?	Da	1	
	Ne	2	2 ⇒ MT9

MT8. Tokom poslednjih mesec dana, koliko često ste koristili kompjuter: skoro svaki dan, najmanje jednom nedeljno, manje od jednom nedeljno ili ga uopšte niste koristili?	Skoro svaki dan	1	
	Najmanje jednom nedeljno	2	
	Manje od jednom nedeljno	3	
	Nisam koristila kompjuter	4	

MT9. Da li ste ikada koristili internet?	Da	1	
	Ne	2	2 ⇒ Sledeći modul

MT10. Da li ste koristili internet u poslednjih 12 meseci?	Da	1	
<i>Ako je neophodno, postavite dodatno pitanje da li je Internet korišćen na bilo kojoj lokaciji, sa bilo kojeg uređaja i sl.</i>	Ne	2	2 ⇒ Sledeći modul

MT11. Tokom poslednjih mesec dana, koliko često ste koristili internet: skoro svaki dan, najmanje jednom nedeljno, manje od jednom nedeljno ili ga uopšte niste koristili?	Skoro svaki dan	1	
	Najmanje jednom nedeljno	2	
	Manje od jednom nedeljno	3	
	Nisam koristila Internet	4	

MODUL CM — SMRTNOST DECE

Sva pitanja se odnose samo na ŽIVOROĐENU decu.

CM1. Sada želim da vas pitam o porođaju.	Da	1	
Da li ste se ikada porađali?	Ne	2	2 ⇒ CM8

CM2. Možete li mi reći datum kada ste se prvi put porodili?	Datum prvog porođaja					
Mislim na prvi put kada ste rodili dete, čak i ako dete više nije živo ili ako njegov otac više nije vaš partner.	Dan	<input type="text"/>	<input type="text"/>			
<i>Pređite na CM4 samo ukoliko je data godina prvog porođaja. U suprotnom, nastavite sa CM3.</i>	Ne zna dan			98		
	Mesec	<input type="text"/>	<input type="text"/>			
	Ne zna mesec				98	
	Godina	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	⇒ CM4
	Ne zna godinu					9998

CM3. Pre koliko godina ste se prvi put porodili?	Broj punih godina od prvog porođaja			
CM4. Imate li sinove ili kćerke koji sada žive sa vama?	Da		1	
	Ne		2	2 ⇒ CM6
CM5. Koliko sinova živi sa vama? Koliko kćerki živi sa vama? <i>Ukoliko deca ne žive sa njom, upišite „00“.</i>	Broj sinova			
	Broj kćerki			
CM6. Imate li sinove ili kćerke koji ne žive sa vama?	Da		1	
	Ne		2	2 ⇒ CM8
CM7. Koliko sinova ne živi sa vama? Koliko kćerki ne živi sa vama? <i>Ukoliko ih nema, upišite „00“.</i>	Broj sinova			
	Broj kćerki			
CM8. Da li ste ikada rodili dečaka ili devojčicu koji su rođeni živi, ali su kasnije umrli? <i>Ukoliko je odgovor „Ne“, recite: Hoću da kažem: da li ste ikada rodili dete koje je disalo ili plakalo ili je pokazivalo druge znake života – čak i ako je ono živelo samo nekoliko minuta ili sati?</i>	Da		1	
	Ne		2	2 ⇒ CM10
CM9. Koliko dečaka je umrlo? Koliko devojčica je umrlo? <i>Ukoliko ih nema, upišite „00“.</i>	Broj umrlih dečaka			
	Broj umrlih devojčica			
CM10. Saberite sve odgovore na pitanja CM5, CM7 i CM9.	Zbir			
CM11. Samo da proverim da li sam u pravu: imali ste ukupno (ukupan broj dece naveden u CM10) živorođene dece u svom životu. Da li je to tačno?				
☐ <i>Da. Štiklirajte u daljem tekstu:</i>				
☐ <i>Bez živorođene dece ⇒ Preći na Modul IS — SIMPTOMI BOLESTI</i>				
☐ <i>Jedno ili više živorođene dece ⇒ Nastavite sa CM12</i>				
☐ <i>Ne ⇒ Proverite odgovore na CM1–CM10 i napravite neophodne korekcije pre nego što se pređe na CM12.</i>				
CM12. Od ovih (ukupan broj naveden u CM10) porođaja, kada je bio poslednji (čak i ako je beba umrla)? <i>Mesec i godina moraju biti upisani.</i>	Datum poslednjeg porođaja			
	Dan			
	Ne zna dan		98	
	Mesec			
	Godina			
CM13. Provera CM12: Poslednji porođaj je bio u poslednje 2 godine, tj. od (dan i mesec anketiranja) 2008.				
☐ <i>Ne, bez živorođene dece u poslednje 2 godine. ⇒ Preći na Modul IS — SIMPTOMI BOLESTI</i>				
☐ <i>Da, jedno ili više živorođene dece u poslednje 2 godine. ⇒ Pitajte za ime deteta.</i>				
Ime deteta _____				
<i>Ukoliko je dete umrlo, vodite računa kada to dete pominjete po imenu u sledećim modulima.</i>				
<i>Pređite na sledeći modul.</i>				

MODUL DB — DA LI JE POSLEDNJI POROĐAJ BIO ŽELJEN

Ovaj modul se odnosi na sve žene koje su rodile živorođenu decu tokom poslednje 2 godine. Proverite Modul CM — SMRTNOST DECE, pitanje CM13, i ovde upišite ime poslednjeg deteta. Koristite ime ovog deteta u sledećim pitanjima, na naznačenim mestima.

DB1. Kada ste zatrudneli sa (ime), da li ste u to vreme želeli da zatrudnite?	Da		1	1 ⇒ Sledeći modul
	Ne		2	
DB2. Da li ste želeli da rodite bebu kasnije, ili niste želeli više dece?	Kasnije		1	2 ⇒ Sledeći modul
	Ne više		2	
DB3. Koliko ste još hteli da čekate?	Meseci	1		
	Godine	2		
	Ne zna			998

MODUL MN — ZDRAVLJE MAJKE I NOVOROĐENČETA

Ovaj modul se odnosi na sve žene koje su rodile živorođeno dete tokom poslednje 2 godine. Proverite Modul CM — SMRTNOST DECE, pitanje CM13, i upišite ime poslednjeg rođenog deteta. Koristite ime ovog deteta u sledećim pitanjima, gde je naznačeno.

MN1. Da li vas je tokom poslednje trudnoće sa (ime) neko pregledao i/ili kontrolisao?	Da		1	
	Ne		2	2 ⇒ MN4A

MN2. Ko vas je pregledao i/lili kontrolisao? <i>Dodatno pitanje:</i> Da li još neko? <i>Dodatno pitajte ko konkretno i zaokružite sve date odgovore.</i>	Zdravstveni radnik Lekar Medicinska sestra/Babica Patronažna sestra Drugo lice Narodna babica Drugo (<i>navesti</i>)	A B C F X	
MN3. Koliko puta ste bili pregledani tokom te trudnoće?	Broj puta Ne zna		98
MN4. Da li je, prilikom pregleda tokom te trudnoće, bar jednom urađeno sledeće: [A] da li vam je izmeren pritisak? [B] da li ste dali uzorak urina? [C] da li ste dali uzorak krvi?	Krvni pritisak Uzorak urina Uzorak krvi	Da Ne	Ne 2 2
MN4A. Da li vas je u toku te trudnoće patronažna sestra posetila kod kuće?	Da Ne		1 2
MN4B. Da li ste tokom te trudnoće išli na pripreme za porođaj (škola za roditeljstvo i trudnoću pri zdravstvenoj ustanovi)?	Da Ne		1 2 2 ⇒ MN4D
MN4C. Da li ste tokom pohađanja ovog programa dobili informacije o sledećim temama: [A] Zdravlje žene u trudnoći? [B] Dojenju? [C] Nezi novorođenčeta? [D] Veštinama roditeljstva?	Zdravlje žene u trudnoći Dojenju Nezi novorođenčeta Veštinama roditeljstva	Da Ne	Ne 2 2 2 2 ⇒ MN17 ⇒ MN17 ⇒ MN17 ⇒ MN17
MN4D. Koji je glavni razlog zašto niste išli na pripreme za porođaj (škola za roditeljstvo i trudnoću pri zdravstvenoj ustanovi)?	Nisam znala da postoji Nisam imala potrebu Nisam imala vremena Nije postojalo u mom mestu Ne zna/ne seća se Nešto drugo (<i>navesti</i>)		1 2 3 4 5 6
MN17. Ko je pomagao pri rođenju (<i>ime</i>)? <i>Dodatno pitanje:</i> Još neko? <i>Još jednom pitajte ko je pomagao i zaokružite sve date odgovore. Ukoliko ispitanica kaže da niko nije pomagao, još jednom pitajte kako biste utvrdili da li je neka odrasla osoba prisustvovala porođaju.</i>	Zdravstveni radnik Lekar Sestra/Babica Pomoćna babica Neko drugo lice Narodna babica Rođaci/Prijatelji Muž Drugo (<i>navesti</i>) Niko	A B C F H I X Y	
MN18. Gde ste se porodili sa (<i>ime</i>)? <i>Postavljajte dodatna pitanja da utvrdite mesto porođaja. Ukoliko ne možete da utvrdite da li je javni ili privatni sektor, upišite naziv ustanove, organizacije, i sl.</i> <i>(Naziv ustanove, organizacije i sl.)</i>	Kod kuće Kod Vaše kuće U nečijoj kući Javni sektor Državna bolnica Državna klinika/dom zdravlja Državna ambulanta Druga javna ustanova (<i>navesti</i>) Privatni medicinski sektor Privatna bolnica Privatna klinika Privatno porodilište Neka druga privatna medicinska ustanova (<i>navesti</i>) Drugo (<i>navesti</i>)		11 12 21 22 23 26 31 32 33 36 96 96 ⇒ MN20 12 ⇒ MN20
MN19. Da li je (<i>ime</i>) rođen carskim rezom tj. da li su vam sekli stomak da bi izvadili bebu?	Da Ne		1 2

MN20. Kada je (<i>ime</i>) rođen/a, da li je bio/bila veoma velika beba, veća od proseka, prosečna, manja od prosečne ili veoma mala?	Veoma velika beba Veća od prosečne Prosečna Manja od prosečne Veoma mala Ne zna	1 2 3 4 5 8	
MN21. Da li je (<i>ime</i>) izmeren/a po rođenju?	Da Ne Ne zna	1 2 8	2 ⇒ MN23 8 ⇒ MN23
MN22. Koliko je (<i>ime</i>) bio/bila težak/teška? <i>Upišite težinu sa zdravstvenog kartona, ako postoji.</i>	Iz kartona Po sećanju Ne zna	1 (kg) 2 (kg) 99998	<input type="text"/> . <input type="text"/> <input type="text"/> . <input type="text"/>
MN23. Da li vam se vratio menstrualni ciklus nakon rođenja (<i>ime</i>)?	Da Ne	1 2	
MN24. Da li ste ikad dojili (<i>ime</i>)?	Da Ne	1 2	2 ⇒ MN27A
MN25. Koliko vremena nakon porođaja ste prvi put podojili (<i>ime</i>)? <i>Ukoliko je odgovor manje od 1 sata, upišite „00“ sati. Ukoliko je odgovor manje od 24 sata, upišite sate. U suprotnom, upišite broj dana.</i>	Odmah Sati Dani Ne zna/ne seća se	000 1 2 998	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
MN26. U prva tri dana nakon porođaja, da li je (<i>ime</i>) dato nešto da pije osim majčinog mleka?	Da Ne	1 2	2 ⇒ MN27A
MN27. Šta je (<i>ime</i>) dato da pije? <i>Dodatno pitanje: Još nešto?</i>	Mleko koje nije majčino Obična voda Voda sa šećerom ili glukozom Sredstvo protiv kolika (grčeva) Rastvor šećera, soli i vode Voćni sok Mleko u prahu za bebe Čaj/infuzioni rastvor Drugo (<i>navesti</i>)	A B C D E F G H X	
MN27A. Da li vas je patronažna sestra posetila u toku nedelju dana nakon što ste se vratili kući posle porođaja?	Da Ne	1 2	

MODUL IS — SIMPTOMI BOLESTI

IS1. Proverite u Upitniku za domaćinstvo, Modul HL — SPISAK ČLANOVA DOMAĆINSTVA, kolona HL9.

Da li je ispitanica majka ili starateljka deteta mlađeg od 5 godina?

Da ⇒ Nastaviti sa IS2.

Ne ⇒ Pređite na sledeći modul.

IS2. Ponekad su deca ozbiljno bolesna i treba ih odmah odvesti kod lekara. Zbog kojih simptoma biste odmah odveli svoje dete lekaru? <i>Dodatno pitanje: A zbog nekih drugih simptoma? Nastavite da postavljate pitanja u vezi sa znakovima ili simptomima sve dok majka/starateljka više ne može da se seti dodatnih simptoma. Zaokružite sve pomenute simptome, ali NEMOJTE davati nikakve sugestije.</i>	Dete ne može da pije ili da sisa Stanje deteta se pogoršava Dete ima groznicu Dete ubrzano diše Dete teško diše Dete ima krvavu stolicu Dete slabo pije Drugo (<i>navesti</i>) Drugo (<i>navesti</i>) Drugo (<i>navesti</i>)	A B C D E F G X Y Z	
--	---	--	--

MODUL CP — KONTRACEPCIJA

CP1. Želim da razgovaram sa vama o još jednoj temi — planiranju porodice. Da li ste sada trudni?	Da, sada je trudna Ne Nije sigurna ili ne zna	1 2 8	1 ⇒ Sledeći modul
--	---	-------------	-------------------

CP3. Parovi koriste razne načine i metode da odlože ili izbegnu trudnoću.		
Šta vi ili vaš partner radite da biste odložili ili izbegli trudnoću? Da li primenjujete jedan ili više od sledećih načina/ metoda?		
<i>Pročitajte ponuđene odgovore i ukoliko je potrebno pojašnite određene načine kontracepcije. Ako ispitanica pomene više metoda, zaokružite svaki.</i>		
<i>Objašnjenja:</i>		
[A] i [B] STERILIZACIJA žene/muškarca: Operacija kojom se žena/ muškarac podvrgava kako bi se izbegla trudnoća.	Sterilizacija žene Sterilizacija muškarca	A B
[C] SPIRALA: Postavlja je doktor unutar materice.	Spirala	C
[D] INJEKCIJA: Žena dobije injekciju koja onemogućava trudnoću nekoliko meseci.	Injekcije	D
[E] IMPLANTI: Žene mogu imati jedan ili više malih implanta koje im doktor ugrađuje potkožno u nadlakticu i koji sprečavaju trudnoću nekoliko godina.	Implanti	E
[F] PILULA: Žene moraju svakodnevno da uzimaju pilule da bi izbegle trudnoću.	Pilula	F
[G] MUŠKI KONDOM: Muškarci stavljaju gumeni prezervativ na polni organ pre ili u toku seksualnog odnosa.	Muški kondom	G
[H] ŽENSKI KONDOM: Žene stavljaju zaštitu unutar polnog organa pre seksualnog odnosa.	Ženski kondom	H
[I] DIJAFRAGMA: Meka gumena opna koja se stavlja unutar ženskog polnog organa da bi onemogućila ulazak sperme u uterus ili jajovod.	Dijafragma	I
[J] PENA, GEL: Koriste se da unište spermatozoide ili onemoguće spermi da stigne do jajne ćelije.	Pena/Gel	J
[K] ZAŠTITA OD TRUDNOĆE DOJENJEM:	Štiti se od trudnoće dojenjem	K
[L] PERIODIČNA APSTINENCIJA/PRAĆENJE PLODNIH I NEPLODNIH DANA: Žena može da izbegne trudnoću neupražnjavanjem seksualnog odnosa u plodnim danima u mesecu.	Periodična apstinencija/Praćenje plodnih i neplodnih dana	L
[M] PREKINUTI SNOŠAJ: Muškarci mogu da prekinu odnos neposredno pre ejakulacije.	Prekinuti snošaj	M
[N] KONTRACEPCIJA POSLE SEKSUALNOG ODNOSA: U roku od tri dana posle nezaštićenog seksualnog odnosa, žene mogu da uzmu specijalne pilule da bi izbegle trudnoću.	Kontracepcija posle seksualnog odnosa Drugo (<i>navesti</i>)	N X
	Ne koriste ništa	Y

MODUL UN — NEZADOVOLJENE POTREBE

UN1. Proverite CP1. Sada je trudna?			
☐	Da, sada je trudna ⇒ Nastaviti sa UN2		
☐	Ne, nije sigurna ili ne zna ⇒ Preći na UN5		
UN2. Sada želim da pričam sa vama o vašoj sadašnjoj trudnoći. Kada ste zatrudneli, da li ste u tom trenutku želeli da zatrudnite?	Da Ne	1 2	1 ⇒ UN4
UN3. Da li ste želeli da rodite bebu kasnije, ili niste želeli dete ?	Kasnije Nije želela	1 2	
UN4. Sada želim da vam postavim neka pitanja o budućnosti. Nakon što rodite dete sa kojim ste sada trudni, da li biste želeli da rodite još jedno dete ili radije ne biste imali još dece?	Još jedno dete Ne više/Nijedno Neodlučna/Ne zna	1 2 8	1 ⇒ UN7 2 ⇒ UN13 8 ⇒ UN13
UNS. Proverite CP3. Ako je dat odgovor A „Sterilizacija žene“:			
☐	Da ⇒ Preći na UN13		
☐	Ne ⇒ Nastaviti sa UN6		
UN6. Sada želim da vam postavim nekoliko pitanja o budućnosti. Da li želite da rodite dete (još jedno dete) ili radije ne biste imali dece (još dece)?	Rodila bi dete (još jedno dete) Ne više/Nijedno Kaže da ne može da zatrudni Neodlučna/Ne zna	1 2 3 8	2 ⇒ UN9 3 ⇒ UN11 8 ⇒ UN9

UN7. Koliko biste želeli da sačekate pre nego što rodite dete (još jedno dete)?	Meseci	1				
	Godine	2				
	Uskoro/Sada				993	
	Kaže da ne može da zatrudni				994	
	Nakon venčanja				995	
	Nešto drugo				996	
	Ne zna				998	
UN8. Proverite CP1. Sada je trudna?						
	Da, sada je trudna ⇒ Preći na UN13					
	Ne, nije sigurna ili ne zna ⇒ Nastaviti sa UN9					
UN9. Proverite CP3. Da li sada koristi neki metod kontracepcije (bilo koji od mogućih navedenih u CP3)?						
	Da ⇒ Preći na UN13					
	Ne ⇒ Nastaviti sa UN10					
UN10. Da li mislite da ste fizički sposobni da sada ostanete u drugom stanju?	Da		1		1 ⇒ UN13	
	Ne			2		
	Ne zna			8		8 ⇒ UN13
UN11. Zašto mislite da niste fizički u stanju da zatrudnite?	Neredovni ili nema seksualne odnose				A	
	Menopauza				B	
	Nikada nije imala menstruaciju				C	
	Histerektomija (operativno odstranjivanje materice)				D	
	Pokušavala je da zatrudni 2 godine ili duže bez uspeha				E	
	Posleporodajni prekid menstruacije				F	
	Još doji				G	
	Previše stara				H	
	Sudbina				I	
	Drugo (navesti)				X	
	Ne zna				Z	
UN12. Proverite pitanje UN11. Da li je odgovorila da „Nikada nije imala menstruaciju“?						
	Pomenula je ⇒ Preći na sledeći module					
	Nije pomenula ⇒ Nastaviti sa UN13					
UN13. Kada ste imali poslednju menstruaciju?	Pre koliko dana	1				
	Pre koliko nedelja	2				
	Pre koliko meseci	3				
	Pre koliko godina	4				
	U menopauzi/imala je histerektomiju (operativno odstranjivanje materice)					994
	Pre poslednjeg porođaja					995
	Nikada nije imala menstruaciju				996	

MODUL DV — STAVOVI PREMA NASILJU U PORODICI

DV1. Ponekad se muž iznervira ili naljuti zbog nečeg što žena uradi. Po vašem mišljenju, da li muž ima pravo da udari ili istuče svoju ženu u sledećim slučajevima:		Da	Ne	NZ	
	[A] Ako izađe bez njegovog znanja?	Izlazak bez njegovog znanja	1	2	8
	[B] Ako zanemaruje decu?	Zanemarivanje dece	1	2	8
	[C] Ako se prepire sa njim?	Prepirka sa njim	1	2	8
	[D] Ako odbija seks sa njim?	Odbijanje seksa	1	2	8
	[E] Ako joj zagori jelo?	Zagorelo jelo	1	2	8

MODUL MA — BRAK/ZAJEDNICA

MA1. Da li ste trenutno udati ili živite sa muškarcem u vanbračnoj zajednici?	Da, trenutno je udata			1	
	Da, živi sa muškarcem u vanbračnoj zajednici			2	
	Ne, nije u zajednici			3	
				3 ⇒ MA5	
MA2. Koliko godina ima vaš suprug/partner? <i>Dodatno pitanje:</i> koliko je godina vaš suprug/partner napunio na svoj poslednji rođendan?	Starost u godinama				⇒ MA7
	Ne zna			98	⇒ MA7

MA5. Da li ste ikada bili udati ili ste živeli sa muškarcem u vanbračnoj zajednici?	Da, bila je udata Da, ranije je živela u vanbračnoj zajednici sa muškarcem Ne	1 2 3	3 ⇒ Sledeći modul
MA6. Koji je vaš bračni status sada: da li ste udovica, razvedena ili rastavljena?	Udovica Razvedena Rastavljena	1 2 3	
MA7. Da li ste samo jednom ili više puta bili udati ili živeli sa muškarcem?	Samo jednom Više puta	1 2	
MA8. Kog meseca i godine ste se prvi put udali ili počeli da živite sa muškarcem u vanbračnoj zajednici?	Datum prvog venčanja Mesec Ne zna mesec Godina Ne zna godinu	 98 9998	⇒ Sledeći modul
MA9. Koliko ste imali godina kada ste počeli da živite sa svojim prvim suprugom/partnerom?	Starost u godinama		

MODUL SB — SEKSUALNO PONAŠANJE			
<i>Proverite da li je još neko prisutan. Pre nego što nastavite, postarajte se da sa ispitanicom ostanete sami.</i>			
SB1. Sada bih vam postavila nekoliko pitanja o seksualnoj aktivnosti kako bismo dobili bolju sliku o nekim aspektima života. Ono što mi budete rekli ostaće strogo poverljivo. Koliko ste imali godina kada ste imali prvi seksualni odnos?	Nikad nije imala odnos Starost u godinama Prvi put je imala odnos kada je počela da živi sa (prvim) suprugom/partnerom	00 95	00 ⇒ Sledeći modul
SB2. Da li ste koristili kondom kada ste imali prvi seksualni odnos?	Da Ne Ne znam/Ne sećam se	1 2 8	
SB3. Kada ste poslednji put imali seksualni odnos? Upišite „pre koliko godina“ samo ako je poslednji seksualni odnos bio pre jedne ili više godina. Za 12 ili više meseci, treba upisati broj godina.	Pre koliko dana Pre koliko nedelja Pre koliko meseci Pre koliko godina	1 0 2 0 3 4	4 ⇒ SB15
SB4. Da li ste koristili kondom kada ste poslednji put imali seksualni odnos?	Da Ne	1 2	
SB5. U kakvoj ste vezi bili sa osobom sa kojom ste imali poslednji seksualni odnos? Postavite dodatno pitanje kako biste bili sigurni da se odgovor odnosi na vezu koja je postojala u vreme seksualnog odnosa. Ako je odgovor „dečko“, onda pitajte: Da li ste živeli u vanbračnoj zajednici? Ako je odgovor „da“, zaokružite pod „2“. Ako je odgovor „ne“, zaokružite pod „3“.	Suprug Partner sa kojim živi Dečko Poznanik Drugo (navesti)	1 2 3 4 6	3 ⇒ SB7 4 ⇒ SB7 6 ⇒ SB7
SB6. Proverite MA1: ☐ Trenutno udata ili živi sa muškarcem (MA1 = 1 ili MA1 = 2) ⇒ Preći na SB8 ☐ Neudata/nije u zajednici (MA1 = 3) ⇒ Nastaviti sa SB7			
SB7. Koliko godina ima ta osoba? Ako je odgovor „Ne znam“, postavite dodatno pitanje: Koliko ta osoba ima otprilike godina?	Starost seksualnog partnera Ne zna	 98	
SB8. Da li ste imali seksualni odnos sa još nekom osobom u poslednjih 12 meseci?	Da Ne	1 2	2 ⇒ SB15
SB9. Da li ste koristili kondom poslednji put kada ste imali seksualni odnos sa tom drugom osobom?	Da Ne	1 2	

SB10. U kakvoj ste bili vezi sa tom osobom? <i>Postavite dodatno pitanje kako biste bili sigurni da se odgovor odnosi na vezu koja je postojala u vreme seksualnog odnosa.</i> <i>Ako je odgovor „dečko”, onda pitajte: Da li ste živeli u zajednici?</i> <i>Ako je odgovor „da”, zaokružite pod „2”.</i> <i>Ako je odgovor „ne”, zaokružite pod „3”.</i>	Suprug Partner sa kojim živi Dečko Poznanik Drugo (navesti)	1 2 3 4 6	3 ⇒ SB12 4 ⇒ SB12 6 ⇒ SB12
SB11. Proverite MA1 i MA7: ☐ Trenutno udata ili živi sa muškarcem (MA1 = 1 ili MA1 = 2) / ☐ Udavala se samo jednom ili živela sa muškarcem samo jednom (MA7 = 1) ⇒ Preći na SB13 ☐ U suprotnom ⇒ Nastaviti sa SB12			
SB12. Koliko godina ima ta osoba? <i>Ako je odgovor „ne znam”, postavite dodatno pitanje: Koliko ta osoba ima otprilike godina?</i>	Starost seksualnog partnera Ne zna	<input type="text"/> 98	
SB13. Osim te dve osobe, da li ste imali seksualne odnose sa još nekom osobom u poslednjih 12 meseci?	Da Ne	1 2	2 ⇒ SB15
SB14. Ukupno, sa koliko različitih osoba ste imali seksualne odnose u poslednjih 12 meseci?	Broj partnera	<input type="text"/>	
SB15. Ukupno, sa koliko različitih osoba ste imali seksualne odnose u životu? <i>Ukoliko dati odgovor ne sadrži brojku, postavite dodatno pitanje da biste dobili približan broj.</i> <i>Ako je broj partnera 95 ili više, upišite „95”.</i>	Ukupan broj partnera u životu Ne zna	<input type="text"/> 98	

MODUL HA — HIV/SIDA			
HA1. Sada želim da razgovaramo o nečem drugom. Da li ste ikada čuli za bolest koja se zove sida?	Da Ne	1 2	2 ⇒ Sledeći modul
HA2. Da li ljudi mogu da umanje šanse da dobiju virus side tako što će imati samo jednog seksualnog partnera koji nije zaražen i koji nema druge seksualne partnere?	Da Ne Ne zna	1 2 8	
HA3. Da li virus side može da se dobije vradžbinom ili nekim drugim natprirodnim putem?	Da Ne Ne zna	1 2 8	
HA4. Da li ljudi mogu da umanje šanse da dobiju virus side tako što će koristiti kondom svaki put kad imaju seksualni odnos?	Da Ne Ne zna	1 2 8	
HA5. Može li se virus side dobiti ujedom komarca?	Da Ne Ne zna	1 2 8	
HA6. Da li ljudi mogu dobiti virus side ako dele hranu sa osobom koja ima virus side?	Da Ne Ne zna	1 2 8	
HA7. Da li je moguće da naizgled zdrava osoba ima virus side?	Da Ne Ne zna	1 2 8	
HA8. Može li se virus side preneti sa majke na njenu bebū: [A] Tokom trudnoće? [B] Tokom porođaja? [C] Dojenjem?		Da Ne NZ 1 2 8 1 2 8 1 2 8	
HA9. Po vašem mišljenju, ako je učiteljica ili nastavnica zaražena virusom side ali nije bolesna, da li treba dozvoliti da nastavi da predaje u školi?	Da Ne Ne zna/Nije sigurna/Zavisī	1 2 8	
HA10. Da li biste kupili sveže povrće od prodavca kada biste znali da ima virus side?	Da Ne Ne zna/Nije sigurna/Zavisī	1 2 8	

HA11. Ako bi se član vaše porodice zarazio virusom side, da li biste želeli da to ostane tajna?	Da Ne Ne zna/Nije sigurna/Zavisi	1 2 8	
HA12. Ako bi se član vaše porodice razboleo od side, da li biste bili spremni da se brinete o njemu ili njoj u sopstvenom domaćinstvu?	Da Ne Ne zna/Nije sigurna/Zavisi	1 2 8	
HA13. Proverite pitanje CM13: Da li je bilo živorođene dece u poslednje 2 godine? Bez živorođene dece u poslednje 2 godine ⇒ Preći na HA24 Jedno ili više živorođene dece u poslednje 2 godine ⇒ Nastaviti sa HA14			
HA14. Proverite pitanje MN1: Da li je koristila prenatalnu zaštitu (pregledi/kontrole tokom trudnoće)? Da ⇒ Nastaviti sa HA15 Ne ⇒ Preći na HA24			
HA15. Prilikom pregleda trudnoće dok ste bili trudni sa (ime), da li su vam date informacije o: [A] tome da bebe mogu da dobiju virus side od svoje majke? [B] tome šta možete uraditi da sprečite dobijanje virusa side? [C] testiranju na virus side? Da li vam je: [D] ponuđeno da se testirate na virus side?	Dobijanje SIDE od majke Šta se može učiniti Testiranje na sidu Ponuđeno da se testira	Da Ne NZ 1 2 8 1 2 8 1 2 8 1 2 8	
HA16. Ne želim da znam rezultate, ali da li ste se testirali na virus side tokom pregleda trudnoće?	Da Ne Ne zna	1 2 8	2 ⇒ HA19 8 ⇒ HA19
HA17. Ne želim da znam rezultate, ali da li ste dobili rezultate testa?	Da Ne Ne zna	1 2 8	2 ⇒ HA22 8 ⇒ HA22
HA18. Bez obzira na rezultat, sve žene koje su se testirale treba da odu na konsultacije nakon dobijanja rezultata. Nakon što ste se testirali, da li ste išli na konsultacije?	Da Ne Ne zna	1 2 8	1 ⇒ HA22 2 ⇒ HA22 8 ⇒ HA22
HA19. Proverite MN17: Porodaj obavio zdravstveni radnik (A, B ili C)? Da, porodaj je obavio zdravstveni radnik ⇒ Nastaviti sa HA20 Ne, porodaj nije obavio zdravstveni radnik ⇒ Preći na HA24			
HA20. Ne želim da znam rezultate, ali da li ste testirani na virus side kada ste otišli na porodaj, ali pre nego što je beba rođena?	Da Ne	1 2	2 ⇒ HA24
HA21. Ne želim da znam rezultate, ali da li ste dobili rezultate testa?	Da Ne	1 2	
HA22. Da li ste testirani na virus side posle ove trudnoće?	Da Ne	1 2	1 ⇒ HA25
HA23. Kada ste se poslednji put testirali na virus side?	Pre manje od 12 meseci Pre 12–23 meseca Pre 2 ili više godina	1 2 3	1 ⇒ Sledeći modul 2 ⇒ Sledeći modul 3 ⇒ Sledeći modul
HA24. Ne želim da znam rezultate, ali da li ste se ikad testirali da ustanovite da li imate virus side?	Da Ne	1 2	2 ⇒ HA27
HA25. Kada ste se poslednji put testirali?	Pre manje od 12 meseci Pre 12–23 meseca Pre 2 ili više godina	1 2 3	
HA26. Ne želim da znam rezultate, ali da li ste dobili rezultate testa?	Da Ne Ne zna	1 2 8	1 ⇒ Sledeći modul 2 ⇒ Sledeći modul 8 ⇒ Sledeći modul
HA27. Da li znate za neko mesto gde se ljudi mogu testirati na virus side?	Da Ne	1 2	

MODUL LS — ZADOVOLJSTVO SOPSTVENIM ŽIVOTOM
LS1. Proverite WB2: Da li je ispitanica stara od 15–24 godine?

Da, starost od 15–24 godine ⇒ Nastavite sa LS2

Ne, starost od 25–49 godina ⇒ Preći na WM11

LS2. Sada želim da vam postavim neka vrlo jednostavna pitanja o sreći i zadovoljstvu. Sveukupno gledano, da li biste rekli da ste veoma srećni ili donekle srećni, ni srećni ni nesrećni, ili donekle ili veoma nesrećni?

Takođe možete da pogledate ove slike koje mogu da vam pomognu pri davanju odgovora.

Pokažite stranu 1 kartice sa odgovorima ispitanici i objasnite joj šta koji simbol predstavlja. Zaokružite odgovore koje ispitanica navede.

Veoma srećna	1
Donekle srećna	2
Ni srećna ni nesrećna	3
Donekle nesrećna	4
Veoma nesrećna	5

LS3. Sada želim da vam postavim neka vrlo jednostavna pitanja o tome koliko ste zadovoljni svojim životom u različitim oblastima.

Za svako od pitanja imamo 5 mogućih odgovora. Želim da mi kažete gde biste sebe svrstali: da li ste veoma zadovoljni ili donekle zadovoljni, ili niste ni zadovoljni ni nezadovoljni, ili ste donekle ili veoma nezadovoljni?

Opet možete da pogledate ove slike da vam pomognu da odgovorite.

Pokažite stranu 2 kartice sa odgovorima ispitanici i objasnite joj šta koji simbol predstavlja. Zaokružite odgovore koje ispitanica navede na pitanja od LS3 do LS13.

Koliko ste zadovoljni svojim porodičnim životom?

Nema porodicu	0
Veoma zadovoljna	1
Donekle zadovoljna	2
Ni zadovoljna ni nezadovoljna	3
Donekle nezadovoljna	4
Veoma nezadovoljna	5

LS4. Koliko ste zadovoljni svojim prijateljima?

Nema prijatelje	0
Veoma zadovoljna	1
Donekle zadovoljna	2
Ni zadovoljna ni nezadovoljna	3
Donekle nezadovoljna	4
Veoma nezadovoljna	5

LS5. Tokom ove školske godine da li ste pohađali školu u bilo kom periodu?

Da	1
Ne	2 2 ⇒ LS7

LS6. Koliko ste zadovoljni školom u koju idete?

Veoma zadovoljna	1
Donekle zadovoljna	2
Ni zadovoljna ni nezadovoljna	3
Donekle nezadovoljna	4
Veoma nezadovoljna	5

LS7. Koliko ste zadovoljni svojim trenutnim poslom?

Ako ispitanik kaže da nema posao, zaokružite „0“ i nastavite sa sledećim pitanjem. Ne postavljajte dodatna pitanja o tome kako se oseća zbog toga što nema posao ukoliko vam to sama ne kaže.

Nema posao	0
Veoma zadovoljna	1
Donekle zadovoljna	2
Ni zadovoljna ni nezadovoljna	3
Donekle nezadovoljna	4
Veoma nezadovoljna	5

LS8. Koliko ste zadovoljni svojim zdravljem?

Veoma zadovoljna	1
Donekle zadovoljna	2
Ni zadovoljna ni nezadovoljna	3
Donekle nezadovoljna	4
Veoma nezadovoljna	5

LS9. Koliko ste zadovoljni mestom u kojem živite?

Ako je neophodno, objasnite da se pitanje odnosi na životnu sredinu, uključujući kraj i mesto stanovanja.

Veoma zadovoljna	1
Donekle zadovoljna	2
Ni zadovoljna ni nezadovoljna	3
Donekle nezadovoljna	4
Veoma nezadovoljna	5

LS10. Koliko ste zadovoljni načinom na koji se ljudi u vašoj blizini ophode prema vama?	Veoma zadovoljna Donekle zadovoljna Ni zadovoljna ni nezadovoljna Donekle nezadovoljna Veoma nezadovoljna	1 2 3 4 5
LS11. Koliko ste zadovoljni svojim izgledom?	Veoma zadovoljna Donekle zadovoljna Ni zadovoljna ni nezadovoljna Donekle nezadovoljna Veoma nezadovoljna	1 2 3 4 5
LS12. Sveukupno gledano, koliko ste zadovoljni svojim životom?	Veoma zadovoljna Donekle zadovoljna Ni zadovoljna ni nezadovoljna Donekle nezadovoljna Veoma nezadovoljna	1 2 3 4 5
LS13. Koliko ste zadovoljni svojim sadašnjim prihodom? <i>Ako ispitanica kaže da nema nikakav prihod, zaokružite „0“ i nastavite sa sledećim pitanjem. Ne postavljajte dodatna pitanja da saznate kako se oseća zbog toga što nema prihod, sem ako ona sama to ne kaže.</i>	Nema nikakav prihod Veoma zadovoljna Donekle zadovoljna Ni zadovoljna ni nezadovoljna Donekle nezadovoljna Veoma nezadovoljna	0 1 2 3 4 5
LS14. Poredeći sa situacijom od pre godinu dana, sveukupno gledano, da li biste rekli da vam se život poboljšao ili pogoršao?	Poboljšao se Manje-više je isto Pogoršao se	1 2 3
LS15. A za godinu dana, sveukupno gledano, da li očekujete da će vaš život biti bolji ili gori?	Bolji Manje-više isti Gori	1 2 3

WM11. Upišite vreme završetka anketiranja.

Sat i minut

:

WM12. Proverite u Upitniku za domaćinstvo, Modul HL — SPISAK ČLANOVA DOMAĆINSTVA, kolona HL9, da li je ispitanica majka ili starateljka deteta starosti 0–4 godine koje živi u tom domaćinstvu?

Da ⇒ Pređite na UPITNIK ZA DETE MLAĐE OD 5 GODINA za to dete i počnite anketu sa ispitanicom.

Ne ⇒ Završite anketu sa ovom ispitanicom tako što ćete se zahvaliti na saradnji.

Proverite da li je prisutna još neka žena koja ispunjava uslove ili dete mlađe od 5 godina u domaćinstvu.

Zapažanja anketara

Zapažanja vođe tima

Zapažanja kontrolora

MODUL UF — INFORMACIONI PANEL ZA DETE

Ovaj upitnik se popunjava anketiranjem majke ili staratelja (videti Upitnik za domaćinstvo, Modul HL — SPISAK ČLANOVA DOMAĆINSTVA, kolona HL9) koja/koji se brine o detetu koje živi sa njima i koje je mlađe od 5 godina (videti Upitnik za domaćinstvo, Modul HL — SPISAK ČLANOVA DOMAĆINSTVA, kolona HL6). Za svako dete navedene starosti treba popuniti poseban upitnik.

UF1. Redni broj popisnog kruga u uzorku:		UF2. Redni broj domaćinstva u popisnom krugu:	
UF3. Ime deteta:		UF4. Redni broj deteta:	
Ime			
UF5. Ime majke/staratelja:		UF6. Redni broj majke/staratelja:	
Ime			
UF7. Ime anketara:		UF8. Dan/mesec/godina anketiranja:	
Ime			
Šifra anketara:		(dan)	(mesec) (godina)

Ponovite pozdrav ako ga niste već pročitali majci ili staratelju:

Mi smo iz Republičkog zavoda za statistiku Srbije. Sprovodimo istraživanje koje se bavi zdravljem i obrazovanjem članova porodice. Želela bih da porazgovaram sa vama o (ime deteta iz UF3) zdravlju i dobrobiti. Ova anketa će trajati oko 20 minuta. Dobijene informacije će se tretirati kao strogo poverljive i nikada se neće otkriti njihov izvor.

Ukoliko je pozdrav već pročitan majci ili staratelju deteta na početku Upitnika za domaćinstvo, onda treba pročitati sledeći tekst:

Sada želim još malo da porazgovaram sa vama o (ime deteta iz UF3) zdravlju i drugim temama. Ova anketa će trajati oko 20 minuta. Ponavljam, sve informacije koje nam date ostaju strogo poverljive i nikada se neće otkriti njihov izvor.

Možemo li da počnemo?

Da, dobijen je pristanak ⇒ Pređite na UF12 i upišite vreme, a zatim počnite anketiranje

Ne, pristanak nije dobijen ⇒ Popunite UF9. Razmotrite ovo sa kontrolorom

UF9. Rezultat anketiranja deteta mlađeg od 5 godina. Šifre se odnose na majku/staratelja.	Upitnik je popunjen	01
	Majka ili staratelj nije kod kuće	02
	Majka ili staratelj odbija anketiranje	03
	Upitnik je delimično popunjen	04
	Majka ili staratelj nije u stanju da odgovara	05
	Drugo (navesti)	96

UF10. Kontrolu upitnika izvršila:	UF11. Operater za unos podataka:
Ime vođe tima	Ime
Šifra	Šifra

UF12. Upišite vreme početka anketiranja. Sat i minut : :

MODUL AG — STAROST DETETA

AG1. Sada želim da vam postavim neka pitanja o (ime) zdravlju. Koji je datum rođenja (ime)? Dodatno pitanje: Kad mu/joj je rođendan? Ako majka/staratelj zna tačan datum rođenja, unesite i dan; u suprotnom zaokružite 98 za dan. Mesec i godina se moraju upisati.	Datum rođenja	
	Dan	
	Ne zna dan	98
	Mesec	
	Godina	20
AG2. Koliko (ime) ima godina? Dodatno pitanje: Koliko godina je (ime) napunio/napunila kada mu/joj je bio poslednji rođendan? Upišite uzrast u punim godinama. Upišite „0“ ako dete ima manje od godinu dana. Uporedite AG1 i AG2 i uskladite odgovore.	Starost deteta (pune godine)	

MODUL BR — UPIS U MATIČNU KNJIGU ROĐENIH			
BR1. Da li (<i>ime</i>) ima izvod iz matične knjige rođenih? <i>Ako je odgovor „da“, pitajte: Mogu li da ga vidim?</i>	Da, izvod je pokazan	1	1 ⇨ BR3A
	Da, izvod nije pokazan	2	2 ⇨ BR3A
	Ne	3	
	Ne zna	8	
BR2. Da li je (<i>ime</i>) upisan/upisana u matičnu knjigu rođenih?	Da	1	1 ⇨ BR3A
	Ne	2	
	Ne zna	8	
BR3. Da li znate kako se vrši upis deteta u matičnu knjigu rođenih?	Da	1	
	Ne	2	
BR3A. Da li (<i>ime</i>) ima zdravstvenu knjižicu? <i>Ako je odgovor „da“, pitajte: Mogu li da je vidim?</i>	Da, knjižica je pokazana	1	
	Da, knjižica nije pokazana	2	
	Ne	3	
	Ne zna	8	

MODUL EC — RAZVOJ U RANOM DETINJSTVU				
EC1. Koliko dečjih knjiga ili slikovnica ima (<i>ime</i>)?	Nijednu	00		
	Broj dečjih knjiga	0		
	Deset ili više knjiga	10		
EC2. Interesuje me čime se (<i>ime</i>) igra kad je kod kuće. Da li se igra: [A] igračkama napravljenim kod kuće (kao što su lutke, autići ili neke druge igračke napravljene kod kuće)? [B] igračkama iz radnje ili fabrički napravljenim igračkama? [C] predmetima iz domaćinstva (kao što su činije ili šerpe) ili predmetima koje nađe napolju (kao što su štapovi, kamenje, lišće i sl.)? <i>Ako ispitanik odgovori sa „da“ na bilo koju kategoriju, postavite dodatno pitanje da biste saznali čime se dete konkretno igra da biste potvrdili odgovore.</i>		Da	Ne	NZ
	Igračke napravljene kod kuće	1	2	8
	Igračke iz radnje	1	2	8
	Predmeti iz domaćinstva ili predmeti pronađeni napolju	1	2	8
EC3. Ponekad odrasli koji se brinu o deci moraju da izađu iz kuće i da odu u kupovinu, kod lekara ili iz nekog drugog razloga moraju da ostave malu decu. Koliko dana je prošle nedelje (<i>ime</i>): [A] ostavljen/a sam/a duže od sat vremena? [B] ostavljen/a da se o njemu/njoj brine drugo dete, odnosno neko ko je mlađi od 10 godina, duže od jednog sata? <i>Ako je odgovor „nijedan dan“, unesite „0“. Ako je odgovor „ne znam“, unesite „8“.</i>	Broj dana kada je dete ostavljeno sâmo duže od jednog sata			
	Broj dana kada je dete ostavljeno sa drugim detetom duže od sat vremena			
EC4. Proverite AG2: Starost deteta				
	Dete starosti 3 ili 4 godine ⇨ Nastaviti sa EC5			
	Dete starosti 0, 1 ili 2 godine ⇨ Preći na Sledeći modul			
EC5. Da li (<i>ime</i>) pohađa vrtić, obdanište ili neki drugi organizovani program za učenje ili obrazovanje u ranom detinjstvu? <i>To mogu biti programi privatnih i državnih ustanova ili nevladinih organizacija.</i>	Da	1		
	Ne	2	2 ⇨ EC6B	
	Ne zna	8	8 ⇨ EC7	
EC6. Koliko je ukupno sati otprilike (<i>ime</i>) pohađao/la taj program u poslednjih sedam dana?	Broj sati			
EC6A. Koju vrstu ustanove dete pohađa?	Državno obdanište	1	1 ⇨ EC7	
	Privatno obdanište	2	2 ⇨ EC7	
	Obdanište pod pokroviteljstvom romske nevladine organizacije	3	3 ⇨ EC7	
	Obdanište pod pokroviteljstvom druge nevladine organizacije	4	4 ⇨ EC7	
	Versko obdanište	5	5 ⇨ EC7	
	Drugo (<i>navesti</i>)	6	6 ⇨ EC7	

<p>EC6B. Koji su glavni razlozi zbog kojih dete ne ide u vrtić ili obdanište? <i>Dodatno pitanje:</i> Još neki?</p>	<p>Stavovi roditelja</p> <ul style="list-style-type: none"> Dete neće naučiti važne stvari u obdaništu A Dete ima smetnje u razvoju B Loš kvalitet usluge (loši uslovi za boravak, neodgovarajući kadar) C Sa detetom će se postupati loše (zbog etničke pripadnosti, zato što ne zna jezik i sl.) D Ima ko da brine o detetu u kući E <p>Problemi pristupa</p> <ul style="list-style-type: none"> Dete nije moglo da dobije mesto u obdaništu jer su oba roditelja nezaposlena F Nema mesta G Usluge su previše skupe H Drugi troškovi (prevoz, odeća, hrana) su previsoki I Predaleko je/ne postoji organizovan prevoz J Drugo (<i>navesti</i>) X 																																					
<p>EC7. U prethodna 3 dana, da li ste vi ili neko od članova vašeg domaćinstva stariji od 15 godina: <i>Pročitajte redom svaku stavku. Ako je odgovor „da“, pitajte:</i> Ko je bio uključen u tu aktivnost sa (<i>ime</i>)? <i>Zaokružite sve date odgovore.</i></p> <p>[A] Čitali knjige (<i>ime</i>) ili gledali slikovnice sa (<i>ime</i>)? [B] Pričali priče (<i>ime</i>)? [C] Pevali pesme (<i>ime</i>) ili sa (<i>ime</i>), uključujući uspavanke? [D] Vodili (<i>ime</i>) van kuće, u park, dvorište ili ograđeni prostor za igru? [E] Igrali se sa (<i>ime</i>)? [F] Imenovali, brojali ili crtali predmete (<i>ime</i>) ili sa (<i>ime</i>)?</p>	<p>Čitali knjige Pričali priče Pevali pesme Izvodili napolje Igrali se Imenovali, brojali ili crtali</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Majka</th> <th>Otac</th> <th>Drugi</th> <th>Niko</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>A</td> <td>A</td> <td>B</td> <td>X</td> <td>Y</td> </tr> <tr> <td>B</td> <td>A</td> <td>B</td> <td>X</td> <td>Y</td> </tr> <tr> <td>C</td> <td>A</td> <td>B</td> <td>X</td> <td>Y</td> </tr> <tr> <td>D</td> <td>A</td> <td>B</td> <td>X</td> <td>Y</td> </tr> <tr> <td>E</td> <td>A</td> <td>B</td> <td>X</td> <td>Y</td> </tr> <tr> <td>F</td> <td>A</td> <td>B</td> <td>X</td> <td>Y</td> </tr> </tbody> </table>		Majka	Otac	Drugi	Niko	A	A	B	X	Y	B	A	B	X	Y	C	A	B	X	Y	D	A	B	X	Y	E	A	B	X	Y	F	A	B	X	Y	
	Majka	Otac	Drugi	Niko																																		
A	A	B	X	Y																																		
B	A	B	X	Y																																		
C	A	B	X	Y																																		
D	A	B	X	Y																																		
E	A	B	X	Y																																		
F	A	B	X	Y																																		
<p>EC7A. U prethodna 3 dana, da li je neko ko nije član vašeg domaćinstva i stariji je od 15 godina: <i>Pročitajte redom svaku stavku. Ako je odgovor „da“, pitajte:</i> Ko je bio uključen u tu aktivnost sa (<i>ime</i>)? <i>Zaokružite sve date odgovore.</i></p> <p>[A] Čitali knjige (<i>ime</i>) ili gledali slikovnice sa (<i>ime</i>)? [B] Pričali priče (<i>ime</i>)? [C] Pevali pesme (<i>ime</i>) ili sa (<i>ime</i>), uključujući uspavanke? [D] Vodili (<i>ime</i>) van kuće, u park, dvorište ili ograđeni prostor za igru? [E] Igrali se sa (<i>ime</i>)? [F] Imenovali, brojali ili crtali predmete (<i>ime</i>) ili sa (<i>ime</i>)?</p>	<p>Čitali knjige Pričali priče Pevali pesme Izvodili napolje Igrali se Imenovali, brojali ili crtali</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Baka</th> <th>Deka</th> <th>Drugi</th> <th>Niko</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>A</td> <td>A</td> <td>B</td> <td>X</td> <td>Y</td> </tr> <tr> <td>B</td> <td>A</td> <td>B</td> <td>X</td> <td>Y</td> </tr> <tr> <td>C</td> <td>A</td> <td>B</td> <td>X</td> <td>Y</td> </tr> <tr> <td>D</td> <td>A</td> <td>B</td> <td>X</td> <td>Y</td> </tr> <tr> <td>E</td> <td>A</td> <td>B</td> <td>X</td> <td>Y</td> </tr> <tr> <td>F</td> <td>A</td> <td>B</td> <td>X</td> <td>Y</td> </tr> </tbody> </table>		Baka	Deka	Drugi	Niko	A	A	B	X	Y	B	A	B	X	Y	C	A	B	X	Y	D	A	B	X	Y	E	A	B	X	Y	F	A	B	X	Y	
	Baka	Deka	Drugi	Niko																																		
A	A	B	X	Y																																		
B	A	B	X	Y																																		
C	A	B	X	Y																																		
D	A	B	X	Y																																		
E	A	B	X	Y																																		
F	A	B	X	Y																																		
<p>EC8. Želim da vam postavim neka pitanja o zdravlju i razvoju vašeg deteta. Deca se ne razvijaju i ne uče istom brzinom. Na primer, neka prohodaju pre drugih. Ova pitanja se odnose na nekoliko aspekata razvoja vašeg deteta. Može li (<i>ime</i>) da prepozna ili navede bar deset slova azbuke/abecede?</p>	<p>Da Ne Ne zna</p>	<p>1 2 8</p>																																				
<p>EC9. Ume li (<i>ime</i>) da pročita bar četiri jednostavne, popularne reči?</p>	<p>Da Ne Ne zna</p>	<p>1 2 8</p>																																				
<p>EC10. Da li (<i>ime</i>) zna imena svih brojeva od 1 do 10 i da ih prepozna?</p>	<p>Da Ne Ne zna</p>	<p>1 2 8</p>																																				
<p>EC11. Može li (<i>ime</i>) da podigne mali predmet sa dva prsta, kao što je štap ili kamen sa zemlje?</p>	<p>Da Ne Ne zna</p>	<p>1 2 8</p>																																				
<p>EC12. Da li je (<i>ime</i>) ponekad toliko bolestan/bolesna da ne može da se igra?</p>	<p>Da Ne Ne zna</p>	<p>1 2 8</p>																																				

EC13. Da li (<i>ime</i>) može da prati jednostavna uputstva kako da nešto pravilno uradi?	Da	1	
	Ne	2	
	Ne zna	8	
EC14. Kada se detetu kaže da nešto uradi, da li (<i>ime</i>) može to da uradi sam/sama?	Da	1	
	Ne	2	
	Ne zna	8	
EC15. Da li se (<i>ime</i>) dobro slaže sa drugom decom?	Da	1	
	Ne	2	
	Ne zna	8	
EC16. Da li (<i>ime</i>) šutira, ujeda ili udara drugu decu ili odrasle?	Da	1	
	Ne	2	
	Ne zna	8	
EC17. Da li (<i>ime</i>) lako gubi pažnju?	Da	1	
	Ne	2	
	Ne zna	8	

MODUL BF — DOJENJE			
BF1. Da li je (<i>ime</i>) ikada dojen/a?	Da	1	
	Ne	2	2 ⇨ BF3
	Ne zna	8	8 ⇨ BF3
BF2. Da li se još uvek doji?	Da	1	
	Ne	2	
	Ne zna	8	
BF3. Želim da vas pitam o tečnostima koje je (<i>ime</i>) možda uzimao/uzimala juče, tokom dana ili noći. Interesuje me da li je (<i>ime</i>) uzimao/uzimala tu tečnost čak i ako je to bilo kombinovano sa drugom hranom. Da li je (<i>ime</i>) juče, tokom dana ili noći pio/pila običnu vodu?	Da	1	
	Ne	2	
	Ne zna	8	
BF4. Da li je (<i>ime</i>) juče, tokom dana ili noći, pio/pila <u>adaptirano mleko za bebe</u> (bebelac, aptamil, impamil i sl.)?	Da	1	
	Ne	2	2 ⇨ BF6
	Ne zna	8	8 ⇨ BF6
BF5. Koliko puta je (<i>ime</i>) juče, tokom dana ili noći pio/pila adaptirano mleko za bebe?	Broj puta		
BF6. Da li je (<i>ime</i>) juče, tokom dana ili noći, pio/pila <u>mleko životinjskog porekla</u> , sveže ili u prahu?	Da	1	
	Ne	2	2 ⇨ BF8
	Ne zna	8	8 ⇨ BF8
BF7. Koliko puta je (<i>ime</i>) juče, tokom dana ili noći pio/pila <u>mleko životinjskog porekla</u> , sveže ili u prahu?	Broj puta		
BF8. Da li je (<i>ime</i>) juče, tokom dana ili noći pio/pila <u>sok ili voćni napitak</u> ?	Da	1	
	Ne	2	
	Ne zna	8	
BF9. Da li je (<i>ime</i>) juče, tokom dana ili noći, jeo/jela <u>bistru supu</u> ?	Da	1	
	Ne	2	
	Ne zna	8	
BF10. Da li je (<i>ime</i>) juče, tokom dana ili noći, uzimao/uzimala dodatne <u>vitamine, minerale ili neke lekove</u> ?	Da	1	
	Ne	2	
	Ne zna	8	
BF11. Da li je (<i>ime</i>) juče, tokom dana ili noći, pio/pila <u>oralni rastvor za rehidraciju</u> — orosal, nelit i sl.?	Da	1	
	Ne	2	
	Ne zna	8	
BF12. Da li je (<i>ime</i>) juče, tokom dana ili noći, pio/pila <u>neku drugu tečnost</u> ?	Da	1	
	Ne	2	
	Ne zna	8	
BF13. Da li je (<i>ime</i>) juče, tokom dana ili noći, jeo/jela <u>kiselu mleko</u> ?	Da	1	
	Ne	2	2 ⇨ BF15
	Ne zna	8	8 ⇨ BF15

BF14. Koliko puta je (<i>ime</i>) juče, tokom dana ili noći, jeo/jela kiselo mleko?	Broj puta		
BF15. Da li je (<i>ime</i>) juče, tokom dana ili noći, jeo/jela retku kašu od žitarica?	Da Ne Ne zna	1 2 8	
BF16. Da li je (<i>ime</i>) juče, tokom dana ili noći, jeo/jela čvrstu ili polučvrstu (kašastu) hranu?	Da Ne Ne zna	1 2 8	2 ⇨ BF18 8 ⇨ BF18
BF17. Koliko puta je (<i>ime</i>) juče, tokom dana, ili noći jeo/jela čvrstu ili polučvrstu (kašastu) hranu?	Broj puta		
BF18. Da li je (<i>ime</i>) juče, tokom dana ili noći, pio/pila nešto iz flašice sa cuclom?	Da Ne Ne zna	1 2 8	

MODUL CA — NEGA BOLESNOG DETETA

CA1. Da li je (<i>ime</i>) imao/imala dijareju (proliv) u poslednje dve nedelje?	Da Ne Ne zna	1 2 8	2 ⇨ CA7 8 ⇨ CA7
CA2. Interesuje me koliko tečnosti je (<i>ime</i>) pio/pila tokom trajanja dijareje (uključujući majčino mleko). Tokom perioda kada je (<i>ime</i>) imao/imala dijareju, da li je pio/pila manje nego obično, otprilike istu količinu ili više nego obično? <i>Ako je odgovor „manje”, postavite dodatno pitanje:</i> Da li je pio/pila mnogo manje nego obično ili malo manje?	Mnogo manje Malo manje Skoro isto Više Ništa za piće Ne zna	1 2 3 4 5 8	
CA3. Tokom perioda kada je (<i>ime</i>) imao/imala dijareju, da li je jeo/jela manje nego obično, otprilike istu količinu, više nego obično ili ništa? <i>Ako je odgovor „manje”, postavite dodatno pitanje:</i> Da li je jeo/jela mnogo manje nego obično ili malo manje?	Mnogo manje Malo manje Skoro isto Više Dete nije uzimalo hranu Uopšte mu nije davana hrana Ne zna	1 2 3 4 5 6 8	
CA4. Tokom poslednjeg slučaja dijareje, da li je (<i>ime</i>) pio/pila nešto od navedenog: <i>Pročitajte svaku stavku glasno i upišite odgovor pre nego što nastavite sa sledećom stavkom.</i>			Da Ne NZ
[A] Tečnost napravljenu od oralnog rastvora za rehidraciju — orosal, nelit i sl.?	Tečnost iz ORS kesice	1 2 8	
[B] Fabrički pakovan rastvor za rehidraciju protiv dijareje?	Fabrički pakovan rastvor za rehidraciju	1 2 8	
[C] Tečnost od prokuvanog pirinča?	Tečnost od prokuvanog pirinča	1 2 8	
[D] Supu iz kesice ili supu od kocke?	Supu iz kesice ili supu od kocke	1 2 8	
CA5. Da li je još nešto (bilo šta) davano za lečenje dijareje?	Da Ne Ne zna	1 2 8	2 ⇨ CA7 8 ⇨ CA7
CA6. Šta je još davano za lečenje dijareje? <i>Dodatno pitanje:</i> Još nešto? <i>Upišite sve date lekove. Napišite naziv svih pomenutih lekova.</i>	Pilula ili sirup Antibiotik Lek protiv dijareje Cink Drugo (Nije antibiotik, lek protiv dijareje ili cink) Nepoznate pilule ili sirup Injekcija Antibiotik Nije antibiotik Nepoznata injekcija Infuzija (intravenski) Lek pripremljen kod kuće/lekovito bilje Drugo (<i>navesti</i>)	A B C G H L M N O Q X	

CA7. Tokom poslednje dve nedelje, da li je (<i>ime</i>) imao/imala neku bolest praćenu kašljem?	Da	1	
	Ne	2	2 ⇨ CA14
	Ne zna	8	8 ⇨ CA14
CA8. Kada je dete bilo bolesno i kašljalo, da li je disalo brže nego obično sa kratkim, brzim udisajima ili je imalo teškoće pri disanju?	Da	1	
	Ne	2	2 ⇨ CA14
	Ne zna	8	8 ⇨ CA14
CA9. Da li je uzrok brzog ili otežanog disanja problem u grudima, zaćepljen nos ili nos koji curi?	Samo problem u grudima	1	
	Samo zaćepljen nos ili nos koji curi	2	2 ⇨ CA14
	I jedno i drugo	3	
	Drugo (<i>navesti</i>)	6	6 ⇨ CA14
	Ne zna	8	
CA10. Da li ste od bilo koga van kuće zatražili savet ili pomoć u lećenju te bolesti?	Da	1	
	Ne	2	2 ⇨ CA12
	Ne zna	8	8 ⇨ CA12
CA11. Od koga ste zatražili savet ili pomoć? <i>Dodatno pitanje:</i> Od koga još? <i>Zaokružite sve pomenute pružaocce usluga, ali NEMOJTE davati nikakve sugestije.</i> <i>Postavite dodatna pitanja da biste utvrdili svaki tip izvora.</i> <i>Ukoliko ne možete da utvrdite da li je u pitanju javni ili privatni sektor, upišite naziv tog mesta.</i> <hr/> <i>(Naziv mesta)</i>	Državni sektor		
	Državna bolnica	A	
	Državni dom zdravlja	B	
	Državna ambulanta	C	
	Druga državna ustanova (<i>navesti</i>)	H	
	Privatni medicinski sektor		
	Privatna bolnica/klinika	I	
	Privatni lekar	J	
	Privatna apoteka	K	
	Druga privatna medicinska ustanova (<i>navesti</i>)	O	
	Drugi izvor		
	Roćaci/Prijatelji	P	
	Narodni iscelitelj	R	
	Romski zdravstveni medijator	S	
Drugo (<i>navesti</i>)	X		
CA12. Da li je (<i>ime</i>) dat neki lek za tu bolest?	Da	1	
	Ne	2	2 ⇨ CA14
	Ne zna	8	8 ⇨ CA14
CA13. Koji lek je dat (<i>ime</i>)? <i>Dodatno pitanje:</i> JOŠ NEKI LEK? <i>Zaokružite sve date lekove. Upišite nazive svih pomenutih lekova.</i> <hr/> <i>(Nazivi lekova)</i>	Antibiotik		
	Pilula/Sirup	A	
	Injekcija	B	
	Paracetamol/Panadol/Acetaminofen	P	
	Aspirin	Q	
	Brufen	R	
	Drugo (<i>navesti</i>)	X	
	Ne zna	Z	
CA14. Proverite AG2: Dete mlađe od 3 godine?			
☐	Da ⇨ Nastaviti sa CA15		
☐	Ne ⇨ Preći na Sledeći modul		
CA15. Poslednji put kada je (<i>ime</i>) imao/imala stolicu, na koji način je uklonjena stolica?	Dete je koristilo toalet/nužnik	01	
	Baćena/isprana u toalet/nužnik	02	
	Baćena/isprana u rov ili kanal	03	
	Baćena u smeće (ćvrsti otpad)	04	
	Zakopana	05	
	Ostavljena na otvorenom	06	
	Drugo (<i>navesti</i>)	96	
	Ne zna	98	
UF13. Upišite vreme završetka anketiranja.		Sat i minut	: :

UF14. Da li je ispitanik majka ili staratelj još nekog deteta starosti 0–4 godine koje živi u tom domaćinstvu?

Da ⇒ Napomenite ispitaniku da kasnije treba da izmerite težinu i visinu deteta.

Pređite na sledeći UPITNIK ZA DETE MLAĐE OD PET GODINA, sa istim ispitanikom.

Ne ⇒ Završite anketiranje sa ovim ispitanikom tako što ćete se zahvaliti na saradnji i recite mu/joj da treba da izmerite težinu i visinu deteta.

Proverite da li u tom domaćinstvu ima još neka žena starosti 15–49 godina ili još neko dete mlađe od 5 godina za koje treba popuniti upitnik.

Pređite na upitnik za drugu ženu ili dete mlađe od 5 godina ili počnite da vršite pripreme za antropometrijsko merenje sve dece mlađe od 5 godina u domaćinstvu.

MODUL AN — ANTROPOMETRIJSKI PODACI

Nakon što se popune upitnici za svu decu, osoba zadužena za merenje meri dužinu/visinu i težinu svakog deteta.

Upišite dužinu/visinu i težinu deteta u nastavku upitnika i pri tom vodite računa da izmerene vrednosti upišete u odgovarajući upitnik za svako dete.

Proverite ime deteta i redni broj u Upitniku za domaćinstvo, pre nego što upišete izmerene vrednosti

AN1. Ime i šifra osobe koja vrši merenje:	Ime					
	Šifra					
AN2. Ishod merenja dužine/visine i težine	Izmerena bilo koja ili obe stavke			1		
	Dete nije prisutno			2	2 ⇒ AN6	
	Dete ili staratelj su odbili merenje			3	3 ⇒ AN6	
	Drugo (<i>navesti</i>)			6	6 ⇒ AN6	
AN3. Težina deteta	Kilogrami (kg)			.		
	Težina nije izmerena				99.9	
AN4. Dužina ili visina deteta Proveriti starost deteta u AG2:	Dužina u cm					
	U ležećem položaju	1			.	
	Visina u cm					
	U uspravnom položaju	2			.	
	Dužina/visina nije izmerena					9999.9

AN6. Da li u domaćinstvu živi još neko dete koje ispunjava uslove za merenje?

Da ⇒ Upišite izmerene vrednosti za sledeće dete.

Ne ⇒ Završite anketiranje u domaćinstvu tako što ćete se zahvaliti svim učesnicima na saradnji.

Prikupite sve upitnike za ovo domaćinstvo i proverite da li su svi identifikacioni brojevi uneti u informacione panele svakog upitnika. Upišite ukupan broj popunjenih upitnika za ženu, upitnika za dete i upitnika za muškarca u Upitnik za domaćinstvo, Modul HH — INFORMACIONI PANEL ZA DOMAĆINSTVO, pitanja HH13, HH15 i HH15A.

Zapažanja anketara

Zapažanja vođe tima

Zapažanja kontrolora

MODUL ME — INFORMACIONI PANEL ZA MUŠKARCA

Ovaj upitnik se popunjava za sve muškarce starosti od 15 do 29 godina (videti Upitnik za domaćinstvo, Modul HL — SPISAK ČLANOVA DOMAĆINSTVA, kolona HL7a). Za svakog muškarca navedene starosti treba popuniti poseban upitnik.

ME1. Redni broj popisnog kruga u uzorku:	ME2. Redni broj domaćinstva u popisnom krugu:
ME3. Ime muškarca:	ME4. Redni broj muškarca:
ME5. Ime anketara:	ME6. Dan/mesec/godina anketiranja:
Šifra anketara:	(dan) (mesec) (godina)

Ponovite pozdrav ako nije već pročitan dotičnom muškarcu:

Mi smo iz Republičkog zavoda za statistiku Srbije. Sprovodimo istraživanje koje se bavi zdravljem i obrazovanjem članova porodice. Želeo bih da o tome porazgovaram sa vama. Ova anketa će trajati oko 15 minuta. Dobijene informacije će se tretirati kao strogo poverljive i nikada se neće otkriti njihov izvor.

Ukoliko je pozdrav već pročitan dotičnom muškarcu na početku Upitnika za domaćinstvo, onda treba pročitati sledeći tekst:

Sada želim još malo da porazgovaram sa vama o vašem zdravlju i još nekim temama. Ova anketa će trajati oko 15 minuta. Ponavljam, sve informacije koje nam date ostaju strogo poverljive i nikada se neće otkriti njihov izvor.

Možemo li da počnemo?

☐	<i>Da, dobijen je pristanak ⇒ Pređite na ME10 i upišite vreme, a zatim počnite anketiranje</i>
☐	<i>Ne, pristanak nije dobijen ⇒ Popunite ME7. Razmotrite ovo sa kontrolorom.</i>

ME7. Rezultat anketiranja muškarca:	Upitnik je popunjen	01
	Muškarac nije kod kuće	02
	Odbio da se anketira	03
	Upitnik je delimično popunjen	04
	Muškarac nije u stanju da odgovara	05
	Drugo (navesti)	96

ME8. Kontrolu upitnika izvršila:	ME9. Operater za unos podataka:
Ime vođe tima	Ime
Šifra	Šifra

ME10. Upišite vreme početka anketiranja.	Sat i minut	:	
---	-------------	---	--

MODUL MB — PODACI O MUŠKARCU

MB1. Kog meseca i koje godine ste rođeni?	Datum rođenja	
	Mesec	98
	Ne zna mesec	
	Godina	9998
	Ne zna godinu	
MB2. Koliko imate godina? <i>Dodatno pitanje: Koliko ste godina napunili na svom poslednjem rođendanu? Uporedite MB1 i MB2 i uskladite odgovore.</i>	Starost (pune godine)	
MB3. Da li ste ikad išli u školu ili u obdanište?	Da	1
	Ne	2 2 ⇒ MB7
MB4. Koji je najviši nivo obrazovanja koji pohađate ili ste pohađali?	Predškolsko	0 0 ⇒ MB7
	Osnovna škola	1
	Srednja	2
	Viša/visoka	3

MB5. Koji je najviši razred/godina koju ste završili na tom nivou? <i>Ukoliko je u pitanju manje od 1 razreda/godine, uneti „00“</i>	Razred/godina		
MB6. Proverite MB4: ☐ Srednja škola ili Viša/visoka škola. ⇒ Preći na sledeći modul ☐ Osnovna škola ⇒ Nastaviti sa MB7			
MB7. Sada vas molim da mi pročitate ovu rečenicu. <i>Ispitaniku pokažite rečenicu na kartici.</i> <i>Ukoliko ispitanik ne može da pročita celu rečenicu, pitajte:</i> <i>Možete li da mi pročitate deo ove rečenice?</i>	Uopšte ne može da pročita	1	
	Može da pročita samo delove rečenice	2	
	Može da pročita celu rečenicu	3	
	Ne postoji rečenica na odgovarajućem jeziku <i>(precizirati jezik)</i>	4	
	Slep/nem, slabovid/ima teškoće u govoru	5	

MODUL MT — PRISTUP MASOVNIM MEDIJIMA I KORIŠĆENJE INFORMACIONO-KOMUNIKACIONIH TEHNOLOGIJA

MT1. Proverite MB7: ☐ Pitanje nije popunjeno - ispitanik ima završenu srednju, višu školu ili fakultet ⇒ Nastaviti sa MT2 ☐ Ume da čita ili rečenica nije napisana na zahtevanom jeziku — šifre 2, 3 ili 4 ⇒ Nastaviti sa MT2 ☐ Uopšte ne ume da čita, ili je slep, nem i sl. — šifre 1 ili 5 ⇒ Preći na MT3			
MT2. Koliko često čitate novine ili časopise: skoro svaki dan, najmanje jednom nedeljno, manje od jednom nedeljno ili ih uopšte ne čitate?	Skoro svaki dan	1	
	Najmanje jednom nedeljno	2	
	Manje od jednom nedeljno	3	
	Uopšte ih ne čita	4	
MT3. Da li slušate radio skoro svaki dan, najmanje jednom nedeljno, manje od jednom nedeljno ili ga uopšte ne slušate?	Skoro svaki dan	1	
	Najmanje jednom nedeljno	2	
	Manje od jednom nedeljno	3	
	Uopšte ga ne sluša	4	
MT4. Koliko često gledate televiziju: da li gledate TV skoro svaki dan, najmanje jednom nedeljno, manje od jednom nedeljno ili uopšte ne gledate TV?	Skoro svaki dan	1	
	Najmanje jednom nedeljno	2	
	Manje od jednom nedeljno	3	
	Uopšte ne gleda TV	4	
MT5. Proverite MB2: Da li je ispitanik star od 15–24 godine? ☐ Da, starost 15–24 ⇒ Nastaviti sa MT6 ☐ Ne, starost 25–29 ⇒ Preći na sledeći modul			
MT6. Da li ste ikada koristili kompjuter?	Da	1	
	Ne	2	2 ⇒ MT9
MT7. Da li ste bilo gde koristili kompjuter u poslednjih 12 meseci?	Da	1	
	Ne	2	2 ⇒ MT9
MT8. Tokom poslednjih mesec dana, koliko često ste koristili kompjuter: skoro svaki dan, najmanje jednom nedeljno, manje od jednom nedeljno ili ga uopšte niste koristili?	Skoro svaki dan	1	
	Najmanje jednom nedeljno	2	
	Manje od jednom nedeljno	3	
	Nisam koristio kompjuter	4	
MT9. Da li ste ikada koristili internet?	Da	1	
	Ne	2	2 ⇒ Sledeći modul
MT10. Da li ste koristili internet u poslednjih 12 meseci? <i>Ako je neophodno, postavite dodatno pitanje da li je internet korišćen na bilo kojoj lokaciji, sa bilo kojeg uređaja i sl.</i>	Da	1	
	Ne	2	2 ⇒ Sledeći modul
MT11. Tokom poslednjih mesec dana, koliko često ste koristili internet: skoro svaki dan, najmanje jednom nedeljno, manje od jednom nedeljno ili ga uopšte niste koristili?	Skoro svaki dan	1	
	Najmanje jednom nedeljno	2	
	Manje od jednom nedeljno	3	
	Nisam koristio Internet	4	

MODUL MA — BRAK/ZAJEDNICA

MA1. Da li ste trenutno oženjeni ili živite sa ženom u vanbračnoj zajednici?	Da, trenutno je oženjen	1	
	Da, živi sa ženom u vanbračnoj zajednici	2	
	Ne, nije u zajednici	3	3 ⇒ MA5

MA2. Koliko godina ima vaša supruga/partnerka? <i>Dodatno pitanje:</i> Koliko je godina vaša supruga/partnerka napunila na svoj poslednji rođendan?	Starost u godinama Ne zna	<input type="text"/> 98	⇒ MA7 ⇒ MA7
MA5. Da li ste ikada bili oženjeni ili ste živeli sa ženom u vanbračnoj zajednici?	Da, bio je oženjen Da, ranije je živio u vanbračnoj zajednici sa ženom Ne	1 2 3	3 ⇒ Sledeći modul
MA6. Koji je vaš bračni status sada: da li ste udovac, razveden ili rastavljen?	Udovac Razveden Rastavljen	1 2 3	
MA7. Da li ste samo jednom ili više puta bili oženjeni ili živeli sa ženom?	Samo jednom Više puta	1 2	
MA8. Kog meseca i godine ste se prvi put oženili ili počeli da živite sa ženom u vanbračnoj zajednici?	Datum prvog venčanja Mesec Ne zna mesec Godina Ne zna godinu	<input type="text"/> <input type="text"/> 98 <input type="text"/> 9998	⇒ Sledeći modul
MA9. Koliko godina ste imali kada ste počeli da živite sa svojom prvom suprugom/partnerkom?	Starost u godinama	<input type="text"/>	

MODUL CP — KONTRACENCIJA

CP3. Parovi koriste razne načine i metode da odlože ili izbegnu trudnoću. Šta vi ili vaša partnerka radite da biste odložili ili izbegli trudnoću? Da li primenjujete jednu ili više od sledećih načina?

Pročitajte ponuđene odgovore i ukoliko je potrebno pojasnite određene načine kontracepcije. Ako ispitanik pomene više metoda, zaokružite svaki.

Objašnjenja:

[A] i [B] STERILIZACIJA žene/muškarca: Operacija kojom se žena/muškarac podvrgava kako bi se izbegla trudnoća.

[C] SPIRALA: Postavlja je doktor unutar materice.

[D] INJEKCIJA: Žena dobije injekciju koja onemogućava trudnoću nekoliko meseci.

[E] IMPLANTI: Žene mogu imati jedan ili više malih implanta koje im doktor ugrađuje potkožno u nadlakticu i koji sprečavaju trudnoću nekoliko godina.

[F] PILULA: Žene moraju svakodnevno da uzimaju pilule da bi izbegle trudnoću.

[G] MUŠKI KONDOM: Muškarci stavljaju gumeni prezervativ na polni organ pre ili u toku seksualnog odnosa.

[H] ŽENSKI KONDOM: Žene stavljaju zaštitu unutar polnog organa pre seksualnog odnosa.

[I] DIJAFRAGMA: Meka gumena opna koja se stavlja unutar ženskog polnog organa da bi onemogućila ulazak sperme u uterus ili jajovod.

[J] PENA, GEL: Koriste se da unište spermatozoide ili onemoguće spermi da stigne do jajne ćelije.

[K] ZAŠTITA OD TRUDNOĆE DOJENJEM:

[L] PERIODIČNA APSTINENCIJA/PRAĆENJE PLODNIH I NEPLODNIH DANA: Žena može da izbegne trudnoću neupražnjavanjem seksualnog odnosa u plodnim danima u mesecu.

[M] PREKINUTI SNOŠAJ: Muškarci mogu da prekinu odnos neposredno pre ejakulacije.

[N] KONTRACENCIJA POSLE SEKSUALNOG ODNOSA: U roku od tri dana posle nezaštićenog seksualnog odnosa, žene mogu da uzmu specijalne pilule da bi izbegle trudnoću.

Sterilizacija žene

Sterilizacija muškarca

Spirala

Injekcije

Implanti

Pilula

Muški kondom

Ženski kondom

Dijafragma

Pena/Gel

Štiti se od trudnoće dojenjem

Periodična apstinencija/Praćenje plodnih i neplodnih dana

Prekinuti snošaj

Kontracepcija posle seksualnog odnosa

Drugo (*navesti*)

Ne koriste ništa

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

X

Y

MODUL DV — STAVOVI PREMA NASILJU U PORODICI

		Da	Ne	NZ
DV1. Ponekad se muž iznervira ili naljuti zbog nečeg što žena uradi. Po vašem mišljenju, da li muž ima pravo da udari ili istuče svoju ženu u sledećim slučajevima:				
[A] Ako izađe bez njegovog znanja?	Izlazak bez njegovog znanja	1	2	8
[B] Ako zanemaruje decu?	Zanemarivanje dece	1	2	8
[C] Ako se prepire sa njim?	Prepirka sa njim	1	2	8
[D] Ako odbija seks sa njim?	Odbijanje seksa	1	2	8
[E] Ako joj zagori jelo?	Zagorelo jelo	1	2	8

MODUL SB — SEKSUALNO PONAŠANJE

Proverite da li je još neko prisutan. Pre nego što nastavite, postarajte se da sa ispitanikom ostanete sami.

SB1. Sada bi vam postavio nekoliko pitanja o seksualnoj aktivnosti kako bismo dobili bolju sliku o nekim aspektima porodičnog života. Ono što mi budete rekli ostaće strogo poverljivo. Koliko ste imali godina kada ste imali prvi seksualni odnos?	Nikad nije imao odnos Starost u godinama Prvi put je imao odnos kada je počeo da živi sa (prvom) suprugom/partnerkom	00 <input type="text"/> 95	00 ⇒ Sledeći modul
SB2. Da li ste koristili kondom kada ste imali prvi seksualni odnos?	Da Ne Ne zna/Ne seća se	1 2 8	
SB3. Kada ste poslednji put imali seksualni odnos? <i>Upišite „Pre koliko godina“ samo ako je poslednji seksualni odnos bio pre jedne ili više godina. Za 12 ili više meseci, treba upisati broj godina.</i>	Pre koliko dana Pre koliko nedelja Pre koliko meseci Pre koliko godina	1 0 2 0 3 4	4 ⇒ SB15
SB4. Da li ste koristili kondom kada ste poslednji put imali seksualni odnos?	Da Ne	1 2	
SB5. U kakvoj ste vezi bili sa osobom sa kojom ste imali poslednji seksualni odnos? <i>Postavite dodatno pitanje kako biste bili sigurni da se odgovor odnosi na vezu koja je postojala u vreme seksualnog odnosa.</i> <i>Ako je odgovor „devojka“, onda pitajte: Da li ste živeli u vanbračnoj zajednici?</i> <i>Ako je odgovor „da“, zaokružite pod „2“.</i> <i>Ako je odgovor „ne“, zaokružite pod „3“.</i>	Supruga Partnerka sa kojom živi Devojka Poznanica Prostitutka Drugo (navesti)	1 2 3 4 5 6	3 ⇒ SB7 4 ⇒ SB7 5 ⇒ SB7 6 ⇒ SB7
SB6. Proverite MA1: ☐ Trenutno oženjen ili živi sa ženom (MA1 = 1 ili MA1 = 2) ⇒ Preći na SB8 ☐ Neoženjen/nije u zajednici (MA1 = 3) ⇒ Nastaviti sa SB7			
SB7. Koliko godina ima ta osoba? <i>Ako je odgovor „Ne zna“, postavite dodatno pitanje: Koliko ta osoba ima otprilike godina?</i>	Starost seksualne partnerke Ne zna	<input type="text"/> 98	
SB8. Da li ste imali seksualni odnos sa još nekom osobom u poslednjih 12 meseci?	Da Ne	1 2	2 ⇒ SB15
SB9. Da li ste koristili kondom poslednji put kada ste imali seksualni odnos sa tom drugom osobom?	Da Ne	1 2	
SB10. U kakvoj ste bili vezi sa tom osobom? <i>Postavite dodatno pitanje kako biste bili sigurni da se odgovor odnosi na vezu koja je postojala u vreme seksualnog odnosa.</i> <i>Ako je odgovor „devojka“, onda pitajte: Da li ste živeli u zajednici?</i> <i>Ako je odgovor „da“, zaokružite pod „2“.</i> <i>Ako je odgovor „ne“, zaokružite pod „3“.</i>	Supruga Partnerka sa kojom živi Devojka Poznanica Prostitutka Drugo (navesti)	1 2 3 4 5 6	3 ⇒ SB12 4 ⇒ SB12 5 ⇒ SB12 6 ⇒ SB12
SB11. Proverite MA1 i MA7: ☐ Trenutno oženjen ili živi sa ženom (MA1 = 1 ili MA1 = 2) ☐ Ženio se samo jednom ili živeo sa ženom samo jednom (MA7 = 1) ⇒ Preći na SB13 ☐ U suprotnom ⇒ Nastaviti sa SB12			
SB12. Koliko godina ima ta osoba? <i>Ako je odgovor „ne znam“, postavite dodatno pitanje: Koliko ta osoba ima otprilike godina?</i>	Starost seksualne partnerke Ne zna	<input type="text"/> 98	

SB13. Osim te dve osobe, da li ste imali seksualne odnose sa još nekom osobom u poslednjih 12 meseci?	Da Ne	1 2	2 ⇨ SB15
SB14. Ukupno, sa koliko različitih osoba ste imali seksualne odnose u poslednjih 12 meseci?	Broj partnerki		
SB15. Ukupno, sa koliko različitih osoba ste imali seksualne odnose u životu? <i>Ukoliko dati odgovor ne sadrži brojku, postavite dodatno pitanje da biste dobili približan broj. Ako je broj partnerki 95 ili više, upišite „95“.</i>	Ukupan broj partnerki u životu Ne zna	 98	

MODUL HA — HIV/SIDA			
HA1. Sada želim da razgovaramo o nečem drugom. Da li ste ikada čuli za bolest koja se zove sida?	Da Ne	1 2	2 ⇨ Sledeći modul
HA2. Da li ljudi mogu da umanje šanse da dobiju virus side tako što će imati samo jednog seksualnog partnera koji nije zaražen i koji nema druge seksualne partnere?	Da Ne Ne zna	1 2 8	
HA3. Da li virus side može da se dobije vradžbinom ili nekim drugim natprirodnim putem?	Da Ne Ne zna	1 2 8	
HA4. Da li ljudi mogu da umanje šanse da dobiju virus side tako što će koristiti kondom svaki put kad imaju seksualni odnos?	Da Ne Ne zna	1 2 8	
HA5. Može li se virus side dobiti ujedom komarca?	Da Ne Ne zna	1 2 8	
HA6. Da li ljudi mogu dobiti virus side ako dele hranu sa osobom koja ima virus side?	Da Ne Ne zna	1 2 8	
HA7. Da li je moguće da naizgled zdrava osoba ima virus side?	Da Ne Ne zna	1 2 8	
HA8. Može li se virus side preneti sa majke na njenu bebu: [A] Tokom trudnoće? [B] Tokom porođaja? [C] Dojenjem?	Tokom trudnoće Tokom porođaja Dojenjem	Da Ne NZ 1 2 8 1 2 8 1 2 8	
HA9. Po vašem mišljenju, ako je učiteljica ili nastavnica zaražena virusom side ali nije bolesna, da li treba dozvoliti da nastavi da predaje u školi?	Da Ne Ne zna/Nije siguran/Zavisi	1 2 8	
HA10. Da li biste kupili sveže povrće od prodavca kada biste znali da ima virus side?	Da Ne Ne zna/Nije siguran/Zavisi	1 2 8	
HA11. Ako bi se član vaše porodice zarazio virusom side, da li biste želeli da to ostane tajna?	Da Ne Ne zna/Nije siguran/Zavisi	1 2 8	
HA12. Ako bi se član vaše porodice razboleo od side, da li biste bili spremni da se brinete o njemu ili njoj u sopstvenom domaćinstvu?	Da Ne Ne zna/Nije siguran/Zavisi	1 2 8	
HA24. Ne želim da znam rezultate, ali da li ste se ikad testirali da ustanovite da li imate virus side?	Da Ne	1 2	2 ⇨ HA27
HA25. Kada ste se poslednji put testirali?	Pre manje od 12 meseci Pre 12–23 meseca Pre 2 ili više godina	1 2 3	
HA26. Ne želim da znam rezultate, ali da li ste dobili rezultate testa?	Da Ne Ne zna	1 2 8	1 ⇨ Sledeći modul 2 ⇨ Sledeći modul 8 ⇨ Sledeći modul
HA27. Da li znate za neko mesto gde se ljudi mogu testirati na virus side?	Da Ne	1 2	

MODUL LS — ZADOVOLJSTVO SOPSTVENIM ŽIVOTOM
LS1. Proverite MB2: Da li je ispitanik star od 15–24 godine?

Da, starost od 15–24 godine ⇒ Nastavite sa LS2

Ne, starost od 25–29 godina ⇒ Preći na ME11

LS2. Sada želim da vam postavim neka vrlo jednostavna pitanja o sreći i zadovoljstvu. Sveukupno gledano, da li biste rekli da ste veoma srećni ili donekle srećni, ni srećni ni nesrećni, ili donekle ili veoma nesrećni?

Takođe možete da pogledate ove slike koje mogu da vam pomognu pri davanju odgovora.

Pokažite stranu 1 kartice sa odgovorima ispitaniku i objasnite mu šta koji simbol predstavlja. Zaokružite odgovore koje ispitanik navede.

Veoma srećan	1
Donekle srećan	2
Ni srećan ni nesrećan	3
Donekle nesrećan	4
Veoma nesrećan	5

LS3. Sada želim da vam postavim neka vrlo jednostavna pitanja o tome koliko ste zadovoljni svojim životom u različitim oblastima.

Za svako od pitanja imamo 5 mogućih odgovora. Želim da mi kažete gde biste sebe svrstali: da li ste veoma zadovoljni ili donekle zadovoljni, ili niste ni zadovoljni ni nezadovoljni, ili ste donekle ili veoma nezadovoljni?

Opet možete da pogledate ove slike da vam pomognu da odgovorite.

Pokažite stranu 2 kartice sa odgovorima ispitaniku i objasnite mu šta koji simbol predstavlja. Zaokružite odgovore koje ispitanik navede na pitanja od LS3 do LS13.

Koliko ste zadovoljni svojim porodičnim životom?

Nema porodicu	0
Veoma zadovoljan	1
Donekle zadovoljan	2
Ni zadovoljan ni nezadovoljan	3
Donekle nezadovoljan	4
Veoma nezadovoljan	5

LS4. Koliko ste zadovoljni svojim prijateljima?

Nema prijatelje	0
Veoma zadovoljan	1
Donekle zadovoljan	2
Ni zadovoljan ni nezadovoljan	3
Donekle nezadovoljan	4
Veoma nezadovoljan	5

LS5. Tokom ove školske godine da li ste pohađali školu u bilo kom periodu?

Da	1
Ne	2

2 ⇒ LS7

LS6. Koliko ste zadovoljni školom u koju idete?

Veoma zadovoljan	1
Donekle zadovoljan	2
Ni zadovoljan ni nezadovoljan	3
Donekle nezadovoljan	4
Veoma nezadovoljan	5

LS7. Koliko ste zadovoljni svojim trenutnim poslom?

Ako ispitanik kaže da nema posao, zaokružite „0“ i nastavite sa sledećim pitanjem. Ne postavljajte dodatna pitanja o tome kako se oseća zbog toga što nema posao ukoliko vam to sam ne kaže.

Nema posao	0
Veoma zadovoljan	1
Donekle zadovoljan	2
Ni zadovoljan ni nezadovoljan	3
Donekle nezadovoljan	4
Veoma nezadovoljan	5

LS8. Koliko ste zadovoljni svojim zdravljem?

Veoma zadovoljan	1
Donekle zadovoljan	2
Ni zadovoljan ni nezadovoljan	3
Donekle nezadovoljan	4
Veoma nezadovoljan	5

LS9. Koliko ste zadovoljni mestom u kojem živite?

Ako je neophodno, objasnite da se pitanje odnosi na životnu sredinu, uključujući kraj i mesto stanovanja.

Veoma zadovoljan	1
Donekle zadovoljan	2
Ni zadovoljan ni nezadovoljan	3
Donekle nezadovoljan	4
Veoma nezadovoljan	5

LS10. Koliko ste zadovoljni načinom na koji se ljudi u vašoj blizini ophode prema vama?

Veoma zadovoljan	1
Donekle zadovoljan	2
Ni zadovoljan ni nezadovoljan	3
Donekle nezadovoljan	4
Veoma nezadovoljan	5

LS11. Koliko ste zadovoljni svojim izgledom?	Veoma zadovoljan	1
	Donekle zadovoljan	2
	Ni zadovoljan ni nezadovoljan	3
	Donekle nezadovoljan	4
	Veoma nezadovoljan	5
LS12. Sveukupno gledano, koliko ste zadovoljni svojim životom?	Veoma zadovoljan	1
	Donekle zadovoljan	2
	Ni zadovoljan ni nezadovoljan	3
	Donekle nezadovoljan	4
	Veoma nezadovoljan	5
LS13. Koliko ste zadovoljni svojim sadašnjim prihodom? <i>Ako ispitanik kaže da nema nikakav prihod, zaokružite „0“ i nastavite sa sledećim pitanjem. Ne postavljajte dodatna pitanja da saznate kako se oseća zbog toga što nema prihod, sem ako on sam to ne kaže.</i>	Nema nikakav prihod	0
	Veoma zadovoljan	1
	Donekle zadovoljan	2
	Ni zadovoljan ni nezadovoljan	3
	Donekle nezadovoljan	4
	Veoma nezadovoljan	5
LS14. Poredeći sa situacijom od pre godinu dana, sveukupno gledano, da li biste rekli da vam se život poboljšao ili pogoršao?	Poboljšao se	1
	Manje-više je isto	2
	Pogoršao se	3
LS15. A za godinu dana, sveukupno gledano, da li očekujete da će vaš život biti bolji ili gori?	Bolji	1
	Manje-više isti	2
	Gori	3

ME11. Upišite vreme završetka anketiranja.

Sat i minut

:

ME12. Proverite u Upitniku za domaćinstvo, Modul HL — SPISAK ČLANOVA DOMAĆINSTVA, kolona HL9, da li je ispitanik staratelj deteta starosti 0–4 godine koje živi u tom domaćinstvu?

Da ⇒ Pređite na Upitnik za dete mlađe od 5 godina za to dete i počnite anketu sa ispitanikom.

Ne ⇒ Završite anketu sa ovim ispitanikom tako što ćete se zahvaliti na saradnji.

Proverite da li je u domaćinstvu prisutan još neki muškarac koji ispunjava uslove.

Zapažanja anketara

Zapažanja vođe tima

Zapažanja kontrolora

CIP — Каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије, Београд

314.144-053.2/5(497.11),2010" / 314.144-055.2(497.11),2010" / 314.145-054.2/5(497.11),2010" / 314.145-055.2(497.11),2010" / Srbija — istraživanje višestrukih pokazatelja 2010 : praćenje stanja i položaja dece i žena / istraživanje sproveo Republički zavod za statistiku / Beograd : UNICEF, 2012 / Beograd : Radunić / 350 str., 24 cm / Tiraž 350 / ISBN 978-86-82471-91-2 / 1. Републички завод за статистику. Београд / а) Деца — Демографска истраживања — Србија — 2010 / б) Жене — Демографска истраживања — Србија — 2010 / COBISS.SR-ID 194634508

Srbija
Istraživanje višestrukih pokazatelja
2010.